

KEMAL TAHİR

Hür Şehrin İnsanları

Bütün Yapıtları 21

6. BASIM

Kemal Tahir (1910-1973)

Kemal Tahir İstanbul'da doğdu. Gazihasanpaşa Rüştiyesi'ni bitirip girdiği Galatasaray Lisesi'nin ikinci sınıfından ayrılarak öğrenimini yarıda bıraktı. Avukat kâtipliği, ambar muhasipliği, gazetecilik gibi işlerde çalıştı. 1938'de, Nâzım Hikmet'le birlikte yargılandığı Donanma Komutanlığı Mahkemesi'nde on beş yıl hapse mahkûm edildi. On iki yıl Çankırı, Çorum, Kırşehir, Malatya cezaevlerinde yattıktan sonra, 1950'de Genel Af Yasası uyarınca geri kalan cezası bağışlandı. 1955'ten sonra yayımlamaya başladığı romanlarıyla edebiyatımızın önde gelen yazarları arasına katıldığı gibi, tarih konusundaki görüşleriyle de düşün hayatımızı etkiledi. 21 Nisan 1973'te, bir kalp krizi sonucunda İstanbul'da öldü.

Kemal Tahir
Hür Şehrin İnsanları

İthaki Yayınları - 622
Edebiyat - 503
Kemal Tahir Bütün Yapıtları - 21
ISBN 978-975-273-432-6

6. Baskı, Mart 2010, İstanbul (İthaki Yayınları'nda 2. Baskı)

© Kemal Tahir, 1976

© İthaki, 2008

Yayıncının yazılı izni olmaksızın herhangi bir alıntı yapılamaz.

Bu kitabın telif hakkı Kemal Tahir Vakfı temsilcisi ONK Ajans Ltd. Şti.'nden alınmıştır.

Sanat Yönetmeni: Murat Özgül

Kapak Tasarımı: Ömer Ülkenciler

Düzeltili: Hürriyet Yaşar

Sayfa Düzeni ve Baskıya Hazırlık: Yeşim Ercan Aydın

Kapak, İç Baskı: İdil Matbaacılık

Davutpaşa Cad. No: 123 Kat: 1

Topkapı-İstanbul Tel: (0212) 482 36 01

Sertifika No: 11410

İthaki™ Penguen Kitap-Kaset Bas. Yay. Paz. Tic. Ltd. Şti.'nin yan kuruluşudur.

Mühürdar Cad. İlder Ertüzün Sok. 4/6 34710 Kadıköy İstanbul

Tel: (0216) 330 93 08 – 348 36 97 Faks: (0216) 449 98 34

ithaki@ithaki.com.tr – www.ithaki.com.tr – www.ilknokta.com

Kemal Tahir

HÜR ŞEHRİN İNSANLARI

Birinci Bölüm

"Fakir-i Pürtaksir"

1

Garson Ihsan, Felek Kiraathanesi'nin hela musluğunda elini yıkan Murat'a sabun yetiştirdi:

— Buyrun Murat Bey!

— Teşekkür ederim.

— Siz mi kazandınız?

— Evet.

— Kaç parti?

— İki parti. Kırk kuruş aldım. Allah bereket versin...

— Onlar Cimdalli'da sizi yenemezler. Burada, sizi Cimdalli'da yenecek yok...

— Kâğıt meselesi.

— Kâğıt başka... Bir de oynamak lazım. Siz yediliye varıncaya kadar hesaplıyorsunuz.

— Sade hesap değil... Onlar keyif için oynuyorlar, biz geçinmek için. Arada fark var.

Murat, öğle yemeğinde ekseriya olduğu gibi bir bardak çayla beraber simit yediği halde, elini, uzun uzadıya sabunladı. Elini sabunladığı zamanlar, vücudu keselenmiş, temiz çamaşır giymiş gibi rahatlayıp ferahlıyordu.

Sabunu, Garson Ihsan'a verdi. Garson Ihsan, elinin sırtını uzattı. Murat güldü:

— Şunu avcuna neden almazsın?

— Uğursuzluk olurmuş.

— İkimizin de her çeşit uğursuzluktan korkmamız acayip... İşte düşürdün...

— Zararı yok...

— Bana bir kahve getir. Şekeri az olacak. Malum ya, yemek yedik. Sonra hokka-kalem isterim.

— Mektup mu? Kâğıt da alayım...

— Hayır. Oturup dünyanın en mühim suallerine cevap vereceğim... Dehşetli sualler...

— Gene mi defter Murat Bey?

— Hem bu seferki ne güzel... Sağlam bir uç bul... Yazıya özeneceğim... Defterin sahibini görsen, küçük dilini yutarsın...

— Pek mi güzel bir hanım?

— Güzelmiş. Ben, görmedim. Getiren öyle söyledi. Bir başka anket defterinde "Fakir-i Pürtaksir" imzasını görüp beğenmiş de, "İlle benim defterime de yazsın!" demiş.

Murat, bunları söylerken, ellerini pantolonuna dokundurarak kurutmaya çalışıyordu.

Felek Kiraathanesi, Şehzadebaşı'nın en büyük dükkânlarından birisi idi. Yeni sahibi, Eşref Bey, İstanbul polis müdüriyeti ikinci şubede taharri komiserliği yapıyordu. Parayı vurmuştu. Yüz tarakta bezi olduğu söyleniyordu. Beyoğlu'nda, bir meyhane ile bir kumarhanede hissesi varmış, meşhur randevucu Çakır Eleni'nin dostu...

Üç ay içinde burasının işini de ilerletti. Bitişik köfteciye "Et kokusu müşterileri rahatsız ediyor" diyerek def edip, ara duvarda bir kapı açarak, orasını da kiraathaneye ilave etti. Bilardo masalarını ikiden üçe çıkardı. Yeni fincanlar, yeni iskemleler, yeni oyun aletleri aldı. Komiser olduğundan, hiçbir baskın tehlikesine maruz kalmadan poker oynamak kabil olduğu için, semtin, hattâ şehrin meşhur oyuncularını devama başladılar. Diğer emsali gibi, muayyen bir vakitte kapatmaya mecbur bulunmadığından, uykusu kaçanlar, son tramvaya ye-

tişemeyenler sabaha kadar oturmak için buraya geliyorlar. Kendisi, üç dört günde bir uğrayıp hesaba üstünkörü bakarak, hem ocakçı, hem patron vekili Hacı'nın verdiği paraları cebine sokuverdiğinden, müşterilere karşı çekingenlik de edilmiyordu.

Murat, yeni ilave edilen kısımda, köşedeki masaya oturdu.

Geldiği zaman ocağa bıraktığı paketi almıştı. Sicimi çözüp gazete-yi açtı. Anket defterini önüne koydu.

Bu, kenarları sarı yaldızlı, maroken kaplı, fazladan ağzında bir de minimini kilit bulunan kalın bir defterdi.

Sualler eski harflerle gayet sanatkârane yazılmış, ayrıca suluboya çiçeklerle de süslenmişti.

Garson İhsan, hokka-kalemi önüne bıraktı. Masayı siliyor gibi yaparak, deftere baktı.

— Kaça bu defter şimdi?

— En aşağı bir liradır.

— Vay canına! Bizim iki günlük yevmiyemiz...

— Değer ama... Baksana yaldızlı... Kilidi de var...

— Kilit niye?

— İçini fikir dolduruyoruz oğlum, bizde fikir hem kıymetlidir hem de böyle kilit altında tutulur...

— Hep dolduracak mısın?

— Hayır canım... Sualler yazmışlar... Cevap vereceğim...

— Ne olacak?

— Eglence...

— Ne sormuşlar... Birkaçını oku bakalım...

Murat ilk suali okuduktan sonra defteri rasgele karıştırarak birkaç tanesini söyledi:

— Ruh nedir? Hangi sinema artisini seversiniz? İptilalarınız var mı? Nelerdir? Fala inanır mısınız? Anladın mı İhsan Efendi?

— Hayır!.. Sizden evvel yazanlar ne cevap vermişler?

— Bakalım! Fala inanır mısınız? "İnanmam ama, fırsat bulursam, baktırmadan da yapamam."

— Ben de öyleyimdir. Kim böyle cevap veren?

— Can yoldaşı...

— İsim mi bu?

— Nam-ı müstear. Bu kabil anket defterlerine, nam-ı müstearla cevap veriliyor. Yani asıl isim yazılmaz.

— Sen de mi böyle yapıyorsun?

— Evet. Benimki de, Fakir-i Pürtaksir...

— Ne demek bu?

— “Günahı çok bir fukara” demek...

— Neden bunu beğendin?

— Alay olsun diye.

— Şimdi sen ne cevap vereceksin?

— Bakalım... Baştan başlayacağım...

— Sonunda biz de görelim olur mu?

— Hay hay! Sen şimdi kahveyi getir...

Garson İhsan, ocağa doğru gitti. Pek uzun boylu, pek zayıf bir çocuktur. “Darüleytam”da okumuş, orasını bitirince, sanat mektebine girmek istemiş, zayıf olduğundan kabul edilmemişti. Aslen Arnavuttu. Bir müddet Arnavut kebabçılarda garsonluk, bulaşıkçılık ettikten sonra buraya kapılanmıştı.

Murat’ı hem seviyor, hem sayıyordu. Haftalarca kahve parası sormaz, hattâ, bazı bazı, elli altmış kuruş borç bile verirdi. Murat yenilirse kendisinden fazla üzülüyor, yenildiği partilerde, lokum getirmeye dikkat ediyordu. Büyük poker oyunları olur da, oyuncular, tah-tada hesap tutmayı birbirlerine emniyet etmezlerse, Murat’ı salık verir, böylece beş, on kuruş kazanmasına çalışırdı.

Kahveyi getirdiği zaman, gizli bir şey söylüyor gibi sesini alçaltarak:

— Bu gece yukarda büyük oyun var, dedi, bir yere kaybolma Murat Bey...

— Bakara mı?

— Bakara... Hacı, “Mano’yu Murat Efendi toplasın... Emniyetlidir. Benim biraz işim çıktı. Geç gelirim, belki de gelemem!” dedi.

— İyi...

— Dur yahu! Dalgaya düştük... Olmaz... Bizim Baframaden'den yakacaksın... Vallaha küserim...

— Eyvallah... Peki... — Garson İhsan'ın acele yaktığı kibritten yaktı —: Mersi!..

— Bir şey değil... Bu gece beş, on para çıkarırsan izinli gecemde papaz uçururuz. Kafayı çekeriz...

— Olur..

Murat, defteri biraz karıştırdı. Kendisinden evvel ancak üç kişi cevap vermişti. Birisi "Can Yoldaşı", ikincisi "İnci", üçüncüsü "Çok Bilmiş". İlk tetkikte Can Yoldaşı'yla, Çok Bilmiş'in erkek, İnci'nin ise hanım olduğunu anladı. Can Yoldaşı'yla İnci arasında hafiften bir gönül rabıtası bulunduğu da seziliyordu. Herhalde, defter, bu İnci Hanım'a ait olmalıydı. Sevdiği delikanlının fikirlerine, mesela, Volter'le Kant'tan daha fazla değer verdiği için, ilk cevapları ondan almak istemişti. Delikanlının da işi ciddi tuttuğu belliydi. Orta sınıf halkın hiç yadırgamayacağı şekilde karşılık vermişti. 'Çok Bilmiş' daha enteresan bir adamdı. Kendi fikirlerini başkalarınınkinden üstün tutan, biraz kibirli, son derece maddi olduğu için övündüğünü saklamayan insanlardan... Böyleleri, halbuki gündelik işlerde, hayalperver görünenlerden daha çok heyecanlı olurlar, ellerine kalem aldıkları zaman gösterdikleri kuru mantığı hayata tatbik edemezler...

Murat, kahveyi bitirdikten sonra, işe girişti:

S – Hangi şairleri seversiniz? En sevdiğiniz şiiri?

C – Faruk Nafiz'i –Han duvarları– Can Yoldaşı.

Ben de –Suda halkalar– İnci.

Ahmet Haşim'i –Karanfil– Çok Bilmiş.

Eşref merhumu:

Padişah'ım bir dirahte döndü kim güya Vatan
Her dakika bir baltadan bir şahsı halî kalmıyor
Gam değil amma bu mülkün böyle elden çıkması
Gitgide zulmetmeğe elde ahâli kalmıyor.~

Fakir-i Pürtaksir.

S – Hangi romancıları seversiniz? Sevdiğiniz romanı?

C – Reşat Nuri –Çalığıuşu– *Can Yoldaşı*.

Ben de –Akşam Güneşi– *Inci*.

Yakup Kadri –Nurbaba– *Çok Bilmiş*.

Hüseyin Rahmi –Şık– *Fakir-i Pürtaksir*.

S – Hangi sinema artistini seversiniz?

C – Pinamonikelli – *Can Yoldaşı*.

Rudolf Valântino – *Inci*.

Rollerinde muvaffak olanların hepsini – *Çok Bilmiş*.

Şarlo – *Fakir-i Pürtaksir*.

S – Sevdiğiniz size ihanet ederse ne yaparsınız (Vay canına!

Tehlike başladı.)

C – Oturup ağlarım. – *Can Yoldaşı*.

(Fena değil, ferahlarsınız.)

Onu unuturum. *Inci*. (Aferin kızım!)

Sebebini araştırırım. *Çok Bilmiş*.

Murat, “Öldürürüm” diye yazacaktı. Biraz tereddüt etti. Sonra vazgeçerek “Hanımların gözünü yıldırılmayalım. Belki sahi sanırlar,” diye düşündü.

Ben de derhal ona ihanet ederim. Ödeşiriz.

Fakir-i Pürtaksir.

S – Gülmeyi mi, ağlamayı mı seversiniz?

C – Sırasına göre ikisini de. – *Can Yoldaşı*.

Ağlamayı severim. İçim ferahlar. – *Inci*.

(Demek yukarda iyi bilmişim.)

İkisi de ciddi iş değil – *Çok Bilmiş*. (Böyle bir anket defterinde ciddi iş! Hakikaten çok bilmiş imişsiniz. Azizim affınıza mağruren gülünç bir ciddiyetiniz var.)

Ne bileyim? Biz insanız “Güleriz ağlanacak halimize!” demişler.

Fakir-i Pürtaksir.

S – Hangi şartlar içinde hayatınızı isteyerek feda edersiniz?

(Gene beni bir dehşet aldı!)

C – Vatanım uğruna – *Can Yoldaşı*.

Aşkım uğruna – *Inci*.

Şerefim uğruna – *Çok Bilmiş*.

O şartın belki bir başka çıkar yolu da vardır?

Fakir-i Pürtaksir.

S – Zenginlik insanı mesut eder mi?

C – Evet, lazım! *Can Yoldaşı*. (Galiba zengin bu arkadaş... Yahut ümidi var.)

Hayır! *Inci*. (İşte sonra değişecek, yahut pişman olunacak bir fikir.)

Tek başına etmese bile, saadetin şartlarından biridir. –

Çok Bilmiş.

Bedbaht da etmez ya – *Fakir-i Pürtaksir*.

S – Cesur musunuz?

Arkadaşlarım cesur olduğumu söylüyorlar.

– *Can Yoldaşı*. (Hele meddahlar!)

Fareden bile korkarım. – *Inci*.

Şerefsizliğe karşı, hayır! – *Çok Bilmiş*.

Değilim ama, yeri gelince korkudan dizlerim titremez, dilim tutulmaz. *Fakir-i Pürtaksir*...

S – Fala inanır mısınız?

C – İnanmam ama, fırsat bulursam da baktırmadan yapmam. – *Can Yoldaşı*.

İnanırım – *Inci*.

Boş şey – *Çok Bilmiş*. (Yemin ederim ki içimizde en çok inanan sizsiniz!)

İnanılmaz mı. İstikbalden haber veriyor!

Fakir-i Pürtaksir.

S – Ölüm nedir?

C – Yaşamının sonu. *Can Yoldaşı*.

Büyük facia. – *Inci*.

Tabii bir netice. – Çok Bilmiş.

Ben varken ölüm yok, ölüm gelince ben yokum.

Binaenaleyh düşünmeye değmez. *Fakir-i Pürtaksir.*

S – Şiir yazar mısınız?

C – Hayır beceremem. – *Can Yoldaşı.*

Maalesef. – *Inci.*

Ciddi bir iş saymıyorum. – Çok Bilmiş.

Ben de (maalesef) ama, evet demek için.

Fakir-i Pürtaksir.

S – Hangi şarkıyı seversiniz?

C – “Al sazını çal sevdiceğim...”i – *Can Yoldaşı.*

(Saz da çalıyor demek! Bahtiyarsınız beyim!)

Şahane gözler şahane. – *Inci.*

Hayır – Çok Bilmiş.

Evet. Gramofon çalarım. Dostlarım da pek iyi çaldığımı söylerler. *Fakir-i Pürtaksir.*

S – Birini öldürseniz ne yaparsınız?

C – Vicdan azabı çekerim. – *Can Yoldaşı.*

Istıraptan ben de ölürüm. – *Inci.*

Yakalanmamaya çalışırım. – Çok Bilmiş.

Hak etmişse (Oh olsun!) derim. *Fakir-i Pürtaksir.*

S – İnsanı saadet mi olgunlaştırır, ızdırap mı?

C – İkisi de. – *Can Yoldaşı.*

Istırap zannederim. – *Inci.*

Ne denedim, ne de düşündüm. Afedersiniz.

Çok Bilmiş.

Mesut adamın ayrıca olgunlaşmaya ihtiyacı olmasa gerek. *Fakir-i Pürtaksir.*

S – Kaç sene yaşamak istersiniz?

Altmış sene elverir. – *Can Yoldaşı.*

Sevdiklerimden evvel ölmeliyim... *Inci.* (Ama, birazcık evvel değil mi?)

Kabil olduğu kadar çok. – *Çok Bilmiş.*

Ben de aynı kanaatheyim. Şaşılacak bir şey! Bunu düşünmek için çok bilmişlik lazım değil. *Fakir-i Pürtaksir.*

S – Hızır'a rastlarsanız, bir dilek dileyin dese, ne dilersiniz?

C – Güzellik. *Can Yoldaşı.*

Zekâ. – *Inci.* (Birinci ve ikinci sualler bir araya gelince, bana Bernar Şov'a ait bir fıkrayı hatırlattılar.)

Para – *Çok Bilmiş.* (Siz de bir Bektaşî fıkrasını!)

Bir an gözlerini kapatmasını. Kûlahını kapmak için.

Fakir-i Pürtaksir.

(Acaba bu cevap başkalarına nasıl bir fıkrâ hatırlatacak?)

S – Bir şey kırsanız mahcup olur musunuz?

C – Evet – *Can Yoldaşı.*

Pek üzülürüm. Ağlayasım gelir. – *Inci.*

Ödenebilirse hayır. – *Çok Bilmiş.*

Haksız yere kalp kırdımsa, evet, cam falan kırdımsa hayır. *Fakir-i Pürtaksir.*

S – Randevu saatlerine ehemmiyet verir misiniz?

C – Evet. *Can Yoldaşı.*

Veririm ama, hep de geç kalırım. – *Inci.*

İnsanın ciddiyetine birinci delil budur. Elbette veririm.

Çok Bilmiş.

Ben veririm ya, vatman efendiler ekseriya bu fikirde olmuyorlar. *Fakir-i Pürtaksir.*

S – Yaşamak için yalan muhakkak lazım diyorlar, doğru mu?

C – Hayır! – *Can Yoldaşı.*

Hayır. Ben de yalandan nefret ederim. – *Inci.*

Evet... – *Çok Bilmiş.*

"İnan Halûk! Ebedi bir şifadır. Aldanmak!"

Buyurulmuş. Kabahat bende değil, karşımdakilerde...

Fakir-i Pürtaksir.

S – Şakayı sever misiniz?

C – Nezih olmak şartıyla severim. – *Can Yoldaşı*.

Pek hazzetmem. – *Inci*.

Ciddiyet daha iyi değil mi? – *Çok Bilmiş*.

Neşe manasına ise, evet. İstirabın panzehiridir de.

Fakir-i Pürtaksir.

S – Dans etmeyi sever misiniz?

C – Çok severim. – *Can Yoldaşı*.

Ben de çok severim. – *Inci*.

Müptelası değilim. – *Çok Bilmiş*.

Arkadaşım güzel olmak şartıyla... Evet.

Fakir-i Pürtaksir.

S – Şıklığa meraklı mısınız?

C – İnsan elbette şık olmalı. – *Can Yoldaşı*.

Pek de meraklı sayılmam ama... – *Inci*.

İnsan, temiz giyinmelidir. – *Çok Bilmiş*.

Meraklı olmasam, romanlardan Şık'ı severim der miydim? *Fakir-i Pürtaksir.*

S – Bu defterin sahibi hayalinizde nasıl bir insandır?

C – Harikulade – *Can Yoldaşı*.

Bitaraf değilim! Cevap veremeyeceğim. – *Inci*.

Böyle bir anket defteri yaptığına ve böyle bir soru de sorduğuna göre biraz hoppa! – *Çok Bilmiş*.

Murat, son suale, parlak bir cevap verebilmek için kalemin sapıyla bıyıklarını okşayarak düşünüyordu ki:

— Merhaba efendi! diyerek, Ertuğrul Hikmet karşısına dikildi.

— Merhaba... Buyur...

— Camı vurdum. Dalmışsın. Duymadın!

— Bitti. Otursana...

— Bahçeli'ye kadar çıkıp geleceğim... Burada mısın?

— Her zamanki gibi...

— İyi öyleyse... Şapkam dursun...

— Üşümez misin?

— Yok canım...

Ertuğrul Hikmet'in yüzü, belki sert saçlarından, belki de kocaman kulaklarıyla uzun burnundan dolayı, kurnaz bir kurda benziyordu.

Birkaç adım ayrıldıktan sonra döndü:

— Abo uğradı mı?

— Şahap mı? Hayır!

— Gelirse salıverme...

— Olur!

— Parası var. Bize ziyafet çekmeli... — Deftere dikkat etti. Geri döndü —: Gene mi anket?

— Evet...

— Sen bu gidişle, bir tek satır bastırmadan meşhur olacaksın. Sinema artistlerini soruyor mu?

— Soruyor.

— Hayat nedir? de diyordur.

— Diyor.

— Ölümü, ruhu falan?

— Hepsi tamam...

— Yahu! Bu memlekette herkes neden kolayca klişe haline geliyor. Nasıl oluyor da can sıkıntısından patlamıyoruz. Sen şimdi ne düşünüyorsun?

— Son sorunun cevabını!

— Nedir?

— Defterin sahibesi beni nasıl hayal ediyorsunuz? diye sormuş.

— Kolay! Bende hayalin hazır var. Dilersen kullan! Hem de neden kullanmayacakmışsın. Böyle işlerde lüzumu olur diye yazmış Nedim Efendi.

— Söylesene gezezel!

— Yaz! Baş tarafı icap etmez! Beyt geliyor: "**Gerdanı püskürme benli Gözleri gayet güzel – Sırma kâkül, sim gerden, zülfü tel tel ince bel**" Nasıl?

— Hay Allah razı olsun! Pekâlâ!

Ertuğrul Hikmet azametle yürüdü. Hem şair, hem boksördü. Şiiri aruzla yazar, şair olduğu için çok zaman sızıncaya kadar içerdi. Boks da keyif için spor kulüplerinde değil, para kazanmak için tu-luat sahnelerinde yapıyordu. Devamlı bir iş tutmasına mani olacak kadar keskin bir zekâya malikti.

Murat, önündeki şık defteri ümitsiz bir hareketle yavaşça kapattı. Bu iş gençler arasında yayıldı yayılalı, belki bu Fakir-i Pürtaksir im-zasıyla cevap verdiği yirminci defterdi. Ekserisi hanımlara ait olan bu defterlerin meçhul sahibeleri, o kadar tanışmak istemişlerdi de...

Bir cigara yaktı. Dışarda gene kar başlamıştı. Boş bir tramvay Fa-tih'ten Beyazıt'a doğru hızla geçti.

Kahvede, iki mütekait zabitten başka kimse yoktu. "Birazdan Da-rülfünunlular gelir. Bilardoya başlarlar," diye düşündü.

İçinde büyük bir eser bitirmiş gibi, boşluk hissediyordu.

Garson İhsan'a işaret etti.

— Su mu?

— Hayır! Gazeteleri lütfen...

İhsan gazeteleri getirdi:

— Akşam'ı Sıtkı Bey okuyor, dedi, boşalırsa getiririm.

— Olur?

— Defter bitti mi?

— Bitti.

— Okusak... Mahzuru yoksa...

— Ne mahzuru olacak... Yalnız kirlenmesin!

— Kirlenmez...

— Dur, İhsan Efendi... İyi hatırlattın... — Halbuki İhsan aklına geleni hatırlatacak şey söylememişti —: Bir dakika...

— Buyur.

— Tarih atmadık. Sonuna bir tarih ister...

Defterin son sualine verdiği cevabın altına tarihi yazdı:

5 Mart 1930

2

Kumarbazlar birer ikişer toplanıyorlardı.

Tekaüt Rüştü Bey geldi. Kısa boylu, zayıf, ilk bakışta sinirli zannedilen bir ihtiyardı. İstanbulin'e yakın siyah setre, düz reyye pantolon, yanları lastikli çekme rujan potinler giyer, bir de gümüş saplı abanoz baston taşırdı.

Otuz senelik memuriyet hayatında –bunun sekiz sene dört ayı mutasarrıflıkta geçmişti– doyasıya valilik yapamamıştı. Üç ay beş gün –ne bir saat fazla ne bir saat eksik– tam üç ay beş gün vali vekâletinde bulunduğu için yeni tanışıklarına müphem bir ifadeyle kendisini “Sivas Vali-yi sabıka bendeniz!” diye takdim ederdi ama, ahbablarına ahvalin kötülüğünden, bu memlekette kadir kıymet bilinmediğinden şikâyet ederken, “Doyasıya valilik yapamadım. Resen amir olamadım. Bu kuru kafada... –Böyle söylerken bir büyük bilardo yuvarlağına benzeyen saçsız başına insafsız insafsız vururdu– Bu kuru kafada, birçok hayırlı projeler vardı. Kendimi methetmek gibi olmasın, azizim, bu memlekete, üç tane vali geldi. Birisi Bursa Valisi Vefik Paşa merhum, diğeri Bağdat Valisi şehit Mitat Paşa merhum.... Üçüncüsü de bendeniz... Ne hazindir, memleket için ne kadar şayanı teessüftür ki bu üç şahıstan birisi Taifte şehit oldu ve üçüncüsü vali dahi olmadı. “Sebepe?” buyuracaksınız! Arz edeyim: Merkezde dahiliye nazırı, okuduğunu anlamaktan aciz olur, taşrada bir vali, akıllara durgunluk ve-

recek icraat yaparsa muvazeneyi devlet bozuluyor. Yahut da böyle vehmediliyor. İşte, erbabı hamiyeti mahveden, erbabı hamiyetle beraber, vatani harabeye götüren bu vehimdir vallahül-azim...” Halbuki Rüştü Bey’i iyi tanıyanlar bütün bu şikâyetlerin zoraki olduğunu biliyorlardı. Abdülhamit, Meşrutiyet, Balkan, seferberlik, işgal, Kuva-yi Milliye sıralarında, hiç sendelemeden, fiyasko vermeden yükünü tutmayı becermiş, üç kişi varsa –vali olarak değil, usta mürtekip olarak– birisi, hattâ birincisi bu Rüştü Bey’di. Müteaddit apartmanları, iki hanı, Balıkpazarı’nda dört dükkânı, Erenköy’de bir köşkü, Saraçhanebaşı’nda 22 odalı bir konağı vardı. Nakit parasının yekününü kendisinden başka kimse –Allah bile– bilmezdi. Laf arasında, ticareti sevmediğini, şirket kurup bir araya gelmeyi az ciddi saydığını söyledi. Bir tek zevki vardı: Mücevherat mukabilinde yüksek faiz, kısa vade ile borç vermek... Bunu da, kârdan ziyade müzayekaya düşmüş yüksek ailelerin sandıklarında, çekmecelerinde saklı nadide mücevheratını oradan zorla çıkarıp, muvakkat bir müddet için de olsa, mülkiyeti altına alma zevki için yapıyordu

Gene yakın dostlarına bu manisini şöyle anlatmıştı:

— Kibar takımını bilirim! Ben de bu sınıfa mensubum. Birisine muhtaç degillerse, İngiliz kralını adamdan saymazlar. Bir de düşüleri mi, mesela şu Garson Ihsan’dan besbeter olurlar. Hayır, efendim, af buyrun, Garson Ihsan’da öyle bir düşkünlük değil, düşkünlüğün hiçbir çeşidi yok. Biçare tabi hayatını yaşıyor. Bizim sınıfa gelince, ayağı kayar kaymaz, sanki cehennemın esfelessafilinine yuvarlanır. Onları böyle tekerlenmiş sıralarında seyretmeyi severim. Bir dakika uşak, bir dakika beydirler. Evvela, borcu, sanki sizi ihya edeceklermiş gibi isterler. “Yok” diyeceksiniz. Bu kısa kelime, kibirlerini tepesi üstü yere vurur. Hepsini, bilaistisna kabilyetsiz bir ihtiyar uşak haline getirir. Erkek iseler, karılarına ait elmasları, kadın iseler, merhum zevcelerinden kalmış, bir kravat iğnesini, yahut kol düğmelerini, bazan ve ender olarak murassa nişanları, size bırakırken neler hissettiklerini benimle beraber olup seyretmelisiniz. Bir parça ölümler âdeti!.. Bir par-

ça değil, elinize alıp ışığa tutarak tetkike başladığınızdan itibaren ölümler de, kapıdan çıkmak için –Tabii istedikleri meblağı almış olarak– kalktıkları zaman dirilirler. Bir temaşadır. Balzak merhumun insanlık komedisi bunun yanında bizim Karagöz oyunlarına benzer.

Rüştü Bey'in bütün zevki, ikindiye doğru Felek Kıraathanesi'ne gelip ekseriye bir, bazan da iki seans poker oynamaktır. Bu oyunu, çok iyi bildiğine, bahusus oyunda, bir İngiliz lordu kadar kibar davrandığına kanidir. Fazla para kazanmayı da, kaybetmeyi de sevmiyor görünmek için ufak oynar ve kim rastgelirse onunla oynar. Halbuki pokeri bilmez, kazanırken de, kaybederken de soğukkanlı değildir. Bu heyecanı paraya tamah ettiğinden ileri geliyor sanılmasın, paraya zerre kadar değer vermediği halde meydan muharebesi idare eden bir genç başkumandan gibi davranmasının bir başka sebebi vardır. Rüştü Bey'in de, bütün mütekaitler gibi geriye kalan hayatı bomboştur. Bu boşluğu, başkaları, tavuk beslemek, bahçeyle uğraşmak, koleksiyonculuk gibi şeylerle doldururlar. Rüştü Bey ise ikindi ile akşam arasındaki vaktini poker oynamaya tahsis etmiştir. Bunu, bir eğlenceden ziyade, bir vazife gibi dikkat ve ciddiyetle yapar. Yaparken de sevilmiş bir sanatın dünyayı unutturan ateşini hisseder.

— Ne var gazetelerde bugün Murat Efendi?

— Buyrun Rüştü Bey... Hiçbir şey yok...

— Rahatsız olma... Japonlar yürüyorlar mı?

— Mançurya'da dövüşüyor efendim. Bilmem ki... Münasip bir haritada takip edemedim. Yürüyorlar mı, duruyorlar mı?

— Bilinmez... Çin şehirlerinin adlarını ben de aklımda tutamıyorum. Hani kimse yok mu bizimkilerden?..

— Henüz erken olmalı... Hava da berbat... Siz bu tipide nasıl çıkıyorsunuz?

Rüştü Bey, yakası kürklü paltosunu silkeleyip astı. Yardıma koşan Garson İhsan'a:

— Bize iki şekerli kahve yap! dedi.

Murat sıkıldı:

— İstemez... Neden zahmet ettiniz? Ben içmiştim.

— Bir daha içersiniz... Yani içeriz demek istedim. — Etrafa baktı

—: Bugün burası bomboş... Sizin cimdalılıklar da gelmemişler.

— Gelip gittiler...

— Gene kazandınız tabi...

— Kazandım, evet...

— İyi ama, bu böyle n'olacak? Hâlâ bir iş bulamadınız mı?

— Havalar... Baksanıza... Bir yere çıkılmıyor.

— Bazan evde aklıma gelirsiniz. "Ahablara söyleyeyim, bir mü-nasip iş arayalım," derim. Havalar kimseyi görmemize müsaade etmi-yor ki... 60 seneden beri böyle kış görülmedi. Eyüp Sultan'a kurtlar inmiş, bir mandırayı basmış diyorlar.

— Limana buzlar hücum etmiş... Gazeteler resimlerini bastılar.

Garson İhsan kahvelerle beraber, anket defterini de getirdi.

— Pek güzel yazmışsınız Murat Bey, dedi. O, tırnak içindekileri de siz yazdınız değil mi?

— Ben yazdım.

— Kızarlar ötekiler...

— Bilmem... Asıl öyle abuk sabuk şeyler hoşlarına gidiyor.

Rüştü Bey, deftere alaka ile bakarak sordu:

— Nedir? Gene şiir mi?

— Hayır anket defteri.

— O da nesi?

— Yeni icat olundu. Şimdi moda! Böyle şık bir defter alıp beşer sayfa ara ile birtakım sualler yazacaksınız, sonra bunu ahablarınıza vererek cevap isteyeceksiniz.

— E?

— Onlar da cevaplarını yazacaklar.

— Sonra?

— Sonrası bu?

— Anlayamadım.

— Bir kere bakınız.

Rüştü Bey, defteri açtı. İlk suali ve cevapları okudu. Sonra sayfaları çevirerek bir müddet tetkik etti. Arada sırada:

— Tuhaf!

— Acayip!

— Neler oluyor da haberimiz yok...

— “Git gide zulmetmeye elde ahali kalmıyor.” Eşref’in miymiş bu? Geçenlerde hatırladım da bir türlü şairini bulamadım. Hafıza kalmıyor gittikçe... Hani sizin cevaplarınız?

— Fakir-i Pürtaksir namı müstearıyla cevap veriyorum.

— Haa... Şu mesele... Durunuz bakalım... Defteri... orta yerden açtı. Boş yaprakları çevirdi ve suali ve cevapları okudu: —S— Ruh nedir? — Damağını şaklattı —: Vay canına! Ne demiş bakalım: “Hayatımızın esası olan müphem varlık — *Can Yoldaşı*.” Kim bu Can Yoldaşı?

— Tanımıyorum efendim.

— Peki... İkinci cevap: “Varlığımızın ikinci parçası. — *İnci*.” Bu bir küçük hanım galiba?

— Ben de öyle tahmin ettim.

— Doğrudur. Yazısından belli. Üçüncü cevap: “Ten kafesinde öten bülbül — *Çok Bilmiş*.” Böyle bir Ten kafesi sözü hatırlıyorum. Nerdeydi acaba? — Rüştü Bey bir müddet ciddi ciddi düşündü. Sonra gözlerinden bir ümitsizlik geçti —: Benim yaşımda meseleyi böyle hesaplamak zor, diye mahcup ve korkak gülümsedi, siz de benim yaşıma gelerseniz, belki bu şüpheleri kaldırır atarsınız: Ruhun ebediliğine inanmak bir ihtiyaç olur da...

— Afedersiniz, sizi kederlendirdim mi efendim?

— Hayır! Hayır! Geçelim... Mamafih, fikirlerinizi pek alaka bahiş buldum. Bunları düşüneneğim... — Defterin yapraklarını tereddütle açtı. Soru ve cevapları tane tane okudu —: “Hayat nedir?” “Hayatımızın esası olan meçhul varlık...” — *Can Yoldaşı*. Ruh nedir sorusuna da bu cevabı vermişti. Yoksa, hepiniz mi böyle yaptınız!

— Hayır!

— Görelim öyleyse... İnci Hanım: “Yaşadığımız an!” diyor. Doğru gibi... Ne dersiniz?

— “Kız oğlandan akıllı” derim.

— Evet... Cinsi latif ne kadar havai, hayalperver görünse de, birçok hususlarda bizden daha maddi düşünürler... Devam ediyorum: “Gelirken de, giderken de reyimiz alınmayan yolculuk.” Öyleyse, bu “Çok Bilmiş” imzasına ne lüzum var, değil mi? “Anadolu’da evlerin önündeki üstü kapalı mahalle verilen isim. *Fakir-i Pürtaksir!*”

Rüştü Bey, cevabı bir daha okuduktan sonra Murat’ın yüzüne dikkatle baktı:

— Sahiden, demin, hayatı böyle mi düşündünüz Murat Efendi?

— Sahiden böyle düşündüm.

— Nasıl bir tedai ile?

— “Hayat” denilen mahalleri bilirsiniz. Anadolu’da bulundunuz. Üstleri kapalıdır ama, ekseriya üç tarafları açıktır. Yani, hava cereyanının her türlüüne maruz yerler... Zaten hayat, sahiden böyle olmasa bizim, milletimiz, sundurmalara bu ismi vermezdi ki...

— Kaç yaşındasınız?

— İki, üç ay sonra 19 bitiyor. Daha mı yaşlı gösteriyorum?

— Hayır! Daha genç... İnsanı şaşırtan da bu!.. — Başka şeyler düşünerek yaprakları çevirdi. Suale rastlayınca yüzü güldü —: İşte yaşıınıza uygun bir soru: “Aşk nedir?” “Uğruna ızdırıp çekilen his – *Can Yoldaşı*”, “Hayatın saadeti! – *İnci*”, “İyi bildiğinizi zannettiğimiz halde, ölüme kadar öğrenemediğimiz şey – *Çok Bilmiş*,” “O bulunmazsa, “meşk” olmazmış. – *Fakir-i Pürtaksir.*”

Rüştü Bey dikkatle Murat’ın yüzüne baktı:

— Bu kadar mı?

— Bu kadar. Bir yerde okumuştum. “Aşk için çok söz edildi. İş karıştıran da galiba bu gevezelik,” diyordu. Cümle tastamam, böyle değil ama fikir aynı...

— Birisini sevmiyor musunuz? Afedersiniz...

— Estağfurullah... Hayır!

— Hiç sevmediniz mi?

— Ben mi? Durunuz bakayım... Yalan söylemiş olmamak için biraz düşünmeliyim...

— Olmadı. Bu telefon numarası mı oğlum! Böyle hatırlanınca hiç rastlamamışsınız demek...

— Bilakis... Zannederim ki bir acayip vakadır. Şimdiye kadar kimseye anlatmadım. Kısacık bir şey... Canınız sıkılmaz ya...

— Bilakis memnun olurum...

— Evvelki sene, Anadolu'da bir sahil kasabasında bulunuyordum. Vilayet merkezi... Bunlardaki hayatı bilirsiniz...

Rüştü Bey, yalnız içini çekti. Murat:

— İşte öyle, diye devam etti, kahvelerde, meyhanelerde, birer tane garson kız vardı. Bir de bar açılmıştı. Fakat gene de, akşam olmaz mı, kasaba mapushaneye benzer. 23 Nisan mı, 19 Mayıs Bayramı mı, şimdi hatırımda değil, hasılı güneşli bir bahar günüydü. Futbol meydanında merasim yapılıyordu. Ben de gittim. Kenara, tahta parçalarından bir iğreti tribün kurmuşlardı. Vali bey, jandarma kumandanı, falan için... O zamanlar böyle merasimlere Anadolu'da maaile gidilmezdi –Maaile sözü de, anfamily sözü de ne kadar sinirime dokunur anlatamam.– Tribünde bir sürü erkeğin arasında bir tanecik kadın vardı. Kadın da değil, on beş on altı yaşında bir kız... Jandarma kumandanının kızı... Başıma gelen işi, hâlâ tahlil edebilmiş değilim. Kıza, bir iki defa şöyle baktım. Herkese nasıl bakıyorsam... Kaşını, gözünü bile fark etmeden... Birdenbire... Bir hal oldu bana... Gözüme ayna tutuluyor, bunda da ısrar olunuyor gibi sinirlendirici bir hal... Artık bilmem, o kız mı, yerini biraz değiştirdi. Yoksa, güneş milyonlarca senelik devri esnasında, dünyamıza göre milyonlarca defa geldiği yerlerden birisine, gene mi geldi. Dedim ya, bunu tariften acizim. Düşündükçe, Faruk Nafiz'in şiirinden bir mısra aklıma gelir: "Gözlerim görmüyor etrafı, güneş vurdu bana." Buna güneş çarpmasından başka bir şey denemez... Kız harikulade güzel oluvermişti. Güzel ne demek? Başka bir şey, bir korku, bir dehşet... Bir şey... Kendimi toplamaya çalıştım. Yü-

zündeki renklerin zevkini, manaların manasını, şuurumla değil hislerimle anlıyordum. Anlamıyordum, içimde senelerden beri dayanılmaz bir açlık vardı da, bu yüz, o açlığı tıpatıp duyuyordu. Ne eksik, ne fazla... Tıpatıp... Öyle ki... Eksikliğin telaşını, fazlalığın boğuculuğunu hissetmiyordum. Böylece, ebediyen ölmeden, mesut yaşamak kabildi. Bu halet bir çeyrek saat mi sürdü, yoksa bir saniye mi bilmem. Birdenbire, şuur harekete geldi. Şeref tribününde oturan –Kibirle oturan– bir kızla, lavvarda puantörlük eden bir amelenin ne münasebeti olabilirdi ki... Puantörlük uydurma bir laf... Doğrusu, amele... Kazma ile çalıştırmıyorlar da, yıkanmaya gelen kömür vagonlarını yazmakta kullanıyorlar. 71 kuruş yevmiye ile... Hem de bu memuriyete geçeli bir hafta oldu olmadı. Ondan evvel, tamir atölyesindeki kazanda ateşçi idim. Yüreğime bir sızı düştü, beyefendi, bir an evvelki saadet kadar tam ve büyük bir ızdırap... Çaresizlikle sağ yumruğumu, sol avcumun içine vurmuşum... “Yarabbi! Yarabbi!” diye âdeta inledim. Gözlerime yaş gibi bir şey hücum etti. “Yaş gibi diyorum. Çünkü bunlar hem yaştı, hem değil... Esasen yaş idiler de, yüreğimden geçtikleri için, gözlerime istim buharı halinde çıkıyorlardı. İstim buharı gibi sert ve sıcak... Biraz daha bakarsam bir felaket olacak zannettim. Kalabalığı dirsekleyerek şoseye çıktım. “Allahım! Bana bu kızı unuttur! Unuttur bana...” diye mırıldanıyordum. Hem de bunun artık imkânsız olduğunu gayet iyi bilerek... Başımda sıtma nöbeti esnasındaki ağırlık, yaşamaktan ümit kestiren, ölümü kolay kabul ettiren o hasta sarhoşluk vardı. Deniz kenarına gitmişim. Orada mendireğin üzerinde akşama kadar yapayalnız ve hemen hemen hiçbir şey düşünmeden, müthiş bir korku içinde oturmuşum. Akşamüzeri, dayanılmaz bir açlık hissettim. Bu öğleden beri duyduğum ilk makul ve beşeri histi. Ona rastlamaktan korkarak çarşıya döndüm. Aşçı dükkânına girince, yeni bir şaşkınlığa uğradım. Yanılmışım. Zerre kadar aç değildim. Bilakis, saatlerden beri tonlarca toprak yemiş, tonlarca deniz suyu içmişim gibi toktum. Aşçıya güldüğümü, bir arkadaşı aradığımı söylediğimi hatırlıyorum. Tekrar dışarı çıktım. Yatsı zamanına kadar, yatsı zamanına kadar de-

gil, yorgunluktan harap oluncaya kadar sokaklarda serseri serseri do-laşım. Sonra 250 gramlık bir şişe rakı, biraz peynir alarak eve gittim. Ev dediğim şey, bir tek odadan ibaret bir kulübe idi. Bir tepenin ya-macına, ameleler için yapılmış, on, on iki küçük binadan birisi... Ba-zılarında, hatırlı ameleler, yani, kıdemli ameleler, bekçiler, sürveyan-lar, kezane çavuşları aileleriyle birlikte oturuyorlardı. Bazılarına, on beş, yirmi kişi doldurulmuştu. Bu kulübeler, bu kadar adamın aynı zamanda yatmasına müsait bulunmuyorlardı ama, kiracıların yarısı gece, yarısı gündüz çalıştıklarından barınmak mümkündü.

Bizim evde, benden başka bir kişi daha vardı. O da gece çalışıyor-du. Lambayı yaktım. Bir şeker sandığını istifin altına çektim. Testiyi, bardağı, kahve fincanını getirdim. Rakıyı içmeye başladım. Hava sı-caktı. Terliyordum. Ceketini astım. Gömleğin yakasını çözdüm. Men-dil ıslatıp boynuma sardım. Rakı, bana haksız ve mukabelesi imkân-sız bir hakaret gibi acı ve ağlatıcı geliyordu. Henüz iki fincan içme-den bir şişe daha almadığıma pişman oldum. Bir şişe ne demek? Bir gaz tenekesi rakı almalıydım. Unutuncaya kadar içmek için... Sonra yavaş yavaş, burasını bırakıp gitmek, firar etmek fikri geldi. Başka ça-re de olamazdı. İkimiz aynı kasabada bulunamazdık. Bu büyük bir fa-cia olurdu. Aşkımı anlatıp anlatamamak meselesini düşünmüyordum. Bunu bakışlarımız bir an karşılaşırsa elbette anlardı. Beni sevme-si veya sevmemesi ihtimali de mühim değildi. Hissettiğim şeyler öyle ağırdılar ki, beni sevmiş bile olsa, bunları taşımaya gücüm yetmeye-cekti. "Gitmeliyim! Def olup gitmeliyim!" diyordum. Galiba bu karar-la biraz ferahlamıştım ki, kapı açıldı.

— Durunuz, yoksa jandarma yüzbaşısının kızı mı geldi, diyecek-siniz... Gece yarısı... Bir telepati hadisesi olarak... — Rüştü Bey, gü-lümsemeye çalıştı —: Ve bir de uyandınız ki...

— Hayır! Birkaç kulübe ötede, bir ambar bekçisi oturuyordu. İh-tiyar bir adam. Bunun genç bir karısı vardı. Genç ama, bir gözü kör bir kadın... İki aydan beri, böyle gece vakti, yanıma geliyordu. Koca-sı işte iken... "Işığı gördüm de merak ettim, dedi, içiyor musun?" "İçi-

yorum... İyi ki geldin Gülizar..." Korkarak arkasına baktı. Kapıyı hemen kapatıp koştu. Tıkız ve kısır bir kadındı. Bazı sakatlarda rastlanan, o sokulgan kedi hali vardı. Ve bir gözü kör olduğu için, insan, ne kadar cehdetse, onun ancak yansıını görüp anlıyor, diğer yansı, müphem, karanlık, meçhul kalıyordu. Odayı tek gözüyle bir kere hesapladıktan sonra, o anda hiç beklemediğim bir şey yaptı. Halbuki ne zaman lamba yanarken gelse böyle yapardı. Kısa ve sert bir hareketle ışığı üfleyip söndürdü. Hemen boynuma sarıldı. Bir tuhaf kadın kokusu vardı ki, içime arzu ile beraber iğrenme hissi verirdi. Sabahtan beri gayretle çalışıp meydana getirdiğim kıymetli bir eseri bozmuş gibi ona öfkelenmişim. Ince belini kinle kavradım...

Rüştü Bey, yutkundu:

— Aferin evlat, diye mahcup bir gülüşle sözü kesti, çivi çivi mi söktü yoksa... Bu rüyadan daha iyi...

— Evet... Sabahleyin uyandım. Gülizar çoktan gitmiş, gece çalışan arkadaş sessizce gelip karşıdaki yatağına yatmıştı. Uyuyordu. Rakı şişesi, her şey yerli yerinde... Yalnız, rakı kalmamış... Ben hepsini içmediğimi iyi hatırlıyorum. Yarısı falan kalmış olacaktı. Demek arkadaş, hazıra konmuş. Şişeyi afiyetle kafasına dikmiş...

Kalktım. Vücudumu dikkatle yokladım. Yüreğimi değil... Malum ya, bir insanın sıhhati tam ise, azalannın nerede olduklarını, ne halt ettiklerini dahi bilmez... Dışarı çıktım. Gökte gene dünkü güneş, dünkü renkler, dünkü bahar... Ben de dün sabahki Murat'ım... Öğleden, gece yansına kadar çektiklerim... Tıpkı, korkulu bir rüya gibi çoktan geçip gitmiş... İnanır mısınız?

— Evet... Sonra onu hiç görmediniz mi?

— Söyleyeceğim... Kâbus geçmiş... Bir an, buna inanamadım... Aklandığımdan, korktum. Tekrar gelirse... Görürsem... Bir felaket daha olursa... Felaket değil, bir kıyamet daha koparsa... Bu korku şiddetini gittikçe azaltarak ona tekrar rastlayıncaya kadar devam etti. Bir manifatura mağazasından çıkıyordu. Annesi de beraberdi. Bir an, o mu, değil mi diye tereddüt ettim. Anladınız mı?

— Anladım. Galat'ı rüyet imiş..

— Ne çirkin, ne güzeldi. Kendimden ve ondan aynı zamanda intikam almak istemiş olacağım ki, onu insafsızca Gülizar'la mukayese ettim. İki gözlü olmak Nadide'ye –Adı Nadide idi– fazla bir şey ilave etmiyordu. İki gözü vardı ama, vücudu tıkız ve kısır bir genç kadının gibi inkişaf etmemişti. Bacakları da benim o zamanki ölçülerimle âdeta sıska idiler. “Sahi, ben bunu tribünde otururken görmüştüm. Ne budalayım yahu!” diye düşündüm. Utandım çektiklerimden... Sonra...

Murat, birdenbire, bu hikâyeyi, pek az tanıdığı bu babası yerindeki adama neden anlattığına şaşarak telaşla gözlerini kırptırdı. Gene gafil avlanmıştı. Galiba, daha başka, daha saçma, daha acınacak, bugünkü haliyle kendisini acıklı bir sefil halinde gösterecek bir diğer macerayı anlatmamak için böyle mezbuhane bir gayrette bulunmuştu. Demek bu kadar kuvvetsiz düşmüş... Dertleşmek ihtiyacıyla kendisine hâkim olmak kudretini bu kadar kaybetmiş...

Rüştü Bey, yüzüne bakmamaya çalışarak, parmağıyla defterin sayfasını çevirmeye hazır, ihtiyatla sordu:

— Sonra?

Murat, artık kendisini toplamıştı. Yüzüne, pervasız bir İstanbul külhanbeyi neşesi veren –Bundan emindi– tebessümü ile gözlerini küçülttü:

— Sonrası Rüştü Bey... Ben ambara muhasip muavini oldum. Ambarda bir kooperatif vardı. Yani bakkaliye... Şirketin memurları, bir de şehrin yüksek seviyesine mensup aileler, aylık erzaklarını buradan alırlardı. Kooperatifin şefi, kısa boylu bir İtalyandı. Ben, aynı zamanda, buranın faturalarını Türkçeye tercüme ediyordum. Mösyö Morci, yani kısa boylu İtalyan dehşetli zampara bir herifti. Nazarında kadın milletinin güzeli çirkinini, ufağı büyüğü diye bir farkı yoktur. Dokuz yaşındaki kızlardan elli yaşındaki kocakarılarla kadar hepsinin bir manada tadına bakmadan yapamıyordu. Bir Polonyalı mühendisin dokuz yaşındaki kızını, bir İtalyan ustabaşının elli yaşındaki ana-

sını öperken rastladım. Nadideler de buradan alışveriş ediyorlardı. Mösyö Morci'nin okşamalarına alışanlar, ekseriye öğle tatili sıralarında gelirlerdi. Ameleler ve memurlar yemeğe gittiği zamanlar... Bir gün ambardan çıkarken Nadide kapıdan girdi. Saat tam on iki idi. Kızın elinde büyük bir file vardı. Demek ki, kooperatife öteberi almaya gidiyordu. Hakikaten öğleden sonra babası namına hazırlanmış bir Fransızca faturayı Türkçeye tercüme ettim. İki hafta bununla meşgul olmadım. Fakat yavaş yavaş manasız bir meraka kapılmış olacağım ki, üçüncü hafta, beklemeye karar verdim. Nadide filesiyle içeri girdi. Bakkaliye kısmı, asıl ambardan bir tahta duvarla ayrılmıştı. Herkes yemeğe gittiği için kimseye görünmek tehlikesi de yoktu. Ayaklanmanın ucuna basarak bu tahta duvara yaklaştım. Bir iki budak deliği vardı. Fakat bunlardan bir şey görmek mümkün değildi. Halbuki Kurubacak ismindeki amele, Mösyö Morci'nin yediği naneleri gözleriyle gördüğüne yemin ediyordu. Biraz aradıktan sonra gözetleme yerini buldum. Nadide, Mösyö Morci'nin kucağına oturmuştu. Entarisinin önleri beline kadar sıvalıydı. Sıska dediğim bacakları İtalyan'ın dizleri üzerinde halsiz halsiz sallanıyordu. Hani o yaştaki kızlarda öpüşmesini bilmeyen acemi bir hal olur. Bunda bilakis, ustalık vardı. Hiç korkmadan zevk alıyordu. Böyle manzaraları seyrederken duyulan o ayıp duygudan başka bir şey hissetmedim. Yahut da yanılıyorum... Bu küçük orospunun bana, farkına varmadan çektiği azabın öcünü almak için olacak, gene gürültü etmeden ambardan çıktım. Hızlı hızlı yürüyüp birdenbire bakkaliye kısmına girdim. Bir an şaşırmış gibi durdum. Sonra, 'Pardon!' diyerek geri çekilmek istedim. Bu, Mösyö Morci'yi cürmü meşhut halinde beşinci yakalamamdı. Birincisinde birbirimize iki gün dargın durmuş, sonra anlaşmıştık. Morci beni çağırırdı. Kız, dizlerinden kalkmıştı ama, zampara İtalyan elini bırakmamıştı. Bana Fransızca: "Biz Nadide Hanım'la iyi dostuz, dedi, bunda bir fenalık yok..." "Bunda bir fenalık yok" sözünü Fransızca bilmeyenlerin yanında bir kere de Türkçe söyledi. Ben "Tabi, tabi!" dedim. Kararlaştırdığımız gibi, "Siz bir dakika durunuz, ben merke-

ze telefon edeyim!” diyerek çıktı... Nadide, o çıkar çıkmaz, utanmış gibi arkasını bana, yüzünü duvara döndü. Ayaklarımın ucuna basarak, şakalaşacakmışım gibi yaklaştım. Omuzlarından tutup çevirdim. Morci'nin oturduğu koltuğa oturup dizlerime çektim. Hiç mukavemet etmedi. Kız, fena öpüşmüyordu, ustasından aldığı dersleri iyi aklında tuttuğu, pratikte de epi ilerlediği belliydi. Morci öksürerek yaklaştığı zaman, ikimiz de, mesuttuk... İşte bu kadar...

— Sonra?

— Sonra... Bereket versin, babası başka yere tayin edildi de küçük hanım, bu ilmin daha derinlerini öğrenmekten orada kurtuldu. Artık bilmem daha evvel, yahut daha sonra emirberlerden o derslerin son kısımlarını da öğrenmiş midir? Ya, emirberliğin böyle mazhariyetleri oluyor. Ben bu hikâyeyi neden anlattım... Evet... Aşk meselesi... Aşk olmazsa meşk olmaz mı demişiz? Yalan! Asıl meşk aşksız yerde daha iyi oluyor. İnsanın akli başında bulunuyor, mevzuyu lüzumsuz yere büyütüyor, noktaları l'lerin üzerine şuurla koyabiliyor da ondan... Bir de, âşık olmak için, Romeo ve Jülyet'teki o malum ve klasik şartlar ve teferruat muhakkak lazım değil. Ben o meçhul ve değersiz kızcağız karşısında on iki saat, dünyada, hakiki ve hayali hiçbir meşhur âşığın hissetmediği azametli, korkunç, aynı zamanda sarhoş edici duyguları duydum. Ama, bu, buraya yazılmaz ki... Değil mi.

Yanlarına yaklaşan Ertuğrul Hikmet, Murat'ın son sözünü duymuştu.

— Nedir o buraya yazılmayan? diye sordu, anket defterine yazılmayan şey mi olurmuş... Rüştü Bey'i acemi gördün de aldatıyor musun musibet? — Bir iskemle çekip oturdu —: Abo gelmedi mi?

— Gelmedi.

— Gelmez... Gelir mi? Akça tutuyor... Söylesenize Rüştü Bey, buraya yazılmayan nedir?

Rüştü Bey sayfayı çevirmişti, gene suali ve cevapları yüksek sesle okudu:

— İptilalarınız var mı, nelerdir? “Cigara içerim – Can Yoldaşı.”

“Hayır. – *Inci.*” “Cigara – Çok Bilmiş.” “Okumak, bundan daha tehlikelisini henüz duymadım. – *Fakir-i Pürtaksir.*” Ne dersiniz Hikmet Bey?

— Ben mi? Bu Fakir-i Pürtaksir’e mi? Ne diyeyim? Böyle saçma şeyler yazıyor da, bu defterler neredense, koşa koşa Felek Kiraathanesi’ne geliyor. Okumak imiş... İptilaya bakınız... Seni nasıl tahayyül ederler acaba?

Murat, omuzlarını silkti:

— Yalan değil... Benim de iptilam okumak... Sızacak derecede sarhoş olsam, iki satır okumadan uyuyamam...

Rüştü Bey başka bir suale geçti:

— Hayvanları sever misiniz? Hangisini? “Severim. Köpeği – *Can Yoldaşı.*” “Kediyi. – *Inci.*” “Atı – Çok Bilmiş.” “Dünya beğense de sadakatini – Kurdu severim de, köpeği sevmem. – *Fakir-i Pürtaksir.*”

Ertuğrul Hikmet yüzünü buruşturdu:

— Kurdu mu? Başımıza bir de kurt sevdası çıkıyor. Allah beterinden saklasın... Mustafa Kemal, Türkiye Cumhuriyeti’nin arması ne olsun? diye sormuş. Sofradakilerden birisi “Kurt olsun” demez mi? Bizim omuzdaş, “Ne kurdu” demiş. Efendim, hani bozkurt var ya... Ergenekon efsanesi... Alageyik... Biz bu geyik mahlukuna pek müptelâyız nedense, boynuzluluğundan besbelli. Canım okuyup ezberlediniz mi? Türkçü Ziya Gökalp destan bile yazmış. Alageyik oğlanla kızı bir yardan atmış da... Orada ürememişler de... Yol bulup çıkamamışlar da... Derken bir bozkurt peydahlanmış...

— Malum... Mustafa Kemal Paşa ne söylemiş?

— İşte oraya geliyoruz. Herif, sofrada bunu nakletmiş de, hitamında, “Efsane olduğundan, Türk efsanesi, armaya bozkurtu geçirsek pek munasip olur” diye akıl vermiş. Paşadır, mavi gözlerini belerteerek: “Kurdu, köpeği bırakın! İnsana mahsus bir şey isterim!” diye başını şu yana çevirivermiş... Kurdu bir de, öküzü paralanmış köylü dayıya sor bakalım mahallebi çocuğu...

Murat ciddiyetle cevap verdi:

— Ben bunu, Can Yoldaşı'na inat yazdım.

— Kim bu Can Yoldaşı?

— İnci Hanım'a kur yapıyor.

— İnci kim?

— Vallah bilmem...

— Bilmediğin yere, sen kurdu, köpeği ne demeye karıştırıyorsun... Hem bu koca defter, hep kurt masalı ile mi dolu?.. Ver şunu bana, iki kelime de ben yazacağım...

— Olmaz... "Kimseye yazdırmasın" demişler... Olmaz...

— Yazacağım, yağma yok... İki kelime olsun yazacağım. Biz de derdimizi yanalım a dostlar! Bu da bir yeni icat, bu nevezuhur âşıkdaşlık!.. Biz de talihimizi deneyelim...

— Olmaz dedim ya, kafamı kızdırıyorsun...

— Peki, peki öfkelenme... Allah belanı versin!

Rüştü Bey sayfaları çevirmişti. Ertuğrul Hikmet'in sözüne uygun bir sualde durdu:

— Allah nedir?

Ertuğrul Hikmet, şaşkın şaşkın ihtiyarın yüzüne baktı:

— Bana mı soruyorsunuz Rüştü Bey, tövbe estağfurullah... Siz de mi layik oldunuz?

— Ben sormuyorum hâşâ!

— Söylesenize! Kitap soruyor değil mi? Ne cevap vermiş bunlar?

— Bakacağız... Tövbe Yarabbi! Günahı yazanların boynuna... "Tövbe estağfurullah! Elbette. – Can Yoldaşı." "İnanırım tabi. – İnci." "İnanmak rahatlıktır. – Çok Bilmiş." "Beşerin böyle delaletleri var ~ Putunu kendi yapar, kendi tapar." Bunu söyleyen Tefvik Fikret büyük ve akıllı bir şair efendim! – Fakir-i Pürtaksir." — Rüştü Bey, ağır bir sesle, Murat'tan gözlerini saklayarak konuştu —:İşte bunu beğenmedim Murat Efendi.

— Neden efendim?

— Her şeye tahammül olunur. Lakin Allah'a hürmet lazım.

— Haydi hürmet ettik. Neye yanyor?

— Ruh sükûnuna... Bilhassa çaresiz felaketler karşısında tahammül kudreti iktisap etmeye... Tutunacak maddi bir yer kalmayınca, manevi bir yere tutunmaktan başka çare kalmıyor. Siz daha gençsiniz... İlerde bu sözüme hak verirsiniz.

— Ben böyle düşünüyorum. Böyle düşündüğüm için de, o bahsettiğiniz müşkül vaziyette, Allah'a sığınmak ihtiyacı duymuyorum.

— Bahsettiğim müşkül vaziyete inanıyor musunuz? Böyle ümitsiz bir sırada. İnsan tutunacak bir büyük kuvvet arıyor mu?

— Evet.

— İşte ben o kuvvete Allah diyorum. Elhamdülillah Müslüman olduğum için de, İslamların inandığı şekilde bir Allah'a inanıyorum. Siz de neye inanıyorsanız, işte o Allah'tır.

— Ben böyle sıralarda, Mustafa Kemal Paşa'ya inanıyorum efendim.

Rüştü Bey, gözlerini kocaman kocaman açarak Murat'ın yüzüne baktı. Alay etmediğini, bilakis, son derece ciddi ve inanarak konuştuğunu anlayınca, hayreti büsbütün arttı, o kadar ki hissettikleri, çizgili, ihtiyar yüzünde onu yorgun düşürecek ağırlıktaydılar.

Büyük bir çaresizlik ve hayret içinde Ertuğrul Hikmet'e döndü:

— Siz ne dersiniz?

— Ben mi? Tevfik Fikret'in, bu akıllı ve büyük şairin sözünü tekrarlarım. "Beşerin böyle delaletleri var – Putunu kendi yapar, kendi tapar."

Murat şiddetle itiraz etti:

— O söz buraya uymaz. Mustafa Kemal Paşa put değil...

— Söz doğru ise, her yere uyar gözümün bebeği! Sen nerden bileceksin.

— Uymaz!

— Gene eski münakaşaya girmeyelim! Kerhaneleri hatırla bir... Bizim milli kerhanelerimizi...

Rüştü Bey merakla sordu:

— Neleri?

Ertuğrul Hikmet, yorgun bir hareketle elini salladı:

— Uzun laf... Bir başka zaman konuşuruz... Bu defterde daha ne marifetler var...

Yanlarına iki pokerci geldiği için defteri bıraktılar.

3

Kıraathane yavaş yavaş doluyordu. Tavla şakırtıları, garsona seslenmeler. Bilardo bilyalarının çıkardığı ıslak kemik gürültüsü geniş dükkânı kaplamıştı.

Gelen pokercilerden birisi, iâşe binbaşısı idi. Uzun boylu, şişman, yüzünde iki tane siyah ben bulunan, daima güler yüzlü, zabitten ziyade saf bir sebzeçiye benzeyen Galip Bey, her akşam muayyen saatte gelir, Rüştü Bey gibi, bir iki parti poker oynayıp giderdi. “Biz bu işin bir kere ibnesi olmuşuz. Fayda vermez!” diye güler, kazandığı zaman Garson İhsan’a bir cigara parası vermeyi asla unutmazdı.

Üçüncü oyuncu, Beşiktaşlı Adnan diye meşhur bir pokerciydi. Bütün kâğıt oyunlarında mahareti dillere destandı ve mahareti de hileden ibaretti. Beyaz tombalak yüzü, daima gülen gözleriyle bir Darülfünun talebesine benziyordu. Pikette, prafada bilhassa pokerde yüzde doksan beş kazanırdı. Rüştü ve Galip Beyler gibi ahbablarla oynarken hile yapamadığı malumdu. Kaybetse bile, zarara katlanır, fıkır fıkır gülererek: “Kâğıt! Sen benim gene ahlakımı bozacaksın!” diye söylenirdi. Pas diyerek valöre girmediği zaman eğer oyunun heyecanına kapılmışsa, kendi elindeki beş kâğıtla, diğer oyuncuların yere attıkları kâğıtları, gayri ihtiyari karıştırmaya, kızları, papazları, hattâ yedilileri, kendisince bir usulle bir araya getirmeye başladığını fark ederse, dalgın oyunculara utanarak bakar, “Canım Rüştü Bey! Elime vursanı-

za! Hani söz vermiştiniz ya!" der, kâğıtları şiddetle karıştırıp kirli bir şeymişler gibi masaya atıverirdi.

Galip Bey:

— Ne duruyoruz? Ateşe devam edelim. Ölümlü dünyadayız. Vakit geçmesin! dedi. Kaputunu çıkarıp duvara asarken:

— Oğlum garson! Hani bizim avadanlıklar? diye seslendi.

Rüştü Bey etrafına baktı:

— Dördüncü yok!

— Çanakta balın olsun. Sineği gelir Bağdat'tan... İşte Murat oğlumuz...

— Murat yazıları yazacak...

— Öyleyse, Ertuğrul Hikmet oğlumuz...

Ertuğrul Hikmet, söylediğini bilenlere mahsus bir şımarıklıkla:

— Şimdi sıra bizde mi Binbaşım, dedi, bizi mi soyacaksınız.

Garson İhsan, masaya bir yeşil örtü serdi. Kara tahta ile ucu dik-katle sivriltilmiş arduvaz kalemını Murat'ın önüne koydu. Ortaya hiç açılmamış bir deste poker kâğıdı attı.

Oyuncular, sevdikleri bir oyuna başlayabilmek imkânının verdiği heyecanlı, aceleci neşeye kapıldılar.

Beşiktaşlı Adnan, kâğıt destesini eline almıştı. Henüz dördüncü bulunmadığı için, bandrolünü yırtmadan, usta parmakları arasında çeviriverdi. Kendi kendine konuşur gibi:

— Belki binlerce deste kâğıt açtım. Her zaman aynı zevki duyuyorum. Siz de öyle misiniz Rüştü Bey? dedi.

— Evet. Galiba herkes öyledir. Birisini bulsak... Bir tanıdık yok mu Murat Efendi?

Murat, oturanları gözden geçirirken, kapıdan içeriye arka arkaya iki kişi girdi. Bunlar, köşeye toplanmış pokercileri görerek daha ileri gitmek istememiş, meşhur kumarbazlardan Bitirim Niyazi ile Kör Süleyman idiler.

Pek uzun boylu, âdeta kambur bir adam olan Kör Süleyman'la, onun aksine, pek kısa boylu dimdik bir adam olan Bitirim Niyazi

hem birbirleriyle geçinemezler, hem de birbirlerinden ayrılmazlardı. Oyun oynamaktan başka işleri ve sanatları yoktu. Senelerden beri, hangi şart içinde olursa olsun, bunları birbirinden ayrı gören olmamıştı. Buna rağmen, gene hangi kârlı şart içinde olursa olsun aynı karede oynadıklarına da bir rastlayan yoktu. Binaenaleyh, üç oyuncunun bulunup dördüncünün noksan olduğu yerde, beraber bulunur, oyuna iştirak için mutlaka çekişip kavga ederlerdi.

Şimdi de, Kör Süleyman, boyunun uzunluğundan bilistifade ileri geçerek masaya evvela yetişti:

— Dördüncü mü lazım? diye gırtlığını oynatarak telaşla sordu:

— Dördüncü lazım.

— Ben varım...

— Hayır, ben oynayacağım...

— Şuna bak. Sen bu oyunda oynayabilir miymişsin?

— Neden?

— Sana Bitirim demiyorlar mı?

— Diyorlar, ne olmuş?

Kör Süleyman, "Lahavle" manasına başını salladı:

— De, cevap ver, Adnan Ağabey!

Beşiktaşlı Adnan güldü:

— Doğru söylüyor Süleyman Efendi! Sen, Bitirim, bizim canımızı sıkarsın...

— Vallaha sıkmam... Rüştü Bey şahit... Geçen hafta canınızı sık-tım mı, sorun... İsterseniz ben hiç kâğıt yapmayayım... Benim yerime başkası karıştırın... Sonra ağabey, biz, o kadar çığ adam değiliz... Harbi oynayacağız... Anamı Kâbe yolunda...

— Höst rezil!.. — Binbaşı Galip Bey, elini kaldırarak sözü kesti, Kör Süleyman'a göz kırptı —: Bırak Süleyman Efendi, şu oynasın... İnşallah dekave olur da yerine sen geçersin, bu bir, bir de, sen düşmansın ya... Hile yapmadan oynatmak bunu öldürmekle birdir. Bırak gebersin de, leşinden dünya kurtulsun...

— Hay canına rahmet Binbaşı beybaba... İşte gördün mü? Ben in-

şallah dekave olurum... Canım çıkar da kurtulursunuz... Bismillahir-rahmanirrahim...

Bitirim Niyazi böyle söyleyerek desteyi Beşiktaşlı Adnan'ın elinden aldı. Ambalajını yırttı. İki tarak vurup kâğıtları, yeşil çuhanın üzerine gayet usta bir hareketle yelpaze gibi açtı:

— Çekiniz beyler! Yerimizi bilelim! dedi.

Rüştü Bey aradan aldığı kâğıdı çevirmeden konuştu:

— Gürültü istemez, iki seans oynayacağız. Her Kav bir lira. Valör on kuruş. Bop yok. Yani sözde Bop denilecek... Bir saatten sonra turlar. Sonra 16 Pot... İkide son Pot Kudögras ve Kuje...

— Olur.

— Peki...

— Her zaman böyle oynuyoruz ya...

— Her zaman böyle ama, peşin konuşmak iyidir. Haa... Bir nokta daha var. Kâğıt parasını oyuna başlamadan peşinen cepten vereceğiz. Bastırın elişer kuruş bakalım... Bir de on altı Pot oynanırken her valör açılıştta on kuruş tabelayı tutana, yani Murat Efendi'ye çıkacak...

— Rica ederim... İstemez Rüştü Bey.

— Neden istemezmiş... Sen bizim babamızın uşağı mısınız?

— Ben de eğleniyorum, seyrediyorum.

— İşime karışmayın bakalım... Haydi evvela elişer kuruş... Sonra da ilk Kav olarak birer lira...

Paraları Murat'a verdiler. Oyun başladı.

Oyunda iki esaslı rakip vardı. Diğer iki oyuncu sanki onların mücadelesini devam ettiren vasıtalarından ibarettiler. Bu iki esaslı rakip, Beşiktaşlı Adnan ile Binbaşı Galip Bey'di. Adnan, pokerde, bilhassa blöfleri ile tanınmıştı. Blöf sırasını sanki gaipten bilir, on kuruş için, yüz kuruşu gözünü kırpmadan tehlikeye koyar, blöfü öyle bir sırada yapardı ki, diğer oyuncular blöfün olduğunu "Dinleri gibi" bildikleri halde, "iki yedili ile nasıl tutayım birader ben bu hınzırı!" diyerek kâğıtları masaya vururlardı. Beşiktaşlı Adnan da fıkır fıkır gülererek kâğıtları mühim bir sır imiş gibi diğer arkadaşlarının arasına sokuverirdi.

Adnan blöfö iyi yaptığı halde, karşısındakilerin blöflerini tutmazdı. Buna, "Prensip meselesi, diyordu, blöf benim şansımdır. İster ben yapayım, ister karşımdaki yapsın, kesemem!" Kazanacağı kâğıdı çok zaman gülümseyerek yere atar, kendi kendine konuşuyor gibi, "Olmadı omuzdaşım, blöf bu kadar belli yapılmaz! Sonra insanın canını yakarlar!" diye söylenirdi.

Buna mukabil, Galip Bey'in blöf tutmakta ihtisası vardı. Adnan'ın aksine, asla blöf yapmaz, fakat blöf tutarak, kendi tabiriyle "Kendini bilen oyuncuyu hacil etmeye" bayılırdı. Blöf tuttuğu zaman, büyük bir sıkıntı ve pişmanlık içinde, "Neyiniz var?" diye soran zavallıya, büyük bir soğukkanlılık ve ciddiyetle "Bir asla bir ruva efendim!" der, ısrarlara rağmen kâğıdı açmaz, nihayet adamcağızı, "Onlar bile iyi! Bende hiçbir şey yok!" demeye mecbur ederdi.

Binaenaleyh, Adnan'la Galip Bey'in buldukları karede oyun seyretmek, oynamaktan daha zevkliydi.

Rüştü Bey bu zekâ ve kâğıt düellosuna taraftar bulunmuyordu. İlk zamanlar "Vazifenin ciddiyetine" yakışmayan bu hale itiraz etmişti. Fakat ikisini de huylarından vazgeçiremeyeceğini anladığından olanı, olduğu gibi kabule mecbur oldu. Bunun kendi hesabi pokerciliğini tatmin eden bir tarafı da yok değildi. Blöf yapmak zevkini Adnan'da, blöfö yakalamak zevkini de Galip Bey'de tatmin ediyor, kendisi eski prensibine sadık kalarak oyunu telaşsız, dümdüz oynuyordu. Kanatine göre, "pokeri bilmek" demek, ele gelen kâğıdın, alacağı ile vereceğini iyi tahminlemekten ibaretti. Yani yüz kuruş kazanabilecek bir kâğıtle 99 kuruş kazanmak, bir kuruş değil, sadece kaybetmekti. Nitekim, ancak yüz kuruş verebilecek bir kâğıt için karşıdakinin elini görmek bahanesiyle yüz kuruş vermek de sadece kaybetmek, binaenaleyh poker ilminin cahili olmaktı.

Bitirim Niyazi, başka şeyler düşünüyor gibi dalgın oynuyordu. Zaten âdeti böyleydi. Tabiatını bilmeyenler onu oyun arkadaşlarına, yahut gelmediği için iskambil kâğıtlarına kızmış zannederlerdi. Bu hal o kadar uzayıp giderdi ki, arada sırada, fazla rölans yaptığı, rest

çektiği zaman oyuncular bile “Sen de mi vardın?” manasına, şaşkın şaşkın yüzüne bakarlardı. Hasılı arkadaşı Kambur Süleyman’ın aksine sessiz kazanır, sessiz kaybederdi. Süleyman için, “Poker oynamaz, Karagöz oynatır!” dediği meşhurdu. Hakikaten Süleyman’ın oyununa, bilhassa iki kâğıt gelip kazanan oyuncular ve bitaraf seyirciler için doyum olmazdı. Birisi valör dese, o, “Benden de al o kadar!” cevabını yapıştırır. “Açtım” diyecek yerde, “Küşat ettim!” der, sadece “Bop” demez, mutlaka “Bir mini mini Bopçuk” diye kelimeyi şirin bir zavalılıkla uzatır, rölansa, “Aynen müşahede eyledik” karşılığını verir, reste mukabil de “Anamın nikâhıyla beraber rest!” diye bağırır. Hele rest çekenlere karşı bir düşünüp hesaplama tarzı vardı ki, kahkaha ile gülmek mümkün değildi. Kâğıdı uzun müddet file etmez, ederken bir aralık durup uzun uzun meydan okumuş oyuncuyu süzer, “Ahval nasıl?” manasına göz kırpar, tekrar besmele çekip parmaklarını dudagina değdirerek, “Hele bakalım bizim kara papaz ne diyor?” diye mırıldanır, kâğıtları gayet ağır bir kapıyı açıyormuş gibi yüzünü buruşturarak biraz daha aralar, başını birdenbire kaldırıp: “Yaaa... Biz papazlara gidiyorduk. Anladın mı?” diye sorar, bir müddet daha uğraşır, gene apansız, “Ciddi mi bu söz? Sahiden rest mi buyurdunuz?” diye tecahüle vurur, nihayet görecekse: “Vallaha kardeş, bana kalsa görmezdim... Deli miyim? Fakat ne halt etsin Kambur Süleyman! İşte kara papaz, sen görmezsen, ben görürüm diyor. Keyfimin tahtabosu musun diye öfkeleniyor. Paramın kelkâhyası mısın diye sakallarını dikeyor. Peki! Gör bakalım kara papaz! Kaybedersen karışmam haa... Yüzüne tükürürüm vesselam!..” Nutkuyla kâğıdı açar, görme-yecekse: “Bana kalsa, görürüm, hem de kazanırım... Lâkin kara papaz razı değil! Aslar orada hazır, buyuruyor. Şimdi dinlemesek olmaz! Hatırı kalır. Var ananın ak sütü gibi helal olsun! Peki! Paralarımızı blöfle aldın! Helal olsun! Görmüyoruz. Kurtuldun!” diyerek, iskam-billeri toplardı.

Şimdi, gene keyifli keyifli gülümsüyor, kâğıt ters geldiği için üst üste kaybeden Bitirim Niyazi’nin omzundan ötekilere göz kırpyordu.

Bir aralık:

— Bitirimm! diye fısıldadı.

Bitirim duymamazlığa geldi.

Biraz sonra:

— Niyaziii! diye gene yavaş sesle söylendi.

Niyazi gene duymamış oldu.

Üçüncü defa:

— Başlarım tırnağından pis katır! dedi.

Niyazi hışımla dönüp:

— Sen karşıya geçsene, diye çıkıştı, uğursuz geliyorsun namussuz... Karşıya geç de biraz şansım değişsin!

— O zaman da Rüştü Bey'in şansı kötü gider. Ben düztabanım! Başlarım tırnağından dedim ya...

Tırnak lafı üçüncü defa sarf edilince, Bitirim Niyazi:

— Bu yanımdan kalkmazsa ben oynamam! diyerek iskambil destesini tuttu.

Galip Bey üst üste iki blöf tuttuğu için keyifliydi:

— Onlar boş laf oğlum! dedi, şans falan yok! Kâğıt gelirse...

— Olsun, bir kere huylandım.

Evvela şaka ediyor sandılar. Ciddi söylediğini anlayınca bu sözü beğenmediler.

— Yap kâğıdı!

— Dağıt haydi!

— Çocuk gibisin...

— Yap kâğıdı diyorum rezil!

Adnan, blöfleri yakalandığı için, Galip Bey'in aksine öfkelenmişti. Gözlerini kısarak Bitirim'e fena fena bakıyordu.

Kör Süleyman da ender hiddetlerinden birisine kapıldı.

Iskambil destesini çekip aldı. Kâğıtların sırtına bakarak:

— İşte papaz! İşte kız! Bu da as! Bu da vale... Bu da vale! diye açmaya başladı. İşte bir kız daha... Buyrun size bir papaz...

— Ulan Bitirim, bize de mi numara namussuz!

Adnan böyle söyleyerek gülmeye başlamıştı.

Bitirim Niyazi, yüzü sapsarı, mahcup, Süleyman'a bakmadan özür diledi:

— Deminden beri yapmayayım diyorum, elim gidiyor. Alışmış kudurmuştan beter Adnan Ağabey... Beyler kusurumuza bakmasınlar... Yeni kâğıt açtıralım. Parası benden...

Kör Süleyman, arkadaşının omzuna dostça vurdu:

— Bir de bana "Kalk" diyor! Nereye kalkıyorum yavrum? Ben burada zabıta memuruyum!

Oyuna başka bir deste ile devam ettiler.

İki seansta Murat beş lira kâtiplik ücreti aldı. Bunun dört lirası meşruydü. Bir lirasını da sayıları silip yazarken artırmıştı.

Bazan böyle kârlı günler oluyordu. Bazan böyle kârlı günler de olmasa... İşsiz bir insan açlıktan ölebilir. Ekmeğin okkası sekiz kuruş iken dahi...

Pokercilerin evlerine gitmesi, Murat'ı ferahlattı. Onların yanında kirli bir menfaat hissi duyduğu için canı sıkılıyordu. Rüştü Bey'in bazan böyle merhameti tutardı. "Merhameti ama... Pek de sadaka değil bu para... Bir hizmet mukabili..."

Murat gene yavaş yavaş öfkeleniyordu. Kendisi bir tehlikeye karşı müdafaaya hazırlanır gibi kıvıldadı. Böyle öfkelenirse, zarara girer... En aşağı bir, bir buçuk lira... 6 köfte, 15 kuruş, yüz dirhem ekmele yarım piyaz on kuruş, 49 kuruş da rakı... Rakıdan sonra adamın üstüne bir hovardalık çöküyor. Hiç olmazsa Naşit'e gitmeye kalır. Hasılı bir sürü masraf...

Anket defterini okuyan Ertuğrul Hikmet'e gizlice baktı. Hikmet bu hesapların birisini bile yapmaz. Parası oldu mu son meteliğe kadar rakıya verir. "Hafifleyip rahathıyorum kardeşler!" diyerek güler de... Ama, onun iyi kötü başını sokacak bir evi var. Barbaros'la beraber batan babasının şehit maaşıyla annesi evi kıt kanaat da olsa geçindiriyor.

Murat, başka bir şey hatırlayarak, az daha, Hikmet'i başına musal-

lat edecekti. "Sahi! Bu gece, yukarda bakara oynayacaklar." Ocakçı Hafız manoyu almaya kendisini memur edecek, hiç değilse, iki üç lira gelir...

Düşünceli düşünceli bir cigara yaktı. Sefalet birçok hususlarda Murat'ı inanmaz yapmıştı. Büyük bir kahramanlık yapar gibi, Garson lhsan'ı çağırdı.

— Buyur lhsan Efendi, dedi, şu üç lira oda kirası... Şu bir lirayı da al, kahve borçlarını siliver. Bu hafta bir lirayı doldurmadı sanırım.

— Dursaydı... Elin genişlediği zaman verirdin...

— Kıymeti yok...

Hikmet, paralara bakarak içini çekti:

— Abo gelse içerdik Fakir-i Pürtaksir...

— Abo gelmez...

— Muhallebeci güzeline gitti desem, akşamdır. Çarşı kapandı... Farkında mısın, bazı adamlara aşıklık hiç yaşanmıyor. Büsbütün salak oluyorlar.

— Diğer bazılanna?..

— Diğer bazıları açığöz olur...

— Mesela?

— Mesela, ben!.. Dur itiraz etme... Ben, ömrümün aşktan hariç kısımlarında budalanın biriyimdir. Fakat Cemile yanımda olursa. Arsen Lüpen kesiliyorum.

— Bir yerleri mi soyuyorsun?

— Bir yerleri mi? Bir yerler olur mu? Benim soyacak bir valdecim var. Cemile'yle buluşacağız. Para yok... Pekâlâ! Anneme öyle bir yalan uyduruyorum ki, ben bile, daha yarısını bitirmeden inanıyorum. Ekseriya bu yalanlar feci şeyler olduğundan, gözlerim yaşıyor. Son günlerde bir usul daha keşfettim.

— Para sızdırmak hususunda mı?

— Bunun neticesi de paraya dayanıyor ya... Cemile'yi bazen Be-yoğlu'ndaki otellere götürürüm. Zengin olduğum geceler. Baktım ki, bu iş hem pahalt, hem de tehlikeli, bir usul keşfettim. Meselede aşk

olmasa, kırk yıl hatırma gelmezdi. Şimdi yanımızda Abo mevcut değil, sana itiraf edeyim, İslamiyetten şikâyete benim hiç hakkım yok kardeşim.

— Anlayamadım. Yoksa, imam nikâhı kıyıp eve mi götüreceksin...

— Sana bayılıyorum Murat, her şeyi evvela meşru tarafından düşünürsün... Ben imam nikâhındaki kolaylık, kolaylık değil, soytarınlık yüzünden İslamiyete minnettar değilim. İslamiyetin kadınları erkekten kaçırın hükmüne bayılıyorum.

— O hüküm, zamana uyup tagayyür edeli hanidir?

— Evet, bizim mahalleleler müstesna, dediğin doğru!.. Bizim mahalleler dahi başlarını açıp asri olsalar, bizim valdecik, gene bildiğini okur. İşte keşfettiğim usul, bu Müslüman âdetine dayanıyor. Gece yarısına doğru, mahalleye yaklaşıyoruz. Yokuşun başında bizim Mesut oturur. Kapıyı vurup oğlanı uyandırıyorum. Evde olsun olmasın, ehemmiyeti yok. Bir ceketle pantolon, bir de şapka alıyorum. Viranelikte Cemile bunları güzelce giyiyor. Haydi bakalım doğru bizim sokağa... Bir iki defa bekçi rastladı.

— Viranelikte tebdil kıyafet ederken mi? Karakola götürmüştür.

— Değil. Kapıya beş on adım kala! Selam verdi, selam aldım. Cemile de, “Merhaba bekçi baba,” demez mi? Sesini kalınlaştırıp... Az kaldı orospuyu iki yanağından öpecektim. Eğer mahalleden birileri sinemadan falan geliyorsa, kız mahsustan küfreder. “Dinini imanını dedirtme bana!” diyerek bir efelenmesi var ki, görse gülmekten ölürsün. Annem, beni yanımdaki delikanlı ile görünce, lambayı bırakmasıyla destur diyerek içeri kaçır. Cemile “Valdeyi rahatsız ettik birader!” diye teessüf eder. Misafir odasına gireriz. Kahveler gelir. Bir düşün! Eve böylece kanı getirdiğimi bilse, valdem, yedi mahallenin bekçisini, muhtarını başıma toplamaz mı?

— Sonra?

— Sonra, benim odama bir yatak daha sererler. Sabahleyin bir dalginlik olmasın diye, biz benim karyolayı bozarız, bu yer yatağına

gireriz. Gel keyfim gel! İşte buna akıl derler. Âşık akli!

— Bir gün Kadriye Teyzem için farkına varırsa karışmam...

— Başka bir ihtiyat tedbirimiz daha var. Onu duysan parmağını ısırırsın...

— Neymiş?

— Bazı geceler de ben Cemilelere misafir gidiyorum.

— Yalana bak!

— Vallaha! Gene aynı usulle... Aynı usulün tersi!..

— Sakın, karı kıyafetine mi giriyorsun utanmaz.

— Bana pek yaraşmıyormuş. Cemile söylüyor. Zaten ismimiz Hikmet ya, hem kadınlarda var, hem de bizim gibi erkeklerde...

— Sen, haydi, Mesut rezilinin kapısına saat kaçta olsa dayanırsın, Cemile'nin böyle çilekeş arkadaşı var mı?

— Dinle... Kız, kendi kendine bir gün karar vermiş. Herhalde minnet altında kalmamak için olmalı. Gene Beyoğlu'na çıkmıştık. Dönüşte, "Bu gece bizdeyiz!" dedi. "Annen yok mu?" Evdeymiş... Karının ne şirret mahluk olduğu cihana malum! Sırtım ürperdi. "Zahir, sazda, kadınlara pek baygın bakmış olacağım, kız, beni eve götürüp annesine saçımı başımı yolduracak. Öç alacak!" dedim. "Olur olmaz... Olur olmaz" derken mahalleye yaklaştık. O da bir kapıyı çaldı. Meğer, sabahleyin gelirken oraya bir rentari ile bir başörtüsü bırakmış imiş... Bunları aldık.

— Viranede tebdili kıyafet mi?

— Virane yok. Yakında bir mescit minaresi var. Yanmış da minare kalmış. Onun içine girdim. Pantolonun paçalarını çorabın içine soktum. Zaten ben şapkasız gezerim. Başörtüyü de başıma sardım. Kırılarak bizimkinin yanına katıldım.

— Annesi yuttu mu? İslamiyette, kadının kadından kaçması da yok ya...

— Cemile'de anahtar var. İçeri girdik. Kadın uyuyor. Uyandırdık. Elini öptüm.

— İyi halt etmişsin. Buram buram rakı kokmuyor musun?

— Rakı kokuyorum ama, nefesi ona göre alıp veriyorum. “Anneçigim, Hikmet beni yalnız göndermedi. Buraya kadar getirdi. Bizde kalacak,” dedi. Hemen yukarıya çıktık. Kekâ...

— Sabahleyin?

— Sabahleyin, annesi işe gidiyor. Kahvaltıyı hazırlamış fukara... Akşama kadar evde kaldık. Akşam üzeri çıktık.

— Kadın kıyafetinde misin?

— Hayır canım! Erkek kıyafetinde...

— Peki, senin annen de işe gitmiyor ya... Cemile olacak kaltak sizden nasıl çıkıyor?

— O, bizden geldiği gibi çıkıyor. Şehzade camisine kadar öyle geliyoruz. Orada helalardan birisine giriyor. Ben nöbetçi duruyorum. Etraf tenhalaşınca işaret veriyorum. Erkek olarak girdiği yerden, kız olarak zıplayıp çıkıyor. Dedim ya İslamiyet büyük şey... Camisinin kenefinde bir keramet var...

— Siz bir gün yakalanır, rüsva olursunuz, görürsün...

— Asla! Âşıkların başına bin türlü bela gelmesi, kitaplara mahsus bir yalan... Hayatta, iş tamamıyla aksi... Âşık kısmının işi, bizim Abo gibi ahmak bile olsa, rastgelir... Allah yok mu yahu?

— Abo, muhallebici güzelini sahiden seviyor mu? Bütün kış oraya taşındı. Kapalıçarşı’da muhallebici dükkânı işler mi? diye düşündüm. İçinde güzel kız olduktan sonra Okmeydanı’nda bile işlermiş... Şahap bu kış iki ton tavuk göğsü yemiştir hilafsız...

— Netice?

— Netice, kız gülmeğe başlamış hitamında...

— Yalnız gülmeğe mi?

— İyi sual doğrusu! Babasının yanında Abo’nun boynuna sarılacak hali yok ya...

— Randevu falan demek istedim.

— İşte orası biraz çapraşık. Ya, bizde randevular ekseriya muhallebicilerde olur. Orası da âlâ bir muhallebici dükkânı... Başka bir yerde buluşalım demek uymuyormuş. Bir kere teklif edecek olmuş. Da-

ha doğrusu bana bir yanık name yazdırdı. Muhallebici güzelinde akıl varmış kardeşim... Şu halde, çokça tatlı yediğinden, tatlıda da karıdan mı ne halttır işte o kimyadan fazla bulunduğu için olmalı, kız akıllı. Ne cevap verse beğenirsin. "Başka bir yerde buluşmaya lüzum görmüyorum efendim! Başka bir yerde beni bekletmiş olsanız ayıp düşer, işim çıksa gelmesem, mahcup olurum. Halbuki işte sabahtan akşama kadar burada sizi bekliyorum. Geç kaldınız diye gücenmiyorum. Gelince beni burada buluyorsunuz..." Falan demiş... Abo: "Nikâhlanmaktan başkası yalan!" diyor...

— Ya, fakülte?..

— Oğlan "Ben hem evlenir, hem okurum!" diyor. Hani bir fıkra vardır. Kızı gelin ediyorlarmış. Güvey evine gideceği gün, âdete uyarak ağlamaya başlamış, ölçüyü biraz fazla kaçırmış, biraz sahiye benzetmiş olacak ki, yufka yürekli babası, "Kızım, istemiyorsan, bu işi bozayım!" demiş. Yavru ne cevap verse beğenirsin? "Babacığım! Ben hem ağlar, hem giderim!" İşte bizim Abo'nunki de o hesap, "Annemin hastalığı hayırlısıyla iyi olsun, derhal görücü göndereceğim!" diyor. Güveylik de hani haspama yaraşır. Hele evlat sahibi olmak yok mu? Biçilmiş kaftandır köpoğlusuna...

Ertuğrul Hikmet kalktı. Yavru'nun çayhanesine Sadri Ethem gelecekmış.

— Haydi gidelim, dedi, Sadri senden pek hoşlanıyor. İçeriz

— Teşekkür ederim. Ben birisini bekleyeceğim...

— Ebediyen gelmeyecek birisi değil mi? Bazan çocuk gibisin Murat! Sadri kılığa kıyafete metelik veren adam değildir.

— Kılığa, kıyafete — Murat bir tuhaf güldü —: böyle bir şey mevzubahis olabilirse, metelik verip vermemek düşünülür. Bizde böyle şeyin lafı dahi yok... Haydi sen keyfine bak!

— Peki, bu böyle böyle ne olacak?

— Meraklanma! Bir çare bulacağız... Göreceksin...

— Biz Abo ile konuştuk. Senin keyfine bırakmayacağız ya... Havalalar pek fena gidiyor. İnsana göz açtırmıyor ki... Haydi Allahaismar-

ladık... Sadri gelirse, kafaları çektikten sonra buraya da uğrarız.

— Senin gazete işin ne alemde?

— Bilmem... Hakkı Tarık “Şimdilik musahhih olarak gelsin!” diyor. Ben de buna razı olmuyorum. Sadri fırsat gözlüyor. Bir yer açılırsa ilk namzet benmişim...

— İşsizlik canını sıkıyor mu?

— Ben senin anladığın manada işsiz değilim... Sen de, anladığın manada işsiz sayılmazsın. Mesela, bugün pokercilerin hesabını tutup birkaç lira kazanmak, bal gibi bir iştir. Hem de ehemmiyetli bir iş. Düşün ki, senin üç saatte aldığın parayı, Anadolu'da bir köylü ailesi altı ayda ancak kazanıyor. Binaenaleyh sen işsiz bile sayılmazsın... Nitekim ben de kendimi asla işsiz farz etmiyorum. Bazen sabahtan akşama kadar tavla oynuyorum. Bazen iki paket Serkidoryan kazanıyorum, bazan iki paket kaybediyorum. Zarar kârın kardeşi olduğuna göre, ben tüccar sayılırım. Bazı geceler iki liraya boks yaparım. Sonra şiir yazarım... Sonra Cemile'yi severim.

— Bu da mı iş?..

— Hem de en mühimi! Sen de benim gibisin. Tavla yerine cimdalli oynarsın... Boks yerine, bazan sahiden dövüşürsün... Öfkelenirsin de... Şiir yazarsın, fazladan okursun... Bende okuma kabiliyeti yok. İki sayfada canım sıkılıyor. Öyleyse ben kendimi faal ve faydalı bir adam farz ettiğim halde, sen kendini, niçin işsiz ve tufeyli sayıyorsun? Çünkü hayatında aşk yok azizim... Hayatının tam yarısı ölü...

— Aşk... Evet... Bu gece neşelisin... Bu haldeyken bende de bir aşk eksik zaten!

Murat böyle söyleyerek kollarını açıp kendisini gösterdi.

Hikmet, gösterilen manzaraya zerre kadar ehemmiyet vermeden, kurda benzeyen, kurnaz suratını buruşturdu:

— Biliyorum ama, bu halin sebebi de kadınsızlık... Hayatında kadın olsa bu hali mutlaka alt edersin. Sen bu hali alt ettikten sonra kadın gelsin diyorsun... Yanlış, kadın bu hal gidince gelecek... Mamafih, bunlar, şimdi, Felek Kırathanesi'nde boş laflar, hele bahar olsun...

Havalar ısınsın... Uyuşuk erkeklik kımıldasın, bak, o zaman bana nasıl hak vereceksin... Ve hak verince nasıl işler başka türlü olacak...

Paltosunu, kendisinden emin bir hareketle omzuna attı.

— Geç vakit uğranım! diyerek gitti.

Anket defteri, gazeteye sarılmış ve kırmızı bir sicimle bağlanmış olarak önünde duruyordu. Murat, buna bakarak düşündü. İçinde kendisinden bir şeyler vardı. Bir türlü hayal edemediği güzel bir kıza gidecekti. Belki o kız da kendisini görmek ister... Yavaş yavaş, yaşamaktan korkuyor mu? Bütün bunlar onun alameti mi? Yumuşak bıyıklarını okşayarak, bir şeyler hesaplamaya başladı. Bu hesapları zihninden o kadar sık sık, o kadar yeknesak rakamlarla geçiriyordu ki, hesap yapmaya başlayınca, âdeta dinleniyordu. "Bana elli lira lazım..." Bu hülya, her zaman bu rakamla doğrudur. Ne tuhaf! Otuz liraya bir kat elbise... Üç liraya iki gömlek... Beş liraya bir çift iskarpin... Şapka, kravat da beş lira... Etti kırk üç... Çorap, mendil iç çamaşırı elli lira... Evet... Halbuki, Zonguldak'ta, bir gün bir tahtada iki yüz lirayı amelelere bağışlamıştı. İki çuval toz şeker, vincin sapanından kurtulup kömür mavnasına düşmüş, patlamıştı. Ambar şefi bunların dereye dökülmesini emretti. Böyle pratik işlere akli ermediği halde, buna mani olmasına hâlâ şaşar... Bir ameyleyle tahan helvacılarına numune yollamış, şekerlere yirmi kuruştan müşteri bulmuştu. Parayı ambarın demirbaş amelelerine taksim ettiği için Muhasip Muhtar Bey kendisine az mı öfkelenmişti?

— Elli lira olsa elverirdi?.. Otuz liraya bir kostüm, falan, filan... Ama, biraz da harçlık lazım değil mi? Hiç olmazsa yüz lira ister... İş buluncaya kadar idare etmek için de elli lira...

— Acıkmadın mı Murat Bey?

— Ben mi? Sahi, acıktım... Onu düşünüyordum. Köfteciye gitmeye üşeniyordum da.

— Ben yumurta pişireceğim... Beraber yeriz.

— Öyleyse ben de yumurta alayım...

— Hayır! Altı tane yumurta aldım. Yeter...

— Yeterse, helva alalım... Yumurtanın üstüne tatlı iyidir.

— Sen bilirsin...

Murat, garson İhsan'a, on beş kuruş verdi:

— Yüz dirhem de ekmek al...

— Ekmek de var. Beş kuruş dursun...

— Hayır... Helvayı on beş kuruşluk alırsın... Hacı da yer...

Garson İhsan bir koşu gidip geldi. Yumurtaları ocağın arkasındaki küçük aralıkta pişirdi. Masaya bir eski gazete serdi. Ocağın Hacı, o gece içkiye davetli olduğundan yemeğe iştirak etmedi. İhsan onun yerine ocağı idare edecek, markaları toplayacaktı.

Hacı, gözünün birisi daima kısık olduğu için, insana fena fena bakıyor hissini veren iyi bir adamdı. Mal sahibine o kadar sadıktı ki, burasını, kendisine ait olsa bu kadar canla başla çevirmeye uğraşmazdı.

Şimdi ender giyildikleri ve bavulda durdukları için, ötesi berisi çizgi çizgi buruşmuş, lacivert elbisesi içinde rahatsız olduğunu belli ederek Murat'a talimat veriyordu.

— Sen buradasın Murat Efendi! Oğlanlara dikkat et... Bu bir... Oyuncular gelirse, senin odanın bitişiğindeki odayı açarsınız... Hepsi toplanmadan sobayı yakmayın! Lüzumsuz masraf olmasın, günahdır... İskambil destelerinin anahtarını İhsan'a bıraktım. Manoyu dikkatle topla! Kavgaya, gürültüye meydan verme... Ben karakola uğrar, nöbetçi komiserini görürüm... Devriye gece vakti çay içmeye, simit yemeye gelmesin... Eğer oyun sabaha kadar sürerse ben de yetişirim ya...

— Kız da var mı ziyafette Hacı?

— Hemen kızıdan açarsın a yavrum! Bizim o vaktimiz geçti... Şimdi kız karı olduk... Bir arkadaş vardı. Hapisten çıktı da... Üç buçuk sene yattı da çıktı. Davet etmişler, gitmesek olmaz... Ama, unuttuyordum, bilardonun çuhalarına dikkat edin... Birisi yırtar da... Farkına varmazsınız... Geçen gün sordum. Bir masalık çuha, kırk liraymış...

— Merak etme...

— İhsan delidir. Bir şişe alalım da, şurada ziftlenelim derse, bak gücenirim... Canım sıkılır... İş zamanı başka, işret zamanı başka...

— Karnını doyurdu. Artık içmez!

— Kim? İhsan mı? Senden yüz bulsa küple devirir... Ben malımı bilmez miyim, o yavrum! Buralar sana emanet... Zaten senin evin sayılır. Oğlun gibi ever¹, kızın gibi gelin et... Evvela Allah, sonra sana...

— Git güle güle...

— Sen de gel diyeceğim... Olmayacak... Lakin borcumdur, bir gece papaz uçururuz. Gene yukarıya çekiliriz de... Anladın mı?

Hamdi "Bey" her zamanki gibi saat on ikiye doğru geldi. Hava pek soğuk olduğu halde, her zamanki gibi, pardösüsü gene kolundaydı.

Murat'a elini uzatıp karşısına oturdu.

Eli, her zamanki gibi yumuşak ve soğuktu. Parmakları bükülmüyormuş gibi, karşısındakinin avcuna öylece bırakır, sonra geri alırdı. Bu el, sanki bir vücuda bağlı değildi ve doğdu doğalı asla hiçbir iş için kullanılmamıştı. Halbuki Hamdi "Bey" bu cansız elin hezarfen parmakları sayesinde geçiniyordu.

İşini soranlara bir kereye mahsus olmak üzere "komisyonculuk" ettiğini söyler, sonra da bu mevzuya tekrar gelmek istemezdi. Dünya kadar tanıdığından yalnız birkaç tanesi Hamdi Bey'in asıl işini biliyorlardı. Bu iş gece yarısına doğru tramvaya binip Beyoğlu'ndan İstanbul'a geçmekten ibaretti.

Hamdi Bey, gündüzleri hakikaten liman kahvelerinde dolaşır, partisi bir paket Yenice'sine piket tavla oynar, parmakları sayesinde yüzde doksan da kazanırdı. Tavlada zar tutması, pikette kâğıt düzmesi meşhurdu. Sonra, bir küçük meyhane lokantada birkaç kadeh atarak karnını doyurur, Beyoğlu'na çıkar, Galatasaray'la Taksim arasındaki kahvelerde gene piket veya tavla partilerine devam eder, saat on bir buçukta sinemaların paydosunu beklerdi. Paydostan sonraki kalabalık tramvaylardan birisine binerek İstanbul'a dönerdi.

Bu tramvaylardaki işi, sarhoş, yorgun adamların göğüs ceplerinden ipek mendil ve dolmakalem aşırıktan ibaretti. Binaenaleyh cebinde her zaman yarım düzine dolmakalem, bir o kadar ipek mendil

---

1) Evlendir.

bulunurdu. Bu kadar kanaatkâr olduğundan, senelerden beri bir defa bile yakalanmamış, hapse girmemişti. Çaldıklarını yalnız ve yalnız avukatlara, hâkimlere, bir de gemicilere satardı. Ender olarak, polise müracaat ettirecek kadar pahalı bir kaleme rastlarsa, onu Parker fabrikasının mütehasıslarından daha ustalıkla söker, altınını ayırır, iskeletini kendisine göre tamir ederek tanınmaz hale getirirdi. Bu suretle kalem kıymetinden çok şey kaybediyordu ama, yakalanmak tehlikesi kalmıyordu.

Otuz yaşını çoktan geçmiş olduğu halde, ancak yirmi beş yaşında göstermekteydi. Kara gözlü, kara kaşlı esmer, yuvarlak yüzlü, kara badem bıyıklı, son derece yakışıklı bir adamdı. Üzerinde de, ihtiyar babadan doğmalarda görülen bir hantallık bulunduğu halde, böylelerinin ekseriyeti gibi sevimsiz değildi. Bilakis tehlikeli mesleğini, ancak sevimliliği sayesinde böyle tehlikesiz bir halde devam ettirebiliyordu. Herkesle çabuk dost olur, fakat kendisinden alçak seviyeli adamlara asla tahammül edemezdi. Böyleleriyle dost olmasıyla alakasını kesmesi arasında, iki, üç hafta bile geçmezdi. Fakat bir kere de kanı kaynadı mı artık o arkadaş için her fedakârlığa katlanıyor, işi ile, dertleriyle alakadar olmayı beceriyordu.

Kendisini, on, on beş seneden beri tanıyanlar bile bir kadınla, geçici de olsa, münasebette bulunduğunu görmemişler, duymamışlardı. Kadınlardan bahsetmez, yanında uzun uzadıya bahsedilmesini de sevmezdi. Hele dost saydığı insanların bir kadına âşık olmaları, onu haftalarca üzer, arkadaşı bir felakete, bir çaresiz hastalığa duçar olmuş gibi üzüldü. Böyle sıralarda, galiba, dostunu baştan çıkardığını düşünerek o kıza, yahut kadına âdeta düşman olurdu.

Bunun sebebini bir gün Murat'a şöyle anlatmıştı:

— Evet, kadınlardan nefret ediyorum. Neden yalan söylemeli... Bu nefret evvela annemden başlar. Pek gözü sulu bir kadındı. Vara yoğa ağlardı. Ben evimizde hüngürtüsüz bir gün bile geçirmedi. Babam geç gelse ağlardı kadın, erken gelse gene ağlardı. Komşuda, bir ses olsa, gözleri dolardı. Bir cenazeye rastlasak gene öyle... Haddin

varsa nezle ol, bir iki defa öksür... Yüzüne bakarak, sanki can veriyor-
muşsun gibi, boşanır... Hâlâ şaşarım birader, o karakuru ufak tefek
kadında bu kadar gözyaşı nasıl bulunur. Niyagara Şelalesi olsa, tüke-
nirdi. Misisipi nehri olsa hakeza... Sonra bir diğer şaşıtığım cihet, için-
de bu kadar gözyaşı saklı olduğu halde, kadının vücudu, gene de, na-
sıl öyle tahta gibi idi... On, on iki yaşındayken, "Bu kadın milleti, can-
sıkıcı bir şey" demeğe başladığımı iyi hatırlarım. Aksi gibi, mahalle-
nin kızları da benden pek hazzederlerdi. Peşimi bırakmazlar pisler...
Ben nereye saklansam mutlak, gelir bulurlar... Hele evde hiç rahat
vermezlerdi. Mamafih, kadın denilen rezil mahluktan asıl soğuyuy-
şum, başka bir sebeptendir. Rüştüyeyi bitirdim. İdadiye gidiyorum.
Mahallede o sıralar erkek de yok... Herkes seferberliğe gitmiş... Mektup
yazmak bana düştü. Birkaç senede yazdığım yazıları, mektup ola-
rak zarflayıp cephelere yollamasaydım da, esere harcasaydım. Ahmet
Rasim'in kitapları kadar kitabım olurdu.

Canan isminde bir komşu kızı vardı. Annesi her zaman mektup
yazdırmaya gelince onu da beraber getirirdi. Önceleri, incecik, değ-
nek bacaklı, soğuk bir mahluktuktu. Bir senenin içinde nasılsa geldi ge-
lišti. Bacakları, kalçaları, göğsü dolgunlaştı. Gözlerinde, gülüşünden
bir aşiftelik peyda oldu. Uzatmayalım, bizi canevimizden tutuşturdu.
Ben acemiyim... Kadın milletinden gözüm zaten yılmış... Sevda başla-
yınca büsbütün yabani oldum. Onu görmüyor muyum, sözümü, soh-
betimi, yürüyüşümü, duruşumu şaşınyorum. Meğer namussuz, ana-
dan doğma aşifteymiş. İlk bakışta meseleyi anlamış. Bir gece, bir pun-
duna getirip merdivende kaba etimi çimdikledi. Ciğerim koptu san-
dım. Bundan birkaç gece sonra idi. Annesine gene uzun bir mektup
yazmışım. Ders çalışmak bahanesiyle yukarı çıktım. Beş dakika son-
ra zarfın üstünü yazdırmak bahanesiyle peşimden geldi. Hiçbir mu-
kaddemeye lüzum görmeksizin, kendisini bir yaşlı zabite vermeyi ka-
rarlaştırdıklarını, kendisini kuyuya atacağını söyledi. Gözleri deli de-
li bakıyordu. Benim dilim tutulmuştu. 'Beraber kaçalım' falan diyor-
du. Beraber kaçacakmışız. Bunu kime söylüyor bilir misiniz? Kaçma-

ya karar verdiği zaman ancak sandık odasına sığınabilen gözü açılmamış bir İstanbul çocuğuna... Ben, ondan perişan olmuş olmalıyım ki, beni teselli lüzumunu hissetti galiba! “Üzülme şekerim! Sen üzülürsen, ben kendimi öldürürüm” diye boynuma sarıldı. Bana öpüşmeyi öğreten odur. Yavaş yavaş bizdeki dangalaklık da kalmadı. Kadın kısmını bilirsiniz, birisine bir şey öğretmek istedi mi, dakikasında ezber ettirir. Biz gayrı keklik etine alıştık. Bazan o bize geliyor, bazen geceleri beni taşlığa alıyor. İnsan, saatlerce, saatlerce değil, çok zaman yatsıdan sabah ezanına kadar durmadan, dinlemeden öpüşür mü? Birisi söylese, ben hiç itiraz etmem “Hay hay! Öpüşür! Başıma geldi zira!” derim. Nihayet, ben işi, başka oyunlara dökeceğim sırada, bir hafta içinde o yaşlı binbaşı ile evlenmez mi? Dünya yıkıldı zannettim. Deli olmak işten değil... Sanki âlemde bir tane kız varmış, o da benim Canan imiş... Şimdi elden gitmiş, ben bir başıma zindanda kalmışım... İntiharları falan hep düşündüm. Bir iki kere kuyunun başına kadar gidip geri döndüm. Zehir, rövelver, deniz tasarladım. Baktım ki can tatlı, bu sefer binbaşı eniştemi öldürmeyi göze aldım. Herif ızbandut gibi bir ayı idi ve içgüveysi girmişti. Mahallede erkek olmadığından, kocaman bir kümesin biricik horozu gibi gidip geliyordu.

Ben düğünden sonra Canan’la yüz yüze gelmemeye çalışıyordum. Sanki ben ona kalleşlik etmiştim. On beş gün mü, bir ay mı sonra idi. Bir gün evde yalnızdım. Gecelik entarisiyle tabanı yanmış it gibi dolaşıyorum. Yüreğime kalsa, pencereden ayrılmayacağım. Cananları gözetleyeceğim. Hiç unutmam sıcak bir temmuz günü... Deli olmak işten değil. Kapı çalındı. Cumbadan uzandım. Yeldirmeli, başörtülü bir kadın. “Kim o?” diye cansıkıntısı ile sordum. “Aç!” buyurdu. Sesi yabancı değil... Ben bu sesi bileceğim... Aklımdan evvel, kalbim davrandı. Canan geldi ayol! Kapıya dayandı. Bir an açıp açmamakta tereddüt ettim. Beni bir hicap sarmıştı. Sonra nasıl oldu bilmem, merdivenleri apar topar indim. Kapıyı açtım. “Mebruke Teyzem burada mı?” diye sordu. Cevap beklemeden içeriye girdi. Bilahare öğrendim ki annemin, annesiyle beraber sığağa gittiğini biliyormuş, mahsustan

evin تنها zamanında gelmiş... “Mebruke Teyze Mebruke Teyze huu!” diyerek yukarıya çıktı. Annemin olmadığını anlayınca telaşlanmış, korkmuş gibi davrandı. “Beni yukarıya mahsus mu çıkardınız?” diye sordu. Öyle bir hareketle yeldirmesini açtı, başörtüsünü bıraktı ki, bana yere çöküp dizlerine sarılmak düştü. “Kaçalım! Kaçalım! Dünyanın öbür ucuna gidelim,” dermişim... Saçlarımı okşadı. Beni bir ağlamak tutmuştu. Nerdeyse tıkanacaktım. Biraz korkarak kucakladı. Âdeta ben kadınmişim da o erkekmiş gibi sedire kadar zorla götürdüm. “Bak artık korkum kalmadı. Beraber kaçmaya hacet yok... Ne tatlı demler süreceğiz!” diyordu. Cicimama’yı işte o gün orada tattım. Neler biliyordu kaltak! Benim gibi gözü açılmamış sığırcık yavrusunu mahvedecek cilveler, ne numaralar... Artık nizama soktuk. Binbaşı eniştem vazifeye gidince, Canan bize geliyordu. Mahalleliye karşı da bahaneyi uydurmuştuk. Annemden Kuran dersi alıyormuş. Binbaşı eniştemin nöbetçi gecelerinde de ben gizlice onlara gider oldum. Toy bir delikanlının aklı ne kadar olacak? Onlara gittiğim ilk gece, kocasıyla yattıkları karyolayı görünce, beni bir kıskançlık sarsın, bir kıskançlık... Dünya yeniden başıma zindan kesildi. Hayır! Herifi öldürmeden yaşamanın imkânı yoktu. Suratım öyle bembeyaz kesilmiş, elim ayağım öyle titremiş ki, farkına vardı. Sebebini sordu. Kararını anlayınca, şeytan şeytan güldü: “Beyhude üzülyyorsun ruhum! dedi, enişten erkek değil ki...” Evvelâ bir şey anlayamadım. İzah etti. Herif yaşlı imiş... çoktan erkeklığı kesilmiş... Kendileri karıkoca değil, baba-kız gibi yaşıyorlarmış. İlk gecesi, zor güç bir iş yapabilmiş, ondan beriye birbirlerine sırtlarını dönüp kardeş kardeş yatıyorlarmış. “O işi bir tarafa bırakalım, dedi, iki kere üst üste öpse, elleri, ayakları titriyor, iki saat kendisini toplayamıyor. İlaç içiyor da, leş gibi uyuyor. “Ah sen benim elime, yirmi yaşında iken geçmeli idin!” diye içini çekiyor pinpon!” derhal inandım. On beş, on altı yaşındaki çocukların orta yaşlı adamları hani bir ihtiyar saymaları vardır ya... İşte o his olmalı... Gecelerden bir gece, gene onlarda yatıyoruz. Birden kapı çalındı. Ne yapacağımızı şaşırdık. Beni karyolanın

altına saklamaktan başka çare kalmadı. Binbaşı eniştem, birkaç kadeh atmış. O hızla, karısını özlemiş. Odaya "Burnumda tütüyorsun karı!" diye girdi. "Hayır ola evladım!" diyerek peşi sıra gelen kaynanasını, "Hele bizi yalnız bırak! Elbette hayır.. Şer mi olacaktı!" diye ite ite dışarı attı. Kırkpınar'da, başpehlivanlığa çıkmış gibi, sevgilime bir kere daldı. Kadın "Dur, kudurdun mu? Üstümü başımı paralayacaksın dur!" diye yalvardı ama, herif dinler mi? İşte o gece, üzerimde sabaha kadar, yapmadık marifet bırakmadılar. Canan ilk anlarda, benim orada bulunduğumu düşünerek çekingen davranıyordu. Herifin şikâyetinden her zaman böyle yapmadığını anladım. Sonunda ne olacak! Kadın değil mi? kontrolünü kaybetti. Benim aşkıma koyuverdiği cilveli iniltileri, hafif ve mesut çığlıkları duydukça bana bir hal oldu. Ertesi sabah savuştum. İki gün kendimi toplayamadım. Aptal aptal doluştum. Üçüncü gün aklım başıma geldi. Yüreğimi bir yokladım. İçinde nefretten başka bir şey kalmamış hamdolsun. Bu öyle bir iğrenme idi ki, yalnız Canan'a değil, dünyadaki bütün kadınlara yetti. Şimdi çok şükür zehire panzehirliyorum... Yılana şerbetli olunduğu gibi...

Halbuki, Hamdi Bey'in doğduğu mahallelerden birisi meseleyi başka türlü hikâye etmiş, bu kadın düşmanlığının sebebini, daha makul bir şekilde anlatmıştı. Hamdi Bey'in hikâyesi, son geceye kadar doğru idi. Son geceye gelince iş çatallaşıyordu. Mahallelinin sözüne inanmak lazım gelirse, ızbandut binbaşı, karısı ile Hamdi arasındaki münasebetten şüphelenmiş. Artık günahı vebali boynuna, ya bunu öpüşmekten ileri gitmemiş bir şey farz etmiş, yahut karının ne halt ettiğine, Allah'ın bir olduğuna inandığı gibi inanmış da, körpe yavruyu boşamaya kıyamamış... Hasılı, âşıkları kollayıp bir arada bastırmış... Ve Hamdi Bey karyolanın altına saklanmışken kariya değil, kariya karşıya dikip Hamdi Bey'e çullanmış... Yani cilveli Canan Hanım'ın gözü önünde, biçare Hamdi Bey'e, o fiili cebren icra etmiş...

Kadın düşmanı Hamdi Bey'de mahcupperestlik olduğuna bakılırsa, hikâyenin ikinci şekline inanmak daha akla yakın geliyordu. Çünkü Hamdi Bey'in tuttuğu yol, kadınlardan değil, erkeklerden intikam

almak yoluna benzemekteydi. Bu da, kendisine fenalık edenin kadın değil, erkek olduğunu gösteriyordu.

Hamdi Bey, karşısına oturunca Şahap'ı, Hikmet'i sordu. Sonra bir şey hatırlamış gibi:

— Sen Hepyek Ali'yi nerden tanıyorsun? dedi.

— Hepyek Ali mi?

— Evet, geçen gece, bana seni gösterdi de “Bu kim?” diye sordu. “Ne olacak?” dedim. Cevap vermedi.

— Ha, şu mesele... Bir hafta kadar oluyor. Buraya geldi. Öğle üzeri. Zaten on beş gündür buraya devama başlamıştı. Tavla oynayacak adam arıyordu. Nihayet beni gözüne kestirmiş olacak ki... “Tavla bilir misiniz beyim?” dedi. “Biraz bilirim!” dedim. “İyi! Ben de yeni öğrendim. İsterseniz bir beş atalım!” dedi. “Hay hay!” dedim. Cigaram da yok... Av bekliyorum...

— Tamam... Avı da bulmuşsun...

— Dinlesene... Pulları dizdik. Yavaşça, avı ürkütmeyecek şekilde “Cigara da olsun mu?” dedi. “Haydi olsun bakalım!” dedim. Âdetini bilir misin? İlk partide mahsustan yenildi. Mahsustan yenileceğim diye canı da çıktı. Zar bu! Inadına bana kötü, ona iyi geliyordu. Öylesine ki, bir aralık, şeşi, beş oynamaya başladı. Herkes beşi şeş oynamaya çalışır... Bu tersine... Vuracak zarı vurmuyor. Ben de bilmemezliğe döktüm. “Şeşle vuruyorsunuz!” diyorum. “Hayır! Beş geldi!” diyor. Hasılı, bana zorla yirmi beş kuruş kazandırdı. Parayı derhal verdi ve hemen pulları yeniden dizmeye başladı. Ben yirmi beş kuruşu cebime koydum. “Yeter artık! Ben oynamayacağım!” dedim. Canı sıkıldı ama fazla ısrar etmedi. Ertesi gün geldi “Var mısınız?” dedi. “Hayır!” dedim. Daha ertesi gün geldi. Gene oynamadım. Artık o da kızılı besbelli... Günde üç defa teklif etmeye başladı. Nihayet, daha fazla üzmemek istemedim. “Ulan Hepyek Ali Efendi, dedim, seninle istediğin kadar oynarım. Evvela şu parmağındaki beyaz sargıyı, sargı ile beraber, onun arasına kıştırdığın hileli zarı bırakırsın... Sonra da kahvecinin zarlarını fincanla atarsın... İşine gelirse...”

— Ne cevap verdi?

— Yalnız adımı sordu.

— Murat mı dedin?

— Hayır! Barbut Ahmet, dedim.

— Herifi fena etmişsin... “Ben bunca senelik Hepyek Ali’yim, böyle oyuna düşmemiştim. Cigaranın kıymeti yok, enayi yerine geçtik, ona yanarım,” dedi.

— Ne cevap verdin?

— “Cigara yabana gitmemiş. Murat, çiğ delikanlı değildir. Külhanbeyidir. İnanmazsan Ekrem Bey’e sor,” dedim. Şimdi aklıma geldi de... İyî etmişsin... Namussuz Hepyek.. Hiç unutmam, bir gün Sultanahmet’te bununla kapıştık. O zamanlar Hepyek İstanbul’a yeni gelmiş. Üstünde Anadolu saflığı var. Zaten o halle İstanbul’u soyup soğana çevirdi ya... Şimdi giriştik. Ben zar tutuyorum, o üç zarla oynuyor. Farkındayım ama, benim de işime geldiği için seslenmiyorum. O nasıl oynarsa ben de öyle oynuyorum. Fazladan istediğimi de yapıyorum. Evvela bir paket Yenice’sine başladık. İki oldu, dört oldu, sekiz oldu, on altı oldu, otuz iki oldu. Vakit akşamı buldu. Altı yüz kırk kuruş aldım. Yüz kuruş da kahveye verdi. Yedi yüz kırk... “Bir yerde yemek yiyelim de oyunumuza devam edelim,” dedi. “Baş üstüne” dedim. Yanında bir de arkadaşı var. Sirkeci’de bir köfteciye girdik. Yedik, içtik. Hovarda adamdır. Bana kese açtırmadı. Çıktık Beyoğlu’na... Bir sabahçı kahvesine postu serdik. Kahveciler tembihlidirler. Ben aşinalık etmeyince ahbaplık etmezler... Birkaç partiden sonra Yenice hesabını bir yana bıraktık. Başladık üç oyun üç lira, atmaya... Sabaha karşıydı galiba! Üst üste yirmi dört parti yenilmişti. Yetmiş küsur lira... Artık ikimiz de takattan düşmüşüz. Uykuda gibi oynuyoruz.

Birden nasılsa üçüncü zar da elinden kurtulmaz mı? Önüme üç tane zar düştü. Ben şaşırılmış gibi yaptım, Hepyek hiç istifini bozmadan, yanındaki arkadaşına “Bu da nasıl şaka! Al şu zarını!” demez mi? Beğendim feraseti! Fasılasız yirmi dört saat oyun oynadıktan, yüz li-

raya yakın para kaybettikten sonra uyku sersemliğiyle lafı şıp iye söylemek güzeldi. İki oyunum olduğu halde gülerек tavlayı kapattık. Anlaştık. O zamandan beri ahbabız! İyi adamdır Hepyek... Gözü tok adamdır...

— Ben de kendisinden memnunum... Müşkül zamanımda imdadıma yetişti.

— Hâlâ bir iş bulamadın mı?

— Vallaha, artık aramıyorum da... Usandım bey... Aşağı yukarı bir seneye yakındır... Dile kolay... İnsanın ümidi kesiliyor. Havaşlar da berbat, bir yere çıkamıyoruz. Bir arkadaş var. Kara Kemal... Komisyonculuk eder, bilmem tanır mısınız?

— Tanırım züppeyi, ne olmuş?

— Vaat etti bakalım... Araştırmış... Bir başka tasavvurumuz da var...

— Araştırın... Bulabilerseniz ne âlâ! Bulamazsanız nisan sonunda iş hazır... Hiç meraklanma!

— O kadar çok vaat dinledim ki... İnanacağım kalmadı doğrusu...

— İşte şimdi ayıp ettin... Beni sen Kara Kemal'e benzetiyorsun... Veli Bey söz verdi, iyi dostumdur. Kâtibi askere gidiyor. Nisanda sevkedilecek. En son mayısın iptidasında işe başlarsın...

— Teşekkür ederim... Eksik olmayın...

— Ne yaptık ki birader... Daha bir şey yapamadık ki... Bak gücenirim Murat! Ben seni severim... Bir ihtiyacın olur da söylemezsen darılınm.

— Şimdilik bir şeye ihtiyacım yok... İdare ediyoruz. Hattâ rahatım bile desem inanın... Hele yukardaki odayı tuttuğumuz ne iyi oldu. Kışı rahat geçirdik...

— Evet... İşte neredense, birdenbire aklıma geldi. Benim bazan aklıma iyi şeyler gelir... Kendim için değil ha! Dostlar için... “Nasıl olsa kahvede vakit geçiriyor bu bizim Murat, dedim, üstünde de boş odalar var. Eşref fena çocuk değildir.” Para canlısı olmayışını severim. Polislerin içinde iyileri bulunmaz ya, bir de çıkarsa böyle tam dört

yüz dirhem erkek çıkar. Üç liraya ucuz sayılır. Burası sobalı salon, yu-
karısı yatak odası... Gene de paradan yana sıkılma... Ben zengin sayıl-
mam ama, cebimde beş on kuruş varken arkadaşlardan da saklamam.

— Mersi... Dava ne oldu?

— Ha, dava mı? Yahu! Benim bu hükümet işlerine aklım ermiyor
kardeşim... Oğlan davasından vazgeçti. Ettiğine de nadim oldu. Hat-
tâ, borcunu da güzelce ödedi. — Murat'ın suratını astığını görünce,
mahcup mahcup gülümsedi —: Bilirim, sen bizim bu huyumuzu sev-
mezsin. Lakin ne halt edelim birader, "Huy canın altında" demişler...
Ölmeliyim ki kurtulayım... Ben memnun muyum? Vallaha değilim!
Lakin elimde değil yapamıyorum...

— Ayıp... Size yaraştıramıyorum. Akli başında bir adamsınız, iyi
yüreklişiniz. Merhametlisiniz!

— Bir de methetmeye başlama allasen! Biz böyle geldik, böyle gi-
deriz. Ben de mahcubum. Adliyede yerin dibine geçiyorum. Lakin ol-
du bir kere... Dedim ya... Şeytan dürttü. İşim acele... Veli Bey'in bir
tebligatı varmış. Kâtip hasta olduğundan bana rica etti. İcrada, o işi
gördüm. Yukanya çıkıp kaydiyeyi yaptırdım. Tekrar aşağı inip müba-
şir ücretini yatıracağım da, on dakikaya kadar Karaköy'de bulunaca-
ğım... Ağır ceza mahkemesinin önünden geçerken, "İçeriye bir göz
atayım" dedim. Geç gitsene be münasebetsiz! Kalabalık, içersi... Bin
bir ayak, bir ayak üzerinde... O kadar kalabalıkta oğlanı nasıl gör-
düm, hâlâ hayretteyim... Görür görmez dizlerimin bağı çözüldü.
Elinde bir mektep kasketi var. Saçlarını taramış, açık kumral saçları-
nı. Yanakları pespembe... Bir içim su canım...

— Methetme namussuzu...

— Peki, peki... Yanına yanaştım... Her tarafım titriyor... İşte nasıl-
sa, irade elden gitmiş... Hani bir beyit var:

**"Genç hüsn'ü sevmekte ben pîranı tâyib eylemem, Hüsn olur
kim seyrederken ihtiyar elden gider"** beyti... İşte öyle oldu. İhtiyar
elden gitti. İş azıtmışım ki feryada başladı. Yakama sarıldı. Evvela
jandarma karakolunu, sonra polis merkezini boyladık. Bereket versin

sulh hâkimi tanıdık da kefaletle bıraktı. Şimdi sarkıntılıktan mahkemedeyiz... Dedim ya, şaşıyorum şu hükümetin işine... Çocuk, davasından vazgeçti. Bu sefer, kanun yakamı bırakmıyor, ben sanki kanuna bir şey yapmışım gibi... Ama, değer... Bir görsen...

— Kes artık... Zırvalıyorsun...

— Evet... Sen nereden bileceksin... Uğruna beş sene hapis yatılır. Meğer, o yolun yolcusuymuş ama, cilveleşeceği tutmuş... Geçen gün beraber içtik. Sarhoşluğu bir başka türlü güzel oluyor. “Seni benim yüzümden hapsederlerse” diyor da gülüyor. “Oh! Seni hapsedsinler!” diyor. Bir afet canım! Erbabına bir başbelası...

— Yeni kalemler var mı bakalım?

— Ha, demek sözü değiştireceğiz. Pekâlâ! İyi bir şey yok! Adi şeyler. Avukat kâtibî olursan, sana da bir tane lazım olacak... Parayı hazırla!

— Evet... Bir dolmakalem eksikti zaten...

— Dolmakalem yalnız avukat kâtibî olacağın için lazım değil... Sende şairlik de var. Mutlaka sana bir kalem satacağım... Görürsün... Şairlik dedim de, aklıma geldi. Geçen gün Avukat Veli Bey'e seni gene methediyordum “Fransızca bilir, Türkçeyi hakikaten bilir... Fazladan şair” dedim. Yüzünü buruşturdu. “İşte bu fena, dedi, ben şairden kâtip istemem. Akli başka yerde olur da işleri birbirine karıştırır. Bana ciddi bir adam lazım!”

— Ne cevap verdin?

— “Sen de şairsin ciddi bir adam değil misin yoksa?” dedim. “Elbette ciddi bir adam değilim, dedi. Mahkemede bir işim olsa, dünyada Veli Bey'den başka da avukat bulunmasa, gene ben gelip kendime vekâletname vermem!” diye güldü. İyi adamdır. Kibardır. Ortağı Selami Bey biraz delifişek ama, onun da kalbi temiz... Zaten kâtiplerle daha ziyade Veli Bey karışır... Orada rahat edersin... de...

— İnşallah... Allah kazadan beladan esirgesin.

— Kimi?

— Tabi, Veli Bey'i... Bende talih yoktur. Adamcağız, iki ay içinde göçer gider de...

— Bu kadar bedbin olma canım! Sen bugün, yoksa cimdallıda yenildin mi?

— Bilakis, bugün beş lira kazandım. Oda kirasını, kahve borçlarını tekmiil verdim. Şimdi de cebimde bir buçuk liraya yakın para var.

— Öyleyse halt ediyorsun artık... Sahiden halt ediyorsun... Beş lira, mebus yevmiyesi... Hem bahse girerim, seninkinden vergi de kesmemişlerdir.

— Evet, kesmediler...

— İşte gördün mü? Bana bir kahve ısmarlayacak yerde, durmuş da kara kara söyleniyor.

— Afedersin Hamdi Bey...

Murat, garsona seslenecekti. Hamdi Bey mani olmak için derhal ayağa kalktı:

— Gidiyorum, dedi, şaka ettim... Başka sefer... Alacağım olsun!
Cansız elini uzattı.

Murat, onun arkasından merakla baktı. Bu adamın hayatındaki en gizli vakaları öğrenmişti de, ona neden “Hamdi Bey” dediklerini bir türlü anlayamamıştı. Bu adi yankesiciye, bu ahlaksız kulamparaya neden, kimler hangi sebeple “Bey” demişler, sonra bu sıfatı niçin değiştirmemişlerdi.

Maamafih, “Beylik” denilen asalete ait şeyden bu adamda muhakkak ki bir şeyler vardı. Nitekim birçok beylerde de, bu adamda mevcut olan ahlaksızlıklar mevcuttu.

Murat, garson İhsan’ın da kendisine, ısrarla “Bey” demesini hatırlayarak sıkıldı. Bu sözü evvela alay zannetmişti. Halbuki İhsan kendisini alay etmeyecek kadar seviyordu.

Bu ne acayip bir dünya idi!

4

O gece, kumarbazlar gelmediler. Oyun olmadı. Murat yanında yatmak için odasına çıktı. Elektriği yaktı.

Bina yapıldı yapılah bu odada belki hiç kimse yatmamıştı. Garson Ihsan iki üç günde bir süpürdüğü halde senelerin biriktirdiği tozun henüz birinci katını bile sökemedişti. Döşeme tahtalarının aralıklarını tamamiyle kapatan tozlar, zemine boz renkte kauçuk sürülmüş gibi pis bir yumuşaklık veriyordu.

Elektrik ampülü çıplaktı ve incecik bir telin ucundan nerdeyse kopup düşecek gibi sarkıyordu. Odada, dolap ve raf yoktu. Pencere camlarının çoğu sökölerek, kullanılan odaların kırılmış camlarının yerine takılmak üzere gönderilmiş, yerleri Murat buraya taşındıktan sonra kısmen gazete kâğıtlarıyla, kısmen de kontrplak tahtalarıyla kapatılmıştı.

Odada mobilya olarak beş tane masa, açılır kapanır bir demir iskemle, bir şeker sandığı vardı. Masalardan üçü, duvarın dibine yan yana koyulmuş, üstüne Murat'ın yatağı serilmişti. Diğer ikisi, karşı tarafta duruyorlardı. Bunların üzeri ve altları alabildikleri kadar kitapla doluydu. şeker sandığının üzerinde de ciltli, ciltsiz kitaplar duruyordu. Duvara mihlanmış büyük bir çiviye Murat'ın paltosuyla şapkası asılmıştı.

Murat, iskemleyi yatağının yanına getirdi. Ceketini dikkatle çıkaradı. Bu dikkat, yırtılma korkusundandı. Fena halde eskimiş, kol ağız-

ları, önleri, cep kapakları tamamıyla aşınmış olan ceketin dirsekleri yamalıydı. Yakasının enseye gelen yeri tamamıyla yırtılmıştı. Önü leke içindeydi. O kadar pis ve harap bir hali vardı ki, eğer üzerinde bu hale gelmemiş olsaydı, başka çare bulunmamasına rağmen Murat bunu ölse giymezdi. Astarı tamamıyla bitmişti. Sabahları giyerken elleri ekseriya, kol astarının yırtık yerlerine girer, Murat'a bir sürü küfür ettirirdi.

Murat bunu iskemlenin arkalığına astı.

Her gece ve sabahları yaptığı gibi bir adım geri çekilerek, iğrenç bir hayvana bakar gibi baktı. Böyle baktığı zamanlar Ertuğrul Hikmet'in bir sözünü hatırlıyordu. Boksör-Şair, kâinata ve Murat'a öfkelenirse, "Bre budala," diye bağırırdı, "dünyada iktisadi buhran var. Sebep mal bolluğu... Yani dünyada o kadar çok ceket var ki, ceketçiler mahvoluyorlar. Ceket balyalarının altında eziliyorlar, geberiyorlar... Gene de senin sırtında ceket yok..." Murat kederle güldü. Belki de Hikmet haklıydı ama, bu söze inanmamakta kendisinin de hakkı vardı. İnsanın biricik ceketi olur, o da bu halde bulunursa... "Aldanma ki şair sözü elbette yalandır!" denmez mi? Satılmayan ceket balyalarının altında ezilen adamlar ve tam altı aydan beri devam eden feci ceketsizlik...

Ceket bol olsa da, kazak herhalde o kadar bol değildi. Bu da sırtındaki kazağı hâlâ çıkarıp giyebildiği için kendisine bir mazeret ve teselli oluyordu. Bunu, bir Romanyalı mektep arkadaşı vaktiyle hediye etmişti. O zaman, -iki sene evvel- herhalde kalın, ısıtıcı bir şeydi. Demek, yün örgüler de âdeta insanlar gibi hastalanıp ihtiyarlıyorlar... İşte günden güne, belli belirsiz incelmış... Bazı yerleri, dirsekleri, kolları hareket eden yanları âdeta şeffaflanmış... Bir tarafından öteki tarafı iyice görünüyor.

Dışarda, mart gecesinin deli deli esen soğuk rüzgârı inliyordu. Murat'a, kocaman, boş, kimsesiz ahşap bina, temelinden sallanıyor gibi geldi. Üşüdü.

Kitaplara bakarak, elleri koltuk altlarına kadar kavuşmuş öylece

durdu. Aynı zamanda birkaç kitaba birden başlamak âdetiydi. Bu gece, hangisine devam edeceğini düşünüyordu. Bronte'nin Jane Eyre'i. Hele dursun! Bu gece sarsak, karanlık, yalancı gibi şeylere tahammülü yok... Flober'in Trois Contesu... İnsan, üsluptaki intizamdan bun alıyor. Daha hafif... Daha budalaca olan, Sirano dö Berjerak gelsin ortaya... Bir zamanlar, Fransa'yı hop oturtup hop kaldıran ne var bunda? İkinci perdenin sekizinci sahnesine geldiği halde henüz hiçbir fevkaladelige rastlamamıştı. Düma per'in eserleri şurada dursun, Mişel Zevako'lar bile daha güzel... Hiç değilse, insan onları eğlence için okur... Bu, fazladan manzum... Mamafih, Sadri Ethem, "Sirano, Fransa'nın 1871 mağlubiyetine meydan okumak için yazılmıştır. O zaman o kadar tutmasının sebebi budur," demişti. Milletler de, çocuklar gibi avutulmak istiyorlar... Hem de dev masallarıyla... Murat böyle düşünerek kitabı yatağın üzerine koydu. Cigara paketi ile kibriti, yastığın altına soktu.

Yastık yüzü, yatak ve yorgan çarşafın, iki, iki buçuk aydanberi yıkanmamışlardı. Başına gelen yerleriyle, yüzüne gelen yerleri koyu kurşuni denecek kadar kirliydi. İnce pamuk yorganın üzerine, eski bir İngiliz battaniyesi örtülmüştü. Bu battaniye, babası Mahir Efendi'nin cephelerde kullandığı, ötesi berisi yanmış, iki yeri de çiviye takılarak yırtıldığı için yamanmış bir emektar eşya idi. Murat iyi hatırlıyordu. Yeniyken tatlı, bal rengindeydi, kuvvetliydi. Mahir Efendi, battaniyesini: "Kurşun sıksalar işlemez. İngiliz malı dedin mi bitti!" diye methederdi. Şimdi artık o da ihtiyarlamıştı. Üstüne paltoyu koymadıkça, Murat'ı, ince pamuk yorganla beraber ısıtmaya yetmiyordu.

Murat paltoyu, çividen aldı. Battaniyenin üzerine serdi. Böyle paltonun altında yatmaya bir türlü alışamamıştı. Uykusunun arasında bile, üzerinden kayıp düşeceğini, sanki düşünerek rahatsız oluyordu. Düşse kirlenir diye değil... Palto da, ceket gibi, artık kirlenme kabiliyetini kaybetmiş, kirlenmesi kabil olamayacak kadar eskimişti.

Kış bastırınca, çaresiz kalmış, Kapalıçarşı'daki bitpazarından beş buçuk liraya almıştı. Aldığı zaman, âdeta yeni gibiydi. Kendisine, bu

kadar sert, böyle dar, kolları bu kadar kısa da gelmemiştir. O zamandan beri boy atıp şişmanladığı iddia olunamayacağına göre, o soğuk kiş ikindisinde, ucuzca paltosuzluktan kurtulmak kendisini aldatmış olmalıydı.

Kumaşın hiç görülmemiş bir yeşil rengi vardı. Spor biçimi yapılmıştı. Bu spor biçimlerin, eski elbise giyenler için en faydalı şeyler olduğunu Murat biliyordu. Biraz dar, yahut bol, biraz kısa, yahut uzun olması ehemmiyetli değildir. Astarı, cep ağızları, yakası yeni gibi görünüyordu. Kalın siyah kaşlı yorgun gözlü Acem, tersyüz edilmediğine kalıbını basmıştı. Yedi liradan on para aşağı inemeyecek gibi davranması, dört buçuk verdiklerini duyunca, öfkelenmiş gibi, (malı) depoya göndermeye kalkması da Murat'ı aldatmıştı. Beş liraya çıktı. Acem altı buçuğa indi. Murat yürüdü. Başka yere bakacak, bu kadar münasibini bulmazsa, çaresiz geri dönecekti. Köşeyi kırılacağı zaman Acem seslendi.

Paltoyu arkadaşları da ilk bakışta beğendiler. Eski ceketi saklıyor, Murat'a, caddede gezecek bir kıyafet temin ediyordu. Aldığından bir hafta sonra, bir gece, Beyoğlu'na çıktılar. Dönüşte yağmura yakalandılar. Murat, sırsıklam olarak odaya geldi. Kendisine, ferah ferah üç sene böyle gidecek, sonra da tersine çevrilip daha bir o kadar hizmet edecek sanılan paltoyu, o gece, sırtından yeni olarak çıkarıp duvara astı. Sabahleyin, eskimiş, mahvolmuş bir halde buldu. Acem, bu eski, her tarafı bitmiş, iplikleri çürümüş biçare şeyi, yeşil boya ve kola ile satılacak hale getirmişti. Meğer, yakası, kolları, cep ağızları, kâmilen aşınıp beyazlamıştı. Örgüsünün içinde, öteki ipliklerle yan yana gelmeyecek derecede çürük bir cinsi vardı ki, çoktan daha Acem'in rutubetli deposunda bunalmış ve eski satın almaya sıkılır müşteri beklerken çürümeye başlamıştı. Murat çaresiz kalarak, arkadaşlarından terzi Enver'e gitti. Enver de, dışardaki cepleri sökerek, ötesine berisine yamadı. Asıl beden, yama tutacak halden çıktığı için, yamalan yerlerin hemen kenarları, birkaç gün içinde kendilerini koyuverdiler. Zaten eğreti boyası döküldükten, bilhassa cepleri alındıktan

sonra spor biçimi palt o, paltoluktan çıkmış, acayip bir haham cübbe- si haline gelmişti. Öyle ki, caddede giderken acelesi olmayan bütün gelip geçenler, bir kere dönüp mutlaka bu yeni moda ya hayretle bakıyorlardı. Murat da bunu fark ettiği için sokağa çıkamıyor, mecbur olursa, sabahın erken saatleriyle, akşamın alacakaranlığını tercih ediyordu. Kıyafet düşkünlüğünün yavaş yavaş ahlakını bozduğunu fark etmiyor değildi. Gittikçe, insafsız, korkak, adi bir herif oluyordu. Hele son zamanlarda, kendisini, apansız kalabalıkça bir yerde falan bulsa, bir şey çalacağından, cüzdanlarını aşıracağından şüphelenecekler, maazallah, dalgınlığı esnasında eline bir sadaka tutuşturacaklar, yahut, "Oğlum şunu iskeleye kadar götürüver!" diyerek hamallık teklif edecekler diye ödü kopuyordu.

Soguktan içi titreyerek, kitapların yanından yatağa kadar iki kere gidip geldi. Böyle sebepsiz hareketler yeni başlamıştı. Demek artık kendisini layıkıyla kontrol edemiyor, bilhassa, yalnız kalınca sınırları fena halde gevşiyordu. Gene "deli mi olacağım?" diye düşündü. Sonra deli olacak adamın, deli olmak üzere bulunduğunu idrak edemeyeceğini hatırlayarak kendisine cesaret verdi.

Pantolonunu çıkardı. Bu da ceketin kumaşındandı, onun kadar lekeli ve haraptı. Paçaları, arka tarafı, birer parmak genişliğinde aşınmıştı. Kıcı da yamalıydı.

Kunduralarını çıkarmak için iskemleye ilişti. Hele kunduraları öteki giyim eşyalarının hiçbirisiyle mukayese edilemez haldeydi. Bir insanı değil, Taksim Meydanı'nı bile bu bir çift pabuç eskisi, derhal, ayyaş ve meczup bir dilenci haline getirebilirdi. Artık su ve çamur tutacak yerleri kalmamıştı. Boyatmanın da imkânı yoktu. Çamurda yürümeye mecbur kaldığı günlerin sabahı, burada, çoraplarını ayağına giyerken gözlerinden kaç kere yaş gelmişti. Çoraplar buz tuttukları için... Böyle sabahlarda nasıl olup da hâlâ ölmediğine şaşardı. Ölmüyordu, sefaletle alışınca, insan bir manada yaşıyordu ama, bir senede üç senelik yıpranarak şüphesiz... Bir senede beş sene yıpranarak... Şimdi tam yirmi yaşına girmek üzereydi. Bu yaş, her şeyi sürüklü-

yor.... Açlığı, yoksulluğu, bilhassa rezaleti...

Son zamanlarda artık doymaz hale gelmişti. Helvacıya gidince evvela yüz dirhem ekmek istiyor, onu beş kuruşluk helvaya katık etmeye çalışıyor, kendi kendine "Doymuyorum değil... İnsan yerken böyle olur. Bir bardak su için kalkarsam, doyduğumu göreceğim!" diyor, cehtediyordu. Yani beş kuruşluk tahan helvasını yüz dirhem ekmeğe yetiştirmeye değil, ekmeği tahan helvasına denk getirmeye... Fakat ellerini ne kadar kontrol etse, lokmalar, galiba pek büyük oluyordu ki, ekmek derhal bitiyordu. Henüz son lokma, avurdunda iken yüz dirhem ekmek daha istemek icap ediyordu. Hasılı, öğle yemeği olarak, eğer peynir yahut helva yiyecekse, muhakkak, yarım okka elli dirhem ekmek lazımdı. O da helvacıdan utandığı için... Utanmasa daha yüz dirhem yiyecek... Kolayca... Zevkle... Bir gün sinemada, artistin yemek yemesini seyrederken gayri ihtiyari: "A... Ekmeksiz yiyor," diye bağırması da arkadaşlarını şaşırtmıştı. Ekmek hakkında ihtisası vardı. Çemberlitaş fırınının diğer fırınlardan yirmi para fazlaya sattığı taze ve pişkin ekmeğinden bir insan bir oturuşta ferah ferah bir okka yiyebilirdi. Beyazıt fırınındaki de ona yakın... Diğerlerinden taze olduğu takdirde üç yüz dirhem. Bayatsalar, yarım okka... Bazan Kara Kemal'le beraber rakı içiyorlardı da, bir küçük fırıncalaya bir miktar pastırma yiyerek doyan Kara Kemal'e şaşıyordu. Belki kendisi de eskiden böyleydi. Lakin şimdi öyle olduğu zamanları unutmuş gitmişti. Bir sene içinde öyle olduğu, yani insan gibi yiyip doyduğu zamanları unutmak kabil mi? Kabil işte... Bunun yağlı yemediğinden, et, tatlı falan yemediğinden böyle olduğunu biliyordu. Bütün yaz, üzüm, peynir ve bütün kış, helva yemişti. Arada sırada, Şahaplara, Hikmetlere misafir gittiği zamanlar müstesna... Bir de Garson İhsan'la ve Kara Kemal'le içtikleri zamanlar...

Kunduraları, kendisinden saklamak için yatağın altına itti. Çoraplar parça parça ve kirli idiler. Hava bu kadar soğuk olduğu halde, leş gibi kokuyorlardı. Bu kokudan yatakta bile vardı. Yatar yatmaz biraz rahatsız ediyordu ama, sonra duymaz oluyordu. Odayı tutarken, ko-

miser Eşref Bey, "Sakin, karı falan getirirseniz! Bak bozuşuruz!" demişti. Ne gülünç bir söz! Bu pisliğin içine mi?

Murat yüzü kıpkırmızı, hışımla gömleğini çıkardı. Bu gömleği geçen hafta Şahap vermişti. Verdiği zaman kar gibi beyazdı, sabun ve kekik kokuyordu. Vücudunu yıkamadığı, eski ve kirli ten fanilasını değiştirmedeği halde, bu temiz gömleğin ferahlatıcı tesirini sanki derisinde hissetmişti. Derisinde hissetmesi, biraz hayal ama, boynu bir müddet rahatsız olmamıştı. Şahap pehlivan olduğu için boynu ve gövdesi daha ince gösteriyor, kendisine hastalıklı, hastalıklı değilse bile uzun ve tehlikeli bir hastalıktan yeni kurtulmuş gibi bir manzara veriyordu.

Murat yatağa girdi. Titreyerek yorganın bir ucunu altına aldı. Ensesini kapatmak için, başını alışık bir hareketle oynattı. Kitabın бүkүlü sayfasını buldu.

De Guiche Sirano'ya Donkişot'u okuyup okumadığını soruyor. Yeldeğirmenlerine Hücüm parçasını... Sirano: On üçüncü parça diye cevap veriyor...

Sonra yavaş yavaş bu sefil oda, bu insafsız kış gecesi, yarın, öbür gün ve daha öbür gün, her şey, yerini Erdon Rostan'ın kavgacı ve bedbaht Gaskonyalı sına bıraktı.

Artık, "Manzum piyes olmaz!", "Sirano pek uydurma!" falan gibi makul düşünceler yok...

Edebiyat vazifesini yapmaya başladı. Soğuk rüzgâr, yırtık pabuç, pis yatak, doymak bilmeyen genç uzviyet falan filan, hep teferruat... Değersiz şeyler... Dünyada yalnız Sirano var... Pervasız, kavgacı, hattâ biraz küstah... Yani gençlik... Yani hayat...

Le Bret bir an sustuktan sonra Sirano'nun koluna girdi:

Fais tout haut e'orgueilleux et amer, mais tout bas,

Dis-moi simplement qu'elle ne t'aime pas!¹

Cyrano' birdenbire:

Tais-toi!²

1) Herkese yüksekten at, dök içindeki kini / Ama benden saklama seni sevmediğini!

2) Sus, yeter! (Siyavuşgil çevirisinden)

Murat, Sirano'ya hak verdi. Böyle laf olur mu "Seni sevmiyor!" Ne demek? Sevmek de, sevilme gibi yalnız bir insanın arzusuna bağlı değil ki... Birisinin kendisine âşık olması kadının nasıl elinde değilse, kendisini sahiden seveni sevmemek de öylece elinde değildir. Elinde olmamak lazım gelir... Seven adam bunun çaresini bulacaktır.

Murat "Ben sevsem, mutlaka bulurum. Zira başka türlüüne imkân olmaz ki..." dedi. Halbuki seviyordu. Hiçbir çare bulamayacağını bildiği için de, sevdiğinin farkında değilmiş gibi davranıyordu. Fakir-i Pürtaksir ile Sirano arasında acayip bir benzerlik bularak şaşırdı.

O da Sirano gibi kendi yüreğine karşı kancıklık ediyordu.

Kitabın içinde kaybolmak için okumaya süratle devam etti.

5

Murat sıçrayarak uyandı.

Eşikte, Ertuğrul Hikmet'in her zaman ısrarla "Abo" dediği Pehlivan Şahap duruyordu. Kapının tokmağını bırakmamıştı. Ona tutunuyor gibi –daha doğrusu– sarhoş bir hali vardı. Murat, Şahap'ı, haliyle, yangından yamru yumru kurtarılmış kabataslak bir tunç heykele benzetti. Onu bir kere böyle görmüştü. Haliç Idman Kulübü'nde, her zaman yendiği bir güreşçi ile idman yaparken kendi oyunuyla yenildikten sonra minderde ayağa kalkıp seyircilere böyle bakmıştı.

Şahap:

— Sahi uyuyor muydun? diye yavaşça sordu.

— Girsene... Saat kaç?

— Altı.

— Saat altıda bunu sormak için mi geldin...

Şahap içeri girdi, kapıyı kapadı. Yatağa doğru yaklaştı. Yarı yolda, döndü. Kitapların bulunduğu masalara gitti. Arkası dönük olarak:

— Haydi, kalk, dedi, giyin, gidiyoruz!

— Daha erken gözüm, çarşı açılmamıştır.

— Ne çarşısı?..

— Bayağı... Kapalıçarşı... Muhallebici güzeline gidecek değil misin?

— Kalk diyorum. — Bir kitap almış, yapraklarını çeviriyordu.

Omuzları yalancı imişler gibi genişti. Sol kulağı, güreşte kırılmış, düz ve çirkin bir hal almıştı —: Kalk artık...

— Ben gidemem... Birisini bekleyeceğim. İstersen sana firaklı bir aşk namesi yazarım. Bankanota sarar uzatıverirsin... Bugünlerde paran varmış. Hikmet söyledi. Yakında da düğün...

— Annem öldü.

— Ne diyorsun!.. — Murat, dirseğine dayanıp doğruldu —: Yalana bak!

— Öldü. — Kocaman omuzlar birden sarsılmaya başladılar. Şahap elindeki kitapla döndü —: Mahvolduk biz... Mahvolduk...

— Saçmalıyorsun... Ağlama kanı gibi... Nasıl yahu? İyi diyordun... Vah vah!.. — Kalkıp arkadaşını kucaklamak arzularını duyuyordu —: Vah, Azize teyze vah!.. Sus diyorum... Ver şuradan pantolonumu... Yahut dur, ben kalkarım...

Giyinmeyi bahane ederek Şahap'a arkasını döndü. Kendisini apansız uyandırdığı halde, saf bir dost yüzüne bakarak gözlerini açmanın sevinci birdenbire uçsuz bucaksız bir boşluğa inkılâp etmişti. Anası ölmüş bir evlada, hiçbir şey söylenemeyeceğini, -teselliye dair hiçbir şey- biliyordu. İçinden "Vah zavallı Azize Teyze... Vah zavallı Azize Teyze!" diye geçirdi. Cehdettiği halde, kadının yüzünü bir türlü gözünün önüne getirmiyor, daima başörtülü gördüğü bu ufak tefek çirkin kadını, orta boylu güzel bir kadın olan ve güzel bir kadın olarak ölen kendi annesi Canseza'ya karıştırıyordu.

Şahap artık ağlamıyor olmalı... Hıçkırıkları duyulmuyor ama, şimdi dönüp göz göze gelmek marifet... Gülümsemeye cebreterek omzundan geriye baktı. Oğlan camdan dışarısını seyrediyordu. Elinde, hâlâ bir kitap var. Fransızca bir kitap... Moris Meterlen'in "Büyük Sükûttan Sonrası" isimli eseri... Bu kitapta, ölümün ve ölümden sonrasının hikâyesi ne kadar budala bir entelektüelce yazılmıştır. Daha doğrusu uydurulmuştur.

— Neymiş hastalığı?

— Bilmem: — Şahap omuzlarını silkti —: İki doktor geldi. Biri

grip dedi. Birisi bronşit... Ben "Kambur doktora götürelim" demiştim. Fırsat elvermedi, öylece... Şakacıktan öldü... Güzel güzel konuşup dururken... Babamla birbirimize bakakaldık...

— Kaçta?..

— Gece yarısı...

— Neden bana haber yollamadınız?

— Öyle şaşırmışız ki... Komşulara bile neden sonra seslendik...

Hattâ babama kalsa, bunu da yapmayacaktı. Evin içi pek karışık olduğundan ayıp olurmuş... Böyle ölüm olmaz vallaha! Hiç kuvvetini kaybetmedi. Akli başında... Yarın, öbür gün kalkarım, diyerek yardımcı istemedi. Çamaşır yıkamış. Havalardan kurulamadı. Her şey orta yerde... Bulaşıkları bile yıkamamıza razı olmadı. "Ben kalkarım yarın!" diyordu. İnanılır şey değil ki... Şimdi eve girersem sağ bulacağım sanıyorum.

Murat: "İlk zamanlarda herkes böyle zanneder!" diyecekti. Dudaklarını kısarak vazgeçti. Dudaklarının bu hareketiyle, hemen ıslık çalmak istedi. Bir tango tutturmak... Fazla üzülürse ıslıkla bir tango parçasını da öttürür... Üzüntüsü, öfkesi o gayri ihtiyari hiç seçmeden tuttuğu tango parçası sanki beraber yıpranır, dökülür, kaybolurlar.

— Bir şey yedin mi?

— Ben mi? Hayır! Niye sordun?

— Bak şimdi... Derhal karnımızı doyuyunuz. Sonra öteberi alır, eve gideriz. Ben Tahir Amcama zorla yediririm...

— Biz eve gitmeyeceğiz ki...

— Ya?

— Eyüp Sultan'a gideceğiz...

— Niye?

— Vasiyeti varmış. Evvelden beri babama söylermiş. "Ben ölürsem muhakkak Eyüp Sultan'a gömdürünüz." diye... Biz gidip mezar kazdıracağız. Öğle namazını Eyüp Sultan Camii'nde kılacaklar.

— Ağlama artık... Ağlama! Çocukluk ediyorsun... Ne yapalım? Ya-

şadıkça bunlar mukadder. Senin gene baban var, benim o da yok ya...

— Biliyorum. Gece hep seni düşündüm. Komşu kadınlar geldi. Çenesini bağladılar. Yatağını değiştirdiler. Mumlar yakıldı. Kuran okunmaya başladı. Ben hep seni düşündüm. Vaziyetini evvelden de anlıyorum zannederdim. Meğer hiçbir şey anlamazmışım. Arada bir annem huysuzluk edince, geç kaldığım zamanlar lüzumsuz merak, sinir gösterince, “dünyada annesizlik, babasızlık iyi” derdim

— Üzülme herkes senin gibidir.

— Evet, herhalde... — Kitabı, hafif hafif, sol yumruğuna vuruyor, sanki bir şey hatırlamaya çalışıyordu —: Babam, annemi acaba benden çok mu severmiş...

— Neden?

— Bilmem... Bana dün gece öyle geldi... Öyle geldi ki... Artık o da çok yaşamaz... Bir yeri çöktü âdeta... Bir aralık babamı tanıyamadım.

— Latifeci adamların ızdırabı, ciddi, somurtkan adamların kederinden daha kuvvetli oluyor.

— Başkası olsa, fark etmez... Bir müddet öylece durdu. Sonra dişi ağrıyormuş gibi başını iki tarafa inleyerek salladı... Yüzünde gülümser gibi bir şey bile fark ettim.

— Ne dedi?

— Evvela bir şey demedi. Benim ağlamamı seyretti. Sonra... Çok sonra... Komşuları çağırmak için ayağa kalktığı zaman, kapıda durdu. Sanki münakaşa etmişiz de o münakaşanın son sözü imiş gibi, iki ke-re, “Bize yazık oldu!” dedi.

— Tabi zor... Babalarımız, analarımızın ilk evlatları sayılır. Düşünsene onlar, annelerimizi bizden evvel tanıyıp seviyorlar...

— Doğru... Öyle ya...

Murat, yeşil paltosunu Şahap’a hışımla uzattı:

— Tut şunu! Kolu kopacak diye korkuyorum...

Sonra şapkasını başına yerleştirdi. Bir an, yatağı düzeltmeye davrandı. Beyhudeliğini kestirerek, yastığın altından cigara paketiyle kibriti aldı. Şahap’a bir cigara verdi:

— Bak hele... Kitabı bırak... Gidiyoruz... Sen bu işleri bilir misin?

— Hangi işleri?..

— Mezar kazdırmak falan...

— Bilmem... Seni götürmemin sebebi de bu... Şaşırdım, kaldım.

— Ben de bilmem ya... Elbet bir bilene rastlarız. Haydi.

Aşağıda, çay içmeyi teklif etti. Şahap:

— Eyüp'te içeriz! diyerek razı olmadı.

Garson İhsan, yüzlerine merakla bakıyordu.

Dışarda gayet pis, çamurlu, bulanık bir mart sabahı vardı. Dehşetli soğuktu.

Şehzade Camii'nin köşesinden Vefa'ya giden yola saptılar. Bir yere yetişmek istiyorlarmış gibi hızlı hızlı yürüyorlardı.

Daha bozacıya varmadan Murat'ın delik kunduraları su almış, iki ayağı da vıcık vıcık ıslanmıştı. Ayakları böyle ıslandığı zamanlar, Zonguldak'ta giydiği ve eskimediklerine kızarak bir gün amelelerden birisine veriverdiği, İngiliz madenci botlarını hatırlıyordu. Biraz kabaca, fakat ne sıcak, ne kuvvetli şeylerdi. Bir çift de kalın yün çorap oldu mu? İstersen dereyi yürüyerek geç... Bana mısın demezler!.. Dün gece kumarbazların gelmeşi de ne isabet!

Şahap:

— Kaçta yattın? diye sordu.

— Erken yattım, ne olacak?

— Geç yattınsa dedim... İhsan az kalsın beni yukarıya bırakmıyacağı.

— Boktan bir mesele için uyandıracaksın zannetmiştir. Söyledin mi?

— Söyleyemedim. Bu, yenilmek gibi bir şeye benziyor. Sanki kabahat benim imişçesine utanıyorum.

— Bilirim... Ben de öyle olmuşum. Kahvede ikindiye kadar oturdum da, ne söyledim, ne de arkadaşlar fark ettiler. Sonra birisi bir aralık, (Canseza Teyzem) diye bir şey söyleyecek oldu, galiba Necdet... Birdenbire kalbime bir şey saplandı. Yavaşça, evet, sahi, tıpkı

bir kabahat itiraf eder gibi: "Annem öldü!" deyiverdim. Halil vardı, Kenan vardı. Üçü de evvela inanmadılar. Sonra hep birden ağlamaya başladılar. Ne dersin, ben hiç ağlayamadım.

— Neden? Ağlanmaz mı?

— Ağlanır elbet... Ben ağlayamadım işte... Daha doğrusu evvelce çok ağladım. Annemin öleceği malumdu. Aylarca evvel biliyorduk. Geceleri, korkulu bir rüya görmüşüm gibi sıçrayarak uyanır, büyük bir sıkıntı içinde, soğuk soğuk terleyerek annemin ölümünü düşünür, saatlerce ağlardım. Bir felaketi düşünmek, ona maruz kalmaktan zor. Böylesi daha iyidir sanırım.

— Hangisi?

— Hiç umulmadığı sırada geliveren... İnsan şaşırır da...

Şahap, itiraz etmeye, kendi felaketininin başkalarınınkinden daha feci olduğunu ileri sürmeye üşenerek sadece derin derin içini çekti.

Murat, yanlış mevzuda konuştuğunu anlamıştı. Sözü değiştirmek için:

— Ertuğrul Hikmet'e uğralalım mı, diye sordu. Şuracıkta evi... Onu da alırız. Belki bildikleri vardır. Malum ya, dünyayı tanır.

— Hayır istemiyorum!

— Niçin istemiyorsun?

— Sana gelirken ben de düşündüm. Hattâ bir aralık, geçerken onu da alalım diye karar verdim. Sonra vazgeçtim. Ne bileyim... Vazgeçtim... Hikmet böyle sıralarda, aranmıyor. Onu keyifli iken bulmalı... Halbuki iyi şairdir. Senden daha iyi şair... Hassas yani... Ama hassasiyetinde bir acayıplık var. Sen amatör şairsin, o sahici, hadiseler karşısında daha soğuk...

— Yanılıyorsun! O belki de ağlardı... Bak ben ağlayamadım bile...

— Ağlayamadın ama... Ben biliyorum, dehşetli üzüldün... Sen dehşetli azap çekmenin ustasisin...

Murat, hayretle, fakat bu hayreti belli etmemeye çalışarak Şahap'ın yüzüne baktı. Bu kaba saba, ablak pehlivan suratında şimdi ince bir hassasiyet vardı. İnsanları böyle tahlil edebileceğini değil, baş-

kaları tarafından yapılan tahlilleri bile aklında tutacağını zannetmediği bu oğlana bugün ne olmuştu? Anket defterindeki bir suali hatırladı. İnsanları saadet mi olgunlaştırır, ızdırıp mı? Verdiği cevabı şimdi cehdettiği halde bulamıyordu. Eğer şu anda defter önünde olsaydı, şöyle yazacaktı: “Elbette ızdırıp... Saadetlerimizde, küstah ve hodkâm bir taraf var. Hem de fazlasıyla... Karşımızdakilerin zıddına basacak kadar...”

Çocuklar mektebe gitmek için hızlı hızlı yürüyerek yanlarından geçiyorlardı. Tütün ameleleri de öyle... Bu saatlerde, evvelden de, sokakta bulunmuş, gelip geçenleri görmüştü. İçlerinde iki delikanlının, böyle süratli adımlarla, mezar kazdırmaya gittiklerini neden hiç aklına getirmemiş? Evet, Şahap, Ertuğrul Hikmet için doğru düşünüyordu. Beraber olsaydı, şüphesiz, tuluat kumpanyalarındaki Ermeni oyuncuların taklidini yapmazdı. O da kendileri gibi düşünceli davranırdı. Bunda, hattâ, kendilerinden daha da samimi olurdu. Yalnız arada bir fark var: Hikmet, muhakkak, bu soğuk mart sabahının mezarlık yolculuğundan bir şiir çıkarmayı tasarlardı. Bir yerde vaktiyle okumuştı: “Şairler annelerinin cenazesini götürürken, yazacakları şiiri hazırlamakla meşgul olurlar.” Yani, ızdırabı, işle karıştırarak gayri samimi bir hale getirirler mi demek istemiş herif? Kendisi böyle bir şiir yazacak olsa nasıl başlardı?

— Cigara mı vereyim?

Şahap'a bir cigara verdi. Hiç canı istemediği halde bir tane de kendisi yaktı. Ağzı zehir gibiydi. Simit mi almalı? Bir şey yemek lazım. Bu kocaman budalaya da zorla yedirmeli... Bunda utanılacak bir taraf yok ki... Ölümüne ayak uydurmak mümkün değil... Çünkü ölüme yürümek unsuru yok. Ölüm, mutlak duruş hali... Abdülhak Hâmit, Makber'i yazarken muhakkak, yeni bir sevgili bulmuştu. Yeni sevgiliyle mesut olan canlı insan başka, Fatma Hanım'a mersiye yazan bedbaht şair başka...

— Unkapanı İskeleyi'ne vapur yanaşmaz ki... Acaba kayıkla mı gitsek?

— Evvela sorarız. Vapur varsa bekleriz. Yoksa, kayıkla Kasımpaşa'ya geçeriz. Eyüp Sultan'a kadar kayıkla gitmek olmaz.

— Ben de kürek çekerdim...

— Olmaz, dedim ya... Tam kürek çekecek zamanı buldun...

Iskelede birisi, on dakikaya kadar aşağıya vapur olduğunu söyledi. Bekleme salonuna girdiler. Burada kendilerinden başka yolcu yoktu. İçerde senelerdir odun yakılmış gibi duvarlar ve bunlara yapışık tahta sıralar, kirden simsiyah olmuştu. Güneşsiz günde, bu siyahlık bir çeşit rutubete benziyor, iskeleyi, uzun müddet denizin dibinde kaldıktan sonra vinçlerle dışarı çıkarıp buraya bağlamışlar zannını veriyordu.

Tozlu camların ötesi, sarımtırak bir çamurla dolmuş, bir geniş nehir yatağına benzemişti. Haliç burada, karşıdan geçen kayıklara, havuzlanma sırasını bekleyen vapurlara rağmen denizi hattâ andırmıyordu bile...

Murat, açlıktan yorgunluktan, üşüme hissetti. Eyüp Sultan'ı, kışın hiç görmemişti. Yazın, bazı, Kâğıthane'ye gitmek için, bazan da, Kâğıthane'de dolaşıp, uzun bir yürüyüşle Edirnekapi'dan şehre dönmek için geçtiği bu büyük kasaba hakkında zaten hiçbir fikri yoktu. Mezarlıkları da kendisine uçsuz bucaksız gelmemişti.

— Benim annem de Eyüp Sultan'da gömülü!

— Yok canım... Sahi mi?

— Evet... O da vasiyet etmiş... Bizim İstanbul kadınları, erkeklerin de çoğu öyle ya, mutlaka Eyüp Sultan'a gömülmek istiyorlar.

— İyi öyleyse... Annenin yanında bir yer bulalım... Yalnız kalmamış olurlar...

— Ben annemin mezarını bilmiyorum ki...

— Yalana bak! O nasıl söz?

— Vallaha!

— Cenazede bulunmadın mı?

— Hayır!

— Neden?

— İşte öyle...

— İnsan annesinin cenazesinde bulunmaz mı?

Murat, az kalsın, “Annemi bir çukura koyup üstüne toprak örtülmesini görmeye cesaret edemedim. Bu kadar kati bir neticeyi seyre yüreğim dayanamayacaktı. O manzarayı görmediğim için, şimdi, senelerden sonra bile, ölümün yalan olması ihtimali var gibi geliyor,” diyecekti. Gene kötü bir mevzu tutturduğunu anlayarak sustu.

— Sana söylüyorum.

— Bulunmadım işte... Birdenbire hastalandım da. Durmuş Amcamla Adil Amcam razı gelmediler.

— Sonra gidip öğrenebilirdin!

Murat, biraz evvel, annesi öldüğü gün kahvede olduğunu söylemesine rağmen yalana devam etti:

— Hastalığım uzun sürdü. Bir aralık beni Adapazarı'na yolladılar. Sonra geldim. Durmuş Efendi Amcam ölmüştü. Adil Usta Amcam da Anadolu'ya gitmişti.

— Eee?

— E'si zaman geçti... Mezar kayboldu. Biz lahit falan yaptırmadık. Taş diktirmedik. Tabi demir parmaklık da çektiremedik...

— Vah vah! Ara sıra gider, ziyaret ederdin! Biz taş yaptıracağız...

— Fena olmaz.

— Tabi... Siz, iyi yapmamışsınız...

— Para meselesi...

— İnsan, bulur buluşturur. Şimdi aklına gelmiyor mu? “Annemin mezarı belli olsaydı, giderdim. Bir iki sure okurdum,” demiyor musun?

— Hayır. Hiç böylesi aklıma gelmiyor. Bir iki kere Eyüp Sultan'dan geçtim. Öyle sahibi belirsiz mezarlar çok... Birisini annemin ki farz edeyim, dedim. Olmadı. Yenilerini çok yeni buldum, eskilerini çok eski... Annemin ölüm tarihi olduğu halde, orada bu tarih hiçbir işe yaramıyordu. Yeniler için çok eski bir zamanı, eskiler için de çok yeni bir zamanı gösteriyor sanki... Bir şey okumaya gelince... Ben hiçbir ayet, sure bilmiyorum. Sonra da ruha falan inanmıyorum.

— Ben de inanmazdım. Daha doğrusu bugüne kadar inanmam zannederdim. Fakat ölümün karşısında lüzumlu bunlar galiba... Başka çare olmadığından...

— Başka çare olmasa da, bu da çare değil... Ölen bir insandan bize ancak hatıraları kalıyor. Hatıralar da, ona değil, bize ait şeyler... Zaten eğer ruh sahiden ölmemiş olsaydı, yaşayanlar dünyada pek rahatsız olurlardı. Düşünsene... İlkbahar havalarını... İlkbaharın gökyüzlerini... O renklerin, yaşama arzusu veren tazeliğin içinde, vücudu ölmüş serseri ruhlar dolaşır da biz bunu hissederek rahatsız olmaz olur muyuz?

Şahap, cevap vermedi. Kabahatli bir küçük çocuk gibi kocaman, beyaz ellerini dizlerinin üzerine bırakmıştı. Murat: "Yahu! Ben ne halt ediyorum. Felsefenin şimdi sırası mı?" diye düşündü. Gırtlaklarına kadar ölümün içine gömüldüklerinden, bir türlü başka mevzuya geçemiyordu.

Bereket versin vapur görünmüştü.

Biletleri almak için dışarı çıkarak, bu sükuttan, -ölüme dair konuşmaktan daha beter olan bu sessizlik- kurtuldu.

Vapur da pek تنها idi. Üçüncü mevkinin, oturacak yeri parmaklıktan ibaret rahatsız sıralarında birer sigara daha yaktılar. Pervane dönerken ihtiyar tekne, öksüren bir adam gibi sarsılıyordu. Murat, Haliç vapurlarına bindiği zaman duyduğu ters hisse gene kapıldı. Sanki vapur duruyordu da, iki taraftan şehir yürüyordu. Bu da insana, baş dönmesine yakın bir şaşkınlık vermekteydi.

Alışık bir hareketle bacaklarını bükerek kunduralarını sıranın altına saklamıştı. Bunu fark edince, utandı. Kendisini ne kadar saçma şeylerle rahatsız ettiğini şimdi daha iyi anlıyordu. Başka bir sebep için, aynı sokaklardan geçmiş olsaydı, kıyafetinden ne kadar utanırdı. Halbuki bu sabah caddeler o kadar kalabalık olduğu halde, kimseyi umursamamıştı.

"Ölüm karşısında günlük hayatın küçük zavallılıkları nasıl da pek değersiz kalıyor," falan diye bir şeyler düşünmeye başladığını fark e-

dince öfkeden yüzü bembeyaz kesildi. Cebinden bozuk para çıkarırken eli titriyordu.

— Şuradan bir simit falan bul, dedi, bir şeyler al...

— Simit mi? Nerede?

— Ağzımın içinde değil ya... Büfeci vardır. Simit bulamazsan acıbadem kurabiyesi bulursun...

— Peki... Para dursun... Bende var. Kaç tane alayım. Ben yemeyeceğim...

— Artık çok oluyorsun... Neden yemeyecekmişsin? Bu ne kadar sürer? Geberinceye kadar yemeyeceksen diyeceğim yok! Eğer yarın falan yemeğe başlayacaksan, bu açlık grevi beyhude... Yallah!

Şahap, çocuk gibi itaat etti. Biraz sonra pek bayat, elden ele gezdiğinden susamları dökülmüş dört tane simitle geldi. Kendi payını da, obur gibi Murat'tan evvel yiyip bitirdi. Bu suretle iştahası açılmış olmalı ki:

— Acıbadem kurabiyesi yokmuş, dedi, hiçbir şey yok... Cıkletten başka.

— Aldırma...

Murat, başını dışarıya çevirdi. Kasımpaşa'nın üstünde, uzaktan pek heybetli görünen, işlemez saatiyle Bahriye Hastanesi duruyor, onun dibinde, sarı boyaları, denizin bulanıklığına pek yaraşan eski bahriye nezareti, bakır mangalın altında sırtını kamburlaştırmış şımırık bir vankedisini hatırlatıyordu.

Eski bahriye nezaretinin muntazam rıhtımı ve kışın yapraklarını dökmeyen parkından sonra gemi leşleriyle dolu, ümitsiz bir tersane sahili başlamaktaydı. Burada, son 100-150 senenin bütün gemi modelleri vardı. Hepsi de, Murat'a, belki tarihi iyi bildiğinden, hiç kullanılmadan eskimiş hissini veriyordu.

Hizmetten çıktığı halde, üstünü yelken beziyle sımsıkı örtmeyi hâlâ ihmal etmedikleri, küçük saltanat vapurları... İlk icat istimbotlar... İlk icat mahmuzlu harp gemileri... Artık tayfasız kalmış ve hareket imkânını kaybetmiş, bütün teknelerdeki sefil ve bedbaht ümitsizliği sa-

hil boyunca sımsıkı bağlanmışlardı. Bacalardan hiçbir duman sızılmıyor, merdivenlerinde, lombozlarında hiçbir hayat alameti görünmüyordu. Bayraksız, borazansız, vardabandrasız bu ölü harp gemilerini seyretmek insana bir mezarlığa bakarken duyduğu şeyleri hissettiriyordu.

Cami altındaki spor meydanı, bu gemi leşi kalabalığının arasında bir ferahlık gibiydi. Halbuki, buranın meşhur bahriye zindanını akla getirdiği için, ferahlık duygusu da tam değildi. Manzara Hasköy'e kadar büsbütün harap, dayanılmaz, karmakarışık oluyordu. Haliç bile, burada artık eskimiş, ihtiyarlamış bir denizdi. Bir deniz değil, denize pek uzaktan akrabalığı olan ve gittikçe bu müşterek tarafları kaybederek, nesli münkariz bir başka cins haline gelmiş acayip bir su... Gündük bir nehir... Leşler tarafından tıka basa doldurulan ve dolduruldukça daralan bir göl parçası... Teknelerin, dolaşmış bir yumağa ve aynı zamanda delik deşik bir kocaman tenis ağına benzeyen ormanlarının arkasında, bir seyyar fotoğrafçının siyah perdesine benzeyen, isten kapkara, ahşap tamirhane binaları vardı.

Rıhtımda tersine çevrilmiş bir kayık teknesinin yanında iki çocuk koşuyordu. Hemen dağılacakmış zannını veren eski bir pazar kayığı, şirket vapurunun dalgasıyla ihtiyar bir orospu gibi iğrenç bir cilveyle salındı.

— A! Gene o şamandırada bir şilep var.

Murat, yüksek sesle böyle söyleyerek Şahap'ın koluna vurdu.

— Hangi şamandırada?

— İşte... Ne tuhaf!..

— Tuhaf olan nedir? Şamandıra mı?

— Şamandıra elbette... Değil mi? Bir de martı kondu üzerine... Bu şilep burada ne arıyor acaba?

— Tamire gelmiştir. Eski bir şey... Pek de küçük...

— Küçük evet... Ararat Şilebi de böyle küçüktü.

— Ararat Şilebi mi?

— Böyle küçüktü ve muhakkak ki burada duruyordu. Öyleyse bu şamandıra eskiden beri burada olmalı...

— Ne zaman eskiden beri?

— İngilizlerin zamanında... Mütarekede...

— Bilmem...

— Ben biliyorum... Tamam buradaydı... Ararat Şilebi'ne cephane yükletiyorduk.

— Yükletiyor muydunuz? Mütareke senesinde mi?

— Evet...

— Sen kaç yaşındaydın?

— Galiba on yaşındaydım... Sonradan coğrafyada Ararat Dağı sözü ne zaman geçse, ben buraya demirlemiş olan eski şilebi hatırlarım. Ben- ce bu dünyada Ararat Dağı diye bir şey yok... O küçük, eski şilep var...

— On yaşındaki çocuğun cephaneyle ne alakası olur?

— Galiba o zamanlar benim bundan daha tehlikeli işlerle alakam vardı. Ben o zamanlar Salih Reis Amcayı, Bilal Amcayı, gırtlakçı oynayan amcayı –Bu, Yüzbaşı Hakkı Bey'miş... M. M.'den... sonra öğrendim?– Kürtoğlu Amcayı... Bu da Mülazım Abdülvahap Efendi... Bolşevik Mustafa Amca... Laz Amca ama, kayıkçı laz değil... Öteki Laz Amca...

— Bolşevik Mustafa kim?

— İşte Bolşevik Mustafa... Benim adım da Bolşevik Murat'tı. Adil Amcam böyle söylerdi de hep... Bir de İmam Amca vardı.

— Dursun Efendi dersin, o mu?

— Hayır! Bu İmam Amca, bir mescitte otururdu. Harbiye hezaretinin arka tarafında bir küçük mescit var ya... İşte orada...

— Bunları tamamıyla hatırlıyor musun?

— Bana kalırsa, hatırlıyorum gibi... Halbuki bütün çocuklar öyledir. Büyüklerinden duyduklarını, yaşadım sanırlar. Ben de, sonraları, marangoz Adil Amcamdan, Süleyman Amcamdan, Durmuş Efendi Amcamdan duyduğumu hayal meyal hatırladıklarına ekledim.

— Gemiye binmiş miydin?

— Evet... Hüsnüye Teyzemle beraber gittik. Kayıkçı da bizdendi. Apansız bir haber gelmiş. Haberde, İngilizlere ihbarat yapıldığı, yük-

lemeyi bırakıp geminin derhal Haliç'ten çıkması icap ettiği bildiriliyordu. Vaziyet birdenbire çok tehlikeli bir hale gelmişti. Çaresiz, Adil Amcamın karısıyla beni yolladılar. Kayıkçı Hızırağa, Yemiş'e müşteri götürmüş. Hüsniye Teyzemle iskelede oturduk. Hamallardan birisi Hızırağa gelince bize haber verecekti. Kadının telaşsız halini her zaman hatırlarım. Peçesinin altında dua eder gibi dudaklarını kımıldatıyordu. Bir kere bana "Şeker alayım mı?" diye sordu. İstemez dedim. Annem böyle tembih etmişti. Sonra, iki defa söyleyeceğim sözleri tekrarladı. Gemiyeye yakın geçeceğiz. Etrafta sesimizi işitecek kadar yakın sandal yoksa, Bilal Amcayı çağıracaktım. Yakalanırsak Hüsniye Teyzem kansı, ben de çocuğu olacaktım. "Benim babamın adı Bilal diyeceksin" diyordu. De bakayım!, "Benim babamın adı Belal!" "Belal olmaz avanak Bilal Efendi!" "Bilal Efendi." "Ya annenin adı?" "Bilmez miyim, Canseza Hanım!" Sen hiç akıllanmayacaksın Murat! Annenin adı Canseza değil, Hüsniye! "Evet!.."

"Söyle bakayım, biz oraya neden gittik?" "Şeyden, ev sahibi kira istedi. Para almaya gittik." "Aferin!" İhtiyar bir hamal, iskeleye girdi. Hüsniye Teyzeme işaret etti. Hızırağa gelmiş. Kayığa bindik. Hüsniye Teyzem dualar okudu. Vapura yaklaşıncı "Baba, baba!" diye bağırdım. Tayfalardan birisi, "Kim senin baban?" diye sordu. Hüsniye Teyzemin yüzüne baktım. "Bilal Efendi!" diye fısıldadı. "Bilal Efendi benim babam!" dedim. Üstü başı kir içinde, fesi kalıpsız, tıraşı uzamış bir adam geldi. Hızırağa'yı tanıyınca, ne istediğimizi sordu. Hüsniye Hanım peçesini kaldırmadan yukarıya baktı. "Şeyhefendi'nin selamı var!" dedi. Meğer parola bu imiş. Sonra sesini biraz alçaltarak emirleri tekrarladı. Hızırağa bizi Hasköy'e çıkardı. Okmeydanı'ndan, Kadınlarçeşmesi'nden, Piyale'den dolaşıp bizim eve geldik.

— Cephaneler yüklenemedi mi?

— Bin ton cephaneymiş... Kırk bin tanesi tüfek kurşunu, üst tarafı muhtelif çapta top mermisi... Bizim götürdüğümüz emir üzerine bir kısmı kaldı.

— İngilizler gemiyi bastılar mı?

— Hayır! Gemi ertesi sabah gün doğarken Haliç'ten çıktı. O zamanlar, Unkapanı Köprüsü'nde, işgal ordusunun casus barajı varmış. Tevfik Bey isminde bir zabıt orada, onlara hizmet ediyormuş. Hakikatte o da bizden...

— Bin ton cephaneyi neden yükletemediler? Siz gittiğiniz zaman saat kaçtı?

— Öğle üzeri...

— Yanlış... Öğle üzerinden ertesi sabaha kadar, bin ton cephane yüklenmez mi? Demek aklında iyi kalmamış...

— Sonra bunu Adil Amcama ben de sordum. Vinç kullanılmıyormuş. Şilep oraya boyanmak bahanesiyle gelmiş. Sandıklar elden ele geçirilip, gayet tehlikeli surette ambara kaydırılıyormuş.

— Cephaneler nerden geliyor?

— Kalenderağa cephaneliğinden üç çift pazar kayıklarıyla sebze küfeleri içinde getirip gece gemiye yanaşıyordu. O zamanlar, İstanbul hamalları ikiye bölünmüşlermiş. Birisi Salih Reis'in emri altında Kuveyi Milliye'ye çalışıyor, ötekiler Hızır ve Şaban Reislerin adamları, İstanbul hükümetleriyle İngilizlere taraftarlık ediyorlarmış...

— Hiç korkmadın mı?

— Çok küçüktüm. Korkuyu bilmeyecek kadar küçüktüm. Sonra yapuğumuz işleri öğrenince artık bunların tehlikeli olma hali geçmişti. Şimdi biraz cesur olmamın sebebi herhalde bu. Ne dersin?

— Öyle... Haklısın...

— Bir de inanma meselesi var. İnsan cine, periye, şeytana, ruha falan inanmazsa, birçok korkulardan kurtuluyor. Durmuş Efendi Amcam, "Vicdan, namus, şeref, bahisleri de böyledir ama ters tarafından," derdi. Durmuş Efendi Amcam derdi ki: "Bunların lekelenmesinden korkmamak da insana bir çeşit cesaret veriyor galiba. Zemzem kuyusuna işemek gibi bir marifet..."

— Durmuş Efendi Amcanı görmeyi pek isterdim. O kadar gayret ediyorum, dikkatle bakıyorum, ona pek uzaktan da olsa, benzeyen bir hocaya rastlamadım.

— İlle hoca arıyorsun da ondan... Namuslu adamların... Hem namuslu, hem de cesur adamların bir müşterek tarafları var ya... İşte ona bakacaksın...

— İyi ama, ben öyle bir hoca istiyorum, öyle bir hoca herhalde çok enteresan olur...

— İhtimal...

— İhtimal değil muhakkak... Şimdi göreceksin ya... Diğerleri hep adi, aşşaglık dilenciler... Öylesine adinin bayağısı şeyler ki, bir tabii hadise olması lazım gelen ölümü bile dayanılmaz bir rezalet, bir namussuzluk haline getiriyorlar.

— Sahi... Kaç kere cenazede bulunmak mecburiyetinde kaldımsa, annemi mezara kadar götürmediğime memnun olmuşumdur.

Bugün, Murat'ın bütün gayretine rağmen söz dönüp dolaşıp ölümüne, daha beterine, anne ölümüne geliyordu. İkisi de, artık, Eyüp Sultan'a kadar somurtarak sustular.

Tahteşşuurla inat etmek böyle üzüntülü sıralarda, işte belli bir şey, pek beyhudeydi.

6

Hani akbabaların hayret edilecek bir tabii insiyakları vardır. Nerede bir leş olsa oraya toplanırlar. Öyle ki, köylüler, gece dağda kalmış hayvanlarını ararken, derelere, kayaların ve çalılıkların arasına bakacak yerde, gökyüzüne bakarlar. Akbabalar, nereye doğru gidiyorlarsa, o tarafı tutarlar. Onların çok yüksekte uçup geniş dairelerle döndüğü yerin ortası, leşin bulunduğu mahaldir.

İşte Eyüp Sultan'a çıktıktan sonra vuku bulan işler, tıpatıp buna benzedi denilebilir. Bir kahvenin kapısından uzanıp "Mezar kazdıracağız, cenazemiz var" der demez, hâlâ sulu kar yağmasına rağmen, etraflarını ağır, tembel, fakat açgözlü hareketleriyle sahiden akbabalara benzeyen, onlar gibi asırlardan beri yaşıyorlarmış ve yalnız bu hazin işle geçiniyorlarmış hissini veren birtakım insanlar çevirivermişti...

Elleri ve sarığı son derece kirlî, seyrek dişleri ve kırçıl sakalı, nikotinden sapsarı, kamburumsu bir ihtiyar önlerine düştü. Bu ihtiyar, peyda oluncaya kadar, intizamsız bir surette konuşanlar, önlerinde, arkalarında yürüyenler birdenbire geri çekildiler. Fakat büsbütün uzaklaşmadılar da, on beş, yirmi adım mesafede "Ölü sahipleri"ni gene de takip ediyorlardı. Mezar kazdırmak için, bir yerden kâğıt almak lazım geliyordu. İhtiyar adam, bu işi iki lira mukabilinde çabucak bitirdi. Belediye dairesinden dışarı çıkınca:

— Ölü hanginizin? diye sordu.

— Benim! diyen Şahap'a bir kâğıt tutuşturdu.

— İşte, mezar muamelesi... Cebine sok... Lahitli mi olacak, fukara mezarı mı?

— Anlayamadım.

— Yani içine ve üstüne taş döşenecek mi?

— Bilmem... Babam bilir.

— Olur mu ya... Hazırlığı ona göre yapacağız. Tabutla mı gömülecek?

— Usulü nasıldır?

— Usulü bırak şimdi... İstersen tabutla gömülür, istersen kefenle... Hazırlığı ona göre yapacağız... Kefenle gömülecekse, tahta ister. Tabut ısmarladınız mıydı?

— Babam marangoza yaptıracaktı.

— Öyleyse tabutla gömülecek... Bak, havalar yağışlı oğlum, merhum, yahut merhume rahatsız olmasın... Gel, mezarı lahitli yapalım... Sağlam olur.

— Çok pahalı mı böylesi?

— Parası kolay... İdare ederiz. Çocuklar benim sözümünden çıkmazlar. — Sesini alçalttı —: Elimin altında güzel taşlar var.

— Mezar taşları mı?

— Hayır lahit taşları... Bir zengin adam özenerek yaptırmış. Sonra akrabalarından birisi, buraya gömülmeye itiraz etmiş de, Karacaahmet'e götürmüşler. Taşlar duruyor. Ucuza kapatırız. Merhum, yahut merhume...

— Annemdir.

— Allah rahmet eylesin... Allah sana uzun ömürler versin... Öyleyse daha iyi, kadın kısmına lahitli mezar şarttır. Namahrem, bir de eksik etek... Kadın kısmının hakkı bir vakit ödenmez... Taşları yukarı taşıtayım. Ruhu şad olsun... Bize de sevap...

Uzaktan uzağa takip edenlerden birine seslendi:

— Abdullah... Derhal, aracı Rıza Baba'ya koş... Ben ona birtakım lahitlik taş bıraktım. Arabayı koşun... Sen de yardım edersin... Taşla-

rı içine atın, yukanya çıkarıverin... Araba ücretini efendi oğlum verecek. Sana da bir tütün parası uydururuz, haydi...

— Nereye gömülecek Şemsettin Efendi?

— Herkes nereye gömülüyor eşşoğlusunu... Tekkenin karşısına... — Pek budalaca bir şey işitmiş gibi başını sallayarak, sanki kendi kendine konuştu —: Şu Abdullah aptalın birisi... Ben başka yere cenaze gömdürür müyüm? — Murat'a döndü —: Başkaları bunu bilmezler... Bilmeden eshabı mesalihin önüne düşerler... Utanmaz herifler... Dünya bozuldu. Mezarlıkta emniyet, uhreviyet kalmadı. Şuraya askerler konmuş... Geceleri, mezar aralarında kötü kadınlar gezdiriyorlar, esrar, rakı içiyorlar, zina ediyorlarmış... Ben rastlamadım. Rabbim göstermedi, inşallah da göstermez... Bir rastlasam zaten işleri tamamdır. Acemi kılavuzlar, bunu bilmezler de, cenazeyi, yola yakın olsun, götürüp gelmesi kolaylaşsın diye bir eski çukura atıverirler. Ayıptır yahu, günahdır. Hepimiz o yolun yolcusuyuz... Allahüteâlâ, adamdan bunun vebalini sorar. Belediye çavuşu Ahmet Efendi, eksik olmasın, hatırımı sayar! Sizi görünce gönlüm sevdi. Belli bir şey Müslümanzadellersiniz. "Tekkenin karşısında mezar isterim" dedim. "Oraya gömdürmüyoruz. Kendin biliyorsun!" diyecek oldu. Sonra hatırım için razı geldi. Eyüp Sultan'da insana layık iki mezar yeri varsa, birisi de tekkeye mülâsık ve mücavir bulunanıdır. Bir kere tekke mübarek makam... Saniyen her zaman ışık yanar. Ölü kısmı, Marifetname'de yerini gördüm, ışığa meftun olurmuş. Işıksız yerde rahatsızlık hissedermiş. Sonra malumuâliniz, nisa kısmına mezarda bile tehlike vardır. Peri taifesi hatun kişi cenazesine meraklı olur. Elhasıl, uzaktan mübarek bir tekkenin, mübarek bir türbenin ışığı parlamalı... Can yoldaşı olmalı! Rabbim bizde de böyle bir makam nasip buyura, amin!

Herif söyledikçe, Şahap'ın yüzünde ümitsiz bir korku, çaresizlikten gelen bir biçarelik görünüyordu. Böyle şeylere inanmadığı halde, Murat bile bir ürperme hissetti. Şemsettin Efendi, bir coğrafya âliminin coğrafyadan, bir botanik âliminin nebatattan, bir usta kimyagerin kimyadan bahsettiği kadar selahiyet ve teferruatla ölümden, ölüme

ait o zamana kadar hiçbir şairin, hattâ Abdülhak Hamit Bey'in bile bahsetmediği, hayal etmediği şeylerden dem vuruyordu.

Yokuşun altında bir tahta barakaya uğradılar. Şemsettin Efendi, kapıyı yumrukladı. İçerden:

— Hey! diye bir ses geldi.

— Açsana rezil!

— Kimsin?

— Aç diyorum. Benim, ben Şemsettin Efendi!

— Sen misin? Nargilesi boklu... Def ol, şimdi işim var.

— Gel buraya rezil! Ne işin var?

— Cicimama yiyorum... Cicimama...

— Alayı bırak... Müşteriler bekliyor. Mezar kazılacak...

— Yalan söylüyorsun. Yağma yok... Beni kaç kere aldattın...

— Vallaha! Billaha...

— Sen yemine şerbetlisin rezil... — Bir fısıltı oldu, konuşan erkek sesi içerde birisine —: Yat diyorum orospu! diye çıkıştı, senin buraya geldiğini görmüştür. Rakıdan çimlenecek namussuz. Yat aşağı... Bu havada cenaze olmaz, ben bilmez miyim? — Sonra yüksek sesle bağırdı —: Haydi def ol!.. Başka kapıya...

— Aç Kadri... Aç da bak... Bak ki yalan mı söylüyorsun. İşte beyler de beraber.... Gene bugün şaklabanlığın üzerinde...

— Nerde benim kazma sapım... Eğer yalan söylüyorsan, şart olsun kafanı kırarım moruk...

Kapı açıldı. Bir haftalık tıraşıyla, gözleri kan içinde bir baş göründü. Siyah saçları kıvr kıvr, tepesinde toplanmıştı. Yüzünde derin bir yara izi vardı. Biraz da çöpürdü. Soyunmuştu. Beyaz donuyla beyaz gömleği kirden kurşuni bir hale gelmişlerdi. Ayakları da aylardır yıkanmamıştı.

— Sahiymiş ulan! Vay ölüsünü... Tövbe estağfurullah...

Murat, rakı kokusunu iyice hissetti. Böyle sarhoş bir adamın kazdığı çukura uzanıp yatabilmek için —Hem de bu yatışa ebediyen diyordular— insanın ancak müdafaasız bir ölü olması lazımdı. Bu ada-

mın kazacağı çukur cennet-i âlâ bile olsa, manen bir çöp tenekesi kadar kirli sayılmalıydı.

Herif, ensesini kaşıyarak bir müddet düşündü. Sonra omzu üzerinden emretti:

— Şuradan pantolonla ceketimi ver... Sana dedim kaltak...

Bunları acele giydi. Kaskerini de istedi. Hareketleri henüz karar vermemiş olduğunu zannettirecek kadar müteredditti. Nihayet kasketini de kıvrıkcık, asi, saçlarının üzerine yanlamasına attıktan sonra mezar kazmayı kabul ettiğini anladılar. Şemsettin Efendi'ye:

— Birisini yolla da, Mehmet'i çağırınlar, dedi.

— Nerededir şimdi?

— Nah, ağzımın içinde... Mehmet nerede olur andavallı... Ustura'nın dükkânındadır. Çırağa bakıp geniş getirir namussuz...

Kulübe penceresiz olduğundan bir mağara kadar karanlıktı. Mezarıcı, kapı çekmeden bu karanlıkta kaybolmuştu. Murat gözlerini alıştırıp içeriye baktı. Döşeme topraktı. Karşıda, duvara eski bir gaz lambası asılmıştı. Bunun tam altında perişan bir yatak, yatağın önünde yuvarlak bir sofrta tahtası duruyordu. Üzerinde bir rakı şişesi, kâğıtta mezelik öteberi, biraz da ekmek vardı. Yeşil ipek kombinezonlu, çıplak bacaklı, son derece esmer ve son derece çirkin bir kadın, başına bir yemeni örtmeye çalışıyor, yüzünü yana tutarak kapıdaki-lerden saklıyordu.

Kadri, iki kazma, iki kürekle göründü. Bunlardan bir tanesini dışarıya, kulübenin tahta duvarına dayadı.

Kapıda bir an durup bir şeyler düşündü. Sonra kadına:

— Ben gidiyorum, dedi, bir saate kadar gelirim... Rakıyı teknil bitirirsen, bak keyfine... Kapıyı üstüne kilitleyeceğim...

— Kilitleme.

— Yağma yok... Biz yukarda uğraşırken iki vizite yapar mısın orospu... Hem de bizim yatağımızda... Canımıza rahmet!

— Kilitleme...

— Kes diyorum. Sopa geliyor... Mehmet kapıyı vurursa, seslen-

me... Yahut seslen... Bunları alsın da çabuk yetişsin... dedi dersin...

— Olur.

Herif, kapıdaki halkalara bir asma kilit geçirip katı bir hareketle kilidi kapattı, iyi oturup oturmadığını anlamak için de bir iki kere çekti, muayene etti.

— Tamam! diye güldü, haydi bakalım... — Kazma ile küreği omuzladı —: Anladın mı moruk? Bizde karı edindikten sonra kapıyı kilitlemeyecek aval gözü var mı baksana...

— Mehmet'ten mi korktun?

— Mehmet kandan anlamaz. Ona oğlan olmalı... Eğer içerdeki oğlan olsa da, bunu da Mehmet sezse, öyle kilitler değil, Osmanlı Bankası'nın kasası olsa, parmağıyla açar da içeri gene girer, sen bekle dur artık... Gözle ki Topçu Mehmet gelecek... — Murat'a, kurnaz kurnaz göz kırpıp güldü —: Sakın bunun sarığına aldanmayın efendiler, dedi, Nasrettin Hoca ne demiş, başını ne kadar yeşil sarsan da, ben senin ne gâvur olduğunu bilirim demiş...

— Kadri, ayıp ediyorsun... Şakanın da sırası var. Beyler yabancı. Sahi zannederler. Senin şakacı olduğunu bilmezler de...

— Şakacı olduğumu, öyle mi?.. Bënim şakacı olduğumu... Pekâlâ lahit mi olacak dedindi?

— Lahit!

— Taş ne yapacağız?

— Geliyor. Her şey hazır...

— İyi öyleyse... Bizim şakacı olduğumuzu mu demek?.. Pekâlâ!.. Murat'ı, ilk defa görüyormuş gibi, tepeden tırnağa süzdü. Soğuk hava aklını başına getirmiş olmalı ki, kıyafetini pek beğenmedi.

Lahit mi? diye tekrar sordu.

— Evet dedik ya...

— Pazarlık kesildi mi? Beş liradır. On para aşağıya idare etmez.

— Kolay...

— Kolaymış... Asıl zoru budur. Beş liranızı alırım. Helalinden beş kaymenizi... Sonra maraza olmasın ha! Ben başka mezarcılara benze-

mem. İşte bu sakallı papaz bilir... Başkaları hem işin ehli değiller, hem de, namussuzluk ederler. Geçenlerde ne oldu? Haydar'ın kazdığı mezardan ölüyü köpekler çıkarmışlar da paralamışlar... Fukaranın leşini köpekler yedi. Polise haber verildi. Cinayet mi var? diyerek dünyanın aynasız birikti başımıza... Bereket doktor "Cinayet değil... Eski ölü!" demiş de, kurtulduk... Köpekler de azdı birader, hepsi çakal kesildi namussuzların, çakal kesildi. Mezar var, mezarlık var. Mezar var, ölüyü bir haftada çürütür, mezar var, üç ay sonra açarsın, ölü içerde kız gibi yatıyor. İşte bu Şemsettin Hoca denilen namert bilir. Biz, çekirdekten yetişme mezarciyız! Namımız yürümüş memleket-te... Nice beyden, efendiden adamlar, "Kadri usta" diyerek adımıza, şanımıza gelirler. Ellere bir vereceklerine, bana iki verirler... Hamdol-sun, bu yaşıma geldim, yani, yirmi senedir bu zanaattayım, ben diye-yim bin ölü, sen de, on bin ölü gömdüm. Birisini de köpekler para-lamadılar. İşte yüzü, sorun söylesin! Öyle değil mi, nargilesinin mar-pucuna tükürdüğümün yobazı!

Şemsettin Efendi, artık suratını astı. Cevap vermeyerek başını çevir-di. Kadri, bir müddet cevap beklemiş olacak ki, sesi çıkmayınca döndü:

— Sana söylüyoruz.

— Yürü! Sen bugün saçmalıyorsun.

— Vay, küstün mü teres!

— Küserim elbette...

— Hayır, küsemezsin... Bir kere anzorotun kokusunu aldın, bu bir... Bir de kanyı gördün... Kara Şaziye'nin tadını sen bilirsin...

Şemsettin Efendi, Murat'ın kulağına mahcup mahcup fısıldadı:

— Kusuruna bakmayın evlat! Meczubun birisidir. Yarı divane ol-duğunu burada herkes bilir de, böyle saçma sapan söylenmesine kimse aldırılmaz. Bazan da, sofuluğu tutar, camiden çıkmaz. Kafasını Eyüp Sultan Hazretleri'nin türbe parmaklığına "Medet!" diye vurdu-ğunu görerseniz, acırsınız... Esnaf koşar da bunu oradan cebren ayırır. Esnaf yetişinceye kadar kafasını pare pare yardığı çoktur. Bazan da iş-te böyle zındıklığı tutuyor. O fahişeyi neredense getirip kapatır. İçer,

bağırır, çağırır... Kusuruna bakmayınız... Böyleleri tekin olmuyor. İki kere yangın olacağını bildi. "Ateş gördüm... Ateş düşecek... Ateş!" diye çarşıda seğirtti gezdi. Kalbi saf olduğundan Allah ona malum ediyor. Besbelli... Zamanın "Behlül'ü Dâna"sı canım! Hiç farkı yok... O da, himmeti hazır olsun, böyle melamet içinde puyan imiş, gözü kapalı olanlar, küfre müstağrak bilirlermiş...

— Öteki mezarciya da haber gönderseniz... Bir yerde oturuyormuş. Galiba o da Behlül'ü Dâna.

— Evet... Bunlar bir taifedirler... — Peşlerinden gelenlerden birisine emretti —: Ali, koş Mehmet'i bul!.. Bir yerde oturur bilirsin ya...

Çocuk omuzlarını silkti:

— Ben gitmem!

— Neden yavrum?

— İleri geri halt ediyor. Boku ağzıyla yese umurumda değil, el şakasına da başlıyor. İşte, Necip gitsin! Ahbabımdır. — Yanındaki sarı saçlı oğlana döndü —: Haydi oğlum! Hazır, "Alacağım var pezevenkten" diyordun...

Oğlan biraz düşündükten sonra döndü.

Kafile yokuşa sarmıştı. İki duvar arasında yükselen merdivenli yolun, doğruca ölüme gittiği belliydi. Yeşile boyanmış demir parmaklıklar, çoğu meyillenmiş mezar taşları... Bir karmakarışıklık ki...

Mezarcılar şakalaşarak, birbirlerine çirkin kinayelerle takılırken Şahap'la Murat, etrafı dolaştılar. Her adımda, ıslak toprak ayaklarına yapıyor, yürümeyi zorlaştırıyordu.

Hocanın ışığını methettiği türbeye kadar gittiler. Pencere parmaklığına çeşit çeşit bezler düğümlenmişti. Ellerini iki tarafa siper edip içeriye baktılar. Zemin altı köşeli tuğla ile döşenmişti. Çıplaktı. Ortada, iki mezar vardı. Boşaltılmış bir evde, son seferi yapacak arabayı bekleyen iki sandığa benziyorlardı.

Murat, pencerenin pervazındaki erimiş mumlara parmağıyla dokundu. "Bunları buradan alırlarmış da çorapçılara satarlarmış..."

— Babamı yeniden evlendirmeli!

Murat anlamadan arkadaşının yüzüne baktı:

— Ne?

— Babam evlenmeli diyorum. Bize kim bakar?

— Baban olmaz. Sen evlen...

— İmkânı mı var? Son zamanlarda hep bunu söylerdi: Nasıl bir kız alacağını... Düğünü nasıl yapacağını... Yüreğim dayanmaz...

— Yürek meselesi değil... Belki de baban tekrar evlenmeyi istemez...

— Kimbilir?..

Ellerini bellerine koyup, denize baktılar. Zülüftarğa Köprüsü'ne doğru bir bağır sak gibi incelmışti. Orada, yosunlu tahtalara benzeyen birkaç yayvan ada vardı. Sonra gittikçe netliğini kaybederek uzaklaşan, İstanbul şehri...

— Burasını Piyer Loti pek severmiş. Dünyada seyyahtan daha budala mahluk olmaz.

— Neden?

— Bir de şimdi görmeli... Yazın gelirler... Burada gömülü ölüleri de yoktur. Kimbilir, bizi nasıl hayal ediyorlar. Kitaplardan anladığıma göre, Şark deyince bu Avrupalı züppelerde, bir masallar uydurma kabiliyeti başlıyor, öyle ki... Her sabah ailemizden birisi ölür de buraya gömersek seviniriz sanıyorlar. Biz ölüme doğru yaşarmışız gibi...

— Böyle olmamız işlerine geliyor. Geçen gün bir şey okudum. Köprülü Fazıl Ahmet Paşa mı hangisi, Fransız sefirine: "Kralınız o kadar büyük adam diyorsunuz! Bu ticaret işleriyle nasıl uğraşılıyor!" diye sormuş. Ticaretle uğraşmayı ayıp sayıyoruz ya...

— Ben de Piyer Loti'yi ayıplamıyorum. Kendimizi ayıplıyorum. Nerdeyse, (Aman Piyer Loti sonra bizi beğenmez!) diye korkuya kapılacağız... Herifi şuraya getirmeli... Bir tahta eve sokmalı... Ekmeğini de şuradaki elektrik fabrikasında çalışarak kazanmaya mecbur etmeli... Bilmem, kendisinden başka sevdiği var mıdır? Onu da veremeden öldürmeli... Açlıktan... Buraya gömdükten sonra eline kalemi vermeli... Bakalım ne yazacak?

Şahap:

— Buralarda kahve falan yok mudur? dedi.

— Ne olacak?

— Bir şey içerdik.

— Soralım... Sahi! Epi vakit var.

Kazılan mezarın başına döndüler. Burada, toprak, birkaç kere elden geçirildiği için yumuşaktı. Çukur, daha şimdiden, heriflerin göbeğine geliyordu.

Şemsettin Hoca'ya oturacak yer olup olmadığını sordular.

— Vardır. Buluruz, dedi, — sonra sesini alçalttı —: Bu serserilerin başında durmasak olmaz. İki karış eksik kazmayı kâr sanırlar... Nerdeyse araba da gelir. Taşlara bir kere bakarsınız. Lahti gözümün önünde yaptırmazsam, yüreğim rahat etmez... Hele işimizi bitirelim... Oturmak kolay! — Damağını keyifle şaklattı —: Bir de yer bulduk ki... Sultan hanımlara mahsus... Şurada yatan kadın ermişlerdendir. Üzerine kangal kangal nur indiğini gözümle gördüm. Bir büyük paşanın refikası imiş. Cenazeye belki üç yüz kişi geldi. Damadı bir yerde olduğu için asker, polis de getirmiş. Gene bize başvurdular. Mezarın yerini biz beğendik, hitamında on lira verdiler. Fakire fukaraya dağıttıkları da başka... Cenazede paraya acımadın mı, mevtanın ruhu rahat eder. Zaten mevta kısmına ilk gecesini zordur. Münkir-Nekir meselesi bir... Bir de mübarek ayılır kalkmaya davranır da, başını tahtaya vurunca, "Eyvah! Ölmüşüm!" der. İşte bu sıralarda, arkasından verilen sadakadan başka yardımcısı yoktur. Siz hiç merak etmeyin! Akşamla yatsı arası buraya çıkarım. Bir Yasin-i Şerif okurum. Yüreği ferahlar rahmetlinin... Hepimiz o yolun yolcusuyuz...

Mezarın içindeki, dinlenmek için biraz durdu. Şiddetle perdahlatığı yüzünde, derisi kemiklerine sımsıkı yapışmıştı. Gırtlığı da sipsivriydi.

— Ne okuyorsun sakallı domuz! diye laf attı.

Şemsettin Hoca telaşlandı:

— Bitti mi Mehmet Can? Bitirir canım! Bir tuttu mu, dev gibi çalışır maşallah...

— Ne okuyorsun efendilere, dedim?

— Hiç, konuşuyoruz!

— Kara Şaziye aşağıdaymış. Kadri diyor ki: “Bahta, talihe! diyor, ne alırsa razıyım! Elden versin! Başımın üzerinde yeri var!” diyor.

— Münasebetsizliği bırak da işine bak!

— Ulan, ablama söylerim diye korkuyorsan, bizden sır çıkmaz.

— İşine bak, dedim ya. Zaten bizde kabahat! Sizin gibi namussuzlara mezar kazdıyoruz. Günaha giriyoruz ya... Semtli bulunmuşsunuz. Yüreğim rahat etmiyor. Peygamberimiz “Sana taş atana sen ekmek at!” buyurmuş...

— Hele domuz! Peygamberin adını anma! Çarpılırsın! Ablam seni Kara Şaziye'nin kulübesinde basmadı mı? Yedi mahalle teneke çalmadı mı? Rıza Bey'e dua et... Ablam şartetti!

— E! Uzattın artık! Ben kandan korkan herif miyim?

— Ben de öyle dedim. Ablam dedi ki: “Bir daha yapısın! Vallaha, talaha. Ben de eve oynaş alırım,” dedi. Ben de, “Bizim Şemsi Hoca öyle şeylerden korkmaz. Almadığın kabahat!” dedim. Nasıl iyi demiş miyim?

— Tuu Allah belanı versin! — Murat'a gene başını salladı —: Latifeyi sever bu Mehmet? Kusuruna bakmayız! — Sonra mezarcıya çıkıştı —: Biz şuradayız! Tekkenin arkasındaki kahveye gidiyoruz. Lahit taşı getirecekler... Arabacıyı oraya yollarsın.

— Olur! Lakin Kadri'nin pazarlığına bir şey demedin...

— Tövbe yarabbi!

Mezarcı arkadaşına güldü.

— İşte kabul ediyor. Bu papazın “tövbe” demesi, “Ben her bokta varım!” demektir... — Acele uzaklaşmak isteyen Şemsi Hoca'nın arkasından seslendi —: Kara Şaziye'yi canın çekmediyse, Nazlı Hüseyin'i getireyim... Var mı bir diyeceğin namussuz!

Şemsi Hoca, “Dünya bozuldu!” diye bir şeyler söylüyordu.

Murat, büyük bir keder içinde, bir başka hocayı “Durmuş Hoca'yı” hatırladı. Onu hatırlamak her zaman, kendisine ümit verirdi. Yavaşça öksürdü.

*

Mezardan hep acele uzaklaşırlar. Artık görünmez olduğuna kanaat getirilince yavaşlanır. Hele bu yağmurlu, soğuk mart günü Murat bunu bir kat daha şiddetle hissetmişti. Yanında yürüyen Hikmet'e belli etmeden baktı. Hikmet'in kurt yüzü –Profilden kurda benzerdi– somurtmuştu. Üçüncü gözetlemede göz göze geldiler.

Hikmet sesini alçaltarak:

— Ne kâbus! dedi.

— Hangisi?

— O Kuran okuma faslı... Kılıklarına baktım... O kadar paçavra, o altı adamın sırtında nasıl duruyor. Sanki üst üste zamka batırmışlar, her batırılıştaki didiklenmiş paçavraların içinde yuvarlanmışlar... Kuran da ağızlarında aynı hale gelmiş... O ne telaş... O ne haset... Daha birisi besmeleyi yarılamaadan, öteki havadan kapıyor... Kavriyor, pençeleriyle mıncıklıyor... Azize Teyze mahvolmuştur... Pisliğin hiçbir çeşidine tahammül edemezdi...

— Ben zengin cenazelerinde de buldum. Onlara, kravatlı, kelli felli hafız efendiler geliyorlar... İçlerinde besteler yapanlar bile var. Manzara daha besbeterdi. Ne yapmalı bilmem ki...

— Rahmetli babam en güzel şekli bulmuş. Bilmez mi canım?

— Anlayamadım.

— Barbaros zırhlısı ile beraber batmış... Kendi isteğiyle... Ne güzel...

— Sen ne yapacaksın?

— Vasiyet edeceğim. Cesedimi yaksınlar, külünü rüzgâra savursunlar...

— Sahi! En temizi bu... Hep düşündüm. Düşünürken... –Etrafına bakıp Şahap'ı kolladı– gözümün önüne gelir. İlk gece. Öyle upuzun yatıyorum. Bir şey evvela göğsümde gezinir. Sonra kefenin katlarını zorlar. Teması hafiftir ama ben gene de hissederim. İlk zorladığı yerden giremez. Döner bir başka aralığı tecrübe eder. Bu aralık kendisince bir şey hissetmiştir, belki de bir tehlike... Durup karanlığı dinler.

Bütün yeraltı melekleri dikilir. Sonra daha itina ile tekrar başlar. Nihayet kefenin bir yerinden deriye girebilmiştir. Alışık olduğu için çene doğru yürür. Sonra dudaklarımdan geçer... Burnumu yandan dolaşır... Nihayet gözüme...

— Ne diyorsun? Sus artık...

— Değil mi? Nihayet akrep...

— Sus rica ederim...

— İyi ama, ölüyüm... Tahta parçasından, temel taşından farkım yok!

— Biliyorum ama, gene de sus! Mutlaka yakılmayı vasiyet edeceğim...

— Bir şey daha aklıma geliyor. Nedir bilir misin?

— Ne?

— Azize Teyzemde bitmez tükenmez bir anne şefkati vardı. Ölümüyle beraber bu harikulade insan hissi, kadın duygusu heba mı oldu? Tanburi Cemil'in parmaklarındaki tambur çalmak melekesi... Ne bileyim. Neyzen'in sanatı... Yahya Kemal'in başındaki şiir yapan şey...

Ertuğrul Hikmet, durup Murat'ın yüzüne baktı:

— Korkunç adamsın bazan, dedi, kendine karşı bu kadar hain oluşun, kederini insan gibi gösteremediğinden... Farkında mısın?

— İnsan gibi... — Murat gülümsedi ve Ertuğrul Hikmet'in bir mısraını tekrarlardı —: "Yırtık kunduralarım bana bu hakkı verdi!"

Ertuğrul Hikmet, arkadaşının perişan ayakkabılarına istemeden baktı. Kabahat kendisininmiş gibi utandı.

Şiirde "Bana" yerine "Ona" deniliyordu. Sevgilisi aşktan bahseden şaire gülmüş... Böyle alay etme hakkını ona şairin eski kunduraları vermiş imiş...

Öfkeyle sordu:

— Sabahleyin bana neden uğramadınız?

Murat işitmemiş gibi konuştu:

— Ölüm bazan ehemmiyet kesbediyor. İnsan bir oturuşta ona dair birçok şiir yazarım sanıyor.

— Bana da olur. Sadri'ye sordum. "Yapamazsınız sanırım" dedi.

— Neden?

— Ölüme şair yazabilmek için ölümü maddi varlığımızda biraz duymamız lazım kanaatinde...

— Yani bir yerimiz mi ölmeliymiş?

— Bu zaten olurmuş, bir muayyen yaştan sonra ölüm hiç sezdirmeden vücudumuza işlemeye başlarmış... Ekseriya damar sertleşmesi halinde... Bu hal başladı mı, bir müddet tedirgin olan uzviyet, ölüm korkusuna düşer, ölümü düşünürmüş. "En iyi ölüm şiirleri bu sıralarda yazılsa gerek!" diyor. Lakin ben doğru bulmadım. Şiirde hakikatın payı hemen hiç yoktur. Biz sonradan iktisap ettiğimiz bir zanaatle yazıyoruz, değil mi?

— Sabahtan beri düşünüyorum. Ölüm zor mevzu! Büyük bir ressam, "Ah, demiş, tüylü bir beyaz havlu resmi yapabilsem!.." Ölüm de, şiirde pek zor. Fazlası fazla, noksanı noksan... Bugünkü hislerimle, uygun bir mısra bulamadım. Hâmit pek şairane geldi. Şairane bile değil... akıllı... Frenklerde de bir şey bulamadım!

— Kendin?

— Affet! Öyle berbat ki okumaya değmez!

— Hele hele!

— Fikrimi söyleyeyim de... "Hayat, hatsız, virgülsüz bir cümledir ki, onu birden okuyup sonuna da mezar deneni bir nokta koyacağız." Böyle bir şey... Topu topu altı mini mini satır. Hepsisi kırk iki hece...

— Okusana canım!

— *Bir cümledir ki hayat – ne bir virgül, ne bir hat – Birden okuyacağız! – Bazan genç bazan erken – Sonunda mezar deneni,*

Ertuğrul Hikmet yavaşça tamamladı:

— "Bir nokta koyacağız!.." Hayır. Hiç beğenmedim. Sadri haklı...

— Haklı olmaz mı?

— Abo bu sabah sana mı geldi?

— Evet.

— İlk sözü neydi?

— Hep merak edersin... Dur bakayım! Galiba: “Biz mahvolduk” dedi.

— İlk sözü bu mu?

— Hayır! Uyuyor muydun falan diye sordu da... Ölüme dair ilk sözü bu.

— Gelirken motorda hep seni düşündüm. Ben de bir felakete uğrasam sana koşarım. Ama ne gibi bilir misin! Ben iki kişi olsam... Yani iki parça... Bir felakete uğrayınca öteki parçamdan evvel sana koşarım...

— Mersi!

— Mersi ama, sen bize koşmazsın!

— Deli misin! Ben de size koşarım.

— Hayır! Neden sen bize koşmazsın da biz hep sana koşarız bilir misin?

— Neden bakalım? Uyduracaksın şair!

— Hayır! Uydurmayacağım! Sende bir hal var. Sen sana koşanların nasılsa kendine borçlu bırakmıyorsun... Dur biliyorum. Bunun farkında bile değilsin. Yani borç mevzubahis olamaz. İşte bizi sana koşturan da bu galiba...

Şahap yanlarına geldi.

— Motor bekliyormuş, dedi. Adliyeciler tutmuşlar. — Babası zabıt kâtibiydi —: Binelim mi?

Murat, hiç düşünmeden cevap verdi:

— Binelim. Doğru size gidiyoruz. Evi toplamak lazım. Baban sonra gelsin!

Bu, pratik ve tam yerinde bir teklifti. Başından bir kere daha geçmediği için, bunu nasıl olup hatırladığına kendisi de şaşıtı.

7

Üçü baş tarafta bulunuyorlar, rüzgâr insan yüzünü kesecek kadar soğuk olduğu halde aldırıyorlardı. Halbuki Ertuğrul Hikmet'in par-dösüsü inceydi. Murat'ın ıslak ayakları donuyordu. Şahap'ın ise sıtma nöbetine tutulmuş gibi içi ürpermekteydi.

Hikmet homurdandı:

— Şuna elbette deniz denemez... Belki zaman zaman okyanus da böyledir ama, Haliç aslını inkâr etmiş bir haramzade...

— Sen denizi eskiden beri sevmezsin!

— Sevmem... Babama çok acırım. Deniz, bazı insanları, orospuca aldatır. Onları fark ettirmeden değiştirir, kendisine bağlar. Babamı bir türlü anlayamadım. Aramıza bu cenabet giriyor! "Haydi Hikmet Bey çabuk!" diye bağırılmış.

— Kim?

— İkinci çarkçı... Bölmeleri su alıyormuş. Terk-i sefine emri çoktan verilmiş. Babam bir direğe dayanıp tırnağını kemirmekteymiş. Annem, âdeti olduğunu söylüyor, öteki elini "Vazgeç!" manasına sallamış. Sırtında işbaşı elbisesi olduğuna göre, yüzü gözü de kir içindeymiş. Güverte zabitanına, gemisi ile beraber batmayı yaraştırıyorum. Lakin makine kısmına ne oluyordu? Şirket vapurlarında bazan boş bulunup, kafamı kapıdan kazan dairesine uzatırım. Yüzüme istim kokusu ve ıslak bir hararet çarpar! Belki cehennem de tıpatıp böyledir. O

basamaklardan aşağıda, her zaman ışık yanan o pis, o daracık çukurda, bir şövalye bulunacağını nasıl kestirirsin? Çanakkale'de düşmanı geçirmeyeceklermiş... Haydi Çörçil'le Loyd Corc serseri... Babama ne?

— Ondan sonra da o kadar çok gürültü oldu ki... Hikmet Amcam pek yaşamazdı. O tabiatıyla...

— Makul bir surette ölebilirdi ya... Allah Allah! Öylece bir demir direğe dayanıp tırnağını kemirerek... Su yavaşça, pusudan yaklaşmış gibi geliyor. Ayaklarında ıslaklığını duyunca, pişman olmuş, bir kere merdivene bakmış mıdır? Telaşla... Daha doğrusu can avliyle bir kere olsun atıldı mı? O menus Barbaros, nasıl da var kuvvetiyle üzerine çökmüştür.

— Barbaros'un battığı günü iyi hatırlıyorum. Biz o zaman Kasımpaşa'da oturuyorduk. Bir bayram arifesiydi galiba?

— Kasımpaşa ekseriya bahriye zabitlerinin, küçük zabitlerinin ve neferlerin oturduğu semttir. Haber gelince, koca kasabaya bir hal oldu. Allah göstermesin... Ben bir milletin bir tek insan gibi başını yumruklayarak ağlamasını düşündükçe, o gün gözümün önüne gelir... Sakin sokağa yavaş yavaş bir hal oldu... Nasıl anlatmalı? "Bir hal oldu!" Tam karşılığı...

— Demek hatırlıyorsun?

Şahap tane tane söze karıştı:

— Hatırlamaz mı? Şuradaki şilebi görüyor musunuz? Mütarekede aynı şamandıraya bağlı bir küçük şilebe bunlar Anadolu için cephaneye yükletmişler.

— Bunlar kim?

— İşte bu Murat?

— Bre Abo! — Kendisini topladı. Gülecek yerde somurttu —: Bir yalan söyle ki yalana benzesin!

— Vallaha! Sor da bak! Demin gelirken anlattı.

Başka zaman olsa Murat inkâr ederek Şahap'ı deliye döndürürdü. Şimdi, Hikmet'e karşı annesi ölmüş arkadaşı tutmak için macerayı kısaca hikâye etti.

Ertuğrul Hikmet'in kurt yüzünde vahşi bir gerilme olmuştu. Murat'a tepeden ırnağa baktı:

— Kaç yaşındaydın?

— Bilmem! Herhal onu doldurmadımdı sanırım... Sade o kadar mı? Bacağımdan büyük işlere girmiştım. Şimdi düşünüyorum da... Başıma kasket geçirip bir Bulgar sütçüye yollarlardı. Birtakım kâğıtlar alınır, verilirdi. Sonra Yüksekaldırım'daki Majestik Sineması yok mu? Oraya giderdik.

— Ne olacak?

— Kâğıtları, M.M. Grubu İstihbarat Servisi'ne orada karanlıkta teslim ederlerdi. İşte öyle bir işten dolayı gene gitmiştik de... Babam, Fransız zabitiyle çarşafli kadını öldürmüştü. Hâlâ gözümün önündedir. Biz sinemanın antresinde, üç basamak yukarda duruyorduk. Adil Amcam, bir de başkası vardı. O başkasını sonraları yakalamışlar da, işkence ile öldürmüşler. Babam beni arkadaşlara teslim etti. Eli ceke-tinin dış cebinde bir suya girer gibi Yüksekaldırım'ın akşam karanlığına karıştı. Mamafih, kıpkırmızı fesini alaca içinde kolayca takip ediyordum. Çeşmenin önüne, dört yol ağzına gelince silahlar patladı. İyi atardı rahmetli... Sonra öğrendim. Zabite iki kurşun, kadına iki kurşun değmiş. Diğer üç kurşunu, ne olur ne olmaz diye atmamış. Fesini başından çıkarıp sola saptı.

— Evet, daima sola... Nur içinde yatsın Mahir Amcam! Sonra...

— Biz sinema gibi seyrettik. Hemen de sinemaya girdik. Kâğıtları teslim ettiler. Oturduk. Hiç unutmam! Bir acayip film-di. Siyah mantolu bir adam vardı. Şato harabelerinde galiba bir hazine aranı-yordu. Hep öyle değil midir? Hazinenin planını sık sık gösterdiler. Bugünkü gibi aklımda. Bir de okla takip edilecek istikamet işaret ediliyordu.

Gece eve döndük. Adil Amcam bana sık sıkı tembih etti. Anneme bile söylemeyeceğime dair yemin ettirdi. Zaten buna lüzum da yoktu. Hiçbir şey söylememeye alışkıttım. Âdeta erkek gibi, "Dışarda olup bitenler karı kısmına anlatılmaz. Ayıptır," derdim. Fransız zabitini

babamın vurduğunu annem ancak zaferden sonra öğrendi sanırım.

— Sonra?..

— İşte bu kadar. Pardon! Sonra anladık ki kadın Müslüman kadını değilmiş. O zamanlar, işgal ordusuna, böyle sahtekârlık yaparlarmış... Yazık oldu ikisine de, derim... Niye güldün.

— Ben neye gülerim! Kunduralarına baksana...

— Gene tuttu huysuzluğun. Bütün bunların yırtık kunduralarla ne alakası var?

— Birisini tanıdım. Şimdi Paris'te okuyor. Biz yaşadır. O kadar zenginler ki... Eskiden de zengin imişler. Aynı tarihlerde... Yani senin Bulgar sütçüden mühim kâğıtlar alıp sinemada Kuvayı Milliyecilere teslim ettiğin sıralarda... Babanın yani marangoz Mahir Efendi'nin film çevirir gibi adam vurduğu zaman... Pederi biraz yaşlıymış. Bir yerde sefirmiş. Valdesiyle beraber bir aralık bu dediğim arkadaş İstanbul'a gelmişler. Gelir gelmez de konaklarını, işgal ordusu zabitleriyle doldurmuşlar. Günlerden bir gün evin önünden elmaşekerci geçiyormuş. Ne zaman bir elmaşekerci görsem, macera aklıma gelir, gülümserim. Bizim arkadaş, "Anneme gideyim, para isteyeyim de, elmaşekeri alayım! Ne olacaksa!" demiş, yürümüştür... Çocuktur, üst kat odalara acele bakar, merdiveni iner, salonun kapısını açar. Bir de ne görsün? Annesi, birisini arkaüstü divana yatırmış, üzerine çullanmış. Divana yatırılan biçarenin yüzü görülüyor ama, mavi çuha pantolonu ile parıl parıl rugan çizmeleri görülüyor. Belli ki annesi misafir zabitlerden birisini yatırmış. Meğer bizim arkadaş o sıralarda, hizmetçilerden birisinin kendi yaşında kızıyla güreş edermiş. Bu güreşi yaptıran aşçıbaşı, küçükbey kızı yere yatırdı mı, "Yaşa küçükbey! Sıkı bastır!" diye keyifle bağırırmış. Çocuk kısmı gramofon plağı gibidir. Bakmış ki annesi de güreş oyunu oynuyor, fazladan "Mösyö"lerden birisini iyice yatırmış: "Yaşa anne! Sıkı bastır!" diye aşçıbaşı gibi bağırılmaz mı?

— Uyduruyorsun? Böyle bir macera belki olmuştur. Lakin o çocuk sana anlatmaz.

— Esas olması ya... Ben vallaha uydurmuyorum. Vakayı bana gü-

nün serbest güreş mağlubu Fransız zabiti anlattı. Sonraları burada ticaret yapıyordu. Güldü de... “İlk öğrendiğim Türkçe, işte bu sözlerdir” dedi. “Fransızların dilimizi nasıl konuştuklarını bilirsin. Herifin bir, “Yaşa anne! Sıkı bastır!” demesi var ki duymanı isterdim. Gene o Fransız ahabıma göre, Biz az kalsın medeniyette Fransızları geçiyor-muşuz! Anadolu’dakiler, herhalde Mahir Amcalarım oyunbozanlık etmişler. Zira Fransa’da da böyle işler oluyormuş ama, oradaki çocuklar annelerine gayret vermeyi henüz bilmiyorlarmış: Sadece ayaklarının ucuna basıp edeple geri dönerlermiş.

— Şimdi hatırladım. Klod Farer’in “Les Civilises” isimli romanında var.

— Demek romanını da yazmışlar. Bir de kendimizi Avrupalılara tanıtamadık diye üzülürüz. Bir de sıkılmadan “Uyduruyorsun” dedin! Nasıl, yalan mıymış?

— Bizdekini değil, Fransa’dakini yazıyor!

— Daha iyi söyledin ya, Fransız kendi marifetini saklamadığına göre demek samimi... — Suya tükürdü —: Annen asker dikışı dikedğim derken verem oldu, aslanım, dedi, baban oğlumun yırtık kunduraları şair Hikmet’e gülme hakkı vermesin diye evini yangından kurtarmak isterken geberdi... Ayakların şu anda su içindedir. Su kısmı da bir muayyen dereceden sonra buz tutar. Aç gezdiğin zamanları bilirim. Arkadaşlar “Mektepler paydos oldu. Kızları seyredelim!” diye tramvay caddesine çıkmak isteyince, sen kılığından utanıp bir iş bahane ederek bizden ayrılırdın... Bir de sıkılmadan. “Bunun ne alakası var? Tuttu huysuzluğun!” diyorsun. Alakasını hâlâ anlayamadın mı? Oyun böyle bitmeyecekti oğlum! Ben doğma büyüme Şehzadebaşılıyım. Letafet Apartmanı’nın yanındaki mezbeliliği çok kişi nedir bilmez! Arada karpuz sergisi kurarlar. Karpuz sergisini ne bileceksin. Halis oğlan kerhanesidir. İşte orada meşhur karakol vardı. “16 Mart Şehitleri” derler. Her sene ihtifal falan yaparlar da, havaya kurusıkı kubur sıkarlar. Uyurken süngülenmiş Mahir Efendiler, Ahmet Çavuşlar, bilmem kimler... Koca bir milletin içinde sarı çizmeli değil, yalı-

nayak, başıkabak Mehmetçikler!.. Ne zaman Feridiye'ye işim düşse Abanoz'a uğrasam, ne kadar sarhoş olursam olayım, altıma yatan kızın arkasında, bir tane 16 Mart şehidi, İnönü şehidi, Sakarya şehidi görür gibi olurum. Höst! Canım sıkılıyor. Lafımı kesmeyeceksiniz! Şehitlerin elinden bi bok gelmeyeceğini bilirim. Kızlarını kerhaneye koyanlara, vizitesini verip icabına bakanlara, ne bu dünyada ne de öteki dünyada bir halt edemezler. Binaenaleyh ortada milli hâkimiyete, Misak-ı Milli'ye dokunan bir cihet de yoktur. Bunlara da dokunmadıkça her söz beyhude sayılır. Gevezelikten ileri geçemez. Lakin bir uzak tehlikesi var gibime geliyor. Ben bir daha Barbaros'la beraber batmam. Sen, bir daha üç muharebeye girip karnı neticede vermeden öldürtmezsın. Oğlunu yalınayak, dilenciden beter dolaşırtmazsın. O zaman işimiz, o dediğim arkadaşın hanım valdesine kalır. Düşmanlar gene kolayca gelirler. Hanım valde işi yoksa sertliklerini yumuşatmaya uğraşsın! Başa mı çıkar Murat yoldaş!

— Haklısın ama, bunu söylemek sana da bana da düşmüyor!

— Neden beyim?

— Babalarımız bu niyetle dövüşmediler...

— Netice böyle olsun diye mi — Parmağıyla Murat'ı gösterdi — dövüştüler.

— Biz de çalışacağız! Senin şimdi facia halinde gördüğün şey, elli liranın yokluğu. Elli lira ile keyfin yerine gelir. Ben şehzadeler gibi süslenirim. Rica ederim, rica ederim, ben babamın hatırasını elli bin liraya değişmem!

— Annenin hayatını?

Murat, şaşırarak arkadaşının yüzüne baktı. Ertuğrul Hikmet'in alt dudağı titriyordu.

— Ananı ne kadar severdin biliyorum. O kadar severdin ki, bir şiir yazamadın. Bundan daha büyük ispat istemem... Bir gün içmiştik. Aklında mı? Ne dedindi? "Ölmeden evvel de böyle mi idim bilmem, dedindi, bilhassa şimdi, bu yoksulluk içinde iki dehşetli şey oldu. Bazan hülya kuranım. Milyoner olurum. Bir milyonerin malik olduğu

şeylerin hepsine malik olunca. Yüreğim âdeta bir demir duvara çarpar. Bunları anneme götürememek... Ona "İşte al" diyememek duvarına... Elim, ayağım kesilir. Belki de iş bulamayışım da bundan. Bazan da... İnsanların öldükten sonra bir şeyler görüp anlayacaklarına inanmadığım halde, milyonda bir ihtimalle annem beni seyrediyor, üzülüyorsa... derim... O anda her şeyi göze aldığım olur," demedin mi?

— Dedim. Gene de öyledir...

— Annen halbuki, son günleri ben iyi biliyorum, seni doyasıya öpemedi. Hastalığım geçmesin! diye... Biri, bir kitabında galiba Hizmetkâr Idarehanesi'nde bu verem olmak korkusunu ne güzel anlatıyor. İşte bugün sen de o haldesin. Bu tehlikeye maruzsun. Mütemedi gıdasızlık, soğuğa karşı giyinememek, yarın ne yiyeceğim, nerede yatacağım korkusu... Bunlara ilaveten anneni bahtiyar etmek imkânından mutlak surette mahrum kalmak...

— Hayır! İşte burada yanılıyorsun! Annemin hatırası için bütün Türk milletini bahtiyar edeceğim. Kayıtsız şartsız bütün Türk milletini... On beş milyon kişi bir tek Canseza Hanım'mış gibi... Bunun içinde bana sataşan namussuz herif de var.

— Kim var? Kim var?

— Sahi! Bu macerayı bilmiyorsunuz! Haydi onu da anlatayım da bitsin! Bu yazdı. Ne perişan bir yaz!.. Bir ay evvel tabancamı satmıştım. Üç gün evvel de o da güzel Laz bıçağımı. Hatırlıyor musun?

— Kemik saplı değil mi? Evet!

— İşte onu! Yüz kuruşa sattırn. Üç gün sonra tamamıyla bitti. Sabahleyin erkenden Gülhane Parkı'na gittim. Denize karşı bir sıraya oturdum. İnsan hiçbir şey düşünmeden yapamazmış. Yalan! İnsan, hiç kafası yokmuş gibi kendisini bile unutarak saatlerce dalıyor. Sana bir şey daha itiraf edeyim: Açlık için birçok şeyler yazılmıştır. Galiba hepsini tok adamlar uydurmuş. Aylardır devam eden yoksulluk neticesinde, yavaş yavaş iliklere işleyen açlık, öğle yemeğinin bir saat gecikmesi sırasında duyulan mide kazıntısına benzemez. Ağız sulanması, midede sızı falan olmuyor. Bir yorgunluk da değil... Bir uyuşukluk... Bir

uyumak arzusu... Lakin sahi zannedip uyumaya niyetlenmemen... Uyku gelmez. Zaten uyku normal iştir. Sen tepeden turnağa anormalsin... Birisinden işitmiştim. Uzun zaman aç kalan insanlar, zayıflamazlar-mış. Bilakis, şişman görünürlermiş. Deri şişiyor galiba! Sonra, artık vücut kendisini bırakınca... Herhalde kalp hepsinden evvel oyunbozanlık etmeli ki... Koşup dururken yüzünün üstüne devrilirmişsin. Gelip çevirirlermiş ki ölmüşsün. O anda... Ne çırpınmak... Ne bir şey! Yalnız, gözlerinden birisinin altı patlarmış ve oradan bir sarı su akarmış... — Murat kederle gülümsedi —: Herhalde açlıktan ölen adam bu suretle bahtına ağlıyor olmalı... Ben o gün Gülhane Parkı'nda henüz bah-tıma ağlayacak halde değildim. Açlığı bir öfke şeklinde hissediyordum. Kendi şahsıma karşı bizzat alçaldığım için hiddetliydim. Sonra yavaş yavaş bir sarhoşluk başladı. Keyifli bir şey... Dünyayı bir umur-samamak... Her şeyi adi, değersiz, bayağı görmek... İşte içimde, beni "Murat" yapan her ne ise, o bir küçücük ışık, yahut, bir mini mini kız çocuğu gibi daracık bir yerde oradan oraya koşarken yanıma birisi oturdu. "Merhaba" dedi. "Merhaba" dedim. Hafif sakalı vardı. Sırtında cübbeye benzeyen bir siyah pardösü... Bilirsiniz... Anadolu'dan mal al-maya gelmiş bir kasaba esnafı... Kolay bir tedai ile bana rahmetli Durmuş Hoca Amcamı hatırlattı. Rahatlık hissettim. Istanbulu olup olmadığımı sordu. "Evet" dedim. Memnun olmuş göründü. Yabancıliktan dem vurdu. Beraber dolaşmayı teklif etti. Herhalde pek uysal davranmışım ki... Etrafına baktıktan sonra elini önüme atmaz mı?

— Eyvah! Karakollara gitmişsindir... Suratını tersine çevirmişsindir!

— Hayır! Ne hale geldiğimi tasavvur edemezsin. Bir kere elimi bıçağıma götürdüm. İç cebime. Orada bulunmayışına, herifin hareketinden daha çok şaşıtm. Nasıl yerinde olmazmış... — Murat gülümsedi —: Ama olmadığı da isabet... Bir an sürdü sanırım. O bir an bu adamı hemen yere devirip artık bıçaklayacak yeri kalmayınca kadar bıçaklamak lazım geldiğine kanaat getirdim. Bunu yapamadıktan sonra durmak beyhude olacaktı. Nasıl bakmışsam bakmışım! Öyle bir korku ki... Sakalı titreyerek "Tövbe yiğit! Tövbe koçum! Halt et-

tim. Tövbe!" diye zıpladı kalktı. Bir ayağı da biraz topalmış. Arkasından kayboluncaya kadar baktım. Sanki o herif duruyordu da, etrafında Gülhane Parkı yaylanıyordu.

— Bunu da mı bahtiyar etmek istersin!

— Evet... Bütün Türk milletini diyebilmek için...

— Yanlış seviyorsun arkadaş...

— Nasıl seveyim?

— Bütün dünyanın namuslu insanlarını... Bütün dünyanın... Ve ancak namuslu insanlarını...

— Orospular hudut harici mi demek?

— Her çeşidi... İster, kasaba esnafı kılığında olsunlar, ister Fransız yüzbaşısını, oğlunun "Yaşa anne sıkı bastır!" teşviki önünde beğenenler olsun...

— Dursun Amcam da böyle derdi. Sen ne diyorsun Şahap?

— Ben şaire hak veriyorum. Orospuları sevmek olmaz!

— İyi ama, demin bak bu şair ne dedi? Orospuların içinde 16 Mart şehitlerinin kızları da varmış.

Ertuğrul Hikmet elini kaldırdı:

— Haşa! Onlar orospu değil! Orospu... biziz!..

*

Murat, o gün akşam üzeri girdiği Şahap'ın evini, o haliyle ne zaman gözünün önüne getirse (Cenap Şahabettin'in) kıraat kitaplarındaki "Eytamı Şüheda'ya" makalesini hatırlamıştır. Bilhassa zabıt gittikten sonra arkasında bıraktığı perişanlığın içinde, kadının açık kalmış bir konsol gözünü iade etmesini.

Babayı köşedeki kahveye bırakmışlardı. Eve yaklaşırken, Murat nedense bunun pek müşkül bir iş olacağını, adamcağızın kalmak istemeyeceğini düşünerek nasıl hareket etmesi lazım geldiğini tasarlamış, bir çare de bulamamıştı. Halbuki Tahir Amca, şaşırmış bir çocuk gibi hiç itiraz etmedi.

Kapıda bekleyerek Şahap'ı anahtarı getirmek üzere babasına yolladılar.

Ertuğrul Hikmet:

— Annemi sırtlayıp getirsem nasıl olur? diye söylendi.

— İstemez. Çamaşır yıkayacak değiliz! Meydandaki ufak tefeği bir yerlere doldururuz. Zaten ne yapacağımızı da pek bilmiyorum ya... Hele girelim...

Şahap anahtarsız geldi. Babasında değilmiş. Komşulardan birisinin de olmalıydı. İki kapı ötede buldular.

Ev altı rutubet kokuyordu. Karanlıktı. Bu karanlık, ışsızlıktan ileri gelmiyor, evin canı sönmüş tesiri veriyordu. Murat, "Cenazeyi burada yıkamışlardır" diye düşündü.

— Bir kere paltoları, pardösüleri çıkaracağız... Ne oluyor Şahap?

— Hiç!

— Rica ederim, ağlayacaksan, burada istemem... Sus bakayım!

— Ağlamıyorum, babam perişan... "Anahtar!" dedim de... Yüzüm bakakaldı. Eminim ki beni tanımamıştır. Biz bu evde iki kişi barınamayız... Olmaz.

Murat, öfkeyle ayaklarını yere vurdu.

— Kunduraları çıkaralım, dedi, etrafı çamura boğarız. Haydi gelin arkamdan.

— Dur sana terlik vereyim.

— İyi edersin. İşte böyle... Aklın başına gelsin! Biliyorum, zordur. Lakin dayanacağız...

— Mevrit ne zaman okutulur?

Ertuğrul Hikmet patladı:

— Başlatma mevritin geyik masalına şimdi... Yeter... Mezarın başındaki herifleri görmedin mi? İstemiyorum.

— Âdettir de... Kırkında galiba...

— İyi bir şey olsa, saklamazdık... Kes... Canımı sıkıyorsun!

Odaları dolaştılar. Ölü yatağı olduğu gibi duruyordu. Murat, havayı değiştirmek gayretiyle bunu evvela üstündekilerle beraber katladı. Bardak, tas, mendil gibi şeyleri bir dolaba soktular.

Şahap, acele katlanan şilteyi tekrar sererek içindekileri dikkatli

dikkatli devşirdi. Yorganı, sanki birazdan kullanacakmış gibi katladı. Hepsi de bu işler pek uzun sürecektir zannetmişlerdi. Kendilerini pek şaşırtan kısacık bir müddet içinde her şey yerli yerine geçti. Evde ölümden hiçbir iz kalmadı.

Murat:

— Öyleyse yemek hazırlayalım! diye elleri belinde teklif etti.

Şahap:

— İstemez, dedi, anahtar aldığım Bedri Beyler göndereceklermiş... Oturalım da birer cigara içelim.

— Dur canım! Aklımda bir şey var diyorum. Sobayı yakmadık! Haydi Hikmet sen odun getir. Sen de Şahap bana biraz çıra bul... Çıradan evvel bir şey getir de sobanın külünü alalım.

Bunu acele yaptılar. Odanın akşam loşluğu içinde de, sobanın horultusu ve kırmızı oynak ışığı, ölüm hissini büsbütün uzaklaştırdı.

— Artık Tahir Amcam gelsin!

— Ben gidemem. Hikmet getirsin!

— Daha iyi... Sen de geceliğini hazırla!

Yalnız kaldıkları zaman, sobada ellerini ısıtarak, Şahap'ın yüzüne bakmadan konuştu:

— İki kişiden birisi, ötekinden daha metin olmaya mecburdur. Bir-birinizi beyhude yere üzmemekten bir şey çıkmaz! Ne kadar acı duyduğunu bilirim. Lakin, bazı yerde, evlatlar babayı geçecek. Bilirsin zaten ağlamak hiçbir şeyi halletmiyor. İlk anlarda insanı biraz ferahlandırır gibi olsa da, uzayınca faydasızlaşır. Sen Kuran okumasını bilir misin?

— Biraz... Senin kadar... İşte canım... Yasin'i yanlışsız okurum.

— Senin kadar dedin de ödüm koptu. İyi öyleyse... Bir şeyler yemeye çalışınız. Sonra ben teklif ederim. Abdest alınız. Birer parça Kuran okuruz. Zaten Tahir Amcam bitap bir haldedir. Yatırınız. Sen de aynı odada kal bu gece... Ben yarın sabah erken gelirim. Babanı işe gönderirim.

— Gider mi?

— Hiç itiraz etmez... Bu akşam anladım.

— Nereden anladın?

— Kahveye oturmasından... Sen haydi, bir büyük kapla abdest suyu getir. Sobanın üzerine koyalım...

Kendisi annesine Yasin okumayı hiç düşünmemişti. Şimdi, bunu nereden çıkardığını araştırınca, ölüm karşısında kederli bir insanı tesselli için başka çare olmadığını anlıyordu. Kederli bir insan ama... Kendisi gibi değil... Tahir Amca gibi...

Hikmet, Tahir Efendi'yi yukanı çıkardığı zaman, komşunun yolladığı yemekler de gelmişti.

Tahir Efendi, büyük bir suç işlemiş gibi hep yere bakıyordu. Oğlunun getirdiği entariyi görünce hiç ses çıkarmadan soyundu. Sedirde, her zamanki yerine oturdu. Sofrayı önüne getirdiler. Birkaç lokma aldı. Murat'ın pişirdiği kahveyi, verdiği cigarayla beraber içti.

Mescitte yatsı ezanı okunurken Murat:

— Haydi amca, abdest alacaksınız! dedi.

Eline su döktü. Sonra da kendisi ağızını, burnunu çalkaladı, yüzünü kollarını baştan savma yıkadı. Ayaklarını yıkamayı da unutmuş oldu. Zaten kimsede dikkat edecek hal yoktu. Şahap'tan sonra Ertuğrul Hikmet'e:

— Haydi! dedi.

Şair, başını "Ne olur?" manasına salladı:

— Abdest al. Sıra ile Kuran okuyacağız!

— Ben beceremem!

— Biliyorum. Sen Kulhüvallah'ı okuyacaksın...

— Tövbe estagfurullah...

Ertuğrul Hikmet'in aldığı abdest de, pek abdeste benzememişti.

Murat, duvarda asılı kitabı indirdi. Tahir Efendi'nin karşısına oturup, bir güzel besmele çekti. Elham'dan başladı "Elif, lām, mim" in çerçeve içindeki kadarını okuyup, Tahir Efendi'ye uzattı.

Ayınmim'den iki sure de siz okuyacaksınız. —Sayfaları süratle aradı.— İşte şunları...Tahir Efendi'nin sesi, uzaktan geliyor gibiydi. Dolgun ve pürüzlüydü. Murat onu dinlerken, Kuran'ın burada bir itiyat-

tan ibaret olduğunu, ne kalbe, ne de akla mahsus hiçbir his uyandırmadığını fark etti. Buna rağmen gene de insana pek tabii geliyordu. Ölülerin arkasından niçin hatim indirildiğini, mevlut okuttuğunu ilk defa bu kadar sarıh anladı. Başka bir şey, verilemez olduğundan...

Ertuğrul Hikmet Kulhüvallah'ta bile üç fahiş hata yapmış, kitabı Murat'a verirken:

— Ne kadar zornuş! diye mırıldanmıştı.

Şahap'ın sesi güzeldi. Kuran'ı da iyi okuyordu. Sanki öğretilmiş gibi acele de etmedi.

Yasin Süresi'nin devamı müddetince, Murat, bir kelimesini bile anlamadığı cümlelerin kafiyelerine dikkat ederek, eskiden, babasıyla beraber gittikleri teravîh namazlarını hatırlayarak, ölümü ve ölüyü unuttu. Zaten umduğu da buydu.

Şahap susar susmaz, elini kaldırarak dua okur gibi bir şeyler mırıldandı, acele:

— Artık yatalım! dedi, yarın sabah ben erken geleceğim... Cigaranız var mı Tahir Amca?

— Var.

— Yoksa bırakayım!

— İstemez.

— Öyleyse bize müsaade. Siz biraz dinlenin! Şahap, yatakları yaparsınız değil mi?

— Yaparım evet...

Tahir Efendi'nin elini öpüp Hikmet'le beraber çıktılar.

Hava poyrazdan lodosa çevirmiş, kuru soğuk, yapışkan bir ıslaklığa dönmüştü.

Hikmet, neden sonra:

— Kuran okumayı iyi akıl ettin, dedi, başka hiçbir şey de yapamazdı.

— Ne hazindir...

— Hangisi?

— Hiçbir akıllı iş yapılamayacak yerde işe yaramak...

— Ben sana her zaman demez miyim?

— Hazin ama...

— Yook... İtiraz istemem...

— Ben dindar olduğum için itiraz etmiyorum. Bizim memlekette henüz sosyal fonksiyonu var...

— Ne biliyorsun? Senin “bizim memleket” dediğin yer neresi? Bu memleketin hangi mıntıkalarını iyi tanırsın?.. Hangi zümrelerini... Her memlekette, köylü sınıfı ananelere sadık olur. Dine bahusus! Bizim memleket bakalım böyle mi?

— Nasıl?

— Ben iki sene Anadolu’yu karış karış dolaştım. İstanbul çocuklarına orasını güzelce göstermeli ki... Vallaha, dinle alakadar kimseye rastlamadık. En mütehasıbı kasaba esnafıdır; bizim kumpanyanın kızları için az daha birbirlerini kıracaklardı. Yoksa, İslamiyette artık zina etmek haram değil mi?

— Öyle olmuyor ki... Devir meselesi... Hem zina ediyor, hem Müslümanlığı sapasağlam kalıyor.

— Tamam! Ben de bu kanaatteyim.

— Ne gibi?

— Benim Müslümanlıkla hiçbir alakam kalmamalı... Sen dilersen beni gene Mekke şerifi kadar Müslüman saymalısın!

— Hep söylerim. Bugün iyi Müslüman yok diye. İslam kaidelerini neden kötüleyim! Hiçbir din, hiçbir peygamber ümmetine kötü yol göstermez!

— En iyisi de İslamiyettir. Esareti ilgayı aklına getirmemiş... Bizim Allah İngiliz Lord’undan daha mı gaddar yahu?..

— Eskimiş ahkâmı yok demiyorum...

— Gene geldik, eski münakaşaya... Bu gece Kuran’ın bir faydasını görür gibi oldum. Belki yalnız bu geceki faydası kalmıştır.

— Belki mi?

— Tabii belki... Yarına kadar düşüneceğim. Aklım iyice yatmazsa bir bilene danışacağım.

— Neticeyi bana da bildir unutma!

— Hiç unutmuyum? Ben bu geceki faydasının da saçmalığına eminim! Soruşturacaksam senin hatırın için soruşturacağım.

— Bir duyan olsa, beni ham sofu zannedecek! Ben annemin canına Kuran okumuyorum... Aklında bulunsun! Hem Durmuş Efendi Amcam da, hoca olduğu halde Kur'an okumazdı.

— Şahap'a da söyledim de... Şu Durmuş Efendi Amcamı görmek için ömrümden beş senesini severek verirdim. Nerdeyse adını anarken "Celle Celalehu" diyeceksin.

— Adil Amcamı sana göstereceğim. Onu görünce Durmuş Efendi Amcamı görmüş gibi olursun! Bak o zaman bana nasıl hak vereceksin! Hem sen Adil Amcamla öyle güzel anlaşırsın ki...

— Neden?

— O da senin gibi komünist de ondan...

Köşebaşında Hikmet:

— Sana güle güle, dedi, ben şuradan bizim kıza bir görüneyim. Günde iki kere penceresinin önünden geçmezsem kavga ediyoruz.

— Bu gece olsun...

— Ne olmuş bu geceye?

— Şahap'ın annesi...

— Anladık be birader... Şu anda Şahap bile bu meseleyi istismar ederek muhallebici güzeline kendisini nasıl acındıracağını düşünüyordur.

— Artık gaddarlık ediyorsun!

— Ölüm öyle tuhaf bir şey ki... Hayatla iç içe bulunduğu halde, aynı zamanda hayatla hiçbir alakası da yok... Tasavvur bile edemiyoruz. Bugün anlattığın akrep hikâyesinde bana feci gelen neydi bilir misin?

— Neydi?

— Akrep'in senin gözünü oyması değil... Senin elini kaldırıp onu def etmeyişin... Haydi allahâısmarladık Fakir-i Pürtaksir!

— Güle güle Şair-boksör-gazeteci...

— Yeter... Hakaret oluyor...

— Kahveye uğrar mısın?

— Bu gece mi? Hayır! Erken yatalım!

— İnanmam. Paran varsa içersin.

— Vallaha içmem! İşte abdestimle sana bir de Müslüman yemini!

Hikmet, arkadaşının elini sıktı. Her zaman böyle ayrılırlarken kendi şiirlerinden bir mısra söylerdi:

— Yolda ateş bulursam yakanım cigaramı!

Murat düşünerek yürüdü. Birçok hususlarda, Hikmet'le fikirleri taban tabana zıttı. Öyle olduğu halde, aynı şeyleri nasıl seviyorlardı, aynı şeylere nasıl kederleniyorlardı? Buna esasta ayrılıp teferruatta birleşmek mi demeli, yoksa teferruatta ayrılıp esasta birleşmek mi?

Esasta birleşiliyorsa, teferruat insanı nasıl oluyor da bu kadar ayırabiliyor; teferruatta birleşip esasta ayrılıyorlarsa, esasta ayrılanları teferruat böylece nasıl birleştirir?

Bir cigara yaktı ve yüreğinin âdeta sevinçli oluşuna evvela şaştı, sonra üzüldü. Hüsniye Teyzeye dehşetli acıdığını biliyordu. Öyleyse?.. Saadete benzeyen bu gönül ferahlığı bir arkadaşına karşı vazifesini yapmaktan geliyor olmalıydı!

Ne kadar hazin olursa olsun, vazife iyi şeydi.

Bu düşünce, gönül ferahlığını bir misli daha artırdı.

Çünkü aynı zamanda Murat, kendisinin tembel bir insan olmadığını da bir daha ispat ediyordu.

Nerdeyse ıslık çalmaya başlayacaktı ki, lodosun yapışkan rutubetini yırtık pabuçlarının içinde, taban derilerinde iğrenerek hissetti.

“Hay Allah belasını versin,” diye söylendi.

8

Garson lhsan, iyice merak etmişti. Sabahtan beri nerede olduğunu sordu. Şahap'ın felaketine çok acıdı. Büyük bir fincanla şekeri az bir kahve getirdi:

— Seni iki kere aradılar! dedi.

— Kim?

— Adını söyledi ya... Unuttum. Dur bakayım... Necdet mi? Necip mi?

— Necip olmalı... Defterden falan bahsetti mi?

— Tamam! Defteri sordu. "Yazdıysa alayım!" dedi. "Haberim yok!" dedim. İyi demiş miyim?

— Keşki verseydin?

— Veremem. Tanımıyorum. Huyunu bilmiyorum. Şakalaşmaya kalkar... Bir de ona mı öfkeleneceksin! Demek böyle ha... Şahap iyi arkadaşdır. Yazık, sabahleyin ondan mı gelmiş demek? Az kalsın, "Yok" diye siktir edecektim.

— Ondan gelmiş. Eyüp Sultan'a gittik. Mezar kazdırdık. Şahap kederli ama, babası büsbütün berbat...

— Aldırma... Yarın yeni bir karı alır. Yeni karı bütün dertlerini avutur. Bizde bir laf ederler. Derler ki: "Makbul karı iki senede ölür de yiğidi yeni baştan kız alır! Ölene dua eder."

— Öyle değil!.. Tahir Amcam fena!..

— Ben Şahap'a acırım. İnsan altmış yaşına gelse, anne, annedir. Hiç değil, gider de şımarırsın! Ben de bir iş mi buldu dedim? Yoksa başına bir bela mı geldi? Senin boktan işlerin çoktur. Hem de bir kârı olsa canım yanmaz. Onun bunun meselesi...

— Şimdi kılık kıyafet perişan da kimseler çağırıyor. O cihetten rahatım... Üzülme.

— Nesine üzüleyim? Söz dinlemiyorsun ki... Bizde laf ederler: "Akıl veren çok olur da, ekmek veren bulunmaz!"

— Ekmek... Biz de kimseden şimdilik ekmek istemiyoruz ya, İhsan Efendi.

— İstesen de veren nerde? Sahi unuttuyordum. Bu gece bakara var. Patron geldi. Seni sordu. Selam bıraktı.

— Getiren gönderen sağolsun... Bu gece mi? Bir de yorgunum ki...

— Yarın akşama kadar yatarsın. Gene Şahap'ın anası ölecek değil ya... Bu sefer Mustafa Kemal gelse yukarı bırakmam... Gazinonun yarısı bizim. Ne de olsa üç beş lira alırız.

— Çare yok! Bekleyeceğiz! Kimler gelecek acaba?

— Eskiler tamam... Adana'dan iki tüccar gelmiş. Paralı heriflermiş...

— İyi. Pekâlâ!

Bakaraya saat on birde oturdular. Üç seyirciyle Murat'tan başka dokuz oyuncu vardı. Murat hem fiş veriyor, mano topluyor, hem de kâğıt dağıtıyordu.

Oyun büyüktü. Büyük olduğu için de seyirci heyecanlıydı.

Bir meşhur operet bestekârı, bir doktor, Beşiktaşlı Adnan, Darülfünun'a gittiği söylenen zengin bir delikanlı, iki mirasyedi, iki yüksek rütbeli zabıt, iki de Adanalı tüccar... Oyun sessiz ve terbiyeli devam ediyor, kazananlar da, kaybedenler de efendice davranıyorlardı. İkiye doğru Murat'tan rakı rica ettiler. İhsan bir şeyler uydurdu. Arkadaşının yorgunluğunu hesaplayarak, –Kendi yorgunluğuna aldırmadan– yardıma geldi. Kâğıt dağıtmayı Murat'tan aldı. Bu suretle, Murat'a kumarbazları seyir imkânı da vermiş oldu.

Birisi mi söylemişti. Bir yerde mi okumuştı, “insanın ahlakını yaptığı iş tayin eder” diye bir söz aklına geldi. İyi tanıdığı insanlar masaya oturup kâğıda el sürer sürmez tamamıyla başka adam oluvermişlerdi. Kâğıtlar da, paralar da, artık kâğıt ve para değillerdi. İnsanoğlunun eğlenmek için icat ettiği bu resimli ve renkli kartonlar dönüp kendisini icat edene nasıl dehşetle hükmediyorlardı. Esası şüphesiz, kaybetmemek, mütemadiyen kazanmak olduğu halde, paranın nasıl da hiçbir değeri kalmıyor, esasta değersiz olması lazım geldiği halde, birdenbire hayati bir kıymet iktisap etmiş sayılan iskambillerin dönüp dolaşmasına basit bir vasıtadan ibadet kalıyordu.

Terliyorlar, sararıp kızarıyorlar, korkup seviniyorlar, birbirlerine gözetleyip kollayarak, tereddüt içinde veyahut gözünü kapayıp bir yere atlar gibi, çoluk çocuklarını, işlerini, sevgi ve nefretlerini unutmuş olarak görünüyorlardı.

— Banko!

— Kart!

— Elli liralık fiş verir misiniz?

— Bana da...

— Evet, gene dokuz buldunuz...

— Ne şans...

— Mersi...

— Rica ederim...

Ve arada, meşhur operet bestekârının güzel kahkahası...

Oyun sabaha karşı dağıldı.

Mano, —yani kumar evinin hakkı— kırk lira tutmuştu. Yansını patrona ayırdılar. Yirmi lirayı da, birisi ocakçıya mahsus olmak üzere üç pay yaptılar. Ayrıca kazananlar İhsan'a birkaç lira bahşiş bırakmışlardı.

İhsan, elinin tersini ağzına kapatarak esnedi:

— Yorulduk ama, değdi, ne dersin?

— Bu hafta da dehşetli şansım var. Böyle giderse ahlakım bozulacak.

— Hiç bozulmaz. Akli başında bir insan devamlı olmayan kazanca

güvenmez... Bak unuttu'm. Hamdi Bey uğradı. Sen gelmeden biraz evvel... Seni sordu, ona kalırsa iş hazır diyor. Ne düşündüm bilir misin?

— Ne düşündün?

— Sana elden düşme bir elbise uydursak... Hamdi Bey "Avukat yanına koyacağız" diyor. Bu kılıkla gidemezsin.

— Nasıl uyduracağız? Yedi liraya elbise vermezler ki... Zaten yalnız elbiseyle de olmaz. Kundura, gömlek, şapka ister... Dur bakalım... Ben bir şeyler düşünüyorum. Bir çaresine bakacağım...

— Ben de biliyorum. Kundura lazım... Öteberi lazım. Dedim ki patrondan biraz avans alırız. Otuz lira şimdilik işimizi görür. Sen işe girince birlikte öderiz. Ne kadar maaş verirlermiş?

— Hamdi Bey'in sözü: Yirmi beş lira...

— Pek de az kardeş!

— Üst üste on, on beş lira da çıkarı varmış.

— Ne gibi?

— Bilmem, öyle söylüyor. Bahşış falan olmalı... Bu da bir çeşit uşaklık... Uşaklık demeyelim, garsonluk gibi... Lakin adı: Kâtip...

— İş olsun da... Böyle sürünmek daha mı iyi? Aklıma kaç kere geldi de nedense söylemedim.

— Nedir?

— Bu yaz münasip bir iş bulunmazsa, garsonluğu denesek diyecektim.

— Neden diyemedin? Böyle işler bizde ayıp sayılıyor. Bizde dedimse, büyük şehirlerin bazı muhitlerinde... Halbuki İstanbul'da öyle garsonlar var ki, günde beş liraya para demez. Bunu düşünmeyiz de, ille adı kâtiplik olsun diye zorlarız. Kendimiz de pek uydurmuyoruz. Muhit yadırgıyor. Takdir edecek yerde...

— Haydi artık yat! Böyle söylemenin ne faydası var. Bildiğin halde, sen bile yapamazsın. Peki buna ne diyelim. Vallaha ilk on beş öldüm, öldüm dirildim. Hele birisi ilk defa paranın üstünü almadı. "Kalsın" dedi. Sırtımı ter kaplamasın mı? Bir ayıp geldi bana, hiç sorma! Sonra düşündüm. Düşündüm de, "Oğlum İhsan! İş senin bildi-

ğın gibi değil," dedim, Garson kısmını müşteriler bir vakit insan yerine koymazlar," dedim.

— Halt etmişsin!

— Fena manada söyleyiyorum ki birader! Yani garson, garsondur. İhsan, Mehmet, Ahmet, değil... Yüzüne dikkatli bakmazlar. Bir beyaz önlük... Bu beyaz önlük her tıkrıdıya kendiliğinden koşar. Emirleri alır, yerine getirir. Ben de öyleydim... Bu aklıma gelince cesaretlendim. Sonra da insan alışıyor. Şimdi artık kırk senelik garson gibiyim.

— Amerika'da, birçok büyük adamlar küçüklüklerinde garsonluk, tezgâhtarlık, çıraklık ederlermiş.

— İşte bu iyi bir âdet! Onlar garsonun halinden anarlar. — İhsan biraz düşündü —: Anarlar, dedim ya, insan böyle şeylere hem kolay alışır hem de kolay onutur. Kulak verme... Hem garson kalmalı, hem de büyük adam olmalı ki garsonları unutmasın!

— Aferin İhsan! ne doğru söyledin...

— Yat! Gevezeliğim tuttu. Bir yorgunum ki...

Murat, odasına girdi. Girer girmez, sabahleyin yatağını düzeltmeden çıktığına her zamanki gibi pişman oldu. Yorganı katlasaydı, üzerine delik deşik battaniyeyi çekseydi sefalet bu derece dehşetli görünmezdi. Şimdi ayakları çoktan kuruduğu halde sabahki ıslaklığın ızdırabını da yeniden çekmeye başlamışlardı. Cebinde on liraya yakın para olduğu halde, on kuruş bulunmadığı zamanların azabını bilmesine rağmen hiç sevinmiyordu. "Devamlı olmayınca bir işe yaramaz..." İnsanın, sahici insan olabilmesi için ekmek parası, giyecek derdi, başını sokacak yer bulamama korkusundan kurtulması lazımdı. Buğdayın kilosu iki kuruşa, bir metre yerli kumaş iki buçuk lira, bir yerli kundura üç lira, basmanın arşını on beş kuruş ve bir odanın aylık kirası da üç lira olduğu halde, bunu temin edememek, bunun yokluğunu çekenlere temin etmeyi aklına bile getirmemek şaşılacak bir şey değil mi?

Kitaplarına kederle gülümseyerek baktı. Anket defteri hepsinden

ayrı, daha yeni, daha temiz duruyordu. "Halbuki ötekilere nazaran ne kadar feci derecede saçma!" diye düşündü. Yorgunluktan sırtı ağrıyordu. Panait Istrati'nin bir romanındaki verem olma korkusunu hatırladı. Yatarsa tehlike geçirmiş gibi, acele soyundu.

Sirano'yu aldı. Kaldığı yerden iki sayfa okudu.

Elektrigi söndürüp uyudu.

Ertesi sabah erkenden Şahaplara gideceğini tamamıyla unutmuştu.

*

Necip, anket defterini almak için ancak iki gün sonra uğradı. Ve ilk sözü:

— Hazır mı? diye sormak oldu.

— Hazır! Bir kere "Merhaba" derler. Sonra oturup bir kahve içteler...

— Bilmem ki, bekliyorlar da...

Mektepten beri bu tereddütlü halini insanın yüreğine merhamet veren bir sevimlilikle taşıyordu. Öyle ki, iki kere ikinin dört ettiğinde bile hâlâ mütereddit gibi bir hali vardı.

Bir şey unutmuş, yahut, şuracığa bir şey düşürmüş de bulamamış gibi can sıkıntısı ile kapıya baktı. Nihayet içini çekerek oturdu.

— Hazır demek?

— Hazır canım! Ne kadar ehemmiyet veriyorsun! Huyunu bilmesem sahi zannedeceğim.

— Defter mi? Kardeşim, başımın etini yiyorlar. O kadar merak ediyorlar ki... Daha bir sürü yazacak adam varmış.

— Sen?

— Ben beceremem ki... Şaka edeyim diyorum olmuyor, ciddi davranayım diyorum olmuyor. Bana yazdırmak da istemiyorlar. Zaten "Haydi" deseler, ben kendime münasip bir namı müstear bile bulamam... Aylar geçer...

— Kimler yazacakmış? Bak Necip, İnci Hanım her kimse, rica ederim beni insafsız insafsız tenkit ettirmesin...

— İnci mi? Kuzinim... Seni dünyada tenkit ettirmez. "Defterimin

şaheseri!” diyor. Hem sana bir şey söyleyeyim mi? Ben usandım. Daha dört defter hazırlanmış. Dördünü de sana getirmeye mecburum. Ne yapacağım bilmem ki...

— Bunu benim için sorsan daha iyi edersin. Hem ben galiba bir küçük Anadolu seyahatine çıkıyorum. Artık geldikten sonra inşallah...

— Dur bakayım! “Anadolu” dedin de aklıma geldi. Senin annenin adı Canseza Hanım mı?

— Evet, ne olmuş?

— Öyleyse babanın adı da Mahir Bey...

— Canım ne olmuş?

— Ben bilmiyorum, dedim, gülüşüler. Mehmet Paşa'nın torunu Fatma Hanım'ı tanıyorsun öyleyse...

Murat, telaşla gözlerini kırıştırdı... Yutkundu.

— Fatıma Hanım mı? Hayır! Zannetmem!

— İyi vallaha! Bu “zannetmem” bana mahsus bir söz değil mi? O seni işte pekâlâ tanıyor. Bir defterde Fakir-i Pürtaksir'i okuyorlardı. “Kim bu kuzum?” diye sordu. Bizim kuzin, “Benim defterime de yazıyor. Necip'in arkadaşı Murat Bey!” dedi. O zaman “Murat mı?” diye düşündü. Bir Murat tanıyorlarmış. Lakin seni Anadolu'da biliyor. “Valdesinin adı Canseza Hanım, pederi de Mahir Bey... Pederleri bir yangında kazaya uğradılar” dedi. Doğru mu?

— Doğru, lakin ben hatırlayamadım.

— O seni hatırlıyor ya, sen ona bak... Lakin azizim dehşetli kız! Hem akıllı, hem de güzel... Ben o kadar tatlı esmer görmedim. — İçini çekti —: Öyleyse hazır ol, kahveleri içince gideriz!

— Nereye?

— “Eğer o Murat Bey'se mutlaka getirin” dedi. Şimdi beni bekliyorlar. Kapıdan çıkarken bizim kuzin, “O Murat Bey değil de Fakir-i Pürtaksir ise, siz gene getirin!” emrini verdi. Sen daha şimdiden birçok evlerde meşhursun.

— Yok canım!

— Ben zaten mektepten biliyordum. Tahrir vazifelerini hepimizden iyi yapardın. Çok da okurdun... Seni belki yirmi kız sordu. Ben de birisini anlatmayı hiç beceremem. Nasıl da akıllarında tutuyorlar. Bir sürü yanlışımı çıkardılar. Ben tashih etmeye baktıkça büsbütün karıştırdım. Hasılı senin yüzünden berbat bir haldeyim azizim. Yürü gidiyoruz!

Murat, gülümsedi. Necip mi o kadar dalgındı. Kendisi, âdeti olduğu üzere kahvenin en kuytu köşesine oturduğundan mı, kılığı kıyafeti insanları dehşete düşürmüyordu. Yoksa, erkekler sahiden teferuatı böyle görmezler miydi?

— Çok müteessirim kardeşim, dedi, gayet mühim bir randevum var. Defteri al götür. Hanımlara gıyabi hürmetlerimi söyle. — Bir an düşündü —: Fatma Hanım'a ayrıca selam ederim. Evet, şimdi, hatırladım. Tanışıyoruz. "Anadolu'dan gelmiş!" dersin işleri yüzünden valdeleri hanımefendiye henüz ziyaret edemediğine pek mahcup dersin. İlk fırsatta Saide Hanım Teyzemin ellerini öpmeye geleceğim. Nasıllar? Görüşmeyeli iki sene oluyor. Fatma... Pardon Fatma Hanım, büyümüştür değil mi?

— Ben küçüklüğünü bilmiyorum ki... Kocaman kız... Uzun boylu... Ne endam? Ben pek anlamam, bilirsin. Lakin kızlar bile kendisini beğeniyorlar!

— Onun anket defteri yok mu?

— Bilmem. Biraz kibirlice... Herkes, "Fakir-i Pürtaksir! Fakir-i Pürtaksir!" deyip dururken hiç lakırdıya karışmamıştı. "Murat" denince alakadar oldu. Ben doğrusu beğendim. Neden gelmek istemiyorsun anlayamıyorum. Bazen bir eğleniyoruz... Teyzem de hoş kadındır. Edebiyattan, musikiden öyle güzel bahseder ki... Derhal anlaşacağımıza eminim! Benimle hep alay ederler. Ben de aldırmam!

— İyi ediyorsun! Bir gün elbet gideriz. Teyzeniz hanımefendiye hürmetlerimi takdim ederim. Lakin hanım arkadaşlarınıza rica ederim, beni lüzümünden fazla şımartmasınlar!

— Seni pek beğenirler. Hep yüzünü, kalıbını, kıyafetini soruyor-

lar. Anlatıyorum. Onların hoşuna giden sözleri nereden bulursun ya-rabbi!

Murat, defteri İhsan'dan istedi. Necip'in önüne doğru sürdü:

— İşte! Dalgınsındır. Kaybedersen mesuliyet kabul etmem!

— Doğru eve gideceğim. — Deftere biraz korkarak, birçok da üşenerek bakıyordu —: Ev şuracıkta, Laleli'de... Beraber geliversen... Çok iyi olurdu. Sevinirlerdi. Dans da ediyoruz. Ben bir başıma hak-larından gelemiyorum. Bazan kapıyı üzerime kilitleyip, bir odaya sak-lanıyorum. Bilirsin, saat makineleriyle meşgulüm. Lakin rahat bırak-mazlar... Biri gider, biri gelir... Sen olsaydın... Biraz başımı dinlerdim.

— Fatma Hanım da dans ediyor mu?

— Şahane! Vücudu pek müsait... Bir endam! Hüner rakkaseleri gibi... Demek gelmiyorsun! Ne diyecektim?

— Acele bir randevusu varmış. Zaten böyle bir davetle şereflene-ceğini bilmediğinden...

— İşte bir sürü laf!.. Beni tekrar buraya gönderirler zannederim... Usandım canımdan!..

Ayaklarını sürükleyerek, birisine şımarır gibi, ağır ağır çıktı. Mu-rat arkasından gülümseyerek baktı. Bazı hareketlerini taklit etmek ar-zularını duyardı. Rus romanlarındaki acayip prenlere benzeyen bir ta-rafı vardı. Büyük bir çocuk...

Sonra Fatma'yı düşündü. Son gördüğü zaman 14-15 yaşında ol-malı... Gene de, güzeldi. Lakin boyu o kadar uzun görünmemişti. De-mek serpilmiş... Bu yaşlar kızların çocukluktan genç kadınlığa geçtik-leri çağlar... Kalbi sıcak sıcak vuruyordu. Ne uzak seneler... İki sene halbuki... İki sene ama dehşetli iki sene... Ölümle, azapla, yoksulluk-la ağzına kadar dolu... Gurbet... Falan... Elini tıraşlı yüzünden geçir-di. Yüreğinde yorgunluk –daha doğrusu– ihtiyarlık duyuyordu.

Boş fincalanları almaya gelen İhsan:

— Defter gitti mi demek? diye güldü.

— Gitti, evet!

— Gitsin selametle... Yenisi ne zaman gelecek?

— Çoook... Bir sürü hazırlıyorlarmış. Biz bunu para ile yazsak, epi kâr edecekmişiz.

— O zaman da yazdıran olmaz. Yağma yok! — Kapıya baktı. Eline aldığı fincanları acele masaya koydu —: Şahap geliyor... Ne diyeyim?

— Bana mı soruyorsun? Geçmiş olsun diyeceksin!

Ihsan elini uzattı.

— Geçmiş olsun Şahap Efendi... Duydum da, çok üzüldüm.

— Sağol Ihsan Efendi! Ne yapalım... — Murat'a döndü —: Hani ertesi sabah gelecektin?

— Sorma! Uyandım ki öğle olmuş... Gece bir türlü uyuyamadım. Ihsan'la oturduk, dertleştik değil mi?

Ihsan:

— Öyle! diyerek tasdik etti.

Murat:

— Bizim pehlivana bir kahve yap! dedi. Otur... Nereden geliyorsun? Tahir Amcam nasıl?

— Bugün işe gitti. Arkadaşları, "İstersen birkaç gün biz idare ederiz" demişler. Lakin bir yerlerde vakit geçiremiyor.

— Otur. Sen nerelerdeydin?

— Ben mi? Serseri olduk birader... Hâlâ inanamıyorum. Sana da böyle mi getirdi?

— Herkese... Bu inanmamak iyidir. İnanamaya inanamaya alışıyoruz.

— Çarşıya uğradın mı?

Şahap bir an söyleyip söylememeyi hesapladı.

— Uğradım. Halimden o saat anladı. Gitti geldi, sordu. Babası içerde bir işle meşgülmüş bereket versin... Söyledim de ağlamasın mı?

— İyi kız! Eksik olmasın!

— Şaşırmışım... Duramadım. Tavukgöğsünü olduğu gibi bıraktım, çıktım. Ertesi gün uğrayınca babası: "Sizin tavukgöğsünü kaldırdık!" dedi. "Bekledik dönersin diye, baktık ki gelmediniz!" İyi insanlar değil mi?

— Herkes iyi... Kötüler pek az. Lakin hepimize yetiyorlar...

— Ertuğrul Hikmet nerede?

— O da iki gündür görünmüyor! Bilmez misin! Dertli olduğu zaman bir yere kapanır. Kafayı çeker.

— İçki başına felaket getirecek diye korkuyorum.

— Aldırma! Hikmet'in parası ona, felaket getirecek kadar çok içki temin edemez.

— Orası da öyle ya... Babam her gece seni söylüyor. Ben onu ser-serinin biri sanırdım! İçinizde en yürekli, akıllısı oymuş! diyor. Eskiden bunu latife olsun diye söylerlerdi. Şimdi böyle konuşmak istemediği halde, gene de böyle konuşuyor.

— Alışmış!

— Alışmış ama, eskiden beni güldürürdü, şimdi ağlayasım geliyor! İşsizliğini söyledim. Ahbablarına bakacak! Öyle dedi ama, hiç ummam! Şuraya gidince unuttur. Dünden beri tutturmuş, "İlle seni evlendirelim!" diyor. Canım sıkıldı.

— Canım! Ölenle ölünür mü? Er, geç...

Şahap, açık kestane renkli gözlerini hayretle kırıştırdı:

— Sen mi söylüyorsun? Annemin ölümünden üç gün sonra.

— O başka... Size bir kadın lazım be birader... İstersen muhallebici güzelinden Tahir Amcama bahsedeyim!

— Hâlâ konuşuyor. Ben istemiyorum.

— Peki, peki! Ne zaman istersen haber ver! Kulübe gittin mi?

— Ne kulübü? Fakülteye bile uğramadım. Hem ben sana bir şey söyleyeyim mi? Ben hukuktan vazgeçtim.

— Bir sene sonra iyi akıl! Ne yapacaksın?

— Kaptan olacağım. Bu sene Ticaret-i Bahriye'ye talebe alacaklar-mış.

— Avukatlık, hâkimlik hiçbir şey bilmeden pekâlâ başarılıdır. Kaptanlığa gelince, mutlaka bir serdümenin bildiğini bilmeye mecbur-sun. Bak sonra karışmam!

— Deniz iyidir. İnsanın derdini avutur. Sen Hikmet'e kulak verme...

— Her sanat iyidir. Hakkından gelmeli...

— Sen de artık beni büsbütün...

İkisi de duydukları hakiki kedere rağmen ölümün süratle uzaklaşmış olduğunu fark ederek şaşırdılar. Eskisi gibi latife etmemek için kendilerini zorladıkları meydandaydı. Gene somurtmaya çalıştılar. Murat, “Ölenle ölmüyor! Doğru!” diye düşündü.

Bu esnada Necip’in tekrar içeri girmesi mevzuyu büsbütün değiştirmiş oldu.

Necip, şapkasını ensesine atmıştı. Murat, uzun boylu olduğu için, somurtmak ona yaraşıyor! diye aklından geçirdi.

— Hayır ola?

— Kalk birader! Ben sana demedim mi? — Şahap’ı belki de sahiden görmemişti —: Kalk haydi!

— Ne var?

— Seni bekliyoruz. Pastalar ısmarlandı. Sen Fatma Hanım’ın nişanlısı imişsin de neden söylemedin?

— Kimin nişanlısı imiş?

Bunu tehditkâr bir ifadeyle Şahap sormuştu.

Murat kendisini toplamak için iki delikanlıyı tanıştırdı. Necip bir an, bir müttefik bulduğuna memnun gülümsedi. Ellerini masaya dayadı:

— Haydi!

— Hele otur. İmkânı yok! Değil mi Şahap?

— Neyin imkânı yok! Nişanlı olmanın mı? İyi vallaha!

— O latife canım... İşimiz var ya... Limana gideceğiz... Gayet mühim...

— Ne limanı, anlayamadım?

Necip:

— Olmaz, diye yalvardı, hepsi geleceklerdi de, ben bırakmadım. Burası Paris değil hanımlar. Şehzadebaşı Kıraathanesi’ne genç kızlar henüz devam etmiyor, dedim. İyi demiş miyim?

— Pek iyi söylemişsin!

— Fatma Hanım mutlaka getirmemi tembih etti. Derdest edip götüreceğim!

— Kim bu Fatma Hanım?

Gene Şahap soruyordu.

— Mehmet Paşa'nın torunu! Murat'ın nişanlısıymış!

— Ne demek?

Murat gülümsedi:

— Bir çocukluk latifesi... Fatma Hanım'ın pederi Selim Bey, Sakarya Harbi'nde şehit düştü. Babamla aynı bölükteymişler. Orada, cephede, boş vakitlerinde konuşurlarken, kızı bana vermiş oluyor. Sonra biz tanıştığımız zaman... Küçüktük. Bana öğretirlerdi. Ben Fatma'ya... Fatma Hanım'a "nişanlım" derdim. O kızardı, ağlardı. Ben de "Çatlasan da, patlasan da sen benim nişanlımsın. Seni bana Selim Amcam vermiş!" derdim. Annelerimiz gülüşürlerdi. Demek ki bunu hatırlamışlar.

— Evet! Kendilerine sinema oynatırmışsın! Filmi bile hatırlıyor. Renkli bir inek filmi imiş. Inek başını salladıkça bir sevinirmişsiniz ki...

— Sahi öyle bir film vardı. Galiba da, ancak beş metre idi. Tekrar tekrar çevirirdik...

— İşte gördün mü? Tamam! Yürü gidelim... Öteki kızlar inanmıyorlar. Ötekiler inanmadıkları için Fatma Hanım ısrar etti.

— Neye inanmıyorlar?

— Fakir-i Pürtaksir'in Fatma Hanım'ın nişanlısı olabileceğine...

— Neden?

— Fatma'yı sana layık görmüyorlar galiba... Kanaatlarınca sen Balzak'tan daha büyük bir edipsin!

— İşte asıl bu sebeple gitmemek lazım. Hanımları inkisar-ı hayale uğratmayalım! Şimdi beni iyi dinle Necip! Yorulduğun için özür dilerim. Hemen git! "Kahvede yok!" dersin.

Şahap ihtiyatla sordu:

— Neden gitmiyoruz?

— Gitmiyor muyuz? — Murat bir kaşını kaldırarak yüzüne baktı —: Anlamadım!

Şahap bu bakışın manasını biliyordu:

— Yani... İşimiz var da... Beyefendiye onu demek istiyorum. Biz mutlaka limana inmeye mecburuz.

— Kardeşim! Vallaha bilmem ki... Ben de "İşi vardır" dedim. Burada kadar gelmeye üşendiğimden... İnanmadılar. "Bizi kırmaz" dediler. "Bu kadar kabalığı ummayız" dediler. "Homongolos mu bu?" dediler. Sonra yolda aklıma geldi. Şuradan döneyim de "Kahvede bulamadım" diyeyim dedim. Lakin işte Murat bilir. Ben doğruyu gidip söylemeyi beceremem. Yalan hiç olmaz... Yüzüme gözüme bulaştırırım... Gelse iyi olur. Hep beraber gideriz. N'olacak? Beş dakika sonra limana gidiverin... Kıyamet kopmaz ya...

Şahap, bu kadar makul bir teklif karşısında tekrar ümitlendi:

— Sana söylüyoruz hemşeri!

— Bana mı? Ne? Evet "Kahveden kalkmış" diyeceksiniz... Bir başka gün vaat ediniz. Mesela, bir hafta sonra... Olur mu?

— Ne yapalım? Olacak! Lakin pek üzülecekler. Bu kız milletini bilirsin... Nuh der, peygamber demez! Şu halde burada yoksun!..

— Yokum!

— İyi... Bir şey daha alacaktım. Haa sahi! Sen ne sigarası içiyorsun?

— Ne yapacaksın?

— O cins sigaradan da ısmarladılar. Ben sigara içmediğim için adlarını bilmem. Sana sezdirmeden öğrenip alacaktım. Söylesene...

— İyi ama, ben gitmediğime göre artık hacet kalmadı!

— Sahi! Sen çok yaşa e mi? Ben döneyim! Selam götürüyüm mi?

— Sapıttın mı Necip? Hani ben burada bulunmuyordum.

— Öyle ya... İyi ki hatırlattın birader!..

Eliyle selama benzeyen müphem bir işaret yaptı.

Yalnız kaldıkları zaman Şahap sordu:

— Neden gitmedik?

— Bir kere “Gitmedik?” değil “Gitmedin?”. Kendini hemen araya sokuşturma... Sonra tövbe yarabbi! Şu kılığımı, kıyafetime baksana...

— Hiç aklıma gelmemişti. Öyle ya... Lakin bu nişanlılık bahsinden ben kuşkulaniyorum.

— Neden? Eski hatıra... Annemin günlerinden...

Hemen sustu.

Şahap bir şey düşünerek gene somurttu ve neden sonra:

— Amma da arsız bir kızmış, dedi, elin adamına nasıl oluyor da “Nişanlım” diyor.

Bu söz Murat’ı sinirli sinirli güldürdü.

*

İhsan’la Murat akşam yemeğinde kendilerine bazı bazı yaptıkları gibi mükemmel bir ziyafet çektiler. Ziyafet, tanesi yüzer paradan dörder köfte, beş kuruşluk yarımşar piyaz, bir de yüz dirhemlik rakıdan ibaretti.

Kahve, akşam ezanıyla yatsı arasında, bir saat kadar تنها oluyor-du. Bu tenhalıktan istifade ederek, ocakta kurdukları sofranın karşısına geçerler, ekseriya, hiçbir şey konuşmadan, bazan da tek tek, rabitasız gibi görünen mevzuları dolaşarak, ziyafetin tadını çıkarırlardı.

İhsan:

— Çok paran olsa her akşam içer miydin? diye sordu.

Bunu ikinci kadehten sonra mutlaka sorardı. Murat, elini salladı:

— Bilir misin? Sofra muntazam olmalı. Ahmet Rasim Bey, “meze-ler göz içindir” demiş. Öyle, göz için bir sofran!.. Kar gibi tertemiz örtüler, en halisinden kristal kadehler... İki de aklı başında arkadaş... İki de küçük hanım... Sesleri güzel olacak... Zannederim ki, böyle olursa her akşam içilir.

— Sahi! Kaç kere karar verdim. Bir izinli günümde Beyoğlu’na çıksak diyorum. Olmuyor. Köfteciden sonra Naşit’e giriyoruz. Bir de bakmışsın ki izin tükenmiş...

— Beyoğlu, kırk yılda bir kere gidersen, seni eğlendirmez...

— Ya?

— Oraya yerleşmeli... Herkesi tanımalı, diyeceğim... Bu sefer de usanmak başlar. Hasılı boş!

— Boş moş! Bir gece davranalım kardeşim! Şöyle Beyoğlu'na bir görünelim! Ertuğrul Hikmet Bey ne güzel söyler: "Görsün bizi görmeyenler" diyelim.

— Olur. Hayhay! İş bulayım da sonra...

— Evet! İş bulmadan olmaz... Bir küçük şişe daha gelsin mi?

— Yok! Faydasız bir şey! Oturup birer kilo içsek sarhoş olmayız! Yahu, bazen canım ne ister bilir misin? Kendimi kaybedecek gibi içeyim, derim. Hani bazısı efelenir... Bir hal gelir üzerine... Nara atar, yalpalar...

— Mahsus yapar rezil! Ona mı imrendin?

— Bazı imreniyorum. Ben de aksine çok içtim mi, olduğumdan daha ağır davranıyorum. Sarhoşluktan utanmış gibi... Halbuki insan neden içer? Sarhoş olmak için içer...

— Yok! Sarhoş olmak için içilmez. Birbirinin lafından daha çok lezzet almak için içilir. Sonra türküler de insana, birkaç kadehten sonra, daha yanık geliyor.

— Ertuğrul Hikmet'le sarhoşlanmaz. Yatar sızar da, sızdığı ana kadar akli başındadır.

— Ekseriya, ayıklığında iyi dövüşenler böyle oluyorlar. Ayıklığında yumuşak adamların sarhoşluğu fena... Zembereği boşanmış saat gibi... Durduramazsın. Gürültüsünden kafan kazana döner! Köfteleri biraz ısıtayım mı?

— İstemez, bitirelim! Doydun mu?

— Çoktan...

Ocakçı Veli Dayı yemekten geldi.

— Keyfinize bakın Allaseniz, dedi, haber verseydiniz kalırdım.

Onun âdetiydi, böyle üzerine geldiği zaman delikanlıları mahcup etmemek için böyle söylerdi ve ekseriya dikkat etmiyor gibi davranıldığı halde, son lokmalardan hemen sonra, sade kahveleri dayardı. Gene de öyle yaptı.

— Zahmet ettin dayı!

— Zahmet mi olurmuş Murat Bey'im! Allah şahit, seni çok severim. Hele bizim İhsan, sana tutkun âdeta. Biraz görünmesen somurtur. Arar...

— Eksik olmasın! Ben de sizi seviyorum. Kardeş gibi geçindik...

— N'olacak yavrum! Ölümlü dünya bunun burası... Bir tatlı dil, güler yüz kalır.

Murat dışarı çıktı. Her zamanki köşeye kuruldu. Midesi sıpsıcaktı. Başında keyifli bir duman vardı. Bir iki gazete almıştı. Takip ettiği romanları ekseriya bu sıralar okuyordu.

Daldığı için Ertuğrul Hikmet'in başucuna dikildiğini fark etmedi:

— Dalmışsın ceride ummanına...

— Yok... Nerdesin hakikatsiz!

— Kurdun, kuşun yuvası var, insanoglunun yuvası yok...

— Hay Allah belasını versin sana İncil hediye eden Amerikan misyonerinin. Ben usandım.

— Hiç usanma! Öyle acayip üslubu var ki... Bayılıyorum. İki bin sayfalık bir koca kitabı, inadına da küçük harflerle dizmişler... Bu iki bin küsur sayfada topu topu üç, dört tane esaslı yalan var. Bu üç, dört yalanı bıkmadan, usanmadan ve en tuhafı zerre kadar utanmadan tekrar etmişler... Bayılıyorum dedim ya... Hele Davut Peygamber'in bir marifetini gördüm.

— Neymiş?

— Davut Peygamber'dir, bir gün can sıkıntısı ile pencereden komşu evlerin avlularına bakar. Gayet güzel bir hatun görür. Akıl başından gider. Tahkik ettirir. Bir yaman zabitin kansı olduğunu anlar. Sen Peygamber Davut olsan ne halt ederdin?

— "Tövbe" derim! Malum ya bir uygunsuzluk yaptığımız zaman "Ben peygamber değilim ya birader" deriz.

— Davut Peygamber de, "Tövbe" diyeceğine "Bre medet!" diye bağırılmış.

— Ne istiyor?

— Dinle iki gözüm! Hemen bir kâğıt yazmış. O sıralar Davut Peygamber'in orduları bir şehri muhasara ile meşgul imişler. O zabite bu kâğıdı verip doğruca kumandana yollamış.

— N'olacak?

— Kumandan, zabiti en tehlikeli yere hücum ettirip, civardaki askerleri birdenbire geri çekecek.

— Anlayamadım.

— Neden nur-u ayırım! Zabiti geberteceğiz ki karısı bize kala! Bunda anlaşılmayacak ne var?

— Bunu Davut Peygamber mi yapıyor?

— Davut Peygamber, ne sandın?

— Kitaba neden yazmışlar? Allah Allah! Uyduruyorsun!

— Uyduruyorsun, dedin mi, demedin mi, yarın Incil-i Şerif geliyor. Bir oku da, daha ne marifetler var, anla! Kardeşinin karısıyla çiftleşen mi istersin, öz babalarıyla yatan iki hemşire mi dilersen, can kaygısıyla nikâhlı karısını kız kardeşim diye takdim edip ellere ettiren mi ararsın?

— Bu namussuzlukları ne demeye yazıyorlar? Hıristiyan milleti de böyle işlere gayret versin, diye mi?

— Vay beyim vay! Davut Peygamber'in kıssasını diler misin?

— Tabi!

— Karının kocası ölür. Davut Peygamber dul karıyı çekip alır.

— Sonra!

— Onlar ermiş muradına... Sonrası daha acayip... Kitabın belki yüz sayfasında, yüzlerce Davut neslinden melek geliyor. Hepsinin maceraları kısaca anlatılırken bir de mühim kayıt var: "Bu melek, Davut Peygamber'in Allah'a hoş gelen yolundan ayrıldı. Milletini gazaba uğratmaya sebep oldu!" deniyor. Yani, komşusunu öldürüp karısını almadığından besbelli...

— Uyduruyorsun?

— Incil-i Şerif yarın geliyor...

— İstemem!

— Hayır! Gelecek... Dursana, ne sırtıyorsun? “Hoh!” de! “Hoh!” de bakayım! Vallaha sen içmişsin namert!

— Yok canım! Dişim ağrıyordu da, bir kadeh bulup gargara ettim.

— İnanırsam, asıl ben gargara etmiş olacağım... Hele dur...

— İstemez! Vallaha istemez... Bak, içmem!..

— Dur, dedim.

Ertuğrul Hikmet, kendi tabiriyle “Kuş gibi uçup” gitti. Beş dakika sonra arka cebi şişkin olduğu halde geri geldi. Ocakçıya seslendi:

— Veli Dayı mısın, ne karınağrsı namussuzsun! Birer çay gönder! Şekeri sakın içine atma!

— Bir namussuz sesi geliyor! Yavrum İhsan! Sese bak! Bizden mi?

Çaylar gelince birer yudum aldılar. Sonra her yudumun boşluğunu konyakla tamamlayarak, derin bir keyif içinde ağır ağır demlendiler.

Ertuğrul Hikmet büyük bir ustalıkla Şahap’tan, annesinin ölümünden hiç laf açmadı. Gene kızı vafsediyordu:

— Bir hoş ki... Kız kısmını insan oyuncak niyetine seviyor. Bir türlü ciddiye almıyor. Onlar halbuki bizi dehşetli ciddiye alıyorlar. Düşünüyorum, sebep şu olsa gerek: Bizim onlar uğruna yaptığımız şeyler, erkek olmamız haysiyeti ile pek sudan işler. Mesela, gece vakti تنها sokaklarda dolaşmayı ele alalım! Bu iş bir delikanlı için kalabalık sokaklarda dolaşmaktan daha tehlikesiz. Yani her zamanki hayatından daha basit! Fakat bir de genç kıza sor... O seninle beraber, iki adım atmayı büyük bir fedakârlık, kahramanlık sayar! Bundan ürkekliğine rağmen bir de budalaca güvenmesi vardır ki...

— Evet! Anlıyorum.

— Nereden anlayacaksın? Öyle bir soğuk herifsin ki... Kaç kere söyledim. Bizimkinin bir çıtıptı arkadaşı var. Mebruke... Görmeli! Yeme de, yanında yat! Ben bile arada sırada, “Şunu bıraksam da, berikine mi başlasam!” diyorum. Bir cuma sinemaya gidelim... Karanlıkta kolay anlaşırınsınız...

— Konyak kafana vurdu. Tam aşıkdaşlık edecek sırım ya benim?

— Başkalarının düşünmesi lazım gelen şeyleri, hiç üstüne elzem

olmadığı halde, neden düşünürsün? Kılık kıyafetine bu kadar ehemmiyet verişini bir türlü anlayamıyorum.

— Neden be yahu? Geçen gün Eyüp Sultan'dan gelirken, bu kılık kıyafet bahsini nerelere götürdü? Bir sözün bir sözünü tutmuyor ki...

— O zaman konyak içmemiştim. Aklım başımda değildi. Ben içmediğim zaman söylediğim sözlerden mesuliyet kabul etmem! Şimdiki sözüm doğru! Bırak, Mebruke Hanım, "Ben bu kılıksız herifi ne yapayım?" desin! Belki demez!

— Ben haysiyetimi bir kız çocuğunun "Belki demez" ihtimaline teslim edecek adam mıyım?

— Haysiyet mi? Haysiyetin bu işle münasebetini kavrayamadım! Ayıp değil ya...

— Senin şiir!

— Yere batsın yahu! Keşke yazmaz olaydım. Bir daha sana şiir okumayalım öyleyse... O lafın gelişi... Haddine mi düşmüş! Kunduram yırtık diye benimle alay edecek ha!.. Ağzını yırtarım, ağzını... Hem sen bana baksana kuzum! Ben Ertuğrul Hikmet olduğum halde, kılıksızlığını bana karşı izzet-i nefis meselesi yapmıyorsun da, elin biçare budalasına karşı nasıl böyle düşünüyorsun?

— Sen beni seversin!

— Belki Mebruke de sever!

— Aradaki "Belki"ye hiç mi dikkat etmezsin be şair!

İki arkadaş daha geldi. Cimdalli oynamayı teklif ettiler. Murat'la Hikmet ortak olarak karşı karşıya oturdular. Hikmet suret-i haktan görünerek sordu:

— Cigara falan var mı?

— Vay açık göz vay!

— N'olmuş? Mutlaka kazanacağımız ne belli?

— Hem Murat'la ortak olmuş, hem de "Mutlaka kazanacağımız ne belli?" diyor. Sen bizi gözü açılmamış sığırcık yavrusu mu sandın? Birer çay içeriz!

— Peki canım! Var mı, yok mu diye sorduk! Günah mı?

— Hem de günah-ı kebâir... Dolandırıcı...

Murat büyük bir süratle oynuyordu. En küçük kâğıda kadar hesaplamakla ve asla kaput olmamakla meşhurdu. Altıok iskambilde ustalığına da diyecek yoktu. Çok zaman bir kahve halkı, işini gücünü bırakır, Murat'ın ustalık ettiği partiyi seyrederdi.

Ertuğrul Hikmet de fena oynamıyordu. Birinci partiyi kolayca kazandılar.

Kahve kalabalıklaşmış, domino, tavla gürültüleri artmıştı. Seyirciler de etraflarına toplanıyorlardı.

Murat, hep önüne baktığı halde, söylenmeden yapamazdı:

— Onlu geldi!

— Haydi oyununa bak!

— Niçin telaşlandınız? Ben sizin yerinizde olsam. Onludan evvel bacağı oynardım.

— Çok beklersin!

— Teşekkür ederim. Benzinin sararması, hakikati haykırıyor! Bre ortak! Demindenberi "bacak" diyorum. Bizi mahvettin!

Ertuğrul Hikmet somurttu:

— Cebime mi sokaydım? Ben onu oynamaya mecbur değil miyim?

— Cebine elbette... Marifet cebine sokmaktadır. Dünya cebine sokmak üzerine kurulmuş...

— Bir daha rica ederim bacak macak deme! Herifi kuşkulandırırıyorsun. Onludan evvel oynardı.

— Hiç sana benziyor mu? Bu arkadaş âdeta akıllı! Yani kendi akıllı kendisine elverir. Vücudunu bir yere çarpmadan gezdirmeye yeter!

— Bizimki?

— Ne diyeyim? Yar var, ağyar var! Allah selamet versin!

Hamdi Bey nedense bu akşam erken gelmişti. Murat'ın sözlerine fıkır fıkır gülerek yanında oturuyordu.

İkinci partiden sonra, Hikmet'le tavlaya geçtiler. İkisi de oyunu

yanlışsız oynarlar, birbirlerine zar da tutmazlardı.

Murat da onları seyretmekten zevk alıyordu.

Hamdi Bey:

— Vursana manzumeci! dedi.

— Kimi vurayım? Seni mi? Neden?

— Pulu... Beşi ben olsam vururdum.

— İşte ondan yeniliyorsun ya...

— Kim yeniliyor? Aman garson efendi birader! Lütfen tebeşir yetiştir. Inkâr edecek!

— Bilakis, inkâr etme diyerek sana üç oyun verdik!

— Şuna üç oyun der! Sinirime dokunuyor. Bir mars bir oyun...

— Üç yetmez mi? Yoksa, üç buçuk mu sayılıyor?

— Marsın bir başka halâveti vardır. Gele mi? Neden gele atıyorsunuz? Bu suretle bir hamle kaybetmiş oldunuz?

— Sus! Zar duymasın! Zar bunun böyle olduğunu bilmiyordu.

Bilse hiç gele gelir mi? Dört oldu.

— Biraz daha devam edelim. Bir düşüş atarsam!

— Elbette devam edeceğiz. Ben seni denemek için söyledim.

— Neyi deniyorsun?

— Tavla bilip bilmediğini!

— Netice?

— Bilmediğin meydanda! Zira tavlada mars diye bir şey yoktur. Bir oyun almaya çalışacaksın! Mars olur, kadere... İşte şeşbeş bir açık verdi. Gel Hamdi Bey, ne sana, ne bana!

— At da kazan!

— Sonra "Eyvah" dersin! Son pişmanlık fayda vermez!

— At uzatma!

— Bir daha teklif ediyorum. Ne sana, ne bana! — Zarları yuvarladı —: İşte gördün mü? Vuruldu! Deminki sözünü yerine getiriyorum. Demin "Vur" demeseydin, vallaha vurmazdım!

— Oyna... Ben o kemiğin bıyığına tüküreyim! Gelmemeliydi ki...

— Bu da üç olur!

— Oyna! Yağma yok!

— Üç olur. Bir tavla bilen gelsin!

— Oyna! Saçmalıyorsun! Ben işte bu sebepten bununla oynamayı istemem. Şiir yazar gibi oynar...

— “Beş attım da şesş oynadım. Gene Felek yendi beni!” hesabı he mi?

— Duydunuz ya Müslümanlar! Sahtekârlık ettiğini ağzıyla söyledi. Saymam!

— Sana kalsa çoktan savuşacaksın ama... Bereket versin, şahit çok... İstersen şesşek kapısını vereyim... Kızma!

— Aman şesşek kapısını da öğrenmiş. Tevekkeli değil... Ne oluyor diyorum. Murat Bey siz mi öğrettiniz?

— Yardımcı sayılmaz. Tavlada yekyekedir.

Bu esnada, “Türk Salonu”nun garsonlarından birisi, Murat’ın yanına geldi. Kulağına eğildi:

— Bizde bir arkadaşınız var. Sizi çağırıyor! dedi.

— Kim?

— Ben tanımıyorum. Buralı değil.

— Kendisi neden gelmiyor?

— Yanında bir hanım var. “Mutlaka gelsin” dedi. “Beş dakika gel sin de gitsin!”

Murat duvardaki saate baktı. On birdi.

— Nasıl bir adam?

— Esmer!

— Çok mu?

— Çok!

— Bildim. Zahmet ettiniz. Mehmet Efendi, lütfen kendisine “İşi var!” deyiniz olmaz mı?

— Baş üstüne!

Garson gidince Ertuğrul Hikmet sordu:

— Neymiş?

— Bir şey yok!

— Neymiş Allasen?

— Bir şey yok dedim ya... Dans müsabakası varmış “Girecekse buyursun!” demişler.

— Girelim n’olacaksa... Bir de namımız danslara yürüsün! Hep tavlada yenecek değiliz ya...

— Kim yenilmiş. Dörde dört!..

— Hah! Bunu itiraf için söylemiştim. Durunuz. Düşüş öyle mi? Oyunu biraz bilseniz, “Beş” diye bırakırdınız!

— Zehir gibi atıyor bu gece... Bu gece buna güç yetmez! Sana gelen zarın yarısı bana gelmeli de...

— Tam yarısı gelirse, ben beş yapıncaya kadar, siz iki buçuk yapabilirsiniz... Bu da bir muvaffakiyettir. Benden iki buçuk oyun almak... Hey yarabbi! İşte bir düşse, daha... Bende pul kalmadı gözümün bebeği! Başka paran var mı?

Hamdi Bey, kıpkırmızı olmuştu. Ne zaman yenilse, beş dakika kadar dehşetli üzülürdü. Lakin seyirciler de hak verdiler. Hikmet’e yenilmek, başkasına yenilmeye benzemezdi. Sanki karşısındakine tavlayı muhakkak öğretmeye yeminliydi.

Şimdi gene meşhur hikâyesini, büyük bir ciddiyetle anlatmaya başladı:

— Herif hamama gitmiş! Bakmış ki bir delikanlı, göbek taşında oturuyor ve de kara kara düşünüyor. Herif sormuş: “Ne var oğlum! Yoksa senin ırzına mı geçtiler?” Delikanlı başını sallayarak cevap vermiş: “Keşke ırzıma geçseydiler dayı, beni yendiler!” Zordur, Allah göstermesin! Düşmanlar başına... Pek müşküldür... Ulan kemik!.. Senin kırk paralık namusun olsa Hamdi Bey’e merhamet ederdin...

— Yarı akşam!

Bu söz, Hamdi Bey’in öfkesini alt ettiğine delaletti. Yanaklarını çukurlaştırarak sevimli tebessümüyle gülümsedi. Tavla bahsi de burada bitti.

Üç arkadaş bir müddet susunca, seyir için toplananlar, kibarlık ederek uzaklaştılar.

Hamdi Bey Murat’a:

— Bugün gene senin avukatla beraberdik, dedi. Kâtip galiba zannettiğimizden daha çabuk ayrılacak. Sevkiyattan evvel Ankara'ya gitmek istiyormuş. Erkân-ı Harbiye'de bir akrabası varmış. Onu görüp bir yere yerleşecekmiş. Bu sebeple hazır ol!

— Ben hazırım!

— Oğlan yarın giderse, ben yarın seni gelir alırım! Öbür gün giderse öbür gün...

— Baş üstüne!

Ertuğrul Hikmet:

— Hay Allah razı olsun Hamdi Bey, dedi, korkuyorum, giderek ahlakı bozulacak!

— Ne gibi?

— Şey oluyor. Âdeta ürkek oluyor. Ben, halbuki bilhassa Murat gibi adamlar işsiz kalınca yırtıcı olurlar sanırdım. Hani teşbihte hata olmaz, "Aç köpek fırın yıkar!" hesabı!

Hamdi Bey bir an düşündü:

— Değil, dedi, bilakis... Açlık insanı sünepe eder. Ne demişler? "Yiğitlik atla, silahla, parayla olur."

Murat tane tane konuştu:

— Sünepelik bildiğimiz halde gelse, insan belki onu akıyla def eder. Lakin öyle gelmiyor. Bir başka türlü! Dünya birdenbire değersizleşiyor. Bu değersizleşmek biraz fazla sürerse, öyle sanırım ki, aç adam, şerefini dahi korumaya üşenir! Zaten her çeşit ahlak düşkünlüğü de birdenbire başlamıyor ki... Yavaş yavaş, o kadar derinlere düşeceğini havsala almaya almaya... Nihayet bir daha yeryüzüne çıkmanın imkânsızlaştığı bir yere kadar indiğini şaşırarak fark edince... Değil mi?

— Herkes için değil... Yalnız sefalet her zaman bu neticeyi vermez. Başka yardımcı unsurlar da ister. Mesela içki, mesela ailede mütemadi geçimsizlik...

Ertuğrul Hikmet, Hamdi Bey'in arada sırada, böyle konuşmasına her zaman şaşardı. Hiç görüşmediği halde, uzun senelerdir devam

eden yalnız hayat, bu acayip yankesiciye demek felsefe yapmak, içti-mai şartları tahlil etmek imkânını vermişti. Zaten pis sanatına rağmen, diğer emsali gibi kalkmamak üzere düşmemiş olması da belki bundandı. Kitap okumayı sevdiğini, bir büyük ve kalın deftere beğendiği şiirleri kaydettiğini biliyordu. "İnsanı düşürecek unsurlar var ama, bereket versin büsbütün düşmesine mani olan unsurlar da var!" diye düşündü.

"Türk Salonu"nun garsonu tekrar geldi. Gene Murat'ın kulağına eğildi:

— Afedersiniz! diye fısıldadı, arkadaşınızın adı Kara Cemal'miş. Çok müşkül vaziyette olduğunu söylüyor. "Bir dakika için gelsin de gitsin!" diye rica etti.

— Neymiş?

— Vallaha bilmem!

— Parası mı yok? Ama zannetmem! Sarhoş mu?

— Değil!

— Ya?

— Galiba bir belaya çattı. Masasında Zifos Şükrü oturuyor.

— Kız var dedinizdi?

— Kız da var.

— Zifos ne istiyormuş?

— Bilmem. Akşamdan beri beraber içiyorlar... Zifos'u bilmez de-gilsiniz. Adı üzerinde...

Ertuğrul Hikmet daha fazla sabredemedi. Garsona:

— N'oluyor Mehmet? diye çıkıştı.

— Bir şey yok Hikmet Bey... Murat Ağabeyi bir arkadaşı istiyor da...

— Ne biçim arkadaşmış. Biz burada ağaç gölgesinde oturmuyoruz. İşi olan herif kendisi gelir. İyî vallaha!

Murat bıyıklarını çekiştirerek düşünüyordu. Hikmet'in ceketini ocaktan alsa da bir an gitse mi? Pantolonu da berbat... Hele kunduraları da berbat...

Kara Cemal'in yaza çıkmaz işleri çoktu. "Bre serseri!" denilse...

“Şehzadebaşı'nın Türk Salonu'nda ne işin var? Beyoğlu dar mı geldi?”

Sözü uzatmamak için:

— Peki, hemen geliyorum! dedi.

Garsonun arkasından düşünerek baktı.

— Neymiş canım?

— Bizim Kara Cemal..

— E?

— Sarhoş galiba! “İlle gelsin” diye tutturmuş.

— Gidecek misin?

— Bir bakayım. Şimdi gelirim!

— Dur evvela ben sana bakayım? Otur oturduğun yerde... Ben o züppeyi hiç sevmiyorum.

— Arkadaştır.

— Arkadaş olsa semte gelince evvela buraya uğradı.

— Yanında kız varmış.

— Vay beyim vay! Dans salonunda fink atan kızın hatırı için mi sana uğramamış. Peki uğramadıysa şimdi ne demeye çağırıyor? Demin “İşim var” dedin ya...

— Yapışkandır. Ben gider gelirim... Siz savuşmayın!

Hiç olmazsa İhsan'ın ceketini almak için, bir de sustalıyı açıp hazırlamak fikriyle kahve ocağına doğru gitti. Zifos bulaşık herifiti. Hele sarhoşluğu bütün İstanbul'a illallah çektirmişti. “Zifos” adı da zaten bundan geliyordu. Ayıkken şeker gibidir. Lakin bir de içti mi? Hele bugünlerde bahriye askeri de olmuş...

Ocakta, Veli Dayı'ya göstermeden sustalıyı açtı. Ceketinin dış cebine soktu. Bu esnada, ceket değiştirmekten vazgeçmiş, orada birisi vasıtasıyla ya Kara Cemal'i yahut Zifos'u dışarı çağırmayı tasarlamıştı.

Gülümseyerek caddeye çıktı. Kara Cemal iyi boks yapardı. Bilhassa sol yumrukları pek kuvvetliydi. Zifos'u saniyede tepeleyecek iktidarda olduğu halde... Başını salladı.

Arkasında hızlı hızlı ayak sesleri duyarak döndü. Ertuğrul Hikmet, başı açık geliyordu:

— Hayır ola!

— Ben de geliyorum.

— Olmaz.

— Neden birader?

— Kız varmış... Misafirin misafiri icap eder mi?

— Uzatma, ben de geliyorum. “Zifos” diye bir laf duydum. Zifos ne oluyor?

— Zifos falan yok! Sen kahvede bekle... Şimdi geleceğim...

— Palton da yok... Dişlerin birbirine vuruyor haydi yürü!..

— Öyleyse rica ederim, işime karışma!

— Vay, iş de mi var?

— Karışma, dedim ya...

Dans salonunda cazbant sesi dışarıya vuruyordu. Müsteciri Asım Bey, uzun boylu yakışıklı bir delikanlı, yağlı güreşte olduğu kadar, dansda da ustaydı. Murat'ı gülerek karşıladı. Ağır bir sesle:

— Işın farkına vardım ama, hele ortalık biraz daha tenhalaşsın dedim, diye gülümsedi, lakin Kara Cemal, ille sizi çağırırdı.

— Daha iyi... Siz lütfen birisini yollayın da, “Zifos'u” bana çağırın!

— Gelmez. Çok sarhoş! Yahut da numara yapıyor. Kaç kere adam gönderdik. Bir kere dışarı alsak... Ben hesabımı biliyorum.

— Bir de benim için çağırın!

— Ne diyelim?

— Murat geldi! Seni istiyor! deyiverin bakalım!

Asım Bey, garsonlardan birisini yolladı. Kendileri de kapının aralığından gözlediler. Herkes dans ettiği halde, Kara Cemal'le kızı oturuyorlardı. Zifos, âdeti olduğu üzere üç iskemleyi birden işgal etmiş, birisine oturmuş, birisine kolunu, diğerine ayağını dayayarak yayılmıştı.

Garsonu, başı ağır sarhoş gibi göğse düşmüş olarak dinledi. Sonra hatırlamaya çalışır gibi gözlerini zorla açtı:

— Buyursun yahu! dedi. Murat Bey gelsin! Pekâlâ!

Bunu kapı aralığından duymuşlardı. İyi bir tesadüf eseri olarak

Kara Cemal kapıya yakın bir yerde oturuyordu. Burasını salondan alçak bir bölme ayırmaktaydı. Yani, içeri girilir de, bu bölmeye sapılırsa, diğer müşteriler hiç olmazsa Murat'ın pantolonu ile kunduralarını göremezlerdi.

Ertuğrul Hikmet'e âdeta yalvardı:

— Sen girme! Ayıp olur! Bak ne kolay halledeceğim. Söz ver! Asım Bey'le burada duracaksınız!

— Vuruşursanız?

— O zaman girersiniz!

— İyi öyleyse...

Murat, süratle yürüdü. Bölmeye girerek, sarhoş Zifos'un başına dikildi. Daha yaklaşırken ellerini kollamış, ikisini de meydanda, çıplak görmüştü.

— Merhaba arkadaşlar! diye gülümsedi.

Kara Cemal, büyük bir yükten kurtulmuş gibi sıçradı:

— Buyur. Neredesin yahu?

— Merhaba... Murat Bey!..

— Vay Zifos da buradaymış! Âlem yaparsınız da haber vermezsiniz öyle mi? — Kıza döndü —: Safa geldiniz efendim! Bunlar pek hakikatsiz olmuşlar ama, sizi görünce mazaretlerini anladım. Siz bir arkadaşını ihmal etmeye fazlasıyla değersiniz. Beni takdim etsenize...

— Nadire Hanım... En sevgili arkadaşım, canım ciğerim, kardeşim Murat Bey...

Murat kızın elini sıkıp, Zifos'un ayağını dayadığı iskemleyi çekti oturdu.

— Canınız sıkılmıyor ya?.. dedi, neden dans etmiyorsunuz?

Kara Cemal kekeledi:

— Ediyoruz.

— Hani nerde? Tango boşa gidiyor. Ben epidir senin dansını seyretmedim. Kalkın bakalım!

Kız, büsbütün korkmuştu, hakkı da vardı. Çünkü yeni gelen, Zifos'tan daha serseri idi. Kıyafetinden belli. Üç günlük sakalı da cabası...

Kara Cemal sözü ikiletmedi. Kızı piste koşturdu. Kalabalığa dalı-verdi.

Murat, gözlerini kısarak, bir müddet oynayanlara baktı. Sonra ya-vaşça sordu:

— N'oluyor Zifos!

— Bırak ağabey! Hemen dansa kalkın dersin. Biz burada akşam-danberi... Sen ne bileceksin!

— N'olmuş?

— Bu kız... Bu orospu! Tövbe estağfurullah, yahu bizim başımızı belaya sokacak! Sen bunun yediği naneleri duysan kulağını kesersin namussuzum!

— Seninle bir alakası mı vardı?

— Benimle alakası olsa, şu da laf mı Allasen, kara oğlanı çoktan tepelerdim.

— Öyleyse...

— Bu kız, senin anlayacağın bizim Mülazım'ın dostu!

— Hangi Mülazım'ın?

— Bizim Talim Taburu'nda...

— E?

— Bölük zabiti...

— Peki!

— Bir de baktım, burada oturuyoruz. Beyoğlu'ndan buraya neden atlamışlar. Mülazım'ın korkusuna... Bizim Mülazım yiğit delikanlı... Biz de bugüne bugün muteber sayılırız. Dostunu ellerle görünce can başıma sıçradı, lakin dur bakalım dedim.

— Evvela rakı içelim de dedin öyle mi?

— Evvela bir anlayalım, dedim, bizim Mülazım Allah selamet ver-sin, yiğit delikanlı ama orospu pozlarını, hovardalık numaralarını pek bilmez. Olur ya, belki bu oğlan arkadaşındır. "Şunu götür de biraz do-laştır, ben de arkanızdan gelirim!" demiştir. Külhanbeylikte bilmez değilsin, karı, silah yabancıya teslim edilmez ama, Mülazım bu!

— Sonra baktın ki öyle değil...

— Değil. Cinler tepeme toplandı. “Dans etmeyeceksiniz.” dedim.

— Bak Zifos! Sana bu işi hiç yakıştırmadım.

— Hangi işi?

— Bana anlattın, başkasına sakın anlatma!

— Neyi yahu?

— Bu kadarcık işi sen bilirsin... Lakin sarhoşluk aklını karıştırmış

— Nedir?

— Bu senin yaptığına düpedüz “pezevenklik” derler. Ulan sen elin zabitanın dostunu kollayacak delikanlı mısın? Tuuu ervahına...

— Aman!

— Amanı, ben duydum, başkası duymasın! Haydi yavaşça savuş!

— İyi ama, zabitanın...

— Başların zabitanın sırmalarından... Def ol diyorum. Bir de Zifos kodoşluk ediyormuş mu desinler? Eller bahriye ocağına girince hiç yoktan yiğitlenir! Şuna bakın! Kalk savuş! Ben oğlanla kıza bir şey belli etmem.

Zifos, bu laflara kanacak kadar sarhoş değildi. Buraya otururken “Anafordan birkaç kadeh yuvarlarım.” demişti. Birkaç kadeh de yuvarlayınca, “Şu kız, –Sahiden zabitanın dostu olan Nadire’yi– bu gece de bizim zarımıza baksın!” diyerek fikri bozmuştu. Murat’tan başkası olsaydı, –Merkez memuru Laz Fehmi Bey bile olsa– bu niyetini dayak yemeden değiştirmezdi. Kendisine Zifos lakabı, bıçak atmasından ziyade, dayak yeme kabiliyetinden dolayı verilmişti.

Lakin Murat’ı tanıyordu. Görür görmez, işin içinden “maraza olmadan” nasıl çıkacağını düşünmeye başlamış, hemen de ayılmıştı. Murat’ın kendinden taraf olması hoşuna gittiğinden cilveneliyordu.

Bunu Murat da gözlerinden anladı. Çünkü Zifos kavga etmeye karar verse, öyle hain bakardı ki...

— Yuvarla şunu da, bas! dedi.

— Gelseler de “Eyvallah!” desem...

— Bas diyorum. Canımı sıkıyorsun...

— Kız fena değil de Murat Bey... Gel bu gece...

— Hâlâ söylüyor... Kızıyorum ama...

Zifos rakıyı dikip kalktı. Yumruğunu efece ağzına sürdü. Bir kere dans eden kalabalığa baktı.

— Bu gece sana bağışladım, dedi, lakin bunları başka yerde bastırırsam, Allah kerimdir.

— Ona sözüm yok! Eğer başka yerde bastırır da, kızın iman tahatasına çökmezsen namertsin!

— Hem fırsatı elimden alırsın! Hem de şu söylediğin söze bak!

— Geliyorlar. Def ol!

Zifos kollarını kabartarak çıkıp gitti

Murat arkasına dayandı. Kara Cemal'le kız, ta yanına gelinceye kadar fark etmemiş göründü. Sonra kibarca gülümsedi:

— Afedersiniz, Şükrü Efendi'nin acele bir işi varmış. Gitti. Selam bıraktı.

— Gelecek mi?

— Bu gece mi? Yok canım! Gitti gider, dahi gider. Siz daha kalacak mısınız?

— Hayır, hayır! Şunu içelim de biz de gidelim değil mi cicim!

Kız, omuzlarını silkti. Murat'a dikkatle bakıyordu. Henüz beladan tamamıyla kurtulduklarına emin değildi.

Murat garsona seslendi:

— Mehmet Efendi hesap! Sonra da arkadaşına bir otomobil bulunuz... Bana müsaade hanımefendi!

— Güle güle efendim.

Kara Cemal atıldı:

— Olmaz. Şunu bitirelim. Sen de bizimle beraber geleceksin!

— İçmiyorum. Doktor yasak etti. Sonra arkadaşlar bekliyor. A, baksanıza buraya kadar gelmişler. — Kapı aralığında bakan Hikmet'e elini salladı —: Geliyorum. — Kalktı —: Allahaismarladık.

— Yarın bana yazıhaneye mutlaka uğra!

Kara Cemal, komisyonculuk ederdi. Tehlikeden kurtulunca sana-

ına çok iyi giden yüksekten konuşma âdetini gene ele almıştı.

Murat ona mazur gören bir gülümsemeye baktı.

Nadire'nin elini sıktı.

— Siz, dedi, Cemal'in şimdiye kadar tanıdığı en güzel hanımsınız.

Bunu biliyor muydunuz?

— Pek çok hanım tanır mı?

— Bu da nasıl sual? O kadar iyi dans etmeyi benimle öğrenmedi ya...

— Kız kardeşiyle öğrenmiş...

— Ellinci kız kardeşiyledir. Ama siz de iyi dans ediyorsunuz.

— Nerden bildiniz?

— Şimdi seyrettim ya...

— Hayır seyretmediniz! Konuşuyordunuz!

— Mümkün mü? — Aynayı gösterdi —: Siz buradan bakıyordunuz, ben buradan... Bütün yollar Roma'ya çıkar, demişler. Bütün gözler, güzele bakar, efendim.. İyi geceler...

Ancak üç adım ayrılmıştı ki, kızın merakla sorduğunu duydu:

— Kim bu?

— Bir arkadaş!

— Ne tuhaf adam!

— Tuhaftır...

— Ne iş yapar?

Kara Cemal'in cevabını artık işitmedi.

Hikmet:

— Bu kadar mı? diye somurtarak sordu.

— Bu kadar.

— Neymiş?

— Anlatınm. Üşüdüm. Hızlı yürül..

— Şaştım doğrusu. Benim bildiğim Zifos eşek sudan gelinceye kadar dayak yemeden söz anlamazdı! Ne dedin?

— Anlatınm!

Kahveye girince, kahve-çay söylemek bahanesiyle gene ocaklığa gidip sustalığı kapattı, pantolonunun sağ cebine soktu.

— Bize üç çay! dedi.

Hikmet, Hamdi Bey'e kapı aralığından seyrettiğini naklediyordu. Zifos'u Hamdi Bey de iyi tanıdığı için işin böyle kolayca halledilmesine şaşmıştı.

Murat anlatmak zorunda kaldı ve sözü şöyle bitirdi:

— Herkesin iyi anladığı bir konuşma şekli vardır. Ben Zifos'la nasıl görüşüleceğini bilirim. Başkası olsa, aslanı öfkelenendirirdi. Ben ona, "Ulan, sen pezevenklik etmeye utanmıyor musun?" dedim. Erkekliğine dokundu.

— İyi vallaha!..

— Duydun mu? Erkekliğine dokunmuş...

— Sen bu martavalları bize mi yutturacaksın!..

Hikmet de, Hamdi Bey de kahkahalarla gülmeye başlamışlardı. Önce kendisini Hikmet topladı:

— Allah aşkına şunun doğrusunu söyle, dedi, geçerken yatmamışsa, komiser Fehmi Bey'e anlatayım da, önce bir bahse gireyim... rakısına... Sonra anlatayım... Asker olunca sakın Zifos'un huyu mu bozulmuş! Hele anlat!

— Fehmi Bey meseleyi biliyor. Bahse girmez. Girse de sonunda benim olduğumu bilince kendisini kaybetmiş saymaz. Ben bu Zifos'un adını duyardım. Kendisini görmek nasip olmamıştı. Malum ya Şehzade'de pek görünmez. Mekânı Aksaray'dır.

— Evet!

— İki sene evveldi. Bir akşam rahmetli Durmuş Efendi amcamı görmeye gittim. Kahveye çıkmış. Kahveye gittim. Baktım ki dama oynuyor. Damayı iyi oynardı rahmetli. Meraklıydı. Elini öptüm. Kenara oturdum. Seyre başladım. Ne zevkli adamdı. Ne kibardı. Bir an bırakmak istedi. Razi olmadım. "Öyleyse bu gece bizdesin yeğen!" dedi. Annemin hastalığı sıraları... Uzatmayalım, seyredip dururken içeriye yalpalayarak birisi girdi. Evvela hiç umursamadım. Burası mahallenin ihtiyaçlarına mahsus sessiz bir kahveydi. Böyleleri ancak birisine bakmak için gelir; hemen de çıkarlardı. Bu yavru, doğruca dama oynat-

yanların yanına yaklaştı. Durmuş Amcamın karşısında durdu. "Hoca! Sana geldim!" dedi. Durmuş amcam başını kaldırdı. Derhal canının sıkıldığını anladım. "Ne baktın hoca? Sana geldim diyorum.", "Neye geldin Şükrü?", "İki lira daha vereceksiniz.", "Vermem dedim ya, vermem!", "Vermez misin? Allah Allah! Burası dağ başı mı? Sen adamı soyuyorsun!", "Tövbe estağfurullah!", "Bir de tövbe çekiyor, Müslümanlık taslıyor! Ulan ben adamın sarığını boğazına dolarım da it leşi gibi sürürüm, sen beni bilir misin?", "Oğlum ayıptır. Biz seninle pazarlık ettik. İki çerçeveye beş lira verdim. İşte kahveci Hasan ağa da içinde. Sonra iki lira daha istedin verdim. Ben sana her gün iki lira mı vereceğim?", "Elbet vereceksin! Pazarlık sarhoşluğa rastladı. Dolandırdın!", "Haydi işine git Şükrü! Ben senin akranın değilim! Ayıptır!", "Vay! Sen bana ayıp mı dedin? Ulan biz ayıbı senin gibi yobazlardan mı öğreneceğiz! Sen beni bilir misin? Bana kim derler. Uçlan paraları... Şart olsun bak! Sakalına dedirtme... Evinin tekmi camını çerçevesini aşağı alırım! Evini orospu evine çeviririm... Ben..." galiba daha da söyleyecekti. Fırladım. Tam ağzının ortasına bir yumruk... Birden kan fışkırdı. "N'oluyor?" demeye kalmadan, iki de çeneye... Düşmedi namussuz, ne dersin! Geri geri gitti! Sıçradım bir de şakağına çektim. Bu sefer yanının üstüne yıkıldı. Birisi, "Aman elinde bıçak var!" diye bağırmasın mı? Durmuş amcamın üzerine bıçağını hazırlayıp gelmiş. Baktım sahi! Kolunun içinde sustalı açık. Bileğini büktüm. Derhal bıraktı. Bıçağı alınca kığına bir de tekme yapıştırdım. "Kalk namussuz!" dedim. Sarhoşluk falan kalmadı. Beni tanımaya çalışıyor. Sürüdüm. Kapıdan dışarı attım. Kahveci, "Eyvah şimdi camı çerçeveyi indirir!" dedi. "Sesini duyayım, bağırsaklarını deşerim. Sen beni bilir misin?" diye kükredim. Savuştu. İhtiyarlar, "Berhudar ol! Ellerin dert görme-sin!" dediler. Durmuş Amcam, "Neden çattın elin itine?" diyecek oldu. Pek öfkelenmişim. "Daha çatmak geride... Bu mahalleden def olmadıkça yakasını bırakacak değilim!" dedim. Lakin dama partisinin de tadı kaçmıştı. Yarım saat kadar oturup kalktık. Yolda Durmuş Amcam, "Oğlanın kabahati yok, dedi, şımartan var. Ötekinin berikinin

üzerine salıyorlar. Bir güzel içiriyorlar da..." dedi. "Kim?" dedim. "Manavın damadı, diyorlar, birisi var, o!" dedi. Bizim Rıza'yı söylüyor. "Ben onu görürüm!" dedim. "İtlerle başın derde girecek! Teyzen duymasın!" dedi. Hava sıcak. Ceketini çıkarıp koluma almıştım. Bir taraftan da "Hergelenin bıçağını olsun, peşi sıra atmalydım. Delikanlılıkta ayıp!" falan diye düşünüyordum ki bir nara ortalığı velveleye verdi. Meğer, neredense bir kocaman saldırma peydahlanmış, yolumuzu kesmiş. Nara da bilirsiniz korku alameti! Durmuş Amcam, "Dur gitme" demeğe kalmadan fırladım. Ceketimi başına atmamla bileğini kavramam bir oldu. Japon oyunu vardır. Ne güzeldir. Sağ elini alttan sokarsın ufak bir tazyik, ya bıçağı bırakacak, yahut kolu kırılacak! Pala, yere düştü. Bizim Şükrü Efe, "Vay kolum!" diye haykırdı. Bu sefer daha fazla öfkelenmiş olmalıyım ki palayı aldım. Sırtı hilafsız bir parmak kalınlığında kepenk demiri gibi bir alamet. Boynuna, sırtına, omuzlarına, bacaklarına vurarak önüme kattım. Kaçsa kaçamıyor. Dursa duramıyor. Feryadı gökyüzüne çıkıyor! Ben sade "Yürümezsen Vallaha öldüreceğim!" diyorum. Durmuş Amcam yalvarır... Mahalleli pencereleri, kafesleri sürdü. Çoluk çocuk toplandı. Kan kulağından sicim gibi sızıyor. Kemiklerine kemiklerine vurarak, oğlanı bir güzel yumuşatarak karakola soktum. Tesadüfen bizim Fehmi Bey orada serkomiser değil mi?

— Bu Fehmi Bey mi? Bizim şimdiki merkez memuru?

—İşte bu! Tanışmam oradandır. Şükrü, "İmdat! Beybaba beni öldürüyor!" diye feryadı bastıncı, odadan fırladı. Ne iyidir bazan, hiçbir şey sormadan Şükrü'ye iki tokat çekti. Vallaha ben de beğendim. Sonra öğrendim ki âdeti böyleymiş. Haklı da olsa mutlak dayağı yermiş. Serkomiser adamını iyi bildiğinden bizim hikâyeyi, "Malum! Malum! Kaç para eder. Gebertmeliydiniz ki..." diye dinledi. Bu sırada manavın damadı koşarak geldi. İtini kurtaracak! Beni görünce şaşırıldı. İyidir bilmez misin? "Hayrola sen burada ne anyorsun?" dedi. Meğer bir oynak gelin yüzünden Durmuş Efendi Amcam hatırını kırmış da intikamını Şükrü'ye aldıracak olmuş. Konuştuk. Tanıştık, özür diledi. Sal-

dırmayı geri verdim. Lakin sustalıyı alıkoydum. Hâlâ onu taşıyım. Güzel bir İngiliz sustalısı... Yazın karpuz falan kesmeye lazım oluyor.

— Sonra?

— Sonra Şükrü ile birkaç kere Yenikapı'da karşılaştık. İçiyordum. Geldi. Masaya çağırdım. Rakı ısmarladım. Hep sopa çekilecek değil ya... Biraz da ziyafet çekilecek... O zamandan beri aramız iyidir.

— İyi olduğu belli! Yoksa vallaha bir araba odun yemeden, yakarızdan düşmezdi...

Ertuğrul Hikmet birden Hamdi Bey'e döndü:

— Sen neden gelmedin? Gel diye işaret ettim ya!..

— Böyle oyunlarda beni bir kalem geçeceksiniz!

— Hele korkak!

— İstersen korkak de! Ben size şaşıyorum. Zifos Şükrü ile insan ne yapabilir. Vursan sana yazık! Vurulsan gene sana yazık! Bunlar cins adamlardır ki bırakmalı kendi cinsiyle vuruşsun!

Murat içini çekti:

— Ben de o kanaattemyim. Lakin bırakıyorlar mı? Bir de bu kıyafetle dans salonuna girdik... Beş dakika evvel, birisi benimle iddiaya girseydi, demek kaybedecekmişim! — Güldü —: Kıyafet dedim de aklıma geldi bakın Hamdi Bey, beni avukata götüreceğiniz günden bir gün evvel haber vereceksiniz.

— Neden?

— Benim de kendime mahsus bir hesabım var. Rica ederim. Olmaz mı?

— Hay hay!

— Ben burada yoksam, İhsan'a, yahut ocakçı Veli Dayı'ya söyleyin! Daha iyisi bir tezkere yazıverin...

— Olur. Sen şimdi pikete var mısın?

— Demek tavlanın acısını benden çıkaracaksınız! Varım. Evet!

Hamdi Bey, Murat'ı pikette kolayca yendi.

— Geçen akşamdan bir çay alacağım vardı, dedi, bedavacılığı hiç sevmem! Haydi ağzınızla söyleyiniz.

— Bize üç çay!

— Üçüncüsü Hikmet'e mi?

— Evet!

— Neden?

— Kupaları atacağım zaman iki kere ayağıma bastı da yüzden kurtuldum...

— Vay! İşaret memurluğu da mı var beyim?

Hikmet filozofça başını salladı:

— Her marifet var ama, neyleyim ki kâğıt şeylik etti. Anlarsın ya!..

— Bir daha elimi göstermem! Sizi çay ağaçları sizi!..

— Ağaçta olmaz. Ottur... Nebatat öğren...

— Ben piket öğrenirim daha iyi...

İhsan çayları getirdi.

9

— Murat Bey!

— Efendim!

— Haydi! Saat dokuz buçuk!

— Dokuz buçuk mu? Hani dokuzda uyandıracaktınız?

Ihsan muzip muzip güldü:

— Öyle tatlı uyuyordun ki kıyamadım.

— Geç uyudum da... Bir türlü...

“Uyku tutmadı” diyecekti. Gözlerini ovuşturarak sustu.

— Hava öyle güzel ki, pencereyi açayım mı?

— Fena olmaz!

— Saat dokuzda bir yere mi gidecektin? Keşke uyandırsaydım!

— Fark etmez. Dokuzda uyansam dokuz buçukta giderim, demiştim. Şimdi onda giderim.

— Çayı buraya getireyim mi? Bir de simit?

— Yok. Ben aşağı inerim. Sen keyfine bak!

Ihsan çıktıktan sonra, Murat, tavana bakarak öylece kaldı. Dışarda güneş vardı. Işık, eski tavanı daha perişan gösteriyordu. Hafif bahar rüzgârı bir kâğıt parçasını hışırdatmaktaydı. Murat: “Yılan sürünür gibi!” diye düşündü. Gece bir intihar kararı verir gibi sıkıntı içinde uzun müddet uyanık kalmıştı. Böyle tereddüde düştüğü sıralarda, herhangi bir kararın kati safhasını, sabaha bırakmak âdetiydi. Gün ışığı, hülya-

ları tartaklayarak, hakikate benzer hale getiriyor, karanlığın büyük facialar şekline soktuğu şeylerin böyle olmadıklarını kolayca meydana çıkarıyordu. Mamafih bu sefer, parl parl bahar sabahı, havasındaki tatlılık, rüzgârındaki serinlik, güneşindeki sıhhat ve neşe unsuruna rağmen gecenin tereddütünü büsbütün bertaraf edememişti.

Bir an Ertuğrul Hikmet'i aradı. Şimdi tesadüfen gelmiş olsa ne kadar faydası dokunacaktı. Şair olduğu halde, bazan, bazan değil her zaman, ne bitmez tükenmez bir nikbinliği, manasızlıkları def edişi vardı.

Gözlerini kırıştıtarak dinler ve derhal kararını bastırırdı.

Murat, biraz kııldıadı. Kendisini bir fenalıktan alıkoymak istiyor gibi ağır hareketlerle bir cigara yaktı. Kibritini fırlattıktan sonra arkasından baktı. Şeker sandığının tam önüne düşmüştü.

— İşaret tamam! diye kederle gülümsedi.

Cigarayı bitirinceye kadar sabredemedi. Sanki biraz vakit geçerse kararından cayacak, kararından cayınca da her şeye yeniden başlamak icap edecekti.

Dün gece, Hamdi Bey uğramış, "Yarın değil öbür gün... Yani çarşamba günü gidiyoruz," demişti. Tembih ettiği üzere, bir gün evvel haber vermiş oluyordu.

"Bugün salı... Salı bir millete uğurluymuş... Bir millete uğursuz; bir de biz deneyeceğiz bakalım!"

Cigarayı da kibrit çöpünün yanına fırlattı. Sıçrayıp kalktı. Bütün kış soğukta kalınca, kollarını hızlı hızlı açıp kapardı. Hava ılık olduğu halde gene aynı hareketi yaptı.

Acele giyindi. Ve giyinirken verdiği karardan başka çare olamayacağını bir daha anladı. Bu gömlek, bu ceket, bu pantolonla değil bir avukat yazıhanesine, bir kömür ocağına bile girilemezdi.

Mamafih, şeker sandığına yaklaşmaya bir türlü cesaret edemeden pencereye gitti. Alçak damların ötesinde Laleli, yangın yerinden bir kısım ve daha ilerde Marmara Denizi'nden gökyüzüne benzeyen el kadar bir parça görünüyordu. Derin derin nefes aldı.

Koridorda bir ses duyarak telaşlandı. İhsan gelirse bütün tasav-

vurları bozulacakmış gibi sandığa koştı. Kapağını açtı. Paramparça olmuş birkaç iç çamaşırının altında bir kırmızı bohça duruyordu. Bunu çıkardı. Bir an elinde, ağırlığını belki yüz misli fazla hissederek öyle tuttu. Sonra yatağa getirip yavaşça koydu.

Yüzünün kızardığını hissediyordu. Uzaktan uzağa saçmaladığının da farkındaydı. Eli belli belirsiz titreyerek kırmızı bohçayı açtı. Bu hareketinde bir çeşit ibadet ağırlığı vardı. Açık bal rengi ipek göründü. Murat o zamana kadar bunlara doyasıya bakmadığını hatırladı. Demek ki iki seneden beri sandığında durduğu halde, bir gün ayrılacaklarını sezmişti. Bunlara ebediyen hasret kalacak, bu hasreti, sonraları hiçbir eşya telafi edemeyecekti.

Hoyrat, hattâ hain hareketlerle katlarını açtı. Ahmet Haşim'in şiirlerinde görülen kadar güzel, kırmızı karanfiller... Ve bunların bir eski çini yeşilliğinde yaprakları...

Elini yavaşça üzerlerinde gezdirdi. Bu temasta ipek yumuşaklığından daha başka bir yumuşaklık hissediliyordu. Annesinin gelinlik yatak takımı... Bütün sefaletlere, bazen açıklara, ev kirası verilmediği aybaşılarında mal sahibi kadının insanı yerin dibine geçiren sözlerine rağmen asla satılmayan, bir bunlardı. Çünkü Mahir Efendi, bir gün kansına: "Bunları Murat'ın düğününe saklarız," demişti. Canseza Hanım'ın vasiyeti vardı: "Baban istemişti. Düğününde bunları kullanacağız! Ben göremezsem, sen gene öyle yaparsın!"

Gözlerini biraz kıstı. Dünyada, bundan daha güzel bir şey ne görmüştü, ne de artık görebilirdi. Kan rengi karanfiller... Yemyeşil yapraklar. Hem de kabarık işlenmiş... Annesinin gelinliğinde Fatma Sultan'ın hususi yaptırıp gönderdiği takım...

"Peki, şimdi kim yatacak bunda acaba?" Bunu düşünür düşünmez, birdenbire ferahladığını anladı. Bu ferahlık, ebediyen bu pis odada, bu pis yatağın üzerine koyduğu ve birazdan mutlaka satmaya mecbur bulunduğu mukaddes, cici ve temiz şeylere böyle bakamayacağından geldiği kadar, gece kendisine azap olan fena düşüncenin birdenbire değişmesinden gelmişti.

“Kim yatarsa yatsın... Birisi yatacak ya... Herhangi bir Türk delikanlısı...” Gözlerine yaş toplanmıştı.

“Hayvanlık bu bizim yaptığımız!” diye kendisine mahsustan çıkıştı ve şakalaşan bir çocuk gibi somurttu.

“Peki anneciğim! Müsaadenizle satıyoruz! Özür dilerim sizden... Başka çare yok ki...”

Hemen bohçayı kapattı. Kolunun altına aldı. Açık duran sandığa baktı. Artık bunlar gittikten sonra sandığa da ihtiyacı yok gibiydi. Kapatmak da beyhude... Bir an gözü paltosuna ilişti. Ceketini mi, yoksa paltosu mu daha berbattı? Bunu kaç gündür bir türlü kestiremiyor-du.

Böylece gitmeyi daha münasip buldu.

Kapıyı, burasını bir daha gelmemek üzere terk ediyormuş gibi olduğu halde bırakarak çekti. Kilidi takmaya da üşendi. Kendisine cesaret vermek istediği zaman yaptığı üzere, gözlerinin içiyle gülerek aşağı indi.

— Geldin mi? Az daha tekrar uyudun diye...

Ihsan bohçayı gördü. Bir an sustu. İş sezmişe benziyordu. Lakin bir şey sormadan sözünü bitirdi:

— Yukarı çıkacaktım. Otur. Çay bir... Demli olsun!

— Hazır yavrum!

Murat, oturmadan ayakta çay içti. Büyük lokmalarla simiti acele bitirdi. Bu şimdi içinde bulunduğu anı çok evvelden bir daha yaşamış gibi bir şey hissediyor, kahvenin bomboş masa ve iskemle kalabalığında, yeşil çuhalı bilardolarına şaşarak bakıyordu.

Ihsan'ın bir şey sormamak kibarlığını daha ilk sözünden anlamıştı.

Bir şey söylemeden çıkıp gitmeyi çok istediği halde:

— Şunu satacağım! dedi.

— Sen bilirsin! Bir ay benim ceketini alsan diyorum. Belki bir de pantolon uydururduk.

— Olmaz. Satacağım. — Nedir? diye sormasını bekledi Böyle bir soru gelmeyince minnetle gülümsedi —: Eyvallah!..

— Hacı İsa Efendi'ye git... Bizim hocaya... Ziya'nın babası...

— Hay Allah senden razı olsun!

— Neden? Düşünmemiş miydin?

— Bilakis... Nereye götüreyim diye hep düşünmüştüm de, aklıma gelmemişti... Eyvallah!

— Uğurlar ola! Değerini bulamazsan... Biz Veli Dayı ile görüştük... Yirmi, otuz lira denkleştirecektik.

— Eksik olmayın... Bir bakayım da...

— Sen bilirsin...

Dışarda kendisini umduğundan daha kuvvetli hissetti. Demek ki İhsan'la Veli Dayı dün, yahut daha evveleri kendisini düşünmüşler... Böyle, diğer insanlar tarafından düşünölmek ne tatlı, ne güvenilecek bir haldi. Ayrıca Ertuğrul Hikmet'in, Şahap'ın, Hamdi Bey'in düşündüklerini, üzüldüklerini de biliyordu. Bu paha biçilmez alakayı hak etmek için bu insanlara hiç hizmette bulunmamıştı.

— İyiliklerinin asıl kıymeti de burada işte!.. diye gülümsedi.

Sahaflar Çarşısı'ndan çıkıp Kapalıçarşı'nın siyah kapısını görünceye kadar asıl mühim olanı hiç hatırlamadığını bilememişti. Daha ilk adımda koltukçular:

— Satılık mı? Bir görelim! diye yolunu kesmeye başlar başlamaz, şaşırdı. "Kaça verecek? Ne eder? Piyasa..." falan...

Hem gülümseyerek alıcıları geçiyor, hem de şiddetle düşünüyordu. Nihayet bohçayı, asla geri götüremeyeceğini, tekrar sandığın dibine yerleştiremeyeceğini, bunun şimdi hiçbir faydası ve kıymeti kalmadığını kederle anladı. Annesinin gelinlik yatak takımı bir kere satılmaya karar verildikten, yani gözden çıkarıldıktan sonra bütün hususiyetini kaybetmiş sayılırdı. Her kaç kuruş verirlerse, verecekti. "Cebimde yedi yüz küsur kuruş var... Bizim işimizi şimdilik otuz lira görür... Eksik kalırsa kahveden doğrulturuz. Artık işsiz olmadığımızdan borcun zararı yok..." diye düşündü.

Kapalıçarşı'nın rutubetli loşluğu kendisine pek rahat geldi. Örucüler kapısına giden yola saptı.

Ziya'nın babası Hacı İsa Efendi, burada yazmacılık yapıyordu.

Uzun boylu, zayıf her zaman hiddetli bir adamdı. Şapka Kanunu'ndan sonra İlahiyat Fakültesi'nden istifa etmiş, burada yazmacılığa başlamıştı. Kapalıçarşı'nın aklını başından alan divane herif! Pazarlıksız mal satmaya kalktığı halde, dört beş senedir batmayışına herkesin şaşıp kaldığı Hacı İsa Efendi...

Gene çekmecenin önünde, kalın bir kitap okuyordu. Gözlüklerinin üzerinden Murat'a baktı. Murat'ı kendisine göre severdi. Eski terbiye iktizası, küçük bir hareketle gelmesine sevindiğini, yer vermek istediğini belli etti. Murat eline davranınca, daima temiz, daima hafif elini, delikanlının avcuna kibarca vurup çekti.

Ogluna:

— İskemle! dedi.

— Hayır! Oturmayacağım efendim! Bir ricam var.

— Buyrun. Baş üstüne... Ama gene de oturun... — Ogluna, her zamanki öfkesiyle âdeta çıkıştı —: Kahve!

— Zahmet etmeyin! Okuyordunuz...

— Bakıyordum. — Kitabı dizlerinin üzerinde-dik tutuyordu —:

Buyrun!

— Bir iş bulmak ihtimali varmış. Bir avukatın yanında kâtiplik gibi bir şey! Bu kıyafetle olmayacak. Valdeden kalmış bir parça vardı. Satmak istiyorum. Delaletinizi rica edecektim.

İsa Efendi'nin, her zaman sert bakan yeşil gözlerinden süratle bir merhamet geçti. Hangi dine mensup olursa olsun sahici dindarlarda rastlanan bir kuvvetle — Bu herhalde, dünyayı, dünya işlerini sahidenden umursamamaktan geliyordu —: kendisini topladı:

— Açınız! dedi.

Daha yorgan yüzünün bir parçasını görmemişti ki:

— Peki! Peki! diye telaşlandı. — Namahrem karşısında gibi gözlerini çevirdi. Ogluna, her zamankinden daha büyük bir öfkeyle —: Bana Kevork Ağa'yı çağırın! dedi.

Kevork Ağa, dükkânın tezgâhtarıydı. Sabah tenhalığından bilisti-

fade, diğer dükkânlarda çene yarıştırmıyor, çok sevdiği Hacı İsa Efendi'nin pazarlık düşmanlığını çektiyordu.

— He! Ne varmış? diye telaşla yaklaştı.

— Şunları alınız! Onnik Efendi'ye benden selam ediniz. Derhal satmak istiyoruz. Mümkünse lütfen kendisi gelsinler...

— Olur... Elbette gelsinler...

Kevork Ağa bohçayı alıp gitti.

Hacı İsa Efendi, saklamaya çalıştığı sinirli bir hareketle, kitabı bir yere koydu derhal yerini değiştirdi.

— Mehmet Akif Beyefendi'den mektup aldım, dedi, bir de güzel kıta ilave etmişler... Ziya!

— Efendim?

— Mektup. Dün gelen mektup!

— Dedim ya, efendi baba, evde bıraktınız...

— Evde bırakmışım... Okumanızı isterdim...

Gözleri daldı. Türk Salonu'nu işleten Asım, büyük oğluydu. Mehmet Akif, Asım isimli kitabı biraz da, bu eski dostunun oğlunun adıyla yazmıştı. Hacı İsa Efendi'nin en büyük kederi, oğullarının ikisinin de okumayı sevmemeleriydi. Murat şiirle uğraştığı için gizlice takdir ediyor, şu anda kendisine müracaat ettiğinden dolayı memnun oluyordu.

— Gurbetten şikâyetçi mi üstat?

— Öyle bir şey seziliyor. Daüssıla zordur. Siyasete karışmayacak bir adamdı. Karışmamalıydı.

— Hep aynı söze geliyoruz efendim? Karışmak mevzubahis değil ki... Her şey evvela siyasettir, sonra her neyse o...

— Bunlar Ertuğrul Hikmet Bey'in fikirleri... Siz de mi böyle düşünüyordunuz?

— Evvelce bilmiyordum. Sonra kabul ettim. Size de haklı gelmiyor mu?

— Bilmem. Ben bunda haklı olmayı istemiyorum. Lakin tarihe bakarsak, hep aynı şey olmuş. Şair, edip, sanatkâr, hasılı nerede kalem işlemişse...

— Fırça da...

— Her şey, siyasete doğru gitmiş... Hazin... Kahvenizi soğutmayın!..

Sessiz beklediler.

Ziya babasına sezdirmemeye çalışarak bazı işaretler yapıyor, "Akşam buluşalım!" demek istiyordu.

Kevork Ağa eli boş döndü:

— Gelecek! dedi.

Murat: "Beğendi mi? Alacak mı?" diye sormak istediği halde, Hacı İsa Efendi'nin konuşmasını merak içinde bekledi.

Hoca, duymamış gibi alt dudağını çiğniyordu. Neden sonra:

— Mısır'ı hatırlıyorum, dedi, şehirlerini değil... Arabistan kalbini... Bilhassa çöl, İslamiyete uygun gibi geliyor. Alâyişsiz tabiat... İslamiyetin aslında fakır var... Hazreti Ömer, muharebelerden getirilen ganimetleri görmüş de: "İslamın arasına kervan yükleriyle nifak giriyor," buyurmuş...

Ayıplar gibi ileriye baktı. Beyaz sakalının arasından mahcup mahcup gülümsedi:

— Biz de, baksanıza dünya malının mahşerine düştük. Peder merhum görse aklını oynatırdı. Bundan on sene evvel bana da birisi söylemiş olsaydı, bastonuma davranırdım...

— Peygamberimiz, alışverişi hayırlı görmüşler...

— Burada soygun yapılıyor. Alışveriş değil...

— Her koyun kendi bacağından asılacak.

— Hayır İslamiyette kötülüğe göz yummak yok!

— Bir kişi düzeltemez ki...

— Bir kişi bozuyor. Bir kişi bozuyorsa bir kişi düzeltir... Hiç değilse düzeltmeye çalışır. Biz gözümüzü yumuyoruz. — Ümitsizlikle omuzlarını silkti —: İşte böyle...

Murat, pek az insana karşı duyduğu bir hürmetle İsa Efendi'ye bakıyordu. Durmuş Efendi Amcasıyla ne güzel konuşurlardı.

İkisi de aynı şeyi aynı zamanda hatırlamış olmalıdır ki, Hacı İsa

Efendi:

— Rahmetliye giderek hak veriyorum, dedi. Birçok sözlerini saygısızlık zannederdim. Meğer dünya işine derinden vakıfmış... Akif Hoca'dan çok derin...

— *Durmuş Amcam mı? Nur içinde yatsın! Başkaydı!* Geçenlerde bir arkadaşın valdesini defnetmekten dönüyorduk. Gene lakırdıyı Durmuş Amcamdan açtım. Bizim, şair ne dedi bilir misiniz? “Nerdeyse adından sonra “Celle celale” diyeceksin!” dedi.

— İnsansız yerde Allah da yoktur. — Başını kaldırdı —: Buyrun, diye toplandı, sizi rahatsız ettik Onnik Efendi...

— Estağfurullah hocam!.. — Kolunda bohça, hiç açılmamış gibiydi. Murat korkuyla yutkundu —: Mal sahibi burada mı?

— Mal sahibi benim!

— Daha iyi... — Onnik Efendi çokbilmiş bir gülümsemeyle Murat'a baktı —: Gayet ince iş. Saray işlerinden... Erbabına rastlarsa iyi para eder.

— Biz erbabını bekleyemeyiz! Kabilse siz bekleyeceksiniz!

— İşte orasını arz edeceğim... Bugün moda başka türlü... Erbabını beklemek için alan, tabi ona göre fiyat verir. Lakin ben başka bir şey teklif edeceğim... Bohçayı derhal alınız!

— Neyi alırsınız?

— İçine sarılan bohçayı!..

— Anlayamadım.

Onnik Efendi, bohçayı İsa Efendi'nin önüne koydu. Murat da ömründe ilk defa görüyormuş gibi hayretle inanamayarak bakıyordu. Bu, kırmızı atlastan eski bir şey! İpekleri akmış, altında tüylü pazene benzeyen bir sarı astar, bir meydana çıkmıştı. Üzerinde sarı sırmadan Arap harfleriyle yazılmış birtakım yazılar vardı. Bu sirmalar da eskilikten bazı yerlerde ayrılmışlar, bu suretle altındaki astara karışmışlardı. Murat, annesinin bunu eskiden beri hamam bohçası olarak kullandığını hatırladı.

Antikacı Onnik Efendi, iç tarafını çevirdi. O zaman bohçanın üç

katlı asıl astarının kurşuni renk ipekten olduğu, arasına bir de sarı bez koyulduğu görüldü.

— Halis Berberi işi... Vaktiyle... Yani yüz sene evveline gelinceye kadar Cezayir'de yapılmış. Bu çok daha eski bir mal... Şimdiki halde, yatak takımından iki misli para eder. Düşündüm ki, eğer ihtiyacı def ederse, yatak takımı kalsın... — Murat yutkundu —: Bir münasip müşteri zuhurunda ben size haber veririm. Getirir, baktınız.

Hacı İsa Efendi, Murat orada yokmuş gibi yere bakarak biraz düşündü:

— Bohça ne eder? diye sordu.

— Sizden saklamam. Yüz lira eder. Lakin beklemek lazım. Ben seksen liraya alırım.

— Peki yatak takımı?

— Biliyorsunuz. Aynını yaptırmak istesek hem ustası yoktur, hem de iki yüz liraya çıkmaz. Lakin şu anda 30-40 lira ancak verirler. Demodedir.

— Peki bohçayı satıyorum! Seksen beş lira vereceksin... Dur! Ben bu beş lirayı senden açıktan alacağım! Ziya!

Son heceyi gene öfkeyle uzatmıştı:

— Efendi baba!

— Bir kâğıt getirsenize... Hayır, iki kâğıt demek istiyorum. Birisine bohçayı, diğerine yatak takımını sarınız... — Önündeki çekmenin gözünü çekti —: On beş lira vereyim mi? Bozuk var mı?

— Veriniz!

Hacı İsa efendi on beş lira verip iki tane elli lira aldı.

Bunları çekmecenin üzerine kırılacak bir şey itinasıyla bıraktı.

Ziya, alışverişin her çeşidinden zevk alan bir çarşılı keyfiyle evvela bohçayı paketledi, kıvrak bir hareketle Onnik Efendi'ye takdim etti. Sonra usta parmaklarıyla yatak takımının ipeğini zevkle okşayarak onları da sardı.

Murat, bu esnada, Kapalıçarşı'nın yedi, sekiz asırlık tavanı uçmuş da çığ bir güneş ışığı içinde kalmış gibi gözlerini kırıpşıtıyordu. Se-

vinçten yüreği kamaşmıştı. Daha garibi, artık annesinin gelinlik yatak takımı, elden ele dolaştığı ve bohçasını kaybettiği halde, kirlenmiş değildi. Bilakis, pahalı bohça def edilince, olduğundan da daha temiz bir hale gelmişti.

Son bir senedir, bir de para bulmak hülyasına kapıldığı zamanlar bile en büyük rakam olarak 50 liradan yukarıya çıkamadığı için, şimdi çekmecenin üzerinde duran banknotlara korkunç şeylermiş gibi gizlice bakıyordu.

Hacı İsa Efendi, oğlunun işini bitirerek yerine gitmesini bekledi. Ve kendilerini yalnız kalmış sayarak sordu:

— Çarşıda bir şey lazım mı?

— Her şey lazım!.. — Murat kekeledi —: Her şey... Bir elden düşme elbise alalım demiştim... Biraz kullanılmış cinsten bir çift kundura... Gömlek, iç çamaşır!..

— Pekâlâ! Kevork Ağa!

— Buyur!

— Koltukçu Hacı'yı çağırır mısınız?

— Can baş üstüne...

Murat atıldı:

— Zahmet oluyor. Sizi meşgul ediyorum. Çok teşekkür ederim...

— Gelsinler de bakalım... — Bir an düşündü —: Ben satmaya bir türlü alışamadım, dedi, dükkâncılık bile garip geliyor. Yatak takımını satsaydınız üzülecektiniz değil mi? — Cevap beklemeden devam etti —: Bu kadar zaman satmadığınıza göre... — Oğluna dargın baktı —: Müşkûlatınızı söylemişlerdi. Lakin artık kimse kimseye yardım edemiyor.

— Hiç böyle düşünmeyin. Siz olmasaydınız ben büsbütün beceremezdim.

— Buraya geldim geleli hep aklımdadır. Neler öğrendik... Evvelce çok şey biliyoruz sanırdık. Meğer hiçbir şey bilmezmişiz!

— Estağfurullah.

— Hayat hakkında... Hayattan dışarıda rahatça yaşamışız. Burada

çok gördük... Biz, asıl değeri, değerini kaybetmişin üstüne sarıyoruz. Değersiz muhafaza etmek için değerliyi feda etmek... — Kısa kısa, sınırlı sınırlı güldü —: Bilmediğimizden... Eski bir memleket... Uzun zaman talanla yaşamış... Her evde kimbilir ne kıymetler beyhude yere mahvoluyor. Mesela bohça! Pek eski, işe yaramaz gibi durduğu halde... Böyle kitaplar da vardır... İçine yüz liralık bir tapu senedi yahut bir nişan beratı koymuşlardır da bir yere sokuvermişlerdir...

Kevork Ağa, şişman çember sakallı, kırmızı yanaklı bir adamla beraber döndü.

— İşte, dedi, n'olacaksa... Getirdik...

— Hele gâvur! Buyrun hoca efendi!

Bu seferki, antikacı Onnik Efendi'den başka türlü birisiydi. Hacı İsa Efendi suratını astı:

— Bir işimiz düştü size, bize bir kat elbiseyle bir çift kundura lazım.

— Elbise İngiliz kumaşı mı olsun?

Hacı İsa Efendi, hakaretle baktı:

— Elbise dedim, tezgâhtarlık istemem. Tersyüz edilmemiş, az kullanılmış...

— Beden?

— İşte Murat Bey oğluma...

Eskici Hacı, Murat'a tepeden tırnağa baktı:

— İyi geldiniz, dedi, tam sırası... Dün bir elbise aldım. Bey oğlu muza biçilmiş kaftan!

Hacı İsa Efendi:

— Rengi? diye sordu. "Kahverengi" cevabı üzerine Murat'a döndü:

— Olur efendim. Bir beis yok...

Hacı:

— Halis İngiliz, diye gülümsedi, herif Londra'da yaptırmış. Son moda... Bir iddia üzerine gözünden çıkarmış... Astarı ipek... Lakin biz biraz pahalıya aldık.

— Vah vah! Bu sefer öyleyse zarar edeceksiniz. Pahalı alıp ucuza

satmak aksatada iyilik getirmez diyorlar. Hiç denemedim ama...

Hacı İsa çok nadiren şakalaşırđı. Kevork Ağa, fırsatı kaçırmadan kahkaha ile güldü:

— Anladın mı ciğerim? diye Hacı'ya döndü.

Hacı, felakete uğramış gibi iki tarafına medet arayarak bakınmaya başlamıştı. İsa Efendi:

— Siz bize ihtiyaten birkaç kat getirin, dedi, ayakkabılardan da birkaç çift isteriz. Haydi bakalım!

Biraz sonra üç kat elbise ile iki çift kundura getirildi. Kahverengi kostüm, herifin methettiğı kadar vardı. Henüz hiç giyilmemiş gibi duruyordu. Yüksek bir terzide itina ile diktirildiğı, giyime meraklı bir adama ait olduğı belliydi.

Murat'a da pek uydu. Kunduralardan da siyahı tamam geliyordu.

Hacı İsa Efendi, elbiseye de, kunduralara da baştan savma bakmış, yüzünü ekşitmişti.

— Ne vereceğiz, diye sordu.

— Bunlara mı? Şimdi bunlar beğenildi demek?

— Aklından kurnazlık geçiyor. Ben görüyorum. Ne vereceğiz?

— Kurnazlık dersin hocam! Pekâlâ! Sen münasibini söyle... Ben razıyım! Haydi!

Eskici Hacı, bunu kurnazlık ederek böyle söylemişti. Hacı İsa Efendi ~~tar~~erre kadar tereddüt etmeden:

— Pekâlâ! dedi, yirmi lira veriyorum... Ziya!

— Efendi baba!

— Sar...

— Dur hocam! Ayaklarını öpeyim. Yirmi dört liraya alınmış bunun. İngiliz kumaşı... Biz dükkânı kapatalım mı yahu?

Ziya, elbiseleri sarmak için katlamaya çoktan girişmişti. Hacı çaresizlikle Kevork Ağa'ya döndü:

— Söylesene gâvur! İki laf da sen de!

— Çok verdi. Benim paramla on beş bile etmez. Bizim efendi pazarlıktan ne anlar ciğerim?

— Peki, neden gülüyorsun? Gülmenden belli... Ben batıyorum yahu! Bak hocam, yirmi beşten bir kuruş aşağı olmaz... Yirmi dört lira doksan dokuz dedin mi, mallar bende kalır.

Murat, bugün ikinci defa sevindi. Kendisi de verilen fiyatı pek az bulmuş, elbiseyle ayakkabılara kırk lira paha biçmişti. Herifin daha şimdiden yirmi beş liraya razı olması akıl alır şey değildi.

Lakin Hacı İsa Efendi başka bir hesap tutturdu:

— Üç liradan metresi... İki buçuk metre ne eder? Kevork Ağa?

— Efendim! Üç liradan mı dedin? Yedi buçuk lira eder.

— On lira da dikiş parası.

— On yedi buçuk lira...

— Dün bizim Nedim Efendi'ye kunduraları kaçta alındı. Yeni kunduraları?

— İki buçuk liraya...

— Ne etti?

— Hepsi mi? Yirmi lira!

— Evvelce neden söylemediniz? Biz yepyeni eşyaların bedelini, kullanılmış hurda şeylere vermişiz... — Gözlüğünün üzerinden Hacı'ya baktı —: Yirmi lirayı alıyor musunuz? Yoksa sayayım mı?

— Pek zarar ederiz. Batmakla birdir... Ortağım duyarsa... — Ortağı yoktu, olmadığını Hacı İsa Efendi'nin bildiğini de biliyordu —: Bizim ortak fenadır. Huysuz bir herif...

Hacı İsa Efendi gülümsedi. Kevork Ağa'ya bir elli liralık uzattı:

— Şunu komşulardan bozdurunuz!

Para bozulmaya gidince herif tekrar yalvarmaya girişti. Dört lira, sonra üç lira, sonra iki lira, daha sonra bir lira, daha sonra, hele Kevork Ağa hızlı hızlı yaklaşırken bir tek cigara parası fazla almaya çalıştı. Yüzünü ağlayacak gibi buruşturuyor, "Batarız yahu! Biz iflah olmayız!" diye çırpınıyordu. Lakin Hacı İsa Efendi yirmi lirayı verince, gözleri parladı. Dişsiz ağzını kapkara açarak güldü:

— Hak bereket versin! diye fazladan bankanotları birkaç kere de çenesine sürüp sevinerek yürüdü.

Kevork Ağa arkasından:

— Bizi yere çaldın ya, gülersin namert! diye bağırdı.

Sonra yepyeni üç kat iç çamaşırı, üç gömlek, bir şapka, bir süveter, bir kravat, üç çift çorapla birkaç mendile de topyekün on altı kursor lira verdiler. Bu suretle Murat, insan içine çıkarmayan korkunç bir sefaletten otuz altı lira ile kurtulmuş oldu. Kendi yedi lirasıyla beraber cebinde elli dokuz lira kalıyordu ki gireceği işin iki aylık maaşı demektir.

Çamaşırlardan bir katını, bir gömlek, bir çift çorapla beraber ayırdı.

— Ötekiler burada kalsın, diye yüzü sevinçten kıpkırmızı, rica etti, ben bir kere hamama gideyim... Yıkanayım... Olur mu?

— Öyleyse, Kevork Ağa! Murat Bey'le beraber lütfen gidin. Eski elbiselerini de getirin bakalım!

— N'olacak?

— Bakalım!

Murat hamamda acele soyundu. Sırtından çıkardıklarını Kevork Ağa'ya teslim etti. Kendisini tellaklara temizce yıkattı. Çıkıp giyindiği zaman aynadaki delikanlıyı az kalsın tanımıyacaktı. Bu, annesi öldükten sonra şaşkınlıkla sefalete düşüp orada kaybettiği, bir daha da bulunmaz sandığı Murat'tı.

Gözlerine hücum eden yaşları kimseye göstermemek için şapkasıyla meşgulmüş gibi biraz durdu.

Cebinde elli dokuz lira... Sırtında insana layık elbise... Ve yarı iş...

Dükkanına döndüğü zaman, dört lira kendisini bekliyordu. Sırtındaki partallar da kimbilir neye yaramak için bu kadar etmişlerdi.

Hacı Efendi'nin elini öptü. Kevork Ağa'ya, teşekkür etti. Paketleri yükledi.

Artık caddelerden geçmesine bir mahzur kalmamıştı.

"İhsan ne kadar sevinecekti! Çocuklar bir sevinecekler ki..." Sırtındakilerin çarşı hesabıyla yirmi beş, otuz lira tutmasına bir türlü

akıl erdiremiyordu. Çıkardıkları dört lira ettiğine göre, demek aradaki fark ancak otuz liraymış... Otuz lira, nasıl oluyor da bir insanı birçok şeylerden, muazzam, havsalaya sığmaz, mühim, zevkli, haysiyetli şeylerden mahrum edebiliyordu? Kendisi, asıl kıymetinden zerre kadar kaybetmediği, bu kıymete bir zerre de ilave etmediği halde... Bu akıl almaz fark nereden çıkıyordu!

“Bir tıraş olmalı! diye gülümsedi. “Evvvela tıraş olmalı da, kahveye sonra gitmeli!”

Bir seneye yakındır çektiği azap aklına geldi. Ne kadar budalalık etmişti. O sefaleti ne kadar beyhude çekmiş meğer... Annesinin vasiyetini tutacağım diyerek... Açlıktan, soğuktan geberip gitseydi, sanki vasiyet yerine gelecek miydi?

Bir an durakladı. Annesinin hatırasına karşı hürmetsizlik edip etmediğini düşündü. Hürmet, içinde hâlâ aynı kuvvetle mevcuttu ama, bu hürmetin kuvvetinde, artık buruşmasından endişe bile etmediği yatak takımının kıl kadar alakası kalmamıştı. O pis bohçanın nedense, seksen beş lira ettiği bir çarşıda, yatak takımlarını, bir çeşit hakarete uğradıkları muhakkak olmakla beraber artık hiç tereddütsüz kırk, otuz hattâ yirmi liraya satar, zerre kadar da üzüntü duymazdı.

“Sefalet, adamı sersem ediyor!” diye dişlerini sıkı.

Beyazıt Meydanı'nı, güzel bir bahar güneşi tertemiz doldurmuştu. İnsanlar yürüyorlar, şık kadınlar tramvay bekliyorlardı.

“Neden “Fakir-i Pürtaksir” imiş, dedi, hayır! “Bolşevik Murat” da değil. Bolşeviklikte zenginlik yokmuş... “Murat Bey!” İhsan benim hakkımda, benden bile doğru düşünmüş...”

Bugünün zaferi şerefine bir paket Yaka sigarası almaya karar vererek yolunu değiştirdi. Sıra kahvelerin köşesinde tütüncüye yaklaştı.

“Altmış üç lira yemekle mi tükenir!..”

Acayip şey!.. Artık canı hiçbir şey de istemiyordu. Sevmediği yemekleri bile hatırladıkça, ağzı oburca sulanan adam sanki o değildi.

“Tamam! İşte böyle birader!” diye gülümsedi.

— Lütfen bir Yaka verir misiniz.

— Kibrit?

— Evet. Bir de kibrit lütfen!

Bir seneden beri ilk defa kibrit alıyordu. Bir seneden beri cigarasını hep başkalarından yakmıştı. Altmış para veremeyecek halde olduğu için...

Paketi oracıkta açtı. Siyah kâğıtlı ve ucu yaldızlı sigaralardan bir tanesini ağzına koydu. Tutuşturdu.

Paketlerini topladı. Dükkân camekânlarında şapkasına, ceketine, pantolonuna bakarak ve kunduralarını görmeye çalışarak, saadet içinde yürüdü.

İkinci Bölüm

Avukat Kâtibi

1

Han, Karaköy'de, Murat'ın ömründe geçmediği dar sokaklardan birisindeydi. İnsan dışardan taş cephesine bakınca içersini tahmin ederim sanır, fakat kapıdan girer girmez yanıldığını derhal anlardı.

Hamdi Bey!

— İşte geldik! dediği zaman, Murat, nerdeyse inanamayacaktı ve iş bulmanın neden bu kadar zor olduğunu hemen kestirdi. Zira burada bir iş olabileceğini tasavvur etmek bile mümkün değildi.

Dikkatle kıvrılmış bıyıklarıyla gayet yakışıklı bir delikanlı –Hanın Odabaşısı Sivashlı Hüseyin Ağa– Hamdi Bey'e gülümseyerek selam verdi.

— Beyler yukardalar mı?

— Daha gelmediler. İsterseniz anahtarını vereyim?

Sesinde bir acayip şaka ahengi vardı ve bunu söylerken istihfakâr bir eda ile Murat'ı süzmüştü.

Hamdi Bey:

— Fena olmaz, dedi, işte size yeni kâtip!

Kapıcı, kaşlarını belli belirsiz çattı. Bu sefer, Murat'ı alıcı gözüyle tetkik etti.

— Öyle mi? Hoş geldi, safa geldi! Adı ne efendinin?

— Murat!

— İstanbullu mu?

— Evet!

— Hayırlı olsun... Beyler iyilerdir...

Sesinde ilk kinayeli ahenk kaybolmuştu. Dört senedir hanın oda-başılığını yapıyor, Hayret Bey'in, parlak çocuklardan kâtip almadığını, işi keyifle karıştırmadığını biliyordu.

Anahtarı verdi.

— Selim Efendi de iyiydi, dedi, askere gitti fukara!..

— İyi olmaz mı? Lakin Murat Bey'i daha seversin. Hovardadır... Kafayı çekmesini bilir. Selim gibi ham değildir. — Murat'a izahat verdi —: Hüseyin Odabaşı yamandır haa! Külhanbeyidir.

— İlahi Hamdi Bey... Ne arasin! Bizden geçti. İstanbul toprağı bizi yumuşattı. Kılıbık olduk. Karı sözünden çıkamıyoruz.

— Sen onu, Emine Ablama anlat... Ben yutar mıyım?

— Sor öyleyse... Sor da bak... İki kadeh içmek için iki gün yalvıyorum. Tam gönlü oluyor. Sofrayı kuruyorum. Aralıkta bir huy çıkarıyor. Yallah, ikinci kadehi yasak ediyor.

— Sakın, iki kadehle sızıp yatıyor musun? Öyleyse haklıdır.

— Yok canım... Tövbe yarabbi! Lafı nereye getirdi şimdilik...

Murat'a ahbap ahbap güldü.

Hanın dışardan manzarası yeni bir bina gibi görüldüğü halde, içerisi bir kurun-u vusta kervansarayı tesiri bırakıyordu. Merdivenler, döşemeler taşı. Yazihanelerin dış kapılarını kalın demir kepenkler örtüyordu. Tavanlar yüksek, koridorlar loştu.

İkinci kat sahanlığında kenara koyulmuş bir tahta sırada, üç kişi oturmaktaydı.

Hamdi Bey, bunlardan birisine:

— Merhaba Cemil Usta! Erkencisin maşallah! dedi.

— Bizim erkenci olmamız kaç para? Bey gelmedi ki... Bugün kâtip Selim Efendi de yok.

— Kâtip Selim Efendi askere gitti. İşte sana yeni bir kâtip, Murat Efendi!

— Murat Efendi mi? İnşallah uğurludur. Rabbim muradımızı verir öyle ise...

Koridorda üç tane demir kapı vardı. Bunlardan sağdakiyle soldaki açılmıştı. Demir kanatların arkasında, buzlu camla örtülü ikinci kapılar bulunduğu için içerileri görünmüyordu, fakat sağdakinden tıkr tıkr daktilo sesi geliyordu.

Hamdi Bey "bismillah!" diyerek ortadaki kapıyı büyük anahtarla, bunun ucuna bağlı küçük anahtarla da arkadaki camlı kanadı açtı.

Koridorda bekleyenlere:

— Buyrun! dedi.

Girdikleri yer, büyücek bir odaydı. Karşıda iki penceresi vardı. Bunlardan birinin önüne, herhalde kâtime ait olan, telefonuna rağmen mütevazı bir masa koyulmuştu. Daha küçük bir diğer masada daktilo duruyordu.

Masanın karşısında iki eski kanepeler, birbirini tutmaz birkaç iskemle sıralanmıştı.

Hamdi Bey:

— Geç bakalım makamına Murat Bey! dedi.

Murat, gülümseyerek, ziyaretçilere mahsus iskemlelerden birisine oturdu.

— Neden geçmedin?

— Geçeriz kolay! Hele beyler gelsin!

— Vay, sen bana hâlâ inanmıyor musun.

Murat, "Sus" manasına kaşlarını kaldırdı?

Hamdi Bey:

— Bari daktiloyu olsun gözden geçir, dedi, hiç çalıştın mı? Markası nedir?

— İki parmakla yazdıktan sonra hangisi olursa olsun... Beceririz. Beyler ayrı odalarda mı oturuyorlar.

— Hayır! Soldaki bekleme odasıdır. Bazan müşterilerden birbirini görmek istemeyen olur. Yahut, vekilinden başkasının yanında, velle ki şeriki de olsa, görüşmek arzu etmez. O zaman bu odaya geçirirsiniz. Sizde düzen çoktur. İstersen gel bir dolaşalım.

— Hayır! Bekleyelim daha iyi!

Cemil Usta:

— Evlat nereli? diye sordu.

— Istanbulu!

— İyi...

— Dava ne âlemde?

— İşte sürünüyoruz. Bir kere kazandık. Bir kere kaybettik. Bir kere daha kazandık. Geçenlerde temyizde murafaa vardı. Onun neticesini öğrenmeye geldim!

— İşin iş öyleyse, usta!

— Biz hayrını göremeyiz ya, çocuklar rahat etseler...

Cemil Usta'nın sağ tarafı inmeliydi. Bir ayağını sürüklüyor, eli her zaman titriyordu. Meşhur duvarcı ustası imiş. Dayı tarafından hiç umulmaz bir miras işi çıkmış.

— Keşke çıkmaz olaydı, diye Murat'a gülümseyerek dert yandı, ele geçecek para bizim gibi çaptan düşmüş fukaraların rüyasına girmeyecek kadar çok. Aşağı yukarı, yedi, sekiz bin lira... Bir kere de hasedine kapıldık. İş güç de yok. Dava kovalamak avcılığa benziyor. İnsan bir kere kendisini kaptırdı mı, iddiaya bindiriyor. Avcı kısmı da böyledir. Sabahtan akşama kadar dolaşır, kundura, pantolon eskitir, can telef eder, havaya kurşun sıkar. İki bıldırcınla ya döner ya dönmez... Kırk gün davar eti, bir gün av eti demişler. Bıldırcının tanesi iki kuruş... Rahatça alıp yesene dersin öfkelenir. Dava kovalamak da böyleymiş. Ha kazandım, ha kazanıyorum derken, avukat yazihanelerinde helak oluyoruz. Allah selamet versin Hayret Bey komşumdur. O da Kadıköy'de oturur. Vaktiyle pederleri merhumun inşaat işlerinde hep biz çalışırdık. Eski hukuku unutmamış. Bize on para sarf ettirmeden davayı takip ediyor...

Bu esnada Odabaşı Hüseyin Ağa, tertemiz parıl parıl bir tepsi içinde en keyif ehli tiryakinin hoşuna gidecek zarif fincanlarla iki kahve getirdi.

Hamdi Bey:

— Bizi mahcup ettin Hüseyin Ağa, dedi, söylemeyi unuttuk!

— Olur mu? İlk gün. Kâtip Efendi misafir sayılır. Hoşgeldin Murat Efendi! Buyur.

Murat, ihtiyar Cemil Usta'ya ve diğerlerine teklif etti. Özür dilediler. Kahve taptazeydi. Gayet kıvamında pişirilmişti.

Hamdi Bey cigara çıkardı. Bu sefer, şişmanca ve esmer adama sordu:

— Sizin iş ne civarda?

— Hep öyle... Kayıt suretleri bir türlü çıkmıyor. Tapu dairesi, bir daire değil, batakhane... — Lisanından Ermeni olduğu belliydi —: Bugün, yarın diyorlar. Kâtip Selim Efendi de, askerlik derdiyle bizim işe bakmadı.

— İşte yeni kâtip! Şıp diye çıkarır! Lakin Kasapyan Efendi, sen de adaletini gösterirsin!

— Beni bilmez gibi... Bugün çıkarsın. Ben vadamdeyim... Selim Efendi'ye bir kat elbise vaat ettim. İşte, bey oğluma da hepinizin huzurunda söz veriyorum. Kayıt suretleri çıktığı gün kumaşı kestiriyoruz. İstedığı kumaştan.

— İngiliz!

— Elbette İngiliz... Yerli külüstürlerden alır mıyım hiç?

— Haftaya elbiseyi hazırla...

— Haftaya dersin, iş başka oluyor! Elbisenin cebine helalinden iki tane de on liralık koyacağız... Sen hele bir aydan haber ver!

— Öyleyse haftaya muhakkak... — Murat'a göz kırptı —: Ben sana yolunu öğretirim Murat Bey!

Murat, kendi namına yapılan bu aleni pazarlıktan fena halde sıkılmıştı.

— Hiç olur mu? dedi, bizim vazifemiz... Elbise filan istemez!

Hırant Efendi, pişkin bir gülümsemeyle cevap verdi:

— Sizin vazifeniz kayıtları çıkarmak delikanlı... Biz de kendi vazifemizi biliriz...

Murat, "Burada insanın canı hiç sıkılmaz," diye düşündü.

Üçüncü müşteri —Bunlara burada "Gedikli" deniliyordu— bir cinayet

davası için gelmişti. Kardeşi şoförmüş, birisini ezmiş. Hamdi Bey, bu münasebetle, hukuk ve ticaret davalarında daha ziyade Hayret Bey'in bakışını, cinayet işleriyle de Celil Bey'in meşgul olduğunu söyledi.

Telefon çalınca, sözünü keserek dinleyiciyi aldı.

— Alo! Hayret ve Celil beylerin yazıhanesi... Kimi? Yoklar... Hayır! O da gelmedi. Baş üstüne... Bir dakika... —Murat'a işaret etti: "Yazıver"— Bir dakika... Buyrun... 24800... İki, dört, sekiz, çift sıfır... Güle güle...

Dinleyiciyi yerine taktıktan sonra Murat'a gülümsedi:

— Kendileri yoksa isimleri yahut telefon numaralarını bir yere kaydedersin. Varlarsa, hangisini istediler. Hayret Bey'i mi? Şu bir numaralı zile basacaksın. İki numaralı zil de Celil Bey'in, içerdeki telefonlarla onlar konuşuyorlar...

— Anladım.

— Hiç Adliye'ye gittin mi?

— İki kere...

— Pek azmış birader!

— Bir defa Hüseyin Rahmi'nin davası vardı. Bir defa da komünistlerin...

— Öyleyse bugün beraber gideriz. Acemilik çekme...

— Zahmet etmeyin! Zaten kâfi derecede rahatsız ettim.

— Nasıl söz? Öyle karmakarışık bir yerdir ki... Sonra yabancı görüp horlarlar. Mamafih Tahir Bey de orada... Şahap'ın babası...

Murat bunu hatırlayarak pek sevindi:

— Sahi diye güldü.

— Hatırı da sayılır. Benim de birkaç ahabım var. Diğer avukat kâtiplerini de tanırım.

— Hemen başladınız. Durun bakalım!

— Yoo... Artık kızıyorum ama. Ben pek güvenilir adam değilimdir ya. Bu sefer nedense bana güvenmenizi istiyorum. İkisi de beni dünyada kırmazlar. Hem efendim, onlar bize yalvarsınlar...

Kapı, ancak mal sahiplerinin göze alabilecekleri bir şiddetle açıldı. Kısa boylu, şişman, yüzü kıpkırmızı, badem bıyıklı bir adam:

— Merhaba! diye âdeta bağırarak içeriye girdi.

Bekleyenler hep birden kalkmışlardı. Murat da sıçradı. Yalnız Hamdi Bey istifini bozmadı. Arkadan uzun boylu, seyrek beyaz saçlı, matruş ve son derece mülayim yüzlü, zarif birisi daha göründü. Bu da Hayret Bey'di.

— Af buyrun! Beklettik mi? diye özür diledi.

Celil Bey, gözlerini kısarak Hamdi Bey'e baktı:

— Hayrola! dedi, gene bir domuzluğun vardır.

— İşin gücün domuzluk... Aklın fikrin domuzluk...

Hayret Bey, tamamıyla aksi bir yumuşaklıkla:

— Teşekkür ederim Hamdi Bey, dedi, kapıyı açmışsınız. Efendileri dışarda bekletmemişsiniz...

— Kâtiplik ettik. Bir de telefon numarası yazdık. Evvela beylerin işine bakın da...

Celil Bey, şapkasını içeri odaya götürmüştü. Hayret Bey kapının yanındaki çengellerden birine astı. Hâlâ ayakta duran Cemil ustaya yaklaşip elini omzuna koydu:

— Otursanıza... Rica ederim. Kaç kere söylüyorum. Ta buraya kadar yorulmayın. Eve uğrayıp bir telefon ettirsenize... İşte gene beyhude geldiniz. Murafaaya girdik. Karan bir hafta sonra kalemden alacağız. Eskişehir'deki arkadaş bize telefon edecek. Siz bir daha yorulmayın rica ederim. Ben size haber gönderirim.

— Sağol! Ömrün uzun olsun... Geçeyim de bir bakayım dedim.

— Bir daha sakın deme... Olur mu?

Bu sırada, Celil Bey de, kendi müvekkilini içeri çağırmişti.

Hayret Bey, Murat'ın ayakta durduğunu görünce:

— Oturunuz, dedi, oturunuz rica ederim...

Elli yaşlarında kadardı. Kıyafetine itina etseydi bu yaştaki bazı erkeklerde görülen kadıncı tiplerden birisi olurdu. Her hareketi, sesinin her kıvrımı sevimli ve munisti. Murat onu Celil Bey'den daha çok beğendi.

Hırant Efendi'ye:

— Vatan müdafaası işimizi aksattı efendim, diyordu. Selim Efendi'yi askere götürdüler. Ben de bir türlü bakamadım. Lakin bugünden itibaren ciddiyetle uğraşacağız... Önümüzdeki celseye yetişiriz. Mutlaka...

— Paradan çekinmeyelim. Korkuyorum... Bir şahit var... Nerdeyse geberecek...

— Allah göstermesin! Şahit kısmı ifade vermeden ölebilir mi? Hiç duyulmamış bir mesele... İcat mı çıkarıyorsunuz!

Müşterilerinin ellerini sıkıp selametledi. Hamdi Bey'e döndü:

— Şimdi geliniz bakalım Hamdi Bey... Asıl ciddi işimizle meşgul olalım. Bir dakika bekleyeceksiniz! Adınız nedir sizin?

— Murat.

— Murat Bey! Bir dakika...

— Rica ederim efendim...

Hamdi Bey'e yol verdi. Asıl yazıhaneye girdiler.

Biraz sonra şoförün kardeşi de çıktı. Artık içerde Murat'ın mukadderatı mevzubahis ediliyordu.

Yüreği heyecan içinde bekledi.

Neden sonra bir zil sesiyle giriş kapısına baktı ve yavaşça:

— Giriniz! dedi.

Zil devam ediyordu. Nihayet kendisini çağırmaları ihtimalini düşünerek telaşla kalktı. Ara kapıyı vurdu.

— Buyrun!

— Beni mi istediniz efendim?

Karşı karşıya iki büyük yazıhane vardı. Hamdi Bey, Hayret Bey'in yanında bir koltuğa kurulmuştu. Celil Bey:

— Evet! Gelin bakalım! Adınız "Murat" öyle mi?

— Evet!

— Şöyle buyrun Murat Efendi — Yazıhanesinin önündeki maroken kaplı iskemleyi gösterdi —: Oturun... Galatasaray'da mı okudunuz?

— Evet!

— Bitirdiniz mi?

— Son sınıfa geçtim. Bıraktım.

— Pekâlâ! — Bu sefer Fransızca devam etti —: Neden bitirmediniz?
Murat hiç tereddüt etmeden aynı lisanla cevap verdi:

— Ailevi mahzurlar zuhur etti. Annem öldü. Baktım ki zorlamak beyhude olacak.

— Sonra!..

— Bir sene kadar Anadolu'da bir mektep arkadaşımın ticaret eden babasının yazıhanesinde çalıştım. Ayetullah Bey öldü. İşlerini tasfiye ettiler. İstanbul'a döndüm.

— Geçindirmeye mecbur olduğunuz kimseler var mı?

— Hayır! Hiç kimsem yok.

— Afedersiniz. Bunu verebileceğimiz ücreti düşünerek, bir de tahsilinize göre bunun pek az olacağını hesaplayarak sordum.

— Rica ederim.

Bu sefer, Türkçe konuştu:

— Sakın imtihan saymayın. Bir de yazıdaki süratinize bakacağız. Ben delidolu söylerim de... İşte kâğıt... Başlıyoruz.

Bir istida müsveddesi dikte etti. Murat bunu eski harflerle gayet süratli yazdı. Sonra uzatırken:

— Yazım çirkindir! dedi.

Celil Bey bir bakışta aradığını görmüş gibi:

— Çirkin ama okunaklı ve doğru! dedi. — Ortağına döndü —:

Bir şey soracak mısınız?

— Hayret'in çoktan beri her imtihana karnı tok!

— Gene bir şiir? Pekâlâ! Siz lütfen bir dakika dışarda bekleyin!

Biraz sonra zil gene çaldı. Murat gene kapıyı tıkırdattı.

— Buyrun canım! Biz bize iken kapıyı vurmak bile lüzumsuz!
Şimdi beni dinleyin! Hamdi Bey'e inanmak lazımsa biraz kavgacı imişsiniz!

Murat, Hamdi Bey'e döndü. Kabul mü, inkâr mı etmek lazım geldiğini kestirememişti. Hamdi Bey:

- Kavgacı da söz mü? diye âdeta methetti, semtte namı söylenir.
— Doğru mu?
— Kuru gürültüyü pek sevmem de efendim... Rahatsız olursam...
— Anlaşıldı. Silah taşır mısınız?
— Evvelce taşırdım. Şimdi kullanmıyorum. Neden?
— İyi atar mısınız, diye soracaktım.

Hamdi Bey, kendisine ait bir eseri methediyormuş gibi keyifle gü-lümsüyordu. Murat ciddiyetle cevap verdi:

- İnkıta yapmazsa vururum, biraz...
— Aferin! Ben her zaman böyle şarap fıçısı gibi yusuvarlak değil-dim oğlum! Bir zamanlar Makedonya'da komitacı kovalardık. İttihatçı aruıklarındanız. Severim yürekli delikanlıları... Sıra sizin Hayret Bey!..

Hayret Bey gözlerini kırptırdı:

- Şiirle de meşgülmüşsünüz.
— Okumasını severim efendim.
— Yazar mısınız?
— Beğendiğim bir kıta, bir beyt, bir mısra bulursam, evet, bir def-tere biriktirim.
— Öyle mi canım? Bizzat yazarmışsınız!
— Estağfurullah efendim...

Hamdi Bey:

- Yazar, dedi, lakin arkadaşları arasında da böyledir. Okuduğu-na rastlamadım.
— İyi yazdığına delalettir bu! Ne demiş! **“Malumdur benim suhanım mahlas istemez – Farkeyler ânı şehrimizin nüktedanları.”** Kimindi yarabbi?

Murat boş bulunarak:

- Nedim'in... dedi, sonra derhal özür diledi.
— Bir de... **“Hâyîde sunuhâtı tıraş etmeğe memur, Allah'a şükür cümlemizin berberi vardır.”**
Murat bu sefer ses çıkarmadı.
— Kimin?

— Bilmem ki...

— Hele hele...

— Abdülhak Hamit'in sanırım...

— Bravo! Şimdi Murat Efendi, biz size layık olduğunuz parayı verecek değiliz. Lakin gene de arkadaşılığınızdan istifade etmeyi istiyoruz. Vaziyet-i hazıra malum. İktisadi buhran dünyayı kasıp kavuruyor. Bundan biz de zarar görüyoruz.

Celil Bey atıldı:

— Bre niye uzatırsın! Oğlum biz sana ayda otuz beş lira vereceğiz. Esas burada kâtip maaşı yirmi beş liradır. Şiirden anladığına hürmet beş lira bizim arkadaş veriyor, silahşörlüğüne hürmet beş de ben ilave ediyorum, ediyor otuz beş lira... Hamdi Bey sana yollarını öğretti; ayda on, on beş lira da muamelattan çıkaracaksın. Etti mi elli lira? Büyük bir dava kazanıldığı zaman bizim yüzümüz güler, bundan sana da ayrıca hisse çıkar. Hayret Bey fena şairdir ama, iyi patrondur. Bayramlarda elini keseğe atmayı unutsa, biz hatırlatırız. Hasılı geçiniriz. Oldu mu?

— Teşekkür ederim. Faydalı olmaya elimden geldiği kadar gayret ederim.

— Seni büsbütün buraya bağlayacak da değiliz. Bizim işimiz ne de olsa kolay döner. Birbirimizi iyi tanırsak... Burası bir piyasadır. Burada kendini iyi tanıtırsan istikbali yüksek bir yere, mesela bir şirkete falan geçebilirsin. Lisan biliyorsun.

— Teşekkür ederim.

— Sabahleyin saat dokuzda burada bulunacaksınız. Hamdi Bey "Yapılacak işleri ben göstereceğim!" diyor. Öyle mi?

— Evet! Bugün adliyeye beraber gideceğim. Daireleri göstereceğim. Kâtiplerle tanıştıracam!

— İyi... Pekâlâ! Şimdi söyle bakalım Murat Aka, ilk aylığına mahsuben avans falan ister misin.

— Teşekkür ederim. Param var efendim!

— Manasız çekingenlikten hazzetmem. Dobra dobra konuşmayı se-

verim. Paran yoksa, kendini lüzumsuz yere sıkıntıya koyacaksan, bu hal zekânı ispat edecek değildir. Koskoca bir Mesnevi yazmış bile olsan!

Hayret Bey:

— Mesnevi'yi karıştırma diye kaç kere rica ettim! diyerek âdeta yalvardı.

— Gene mi “Mesnevi” dedim? Yahu kültür meselesi... Şiir bahsinde işte ben cim karnında bir noktayım... Aklıma bir Mesnevi gelir... Bir de Âşık Ömer Divanı...

Hayret Bey bu sefer, korkuyla yüzünü buruşturdu:

— Rica ederim...

— İşte gördün mü? Mamafih, bitti. Hepsi bu kadar... Demek para lazım değil!

— Hayır!

— Bir defteriniz olsun! Bazan bizim hesabımıza masraf edersiniz. Oraya yazınız. Para tükenince isteyin.

— Kolay efendim!

— Şimdi makamınıza geçiniz. Zile basıp odabaşığı çağırın. Dört kahve emredin. Teşrik-i mesaimiz şerefine içelim. Bana bazıları deli Celil derler, bazıları Celâli Celil... Başkalarından, mesela bu Hamdi Bey olacak şeyden duyacağınıza, ben söyleyip kurtulayım. Şerik-i cürmüm de Kibar Hayret Bey tesmiye olunur. Kibarlığı şeyden gelir...

— Rica ederim. Hemen başladınız mı?

— Yahu! Nasıl olsa bir evin adamıyız! Üç gün sonra öğreneceğiz...

— Rica ederim diyor. — Murat'a sahici kibarlıkla —: Kusuruna bakmayın, dedi, neylemeli! Deli olduğunu peşin söylüyor. Deli utanmazmış da sahibi utanırmış. Sizin için değil ama, umumiyetle her yerde tekrarında fayda vardır: Avukat yazıhanelerinde gayet havai gibi görünen sözlerin bile söylendikleri yerde unutulması lazımdır. Bizde —Yani bu biz sözünde artık siz de varsınız!—, birçok aile sırları tevdi edilir.

— Tabi efendim! Bu cihetten müsterih olmanızı rica ederim.

— Biliyorum. Hamdi Bey sizi o kadar methetti ki... Biz de kendi-

sine, en az kendimiz kadar güveniniz. Umumi mahiyette konuştum Haydi siz kahveleri lütfen söyleyin. Birisi gelirse oturup haber vereceksiniz.

— Telefon etmişlerdi efendim. Hamdi Bey numarayı yazdırmıştı.

— Sahi! Unutuyorduk. Teşekkür ederim. Numarayı bulunuz da, arayan zata burada olduğumu bildiriniz!

Murat, sevinç içinde çıktı. Oturacağı oda, küçük masası, eski kanepleri, umumiyetle böyle bekleme odalarında rastlanan hazin çıplaklık, kendisine son derece şirin gelmişti.

Evvela kahveleri mi söylemeli, yoksa telefonu mu bulmalı? diye düşündü

Duvardaki zile bastıktan sonra telefonu açtı. Santral hanımdan, bırakılan numarayı istedi.

Dinleyici elde beklerken, kapıda küçük bir oğlan çocuğu görüldü.

— Siz mi çaldınız?

— Evet. Dört kahve getireceksiniz. Beylerin nasıl içtiklerini bilir misiniz?

— Biliriz. Hayret Bey sade içer... Celil Bey şekerli.

— Öyleyse... Birisi sade üçü şekerli olacak. Çabuk. — Telefona döndü —: Alo! Burası Hayret ve Celil Beylerin yazıhanesi. Bizi aramıştınız da... Evet... Buradalar... Hayret Bey'i mi? Veriyorum efendim!

Zile bastı. Hayret Bey'in "Alo!" demesini bekledi. Dinleyiciyi yerine bıraktı.

Ellerini zapt edemediği bir sevinçle ovuşturdu.

Artık şeki şüphesi yok! Bir iş sahibi olmuştu.

Sevinç gayet az sürdü. Daha evvelki gün kâbus içindeydi. Hem de ne biçim kâbus?.. Ancak şimdi hatırlarken ne kadar dayanılmaz olduğunu daha iyi anlıyordu. Dehşetli bir yorgunluk hissetti.

Kahve ne kadar lezzetliydi. "Dört kahve emrediniz!" demişlerdi. "Teşrik-i mesaimiz şerefine içelim!" Acaba parasını verse münasebetsizlik mi etmiş olurdu?

Bunu düşünüp dururken çırak önüne birtakım yuvarlak teneke-ler bıraktı.

— Nedir?

— Marka! Dört tanesini aldım. Otuz altı tane.

— Parasını? Durunuz!

— Parasını beyler verdi. Âdet böyle. Marka sende durur, parayı beyler verir! Sen daha yenisin de bilmezsin!

— Sağol delikanlı! Sen bana bilmediklerimi öğret!

Oğlan dişlerini göstererek güldü.

*

Celil Bey yarım saat sonra giderken masasının üzerine bir ajanda bıraktı:

— Buyur, dedi, eski kâtipten sana kalan iki mirastan biri budur. Bunda mahkeme, temyiz, icra ve murafaa günleri yazılıdır. Her akşam ikimizden de defterlerimizi ister, o gün kaydetmediğin davaları kaldıkları günün hanesine kaydedersin. Her sabah o günkü dava dosyalarını dolaptan çıkarır, masalarımızın üzerine koyarsın. İkinci miras, çanta... Nerede çanta?

Beraber aradılar. Masanın alt gözünde siyah meşinden güzel bir çanta duruyordu.

— Dosyaları buna doldurursun. Bizden evvel mahkemeye gidersin. Hamdi Bey sana orada ne yapacağını gösterecek. Çantayı, ajandayı görüp pek mühim bir şeyler zannetme! Bir haldir canım...

Elini, ümitsizce salladı. Murat arkasından baktığı zaman ceketinin altında büyük bir rovelver fark etti. Avukatın silah taşımaya neden mecbur olduğunu düşündü. Ve Celil Bey'in babacanlığını biraz daha beğendi.

Sanki işe başlamasının birinci gününü saymışlar gibi öğleye kadar başka bir müşteri de gelmedi. Murat, bundan istifade ederek makineyi gözden geçirdi.

Hayret Bey'le Hamdi Bey, içerde fısıll fısıll konuşup gülüşüyorlardı.

Öğleye yakın çıktılar.

Patron:

— Defteri aldınız mı? diye sordu.

— Evet efendim!

— Dosyalar masanın üzerindedir. Çantaya koyarsınız. Hamdi Bey sizinle beraber kalıyor. Böyle işlerden hemen usanır. Sizi ne kadar sevdiğini bundan anlıyorum. Tebrik ederim.

— Eksik olmasınlar. Hepinize minnettarım efendim!

— Minnet mevzubahis değil... — Hamdi Bey'e döndü —: Kalıyor musunuz?

— Kalıyorum.

— Yemek yeseydik.

Biz Murat Bey'le beraber yeriz. Haydi size uğurlar olsun! Biraz da daireyi gezdireyim. Evrak dolabını falan göstereyim...

— İyi olur!

İkisi kalınca, Hamdi Bey mesut bir gülümsemeyle:

— İşte oldu arkadaş, dedi, iyi adamlardır. Sahiden iyidirler. Âhir zamanda Muhammet ümmeti, ne kadar iyi olabilirse... Senin ne üstüne lazım. İşine bakarsın! Dünyayı düzeltmeye memur değilsin... Böyle gelmiş böyle gider.

— Tabi canım! Eksik olmayın Hamdi Bey... Bu iyiliğinizi sonuna kadar unutmayacağım.

— İyilik falan yok!.. Şimdi evvela bekleme odasından başlayalım. —Soldaki kapıyı açtı— Perdeler her zaman kapalı durur. Buraya müşteri aldın mı, elektriği yakarsın!

Oda, kâtip odası kadardı. İki koltuk, bir kanepeden başka, iki karnatlı, gayet büyük eski dolapla iki hafif cigara iskemlesi bütün mobilyasını teşkil ediyordu.

Patronun odasına geçtiler. Murat burasını bu sefer dikkatle gözden geçirdi. Yerde kıymetli olması lazım gelen büyük bir halı vardı. Mobilyalar, yeni maroken kanepeler ve koltuklar daha pahalı cinstendiler. Müteaddit, ayaklı abajurlar, bilhassa şöminenin üzerindeki mermerde

birkaç heykel, küçük vazo, duvarların ağırbaşlı kâğıtları burasını bir iş ciddiyetiyle beraber zevk sahibi insanlara ait olduğunu da gösteriyordu. Yazihaneler birörnekti. Üzerinde kalın camlar, kıymetli yazı takımları, bazı minimini süsler, kalın ciltli kanunlar, düsturlar vardı.

— İşte dosyalar bu dolapta dururlar!

Hamdi Bey böyle söyleyerek üzerindeki anahtarı çevirip sürmeyi yukarı itti. Dosyalar büyük sarı zarflara koyulmuşlardı.

— Üzerlerinde sıra numarası yazılı. Bir haftaya kalmaz hepsini öğreniriz. Şimdi halvete buyur.

— Nereye?

— Halvet!

Bir kapı açtı. Burası tek pencere küçük bir odaydı. Büfeye benzeyen siyah ağaçtan bir dolap, bir de kadife kaplı, ayakları ve baş tarafı gayet ince işlenmiş bir divan, sütun biçimi bir sehpa üzerinde kırmızımsı bol kocaman abajuruyla bir elektrik ampulü duruyordu. Pencerenin storu aşağıya kadar inik olduğu için içerisi loştu. Hamdi Bey, sütuna gidip düğmeyi çevirdi. Odayı kırmızı bir ışık doldurdu.

— İşte burası halvet! Hayret Bey çocuklarını, Celil Bey hatunlarını bazı bazı burada kabul eder. Konsültasyon meselesi... Gizli iş olduğundan meslek sırnı dediler ya...

— Anlıyorum. Beni alakadar etmez!

— Artık orasını sen bilirsin. Yalnız ben şu kadarını söylemeye mecburum: Hayret Bey rica ediyor. "Sakin benim çocuklarımla alakadar olmaya kalkışmasın! Ossaat bozuyoruz!" dedi.

— Aklımın ermediğini... sözünü bile sevmediğimi söyleseydin!

— Söyledim. Son derece sevindi. Daha şimdiden gözüne girdin! Celil Bey'e gelince: Hoş adamdır. Onun zamparalığına da benim aklım ermez. Ben, malum. Hayret Bey'in mezhebindenim. Lakin Celil Bey'in bir huyu var ki severim. O da dedi ki: "Bize gelen hatunları sen bilirsin, dedi, kâtabi gözüm tuttu benim, dedi, hepsini lütfen bana muhtaç etmesin, bir ucundan da o başlasın!" dedi.

— Rica ederim.

— Vallaha şaka değil... Hayret Bey'in çocukları kıskanıp, Celil Bey'in kadınları kıskanmamasına şaşmaz mısınız? Tarihte meşhurdur. Zamanın sadrazamına mı, serdarlardan birisine mi, bir memleket eşrafı şikâyete gitmişler. "Asker, namuslu namussuz bakmıyor, ırza tassallut ediyor" demişler. "Kaldırıp beni ..... degiller ya..." buyurmuş. Hayret Bey, arkadaşının bu sözünü beğenmedi de aynen böyle cevap verdi. Yani, hatun cihetine fermanlısın!

— Bırak Allasen! Benim kadın düşüncek sıram mı? Bilmez gibi...

— Bir hafta sonra görüşürüz. Celil Bey, bu lakırdıyı keyfinden söylemiyor. Yiğitlik bende kalsın diye söylüyor! Sen istemedikçe bütünü üstüne çökerler... Burası neresi? Avukat yazıhanesi... Bak kuşağında bulunsun Allah'ın melaikesi olsa, benim karım bir avukat yazıhanesine on dakika girdi mi, boşanm!

— Gene lafa yekün tutmadın Hamdi Bey!

— Bilmem! Yüzde birisi doğruysa, yüzde doksan dokuzu öyledir... Istisnalar... da kaide olamaz! Kendin de göreceksin ya... Şimdi bu ilk ders! Yürü, yemek yiyeceğiz. Bugün bana misafirsin!

— Olmaz... Bilakis! Bugün sen bana misafirsin!

— Şimdi darılırım haa... Bugün sen benim çırağım sayılırsın. Çırak ustaya tabidir. Gel arkamcek!

O günkü mahkeme dosyalarını çantaya yerleştirdiler. Bunu besmele çekerek Murat eline aldı.

Kapıyı kilitleyip anahtarı aşağıda, Hüseyin Ağa'nın küçücük hücrelerinde duvardaki numaralı yerine astılar.

Hamdi Bey çırağa Tokatlı'da bol biralı bir ziyafet çekti.

Tramvaydan Sultanahmet'te indikleri zaman, Murat saat bir bir buçuk arasında Ayasofya Camii'nin önündeki yolun kalabalığını ve bu kadınlı erkekli kalabalığın bir aralık Meşrutiyet mebuslarının toplandıkları muazzam ahşap binaya girdiklerini ilk defa fark etti.

Doğruca ikinci kata çıktılar. Burada avukatların, şapkalarını, paltolarını bıraktıkları vestiyer vardı. Şişman bir adam, Hamdi Bey'i gülererek karşıladı. Murat'ın elini sıktı.

Celil Bey'le Hayret Bey'in şapka astıkları çengelleri gösterdi.

Sonra ceza mahkemelerini, müstantiklik dairelerini, hukuk, sulh, ticaret mahkemelerini dolaştılar. Hamdi Bey, buralardaki tanıdıklarına Murat'ı tavsiye etti. Aralıkta, kâtiplerden birine, bir de dolmakalem sattı.

Müddeiumumulikte Şahap'ın babası Tahir Bey'i gördüler. Alt katta icra dairelerini gezdiler.

Asliye cezada Celil Bey'in bir davası, hukukla ticaretle Hayret Bey'in üç davası vardı. Hamdi Bey kapıya asılmış listelerde, sıraları bulup kâtibin gelmiş olduğunu avukata bildirmek üzere kenarlarına birer işaret çekti.

— Dolaşacaksın! dedi, mahkemeler yapıp sıra size yaklaşınca orada hazır bulunmaya çalışacaksın. Mübaşir bağırdı mı, eğer avukat henüz gelmediyse, yahut bir başka mahkemeye girmişse, içeri dalıp “Şimdi gelecek efendim!” diyeceksin!

— Hâkim dinler mi?

— Âdettir. En sona bırakırlar da yeniden çağırırlar... Bir kere mahkemeler bitirilir, kalemlerdeki işler bilahare takip edilir. Celp çıkarılır. Layiha tebliğ olunur. İlam harcı yatırılır. İcraya koyulur. Hacze gidilir. Şimdi bütün bunlar karmakarışık gelir ama, bir haftaya kalmaz, benden usta olursun. Az daha unuttuyordum. Asıl mühim yeri atladık. Mahkeme veznesini. Gel bakalım.

Yeni kâtibin şerefine iki avukat da, âdetleri hilafına o gün adliyeye erken gelmişlerdi. Bilhassa Hamdi Bey'in yardımıyla davaları beklemek pek kolay oldu. Kalemleri Hayret Bey'le beraber bir daha dolaştılar. Bu arada Hamdi Bey, Murat'ı birkaç avukat kâtibiyile tanıştırdı. Bunlardan birisi tapuda bir işi olduğunu laf arasında söyleyince, Hamdi Bey sabahki Ermeni'yi hatırladı.

Hayret Bey'e meseleyi anlatıp tapuya gideceklerini söyledi.

— İyi olur! Sen gidersen işi bir solukta çıkarırsın!

— Hayır bizim Murat Bey'in ahbabları daha çoktur.

Numarayı alıp beraber tapu dairesine gittiler. Hamdi Bey mahze-

ni, evrak memurunu tanıyordu. Bir kenara çekti. Biraz konuştuktan sonra Murat'ı çağırdı:

— İşte Mehmet Efendi, söz verdi, dedi, yarın akşam paydosa doğru geleceksiniz. Yarım saat kala elverir! — Memura gözünü kırptı — : Murat Bey yabancı değil! Ücretini verir.

Sultanahmet Meydanı'na çıktıkları zaman ancak üç buçuktu.

Hamdi Bey:

— Usulü bozmayalım arkadaş! dedi, bir avukat kâtibi işlerini bu kadar erken bitirdi mi, bir saat tavla, kâğıt oynar!

— İmkânı yok! Ben yazıhaneye gitmeliyim... Ayıptır.

— Asıl gidersen ayıp! Gel diyorum.

Sıra kahvelerden birisine girdiler. Güle güle iki parti tavla oynadılar. Murat yenildi ve hemen kalktı.

— Gidiyor muyuz? diye sordu.

— Artık sen yolu belledin! Yalnız başına umarım ki yazıhaneyi bulursun! Biraz da ben çalışayım kardeş!

— Sahi! Meşgul ettik...

— Bugün de bir “meşgul ettik” tutturmuşsun. Gece kahvede buluşuruz. Görüşemezsek ben yarın gene yazıhaneye uğrarım.

— Rica ederim, benim için yorulmayın...

— Hak oyunu üçtür. Mümkün olursa üç gün beraber dolaşacağız... Dördüncü gün yalvarsan gelmem!.. Haydi güle güle... Dur az kalsın unutuyordum. Geçerken Karaköy'de Hırant'a uğrarsın. Adresini yazıver. — Söyleyip yazdı. — : On lira alırsın. Yarın akşam tapudaki Mehmet Efendi'ye beş lirasını verirsin.

— Beş lirası?

— Afedersin. Artık nerdeyse sana “avanak” diyeceğim. Beş lirası da senin.

— Olmaz. Ayıp. Hem patronlar duyarsa...

— On beş lira almadığına üzülürler. Meraklanma! Böyle iş üç sene bir gelir... Âdet böyledir. Hiçbir yerde âdetleri bozmaya çalışmamalı. Elbise meselesi de şaka değil... Hırant'ı bilirim. Namussuzdur.

Lakin ben de ondan aşağı kalmam. Elbiseyi kestiririz.

— Ben utanıyorum.

— Benim senden şu anda utandığım kadar, m¼mk¼n değil, utanamazsın. Bir işe başladık. Işe başladığımız zamanlar aklına geliyor mu?

Murat'ın iči sızladı ve bu acayip yankesiciye minnetle baktı. Ona karşı duyduğu borç hissi, d¼nyada pek az insanın tanıdığı ağırlıktaydı.

2

Yazıhanenin bulunduğu katta, bir diğer avukat yazıhanesi ile bir daktilo makineleri tamir atölyesi bulunuyordu.

Odabaşı Hüseyin Ağa ile hizmet dolayısıyla selamlaşan Murat, bu sayılmazsa evvela, bitişik yazıhanenin kâtibiyle tanışmıştı.

İşe başladığının ertesi günü öğle üzeriydi. Peynir ekmek almış, çay söylemişti. Gece verdiği karara göre birkaç ay kabil olduğu kadar az masraf edecek, bir kere kahvenin üstündeki o perişan odadan kurtulacaktı.

Çayı bırakıp çıkan çırağın, birisiyle konuştuğunu duydu ama, aldırmadı.

Kapı vurulduğu zaman ağzı doluydu:

— Buyrun! diye müşkülâtle seslendi.

Camlı kapı evvela aralandı. Sanı kıvırcık saçları, pembe beyaz tombul yüzüyle otuz iki dişini göstererek gülümseyen delikanlı, Fransızca:

— Girebilir miyim? diye sordu.

— Fakat, tabi...

Çok uzun boyluydu. Gayet şık giyinmişti. Parmağında üstün markalı kalın bir altın yüzük, kolunda, büyücek bir altın kaplama saat vardı. Gayet tatlı bir esans kokusu getirmişti.

— Afiyet olsun aziz meslektaşım! Ben, avukat Mösyö Anastas'ın kâtibi Panayot Yordanidis...

— Memnun oldum. Bana da “Murat” derler.

— Müşerref oldum Mösyö Murat!

Fransızca'yı pek güzel konuşuyor, Rumluğu zerre kadar belli olmuyordu. Murat yer gösterdi. Zile bastı.

— Bir iki lokma alır mısınız? İnmeye üşendim.

— Teşekkürler... Öğle yemeğini ekseriya yemiyorum. Çünkü göbekten korkuyorum... Baksanıza...

Bembeyaz, güzel tombul elini şişmanca insanlara pek yaraşan bir hareketle karnına vuruyor, kederlenmiş gibi açık sarı kaşlarını kaldırıyordu.

— İşte daha iyi söylediniz... Burada yemek yok... Kahvaltı... —

Kapıyı açan çırağı gösterdi —: Çay mı?

— Çay! Peki... — Oturdu —: Sizi dün akşam gördüm. “Anlaşacağız” dedim. Biz artık bu zanaatta insan sarrafı olduk. Fransızca'yı ne güzel söylüyorsunuz!

— Mektepte öğrendim. Hocalarımız Parisliyidiler.

— Bana mı söylüyorsunuz? — Gözünü kurnaz kurnaz kırptı —: Fransızlar ne derler: “Lisan yatakta öğrenilir” derler. Ben bu güzel telaffuzun arkasında cilveli bir Fransız kızı görüyorum.

— Değil... Hayır!

— Beyhude... Aldanmam... Biz de kudretimizce zamparayız azizim.

Zampara olduğu, kıyafetine gösterdiği itinadan anlaşılıyordu ama, bu kadar acele samimiyet Murat'ı şüphelendirdi. Hemen yatakta lisan öğrenmekten bahis açması, ya bir maksat içindi, yahut da delikanlı, irikiyım güzel erkeklerin ekserisi gibi biraz safçaydı.

Murat bunu anlamak üzere ihtiyatla sordu:

— Sizin kapıda iki isim var!

— Birisine kulak asmayın. Yerli Rum... Siz nasıl dersiniz — Türkçe söyledi —: “Tathısu Rum'u!” — Sözünü kendisi de beğenerek keyifle güldü —: Asıl patron Mösyö Anastas İngiliz tebaasıdır.

— İngiliz tebaası olanlar burada avukatlık yapabiliyorlar mı?

— Burada... — Elini “adam sende” manasına salladı. Sonra parmaklarını birbirine sürterek para işareti yaptı —: İsterling her yerde geçiyor.

— Anlayamadım. Para mı kazanıyorsunuz? Para mı dağıtıyorsunuz?

Sual, karşısındakinin sözü üzerine kendiliğinden meydana çıkmış bir şakadan ibaret olduğu halde, Mösyö Yordanidis göğsüne vurmuşlar gibi vücudunun üst kısmını arkaya çekti. Gözlerini kırpıştırarak Murat’a şüpheyle baktı.

— Anlamadım? diye tereddütle sordu.

— Ne bileyim! “Para” dediniz de... İsterlingden bahsettiniz. Sizin patron avukatlığı üste para vererek mi yapıyor? dedim.

Yordanidis asıl şaka buymuş gibi kahkahalarla güldü:

— Şarman! Şarman! Mon diyö! “Charmant! Charmant! Mon Dieu!” derken ellerini dizlerine vuruyordu.

Murat, onun bu (Şarman, Mon diyö!) sözünü sık sık tekrarladığını ve yalnız birinci kelimedede bütün İstanbullu Rumlar gibi (Ş) yerine (S) dediğini biraz sonra öğrendi. Yordanidis’in anlattığına bakılırsa, Mösyö Anastas, burada birçok İngiliz firmalarının umumi vekili, hukuk müşaviriymiş; hükümetle, bankalarla, belediyelerle işleri olunca, kanunların bazı maddelerini anlamak isterlerse, bir mukavele imzalayacakları zaman Mösyö Anastas’a müracaat ederlermiş. O da bizzat göremediği işlere, şeriki olan Türk tebaası avukatı koşturmuş.

Mösyö Yordanidis:

— Siz de bizim yazıhaneye mensup sayılırsınız aziz meslektaşım! dedi.

Murat’ın şaşırmasını bekledi. Bu şaşkınlığı görünce pek sevindi. “Şarman! Şarman!” diye ellerini dizlerine vurup keyiflendikten sonra izah etti:

— Türkçe evrakın bir kısmını, bizim ihtiyar yazar... Bir kısmını Selim Efendi buraya gelmeden evvel noterdeki daktiloya tape ettirdik. Selim Efendi gelince ona verdik. Fikir benimdir.

— Siz?

— Ben İngilizce ve Fransızca kısmı idare ederim. Türkçelerini burada yazdırmak benim de işime geliyor. Notere kadar gitmekten kurtuluyorum. Sizi pek beğendim. Bize yardım edeceğinizi umarım.

— Bilmem ki vaktim olur mu? İsterim tabi...

— Bedava değil. Patron, kesesi elinde bir centilmendir. Mesela bir sürü vekâletname sureti çıkarmak lazım gelir. Beherine elli kuruş veririz. Bir defada beş tane çıkarırsınız. Ekseriya, beher vekâletnameden 15-20 tane lazım oluyor. Biz İngiliz usulüyle çalışırız. Birisine bayram tebriki yollasak, bir de musaddak vekâletname sureti iliştitiriz. Güzel değil mi.

Burada gene “Şarman” kelimesini kullanmış, gene ellerini dizlerine vurmuştu.

Murat, dünyanın en sevimli budalalarından birisiyle karşı karşıya olduğuna iyice kanaat getirerek rahatladı.

Çocuk çayı getirince Mösyö Yordanidis, yüzünü ekşiterek, berbat bir Türkçeyle:

— Temiz mi bu? İçinde sinek yok ya?.. diye sordu.

Fakat derhal yüzüne tebessümünü takarak hiç titizlenmeden biraz ekmek kopardı. Peynir aldı.

— Sizi memnun etmek için... diyerek iştahla yemeye başladı.

Kolayca şişmanlamak istidadında olan genç uzviyet, suni olarak aç bırakıldığından, daimi bir açlık çekmekteydi. Yordanidis'e peynir, ekmek, Murat'a göre birkaç misli daha lezzetli geldiği halde, her lokmada yüzü azarlanmış bir çocuk gibi asılıyordu. Nihayet içini çekti.

— Açlıktan ölüyorum dostum, dedi, lakin bizim matmazel razı değil... Çantasında bir ip var. Her buluşmamızda onunla karnımı bir kere ölçüyor. Eğer ip kavuşmazsa darılıp derhal gidiyor.

— Aman!

— Evet! İsterseniz ekmek yiyiniz, o zaman cicimama'dan mahrum kalıyorsunuz. İsterseniz nefis bir kadını gute ediniz, o zaman da böylece ekmeği koklayacaksınız!

— Korse taksan!

— Ne diyorsunuz siz? Başıma gelen felaket hep korseden doğuyor. Bir gün bizimki korse kullanan bir ihtiyar adamla kalmış... Nefret etmiş... öyle olacağım diye.

— Kalmış mı? Anlayamadım.

— Eskiden, yani benimle arkadaş olmadan evvel randevuevine gidiyordu. Lakin görmelisiniz. Benden iki, üç yaş büyük olduğu halde, on beş yaşında mektep talebesi sanırsınız... Görmelisiniz dedim! Mutlaka görürsünüz. Buraya gelir. Bazan tabii... Bir şeye ihtiyacı olursa...

— Hakikatte kaç yaşında?

— Yirmi beş.

— Affedin! Bunu sizin yaşınızı da beraber öğrenmek için sordum. Demek yirmi ikidesiniz.

— O kadar... Beni ihtiyar bulmuyorsunuz ya!

— Nasıl bulurum. Aramızda, ancak üç sene fark var. Bilakis pek çocuk buluyorum ki menfaatim icabıdır.

Mösyö Yordanidis yansına kadar içtiği çay bardağını kaldırarak derin bir kedere kapılmış gibi şikâyet etti:

— Kadınları çok seviyorum. Bütün felaketim de budur. Kadınları... Bir tanesini, beş tanesini değil... Bütün kadınları... Sizin padişahınız Abdülhamit'i düşünürüm. Dünyada kıskandığım biricik erkek odur. — İçini çekti —: Halbuki bir tanesinin bile hakkından geleceğim.

— Ne demek?

— O manada değil... Hayır, çok şükür, kuvvetli erkek olduğuma inanınız. Beceremiyorum. Birisine kapıldım mı? Kendimi kurtaramam! O beni bırakıncaya kadar. Şimdiki kadınları da elbet bilirsiniz. İyi kazanan, eli açık, yüreği merhametli bir kavalmeden kolay ayrılmıyorlar. Mesela, benim Şarlot iki seneliktir. Şimdi gitse, kilisedeki sadaka kutusunu bir günlüğüne doldururum. Mamafih, erkek erkeğe itiraf edeyim ki, henüz kendisine doymuş da değilim. Beni acayip bulmuyor musunuz?

— Herkes biraz öyledir. Sizi samimi buluyorum!

— Mersi! Ben insan sarrafıyım! Sizi görür görmez beğendim. Selim Efendi de iyiydi ama, biraz tutuktu. Sonra lisan bilmezdi. Derdimi bir türlü anlatamazdım. İçer misiniz?

— Biraz!

— Ne içersiniz?

— Rakı!

— Olmadı. Zampara değilsiniz... Beyhude yalan söylemeyin. Dünyada inanmam!

— Neden canım?

— Zampara kısmı ağzına bir damla rakı koymaz. Ben zampara olduğum için daima bira içerim. Bira, doktorlar söylüyorlar, erkeklik kuvvetini kat kat artırırmiş. Bir deneyin de bakın... Ben, eğer karnım, bulduğumuz gün ölçüyü aşmamışsa Şarlot'a amanallah çağırıyorum. Şimdi söylesem inanmazsınız... Bir gecede... Dokuz defa... Evet, mübalağasız! Dokuz defa... Kız, az daha polis çağıracaktı. Güzel değil mi?

— Pek!..

Murat da karşısındaki gibi ellerini dizlerine vurarak “Şarman” diye fıkır fıkır gülmüştü.

Mösyö Yordanidis, bu hareket, kendisinin imiş de, bizzat kendini aynada seyrediyormuş gibi bir an baktı. Sonra zevkle tekrarlayarak:

— Harikuladesiniz Mösyö... Mösyö...

— Murat!..

— Mösyö Murat... Harikulade... Anlaşacağız. Lakin bir şartla: Siz beni rakı içmeye zorlamayacaksınız. Ben sizi bira içmeye dilediğim kadar zorlayacağım... Mutabık mıyız?

— Hayır!

— Hayır mı? Öyleyse bir sahte Türkle konuşuyorum. Kimsiniz Mösyö? Hangi millettensiniz?

— Türk, iftiharla..

— Olamaz. Türkler kadıncıdırlar. Size birayı kaç kere tecrübe ettim diyorum.

— İyi ama... Ben inanmıyor değilim ki... Bilakis inandığım için olmaz dedim.

— Ne gibi? Neden?

— Çünkü nasıl anlatmalı... Benim henüz Matmazel Şarlot gibi dayanıklı bir partönerim yok...

Mösyö Yordanidis, şimdiye kadar kullandıklarının hepsinden daha şiddetle bir "Şarman!" çekti ve dizlerini acıtana kadar şamarladı. Gözleri yaş içinde:

— Vah zavallı dostum! Zavallı dostum! dedi. Sizi temin ederim ki çok daha dayanıklılarını bulacaksınız. Asla "Polis" diye bağırılmayacak olanlarını... Burası neresi? Siz işin merkezinde bulunuyorsunuz... Elinizi uzatmaya bile hacet kalmayacak. Görürsünüz... İşin merkezinde... — Sonra kapıya bakarak sesini alçalttı —: Bir dost nasihati: Sakın bir tanesine bağlanmayın. Sakın bana benzemeyin! Henüz ömrünüzün gelecek çağında bulunuyorsunuz... Her çiçeğin bir ayrı tadı vardır... Bal da ayrı ayrı çiçeklerden toplanır. Bir tek çiçek! Ne kadar güzel olursa olsun giderek tadını kaybediyor. — Tekrar içini çekti —: Ben mahvolmuş bir adamım! Siz bari kendinizi müdafaa ediniz.

— İşin merkezi dediniz? Merkez nerede?

Mösyö Yordanidis sahiden şaşırды ve dünyanın en şaşkın manasıyla dolu bir "Şarman" çektikten sonra anlatmaya başladı.

— Merkez burası... Bu içinde bulunduğunuz oda... Burasını bir tavuk kümesi farz ediniz. Anahtarını size teslim ettikleri bir kümes...

— Bizde bir söz var: Kurt komşusunu yemez! derler.

— Komşu mu? Hani komşu? Siz nerede oturuyorsunuz?

— Şehzadebaşı'nda...

— Neresidir bilmem! Lakin bu Karaköy'de olmadığı malum. Burada, bu odada bile otursanız gelenler gene de size komşu sayılmazlar... Nerelerden geliyorlar? Uzaklardan... Allah bilir.

— İnsan ekmek yediği yere fena gözle bakmayacak.

— Rica ederim. Günahımı çıkaran papaz gibi konuşmayın. Demin ne söyledim. Siz elinizi uzatmayacaksınız. Şöyle dönün bakayım!

Yakışıklı adamsınız... Kadınlar sizin tipinizi benim tipimden daha çok beğenirler.

— İltifatınıza minnettarım.

— İltifat değil... Hakikat! Burası “merkez” dedim. Bu da hakikat! Ben bu merkezden zerre kadar istifade edemem. Bu da bir üçüncü hakikat... Hem de en feci!!

— Neden?

— Bir kere Şarlot’tan korkarım. Çünkü yalan söylemesini beceremem. Neredense biliyor. Kulaklarım kızarıyormuş. Sonra sizin kadınlar tuhaf! Hıristiyanla yatmayı âdeta günah sayıyorlar. Öyle gülmeyin! Bizim kızları daha hoş bulmuyor musunuz?

— Anlayamadım?

— Onlar da size karşı milliyet yahut din gayreti gütselerdi...

— Evet, sizinkiler daha hatırlamaz!

— Bizimkiler daha akıllı... Mesele bu! Mamafih, zengin Türk ailelerinde ecnebilerle yatıp kalkanlar çok...

Murat, itiraz edecekti. Türklük ve İslamlık davası gütmek için yeri de, mevzuyu da pek münasebetsiz buldu.

— Demek, buraya birçok güzel kadın mı gelir? Ben dünden beri buradayım. Henüz çirkinine bile rastlamadım.

— Kıştan yeni çıktık. Havalar kararsız. Şimdi kışlık elbiselerle gelemiyorlar, baharlıklarını ya yaptırmaktadırlar, yahut da havaların kararsızlığından giyip çıkmaya cesaret edemiyorlar. Havalar böyle giderse bir hafta sonra sizinle konuşuruz.

Hesap, Mösyö Yordanidis’in safiyetine uymuyordu.

Murat:

— Bunu nasıl tecrübe ettiniz? diye sordu.

— Tecrübe etmedim. Bizim Matmazel söyledi. Nitekim kendisi bir haftadır gelmiyor. Bu akşam da telefon etmezse...

Bu esnada kapı açıldı. Hamdi Bey, âdeti olduğu gibi yüzü ter içinde görüldü:

— Çanta hazır mı çırak? Ben geç mi kaldım?

— Buyrun! Hep aynı sözü söylemekten ayrıca utanıyorum. Zahmet ediyorsunuz.

— Geç efendim!

— Tanışır mısınız? Komşularımızdan...

— Bilmez miyim? — Hamdi Bey, ağzından kapılmış kısacık Fransızcasıyla sordu —: Nasılsınız Mösyö Yordanidis?

— İyiyim... Siz nasılsınız? — Mösyö Yordanidis de aksine, Türkçe konuşuyordu. İkisini dinlemek pek hoştu —: Murat Bey'le tanıştık. Bir arkadaş kil..

— Hamdi Bey Türkçeye çevirdi:

— Yoo... Kıskanırım haa... Ben onun nasıl arkadaş olduğunu senden öğrenecek değilim Balıkarya...

— İyi arkadaş... Selim Efendi'den iyi...

— Hele getirdiği misale bak! Haydi efendi gidiyor muyuz?

— Gidelim! — Yordanidis'ten özür diledi —: Mahkemeler başlar. Kusura bakmayın!

— Rica ederim... Ben sizi lafa tuttum. — Hamdi Bey'e parmağını salladı —: Nasıl çocuklar?

— Hangi çocuklar?

— Bir de soruyor! — Murat'a göz kırptı —: Bu da Hayret Bey'in cinsinden... Bunlar oğlansı... Kızdan anlamıyorlar...

Hamdi Bey:

— Hele kâfire hele... Senin işin yok mu? diye mahsustan çıkıştı.

Yordanidis:

— Nasıl olsa öğrenecek... Murat Bey akıllı adam... Siz onu Selim Efendi'ye yutturursunuz. Buraya geldi. Aradan aylar geçti. Bir gün ne dese beğenirsiniz? "Hayret Bey'in amma da çok yeğeni var!" dedi. "Ben birbirine karıştırıyorum. Her gün bir başka elbise giyiyorlar da fark mı edemiyorum? Yeğeni bol vesselam!" dedi de, beni az daha gülmekten öldürecekti. Güzel değil mi?

Hamdi Bey'i parmağıyla tehdit ederek çıktı. Hamdi Bey arkasından hışımla bakarak:

— Yahu kendisi daha kaç sene işe yarar... diye söylendi.

Murat:

— Yasak! diye atıldı, istemiyoruz! Fikri kendinize saklayın. Biraz saf ama, fena çocuk değil...

— Biz fena mı dedik birader? Sen dün akşam Hırant'a uğradın mı?

— Hırant'a mı? Uğradım. Evet... Yazıhanede yokmuş...

Hamdi Bey gözlerini bir an kıstı:

— Tabi efendim, diye somurttu, dün bir bugün iki derhal avukat kesildin. Başka memleketlerde nasıldır bilmem. Bizde henüz avukatlık yalandan ibaret! Doğru söyle!

— Doğrusu! Utandım Hamdi Bey!

— Peki utandın! Bugün akşam üzeri Mehmet Efendi'ye uğramayacak mısın?

— Uğrayacağım. Uğranmaz mı?

— Beş lira?

— Ben cebimden veririm de...

— Yahu sen adamı deli edersin! Sen Hırant'ın kim olduğunu bilir misin?

— Buranın müşterisi!

— İyi vallaha! Burada çeşit çeşit müşteri var. Hırant'a elini veren parmaklarını sayıp alacak. Dünyayı kafese koymuş namussuz! Tövbe estağfurullah... Haydi düş önüme... Sen galiba elbise bahsine aldandın...

— Yok canım! Hiç bu kadarlık iş için insan elbise yapar mı?

— Bir kere iş "bu kadarlık" değil. Tapudan kayıt çıkacak! Hem de dedem zamanının kaydı. Meseledir. İki elbiseye değer...

— Lakin mahkeme resmen sormuş. Nasıl olsa cevap verecekler!

— Kim verecek, Tapu mu? Bir kere mahkemenin ancak onuncu tekit tezkeresi evrak kaleminden odacının defteri arasına ancak girer. Ondan sonra tekrar bir o kadar tekit tezkeresi yazılacak ki Mehmet Efendi, gözlüğünü takıp bir kere lütfen okusun! Hoş yeni harfleri de bilmez ya... Birisine okutacak...

— Peki!

— Elbise bahsi, senin acemiliğine karşı atılmış bir olta... Az kalsın Hırant'ı dün bozacaktım. Sonra düşündüm ki, kendi oltasıyla kendisini avlamak daha lezzetli olacak. Şimdi yürü yanım sıra... Mutlaka lakırdıya karışma!

Berberce Hırant Efendi'nin yazıhanesine gittiler. İçerisi sokaklara bölünmüş bir kocaman hanın bir köşesinde, etrafı camekânla çevrili bir büyücek dolaba benzeyen yazıhanede, Hırant Efendi emlak komisyonculuğu ediyordu. Yazıhane bir eski masa, iki iskemle, bir de bu minimini aralığa değil, en geniş manifatura mağazasında bile iriliği göze çarpacak bir hantal kasadan ibaretti.

Hamdi Bey selam verdi.

— Seni arıyoruz ağa?

— Buyrun. — Hırant Efendi, çipil gözlerini kırıştıırarak Murat'ı tanımaya çalıştı. Telaşlanmıştı. Fakat avukat kâtibi olduğunu çıkartınca telaşı kalmadı. Güldü —: Siz misiniz? Buyrun! Bir haber var mı? Tapudan?

— Bir kere Mehmet Efendi işin sana ait olduğunu biliyor.

— Etme!

— Numarayı yüzümüze fırlattı. Kendisi gelsin, dedi.

— Aman! Nereden bilmiş?.. Dava bana ait görünmez.

— Bilmiş! Bilmez mi? Kaçın kurası...

— E?

— E'si... Haydi beraber gideceğiz!

— İmkânı yok! Bugün kalsın! Gördünüz mü? Ne fena tesadüf! Bir mühim satış var da... Mal sahibi ile alıcıyı bekliyorum.

— İstersen şeytanı bekle... Yalnız aklında bulunsun, sen gelmedikçe iş olmayacak. Veyahut biraz şey yapacaksın!

Hırant gene gözlerini kırıştırdı. Dudaklarından kurnaz bir şey geçti:

— Söylesene birader! Lafı neye dolaştınyorsun?

— Ağzını topla! Bir kere ben senin gibi namerdin biraderi olamam!

— Ne biçim laf! Birisi duysa, nikâhına zarar verecek sanır! Hey oğlum!

— On beş lira vereceksin. Yirmi ya... On beş elverir!

— On vereceğim!

— On beş elverir... Lafı bitirmeden fırsat vermiyorsun ki... Arada elbise olduğu için 15 elverir.

— Elbise kolay! Kayıtlar mahkemeye gelsin, elbise hazır... İşte Karabetyan'ın tabelası! Bizim terzimizdir. Hesabımız var. Tüccar terzi. Malı Avrupa'dan getirir! Hilesi yok!

— Karabetyan'ın hilesi olmadığını bilirim. Lakin Hırant'ı da bilirim, bu elbise aklında mı? Hakkı Efendi'ye vaat edildi. İki sene sürdü. Selim Efendi'ye devrolundu. Bir buçuk sene de onun ardından dolaştı. Şimdi Murat Bey'e ciro ettin! Lakin hak oyunu üçtür Hırant baba! Bizde en yaman çekirge ancak iki kere sıçrar. Hakkı ile Selim işinde karışmadım. Güldüm. Seyrettim. Celil Bey kaç kere söyledi. Hayret Bey rica etti. Sen utanmazsın. Sermayen de budur.

— Gene atıyor beyzadem! Olmaz mı dedik de, sen bu lafları böyle katar ediyorsun ciğerim?

— Ciğerini itler yesin! Tetkik-i itiraz komisyonunda iki dalavere-li işin var.

— Sus! Allah belanı versin.

— Kâtibi aldatmışsın. Evraka bir şeyler olmuş. Reisi tanırım. Bir duyarsa Zeyrek yangını gibi yandığın gündür. Kayıtlar bu akşam hazır. Murat Bey'in eniştesi tapuda müdür muavini! Elbiseyi kestiriyor muyuz? Yoksa Mehmet Efendi'yle görüşmeye beraber mi gidersiniz?

— Allah belanı versin! Nedendir yarabbim? Ayasofya'nın büyük imamı ölüyor da, bu Hamdi olacak rezil sırtarak karşımda dolaşıyor! On lira... On liraya razı mısın? — Murat'a döndü —: Bey oğlum! Bak tapu müdür muavini eniştenmiş. Bir kibarzade olduğun tavrından belli! Bunun, lafına uymak yaraşmaz! Bunu bir öldüren olsa, kızımı vereceğim ötesi yok! On lira!

— On beş! Elbise kesilecek. İşimiz acele Hırant Efendi kardeşim!

Sen acele işten anlarsın ciğerparem!

— İnsan ciğerparesine böyle mi yapar? Sabahtan beri siftah etmedik.

— Vay burası manav dükkânı mı? On beş lira... Nerede buranın bekçileri?

— Ne olacak?

— Dükkânı beklesinler, terziye gideceğiz

— Benim yüreğim mi dayanır? Selam söyleyin! Ölçüyü alsın!

— Ulan gâvur! Tövbe yarabbi! Sen bu numaraları bana mı yapıyorsun? Bundan evvelki kâtiplerin ölçüleri kaç kere alındı? Kart yazacaksın! O da makbul değil ama, tetkik-i itiraz komisyonundaki işi vallaha billaha bozarım! Bilirsin iş hususunda şakam yoktur. Sonra kayıt suretlerini elden alacağım. Elbiseye bir yerinde hile yaparsan yırtacağım! Mehmet Efendi seni gözlüyor. iki yüz lira borçlu imişsin. Dört defa yalan söylemişsin.

— Her şeyi de biliyor kardeş! Git! Gözüm görmesin! İnşallah tramvay altında kalırsın! İnşallah...

— Hoş köpek! Kartı yaz! Parayı çıkar!

Hırant Efendi, birdenbire hem gülümsedi, hem de kibarlaştı. Murat'a:

— Biz fena adamlar değiliz evlat, dedi. Hamdi Bey de, ben de iyi insanlarız! Elbise sana helal olsun!

Kartı yazdı. On beş lirayı da verdi. Sonra:

— Bu iş bitsin! Ayrıca bahşişi de unutmam! Hamdi Bey şahit! dedi.

— Murat Bey benim arkadaşımıdır. Oyun istemem. Bu dünyada kimsesi yok!

Hamdi Bey'in sesi son kelimelerde bir tuhaftı, Murat, onun kendisiyle bu kadar meşgul olmasında, yalnızlığının tesiri bulunduğunu sezdi. Kendisi de bu dünyada kimsesiz bir adamdı. Demek ki, bazan kimsesizlik de bir çeşit akrabalık oluyordu.

Terzinin merdivenlerini tereddütle çıktı.

Hamdi Bey tokmağa elini koyunca, telaşla sordu:

— Patronlar bir şey söylemesinler!

— Neye? Hırant'ı yere vurduğumuza mı? Yahu sen ne diyorsun? Bu akşam Celil Bey bana bir de ziyafet çeker... Hayret Bey'e gelince, biraz hasistir. Lakin bir kocaman kıta yazacağına bahse girerim.

Elbiseyi lacivert İngiliz kumaşından ısmarladılar. Üç gün sonra hazır olacaktı.

Hamdi Bey merdivende on beş lirayı Murat'a verdi.

— Beş lira da caba bizim çırak, dedi, yarın stajın sonu... Her sa-
atime beş lira versen beni arama! İnsanlara fazla yardım etmeyi sev-
mediğim gibi, ender olarak yardım etmek istediğim adamları da uzun
uzadıya sırtımda gezdirmeyi sevmem! Gözünü aç! Bu da bir oyundur
ama, kahvedeki cimdallıya benzemez. Kaidesi de başka, hilesi de...

— Öğreneceğimi hiç sanmıyorum. Yüzüme gözüme bulaştırdım
gibi...

— Zannetmem. Sana zorla öğretirler. Çünkü sen de benim gibi
yenilmeyi sevmiyorsun!

Murat bugün başka başka adamlardan, ikinci defa “zorla öğretir-
ler” sözünü işitiyordu. İşin acemisiydi ama, sözlerin yerine göre kıy-
metini takdirden aciz değildi. Çantayı tutan elini var kuvvetiyle sıkı.

Karaköy saati, biri on geçiyordu. Hamdi Bey, boş geçen bir oto-
mobil durdurdu. Murat'a:

— Haydi! — dedikten sonra şoföre emretti —: Gayet süratli! Ta-
puya gidiyoruz!

— Evvela mahkemeye gitmeyecek miyiz?

— Hayır! Evvela Tapuya! Beş lirayı verelim. Aklında bulunsun,
peşin para iş gördürtmek için daima iyidir...

— Bir şey sorsam!

— Sor!

— Bakıyorum da, birçok ahbabınız var. Birçok işlerden haberdar-
sınız. Muameleden de anlıyorsunuz! Neden böyle bir iş tutmadınız?

— Nasıl bir iş?

— Muakkiplik diyorlar. Bir yazıhane açardınız. Yahut bir avukat-
la teşrik-i mesai edersiniz!

— Yapsam iyiydi ya... Bir türlü yapamadım. Bakın Murat Bey! “Dünyada iki çeşit adam var” derler. Birisi insanları maiyetinde çalıştırmak kabiliyetine malik adam! Diğeri de, mutlaka birisinin maiyetinde çalışmaya muhtaç insan! Öyle mi?

— Evet!

— Halbuki öyle değil... Arada bir üçüncü çeşit insan vardır. Ne birilerini maiyetinde çalıştırmayı becerir, ne de birisinin maiyetinde çalışmayı... Buna kısaca “Serseri” diyelim... Durun canım! Biz ne de çok “Estagfurullah!” kullanırız. Bu benim dediğim, daha doğrusu temsil etmeye çalıştığım “serseri” tipi bizde henüz yok gibidir. Avrupa’da galiba çok. Bazı karikatürlerde rastlanır! Yol boyunda jandarmaların vesika sordukları, yahut bir parkta şarap şişesi, et konserve-si kutusuyla yan gelmiş sakallı... Bir torbası, bir de değneği olur ekseriya... Bildiniz mi?

— Evet!

— Başka çeşidi, “bohem” dedikleri şehir serserisidir. Parayı nerden bulur? Nasıl yaşar? Kendisi de pek bilmez. İşte bu tip, ne başkasını idare etmeye kalkar, ne de kendisini bir başkasının idaresine verir!

— Ben size bir yazıhane açınız! dedim.

— O zaman da yazıhanenin emrinde olacağım. Her yazıhanenin kendisine mahsus kanunları var. Yazıhane sahibi de onların emrinde-dir. Yazıhaneyi kendi keyfim için açmayacağım ya! Mesela sizin bir işi-nizi takip edeceğim. Bunu kabul ettiğim anda size bağlanıyorum. Uğ-radığınız zaman orada bulunmaya mecburum.

— Tabi.

— İşte gördünüz mü? Yazıhane bize patron oldu. Zaten uğramaya-yayım desem içim rahat etmez. Günüm, yahut günlerim bana zehir olur. Halbuki bazen cebimde beş para olmaz. Mahalle bakkalındaki kredime güvenerek beş gün evden ayrılmam. Tembelliğin tadını çıkarırım.

— O zaman da işin zevki size aynı hisleri vermez mi?

— Bilmem! Belki de verir... Lakin denemeye hiç de niyetim yok!

Yorgunluk meselesi galiba! Kendimi şimdilik yorulmuş hissetmiyorum!

— Evlenmeyi de düşünmüyor musunuz?

— Bütün bu sözlerden sonra mı? Hoş adamsınız doğrusu... Yahu, dünyada kadından, bilhassa nikâhladığınız kadından daha müstebit bir patron olmaz ki...

Hamdi Bey kıkır kıkır güldü.

Tapu dairesinin önünde otomobilden indikleri zaman:

— Şoförün parasını veriver! dedi. Bana da lütfen beş lira ver.

Murat söyleneni yaptı.

Tapu dairesi henüz kalabalıklaşmamıştı. Önündeki yeni kısmı bırakıp arka tarafta bir sinema dekorundan ziyade, bazı korkunç rüyalarda insanı kâbus halinde saran ve bir türlü çıkış yolu bulunmadığı için ter içinde uyandıran kısma geçtiler. Mehmet Efendi'yi, gayet büyük, yıpranmış defterlerle dolu bir odada yapayalnız buldular.

Hamdi Bey selam verdi:

— Hazır mı bizim kayıtlar?

— Hangi kayıtlar?

— İyi vallaha! Dün numarasını bıraktık ya...

— Evet... Şu mesele. Dur bakayım... — Defterlere ümitsiz ümitsiz baktı —: Evet, zahir!..

— Hay Allah razı olsun! Kocakarı bir dua edecek ki... Fakir bir kocakarı... Yüz yirmi bilmem kaç sehimde on yedi buçuk sehim mi nedir? İşte sana helalinden beş lira...

— Fakirse vermeseydiniz...

— Zaten para diye vermiyoruz... Dua niyetine veriyoruz. Kiminin parası, kiminin duası demişler.

Mehmet Efendi, sol eliyle yazıyordu. El hareketi her harfte bir ke-re durakladığı için, seyri insana iç sıkıntısı vermekteydi. Defterdeki, kayıtları vaktiyle kimbilir ne için basılmış, şimdi müsveddelik olmuş bir kâğıda çıkardı. Mahkeme müzekkeresiyle beraber Hamdi Bey'e uzattı:

— Buyur. Boş bir daktilo bulunuz! Birkaç kuruş verdiniz mi hem temize çeker, hem de imzalayacaklara imzalatır. Bu usulü beğeniyorum. Imzacılar karşılarında körpe kızı gördüler mi, okumuyor bile... İstersen borç senedi imzalat, istersen idam fermanlarını... — Kederle gülümsedi —:

— Öyle... Bir de genç tapucularla daktilo hanımları beğenmezsiniz bunaklar!

— Böyle kuru kuru beğenmeyi ne yapayım! Onlar da beni beğenmeliler ki...

— Ablama söyledim. Sen beni bilir misin? "Fikri bozdu bu herif! Gözünü aç!" derim.

— Vallaha sevinir!

— Sevinir mi?

— Sevinir ya... Kaç senedir, bacı-kardeş olduk. Belki idman sayesinde bize de bir sehim çıkar diyerek... Akli varsa sevinir!

— Hay Allah müstahakını versin! Bu hiç aklıma gelmemişti.

— Nerden gelecek! Zamane gençlerinde akıl ne arasın!

Gülüşerek çıktılar.

Hamdi Bey:

— Sen doğru mahkemeye koş, dedi, listelere bak! Bugün çok mahkeme var mı?

— Çok... Yedi tane...

— Yedi tane çok değil... Bazan on beş tane olur! Sen idare etmeye çalış. Bizim burada tanıdık bir daktilo hanım olacak. Mesai başlamadan şunu çıkarttırıvereyim.

— Bozuk para...

— İcabederse ben veririm. Hesaplaşırız. Haydi koş...

Murat mahkemeleri dolaştı. Listelere işaret etti. Hepsini işitmek kabil imiş gibi, merdiven başında durdu. Çeşit çeşit adamlar inip çıkıyorlar, koşuyorlar, bağırıp çağırıyorlardı. En fazla beyaz sankililer nazar-ı dikkati celp ediyordu. Din adamlarının, dünya işleriyle bu kadar şiddetle meşgul olmaları acayıpti.

Murat, işiyle alakası bulunmayan mevzulara dalmak üzere olduğunu anlayarak silkindi. Ticaret mahkemesini yokladıktan sonra cezaların açılıp açılmadığını anlamak üzere aşağı kata indi.

İş esasında pek ciddi görünmüyordu. Pek ciddi görünmeyen bir işin, bir sürü insana ekmek parası temin edişi ayrıca şaşılacak bir şeydi.

Hamdi Bey geldiği zaman avukatlar da gelmiş bulunuyorlardı. Bu suretle ticaret mahkemesinde bir tek dava açıkta kalmış oluyordu. Onu da, oradan başka yerde davası bulunmayan bir avukat kâtibine emanet ettiler.

Hamdi Bey çırağını bugün icrada çalıştırmak istemişti.

— Çantaya koy! dedi. Hıtrant türlü domuzluk düşünür. “Bakayım” diye köpek gibi yalvarır. Sakın gösterme! Elbiseyi aldığı gün verirsin. Hoş o gün artık görmek bile istemez ya... Şimdi gelelim icra işlerine... İcra işleri avukatlığın yarısıdır. Senin için ayrıca kânı vardır. Mesela bir senet icraya koyulacak değil mi?..

Murat'ın var gayretiyle su gibi ezberlemek istediği birçok yeni ve mühim şeyler söylüyordu. Bunları akılda tutmak, bir yere böylece yazmadıkça imkânsız gibiydi.

“Ciddi mi değil! Ben de ne kadar budalayım! Her iş bilmeyen için ciddiden de beter... Buyrun bakalım? Ödeme emri nedir? Haciz kararını nerden alacağız?”

3

Murat, gazeteyi dikkatle katladı. Önüne koydu. Katladığı yer, çerçeve içinde bugünün 1 Nisan olduğunu, okuyucuların aldanmamak için dikkatli davranmalarını ihtar ediyordu.

Birisi “Puvason Davril” yapmak isterse Murat, bunu gösterecekti.

İşe başlayalı dört gün olduğu halde, sevinci de, heyecanı da henüz yatışmamıştı. Gece uyanıp “Çok şükür! Boşta değilim!” diye kendi kendine gülüyor, sabahleyin erken kalkıyor, insanları daha çok seviyor, kızları daha güzel buluyor, manzaraların hepsinden hoşlanıyordu.

Yüreği, şiir yazamayacak, bir şey okuyamayacak kadar ferahtı. Yazıhane şurada dursun, koskocaman ve karmakarışık İstanbul Adliyesi’ni de âdeta benimsemişti. Başka herhangi bir iş bu kadar zevkli olamaz sanıyor, İş Bankası’nın İstanbul Şubesi’ne müdür tayin etseler kabul etmeyeceğine emin bulunuyordu.

Ertuğrul Hikmet, iş bulduğuna umduğu derecede sevinmemiş, Şahap, avukat kâtipliğini ona layık görmemişti. Yalnız Garson İhsan, kendisi kadar mesut ve heyecanlıydı.

— İşsizlik ne cenabet şeydir, bilirim, diyordu. İnsanı ürkek eder namussuz! Darüleytam’da bir hocamız vardı. “Boş oturacağınıza, bedava çalışın!” derdi. Kendini kuvvetli hissediyorsun değil mi?

— Daha değil kardeş! Sanki şaka gibi geliyor. Rüya gibi... Uyanacağım da... Yalan olduğu meydana çıkacak... Böyle bir şey...

- Sana belli etmemeye çalışırdım ama, senden fazla üzülürdüm.
- Biliyorum eksik olma...
- Biraz para biriktirmelisin...
- İmkânı mı var? Aklımdakileri bilsen...
- Bırak şimdi aklımdakileri... Ertuğrul Hikmet Bey'e kulak asma!

“Ziyafet” lakırdısını beğenmedim.

— Yok... Bir ziyafet hak ettiniz! Şöyle bir gece dünyanın atasını satacağız!

— Gene sen bilirsin! Lakin biraz daha beklemeli...

— Anafordan bir elbise geliyor. Aldığım gün... Aldığım gün değil, aldığım günden sonra senin ilk izninde ziyafet hazır arkadaş!..

— Gel şunu şakön pursuva... Yapalım...

— Ayıp! Ertuğrul Hikmet duymasın... “Para kazanmak bazılarını hasis eder!” diye laf dokunduruyor. Sonra da “Benim sözüm tabi sana racı değil! Ahlaksız heriflere mahsus!” diyerek bir de işi sağlama bağlıyor.

— Kendisi bir baltaya sap olmadı da ondan... Anlaşıldı, ziyafet verme desem de vereceksin. Bari masrafı bana bırak...

— Bu olur! Peki! Vekilharçlığı sana veriyorum. Söz...

Murat bunları hatırlayarak gülümsedi. Odası, yaz kış güneş görmüyordu. Bu sebeple bir çeşit akvaryum loşluğu vardı. Buna rağmen burada bulunmaktan memnundu. Odabaşı Hüseyin Ağa'dan sıkılmasa, böyle saat sekizde değil, altı buçuk, yedide gelecekti. Halbuki, Hüseyin Ağa, acemi kâtibin yeni hevesine karşı, usulü, erkânı öğretmek, bir de lüzumsuz yere aptallık etmesine mani olmak için: “Dokuzda işbaşı yapmalı! demişti, erken geldiğini, müşteriler sezerse onlar da erken gelmeye kalkarlar. O zaman da biraz geç kalsan söylenirler. Avukat yazıhanesine kim gelir? Derdi olan gelir! Dertli adamın gözüne de bir vakit uyku girmez! Gene sen bilirsin Murat Efendi!”

Murat'ın bileceği, buradan hazzediyordu. İlk sevinç geçsin, ne güzel! Biraz çalışacak, şiirlerini derleyip toplayacak, ilerde bir de kitap çıkaracak!.. Zile basıp kahve söyleyerek, sessiz, sakin, yaz babam yaz!..

Dışarda birileri fısıldaşıyorlardı. Nihayet kapı kibarca vuruldu:

— Buyrun!

Sol birişikteki daktilo makineleri tamir atölyesinin Yahudi matmazeli, dişlerini gösterip gülümseyerek:

— Müsaade var mı? diye başını uzatmıştı.

— Rica ederim!

— Yalnız mısınız?

— Artık değil...

— Henüz tanışmıyoruz ama... Çaresiz... Bir de komşu demek ak-raba demektir. Bizim patron da gelmedi. Her taraflar kapalı... Bir lira bozuk para rica edecektim. Birazdan iade ederim

Murat, derhal elini cebine attı. Sonra bir an durdu. Gazetenin "Sakin aldanmayın, bugün 1 Nisan!" yazısı gözüne çarpmıştı. Lakin bu bir anlık tereddütü Matmazel'e belli etmeden:

— Sevinçle... -diyerek dört tane yirmi beşlik ayırdı— Adım Murat'tır.

— Şereflendim Mösyö! Bana da Reçina dersiniz...

Paralara bakarak bir kaşını kaldırmıştı. Kurnaz kurnaz düşünüyordu.

— Birazdan... Patron gelince... Borcumu öderim.

— Ne zaman isterseniz...

Kız, paraları aldı. Sarı saçlarını başının güzel bir hareketiyle arkaya attı. Göğüsleri, kalçaları ve baldırları dolgun olmasına rağmen vücudunda gene bir incelik, tenasüpten gelen bir atıklık vardı. Murat: "Yüzü çocuk yüzü gibi masum ama, gözleri şeytan mı!" diye keyifle düşündü. Bu masum bebek yüzünde yalnız belli belirsiz boyanmış kalın dudakları kadıncaydı.

— Mersi Mösyö!

— Bir şey değil...

— Ben ne kadar budalayım. Affedersiniz... Bugün ayın kaçı?

— Biri.

— Mayısın mı?

— Hayır! Nisanın!

— Nisanın biri mi? Ne diyorsunuz! Mahvoldunuz zavallı komşum!

— Efendim?

— Mahvoldunuz... — Nefis bir dalgalanışla gülmeye başladı —: Sizi soydum... Vah vah! — Dışarıya seslendi: Mösyö Yordanidis!..

Yordanidis:

— Ben size söylememiş miydim, diye gülerek göründü. Türkler, esmer insanlardır şekerim, sarışınlarla dayanamazlar. Akılları derhal karmakanşık olur!.. — Murat'a gözünü kırptı —: Somurtmayın! Beş liradan ne çıkar?

Matmazel Reçina tashih etti:

— Ancak bir lirası varmış. Onu verdi!

— Ne demek? Ben ömrümde sizin kadar merhametli bir Yahudi görmedim. Yani, pardon, merhamet Yahudi'de olunca ne manaya gelir, bilirsiniz!

— Mösyö Yordanidis!..

— Hayır! Pardon'u geri alıyorum. Bu dakikada dünya üzerinde, Murat Bey'den daha bahtiyar bir başka Türk bulunmaz. Peki ne olacak?

— Altı lira yeter!

— Nerede yetermiş? Ben tek başıma altı liralık bira içerim...

— Matmazel Şarlot gözünüzü çıkarır...

— Bir Nisan'da da mı yasak? Şu bizim Şarlot, Lejyon etranjer yüzbaşısı olmalıydı. — İçini çekti. —: Peki benden niçin beş lira istediniz?

— Siz eski ahbapsınız, Mösyö... — Murat adını tekrarladı —: Mösyö Murat henüz yenidir. Sonra huyunu bilmiyorum. Belki şakayı sevmez!..

— Siz her şeyi istediğiniz kadar sevimli yapabilirsiniz Matmazel, bu bir, bir de ben asıl somurtmaktan hoşlanmam! Ne iyi ettiniz.

— İki senedir böyle yapıyoruz. Mösyö Yordanidis iki seneden be-

ri muntazaman beşer lira kaybeder. Bugün öğle yemeğinde beraberiz. Mamafih gelecek seneyi bilmem! Bu sene yemek paranızı kendiniz ödemiş oluyorsunuz.

Yordanidis filozofça konuştu:

— Ben kadınları çok sevdiğim için mi tanıyamıyorum bilmem ki... Hep beni aldatırlar. Şimdi Şarlot'u göreceksiniz. Öğle üzeri gelecek... O Matmazel'e de benzemez. Beni cebren aldatıyor. Beş lira ister. "Puvason Davril yapacaksın! Olmaz!" dedim. "Ne Puvason Davril'i! Ben bugünün ne olduğunu bile bilmiyorum! Ben ciddi konuşuyorum! Sen işin alayındasın. Ver beş lirayı!" Veririm. Birçok güler... "İşte Puvason Davril! diye ben buna derim! Benim avanak sevgilim!" der... Güzel değil mi?

— Siz de niçin üzülüyorsunuz? İnsan bazan da mahsustan aldandırmeli!

Yordanidis, böyle söyleyen Matmazel Reçina'ya ümitsiz ümitsiz baktı:

— Aldanmanın şakası bile hoş değil...

Murat kendisini yeni toplamıştı:

— Otursanıza, diye rica etti, birer kahve içelim. Ben, görüyorsunuz, pek beceriksiz bir ev sahibiyim.

Yordanidis hemen oturdu. Lakin Matmazel Reçina özür diledi.

— Patron gelir. Sabahları ekseriya öfkeli oluyor, çatacak yer arıyor. Bu Ruslar kendi memleketlerinde, bu sabah öfkeleriyle nasıl yaşarlar bilmem ki?

— Patronunuz Rus mu?

— Muhacirlerden. "Ben beyaz Rus'um!" diye iftihar eder. Bunların siyahı da mı var? diye düşünürüm.

Yordanidis:

— Kızılı var meleşim! diye izahat verdi.

— Onlar da sabahtan böyle öfkeli midirler?

— Duyduğum doğruysa onlar, günün yirmi dört saatinde öfkeli olurlarmış...

— Öyleyse kimseyle geçinemezler!

— Şimdilik yalnız Mustafa Kemal'le geçiniyorlar. Doğrudur.

— Sahi mi? — Kız biraz düşündü, Murat'a gamzeli bir tebessümle baktı —: Öğle yemeğine kadar orövvar!..

Kız kapıda durup döndü:

— Nişanlınız varsa davet edebilirsiniz!.. Şaka edelim derken size sıkıntı vermek istemem!

— Bir tane olacak Matmazel... Lakin annesi henüz doğurmadı... Bu sebeple daha uzun müddet bizimle beraber yemek yiyemez. — Güldü —: Mamafih yemekte gene dört kişi mi olacağız?

— Ne demek?

— Aynı şeyi teklif ederim. “Nişanlınızı getirebilirsiniz!.. “Değil mi? Mösyö Yordanidis?

— Matmazel Reçina'nın nişanlısı da sizinki ile yaşıt sanırım. Eğer dünden beri birdenbire büyümediyse...

Kız, ciddiyetle:

— Yemekte dört kişi olunacaktır, diyerek çıktı.

Mösyö Yordanidis gürültüyle damağını şaklattı:

— Ne kız!.. Haydi kahveyi söyleyin bakalım!

— Beni sabahleyin insafsızca soydurduğunuz için mi? “Bir sudan iki kere yıkanılmaz!” derler.

— Bu kadar aptal olduğumu iki üç gün içinde nerden anladınız beyefendi! Ne kadar bedbahtım!

— Estağfurullah...

— Öyle ya... Hem Reçina gibi bir prenses tanıtıyoruz, hem de şikâyet ediliyor. Ben bunun değerini takdir edemeyecek adam mıyım? Af buyrun! Henüz layıkıyla tanışamadık galiba! — Azametli bir hareketle cüzdanını çıkardı. Bir kartı alıp uzattı —: Lütfen sizde kalsın... Şuraya bir yere çivilemenizi tavsiye ederim. Hakkımda hüküm verirken bir göz atarsınız!

Murat kartı aldı:

Yordanidis

Dr. d'Amour

— Fevkalade! Böyle bir mesleğim olsun isterdim! Tekrar müşerref oldum!

— Ne zannettiniz! — Bu esnada gazeteyi gördü. Gözlerini kısarak baktı —: Dehşet! diye bağırdı. Sizi tebrik ederim aziz meslektaşım! Elinizdeki kart benden ziyade size layık.

— Neden?

— Bir lirayı verirken bu gazete... Hay Allah! Bizim yanmkan İngiliz duymasın! Saçını başını yolar!

— Kim?

— Benim patron! Anası İngilizdir.

— Neden?

— Türkler akıllanıyorlar, diye... Demek ki Matmazel'i bir bakışta ölçtünüz. Puvason Davril'e razı oldunuz! O biçare de kandırdım diyerek sevinir! Söyleyeceğim!

— Rica ederim. Tamamıyla ters düşünüyorsunuz! Bu gazete bilakis, benim dalgın bir adam olduğuma delildir. Kendime güvensenm önüme koyar mı idim! Sanki önüme koydum da bir işe mi yaradı...

— Nefis adamsınız azizim! Anlaşacağız. Şarlot sizi sever! Şarlot'a meseleyi anlatayım da, aptal Yahudi ile gizlice eğlenin!

— Matmazel Şarlot hangi milletten?

— Öyle karışık ki... Evvela, üç göbek evvelki dedesinin hangi milletten olduğunu bulmalı... Bir kâğıt ister... Yazarak aşağıya doğru ineceğiz: Büyük babasının babası Polonyalı imiş. Babası Rus, anası Yahudi bir melez... Oğlu bir Alman'la evlenmiş... Onun oğlu bir Fransız karısı almış... Gelelim kadın tarafına... Büyük anasının anasının anası İtalyan, Yahudi ana bir İsveçli'den doğmuş... Oğlunun aldığı karısının anası bir İspanyol'muş... Şarlot'un annesi olan Fransız'ın annesi Maltız... Kaç oldu?

— Bilmem!

— Ben bir gün üşenmeden saymıştım. Galiba sekiz millet... Zaten Şarlot gibi şahane bir kızı ancak sekiz ayrı milletin karısıyla erkeği bir araya gelip gayretlerini birleştirirlerse meydana getirebilirler. Öyle değil de biz bu çileyi üç senedir nasıl çekeriz arkadaş!

Yordanidis'i, Karadağlı hademe çağırdı. Delikanlı:

— Patron! diye kalktı, birazdan sizi götüreceğim!

— Nereye?

— Bizim patronla tanışacaksınız! Âdettir.

— Rahatsız etmeyeyim!

— Dünyada rahatsız edilemeyecek birisi varsa, o da benim patronudur

— Niçin?

— Her şeyi evvelden dikkatle hesaplar. Sizi tanımak için beş dakika ayıracaktır.

— Mühlet biterse...

— Öteki odaya geçer... Siz "Sonra..." gelmesini isterseniz tam üç gün beklersiniz!

— Şarman!

— Değil mi?

Yordanidis gülerek çıktı. Murat, onun kadar derbeder bir sevimliliği asla olamayacağını biraz da hasetle düşündü.

Kart önünde duruyordu. "Doktor d'Amour! Aşk doktoru!" Dikkat etti. Hayır daktilo ile yazılmamış. Bir matbaaya ısmarlamıştı. İnsanlar nelerle uğraşıyorlar, nelerden zevk alıyorlardı? Beyhude gibi geliyordu ama, insanlardaki hususiyetleri meydana getirip, hayatı yeknesaklıktan çıkararak da bu mini mini budalalıklar değil mi?

Artık hiçbir faydası kalmadığı için gazeteyi bir kenara koydu. Ajandasını açtı. O günkü davaları bir küçük kâğıda yazdı. Dolaptan dosyaları çıkarmak için patronların bürosuna geçerken Yordanidis'e istediği kahveyi ısmarlamadığını hatırlamıştı. Âdeta kederlendi.

İlk gelen müşteri, uzun boylu, âdeta kambur, altmışlık, fakat dört günlük tıraşına rağmen dinç bir ihtiyardı. Saçları ve sakalları çoktan

beyazlanmış olduğu halde, yüzünde gene de bir esmerlik vardı. Bu esmerliği, galiba geniş kenarlı eski fötr siyah şapkasıyla, rengi güneşten kırmızılaşmış perişan paltosu veriyordu. Ceketini, pantolonu da siyahtı. Ayağına mest-lastik giymişti. Bu sene sıcaklar erken başladığı için, bu kıyafet neredense, göze çarpan dinçliğine uymuyor, insanı şaşırtıyordu. Dişsiz ağzıyla simsiyah güldü. İhtiyar Yahudilerin ekserisi gibi gırtlığından ve alay eder gibi konuşuyor, insana, öksürse de, boğazını temizleyip rahatlasa... diye düşündürerek üzüntü veriyordu.

Türkçe:

— Merhaba kâtip bey! dedi.

— Merhaba efendim, buyrun!

— Buradalar mı? Ben de amma sordum haa... Hiç erken gelirler mi? Sizi yeni mi tuttular?

— Yeni!

— Öteki n'oldu? İsmi bir türlü aklıma getiremedim...

— Ben de tanımıyorum. Selim Efendi diyorlar.

— Öyle olacak..

Kanepenin masa tarafına oturmuştu. Kendi kendisine söylenir gibi:

— Sabahleyin erken çıktım, dedi, aç acına... — Cebinden bir mendil çıkarmıştı —: Bunları şurada yesem danılmazsınız ya...

— Hayır keyfinize bakın!

Mendilde dört parçaya bölünmüş bir susamlı simit vardı.

Mösyö Samoil, — Murat ismini sonra öğrendi —: mendili masanın üstüne itina ile yaymıştı. Bu, kırmızısı yıkana yıkana akıp gitmiş, bezinin kurşuniye yakın beyazlığı kalmış, büyücek fakat birkaç yerinden yamalı bir mendildi.

Mösyö Samoil, simidi, ufacık parçalar halinde aralık ağzına atıyor, bazan bu parçalardan birisini avurduna yerleştirip bir müddet konuşuyordu. Yeni kâtipin adını sordu. Buraya nereden geldiğini anlamak istedi. Öteki kâtip nereye gitmişti? Oğlunun askerliği de yaklaşıyordu.

— Askerlik iyidir. İnsan masraf etmez! diye güldü.

— Evet!

Mösyö Samoil'e göre parayı kazanmak değil tutmak marifetti. Murat, bu söze, söyleyenin kıyafetine bakarak biraz daha fazla inandı. Çünkü Mösyö Samoil belki de kazanmıştı ama, herhalde tutamamıştı. Tecrübelerini söylüyordu. Bu tecrübeyi altmış yaşındaki hırpani bir adamdan dinlemek hazindi.

Murat, dünden beri, kendisini denemeye karar vermiş, göreceği değişik tipler hakkında tahminler yürütmeye başlamıştı. Mösyö Samoil, küçük hırdavatçılardan olmalıydı. İki yakasını bir türlü bir araya getirememiş, sonunda dükkâncılığını oğluna bırakarak... "İyi ama burada ne işi var?" Bir küçük alacak meselesidir!

Mösyö Samoil simidi, şüphesiz, bu dünyada simit yiyen milyonlarca insanın hepsinden daha zevkini çıkararak bitirmiş, mendile döken susamları, parmağını ıslatarak kuş gibi bir bir toplamaya başlamıştı.

Murat, yaşlılarının, sakat ihtiyarlar karşısında ekseriya kapıldıkları korkulu merhameti birdenbire duydu. Adamcağıza bir çay olsun ısmarlamadığına pişman oldu.

Mösyö Samoil gazeteyi görmüş, terbiyeli ve mahcup müsaade isteyerek rahatça açmış, okumaya başlamıştı.

— Geldi mi Hayret Bey?

— Hayır! Buyrun! Nereyseye gelir...

Bu seferki müşteri, pembe beyaz, âdeta şişman bir hanımdı. Sırtında mavi renkte bir manto bulunuyordu. Başına kırmızısı fazla bir eşarp sarmıştı. Otuz beş, kırk yaşlarında kadardı. Elleri, bilhassa ayakları öyle küçüktüler ki, insan, bu kadar küçük ayakların bu koca gövdeyi nasıl taşıdığına şaşardı.

Murat, bu hanımın bugün boşanma davası bulunan İnci Hanım olabileceğini tahminledi ve ayaklarının küçüklüğüne birdenbire dikkat ederek, "**Zira bu terazu bu kadar sikleti çekmez!**" mısraını hatırladı ve artık, İnci Hanım'ı her görüşte aklına getirerek gülümsedi.

— Bugün bizim dava günü de...

— Biliyoruz efendim. Dosyayı hazırladım.

— Dosyayı mı? Dosya mahkemede değil mi?

— Burada da bir dosyanız var.

— Allah Allah! Başıma daha neler gelecek! Dosyalara girdim desenize. Durun bakayım! Burada bir başkası vardı. Siz yeni mi geldiniz?

— Evet! Selim Efendi askere gitti!

— Ne söylüyorsunuz, o babam yaşındaki herif daha askerliğini de mi yapmamış?

— Ben kendisini tanımıyorum efendim! Beyefendi tanıyorlar!

Mösyö Samoil, gazetenin üzerinden kadına bir kere baktı, duymamazlıktan geldi.

— Bir yaşma daha girdim. Hastalıklı falan olmalı... Geri kalmıştır. Ferah otuzundaydı ayol! Yerinden kıvıldamaya takati yoktu. Askerlikte ne yapar zavallı!

Murat, halbuki selefini böyle düşünmüyordu. Kadının ısrarıyla hayalindeki arkadaşını birbirine uyduramadı. Yadırgadı.

— Bizim dava öğleden sonra mı?

— Evet!

— Hep karıştırırım. Bazan öğleden evvele koyuyorlar. Buraya gelmezsem unutulur, gidilmez sanıyorum, içim içime sığmıyor. Cehenemin de bir ucu. Biz Ayvansaray'da oturuyoruz... Ablam orada iskele memuru Raif Efendi ile evli... Tanır mısınız?

— Hayır!

— Öyleyse Haliç'le alakanız yok. Vapurla gidip gelerseniz mutlak tanırırsınız. Köse Raif derler. Rabbim dağına göre kar verir. Tevekkeli herifi köse yaratmamış... Başımı ateşlere yaktı. "Gel enişte! Üstüme varma! İstemem!" diye az mı ayak direndim. İyi adammış... Kâmil adammış... İyi adammış, kâmil adammış da, iki karısı neden oturmamış... Köse'yi bizim ahlaksız herifin tatlı dili ile iki dükkânı aldattı. Dili de tatlıdır. Bilmeyen, "Ne haluk adamcağız" der. Bir de gelip ba-

na sormalı... Beni bu taze yaşımda avukat yazihanelerine düşürdü. Mahkemelerde süründürüyor. Biz görmedik... Benim babam, Ayvan-saray'ın başımamıydı. Yirmi beş sene muhtarlığı var. Babam, göbeği-ne kadar sakalı varken bir kere bile karakola girmiş kul değildi. Za-hir nazara geldik... Bu kapıyı öğrendik, Allah beterinden saklasın!

İnci Hanım gerdanını sarkıtarak şikâyet ediyordu ama, bu şikâyet bizim, evlilikte bedbaht olmuş orta halli İstanbul kadınlarının acılı dert yanmasına da benzemiyordu. Bir başkasına, pek candan acıma-dığı birisine, baştan savma tercümanlık yapar gibi bir hali vardı. Ger-gin pembe yanakları ona her zaman utanmış bir genç kız hali verme-se, insan büsbütün şaşırır, acaba seviniyor mu diye tereddüte düşer-di.

— Şahitleri getirmedi, dedi, lazım mıydı? Hayret Bey, “Ben size haber veririm!” demişti.

— Ben bilmiyorum efendim. Bir şey söylemediler.

— Evvelce şahit dinlettik. Hayret Bey, “Daha iki tane olsa iyi olur,” dedi. Şaşım kaldım. İstemiyorum efendim! Bir halini görmez-sem istemez miyim?

— Çapkın mı yoksa?

— Kim? Murtaza denilen hımbul mı çapkın? Keşke çapkın olsa... Herkesin başındaki bir hal... Elbet bir gün gelir, uslanır dersin! Ho-roz benim değil mi, dilediği çöplükte eşinsin de gene gelsin! dersin.

— Başını iki tarafa edalı edalı salladı —: Benim derdim kimselerinki-ne benzemez. Allah gâvura, çıfita vermesin... —Murat, Mösyö Samoil'i düşünerek telaşlandı. Lakin gazete kıvıldamadı bile.— Benim der-dim... İçi beni yakar, dışı seni... Hesabı... Oturup kimselerle dertleş-miyorum. Sabır taşı dayanmaz!..

Murat, yavaş yavaş merak etti:

— Kumarbaz falan mı?

— Kumar erkek işi kardeşim... Benimki ahlaksız... Söylenmez ki...

Murat: “Oğlan mı öyleyse...” diye düşünerek belli belirsiz kızardı.

— Kaç senelik evlisiniz?

— Dört sene... İlk zamanlar iyiceydi. Sonra sonra azdı. Dağlara taşlara yarabbi!

Kapı şiddetle açıldı. Hepsini de, avukatlar geldi zannederek baktılar.

İki hanım müşteri içeri girdi.

Gayet şıkıtlar. Bir örnek giyinmelerinden, hemşire oldukları anlaşılıyordu.

Murat, "Sökün etti nisa taifesi!.." diye düşünerek:

— Buyrun efendim! dedi.

Kadınlar evvela yanlış gelmişler gibi durakladılar. Büyüğü –Otuz yaşında kadar olanı, küçüğüne, yirmi üç, yirmi dört gösterene– Fransızca:

— Şaşırdım! dedi. — Sonra Murat'a döndü. Türkçe sordu —: Yeni kâtip siz misiniz?

— Evet efendim, buyrun!

— Eğer geç kalacaklarsa beklemeyelim.

— Gelirler sanırım. Daha gecikmezler.

Birisi İnci Hanım'ın yanına oturdu. Öteki bir iskemle aldı.

Murat, bugünkü davaların içinde bunları alakadar edebilecek dosyanın hangisi olduğunu bulmaya çalıştı. Genç hemşire:

— İşiniz uğurlu olsun! diye gülümsedi

— Teşekkür ederim efendim!

— Adınız ne siniz?

— Murat efendim!

— Hukuk'a mı gidiyorsunuz?

— Hayır efendim!

— Öyleyse şahadetnameniz yok!

— Yok efendim!

— Vah vah!

Büyük hemşire Fransızca:

— Bıraksana çocuğu rahat! dedi.

Öteki:

— Ya anlıyorsa!.. diye cevap verdi.

Büyüğü gayet pişkin Murat'a Fransızca sordu:

— Bu lisanla görüşüyor musunuz?

Murat, bazı bazı yaptığı gibi, anlamazlığa vurdu.

— Efendim? diye Türkçe sordu.

— Fransızca bilir misiniz demiştim.

— Ben mi? Hayır! Neden sordunuz.

— Sordum. Hiç... Şimdi asansörcüler bile konuşuyorlar da...

Murat'ı insan hesabına koymadığı belliydi. Delikanlı: "Alışmak lazım!" diye kendisine cesaret vermeye çalıştı. Samoil Efendi, gazetenin sayfasını açmak için perdeyi indirip yüzünü göstermişti.

Yeni gelenler onu aynı zamanda süzdüler. Beğenmeyerek burun kıvırdılar ve anlayan bulunmadığına tamamıyla emin olarak gayet güzel, gayet işlek bir Fransızca ile serbest serbest görüşmeye başladılar:

Küçük hemşire:

— Benim burada hemen canım sıkılır. Kuyu gibi! dedi.

— Senin erkek olmayan her yerde hemen canın sıkılır.

— Neden? Erkek yok mu?

— Hani? Gazete okuyanı mı söylüyorsun?

— Küçük kâtibi... Ne tuhaf kaşları var...

— Ne varmış kaşlarında...

— Bilmem. Birisi yukarıya kalkık gibi...

— O şimdi moda yavrum! Hepsi öyle yapa yapa kaşlarının birisine yer değiştiriyorlar.

— Ağzı da fena değil...

— Neden ağzına indin? Bıyıkları daha hoşuna gitti. Doğrusunu söylesene...

— Hemen alınırsın. Ben bıyık meraklısı değilim!

— Biliyorum... Dişlerine bak kazma gibi... Sapsarı...

— Sarılığını cigaradan... — İçini bir tuhaf çekti —: Şimdi gene kızacaksın! Bu cigara içen erkeklerin öyle bir tadı oluyor ki...

— Aşifte seni...

— Vallaha!.. Halbuki tütün esasta o kadar tatlı değil... Neden bilmem.

— Senin saçlarını yolarım...

Küçük kız gülüverdi.

İnci Hanım'ın Frenkçeden canı sıkılmış olmalı ki, ne olursa olsun diyerek sordu:

— Sizin de boşanma davanız mı var hemşire?

Sual daha ziyade büyük hemşireye sorulmuştu.

“Şimdi asansörcüler bile Fransızca konuşuyor,” demesine rağmen, gene de dünya üzerinde bu lisanı kendisinden başka bilen yokmuş gibi davranan hanım, hakarete uğramışçasına suratını astı.

— Ben kurtuldum çoktan, dedi. Allah başkalarını da kurtarsın!

— Amin kardeşim... Bir daha mı tövbeler tövbesi...

— Birincisi miydi?

— Hayır... — Bir an tereddüt etti —: Üçüncüsü...

— Üçüncüsü mü? — Güldü —: Kurtulamayacağınıza bahse girerim. Siz evlenmeden yaşayamayan kadınlardansınız... Nafile “amin” dediniz!

— Vallaha aklımda fikrimde yoktu. Köse eniştemi siz bir bilseniz... Aklına koyduğu işi mutlaka yapar. Az mı yalvardım. “Beni dertli halime bırakın! Vallaha kendimi kuyuya atarım!” dedim, “Rahmetliden sonra bana erkek yüzü haram olsun!” dedim.

Küçük hemşire Murat'a bakarak gülümsedi. Bazı Meryem tablolarındaki o ince, o sarışın güzelliğe benziyordu. Kelebek gibiydi. İnsan dokunsa, hususiyetini teşkil eden yumuşak bal ve ipek gibi renkler elinde kalır zannederdi.

Ablası, şişman kadının derdini hiç merak etmemiş olacak ki kurtulmak için tekrar Fransızcaya başvurdu:

— Gitsek de sonra mı gelsek...

— Ben merdivenleri bir daha çıkamam...

— Peki! Kahve içer misin?

— Hayır!

— Ben içeceğim. — Çantasından küçük yassı bir tabaka çıkardı. Tabaka altın kaplamaydı. Cıgara aldı —: Kâtip Bey, kibrit bulunur mu?

— Var efendim!

Murat, kibarca ateş verdi. Az kalsın:

— Kahve söyleyeyim! diyecek, Fransızca'yı anladığımı belli edecekti.

Kadın:

— Mümkün olsa da bir kahve söylemeniz! dedi.

— Hay hay!

Zile bastı. Gene ajandası ile meşgul olmaya başladı.

Küçük kız:

— Kibar çocuk! Gördün mü? dedi, bundan evvelki pek budalaydı.

— Kibar olduğunu nereden anladın hemen!

— Bilmez miyim?

— Fazla kibarsa... Ben düşünürüm. Bakalım buraya bunu kim almış... Eger Hayret Bey getirdiyse... Lüzumundan fazla kibar olmalı...

— Ne diyorsun? Sahi...

Küçük kız Murat'a bir çeşit hakaretle, hattâ iğrenmeyle baktı. Murat, kendisini var kuvvetiyle zorlayarak zapt edebildi. Söz gayet feci bir mana taşıyordu. İlk fırsatta bu korkunç şüpheden, bu terbiyesiz kadınları kurtarmaya karar verdi. Ömründe bir daha, bildiği bir lisanı bilmiyor görünmemeye yemin etti.

Çırak gelince, küçük kıza:

— Şekerli mi olsun? diye sordu.

— Ben içmeyeceğim!

— Sizinki efendim?

— Şekerli olsun!

— Siz içmez misiniz?

İnci Hanım sadece su istedi.

Mösyö Samoil içini çeker gibi yavaşça:

— İçmem! demişti.

Ancak bu kelime üzerine, Murat onun Yahudiliğini ve bu suretle de Fransızca bilmesi ihtimalini düşündü. Hemşirelere karşı duyduğu öfke bir misli arttı.

İşin içinden nasıl çıkacağını, şüpheyeye düşen namusunu nasıl temizleyeceğini düşünüyordu ki, kapıyı Yordanidis açtı:

— Bir dakika gelir misiniz lütfen! dedi.

Murat az kalsın kalkıyordu. Yalanını bu anda meydana çıkarmaya cesaret edemeyerek aptal bakışlarla bakakaldı.

Büyük hemşire:

— Fransızca bilmiyor, mösyö! dedi, ne istiyorsanız bize söyleyin.

— Bilmiyor mu?

— Evet!

Yordanidis gözlerini kıstı, yutkundu. Sonra güzel gülümsemesiyle dişlerini göstererek:

— Sahi nerden bilecek zavallı, dedi, lütfen kendisine söyleyin. Biz bitişik yazıhanede oturuyoruz. Patronum kendisiyle görüşmek istiyor.

— Patronunuz Türkçe biliyor mu?

— Ortağı bilir.

— Peki! — Murat'a döndü —: Bitişik yazıhanede oturuyorlarmış.

Patronu sizinle görüşmek istiyormuş.

— Ben bilmem... Ne yapalım?..

— Orada bir Türkçe bilen varmış...

— Pekâlâ şimdi oldu

Dışarı çıkıp kapıyı çekti.

Yordanidis:

— Bunlar ne numara! Arkadaş! diye fısıldadı, sende iş çokmuş...

— Sorma! Bir kere "bilmem" dedim. "Ne konuşacaklar bakalım!" diye... Bir daha tövbeler tövbesi...

— Seni beğenmediler mi?

— Bilakis pek kibar buldular.

— Daha ne istiyorsun!

— Efendim, alışmak meselesi... Ben bu kadar kibarlığı ne becerebilirim, ne de becermeye kalkarım...

— Kibar demeye de kızıyor Allah'ım! Daha evvel bilseydim, patrona söylerdim. Haydi gel! Seni bir methettim ki... Patron meraklandı. Elini su bardağına götürünce müsaade ister kalkarsın. Usulümüz böyle.

— Su bardağına mı?

— Evet göreceksin ya!..

Murat, bitişik yazıhaneye ilk defa giriyordu. Kapı, küçük, daracık bir koridora açılıyor, bir bekleme sırası, burasını bir kat daha daraltıyordu. Yordanidis'in kitabet odası sağdaydı. Koridorun tam karşısında bir kapı, bir de solda başka bir kapı vardı. Karşıdaki kapı asıl patronun yazıhanesine açılıyor, bu yazıhaneye Yordanidis'in odasından ikinci bir kapı ile de girilebiliyordu. Yordanidis işte bu ikinci kapıyı vurdu. Cevap beklemeden açtı.

— İşte! diyerek Murat'a yol verdi.

Oda bir bölme ile ikiye ayrılmıştı. Arada kapı kanadı yoktu. Koyu kahverengiye boyanmış bölmenin önünde bir masa vardı. Patron burada oturuyordu. Murat'a ilk bakışta nedense, İngiliz tebaası oluşu yalan gibi geldi. Zayıftı ama, sanki bütün İngilizler ve onlarla tebaalık alakası bulunanlar uzun boylu olmaya mecburmuşlar gibi, bu adam bilakis kısaydı. Yeşil kirpiksiz gözleri, saçları tamamıyla dökülmüş yuvarlak kafasıyla bir yerli insana benziyordu.

— Bonjour Mösyö! diye elini uzattı, Fransızca görüşüğünüzü söylediler.

— Evet!

— Lütfen oturunuz. Memnun oldum. Bizim ufak tefek işlerimiz oluyor. yardımınızı esirgemezseniz seviniriz.

— Becerebilirim hayhay!

— Çalıştığınız işlerin aynıdır. Bazı vekâletname suretleri isteriz. Bazı diplomaların tercümelerinden de suretler çıkarılır.

— Hay hay! Uğraşırım Mösyö!

— Teşekkür ederim. Yordanidis işleri öyle hazırlar ki sizin yazı-

hanenin iş sırasını bozmamış oluruz. Zaten Hayret Bey dostumdur. Bir mahzur görmez sanırım. Ayrıca ben kendisiyle görüşeceğim...

Bu sırada telefon çaldı. Adam telefonla konuşurken Murat etrafa baktı. Köşede ince kâğıtlara kopya çıkarmak için kullanılan siyah kollu bir sıkıştırıcı vardı. Bundan başka, gerek oda, gerek patronun masası şaşılacak kadar boştu. Masada bir yazı makinesi duruyordu. Bu makine, herhalde, yazı makinelerinin ilk icadında yapılmış numulereydi. Murat bir eşini henüz hiçbir yerde görmediğine emindi. İşte yalnız bu yazı makinesi, sahibinin İngilizliğini meydana koyan bir maddi anane delili sayılabilirdi. Masada makineden başka, yarısına kadar dolu bir su bardağı duruyordu.

Bu yanın bardak su Murat'a eczalı imiş, yahut burada bir tehlikeli hasta varmış da, öldürücü krizler geldiği zaman bu suyun yardımıyla bir meçhul hap yutar, kurtulmuş gibi bir şeyler düşündürdü.

Patron İngilizceyi, dışlerinin arasından, tane tane konuşuyordu. İki kere fakat her defasında, derin hesaplar yapmış gibi düşünerek:

— Yes! dedi. Telefonu kapattı, pardon, diyerek Murat'a gülümse-di, sonra... Vilayette yabancı diplomaların, vekâletnamelerin mühürlerini tasdik eden bir makam var. Yordanidis size orasını gösterir. İca-bında vekâletname, diploma asıllarının mühürlerini oradaki numu-lerle karşılaştırıp tasdik ettirirsiniz. Bunlar için sizden evvelki arka-daşlara birer küçük ücret veriyorduk. Değersizdir bilirim. Fakat bu-günkü imkânlar daha fazlasına müsaade etmiyorlar.

— Rica ederim... Komşuyuz! Birbirimize yardım etmeye mecburuz. Ücret olmasa da ben elimden geldiği kadar faydalı olmaya çalışırım.

— Nerede okudunuz?

— Galatasaray'da...

— İyi mektep. İyi talebe... Teşekkür ederim efendim... Görüştü-gümüze memnunum. — Elini bardağa uzattı. —: Hayret Bey'e sevgi-lerimi söyleyebilir misiniz?

— Hayhay! Müsaadenizi rica edeyim. Bir sürü müşteri var ki...

— Güle güle...

Yordanidis kapıyı kapattıktan sonra Murat'a sevinçle elini uzattı:

— Ortak olduk, diye fıkır fıkır güldü. Patron sizi beğendi.

— Nerden belli?

— Çok şeyden belli. Bir kere mektebi sordu ki, ben yedi senedir yanındayım, bu üçüncü defa vuku buluyor. Her halinden anladım canım... İyi...

Murat, Yordanidis'in odasını acele gözden geçirdi. Patronun makamına nazaran burası on kere daha şıktı. Hele son sistem Amerikan yazı makinesi, içerdeki korkunç eskiliğin sebebini büsbütün anlaşıl-maz hale getiriyordu.

Yordanidis, Murat'ı kapıya kadar kolu omzunda getirdi. Kapıda kulağına fısılladı:

— Aklında bulunsun! Pazar günleri burası senin garsoniyer. Cuma günleri sizin yazıhane benim garsoniyer.

— Ne demek?

— Anlamadın mı? Pazar günleri bizim patronlar olmaz, cuma günleri seninkiler...

— Sahi! Birader Mösyö Yordanidis, kadın meselelerinde hakika-ten doktor imişsiniz!

— Operatör-doktor!

— Evet!

— Şimdi bir imtihan daha kaldı.

— Nedir?

— Öğle üzeri bira imtihanı... Oradan da tam numara alırsanız...

— Gayret ederim. Bir şartı var mı? Benim bilmediğim!..

— İçeceğiz. Sarhoş olmayacağız.

— Pek zor ama, uğraşırım... Pek zor!

— Zor tabi... Allah yardımcınız olsun!

— Amin!..

Mösyö Samoil, gazeteyi bitirmişti. Eski perişan bir deftere, tutul-masına imkân kalmamış gibi görünen mini mini bir kurşun kalemle

bir şeyler kaydediyordu... Rakamlar, tabii... Murat henüz Yahudi'den bir şair görmemişti ki...

İki hemşire Celil Bey'in müşterisiydi. Tesadüfen evvela Celil Bey geldi. Âdeti olduğu üzere:

— Vay efendim! diye haykırarak içeri girmiş, haykırmayı hiç kesmeden, müşterilerini hemen göndermişti. İstida ve layiha müsveddelerini evde hazırladığı, avukatlıkta henüz konsültasyon usulü pek yerleşmediği ve tezcanlılığı yüzünden müşterileri böyle ayak üzeri savdığı için Murat, Celil Bey'in akşama kadar ne işle meşgul olduğunu bir türlü anlayamıyordu. Zaten yazıhanede pek oturduğu da yoktu.

— Arayan olursa öğleden sonra adliyeye gelsin, yahut akşamüstü burada buluşalım! diyerek çıkıp gidiyordu.

Zaten pek mecbur kalmadıkça celse saatlerini ikisi de öğleden sonraya koyduruyorlar, ancak İstanbul Adliyesi'nde olmayıp mesela Beyoğlu, Beşiktaş, Kadıköy, Üsküdar mahkemelerindeki işlerini sabahları görüyorlardı.

Hayret Bey, dört gün içinde Murat'a iki layiha dikte ettirmişti.

Celil Bey, yazıhanede on dakika dursa, saatlerce taş taşımış gibi yoruluyor, sanki dinlenmek için müşterilerinden ve kendi tabiriyle "dükkânından" firar ediyordu. Buna mukabil Hayret Bey, yazıhaneye âdeta bitap gelmekte, kapıdan girer girmez, üzerindeki yorgunluğu nasılsa atıp zindeleşmekteydi. Onu da aksine, yazıhanede bulunmak, müvekkilleriyle uzun uzadıya görüşmek dinlendiriyor gibiydi. (Bunun iki istisnası vardı ki Murat az zamanda öğrendi.)

O gün Hayret Bey, Celil Bey gittikten sonra geldi.

Bekleyenleri başıyla nazikâne selamlayıp geçti.

Böylece kâtibini herkesten evvel görür, telefon bekleyenler varsa evvela onlarla görüşür, sonra müvekkillerini geliş sırasıyla kabul ederdi.

Murat, patronunun arkasından yazıhaneye girdi:

— Ne var ne yok? sualine:

— Telefon eden olmadı efendim, dedi, bitişikteki avukat arkada-

şınız sevgilerini söylememi bildirdi.

— Teşekkür ederim. Bir işleri olursa yaparsınız. Bizce bir mahzuru yoktur. Tabi bizim işlerimizi aksatmamak şartıyla...

— Tabi efendim.

— Ve tabi ücret mukabilinde... Zaten ücretsiz yaptırmazlar. Sıra kimde?

— O fukara Yahudi'de efendim.

— Hangi fukara Yahudi. Samoil mi?

— Evet efendim!

Hayret Bey, gözlüklerinin üzerinden kâtibine sahici bir hayretle baktı:

— Bir insanın sizce zengin sayılması için servetinin hangi rakamla başlaması lazım? diye kâtibini ürkütmemeye çalışarak sordu.

Murat, derhal şüphelendi ve maksadı anlamamış görünerek:

— Mesela yüz bin lira! diye zenginlik başlangıcı saydığı hakiki rakamın on mislini söyledi.

— Öyleyse azizim, bizim Samoil Efendi, sizin hesapla sekiz, dokuz misli zengin...

— Aman efendim! Yani milyoner mi?

— Evet! Tam rakam bu civardadır...

— O kıyafet... O hal... Bir tek simit yedi. Acıdım da... Çay ısmarlamayı akıl etmediğime üzüldüm.

— Ismarlasanız içerdi ve size birçok dua ederdi. Meşhur madeni eşya fabrikasının, Beyoğlu'nda üç tane muazzam apartmanın, müteaddit dükkânların sahibidir! Şimşid oğluna bir kontrplak fabrikası açmayı düşünüyor. Bazı ecnebi şirketlerde de mühim sermayesi işler. Evet, acınacak bir adamcağızdır. Otuz beş lira maaşla çalışan bir kâtibin merhameten ısmarlayacağı çaya bile muhtaç!.. Sakın bir daha işin esasını öğrenmeden merhamet etmeye kalkmayın. Haydi getirin şu mendeburu! Pardon! Mendebur sözü kendisine aittir. Bizim için en kıymetli müşteri! Ücreti dolgun ve peşin verir. Garazı sarışınadır.

Murat, dışarı çıktı:

— Buyrun Mösyo Samoil! diye yol verdi.

— Mersi oğlum!

İçerde az durdu. Hayret Bey, bu kılıksız milyoneri kapıya kadar getirdi. Onu selametlerken, İnci Hanım'a da:

— Buyrun! demişti.

Samoil Efendi, kâtiple yalnız kalmasından bilistifade, kurnaz Yahudi gözleriyle delikanlının yüzüne bakarak Fransızca sordu:

— Kadınların gevezeliğine ne dersiniz yavrum?

— Terbiyesizliğine deyiniz!

— Bence gevezelik terbiyesizlikten daha büyük bir suçtur da... Aldırmayın! Bir daha da bildiğiniz bir lisanı bilmiyor görünmeyin. Eğer size fena söylenmesini istemezseniz...

— Peki, siz nereden anladınız?

— Fransızca'yı bildiğinizi mi? Onlar konuşurken bizzat kendi yüzüne bakmış olsaydınız, siz bile bu lisanı bildiğinizi anlardınız. Biraz şüphe bile kalmış olsa, sizi çağıran delikanlının tabii hitabı, işi meydana koyardı. — İhtiyar adam gülerek içini çekti —: Ne çare ki böyle gevezeler bakacakları yerde konuşurlar... — Gözlerinden bir tebesüm geçti —: Lakin küçük yosma fena değil... Sizi beğenmemiş de sayılmaz... Mutlaka öç alacaksınız kabil gibi görünüyor...

— Hayır! Öç almayı düşünmedim ama... Bir daha bildiğim lisanı bilmiyor görünmeye tövbe ettim.

— İşi eğlence olarak kabul ederseniz tatlı bir şeyden kendinizi mahrum etmiş olursunuz. Size biraz evvel verdiğim nasihata kulak asmayın. Ben de aynı suretle davrandım. Söz bana dönseydi, benim için kimbilir neler söylerlerdi. Bereket versin, gençlerin bulunduğu yerde, kadınlar ihtiyarlarla velev ki eğlenmek için de olsa meşgul olmuyorlar. Gençliğimde fark etmedim ama, bu da bir fukaralık imiş... Bu maceranın nasıl bittiğini merak edeceğim! Eğer öç almaya karar verir, bir neticeye de varırsanız, sırrınızı bu ihtiyar adamcağızdan saklamayın! Ama bilmem ki, buna öç almak kadar sevap işlemek de denir mi?

Elini birisine öfkelenmiş gibi sallayarak çıktı.

*

Mösyö Yordanidis, Matmazel Şarlot'u ilk tanıdığı adama gıyaben "baş belası" diye takdim ettiği halde, onunla övündüğünü de saklamaya lüzum görmüyor, bunu her sözüyle belli ediyordu.

Murat, hele sekiz ayrı milletin birleşmesinden meydana geldiğini hespla çıkardıkları kızı pek merak etmişti.

Görür görmez, gerek giyinişini, gerek hareketlerini ve gerekse kulsursuz güzelliğini pek beğendi. Şarlot sahiden melezdi. Esmerliğini İspanyollardan, saf bakışlı mavi gözlerini İsveçlilerden, vücudunun en küçük kıvılcığında hissedilen kadın hassasiyetini Fransızlardan, hasılı, saçını, ellerini, sesinin ahengini bir başka millettan almış, hepsini birbirine hiç yadırganmayacak şekilde kaynaştırarak insanın nefesini kesecek bir terkip meydana getirmişti.

Murat'ın elini eski bir ahbap gibi sıktı. Kederlenmiş gibi:

— Demek yenildiniz Mösyö! dedi.

— Öyle memnunum ki Matmazel!

— Yenildiğinize mi?

— Evet! Başka türlü sizinle tanışmak saadeti kimbilir ne kadar gecikirdi.

— Mersi! Üç gündür bizim efendi... — "Efendi"yi Türkçe söylüyordu —: Sizden bahsediyor. Âdetidir de kulak asmam! Herkesle hemen samimi olur. — Yordanidis'e döndü —: Rica ederim, dedi. Murat Bey'den bazı şeyler öğrenebilirsiniz. Mesela, hangi hususta olursa olsun, yenilmeyi bu kadar centilmence kabul etmeyi mutlaka öğren...

— İyi ama ruhum! Bu yenilmedi ki... Hile yaptı!

Matmazel Reçina güzel gözlerini merakla kırıpştırdı.

— Kime? Nasıl hile?

— Kime olacak! Size elbette!

Murat:

— Rica ederim! İnanmayın! dedi.

Yordanidis hiç umursamadan izahat verdi:

— Halbuki Yahudiler açığız olurlar, diye duyarım. Siz sakın val-

denizin oyununa kurban olmayasınız Reçina!

— Ne gibi?

— Olur ya pederiniz meşgulken... Bir ufacık kabahat...

— Siz neler söylüyorsunuz... Baksanıza Şarlot!

— Hele bir anlayayım da bakarım elbette!.. Ne olmuş?

— Bu lirayı kazandım diye seviniyor sevgilim. Bir de baktım ki Murat Bey'in önünde bir gazete... Hem de dikkatle katlanmış bir gazete... Katladığı yer ne yazıyor bilin bakalım! "Bugün Nisan'ın bir'i. —Aldanmamaya gayret edin!— İşte böyle bir şey!

Reçina Murat'a baktı:

— Anlayamadım.

— Hayır! Matmazel! Uydurur... Siz beni yere vurdunuz! Gelecek sene acısını mutlaka çıkaracağım!

— Olmadı. Eğer böyleyse... Masrafın elli kuruşuna iştirak edeceğim...

Yordanidis keyifle güldü...

— Fena etmezsiniz... Doğrusu bu! Sizin elli kuruş, biralara bir başka lezzet verecek... Az kalsın unuttuyordum. Bakınız Şarlot, sevgilim... Bugün bira içmekte tamamıyla serbestim!

— Neden?

— Mösyö Murat'la iddiaya girdik!

— Ne olacak?

— Hangimiz daha evvel sarhoş olacağız diye...

— Yok canım! — Murat'a döndü —: Bizim efendiden evvel sarhoş olabilmeniz için bir kahve fincanı bira ile masanın altına devrilmemiz lazımdır... Çünkü bizim efendi, iki kahve fincanı ile tamamdır!..

Yordanidis:

— Görürüz! diye kabardı.

Murat özür diledi:

— Maalesef bu keyifli maçı bugün kabul edemeyeceğim. Saat bir buçukta adliyede bulunmaya mecburum!

— İşte bu olmadı! Durunuz bakayım! Sakın şu mesele mi?

Kızlar:

— Hangi mesele? diye sordular.

Yordanidis, bir mühim şey keşfetmiş gibi ciddileşti:

— Bunun bugün bir marifeti daha var matmazeller, dedi. Esasını öğrenemedim. Düşünüyordum. Şimdi bizi hemen bırakıp savuşmak istemesinden galiba bir netice çıkaracağım! Yalnız siz de bana yardım etmelisiniz!

— Neymiş?

— Nasıl yardım?

— Efendim! Bu bey, bugün bir numara daha yaptı. Şimdi lütfen sualime dikkat edin. Düşünerek cevap verin. Murat Bey denilen bu emsalsiz sahtekâr Fransızcayı nasıl görüşüyor?

— Fransızcayı nasıl mı görüşüyor? Çok güzel!

— Sizce Matmazel Reçina?

— Fevkalade...

— Peki! Eğer size dersem ki Fransızcayı bu kadar güzel, bu kadar fevkalade konuşan adam, gene bu sabah Fransız lisanını bilmediğinden benimle anlaşmak için bir tercüman aradıysa...

— Siz neler söylüyorsunuz kuzum? Demedim mi? İşte ikinci bardakta sarhoş oldu.

— Hayır sevgilim sarhoş değilim... Hani bir kadın var. Bir kere Garden Bar'da rastlamıştık. Seninle biraz konuşmuştu da ben "Gözlerini hiç beğenmedim" demiştim. Sen de kahkahalarla gülmüştün. Hatırlıyor musun?

— Hayır!

— Olmaz! Hatırlayacaksın... Gözleri hoşuma gitmeyen kadın... Bir Türk kadını... Yanında o gece de sarı saçlı bir kız vardı. Erkek gibi bir kadın.

— Durunuz! Sakın Adalet Hanım olmasın!

— Tamam! Adalet Hanım... O gece de söylemişsiniz.

— Peki!

— İşte Adalet Hanım bunların müşterisidir. Yanında bir sarı saçlı

kızla beraber gelmişler. Bu nedenle Fransızca bildiğini saklamış. Ben kendisini bir iş için çağırmaya gittim. Fransızca söyleyince kadın bana ne dese iyi? “Fransızca bilmiyor,” dedi. Sonra da aramızda tercümanlık etti.

— Bundan ne çıkar?

— İşte şimdi de bizi hemen bırakıp gitmek istediğine göre...

— Hayır! Mösyö Murat’ın hangi sebeple öyle hareket ettiğini bilemem. Yalnız bizi erken bırakması Adalet Hanım için olamaz.

— Neden?

— Çünkü... Olamaz. — Bir tuhaf güldü. Reçina’ya göz kırptı —: Adalet Hanım’ı sen de bilirsin dedi. Murat Bey de bilir belki... Onu tanımayan yoktur. Meşhur randevucu Adalet... Bir adı da Zampara Adalet’tir.

Murat merakla sordu:

— Nasıl dediniz efendim?

— Şu halde bilmiyorsunuz! Randevuculuğu kadar seviciliği de meşhurdur. Şimdiki dostu Kadriye... Sarı saçlı bir kız değil mi?

— Adını bilmiyorum. Sarı saçlı. Evet!

— Şimdi onu seviyor — Yordanidis’in yanağını okşadı —: İşte bu sebepten onların Murat Bey’le bir alakası olamaz anladın mı?

— Peki ama... Daha kendisi de pek güzel... O kadar yaşlı da sayılmaz!

— Zevk meselesi tontonum! Bir de mazareti var. Diyor ki: “Nasıl olsa ihtiyarlayacağım. Bir gün erkekler beni bırakıp gidecek. O gün param olsa da, param sayesinde kendime erkek bulsam, bulduğum oğlan, “Aman şu kocakarıyı atlatsam da sevgilime gitsem!” diye kıvrırır! İyisi mi, erkek denilen hodkâm mahluku şimdiden unutayım!” Bir fikir! Ne dersiniz!

Murat tereddütle konuştu:

— Hastalık... Şimdi biraz rahatladım.

Reçina:

— Benim böyle çapraşık fikre aklım ermez! dedi.

Şarlot:

— Benim de, diye güldü, mamafih mesele sade fikir meselesi değil... Kendisi daha pek körpe iken Aryeta'nın eline düşmüş. Senelerce onunla dost yaşadılar. Öğrendiğini satıyor. Aryeta'yı bilirsin değil mi?

— Bilmez miyim?

Reçina bu cevabı "Yürümeyi bilirim" der gibi söylemişti.

Murat, Adalet Hanım'ın mahiyeti ile beraber Şarlot'un ve Reçina'nın randevucu kadınlar üzerindeki bilgilerini de öğrenmiş olduğuna sevindi.

Saat biri çeyrek geçiyordu. Müsaade istedi.

O senenin 1 Nisan'ında Murat için enteresan şeyler öğrenmek mukadder olmalı ki, adliyede kendisini bir başka acayiplik bekliyordu.

Inci Hanım'ın işi basit bir boşanma davası olduğu halde, tıpkı cebren ırza geçmek celselerinde yapıldığı gibi, Reis salonu boşaltmış, dinleyicileri dışarı çıkartmıştı.

Murat, bundan bir şey anlayamadı. Kadının gerdan şişirerek derdini yanamamaktan ayrıca şikâyet etmesini hatırladı. Büsbütün meraklandı.

Nihayet dayanamadı. İşlerini bitirip çıkarlarken Hayret Bey'e bu ciheti sordu:

Avukat, gayet tabii bir şeyden bahsediyor gibi:

— Sahi, sen bilmezsın, dedi, kocası mahubperest galiba... Gayri tabii tekliflerde bulunmuş... Boşanma sebebidir. Davayı kazanacağız! Doğru yazıhaneye gidersin. Benim biraz işim var. Temyiz layihası bugün biter mi?

— Evet!

Ayasofya Camii'nin minarelerinde müezzinler "Allah'u Ekber!" diye kıyameti koparıyorlardı.

4

Cuma günü yazıhane kapalı olduğu halde Murat, Yordanidis'lerin bazı işleri için, öğleden sonra hana uğradı.

Odabaşının üç yaşındaki oğluna bir küçük teneke otomobil aldı alalı kattaki itibarı artmıştı. Adamcağız anahtarı koşturdu:

— Kahve arkandan gelir Murat Efendi! diye gülümsedi, şekerli öyle ya?

— Şekerli... Bizim aslan ne yapıyor?

— Oğlan mı? Ellerini öper. İyidir.

— Dediğim gibi... Oğlan kısmına fiske vurulmayacak. Annesine böyle tembih et! Benim yeğeni korkak edersiniz... Sonra keyfinize...

Yazıhanenin kapısını açtı. Yordanidis'e geldiğini haber vermeden evvel, patronların masalarını düzeltmeye karar vermiş, bunu, dün kendilerine de söylemişti.

Tetkik için çıkarılmış dosyalarla kanun ciltlerini yerlerine koydu. Lüzumsuz kâğıtları desteledi. Okunup cevap verilmiş mektupları çekmecelerdeki yerine yerleştirdi.

Daktiloyu da hazırladıktan sonra Yordanidis'e baktı.

Rum delikanlısı harıl harıl yazıyor, çalışırken bir kat daha sevimli oluyordu.

— Geldin mi kardeş! İyi! diye dalgın dalgın gülümsedi:

— Burada mı oturalım, sizde mi?

— Sen bilirsin!

— Burada oturalım. Gelen giden olur.

— Peki!

— Kahveleri söyledin mi?

— Hayır.

— İşte bunu beğenmedim... Marko!

Karadağlı ihtiyar hademe, her zamanki gibi beyaz bıyıklarını aşağı çekerek — Bu onda bir çeşit önünü ilikleme hareketiydi —: göründü.

— Bize iki kahve söyle... Dur, nereye? Bir de kendine söyle... Haydi!

— Eyvallah!

— Şimdi şuraya otur bakalım... İşte gazeteler...

— Daktiloyu getirsem de bir taraftan başlasam.

— Sahi! Ben böyle şeyleri hiç düşünemem! İşini bitirince ne yaparız bilir misin?

— Hayır!

— Nereden bileceksin? Şarlot gelecek. Sana bir sürpriz var.

— Ne gibi?

— Söylememeye söz verdim.

— Sana bunun kolayını öğreteyim mi? Belki bir gün mühim bir yerde lazım olur.

— Neyin kolayını?

— Söylememeye söz verdin! Canın da ille söylemek istiyor. Hem sözünü tutup hem de canının istediğini yapmak, pekâlâ kabildir.

— Nasıl?

— Mesela: Söyleyeceğin şeyi beş kısma ayırırsın. Dördünü söylersin. Bir tanesini alıkoyarsın.

— İyi vallaha!.. Hiç aklıma gelmemiştii.

— Değil mi? Yemin etsen başın ağrımaz! Mamafih mademki Matmazel Şarlot ille sürpriz yapmak istiyor, söyleme...

— Esasını ben de bilmiyorum. Bilsem hiç duramam... Sen o gün lokantadan kalkınca arkadan bir müddet konuştuk. Kızlar seni eğlen-

celi adam buldular. Yalnız benim Şarlot korkaklığını ayıpladı.

— Neyimi? Anlayamadım?

— Korkaklığını...

— Nereden anlamış. O kadar da gayret ettim.

— “Korkak olmasa, bizi bırakıp acele gitmezdi. Şu halde patronlarından pek korkuyor!” dedi.

— Doğru söylemiş. Keşke gitmeseydim... Beni müdafaa etmedin mi?

— Cesaret meselesinde laf söyleyemem. Kız benim patronlardan korkmadığımı iyi bilir. Lakin gürültüyü sevmediğimi de bilir...

— Öyleyse, bana bir ceza mı tertip edildi. Yoksa cesaret vermek için tecrübe edilmiş bir usul mü tatbik edilecek?..

— Bilmem! Yalnız, şu kadarını söyleyeyim! Yalnız kalınca “Murat Bey Reçina ile arkadaş olsalar, nasıl?” dedim, işte o zaman “Benim bir sürprizim var. İş berbat edersen sonra karışmam! Yahudi kızları erkeklerle paralarının hatın için konuşurlar. Sonra Reçina'nın huyunu ben sevmiyorum,” dedi.

— Pek hoş! Elin kızı sanki razı oldu da... Bizim taraf beğenmiyor!

— Neden razı olmayacakmış. Yalnız, sonra düşündüm de... Bir mahzuru var! Aynı yerde çalışmak iyi değildir.

— Neden?

— Bir kere çabuk usanırsın. Bazı kaçamak yapmak lazım olur. Buraya birisi gelir. Hasılı, tatsızlık çıkar.

Murat, Yordanidis'in ciddiyetine uzun uzun güldü. Şaka ediyor gibi:

— Zaten olmaz Mösyö Yordanidis, dedi, benim böyle işlere girişecek zamanım değil...

— Anlayamadım. Böyle işlere kırk yaşınızdan sonra mı girişeceksiniz!

— Hayır! O manada söylemedim. Hiçbir surette lüzumsuz masraf etmek istemiyorum.

— İyi ama, azizim, bu senin elindeki bir iş sayılmaz. Daha şimdiden ben Reçina'nın niyetini beğenmiyorum. Reçina yaman kızdır. Bir kere aklına koyarsa hapı yutarsın!

— Hiç de yutmam! Sana devrederim. Operatör doktor olduğun için...

— Sakın ha! Sakın bana güvenme! — Bir an tereddüt etti. Sonra kederle içini çekti —: Bir kere denemedim mi sanıyorsun! Bir tokat attı. Koca han tepeme yıkıldı zannettim.

— Yok canım! Şarman!

— Hem de ne şarman! Bir de üstelik, “Şarlot’a söyleyeceğim!” diye tutturdu. İki çift ipek çorap aldım da vazgeçirdim!

— Arkadaş oldukları içindir.

— Arkadaşlıklarına sanki ne zarar gelirdi? — Kapıya bakarken sesini alçalttı —: Patronlar gidince cigaraları getireceğim...

— Olmaz. Yazıhanede icap etmez!

— Yahu sen de yazıhaneleri kiliseye, camiye benzettin! Benim patronun çekmecesinde halis Iskoç viskisi hiç eksik olmaz.

— Onun patronu yok!

— Vay canına! Şu kadınlar, bizim ruhumuzu nasıl kolayca keşfediyorlar! Sen hakikaten korkuyorsun!

Murat, yavaşça güldü. Bir müddet konuşmadan çalıştılar. Murat, fırsat buldukça düşünüyordu. Sahiden herkesin bir görüşte anlayacağı kadar korkak mı olmuştu? Şu halde, İhsan haklı! Her zaman, “İşsizlik insanı ödle eder. Fenalığı burada!” demez mi? Her çeşit ahlaksızlığın başı da korku... Tövbe estagfurullah!..

— Birer kahve daha!..

— İstemez!

— İstemez olur mu?

— Öyleyse bu sefer benden...

— Birader, nasıl bir söz! Geçen sefer sanki benden miydi? Dayan-sın patron! Sen karışma!

Yordanidis bir aralık bir yere telefon etti. “Evet!” Burada, beraberiz. Bir saatlik işimiz kaldı!” demesinden Şarlot’la görüştüğünü Murat anladı.

Gene korku meselesi aklına geldi. Bu münasebetin aldığı şekilden korktuğu hakikatti. Hem kızlarla gezip tozmak hoşuna gidiyor, hem

de bu suretle verdiği kararı tatbik edemeyeceğinden ürküyordu. Bir hesapla, yüz liraya ihtiyacı vardı. Bir küçük odacığı okumayı yazmayı seven bir insana layık bir surette döşemek için belki bu bile az gelecekti. Bir karyola, bir komodin, bir elbise dolabı, iki iskemle, yere bir küçük seccade. Kitapları için ya bir dolap daha, yahut raflar...

On beş, yirmi gün evvel, elbise derdi çekiyordu. Pırtılları iğrenerek çıkarıp iğrenerek giyer, soyunmak da, giyinmek de kendisine dert olurdu. Şimdi iki kat kostümü vardı. Kahvenin üzerindeki berbat odada bunları nereye koyacağını şaşırmişti. Duvara asıyordu. Lakin duvarlardan birisine güneş karşıydı. Elbiseyi bu suretle berbat edecekti. Öteki biraz yağmur yağsa ıslanıyordu.

Vekâletname suretinin bir yerinde durarak: "Bak hesapta perde yoktu. Perdesiz olmaz!" diye düşündü. Gene yapacağı masrafı bir kâğıda yazıp kaç lira tutacağını cem etmek arzusuna kapılmıştı. Perdesiz olarak seksen lira hesap ettiğine göre, perdelik basmalara da gitsin gitsin beş lira gitsin...

— Neye daldınız beyefendi?

— Hiç, aklıma bir şey geldi.

— Kadın gelmiştir. Baksana ilkbahar! Düşündükçe içime keder doluyor. Bir taraftan da inanmıyor, benimle eğleniyorsun sanıyorum.

— Hangi hususta?..

— Hiçbir kadınla alakam yok diyorsun! İnsan nasıl yaşar? Ben ölürüm.

— Sen operatör doktorsun... Biz avukat kâtibiyiz!

— Şarlot da inanmadı. "Bu zamanda böyle şey olmaz," dedi. "Seninle eğlenmiş" dedi. Ben yemin edince "Başıma gelenler!" diye elini yanağına götürdü, öyle yapması bir şirindir ki...

Evvela, yerli Rum patron gitti. Babayani, güler yüzlü bir ihtiyardı. Burası bir yolmuş, kendisi de yabancı bir yolcuymuş gibi sessiz ve alakasız gelip gidiyordu. Asıl patron, çıkmadan evvel Yordanidis'i çağırılmış, bir müddet görüşmüştü.

Şapkasını başında görünce Murat hayret etti. Sanki çıplak yazıha-

nesinin arkasında, su bardağıyla beraber oturan yorgun adamcağız bu değildi. Yaşına göre çok şıktı. Bastonunu ve eldivenlerini gayet kibar kullanıyordu.

— Bonsuvar efendiler! demişti.

Yordanidis rahat bir nefes aldı:

— Artık patron benim! diye bağırdı. İşte ispatı!

Murat'ın daktilosunun üzerine yedi lira bıraktı.

— Nedir?

— Seni bedava mı çalıştıracamız! Burası İngiliz müessesesi ama, sen çok şükür Hintli değilsin. Cebine sok!

— Demek peşin mi?

— Her zaman! Patronun bir bu huyu iyidir. Bir de üstüne lazım olmayan işleri hiç görmez!

— Evli mi?

— Anasından bekâr doğanlardan... Fena da yapmıyor. O suratla değil mi? Karısını başkalarına muhtaç etmekte bir zevk yoktur... Hey Marko! Neredesin ihtiyar kurt!

Marko, bir eli bıyığında, gülümseyerek göründü.

— Serbestsin. Ben izin veriyorum. Yarına kadar! Geçerken kiliseye uğra. Babamın canına bir mum yak!

— Zaten akşam oldu Mösyö Yordanidis!

— Tabi... Her zaman öğle vakti kalacak değil ya...

— Yani, iznimize teşekkür ederim demek istedim.

— Bir şey değil... Giderken bize Hüseyin Ağa'yı gönder! Unutma!

Bir kâğıda yazayım mı?

— Gene keyiflisiniz. Mösyö Yordanidis, unuttur muyum?

— Ne bileyim? Ben olsam unutturum. Hattâ şimdi bile senden ne rica ettiğimi unuttum... Elektriği de yakıver! Evet! Tamam! Mersi Mösyö Marko!

Murat, okunaklı olsun diye üç kopya çıkarıyordu. Sona iki tane kalmıştı. "Bu gidişle zengin olacağız!" diye hafif bir ıslık öttürmekten kendini alamadı.

— Nedir?

— Hiç!

— Bir ses geldi de... Severim ben o sesi! "Burada bir neşeli adam var!" demektir.

— Her şeyi biliyorsunuz. Sizden bir şey gizlemek kabil değil!

— En fena tarafım! Bu dünyada rahat etmek için, bilmemek lazım halbuki... — Kapı vuruldu —: Buyrun! Ooo! Siz misiniz Hüseyin Ağa! Ne o?

— Çağırılmışsın Mösyö!

— Ben mi çağırılmışım! Ne diyorsunuz? Sizinle kim eğlendi!

— Marko dedi ki...

— Ah! Demek bütün Sırplar şakacı insanlar... Haydi doğru söyleyin! Ziyafet olduğunu sezdimiz de kendiliğinizden geldiniz değil mi?

— Ne ziyafeti?

— Bir de sorarsınız! Bayağı ziyafet! Biz, Murat Bey'le bir iddiaya girdik. Hattâ bu iddiaya başladık bile... Lakin bir sebepten dolayı yarınm kaldıydı. Şimdi ben, "Müsabakaya Hüseyin Ağa da karşınsın! Bakalım hangimiz kazanacağız?" dedim.

— Neye karşıcağım?

— Maç var, içeceğiz. Hangimiz daha evvel yıkılırsak, paralar ondan. Var mısınız?

Hüseyin Ağa'nın gözleri parladı.

— Bizim kırat her tarafa işler Mösyö Yordanidis, dedi, ve de bizim kıratın ölümü arpadan olsun!

— Bira mı, rakı mı?

— Siz bilirsiniz!

— Sen dört şişe bira al... Bir kenara koyarız. İki şişe de rakı... Rakıları acele içeriz. Bizim Matmazel gelecek. O gelirken biraya çeviririz. Her zaman öyle yapmıyor muyuz kuzum?

— Baş üstüne! Meze?

— Salam, peynir, turşu! — Murat'a sordu —: Siz bir şey istemiyor musunuz?

— Elverir! Yahut biraz tuzlu badem de alalım. — Demin yan cebine sokuverdiği banknotları çıkardı —: Ben vereyim de sonra hesaplaşınız!

Yordanidis gözlerini kocaman kocaman açarak hayretle sordu:

— Nedir? Para mı? Neye?

— Öteberi için...

— İyi ama azizim, Karaköy'de bizim alacaklarımız parayla satılmaz ki, bedavadır, değil mi Hüseyin Ağa! — Odabaşı'ya göz kırptı — : Haydi, hâlâ burada mısın, Türk!

— Sıcak bir şey de yaptıralım, diyorum.

— Burası senin evin sayılır. Yaptırırsan kendi asilzadeligiindir. Yalnız Madam bize kızarsa, karışmam!

— Ne haddine! Sen sopayı uzak bellersin ya, o kafanda gülü gü-lüverir.

Hüseyin Ağa meçhul bir hasma efelenerek çıktı.

Yordanidis:

— İyi adamdır, dedi, iyi de içer... Hovarda canım! Karıyı da başkasından kaçırmış. Karı da karı!.. Bir giydirden!..

— Sus yahu! Ayıp!

— Methediyoruz. Hey Türkler! Birisini methetmek de mi günah! Doğrusu karının yüzünü iyice görmedim. Lakin küçük kız kardeşinden belli!

— Kız kardeşi kaç yaşında?

— Görmedin mi?

— Hayır!

— İyi vallaha! Sizin yazıhaneyi kim temizliyor. Küçük Madam temizlemiyor mu?

— Bilmem! Hem küçük diyorsun, hem de Madam diyorsun!

— Hem küçük, hem de madam olmak kabildir. Hem de iyidir. Kız ufak tefek! Lakin ablasından daha akıllı! İstanbul'a küçükken gelmiş, burada evlenmiş. Sonra boşanmış. Istanbulu sayılır. Yüzünü örtmüyor. Bana gülüyor. Lakin bir kere elini tutayım, dedim, ateşe

değmiş gibi çekip kaçtı. Bir daha ben buradayken içeri girmiyor. Sizin kadınlar sizden daha Müslüman!

— Sen de herkese sataşıyorsun birader! Bir gün başına bir bela gelir ya... Bakalım!

— Aman, Şarlot'tan daha beter bir bela mı gelebilir?

— Bunu da ben Matmazel Şarlot'a söylerim. Lafa tutma da işimi bitireyim!

Yordanidis ile Hüseyin Ağa, sofrayı hazırlayınca kadar Murat da son vekâletname suretlerini makineden çıkardı.

Yorgunluktan sırtı ağrımıştı. Arkasına dayandı. Rakı kokusunu lezzetle kokladı. Çalışarak yorulmak, ücreti peşin almak, içkiyi hak ettiğini bilerek, dinlenmek ve neşelenmek için içmek... Yumuşacık bir keder hissediyordu. İnsanlar ne kadar kolay bahtiyar olabiliyorlar... Gene öyleyken dünyada ne kadar işsiz Murat var... Sıkıştırılmış aç av hayvanları gibi ay ışığının, deniz kenarının, güzel kızların sevincini tadararak yaşayamayan sürülerle Muratlar...

İşe başladı başlayalı, daha doğrusu, sırtına rabbitalı bir elbise giydi giyeli, Necip'in kendisini, bir gün kızların yanına götürmek için ne kadar ısrar ettiğini hatırlıyordu. O gün pek fark edememişti ama, yüreğinde bir şey kırılmıştı. Bu kırılan şey her neyse, daha uzun müddet tamir kabul etmeyecekti. Buna emindi.

— Haydi beyim!

— Geliyorum Hüseyin Ağa. Handa kimse kalmadı mı?

— Bizden başka kimse yok!

— Kapı kapalı mı?

— Yengen bekliyor. Matmazel gelecek... Öyle değil mi Mösyö Yordanidis!

— Gelecek, acele edelim.

Pek az konuşarak üçüncü kadehleri içtiler. Hüseyin Ağa, bir Anadolu hovardası gibi rakıyı zorla içiyor, içtikçe ağırlaşarak sofraya bir iş ciddiyeti veriyordu. İşrete alışıklığı, şışeyi birbirine müsavi dokuz kahede pay etmesinden belliydi.

İkinci şişeyi de arkasına vurarak kolayca açtı.

Bu sırada kapı tıkırdadı. Hüseyin Ağa:

— Kim o? diye diklendi.

Cevap yerine tıkırtılar tekrarlanınca:

— Gelsene kız! Yabancı mı var? diye seslendi. — İçeri giren olmadı —: Tövbe Yarabbi! İnsanları rahatsız ederler. Bunlar insandan hariç bir insanlar! Hayvan gibi bir insanlar...

Küçük bir tepsi ile döndü. Tepsi parıl parıldı. Üç tane bembeyaz peçetenin üzerine üç tane tertemiz çatal koyulmuştu. Ortada yağda yumurta...

— Haydi, şunu soğutmadan yuvarlayalım... Misafir umduğunu değil bulduğunu yer...

Yordanidis, kurnaz kurnaz sordu:

— Yenge neden girmedi?

— Yenge değil... Bizim baldız. Bir de İstanbullu geçinir. Murat Bey'den utanıyormuş...

— Bunu o mu hazırladı?

— O hazırladı. İstanbul usullerini biliyor. Bizi beğenmiyor haspa...

— İyi servis! Aferin! — Saatine baktı —: Vay! Yedi olmuş. Doldur Hüseyin Ağa! Matmazel nerdeyse gelir.

Murat gittikçe neşeleniyordu. Hele Yordanidis'le Hüseyin Ağa'nın Türkçe konuşmaları tuluat kumpanyalarında görülecek manzaralardandı. Yordanidis, duraklıyor, düşünüyor, böyle kendisini sıkışmış farz ettiği zaman tumbul delikanlı sevimliliği arttığı için Murat yardım etmiyordu. Asıl garibi, hemen her Türk'te görülen haldi. Sanki cümleleri berbat ederse Yordanidis daha kolay anlayacakmış gibi Hüseyin Ağa da lisanı perişan etmekte ondan aşağı kalmıyordu.

Kapı bu sefer gürültüyle açıldı:

— Bonsuvar efendiler! diye gülerek Matmazel Şarlot girdi: İşte buna danıldım. Beni beklemediniz mi?

Yordanidis ayağa kalkmıştı.

— Beklemez miyiz? Biraları soğutuyoruz.

— Bu rakı? Hohla bakayım! Hohla diyorum.

— Ben, bir kadehcik içtim... Bir kadeh bile değil. Yarım kadeh... Birdenbire midem ağrımasın mı? Midemin ağrısını bilirsin ya, dişime vurur. "İlle dişçiye gideceğim! Şunu çektirip kurtulacağım!" dedim. Murat bırakmadı. Rakı iyi gelirmiş.

— Ne gevezedir görüyor musunuz? İstersen bir fıçı dolusu iç! Yusuvarlak oluyorsun. Seninle beraber gezmeye utanıyorum.

— Neden şekerim, hâlâ nasıl olmuş da zayıflatamamış derler diye mi?

— Terbiyesiz! Seni yiyecek değilim ya...

— Bilmem ki...

Şarlot şapkasını, kovboy filmlerindeki süvariler gibi, arkasına attı. Tayyörünün kollarını, şaka olsun diye yukarıya kıvırdı.

— Haydi! Nerede soğuk biralar! dedi.

Hüseyin Ağa şişeleri meydana çıkarınca, güzel bir Türkçeyle konuştu:

— Sizin madama söz verdim fazla içirmeyeceğim!

— Karışamaz. Yalan!

— Karışamaz mı? Bizim yanımızda kazaklık ediyorsunuz. "Çok içerse keyfine... Ben yapacağımı bilirim" dedi. Benden söylemesi...

— Şimdi, deli gönül ne diyor? Git, iki şişe rakı getir, diyor!

— Bir başka yol var mı?

— Ne yolu?

— Kapıdan başka bir yol!

— Hayır.

— Öyleyse gidemezsiniz. Kapıda karınız oturuyor... Canım matmazel, Murat Bey sahi zannedecek. Sen de bizi büsbütün berbat ettin. Eşekten düşmüşçe çevirdin!

— Haydi şerefinize. Murat Bey de sizden daha cesur değil. Hattâ o sizden bile korkak...

— Neden belli?

— Sizin hiç olmazsa karınız var. Korkuyorsunuz ama, gene de ev-

lenmişsiniz. Eğer duyduğum sahi ise, Murat Bey, kadınların gölgesinden bile korkuyormuş.

— Korkarın matmazel!

— Neden? Size bir şey mi yaptılar?

— Dinler misiniz? Hani bir Azrail var. İnsanların canını alan melek!

— Evet!

— İşte o Azrail, bir gün Allah'tan izin istemiş. "Ben yoruldu. Yerime bir müddet birisi çalışsın! İstirahat edeceğim!" demiş. Allah da ona on sene izin vermiş. Azrail dünyayı dolaşmış. İstanbul'u her yerden fazla beğenmiş... Buraya yerleşmek istemiş. Bir orta yaşlı adam şeklinde Fatih'e gelmiş. Nalbant Hacı Mehmet Ağa ismiyle bir dükkân açıp yerleşmiş. Aradan bir iki ay geçmeden mahalleli yakasına sarılmış. "Biz seni sevdi. Evlendireceğiz" demişler. "Durun! Etmeyin!" demesine meydan bırakmadan, evlendirmişler! Bir kadın almışlar. Bir seneye varmadan bir de oğulları olmuş. Kadın kavgacı, geçimsiz bir mahluk imiş ki Azrail'in anasından emdiği süt burnundan gelmiş. Bırakıp gidecek, lakin evlada kıyamıyor. Nihayet oğlu on yaşına basmış. İzni de bitmiş. Giderken oğlunu bir kenara çekmiş. "Ben annenin şerrinden savuşuyorum. Sana bir iyiliğim dokunsun! Doktorluğunu ilan et! Nerede bir hastaya gidersen, beni orada görürsün. Ayak ucunda duruyorsam, hasta iyi olacak. İlaç diye birkaç damla su ver! Başucunda duruyorsam, hasta muhakkak ölecek. Ona göre konuş! Beni de senden başkası göremez!" demiş. Savuşmuş. Oğlan babasının nasihati üzerine doktorluğunu ilan etmiş...

Murat "Doktor" kelimesinin her geçişinde Yordanidis'e bakarak gülümsüyordu:

Nihayet Türkçeyi iyi anlayamayan delikanlı Fransızca sordu:

— Ne oluyor?

— Meraklanma kendimizi müdafaa ediyorum.

Şarlot:

— Sonra? dedi.

— Sonrası efendim! Oğlan meşhur doktor olmuş. En ümitsiz hastaları iyi etmeye, bir şeyi yok gibi görünenlerden bazısının öleceğini söylemeye başlayınca namı dünyayı tutmuş. Günlerden bir gün bizim padişahın kızı hastalanmış. Padişah meşhur doktoru çağırmış. "İki damla ilaçla en ümitsiz hastaları tedavi ediyormuşsun. Kızımı kurtaramazsan vallaha billaha kafanı keserim." demiş. Oğlan kızın odasına girmiş, bir de bakmış ki babası başucunda duruyor. Başlamış yalvarmaya... Lakin Azrail Allah'tan emir aldığı için "Çare yok!" diye başını sallıyormuş. Doktor bir aralık dışarı çıkmış. Tekrar içeri girmiş. Aradan bir dakika geçmeden dışarda bir gürültü kopmuş. Azrail, "Ne oluyor?" diye meraklanınca doktor kapıdan başını uzatmış. Sonra Azrail'e dönmüş: "Bir şey değil baba, demiş. Annem burada olduğunu haber almış da, içeri girmek istiyor!" Azrail bu sözü duyunca pençereden atlamış kaçmış. O sultan hanımın hâlâ yaşadığını söylerler. Bana gelince: Hiçbir zaman Azrail'den daha cesur olduğumu iddia etmemdir.

— Pek şık! Anladın mı Panayotaki?

— Hayır! Ne olmuş? Neye gülüyorsunuz? Ben gene bir pot mu kırdım?

— Değil canım! Murat Bey kadınlardan niçin korktuğunu anlattı. Lakin ben hiç de merhametli bir insan değilim! Başına geleceği bilse...

— Ne gelecek. Bilsin daha iyi!

— Murat Bey, elinde çanta, cantanın içinde ruj batonundan başka bir şey gezdirmeyen matmazellerden korkuyor. Bu gece kendisini birisiyle tanıştıracam.

— Kimle?

— Gece gündüz silahla oynayan bir kızla...

— Anlayamadım.

— Daha iyi. Görünce anlarsın! Ne dersiniz Murat Bey?

— Eğlence uzun sürmez derim.

— Neden?

— Ben eskiden beri silahtan korkarım Matmazel. Hele bir kadının

elindeki silahtan ödüm kopar. Bizde bir laf var. “Boş silahı şeytan doldurur” derler. Çekinirler. Bir de “Kadın da şeytandır” lafı var. Hem şeytan tarafından doldurulan, hem şeytanın elinde bulunan bir silaha Aşil bile karşı koyamaz. Yüreğime iner de... Uzun müddet zevk alamazsınız!

— Siz alay edin bakalım! Görüşürüz!

Yordanidis gözlerini kırpıştırarak düşünüyordu. Nihayet:

— Şarman! diye bağırdı.

Şarlot’un ne yapmak istediğini kestirdiği anlaşılıyordu. Murat’a başını salladı:

— Mahvoldunuz azizim! Maalesef size ancak bir suretle yardım edebilirim. Bir kâğıt veririm. Şuracıkta vasiyetnamenizi yazarsınız!

— Pek mi fena vaziyetteyim?

— Her hususta... Lakin Şarlot pek insafsız davranıyorsunuz!

— Bizi bırakıp gitmesinin bir cezası olacaktır. — Murat’a ciddiyle sordu —: Tüfek atmasını bilir misiniz?

— Atmak denilen şeyin hiçbir çeşidini bilmem!

— Hiç tecrübe etmediniz mi?

— Hayır!

— Ondan bilemiyorsunuz. Herkes de sizin gibidir. Tecrübe etmeden evvel demek istedim. Görürüz! Şerefinize yeni avcı!

Murat’ın ısrarı üzerine erkekler için iki şişe rakı, Şarlot için de bir-ara getirttiler!

Hüseyin Ağa’nın karsı vakit çok geçtiği için kapıyı örtüp yanlarına geldi. Yüzünü sımsıkı sarmış olduğu için yalnız gözleri görünüyor, bu suretle kocasına öfkelenip öfkelenmediği pek belli olmuyordu.

Şarlot birkaç Rumca tango söyledi. Hüseyin Ağa’nın gayet kuvvetli bir sesi vardı. Mahpushane havası, deveciyi falan çağırırdı.

Bir aralık söz nasılsa randevucu zampara Adalet Hanım’a geçmişti.

Murat, o günlerden beri merak ettiği bir ciheti sordu:

— Adalet Hanım da, yanındaki kızcağız da Fransızca’yı güzel biliyorlar. Nerede öğrenmişler. Pratikse, şaşılacak şey!

— Hayır! Adalet Hanım Fransız rahibelerinin mektebinden me-

zundur. Aryeta'ya düşmeden evvel stajı rahibelerden görmüş. Bu evlenmeyen dindar kadınlarda marifet çoktur.

— Öteki?

— Öteki de aynı mektepte okuyor. Zaten Adalet Hanım'ın evine ekseriya mektep kızları gelir. Rahat bir ev! Öğleden akşama kadar çalşırlar. Gece ekseriya kimse bulunmaz! Sonra herkesi de almazlar. Kulüp gibi canım! Kayıtlı zamparalardan iki tanesi tavsiye edecek... Kızlar piyasa malı olmadığından, tanıdıklara rastlamak ihtimaline karşı tedbirli davranıyorlar. Müşteriler evvel salona alınırlar. Sermayeler gözetleme yerlerinden bunlara bakar. Tanıdık olmadığına iyice kanaat getirmedikçe içeri girmezler. Kadın çok para kazanıyor. Lakin hovardalığı da bırakmaz! Bazan bara gitti mi, etrafına belki on tane kız toplayıp onlara konsomasyon yaptırır. Fazla sarhoş olursa şampanya açtırır. Aynaları falan da kırar... Biraz çiftetelli oynar... Biraz ağlar... Öfkesini alamazsa elbisesini parçalar. Otomobile koyup götürürler.

— Biraz sert görünmüştü ama, böyle çamur olduğu belli değildi.

— Siz nerden bileceksiniz?

Murat gülümsedi. Sahiden bilmiyordu ama, kendi cahilliğinden Şarlot'un âlimliği daha şaşılacak bir şeydi. Şarlot, kapalı kelimelerle kirli şeyler anlatan uçarı bir zamparaya, Murat da bunları kızarak dinleyen bir mektepli kıza benzemişti.

Handan saat ona doğru çıktılar. İki taraflı yazıhanelerle dolu bu dar sokaklardan Murat, gece vakti hiç geçmemişti. Bir ortaçağ şehrinde dolaşıyorlarmış gibi tuhaf şeyler hissederek Şarlot'un yanında yürüyordu. Serin bahar rüzgârı sarhoşluğuna, tatlılık katmaktaydı. İki sevgilinin seslerini duyduğu halde ne konuştuklarına dikkat bile etmiyordu.

Şarlot'un iki kere ve katiyetle:

— Olmaz! demesi üzerine alakadar oldu.

— Ne var?

— Şuradan bir otomobile binelim diyorum. Rız gelmiyor.

— Nereye gideceğiz?

Şarlot cevap verdi:

— Şuracıkta... Tophane'ye varmadan... Yüz adımlık yol... Bu benim erkeğim korkuyor. Korktuğunu da itiraf etmiyor.

— Neden korkuyor?

— Geç olmuş. Galata'da uygunsuz adamlara, sarhoşlara, rastlamışız! Biz de sarhoşuz! Sarhoş insan iyidir. Zıddına basmazsan gülüp geçer, değil mi?

— Evet!

— Neye "Evet!" Siz de mi otomobile taraftarsınız?

— Hayır! Ben size tabiyim! Nasıl isterseniz öyle hareket edelim.

— Siz Galata'daki sarhoşlardan korkar mısınız?

— Korkarım ama, gene de yayan gidebilirim. Yani dizlerim kesilmez, dudağım çatlamaz!

Yordanidis keyifsiz bir sesle:

— Beyhude inat! dedi, bir otomobile binsek kıyamet mi kopar?

— Binmeyeceğiz. İstemiyorum. Siz isterseniz otomobile bininiz. Biz orada bekleyiniz. Murat Bey benimle beraber gelecek! Öyle değil mi?

— Tabii!

— Teşekkür ederim. İşte kibar bir kavalye...

— Saat on... Her taraf apaşlarla doludur. Sarhoş herifler... Ne lüzum var?

— Öyle istiyorum. Canımı sıkıyorsun!

Tramvay caddesine çıktılar, Yordanidis, Şarlot belki fikrini değiştirir diye cigara almayı bahane ederek karşı kaldırıma geçti.

Şarlot:

— Çocuk gibi bir adam! dedi. Ben böylesini sevmem ama, bir hoş tarafı var. Hiç olmazsa korktuğunu saklamıyor!

— Evet samimi arkadaş! Ben pek beğeniyorum.

— Hemen acele etmeyin. Bir çeşit hainliği vardır. Neden öyle hainlik yapar anlayamadım.

— Nasıl hainlik?

— Anlatılmaz ki... Bir müddet sonra rastlarsınız. Yaptığı hareketin hainlik olduğunu mu bilmez!.. Hasılı garip...

Yordanidis arkalarından yetişti. Çocuk aldatır gibi:

— Aklıma bakın, ne geldi, dedi, Beyoğlu'na çıksak... Bir yerde otursak! Sizi bara davet ediyorum. Otomobille. Boğazkesen'den dolaşırız. Gelirse Safo'yu alırız. İşini bitirmemişse ben tekrar döner getiririm. Otomobille...

— Otomobili bu gece aklınızdan çıkarın! Yayan gideceğiz!

— Şarman!

Her zaman keyifle şaklayan kelime bu sefer, bir yenilgi halindeydi. Murat gizlice güldü.

Yordanidis beyhude telaş ediyordu. Bir kere Galata, tramvay cadesi demek değildi. Sonra herhangi bir münasebetsizliğe uğramak için buraya devam etmiş olmak, buranın kızlarıyla alakalanmak lazımdı. Şarlot'un nerede oturduğunu sormamıştı ama, Galata'da olmadığına neredense emindi.

Mamafih Yordanidis'e "hain" diyen bu kız, şimdi gözünün önünde sevgilisine lüzumsuz bir surette hainlik ediyordu. "Niçin insanoglu, kendi zaafını mutlaka başkasına mal etmek ister!" diye bir şeyler düşündü.

Abdullah Efendi Lokantası'nın hizasından karşı kaldırıma geçmişlerdi. Birkaç zararsız insan burda tramvay bekliyordu. İki taraflı dükkânlardan bir işkembeci ile bir iki manav ve bir iki meyhaneden başka hepsi kapalıydı. Bu hal, aydınlık caddeye emniyetli bir hal veriyordu.

Murat, arkadaşlarına belli etmeden "Ne olur ne olmaz!" diye düşünerek sustalı çakısını ceketinin dış cebine aldı. Şapkasını geriye attı. Yanında kadın bulunduğu sıralar, birisinin en ufak terbiyesizliğine tahammül edemiyordu. Bu terbiyesizliğin kendi şahsına yapılması da şart değildi. Yanında kadın bulunanlara haklı haksız demeden kaç kere yardıma girişmişti. Kanaatince bir kadınla beraber gezen erkek, ne kadar kavgacı olursa olsun kimseye çatmazdı.

"Siyah Gül" barına beş on adım kala Şarlot:

— İşte geldik, diyerek, bir nişancı dükkânının tezgâhı önünde durdu.

— Bonsuvar Safo!

— Bonsuvar Şarlot Şeri! Oo, bonsuvar Mösyö Yordanidis!
Şarlot, Murat'ı gösterdi:

— Size bir avcı getirdim! Avcı değil! Bu akşam, birdenbire tüfek atmaya merak sardıran bir arkadaş! Adı Murat'tır. Yordanidis'le beraber çalışıyorlar! Lakırdı nasılsa tüfekten açıldı. Pek ısrar etti. "Yarına kalsın" dedimse de dinletemedim.

— Kolay! — Safo, Murat'a gözlerinin içi gülererek baktı —: Hâlâ fikrinizi değiştirmediniz mi?

— Hayır Matmazel!

— Mutlaka bu gece atıcılığı sonuna kadar öğrenmek mi istiyorsunuz?

— Sonuna kadar.

— Söz mü? diye arkadan lafa karıştı.

Murat bir pusu sezerek Şarlot'un hainlik bahsini hatırladı.

— Söz elbette!

— Arka arkaya on tane vuruncaya kadar atacaksınız!

— Peki! Doldurunuz Matmazel....

— Durunuz! Bir şey söyleyeyim! Bunu da Matmazel Safo'dan işittim. İyi bir atıcı olmak için, bu tüfeklerden birisinin namlusunu altından yaptıracak kadar para vermeliymiş.

— O hesaba aklım ermez. Cebimdeki kadar atacağım.

— Cebinizdeki kadar değil Mösyö! Öğreninceye kadar. Öyle zannedirim ki derhal öğreneceksiniz!

— Neden matmazel!

— Bir gözünüzü, hem de sol gözünüzü biraz kısıtınız. Bu nişancılık alametidir.

— Cigaranın dumanı kaçmıştı. Ben farkında değilim.

— Öyleyse evvela cigarayı bırakın! Sonra tavsiye ederim, tetiği çekeceğiniz zaman nefes almayacaksınız! İşte size tüfeklerimin en doğru atanı! Bir dakika! Bakınız! — Durduğu yerde döndü. Pek nişan almadan attı! Tavşan düştü —: İşte ispatı! Haydi!

Murat, tüfeği acemi acemi tutmuştu. Bir müddet hedef beğendi. Sonra sırasıyla atmaya başladı. Öyle derin derin nişan alıyor, öyle itina ediyor, fakat öyle vuramıyordu ki, yirmi beşinci, yahut otuzuncu atışta seyirciler nasıl olup da tesadüfen bir kere bile vuramadığına şaşmaya başladılar.

Safo bir aralık:

— Bu gece bu kadar idman yeter! diyecek oldu.

Yordanidis:

— Söz verdi! Parası bitinceye kadar atacak! diye bağırdı.

Gelip geçenlerden iki üç kişi seyir için durmuşlardı. Murat, tüfeği her göze alışta muhakkak bir kere Şarlot'a soruyordu:

— Hangisini vurayım yenge?

— Tavşanı!

— Hay Allah kahretsin! Peki şimdi hangisini?

— Trompetçiyi...

— Hay Allah! Şimdi?

— Ördeği...

Saçmalar, mütemadiyen arkadaki kırmızı perdeye değmekte boş bir ses çıkarmaktaydılar. Yordanidis korkusunu unutmuş, sevinç sesleri çıkarmaya başlamıştı. Bütün ömrü şaşkınlık ve bir nevi bunalma içinde geçtiğinden bir başkasını o halde görmek hoşuna gidiyor olmalıydı.

Arada sırada:

— Kaçınıcı? diye soruyordu.

Safo, tüfekleri gittikçe daha mütereddit doldurarak:

— Artık sayamıyorum. Baksanıza bir avuçtan fazla saçma birikti! dedi ve Şarlot'a Rumca bir şey söyledi. Şarlot omuzlarını silkti. Seyirciler de, bu beceriksiz fakat inatçı atıcıya gülmeye başlamışlardı ki, Murat dolu tüfeği elinde tutup yorulmuş gibi alnını kaşıyarak yavaşça sordu:

— Peki! Şurada parlayan delikler nedir?

— Onlara bakmayın! Siz tavşan avcısısınız!

— Nedir rica ederim!

— Onlar mı? Arkasında ışık var. Camı kıranlara bir paket cigara veriyoruz. Beher atış beş kuruştur. Vurursanız beş kuruşa bir Yenice cigarası alırsınız!

— Daha evvel neden söylemediniz Matmazel? Teessüf ederim!
Seyircilerden birisi:

— Hele aslan hemşerim! diye sevindi.

Murat, bu sefer tüfeği pek gözüne almadan, tıpkı Safo'nun attığı gibi attı. Cam kırılmış, ışık sönmüştü.

Deminden beri keyifle gülümseyen tıraşı uzamış patron bir sönen ışığa, bir de Murat'a baktı. Murat ondan daha çok şaşırılmış olarak:

— Şimdi Yenice'yi kazandım mı Matmazel? diye sordu.

— Tabi kazandınız!

— Peki yanındaki ışığı da söndürürsem?

— Bir Yenice daha alırsınız!

— Yarabbi! Sen yardım et!

— İkinci ışığı da söndürdü.

Bu sefer Yordanidis sevinçle ellerini çırdı.

— Bravo Murat Bey! Öcümüzü alacaksınız... Devam!

Murat tüfeği indirdi.

— Hayır bu akşam bu kadar yeter! Ben bu işi öğreneceğim!

Patron bu fikirde olmamalı ki:

— Bir kere daha atınız bakalım! dedi

— Nereye atayım?

— Gene camlara...

Murat güldü. Tüfeği eline aldı. Amerikan filmlerindeki herifleri hatırlatan bir tavırla dirseğini tezgâha dayayıp patrona doğru hafifçe uzattı:

— Şimdi atacağım. Vursam sayılmayacak!

— Neden? Sayılsın!

— Sayılmayacak! Çünkü patron, yüz defa atsam vururum.

— Hele siz atınız!

Yordanidis de:

— At! Hiç aman verme! diyerek teşvik etti.

Seyircilerden deminki adam da:

— Hak oyunu üçtür! diyordu.

Murat, üçüncü defa ışığı söndürdü. Patron öfkelenmiş olmalı ki:

— Devam edeceğiz! dedi. —Tüfeği bu sefer kendisi doldurdu.— Bir dakika ışıkları yakacağım! Camları takacağım!

— Siz bilirsiniz!

Patron hedeflerin arkasına geçince Murat Safo'ya fısıldadı:

— Atacağım ama sayılmıyor Matmazel!

— Neden? Sayılsın! Fena mı kazanıyorsunuz!

— Hayır sayılmıyor!

— Benim cebime bir şey girecek değil!

— Biliyorum. Lakin fukaraların fukaraları soymasını iyi bulmuyorum.

İlk yanan ışığı derhal söndürdü. Patron artık geri gelmeye vakit bulamamıştı. Cam koyup ışığı yakınca Murat atıp vuruyordu.

Yordanidis'in keyfine diyecek yoktu.

— Yasso! diye bağıyor. Şarman! diye bir ıslık öttürüyordu.

Nihayet Murat, oyundan usanmış gibi:

— Mersi Matmazel, diye tüfeği kabul etmedi. Sizi biraz eğlendirdimse sevinirim. Gel artık patron! Biz hesap ettik. Attuğumla vurduğum denk geldi! Yeniceler sizde kalıyor!

— Olur mu delikanlı? Bari ilk üç tanesini alsanız... Ben bunca senedir bu sanattayım. Böyle atan görmedim.

— İdman meselesi... Değil mi Matmazel Şarlot?

— Hayır idman meselesi değil! Yalancılık meselesi! Teessüf ederim.

— Sakın ha... Eğlenesiniz diye böyle hareket ettim. Emin olun başka bir marifetim de yoktur. Bu marifet de pek mühim sayılmaz. Çünkü Matmazel Safo da fevkalade atıyor.

Şarlot yalancı somurtkanlığını bırakarak elini uzattı:

— Tebrik ederim Murat Bey, dedi, hoş oldu. Artık bunun şerefine patron da bu gecelik Safo'yu bize yarım saat erken verir.

— Olur! Peki! Haydi kızım! Ben geçerken eve söylerim.

— Bilmem ki... Pek yorgunum! Sizi rahatsız edersem...

— Hâlâ söyleniyor! Nerede bunun beresi?

Safo, beresi elinde dışarı çıktı. Tezgâhın arkasındayken bu kadar ufak tefek olduğu anlaşılmıyordu. Şimdi, yanlarındayken bir orta mektep talebesine benzemişti.

Şarlot, Yordanidis'e döndü:

— Deminden beri otomobil diyordunuz, dedi, haydi şimdi bir tane çeviriniz bakalım! Siz benim kadar uysal kızı zor bulursunuz.

— Nereye gideceğiz?

— Herhalde uyumaya değil! Arnavutköy kimbilir ne güzeldir.

Geri dönüp Karaköy'den bir otomobile bindiler.

Yordanidis şoförün yanına oturmuştu. Kızlar bir müddet Rumca konuştular. Sonra Şarlot, Murat'a:

— Marko'ya gidelim, olur mu? dedi.

— Ben oraya hiç gitmedim.

— Sahi mi?

— Evet! İşitirim. Bana göre bir yer değil!

— Neden?

— Zengin harcı! Ben fakir bir insanım Matmazel... O kadar çok para harcayamam.

— Ayda ne kazanıyorsunuz?

— Otuz beş lira... Maaşım budur.

— Gene şakalaşmaya başladınız. Baksana Yordanidis!

— Efendim!

— Arkadaşınız gene bizimle eğleniyor!

— Sözüne inanmak yok! Geçti! Allah bir dese nafile...

— Ayda otuz beş lira ile çalışıyormuş.

— Ha bakın bu doğru!

— Doğru mu? Haydi canım! Ya siz yalan söylüyorsunuz yahut

Murat Bey!

— Neden?

— Siz de avukat kâtibisiniz, 150 lira alıyorsunuz. Açıktan 50-60 lira kazandığınızı söylüyorsunuz.

— Evet?

— İyi para aldığınız harcaşınızdan belli. Nasıl oluyor da aynı işi yapan Murat Bey bu kadar az alır?

— Evet?

— İyi ama sevgilim onun patronu Türk!

— Türk olsun! Aynı iş bu kadar fark edemez!

— Eder! Türkler, kâr, yanlarında çalıştırdıklarının maaşından keserek çıkarmak isterler. Bilhassa İngilizler, tersine yanlarında çalıştırdıklarına çok vererek kâr etmeyi biliyorlar. Başka meseleler de var tabii..

— Şimdi, Murat Bey'in otuz beş liraya çalıştığı sahi mi?

— Evet! Otuz beş lira alıyor. Açıktan da bir şeyler kazanıyor ama, aylığı otuz beş liradır.

Kız biraz düşündü, sonra kederli bir sesle özür diledi:

— Afedersiniz Murat Bey! Ben sizi de Yordanidis kadar kazanıyor zannetmiştim. Maaşınızı o sebepten sordum. Kusura bakmayın.

— Rica ederim.

— Bir de açık yürekliliğinizi tebrik ederiz.

Bunu Safo söylemişti. Murat, sokak fenerlerinin ışığında süratle girip çıkan arabanın loşluğunda kızların yüzüne baktı.

— Mersi! dedi.

Şarlot:

— Öyleyse Marko'nun gazinosuna gireceğiz, diye lafı değiştirmek istedi, orada iki gazino vardır. Buradan giderken birincisi Marko'nun... Daha küçüktür ama, servis daha iyidir. Sonra Marko ut çallar. Şarkılar da yapıyormuş.

— Siz bilirsiniz! Pekâlâ!

— Allah vere de تنها olsa... Henüz erken... Belki تنهاdır.

— Neresi erken Matmazel! Saat gece yarısına geliyor!

— Arnavutköy'ü için erken sayılır. Oraya çok defa Beyoğlu kapandıktan sonra giderler.

Akıntıburnu'nu dönecekleri sırada, Şarlot şoföre:

— Marko'ya gidiyoruz, dedi, tam kapıda durmayın. Biraz beride ineriz. Bakalım kimler var.

Şoför, arabayı gazineye beş altı metre kala durdurdu.

Şarlot evvela indi:

— Canım o kadar istiridye istiyor ki, diye yürüdü. Aydınlığa girmeden camdan baktı. Ve bakmasıyla geriye çekilmesi bir oldu.

Murat, Safo ile beraber yaklaşmıştı. Kızın yüzündeki sahici korkuyu gördü:

— Ne var? diye sordu.

— Çabuk, arabaya!

— Ne var canım!

— Girmeyeceğiz! Ben girmem!

— Neden?

— Feyzi Bey var.

— Kim bu Feyzi Bey?

— Çolak Feyzi derler. Arabacılar kâhyasıymış... Duymadınız mı?

— Hayır!

— Öyleyse bilemezsiniz! Pek edepsiz bir adamdır. Bir kere sarhoş oldu mu, bir memleketin polisi zapt edemez. Beyoğlu'ndan iki kızı götürdü de, çiftliğinde aylarca hapsetti.

— Sizi tanıyor mu?

— Bir alakam yok! Lakin alakalı olmaya bağlı değil... Sonra benim kasap oyunumu pek beğeniyormuş. Şimdi girersek mutlaka beni oyuna kaldırır. Kalkmasam olmaz.

— Neden?

— Korkarım.

Yordanidis yanlarına gelmişti:

— Ne duruyoruz? diye sordu.

Şarlot'un anlattıklarının yarısını dinlemeden:

— Dönelim! dedi.

Murat:

— Saçmalıyorsunuz, diye sesi biraz sert konuştu, yalnız mı bu herif?

— Hayır! İki kişi daha var. İki de kadın getirmişler.

Murat, camdan baktı.

Çolak Feyzi Bey, yanında Turşucu ile Edirnekapılı arabacı Kör Ömer, oturuyordu.

— Haydi bir şey olmaz! Gireceğiz! dedi.

— Dünyada girmem!

— Sonra ben kızarım! Hem böyle külhanbeyleri yanında erkek olan kadınlara ters bakmazmış. Ben böyle duydum.

— Bilmiyorsunuz da...

— Olsun! Bir bakalım... — Safo'ya döndü —: Siz de korkuyor musunuz?

— Ben korkmam!

— Neden?

— Bana istemediğim bir şeyi hiç kimse yaptıramaz. Evvela öldürmedikçe...

— İyi! Haydi öyleyse... Geliniz Şarlot! Göreceksiniz bu gece size kasap oynatmayacaklar!

— Neye güveniyorsunuz? Bu iş saçma tülekle cam kırmaya benzemez!

— Ben iyi talihime güveniyorum. Sezar kayıkçıya ne demiş: "Korkma! Sezar'ı ve talihini taşıyorsun!" demiş. Haydi girelim.

Şarlot delikanlıya bir an baktı. Onun sakinliği sinirine dokundu. "Ya, peki!" manasına başını sallayarak ve belli belirsiz gülümseyip öne geçti.

Yordanidis:

— Bu gece eve sağ selamet girebilseydim... diye homurdandı.

Safo, Murat'ın koluna girdi. Murat bu harekete şaşırarak yan gözle baktı. Hayır! Korkmuştan ziyade, birisine meydan okumaya hazırlanmış gibiydi. "Yaman bu küçük!" diye sevgiyle dişlerini sıktı.

Şarlot, içerdekileri görmemezliğe gelerek büfe tarafına doğru yürümüştü. Aksine onlardan başka da müşteri yoktu. Garson dipteki masanın iskemlelerini çekti.

Şarlot, arkasını Feyzi Bey'den tarafa dönerek oturdu.

Murat, Safo'ya sordu:

— Ne içersiniz?

— Rakı tabii!

— Siz Matmazel!

— Ben de!

Murat somurtmuş olan Yordanidis'e keyifle göz kırptı:

— Yaşadık ahbab!

— Bilmem ki... Bana kalsa ben Şarlot'un sözünü dinlerdim. O hepimizden iyi bilir.

— Onu da dinleriz. O sizi nasıl dinledi. "Otomobile binelim" dediniz... Sonunda işte bindik.

Matmazel Şarlot, âdeta inledi:

— Öyle bağırmayın canım!

— Bağırmadım ki... Seslendim... Ne bileyim!

Imdat isteyerek Safo'ya baktı. Kız kendisini tetkik ediyordu. Murat bu işi rahatça yapsın diye başını çevirdi.

Feyzi Bey'in masasında ut ve şarkı başlamıştı. Murat:

— İşte ne güzel, dedi, تنها bir yer... Hem çalgı, hem tenhalık ekseriya bir arada bulunmaz!

— Haklısınız! Güzel!

Safo, böyle söylenerek, dişlerini gösterip gülmüştü. Böyle gülmek ona pek yaraşıyordu. Pek yaraşıyor ne demek, fevkalade... Murat biraz daha dikkatle bakınca kızdaki acayip güzelliği birdenbire sezdi. Bu ancak bazı Rum kadınlarında rastlanan hareket güzelliği idi. Öyle ki en mini mini hareketiyle, mesela gözlerini kırpmasıyla sanki hudsuz bir ölçüde güzellik, daha doğrusu cazibe istihsal ediyor, denebilirdi. Murat ilk hayranlığının hemen arkasından sebepsiz bir korku hissetti.

Safo yalnız hareket cazibesıyla değil, heykel olarak da kusursuz bir vücuda malikti. Ufak tefekliği ilk bakışta bu kusursuz heykel güzelliğini saklıyor, fakat dikkat ettikçe her azasının ayrı ayrı ve bir ara-

da mükemmel olduğu anlaşılıyordu. Yaşını tahmin etmek de müşkül-
dü. Bir haliyle on dört, on beş yaşındaydı, bir haliyle on sekiz, on do-
kuz... Murat, aynı zamanda korku ve hayranlık duymaktan memnun:
"Nefis bir kız" diye keyifle düşündü.

Kadehleri doldurdu:

— Hele üçleyelim... Âdet öyledir değil mi? dedi.

— İyi olur!

Küçük kız, rakıyı da güzel içiyordu. Kılı kıpırdamadan...

Yordanidis, daha şimdiden Sarıyer'de börek yemekten bahsetme-
ye başlamıştı.

Murat duymamazlığa vurdu. Safo'ya doğru eğilerek:

— Sahiden rahatsız ya? diye sordu.

— Çok! Neden?

— Rahat olmanızı istiyorum...

— Rahatım! Ben Şarlot'a benzemem. Aramızda fark var. Biz iki-
miz de doğma büyüme Galatalıyız. Lakin o son zamanlarda Beyoğ-
lu'na geçti. Ürkekligi bundan ileri geliyor

— Galatalılar korkmaz mı?

— Korkar! Çok defa korktuklarını belli etmezler.

— İşte ben bunu istemiyorum.

— Ben de şu anda hiçbir şeyden korkmuyorum. Çünkü baktım,
siz korkmuyorsunuz!

— Benim korkmadığıma demek eminsiniz?

— Tabi...

— Teşekkür ederim. Şimdi yüreğim ferahladı!

İlk defa gözlerini biraz kısarak, Şarlot'u korkutanların masasına
baktı. Üç erkekte de kibirli bir ağırlık vardı. Feyzi ile Turşucu tam
karşısına düşmüşlerdi. Kör Ömer'in arkası dönüktü. Gülümsedi.

Şarlot:

— Rica ederim, başkalarıyla meşgul olmayın! diye yalvardı.

— Ne yapayım bilmem ki?.. Haydi falınıza bakacağım! Veriniz ba-
na elinizi Şarlot.

— Olmaz canım! Başka bir şey zannederler.

— Hani başkalarıyla meşgul olmayacaktık! Veriniz! — Âdeta zorla elini tuttu —: Ne güzel! — diye gözlerini küçülttü —: Bir kere ömrünüz gayet uzun! O kadar uzun ki, yüz yaşından fazla yaşayacaksınız. Senet veririm! İhtiyar olacaksınız! Yüzünüz buruşmuş muşamba-ya benzeyecek de torunlarınızın torunları bugünkü resimlerin size ait olduğuna bir türlü inanmayacaklar!

Safo, bir çocuk gibi kahkahalarla gülmeye başladı. Şarlot korkuyla elini çekti. Kıza Rumca çıkıştı.

Kahkahalar durmadığı için Feyzi ile Turşucu bu tarafa baktılar. Bir şeyler konuştular. Ömer de başını çevirince Murat gözlerini indirdi ve bu sefer Safo'nun elini tuttu:

— Bu akşam talihli eller görmek varmış, dedi. İşte bir matmazel ki, aşktan yana şanssı pek parlak!

— Ne gibi?

— Kendisini birisi seviyor. Yahut sevmek üzeredir. Bu matmazelin şanssı sevgiden yana açık. Yalnız sevgiden yana... Çünkü kendisini seven daha doğrusu sevmek üzere olan delikanlı öyle pek sevilecek bir matah değil, vah vah!

— Nasıl?

— Bir kere zayıf! Sonra fakir... Sonra dedim ya, çirkin...

— Kaşları siyah mı?

— Evet!

— Saçlarından bir tutamı alnına mı dökülüyor?

— Tamam!

— Tüfek atmakta mahir mi?

— Yeni başlamış kendisi öyle söylüyor.

— Sonra şey mi?... Cesur mu?

— Kendisi söylüyor. Bilmem!

— Biraz da yalancı...

— Değil!

— Öyleyse çirkin de değil... Yüreği de yüzü gibiyse işime gelir...

Murat avcundaki küçücük eli sevgiyle sıktı. Kız bu hareketi sezmemiş gibi davrandı. Elini çekmeden ciddiyetle devam etti:

— Bu “İşime gelir!” sözünü ben ilk defa söylüyorum. Delikanlı buna emin olmalıdır.

— Emindir.

Eğilip bu küçük avucu öpmek lazım mı diye düşünürken garson bir şişe rakı getirip masaya koydu:

— Ömer Ağa gönderiyor, dedi, Şehzadebaşılı Murat Bey’e...

Murat başını kaldırdı, gülümsedi:

— Eyvallah Ömer Ağabey, diye keyfile bağırды. Gördüm ama, görmemezliğe geldim. Bir de bana sofuluk satarsın!

— Ben gene bildiğin gibiyim. Bunları görüyor musun? Zorla getirdiler.

— Sen zora gelir misin, gelmez misin, benden başkası pek bilmez. Teşekkür ederim.

— Bir şey değil. Çalgı ister misiniz?

— Keyfinize bakın. Hep bir aradayız!

Eğilip Safo’nun avcunu yavaşça öptü.

Kız:

— Mersi! dedi.

Şarlot, bir baş hareketiyle sarı saçlarını dağıttı. Bir anda işi anlamış ferahlamıştı. Dargın dargın baktı:

— Demek onları tanıyor muydunuz? dedi. Neden daha evvel söylemediniz?

— Hayır! Feyzi ile ötekini tanımam! Siz de bana Ömer Ağa’dan bahsetmediniz!

— Feyzi Bey maiyetinde bir sürü koyun gezdirir hepsini nerden bileyim!

— Yanlış efendim! Başkalarını bilmem. Yalnız bu gece sizin Feyzi dediğiniz, Ömer Ağa’nın maiyetinde sayılır!

— Ne demek?

— Öyle olmazsa, bize kendi namına rakı yollayabilir miydi? Kül-

hanbeylikte de usuldür. Masaya da, etrafa da en hatırlısı hükmediyor. O masanın en hatırlısı Ömer Ağa'dır.

— Feyzi Bey'den hatırlı külhanbeyi olduğunu hiç işitmemiştim.

— Birkaç tane var. Onlar da, Feyzi Bey külhanbeyi oldu diyerek evden çıkmıyorlar. Ben esasında, Ömer Ağa'yı iyi tanımam! Benim tanıdığım Ömer Ağa'nın da ağasıdır...

— Yok canım! Kim bu?

— İşte öyle değil mi ruhum?

Safo:

— Evet! dedi.

Murat, kadehini doldurdu. Bir yudumda içti. Yumruğunu efece ağzına sürdü.

— Oh! Ne mesudum! diye içini çekti.

Bu hareketin ve bu sözün kendisine pek yaraştığını biliyordu. "Kıza rol kesiyoruz!" diye kaşlarını çattı.

5

Beş gün sonraydı. Hayret Bey, Üsküdar'a 11 vapuruyla geçtiği geceler yaptığı gibi, hiç işi olmadığı halde hava kararınca kadar oturmuştu.

Murat yazıhaneyi kilitleyip aşağı indiği zaman saat yedi buçuğa geliyordu. Anahtarı Hüseyin Ağa'ya verirken, oğlu Mehmet koşarak dizlerine sarıldı.

— Ne o Mehmet? Baban sana para vermedi mi?

— Vermedi!

— Öyleyse ben vereyim. Neden yukarı gelmedin. Hani kavlimiz böyle miydi? Günde bir kere gelecektin ya... — Çocuğun önüne çömelmişti. Beş kuruş verdi —: Şimdi beni kucakla bakalım...

— Murat Bey, bu para verme huyunu sevmiyorum.

— Neden ağa?

— Olmaz. Çocuk kısmı parayı ne yapacak?

— Eğer senin söylediğin gibi olsa. Mehmet'in parayı almaması icap eder. Bir şey yapacak ki alıyor. Hem sana söylemedim mi? Yeğenlere amcaları karıştır! Bana hep amcalarım karışırdı. Hem de ne amcalar... — Aklına bir şey gelerek güldü —: Hâlâ da karışıyorlar da, işimi bozuyorlar. Geç kaldım bak...

— Nereye! Gel gitme! Bu gece biz bize bir papaz uçuralım. Taraçaya sofrayı kurdurayım. Musa Çavuş'tan gramofonu da aldırırım. Ne güzel!

— Dedim ya... Birisini bulacağım. Birisini bulacağım da bir yere yetiyeceğim. Söz veriyorum bir gece taraçada biz bize eğleniriz...

— Bu gece olmalıydı. Kaç para eder.

Murat kalktı. Elini çocuğun başına koydu. Yumuşak tüylere böyle dokunmak ve aşağıdan yukarıya kendisine bakan bebek yüzü seyretmek hoşuna gidiyordu.

“Allahaismarladık!” diyeceği sırada, karşı köşede duran siyahlar giymiş kıza gözü ilişti.

Hayal görmüş de korkmuş gibi:

— Safo! diye bağırdı!

— Yasso Murat Bey!

— Kız orada mısın? Tövbe yarabbi!

Hüseyin Ağa merakla baktı.

— Tövbe yarabbi! diye Murat'ın sözünü tasdik etti. Bir saatten fazladır orada duruyor. Sakın seni mi bekliyordu.

— Bilmem ki... — Murat hızla yürüdü. Elini tuttu —: Gelsene... Seni aptal seni! İnsan haber vermez mi?

— Belki istemezsiniz dedim, patronunuz bir şey söyler diye...

— Ne münasebet! Epidir bekliyor musun?

— Hayır! Şimdi geldim.

— Yalancı seni... Gel buraya... — Elini bırakmadan Hüseyin Ağa'nın yanına götürdü —: İşte ağa, dedi, bunu arayacaktım. Allah gönderdi. İyi bak, bir daha köşe başlarında görürsen kolundan tut getir... Biraz vahşidir!

— Demek matmazeli bulmaya mı gidecektin?

— Evet!

— Hay Allah razı olsun! Ayağına geldi desene... Matmazel çok yaşa e mi? Sofrayı hazırlayayım... Taraçada otururuz!

— Olmaz! Bu gece bir başka yere davetliyiz! Gelecek hafta söz veriyoruz, değil mi Safo?

— Evet!

— İşte gördünüz mü? Gelecek haftaya hazır ol... Kızın koluna gir-

di. Bu ince kolu göğsüne sıkıca bastırdı. — Ne iyi ettin? diye sevinçli bir sesle konuştu —: Ben de sana gelecektim.

— İnanmam! Üç gecedir nerelerdesin!

— Anlatırın. Ben ne haltlar ettim. Hem üç gece uğramadım, sana haber de yollamadım. Hem bu gece ziyafet hazırlattım. Sanki seni evde bulmamak ihtimali yokmuş gibi...

— Neden gelmedin?

— Anlatırın, dedim ya... Teşekkür ederim, ne iyisin? Nasıl da düşünmedim. Geleceğini tahmin etmeliydim.

— Nereye gidiyoruz?

— Yahu! dinlemiyor musun? Bir sürü insan seni bekliyor!

— Hiçbir şey anlamıyorum.

— Ben de... Böyle aptallıklarım vardır. Talihime güvenirim. Talihime de değil... Doğrusu sana güvendim. Umdum ki evden çıkmazsın, beni beklersin! Doğru mu düşünmüşüm?

Köprübaşı'nda bir otomobile bindiler. Murat:

— Doğru Şehzadebaşı! dedi.

Safo:

— İstanbul tarafına mı? diye korkuyla sordu.

— Evet, ne var?

— Bilmem ki... Ben ömrümde belki dört defa geçmedim. — Delikanlıya sokuldu —: Kusura bakma! Korktum anladın mı?

Murat, sevgilisinin, boyasız çocuk yüzüne muhabbetle baktı. Parlak parlak siyah gözlerine bakmaya doyamıyordu. Boya kullanmadığı gibi, koku da sürünmüyordu. Lakin vücudunun bir temizlik kokusu vardı.

— Dinle beni. Eve biraz geç dönsen olur mu?

— Sen bilirsin!

— Mersi! Bak ne yaptım! İşe girmeden evvel çok sıkıntı çekmiştim. Bu sıkıntı zamanında bana her hususta yardım eden arkadaşlara bir ziyafet vermek icap etmez mi?

— Doğru!

— İşte bugün, daha doğrusu dün akşam, bu işi hazırladım. Seni de pek merak ediyorlardı. (Siz her şeyi tamamlayın, getiririm! Peki) dedim. Zaten ziyafeti, sen izinlisin diye bu gece veriyoruz.

— Dün, evvelki gün, daha evvelki gün neredeydin?

— Anlatacağım! Rica ederim somurtma! Hayır. Şimdi yalan mı söyleyeyim: Somurtmak sana dehşetli yaraşiyor. Sana gülmek de yaraşiyor sevgilim... Sana her şey yaraşiyor.

— Neredeydin diyorum!

— Acele iyi değil... Biraz sabret! Ziyafette kimlerin olacağını merak etmiyor musun?

— Hani ikinci defa buluştuk ya... Ertesi akşam, budala gibi süslendim. Saat on biri ipe çıktım. Patron alay ediyor. Ben gizlice seviyorum. Garsonu bekliyordum. Gecikince canım sıkıldı. Ama, "Olun, dedim, her zaman beni birisiyle davet edecek değil ya... Giderim" dedim. Koştum "Siyah Gül"ün kapısını açtım. Masamız boş! Garsona sordum. "Gelmedi" dediler. Dükkâna dönmek, patronla beraber eve gitmek ölüm oldu. Ertesi gün öfkeli kalktım. "Ben ona gösteririm!" diyordum. Fakat buluşma saati yaklaştıkça öfkem azaldı. Nihayet hiç kalmadı. "Kimbilir ne işi çıkmıştır! Ne kadar yorulmuştur" diyordum. Gene garson gelmedi. Gene o perdeli kapıyı açtım... Sen fena bir adamsın anladın mı? Bir yalan olsun uydur. Neden gelmedin?

— Sen cevap ver! Bizim yazıhanenin orada olduğunu nereden öğrendin?

— Yordanidis'in hanını biz biliriz. Şarlot'la iki defa gitmiştim. Şarlot bir zamanlar orada çalıştı. Bir daktilo tamirhanesi var ya...

— Evet!

— İşte orada... Şimdi aynı yerde Reçina çalışıyor.

— Sen Reçina'yı da tanıyor musun?

— Tanımaz mıyım? O da Galatalıdır. Zaten onu da oraya Şarlot yerleştirdi. Şarlot iyi kızdır ama, biraz şeydir...

— Nedir?

— Anlamamış gibi... Şeydir işte...

— Peki peki! Şimdi söyle bakalım! Canın ne istiyor!

— Seninle bir tenha yerde kavga etmek istiyorum. Bir haber gönderebilirdin!

— Kavga kolay sevgilim! Ziyafeti rica ederim ihmal etme. Asıl senin şerefine verilen bir ziyafet!

— Dost gecesi mi demek?

— Hayır! Bak, ne biçim oldu. Ben arkadaşlara bir ziyafet verecektim. Aramızda yabancı kimse bulunmayacaktı. Doğrusunu istersen ziyafet aybaşımda verilecekti. Sen araya girince, bir hafta evvele aldık. İhsan izin gecesini bir defaya mahsus olarak değiştirdi. Onlar henüz seni tanımadıkları için, ziyafeti sana hazırlamış oluyorlar...

— Kaç kişi olacağız?

— Bir hesapla... Dur bakayım! Nesibe Abla, kocası Nuri... Ertuğrul Hikmet. Zekiye, Şahap, bir de İhsan, bir de seninle ben... Kaç oldu?

— Bilmem! Bir düğünlük...

Murat isimleri tekrarladı. Safo, parmaklarıyla saydı.

— Sekiz kişi!

— Bir de Hamdi Bey var. Lakin gelmiyor! Ona da ayrı bir ziyafet borcumuz var. Aklında bulunsun!

— Eğer her ziyafet verdiğinde üç gün görünmeyeceksen... Bozuyoruz...

Murat, narin vücudu kendisine doğru çekti. Saçlarını derin derin kokladı.

— Ama gene de seviniyorsun değil mi? diye sordu.

— Hiç cevap verir miyim?

— Seviniyorsun! İşte belli bir şey!

Murat, arabayı Şehzade Camii'nin köşesinde durdurdu. Şoförü kahveye yolladı.

— Garson İhsan Efendi var, dedi, onu bulunuz! Beklediğimizi söyleyiniz! Olur mu?

Ihsan, Ertuğrul Hikmet ve Şahap şoförle beraber geldiler. Ertuğrul Hikmet:

— Nerede kaldınız? Bu zaman ne zaman? diye çıkıştı.

İkisi şoförün yanına oturduğu için içerde sıkışmamışlardı. Şimdilik Safo'ya birer ihtiyatkâr "merhaba" çekmişlerdi.

Murat:

— İşte ninem, seni üç gün üzen adam bu kurt suratlı şairdir! dedi.

Kız da, Ertuğrul Hikmet de bir şey anlayamadan bakıştılar.

Şair:

— Dur hele... Aman Abo!

Şoförün yanından Şahap homurdandı:

— Babandır.

— Evladım! Niçin kendinden bir laf bulamazsın! Sen bunu bir yerde okudun. Düşün ki senin okuduğunu bir başkası da okumuştur. Meclis-i Mebusan'da oluyor. Babanzadelerden birisinin adını yoklama sırasında kâtip "Yaban" diye haykırmış. Adamcağız: "Baban'dır, Baban!" diye cevap vermiş. Öyle değil mi matmazel!

— Anlamadım efendim?

— Sanki ben anladım mı? Yalnız şu kadarını söylemeliyim! Ben sizi şu anda tanıdım. Buna olsun şahitsiniz ya... Daha doğrusu henüz tanışmış bile sayılmayız değil mi?

— Evet!

— Öyleyse bu Fakir-i Pürtaksir bize bir iftira hazırlıyor matmazel! Rica ederim sağlam durunuz! Sizi ben tanımadan nasıl üzebilirim.

Şahap önden söze karıştı:

— Mutlaka üzmüşsündür! Fenalığı nasılsa yaparsın! İyilik olsa, inadım yok! Fenalığa geldi mi, tanışmana falan hacet kalmaz! Biz senin ne domuz olduğunu biliriz!

— Matmazel "Sağlam durunuz!" dememde nasıl haklıymışım! Gördünüz mü? İki oldular. Öteki ince uzuna gelince: Ses çıkarmadığına aldanmayın! O, bu Murat olacak iftiracının baş yalancı şahididir.

Murat, elli yaşında olsa, bu bizim insan-ı biizan on beş yaşında bulunsa, yirmi sene evvel Murat'ın başından bir iş geçse de şahit iktiza etse bu herifi gösterir. Bu herif de Kuran'a el basarak gözleriyle gördüğüne yemin eder... Aman sağlam duralım...

Ihsan kendi kendine konuşur gibi:

— Şimdi iyice kanaat getirdim, dedi, domuzluk şairde...

— Neden?

— Sende olmasa burada sessiz sedasız oturan adama arkasından iftira etmezsın! Ne yapmış Murat Bey? Mühim bir şeyse, fazla sürdürmeyelim! Atıverelim dışarıya... Bıktım canım!

— Matmazel sıkı duralım...

Safo Murat'la buluştuktan beri ilk defa sahiden güldü.

Saraçhanebaşı'ndan Aksaray'a saptılar.

Murat birden davrandı:

— Bre Şair! Nereye?

— Eyvah! Aklını kaçırmış. Matmazel zaten kendi başına iken bunun akli yetişmezdi de, ben benimkinden biraz verirdim sevabıma... Böylelerine sevdalanmak hiç yaramaz. Bir senedir gidip geldiği evi unuttu.

— Ben unutmadım mendebur! Zekiye Yengeyi alacak değil miyiz?

— Pardon! O ciheti söylemedim! Kavga ettik! Fahişeyi def eyledim. Talak-ı selase ile boşadım.

— Şakayı bırak! Bu gece böyle şeyler istemiyorum. Döneceğiz!

Şahap lakabına yakışan bir homurtu ile:

— Nafile, dedi, yemin ediyor. O kadar yalvardık. Rızı edemedik! Bir oyun var ya, Allah beterinden saklasın!

— Nasıl oyun?

— Bu herif, o arsız kızıdan ayrılıyorsa, şimdi çoktan küfelik olurdu. Kafasını duvarlara vururdu. Üstünü başını parçalardı. Bakıyorum akli başında... Bir taraftan da yemin bırakmıyor ediyor.

Safo:

— Ne olmuş? diye yavaşça sordu.

— Bilmem! Anlarız. Ertuğrul Hikmet Bey'in sevgilisi de gelecekti. "Darıldık" diyor.

— Lütfen bu gecenin şerefine barışsınlar. Kabahat beyde ise iyi olur. Kabahat matmazelde ise daha iyi olur.

— Hayır matmazel! Bizim dinimizde bir talak-ı selase vardır. Erkek kısmının ağzından bir kere çıktı mı bitti!

Şahap:

— Nerede o erkek? Kimden bahsolunuyor? diye sordu.

Ihsan'ın tarifiyle yürüyen şoför nihayet Langa'da, bir tarafı bostan olan toprak bir sokağa sapmış, iki katlı bir tahta evin önünde durmuştu.

Murat:

— Borcumuz! dedi.

Ihsan, şoförün söylediği miktarı ödedi.

Ertuğrul Hikmet çoktan kapıya dayanmış, zili var kuvvetiyle çeviriyor, bir taraftan da:

Vardım baktım demir kapı sürgülü

Benim yarım annesinden görgülü

diye mırıldanıyordu.

Kapıyı misafirlere Zekiye açtı.

— Nerde kaldınız siz? diye somurttu.

Şahap, kuvvetli pehlivan kollarıyla Ertuğrul Hikmet'e sarıldı:

— Geri! Namahremdir. Giremezsin!

— Bre Abo! Saliver!

— Hayır sen cehennemlikisin! Ben Zekiye Yengemi severim! —

Kıza çıkıştı —: Başını örtsene aşifte! Bunun deminden beri ne halt ettiğini bilsen?

Murat, Safo'ya yol verdi. Taşlıkta Zekiye ile tanıştırdı.

— Kucaklaşmanızı rica ederim, dedi, haydi Zekiye Bacı, şunu benim yerime öp!

Zekiye, kızı bir an tepeden tırnağa süzdü:

— Ne cici yenge! diye sevinçle bağırıp boynuna sarıldı. Sonra

elinden tutarak merdivene doğru götürdü ve yukarıya seslendi:

— Nesibe Abla! Bir görsen!.. Öyle güzel ki, bebek gibi...

Murat, Şahap'a yüksek sesle:

— Bu kızın akli, izanı, zevk-i selimi olmasa, bizim şair bir tek mısra bile yazamaz! dedi.

Ertuğrul Hikmet:

— Ah benim Zekiye, diye mırıldandı, ne yalancıdır. Bu huyunu değiştiremedim gitti. Nafile...

Erkekler merdivende itişirlerken Nesibe'nin sesi duyuldu:

— Sahiden cici bu kız! Beklettikleri için kızmıştım ya... Buna bağışladım... Ne şeker şey!

Murat:

— Nerede Nuri Efendi? diye sordu.

Kalın bir ses:

— Bundayım ciğerim bunda! diye Ermeni taklidiyle cevap verdi:

Nuri Efendi'yi görür görmez erkekler hep birden kahkahaları ko-yuverdiler. Önüne bir peştamal çekmiş, kollarını sıvayıp omzuna bir havlu atmıştı. Başına, herhalde bir beyaz torba geçirmiş olmalıydı. Elinde bir delikli kepçe tutuyor, ancak Âl-i Osman sülalesinde görülen kemerli burnu, incecik dudakları ve azametle çatılmış kaslarıyla "aşçıbaşı" rolüne çıkmış bulunuyordu.

Nesibe Hanım:

— İşte böylece sizi bekliyor, diye şikâyet etti, ölüp gidecek hâlâ oyunu bırakmayacak!

Nuri sadece:

— Mayonezi abd-i âciz yaptı, dedi, hanımlar "Biz yaptık diyelim" dedilerse de, bizim ev merhum pederden kalma, hacı evidir, yalan girmez... — Safo'ya gülümsedi —: Mayonezden anlar mısınız?

— Severim.

— Keşke Allah'tan bir başka şey dileseydim. Bunlar ağızlarının tadını bilmezler. "Emeklerim boşa mı gidecek yarabbi" demiştim. Öyleyse... Haydi! Sofra başına!

Sofra, bostana bakan odaya yuvarlak bir masa üstüne kurulmuştu. Nuri Efendi, –Bahriye muzikasında gedikli başçavuş– iskemlelerin arasındaki biricik koltuğu Safo'ya göstererek:

— İşte makamınız! dedi. — Sonra hışımlla Murat'a döndü —: Bilirsin ki insanlara adlarıyla hitap etmeyi severim. İnsanı insana takdim ederler.

— Sahi! İsmi Safo'dur. — Kıza güldü —: Bunları sırasıyla saymak lüzumsuz. Sen hepsini birden aklında tutamazsın... İyi insanlar sevgilim. Hepsi de namuslu insanlar... Ablamın adı Nesibe'dir. Bu da Zekiye Yengem. Söyle bakayım!

Safo:

— Oraya Nesibe Ablam otursun, dedi.

— Olur mu cici gelin! Sana hazırladık. Bir gecelik ben yerimi sana veriyorum.

— Teşekkür ederim. Aldım kabul ettim. Lakin siz otursanız pek sevinirim. Biz de hemşiremle... Zekiye hemşiremle beraber iki yanınıza otururuz.

Ertuğrul Hikmet işi kestirip attı:

— Bu küçük dehşetli kurnaz! dedi, dikkat edin arkadaşlar... Bizi harap edecek. Maksadı anladın mı kadın?

“Kadın” yani Nesibe gözlerini kırıştırdı:

— Neymiş?

— Ortaya otursa iki yanına mecburen siz oturacaksınız. Murat'tan ayrı kalacak. Halbuki sen ortaya geçersen Murat belki bunun yanına düşer! — Birdenbire Safo'ya dönüp sordu —: Öyle değil mi küçük iblis?

— Tabi öyle...

Safo bunu o kadar güzel söylemişti ki Nesibe Hanım onu tutup öptü:

— Peki şekerim dedi, kuvvetli mazeret! Haydi, ben ortaya oturacağım! Benim kocam hasretime bir müddet dayanır. Siz sağ tarafa geçiniz. Zekiye sen de soluma... Murat'la Hikmet yerlerini şaşırılmazlar.

— Kocasına göz kırptı —: Sen de şekerim, tabi karşıma oturursun! İhsan'la Şahap serbesttiler.

Ertuğrul Hikmet kendi kendine söylendi:

— Tabi öyleymiş... Şu herifin de Allah için sevilecek yeri var ya...

Nuri, bandocu olduğundan resmi ziyafetlerde çok bulunmuştu. Sofrayı güzel idare ederdi. İlk kadehleri Safo ile Murat'ın şerefine, ikincileri, Nesibe ile Zekiye'nin adına içirdi. Üçüncü kadeh umumiyetle Sıfat İlahı Apollo'nun şerefine kaldınılırdı.

Murat, kadehler fazlalaşmadan Safo'ya bir meseleyi izah etmek istedi:

— Şimdi arkadaşlar, diye ciddiyetle söze başladı, birisi birisinin işine lüzumsuz yere karışırsa... Bu karışma, diğer bir iki insana zarar verirse... Ne olur?

— Müsebbib cezalandırılır!

— Öyle bir ceza tertip olunur ki... Münasebetsizlik eden mahşere kadar unutmasın!

— Şimdi size meseleyi kısaca anlatacağım. Hükmünüzü verirsiniz... Ben bu gördüğünüz matmazeli, alnımın teri, elimin hüneri ile kazandım.

— Anlayalım...

— Ne demek?

— Açık konuşulsun!

— Pekâlâ! Hani, tüfikle nişan atılan yerler var ya... Bu Matmazel onlardan birisinde çalışıyor. Geçiyordum. Baktım ki orada tek başına duruyor. Baktım ki pek de fena değil... Biraz karakuru ama, neyler-sin... Koyunun bulunmadığı yerde...

— Sen onu affetmişsin!

— Aldırma şekerim eski münasebetsizliğidir...

— Ömründe hiç böyle kız görmemiş ki...

Safo:

— Peki canım! Hele bitirsin! diye yalvardı.

— Elbette bitireceğim!.. Tezgâha yanaştım. Baktım ki bir budala-

ca adam duruyor. Patron! "Baksana arkadaş, dedim, şu kadar hedefe şu kadar saçma isabet ettirsem, bana şu kızı verir misin?" dedim.

Ertuğrul Hikmet:

— Sakın herif razı mı oldu, diye hayıflandı, senin saçmacıbaşı olduğunu bilmedi mi? Eyvah!

— Bilmedi ne dersin! Razi oldu, ben de hedeflere vurdum. Neticede bu bizim oldu. Artık bizim malımız ya... Ertesi gece gittim. Dük-kâna uğrasam işime gelmiyor. İşyeri daima kendi kaideleriyle çalışır... Bu matmazel de biraz asabi imiş... Bir terbiyesizin kafasına tüfeğin dipçliğini vurduğu oralarda meşhur...

— A, kim söyledi?

Safo bunu hayretle ve biraz da utanarak sormuştu. Böyle bir hadise vardı. Galata bir senedir söyleye söyleye bitiremiyordu. Sarhoş herif: "Hele bir ver!" demiş, sonra bir daha "Hele bir ver!", bir daha "Hele bir ver!" Dördüncüde kız cinası anlamadı diyerek: "Hep mi böyle vereceksin güzelim!" demiş de tekrardan nişan almak için gözünü uydurup eğilmiş... "Hayır böylesi de var!" diyerek diğer bir tüfeğin dipçliğini kafaya indirmiş... Biçareyi eczanede ayıltmışlar.

Murat güldü:

— Sizin dükkândaki tavşan! derken efendim! Biz bir tenha meyhaneye oturduk. Garsonla haber yolladık. Bir de baktım. Koşa koşa geliyor. Beğenmedim.

— Neden?

— Neden olacak? Kız kısmı biraz nazlanır! "Olmaz" der! Hemen koşmalı mı? Filhakika biz bunu patronundan kazandık ama... "Neyse biraz arsızca ama, ilerde düzelir inşallah" dedik. İşte yüzü... Belli bile ettim mi Allah için söylesin...

— Uzatma!

— Peki ablacığım! Ertesi gece gene öyle yaptık. Tam birer duble içtik içmedik ki kapı açıldı. İçeriye Galata'nın en meşhur efeleri, hatırlı külhanbeyleri, Kürt Süleyman, Topal Şükrü, Piç Ali girmesin mi?

— Korktun mu yüreksiz?

— Tuu Allah belanı versin, bari kadınların yanında söyleme...

— Gördünüz mü Müslümanlar, Şehzadebaşılığın namını berbat etmiş...

— Korkulmaz mı? Denizaşın... Gurbet eli... Ben toplanmaya vakit bulamadan yigitler doğruca üzerimize geldiler. Bizim masaya oturdular. Neden sonra işi anladım...

— Neymiş?

— Birisi, demin söylediğim münasebetsizliği yapmış. Benim Galata'da bir nişancı dükkânında bir kız kazandığını Kerim Bey amcama söylemiş... Kerim Bey'i siz bilirsiniz ya, matmazel bilmez. — Safo'ya döndü —: “Binbaşı Kerim Bey” derler. Eski bahriye binbaşılardan... Rahmetli babamın en aziz ahbablarından. Hem de İstanbul'un en hatırlı külhanbeyi!.. Hani ilk gece Arnavutköy'de bir Kör Ömer gösterdimdi...

— Evet!

— İşte onun ağası... Bizim kaptan amca meseleyi duyunca paçaları sıvamış. Kaç senedir uğramadığı Galata'ya inmiş. Eski tanıdıkları bulmuş. Bizi tavsiye etmiş. Zaten Galata'da kaç tane delikanlı varsa bu karakuru kızın peşindeymişler. Ne kazanıyorlarsa “İlle bunu belki nişanda sol böğründen vurur alınız!” diye patrona veriyorlarmış. Bizim üzerimizde kaldığı duyulmuş. “Vay! Ne demek olsun! Bir mektepli züppeye biz Galata'dan kız mı kaptınız,” demişler.

— Kaptan amca zamanında yetişmiş desene... Yoksa seni Galatalılar parçalardı alimallah!

— Değil mi? Amca yetişmiş... Efelere söyledikten başka, “Merkezde kim var hele bir bakayım!” demiş. Bir de ne baksın! Merkez memuru Naci Bey de eski omuzdaşlardan... Hasılı her tarafı sımsıkı bağlamış. — Safo'ya döndü —: İnanmazsan bunlara sor sevgilim, diye ciddiyetle konuştu. Ben himaye altında gezmeyi sevmem. Halbuki kaptan amcama göre daha kollanacak çocuğum... Canım sıkıldı. O sebeple geledim. Beni affedersin değil mi?

Safo, Murat'ın yüzüne upuzun bir bakışla baktı. Sonra gülümseyerek başını çevirdi:

— Ayıp oldu, dedi, anlayamadım. Değil mi ablacığım?

— Dur hele, bunu Ertuğrul Hikmet yapmıştır. Cezayı ona vereceğiz!
Ertuğrul Hikmet:

— Elbette yaparım, diye öskelendi, herifi bir avukat kâtipliğine verdik. Galata caddesinde keklik avcılığı hesapta yoktu. Bir gece bekledik gelmedi. İkinci gece ortada görünmedi. Üçüncü gece gene çıkmayınca, Ihsan'la vaziyeti görüştük. Bu Ihsan ağzını aradı. Duyar duymaz, can başıma sıçradı. Sen olsan ne yaparsın, Nuri kardeş? “Hele şurada bir ihtiyar adamcağız var. Bakalım ne der bu işe?” dedim. Çat kapı Kerim Bey'e... Önce kızdı. “Ben ona gösteririm!” falan diyordu. Sonra yaptığı tahkikat nasıl netice verdiyse... “Zararı yok! buyurdu. İyi yerden aldım. Yürekli kızmış. Bizimki turnayı gözünden vurmmuş!” dedi. Bir de fazladan sıntıverdi. Bilmez misiniz, ne kadar talihlidir. Beyazıt Kulesi'nden atsalar ayaklarının üzerine düşer. Ben Murat'a bir şey demem! Şu kızı Kerim Bey nasıl beğeniyor, ona şaşarım...

— Sus!

— O nasıl lakırdı!

— Hak etti... Değil mi Zekiye Yenge?

Zekiye:

— Pek beğendi de ondan, diye kırıtı, bana da böyle yapar!

— Hoppala! Bre içelim. Bunlar her ortaoyununa çıkmışlar.

Nuri böyle söyleyerek kadehleri doldurdu. Sonunda utu duvardan indirip karsısına uzattı:

— Haydi karıcığım, dedi, bakalım bizim ut bu işe ne diyor?

— Ceza?

— Müzevirliğin burada hiç mi cezası yok?

— Ceza sonra tayin edilecek... Havaya göre... Haydi sen karıcığım!

Nesibe Hanım utu fevkalade çalıyordu. Kısa bir taksimden sonra: “Yeter ey gözleri sevda dolu esmer güzeli” şarkısına başladı.

Halbuki sarışın bir kız olan Zekiye'yi ilk getirdikleri gece: “San saçların sırma telleri...” şarkısını çalmıştı.

Nesibe Hanım'ın utu, işte böyle akıllı bir uttu. Nitekim, Ertuğrul Hikmet'in cezasını da: "Biz Heybeli'de her gece mehtaba çıkardık!" türküsü ile gene bu ut tayin etti.

Yemekten sonra Yenikapı'da sandallar tutuldu. Dünyanın en güzel mehtabında iki sandal yan yana uzun uzun dolaştı.

Nesibe evden darılmazlarsa kaydiyle misafiri gece yatusına alıkoy-mak istedi ama, Murat: "Merak ederler..." diyerek razı olmadı.

Safo'yu otomobile evine götürdüğü zaman saat biri geçiyordu. Sokağın karanlığında, tanışıklarından beri üçüncü defa öpüş-tüler.

Murat:

— Artık yazıhaneye gelirsin, olur mu? dedi.

— Peki!

— Nasıl bizim arkadaşlar?..

— Çok sevdim. Onlar da beni sevdiler değil mi?

— Çok.

— Peki öyleyse... Haydi git...

— Beni rüyada gör e mi?

— Ah elimde olsa...

Bekleyen otomobile binip arkaya yaslanınca ilk düşüncesi: "Sahiden seviyorum!" demek oldu. "Sahiden sevmesem aklıma yatmak gelmez mi?"

Ve "yatmak" kelimesinden sonra, küçücük ve tamamıyla müdafasız gibi görünen Safo'ya karşı uçsuz bucaksız bir merhamet duydu. Hiçbiri manası olmadığı halde, "Peki!" diye mırıldandı.

*

— Peki ama birader sen milliyetçi gençlerimizdensin! Bu nasıl olacak?

— Hangisi? Anlayamadım.

Ertuğrul Hikmet, münakaşaya hazırlandığı zamanlar yaptığı gibi başını iki kere salladı:

— Neden be birader! Seviyorum diyorsun! Sevginin sonu, senin

gibi adamlarda evlenmeye gider. Bir kere kız olduğuna emin misin?

— Eminim!

— Nerden geliyor bu emniyet!

— Şuradan... Bir kere kızlar için, kadınlar için bir sürü dedikodu yapılır. En küçük vesileden istifade edilir değil mi?

— Evet! Hiç alakası olmayanlar da, varmış gibi konuşurlar. Milli huylarımızdan birisi de bu!

— İşte Safo'da aksine... Hiç kimse, hiçbir söz söylemiyor. Değil kızlık, kadınlık meselesi... Birisiyle arkadaşlık ettiği vaki değil... Zaten beni görür görmez Galata, işte bu sebeple hop oturmuş, hop kalkmış... Kerim Amcama hem Galatalılar, hem de merkez memuru söylemiş.

— Peki! N'olacak?

— Hep düşünüyorum.

— Düşünmek zorlu milliyetçilere pek yaramaz!

— Milliyetçilik, başka milletten kız almayı yasak mı ediyor. Bana ne zararı dokunabilir?

— Sana bir zararı dokunmaz. Lakin çocuklarına dokunur. Hele bir de geçimsizlik olursa...

— Ben de hep çocukları hesaplıyorum... Bir tuhaf olurlar... Hele küçükken ister istemez annesinin tesirinde bulunacaklar... Ama sevimliye layık değil mi? Doğru söyle...

— Bence yalnız sevimliye değil, evlenilmeye layık... Hele Zekiye bir sevmiş ki... Söyleye söyleye bitiremiyor. Ne yapacaksın?

— Hiç! Henüz ortada ne var?

— Henüz ortada bir şey yok da sen üç gündür aynı sözle benim kafamın etini neden yiyorsun?

— Ben hemen evleneceğim diye mi?... Şuna bak!

— Oda tutmaktan, eşya almaktan dem vuruyormuşsun. Bunlar hayırlı haberler sayılmaz. İnsanoğlu kendisini ateşe atarken tıpkı böyle davranır. Biraz sabretsen iyi olur sanırım. Bir kere yerine iyice yerleş... Yer de bir yer olsa... Seni hiç kimse, hattâ –kendin bile– benim kadar bilemez!

— Deli misin! O sefaletten sonra...

— Sefaletin hiçbir değeri yok. Hem çoktan unutulmuştur. Doğru söyle.

— Sahi! Giderek rüya haline geliyor. Sanki şakaymış gibi...

— Çünkü gayri tabii idi. Gayri tabii olan bütün hayat parçaları hemen unutulur. Zaten unutmasan başımıza bir ay içinde bu Safo belasını çıkarmazdın!

— “Bela” diyorsun. O seni bir seviyor ki...

— Benim, “bela”ların her çeşidini hem de çok çok sevmediğim ne malum? Sanki Safo Hanım “bela” da, Zekiye Hanım “bela” değil mi? Bunlar hep aynı mal... Biz de aynı malız... Görüyor musun, içtimai hayattaki bozuklukların üzerimizdeki kepaze tesirini...

— Neymiş?

— Hemen dikenlerini çıkardın? Evlenme şekli deva mı, neticele-ri daha insanca olsa, sen de, ben de şu anda ne kadar mest olurduk. Kızlar da mesut olurlardı.

— Gene olacaklar!

— Peki neden tereddüt ediyoruz öyleyse?

— Bilmem!.. Emniyet istiyoruz.

— Emniyet neden yok?

— Canım hesaplamadan emniyet nasıl olsun?

— Hesap meselesi değil aslanım! Para meselesi... Para herhangi bir hatayı bugün pekâlâ tashih edebiliyor. Vicdan azaplarının falan şeklini değiştiriveriyor. Paralı adam kendisini de, kendisine bağlananları da, yapacağı bu kabil işleri de emniyette hisseder. “Bir bela gelse, eline iki bin lira veririm! Yallah!” diyemediği için...

— Ne münasebet? Bir kere böyle gaddarca hesap olmaz. Böyle gaddarca hesap yapılırsa bile, o birleşmeden hayır çıkmaz! Sonra, eğer zenginler senin söylediğin gibi hareket etseler, sık evlenip boşanmaları ve nihayet aradıkları kadını bulup mesut olmaları lazımdır. Öyle mi hepsi...

— Gene aynı meselenin başka cephesi geldi! Biz şimdi fukara ol-

duğumuzdan zenginleri kendi fukara hesabımıza vuruyoruz. Halbuki zengin olsak evlenmeyi de zengince düşüneceğiz. Yani dengimizi arayacağız. Araya böyle Safo'lar, Zekiye'ler karışsa, o zaman hesabımızı evlenmek üzerine değil, eğlenip, eğlencenin bedelini ödemek üzere kuracağız! İş bizim için emniyetli bile görünse, Zekiye ile Safo için aynı emniyetin mevcut olduğunu iddia edemezsin sanırım...

— Ne karmakarışık bir söz! Fikirlerin bu kadar karmakarışık olduğu için bir türlü güvenemiyorum. Aldatılıyorum gibi bir hisse kapılıyorum. Zor yaşıyorsun Şair! Bu kadar ayrı cepheli bir kafayla insan daima sıkıntı içindedir. Hiçbir şey sende kati değil...

— Çünkü içinde yaşadığımız cemiyette hiçbir şey kati değil... Ben ne halt edeyim!

— Herkes senin gibi? Ben neden daha rahatım?

— Sen "Daha rahatım" zannediyorsun! Korkak olduğun için, "Acaba bu hissim doğru mu?" diye araştıramıyorsun!

— Ben mi korkağım?

— Bir manada elbette korkak değilsin!

— İşte gene geldik çatal yola... Bir insan hem korkak, hem cesur olur mu? Yani "Hiç korkmam" demiyorum. Lakin "Cesur adam" deyince bu en az, "Cesareti korkusuna galip adam" demek olmaz mı?

— Mevzua göre... Bizim Sadri, "Dünyada hiçbir şey mutlak değil!" der. Bu basit görünen sözü bıkip usanmadan da tekrarlar! Bak aklıma geldi. Sen bu hatun için Galata'nın bütün kopuklarıyla –neticesi ölüm bile olsa– dövüşmekten korkmazsın! Lakin Safo'yu doludizgin sevmekten, bu sevmenin tabii neticesi olan evlenmekten daha laf açılır açılmaz korkuyorsun! Birinde ölüm var. Birinde yok...

— Bilakis. Daha beteri var. Şerefsizlik...

— Geldik şeref bahsine: — Ertuğrul Hikmet içini çekti —: Hep böylesiniz, zaten sizinle konuşurken küçük kafesinde bir kanarya kuşu seyrederek gibi olurum. Fırl fırl dönüyorsunuz...

— Bırak da cevap ver!

— Şeref ölümünden de mühim bir iş ise, senin Safo işinde yüzde el-

li, yahut yüzde bir şerefsizlik ihtimali varsa bu işe neden giriştin? Neden devam ediyorsun? Kızı mutlaka almayacaksan, onunla gezip do-
laşman biçarenin şerefini az da olsa lekelemez mi? Başkasının –Bil-
hassa seni seven seni sevmekten başka günahı olmayan bir kızcağı-
zın– şerefini düşünmeyen adamın şerefi ölümden ileri tuttuğuna be-
ni sen değil, senin paşa baban da inandıramaz!

— İyi ama ben yalan söylemiyorum. Seni şu anda bu şeref sözüyle aldatmak istemediğimi pekâlâ biliyorsun. Ben bir hali izah etmeye çalışıyorum.

— Bilmez miyim? Keşke aldatmaya çalışsan... O zaman bir fikrin, bir maksadın olur. Şuurla hareket ediyorsun demektir. Şimdi yalan söylüyorsun. Hem yalnız kendini aldatıyorsun. Bunun bile farkında değilsin! O kadar feci ki, söylediğim halde anlatamıyorum.

— Söylediğin doğru gibi... Lakin milyonlarca insan benim gibi düşünüyor.

— Milyonları bilmem! Bildiğim bir şey var: Safo'yu seviyorsun! Tıpkı milyonlarca insanın birer Safo'yu sevdikleri gibi... Sevdiğin Safo için vazifen bu olduğu halde, mesuliyet kabul etmeye yanaşmıyorsun. Bahsettiğin milyonlar da kendi Safo'larına karşı böyle hareket ediyorlar. Sonra birisi sana bunu anlattı mı? Ya vazifeyi mertçe omuzlamak yahut Safo'yu sevmek zevkinden kendini mahrum etmek gibi iki kati karar zarureti hasil oluyor. İşte burada, sen ve seninle beraber olan milyonlar, kalleşlik ediyorsunuz...

— Öyleyse sen Zekiye'yi neden almıyorsun?

— Ben de kalleşlik ediyorum be birader!.. Yalnız aramızda mini-mini bir fark var. Ben bunu söyleyecek kadar cesurum, –ki bu cesaret de övünülecek bir matah değil.– Sen ve milyonların, bunu itiraf-tan korkuyorsunuz! Övünülecek bir matah halinde bulunmasa da, cesaret cesarettir. Korkunun her çeşidinden iyidir. Ne dersin?

— Düşüneceğim! Peki! Neye güldün?

— Düşünmek burada hiçbir şeyi halledemez!

— Neden?

— Mesele sana bağılı değil... Sistem meselesi... O bahsettiğin milyonlardan ayrılıp, yani onların temsil ettiği sistemden ayrılıp bir başka sisteme bağlanmak meselesi ki...

Ertuğrul Hikmet ümitsizce elini salladı. Kurda benzeyen yüzünde kederli bir gülümseme vardı.

Murat: “Hayır! Haklı olamaz!” diye düşündü.

Böyle neticesiz münakaşalardan sonra birbirlerine kısa bir müddet için de olsa gizlice kırılacaklarına bilakis sevgileri daha çok artardı. Zaten aralarındaki bağ, çekişmelerin parça parça getirip farkına varmadan kuvvetlendirdiği sahici dostluklardandı.

Ertuğrul Hikmet:

— Hele bir cigara ver! dedi.

Saat on ikiyi vurdu. Garson Ihsan, kahve ocağına dayanmış ayakta uyuyordu. Yüzü bembeyazdı. Kâğıt gibi.

Murat, birden ürperdi. Ertuğrul Hikmet haklıydı. Safo’yu tanıdıktan sonra evvelce verdiği oda tutmak ve bu odayı rabıtalı bir şekilde döşemek fikrine bir de kızı alıp o odaya götürmek tasavvuru müphem bir surette karışmıştı.

Kızı götürmek ama.. Nikâhsız falan...

— Hani cigara yahu? Daldın deryalara!..

— Cigara... Evet!

Paketi çıkardı. Bir tane de kendisi yaktı.

Ihsan, başı önüne eğildikten sonra birden uyanmış, utanarak etrafa bakıyordu.

“Bir insan alçak olsun... Alçak olduğunu bilmesin! Acaba kabil mi?”

Murat bunu kendisi için düşünmüştü.

Hamdi Bey, hava pek sıcak olduğu halde âdeti üzre pardösüsü kolunda, içeri girdi. Pardösüyü, sanatını kolaylaştırmak için taşıdığını Murat biliyordu.

“Sanatı yankesicilik! Gene de iyi adam... Hem de nasıl gülüyor! Tertemiz!”

Yankesici Hamdi Bey sevimli tebessümüyle yaklaştı.

— Merhaba! dedi, prafaya var mısınız.

— Geç değil mi?

— On beş kasa oynarız. Hey kahveci! Getir şuradan prafaları...

Bana da bir çay yap!

Parmaklarının insana zevk veren usta hareketleriyle kâğıtları dağıtıyordu.

Murat korkuyla düşündü: "Belki demin bu parmaklar iki tane kalem çalmıştır! Hani hiç belli değil!"

Ertuğrul Hikmet:

— Pas! dedi.

Murat da:

— Pas! dedi.

Hamdi Bey:

— Kupaya oynayın beyler! diye fıkır fıkır güldü.

Oynamadılar ama, tabii, oyun gene devam etti.

6

Murat, ilk maaşıyla hemen bir masa takvimi almış, bunun üzerine gerek mahkeme celselerini, gerek telefonla verilen randevuları kaydetmeye başlamıştı. Elli kuruşla temin edilen bu basit vasıta, yazıhane işlerini birdenbire kâtibin gözü önüne koymuş oldu. Patronlar, işlerin intizam peyda ettiğinin hemen farkına vardılar. Yeni kâtip, kendilerine hiçbir şey teklif etmeden, mesleğin hususiyetlerini nazara alarak, hizmetleri düzenlemişti. Artık layihalar son dakikaya kalmıyor, bu yüzden ayrıca can sıkıntısı çekilmiyordu.

Celil Bey müsveddeleri zaten evinde hazırlamaktaydı. Murat, onun dosyalarını bir gün evvelden çıkarmaya başladı. İlk defa sabahleyin, Celil Bey:

— Yanlış oğlum! Yarınki işi bana bugün yaptırdın! dedi.

Murat:

— Hayır efendim, diye cevap verdi, bakınız nasıl düşündüm. Layiha ile istida yazmak hususlarını akşama bırakacağım! Müşteriler gittikten sonra ben oturur, bunları rahatça hazırlarım.

— Bazan geç olur. Yorulursun!

— Bilakis... Gündüz hafif geçtiği için yorulmam. Yalnız yazıhane-den geç çıkmış olurum. Kahvede oturacağıma burada çalışmak daha iyi. Sizce bir mahzuru yoksa böyle yapalım. Hem işler aceleye gelmez. Bazan tekrar okumaya vaktiniz olmuyor. Birkaç kere, ben layihaları

arkanızdan yetiştirmeye çalıştım.

— Peki! Bana göre hava hoş!

— Bir tecrübe edelim de... Bakınız ne güzel olacak.

Bu iş, Hayret Bey'e bu kadar kolay olmadı. Hayret Bey, her zaman zaruretlerin cebriyle çalışıyor, herhangi bir vazifeyi zamanından bir saat evvel yapmak, sopa yemek gibi zoruna gidiyordu.

Murat, üç gün üst üste, öbürgünkü dava dosyalarına ait müsveddelerin yapılmasını teklif etti. Meseleyi anlattı.

— Neden canım? "Bugünün işini yarına bırakma" demişler. Bunu diyenler aynı zamanda "Yarının işini de bugünden yapma!" demişlerdir de, dedelerimiz ikinci maddeyi unutuvermişler. Hayır!

— Göreceksiniz! Pek rahat olacak. — Gülümsedi —: Bu suretle önünüzde daima bir boş gün bulunacak. Kendinizi pek yorgun hissederseniz, bu aralıktan faydalanırsınız.

— İşte şimdi faydalanayım diyorum.

— Hay hay! Ben size bir kahve söylerim. İçer dinlenirsiniz. Arada gelen olursa savanm. Telefonlara "Yok" cevabı veririm. Zaten o kadar kolay dikte ediyorsunuz ki... Arada birisi lafa tutmasa, yarın saatte bitiririz...

— Faydası?..

— Hiçbir şey aceleye gelmez... Ben müsveddeleri makineden geceleri çıkaracağım. Gündüz, pek müstacel bir mesele zuhur etmedikçe yazı ile uğraşmayacağız.

— Ben beceremem ama... Bir deneyelim. Haydi kahveyi ısmarla! Allah Allah bu delikanlı beni yeniden avukat stajyeri yapacak...

Murat bir şey söylemedi ama buna ikisinin de ihtiyacı vardı. İkisi de her gelen davayı kaçırmadan alıyorlar, bunları kabul ederken yalnız ücreti vekâletin peşin kısmını hesaplıyorlardı. Sanki davayı kazanmak imkânsızdı da, kazanmak imkânsız olduğu için ücretin mütebaki kısmını hesaba katmak saçma bir şeydi. Belki de bu sebepten dava dosyasını tetkik etmek, tevhid-i içtihat kararlarını kanştırmak, kanun ve tefsirleri tekrar tekrar gözden geçirmek, şerhleri okumak

ancak birkaç büyük davaya inhisar ediyor, diğerleri Allah'a emanet bırakılıyor, akılda kalmış bazı beylik hükümlerden başkalarına müracaat olunamıyordu.

Abone olduğu için muntazam gelen resmi cerideleri gözden geçirmeye bile sanki vakitleri yoktu. Murat bunları, kendisinden evvelki kâtiplerin nasılsa akıl ettikleri şekilde aylık olarak biriktiriyor, her ay sonunda sicimle bağlayıp dolaplardan birisinin alt gözüne yuvarlayıveriyordu.

Zenaat, feci bir surette klişe haline gelmişti. O kadar ki, dava arzuhallerinde çoğu kere, “delail-i kanuniye” kısmına –mevzuya göre– Ceza Kanunu'nun yahut Ticaret Kanunu'nun yahut Kanun-u Medeni'nin mevaddı mahsusası denilip geçiliyordu.

Murat işe başlayalı kırk gün olduğu halde, patronların bütün sırlarını öğrenmişti. Celil Bey, maruf tabiriyle “keskin zampara” idi! “keskin zampara” tabirindeki hususiyet, kadın seçmemek, dolayısıyla kadın sevmemekten ibaretti. Keskin zampara hiçbir kadını, güzelçirkin, genç-ihthiyar, cahil-okumuş, şık-derbeder diye ayırmadığından –Hele Celil Bey gibi ebedi bekâr ve zengin ise– o kadar çok kadınla aynı zamanda münasebette bulunmak zorunda kalır ki, içlerinden birisini ayırıp sevmesi âdeta imkânsızlaşır...

Yazıhaneye dört tane meşhur randevucu devam ediyor, bunlardan başka tek başlarına çalışan “Kokot” denilen birkaç hânımefendi uğruyor, bunlardan başka kendi tabiriyle, “Elleri altında daima gözü açılmamış ev piliçleri” bulunan bir iki bohçacı kadın gelip gidiyordu.

Birini veya birkaçını birden peylediği için, koca değiştirmek ihtiyacını duyanlar da, emsallerinden aldıkları tavsiyelerle Celil Bey'e koşmaktaydılar. Bunlara, yirmi senedir fasılasız devam eden bu hayat neticesinde, mevcut unutulmuş tanıdıkları, eski gözağrılarını da ilave edince Celil Bey'in ne kadar ağır, fakat Murat gibi gene bir delikanlıya göre ne derece tatlı bir yük altında bulunduğu anlaşılıyordu. Adamcağızın cepleri, çantası, hattâ bazı dalgınlığına geldiği için dava dosyaları, yazıhane gözleri, irili ufaklı kadın fotoğraflarıyla doluydu.

Bunların içinde mektepli kızlardan, anadan doğma resim çektirmekte bir beis görmeyen profesyonel hanımlara kadar her çeşit kadın vardı. Ayrıca mahut pis çiftleşme resimleriyle dolu iki kocaman albümle, yaldızlı defterlere, herhalde bir hattat tarafından itina ile temize çekilmiş “Bahname”, “Kaymak Tabacağı”, “Zambak” suretleri, gözlerden birisini doldurmuş bulunuyordu. Celil Bey, işin hülyasına muhtaç olacak istirahati asla bulamadığı için, bunlara senelerden beri el sürülmemiş olduğunu Murat, üzerlerine birikmiş tozlardan anladı.

Celil Bey, babasından kalma, gayet büyük, gayet eski bir konakta, “Dadı” dediği bir ihtiyar kadınla beraber oturuyordu. Arada sırada bu konağa her milletten muvakkat hanımlar getirmişti ama hiçbirisi, beyin –kendi tabiriyle– bamtelini bulup yakalayarak yerleşememişti.

Celil Bey’in bir gün bir arkadaşına söylediği şu sözler, Murat’a bu keskin zampananın neden evlenmediğini biraz anlatmış oldu:

— Saçımın teli kadar kadınla yattım. Hepsinin muayyen bir tari-feye uygun bir ücreti vardı. Öyle rahatı ki bu hal... Artık ustası da oldum galiba... Bakar bakmaz! Baremin şu derecesinde diyorum. Ekse-riya da yanılmıyorum.

— Hiç olur mu? Hep o yollarda gezdiğinizden... Ücretine baha yetişmez namuslu kadınlar da vardır.

— Varmış evet! İnanılacak dostlardan duyanım. Merak da ederim. Ben henüz rastlamadım. Evlenmediğim de belki bundandır. Eğer böyle bir kuşa tesadüf etsem, para ile razı olmazsa, deli olurum, ötesi yok! Kendimi öldürecek değilim ya... Derhal izdivaç teklif ederim. Lakin rastlamadım. Bizimkisi kumaş beğenir gibi... Tutuyorsunuz, avcunuz-da sıkıyorsunuz... Bazan dükkânın loşluğundan kapı önündeki güne-şe çıkanyorsunuz! İki metre seksen santim kestiriyorsunuz...

— Hayatınızda bir derbederlik... Bir boşluk hissettiğiniz olmuyor mu? Çocuk ihtiyacı gibi...

— Asla! Boşluk mu? Bilakis... O kadar doluluk hissediyorum ki, başkaca bir kadına neden lüzum olacağını anlayamıyorum. Çocukla-ra gelince: Birçok var. İçlerinde zabıt olanlar, mühendis mektebine

gidenler... Arar mısınız? Hoca, biz erkekleri en sonunda anamızın adıyla çağırır! Ben bunu unuttur muyum?

Celil Bey yaşlandıkça, kadın ihtiyacı artan garip tiplerdendi.

— O kadar yorulmuyorum ki, diyordu, bir gün vazife başında, alnımın aklıyla şehit olacağıma eminim! Bir an uyanıp kızcağızın yüzünü görmek, görüp gülmek isterdim. Temennim odur ki, bir fakir kızcağıza tesadüf etsin! Malum ya, cüzdanımda her zaman bin liradan fazla para gezdiririm. — Burada hüznle gülümsüyordu —: Bilmem ki uzanıp ücretini almaya cesaret eder mi? Hani **“Ben şehit badeyim dostlar demim yad eylesin!”** diye başlayan bir şiir var ya... Bakalım, bizim Hayret vaat etti. Böyle şerefle geberirsem, bir tane de bana yazacak! **“Ben şehit zamparayım,”** diye mi başlar dersiniz!..

Son zamanlarda az içiyordu. Murat buraya gelmeden evvel, sokakta kalp krizi geçirmiş. Birkaç hafta hastanede kalmıştı. Bunu hatırlattıkları zaman:

— Halbuki ben bu meredi hiç de kullanmadım. Oyun bozanlığına ne dersiniz? diye gülüyordu.

Hayret Bey'in yazıhane gözlerinde de mesleğe ait olmayan eserler ve şahsi sırlar vardı. Nedim Divanı, Süruri Divanı, Mahrupname'den başka birinci sayfasında güzel bir talik yazıyla **“Şairiz şîn veririz şanımıza – Giremez fahişe dîvanımıza”** beyti yazılmış, henüz basılmamış kendi divanı bulunuyordu.

Büyük bir sarı zarf, yakışıklı delikanlı resimleriyle doluydu. Yazıhanenin en alt gözünde Murat, bir acayip muhaberat dosyasına rastlamıştı. Bu dosyadaki mektuplara bakılırsa Hayret Bey, Türkiye Masonlar Locası'nda oldukça yüksek mertebede bir “kardeş”ti. Bir sürü içtima davetiyelerinde Murat'ın anlayamadığı noktalı işaretler ve unvanlar bulunuyordu.

Murat bunu öğrendiği zaman, merak ettiği ve bir mana veremediği bir başka hususu da anladığını zannetti. Bu husus, mahkemelerde hiçbir davaları, yazıhaneyle hiçbir iş alakaları bulunmayan ziyaretçilere aitti. Bunlar, şimdilik, birisi mebus, birisi mahkeme azası, diğer-

leri muhtelif serbest mesleklere mensup olmak üzere, 6-7 kişiydiler. Hepsi de istisnasız kibar adamlardı. Hayret Bey'le büyük dostlukları bulunduğu halde, eğer geldikleri zaman yazıhanesinde değilse Murat'la otururlar, edebiyattan, şiirden bahsederler, alçakgönüllülük gösterirlerdi. Yalnız bir tanesini Murat bunlara katmıyordu. Bu zat, otuz yaşında olduğu halde, daha genç görünmeye çalışan, ekseriya malum delikanlılardan bir iki tane getiren, gürültücü, herkese tepeden bakmaya çalışır, Hayret Bey'le olan hususiyeti ile övündüğünü her hareketiyle belli eder birisiydi.

Murat, onun, azametine rağmen görmekte olduğu işi daha ilk görüşte tahmin etmiş, sonra da yanılmadığını anlamıştı. Hayret Bey'e çocukları, Cemil isminde olan bu herif bulup getiriyordu. Sanatının inceliği ve şerefiyle de haklı olarak mağrurdu.

Lakin gururunu Hamdi Bey de çekemez olmalı ki, pek ağzı sıkı bir adam olmasına rağmen, bir lakırdı sırasında: "Kendisini de az kullanmadık! Kibirlenecek! Hakkı mıdır?" demiş. Murat'a işin bir türlü kendi kendine tahmin edemeyeceği bir diğer cephesini de anlatmıştı.

Ve gene bir aya varmadan Murat anladı ki, diğer kellifelli ziyaretçilerin zannettiği gibi Masonlukla bir alakaları yoktu. Mason bile olsalar, hiç değil, buraya gelişleri maşrık-ı azamın emriyle, locanın hizmetleri için vuku bulmuyordu. Bu oğlancılar, zamparaların aksine, takım halinde çalışıyorlar, zevk işlerinde birbirlerine yardım ediyorlardı. Hangisi eline yeni bir parça geçirirse, ötekilere derhal haber yollamakta, cemiyeti toplantıya çağırırmaktaydı. Murat bunu anladıktan sonra bir müddet Hayret Bey'in çocukları âdeta kıskanmasına mana veremedi. Lakin nihayet işi sezdi. Kıskançlık, kulüp azalarından gayrisına karşıydı. Aralarında mütekalibiyet esası cari olsa gerekti.

Murat'ın akıl erdiremediği diğer bir nokta da, kullanılan malzemenin pek körpelerden intihap edilmemiş, hiç değilse on altı, on sekiz yaş arasında bulunmalarına dikkat olunması idi. (Çok sonraları bir gün Hamdi Bey bu hali, kanunen gayrimümeyyiz çocukları baştan çıkarmış olmamak gayretiyle izah etmeye çalışmıştır.)

Hayret Bey, kıskançlığına rağmen zenaatında, ortağı Celil Bey'in prensibini kabul etmiş görünüyor, mahbupperestliğine rağmen gelip gidenlerin içinde bir tanesine bir başka muamele yapmıyor, hususiyet tesis etmiş görünmüyordu.

Murat, bir diğer hususa daha dikkat etti. Celil Bey'in, evi müsait olduğu halde, gelen hanımları bitişikteki bekleme odasına almaktan, orada uzun uzadıya kalmaktan herhalde zevk alıyor olmalıydı.

Buna mukabil Hayret Bey, delikanlıları asla yazıhanede kabul etmiyor, buraya hangi sebeple olursa olsun geldiklerini hattâ istemiyordu. Böyle sıralarda, derhal telaşlanmakta, kendisine hiç yakışmayan sinirli bir aceleyle:

— Ne var? Evet! Bir şey mi dediniz? Peki, bir dakika... Efendileri –yahut hanımları– göreyim! der, sözü kısa keser, müşterileri savdıktan sonra:

— Evet! Buyrun gidelim! diye delikanlıyı önü sıra dışarı çıkarır, Murat'a bakmamaya çalışarak:

— Bir şirkete uğrayacağım. Adliyeye geç kalırsam, davaları talik ettirmeye çalışınız! emrini verirdi.

Kırk gün içinde dört kere böyle söylediği halde bir kere bile davaların talikine meydan vermemiş, biraz geç de olsa celselere yetişmişti.

Patronların hususi hayatlarına ait olan bu haller, ister istemez işin ciddiyetini bir mühim miktarda sulandırıyor, kâtime, ne de olsa biraz havailik veriyordu.

Zaten aradan bu kadar az bir zaman geçtiği halde Murat, bir avukat yazıhanesindeki işin de nihayet bir nalbant dükkânındaki iş kadar kaba ve yeknesak olduğunu anlamıştı.

Bir kere bütün müşterilerde bir müşterek taraf vardı: Dertli olmak. Filhakika herkes derdini kendi kültür ve mizacına göre yanıyordu ve herkesin derdi birbirine hiç benzemiyordu ama, vaziyet gene de yeknesaktı. Çünkü dertli adamların öldürmekten bahsettikleri sıralarda dahi, bir yalvaran tarafları oluyordu. Zaten avukat yazıhane-

sine gelmek başlı başına zaaf alametiydi. Zaafın da manzarası insanı çabuk usandırıyor.

Murat, ilk zamanlarda değişik maceralar, değişik tipler görekerek hiç sıkılmayacağını zannederken bu kanaatinde yanıldığını anlamıştı. Hele patronların ahvali, işin ciddiyetini bozunca, usanma daha çabuk geldi. Celil ve Hayret Beylere muhtaç olan, onların yardımını para ile temine çalışan, bilhassa saatlerce sıkıntı içinde bekledikleri, şikâyet etmedikleri halde, kapıdan görünür görünmez, ümitle ve hürmetle sıçrayıp selama duran bu biçarelere eskisi kadar acımaz, dertlerini ciddiye almaz oluyordu. Bu hal, kira otomobilinde gidenlerin, yaya-lara, tiyatro localarında oturanların parterdekilere tepeden bakmalarına benzemekteydi.

Hediye Hanım'ın –Sıska bir Boşnak karısı– gösterdiği bir fotoğraf üzerine bütün işleri yüzüstü bırakarak savuşan Celil Bey'i hasta göstermek, oğlan tellalı Cemil'in "Haydi çabuk. Vallaha gider haaa... Bir nazlı ki..." diyerek iki ayağını bir pabuca soktuğu Hayret Bey'in bir şirket meclis-i idaresinde olduğunu söylemek Murat'ın nazarında, müşteri "müvekkil" denilen biçare insanların itibarını dehşetli kırıyor.

Dışarda işler de evvela pek karışık göründükleri halde, yavaş yavaş basitleşmişler, nihayet kaba bir hale gelmişlerdi. Uçsuz bucaksız adliye binasının avuç içi kadarlığı, memur kalabalığının esasta kalabalıkla hiç alakası olmadığı, bir aya varmadan anlaşıldı. Avukatlar grup gruptular. Her grubun, her dairede bir mutemedi vardı. Bu mutemet, bazı bazı yazıhaneye uğrar, patronlarla hususi görüşürdü. Bu sebeple kâtabin işi pek kolaylaşıyor, girdiği her dairede mutlaka bir "kapı yoldaşı" bulunuyordu. Bu sebeple icra reisine ödeme emri havalere ettirirken "Lütfen üçüncü icra memurluğuna" demek bile garip bir hareket değildi. Buna göre müstantiklik, ceza mahkemeleri de kısım kısım ayrılmıştı. Hattâ avukat kâtipleri bile patronların gruplaşmasına muvazi olarak samimi idiler. Murat yalnız bu kaideyi kabul etmemiş, eskiden beri her yerde imdadına yetişen kolay dost olmak

ve emniyet kazanmak kabiliyeti ile bütün avukat kâtipleri ile aynı zamanda ahbab olmuştu. Adliyedeki işlerinde Şahap'ın pederi Tahir Bey'le, Hamdi Bey'in dostlarından da yardım görüyordu.

Hasılı, yeknesak da bulsa, işi kavramıştı. Rahattı.

*

Dört günden beri de yeni bir eğlencesi vardı. Meşhur randevucu zampara Adalet Hanım'ın dostu Kadriye Hanım, öğle vakitleri muntazaman geliyor. Murat'ı terbiyeli ve asil bir baş hareketiyle selamladıktan sonra ciddiyetle soruyordu:

— Beni telefonla arayacaklardı efendim?

Bir keresinde, saati hangi taraf şaşırdıysa aramışlardı da... Bu kalın sesli bir ecnebi erkekti. Murat'ın bütün ısrarlarına rağmen adını söylememiş, üst üste özür dileyerek biraz sonra tekrar rahatsız edeceğini bildirmişti.

Diğer defalar, Kadriye Hanım orada bulundu. Murat, onun yanında Fransızca bildiğini belli etmemek için adamcağızın:

— Matmazel Kadriye oradalar mı? sualine, üst üste:

— Efendim! Anlamıyorum. Türkçe söyler misiniz? diye cevap vermiş, kızı sabırsızlandırmış, neden sonra:

— Evet! Sizi arıyorlar! diyerek telefonu bırakmaya razı olmuştu.

Kadriye Hanım, patrondan iltifat gördüğü bir yazıhanede biçare, dil bilmez bir kâtime ne kadar ehemmiyet verilirse ancak o kadar aldınış ediyor, ilk günün insiyaki çekingenliğini kaybederek muhavereyi üstü açık bir hale getiriyordu.

Dün büsbütün azıtmış:

— Hayır! Olmaz! Beni bütün yemişsiniz! Ablam boynumdaki çürükleri gördü de... Halbuki siz Fransızlar, kadınları ısırılmaktan ziyade okşamayı bilirsiniz, diye duymuştuk! demişti.

Herifin döktüğü diller üzerine de:

— Şaka ettim canım... Size acemi bir erkek demek haksızlık olur. Şimdi bile gözümde tütüyorsunuz... diye cilvelenmişti.

Çok güzel kızdı. Fransızca'yı çok güzel konuşuyordu. Kendisini,

bilhassa lisan bilmediği için erkek yerine koymuyor gibi davranırsa, bir başka erkekle aralarında geçen en mahrem hadiselerden böyle açık açık bahsetse de, dinlemek Murat'ın hoşuna gidiyordu. Zaten bu sebeple:

— Öğle üzeri burada mısınız? diye sorduğu zaman:

— Her zaman! Saat bir buçuğa kadar buradayım, cevabını vermişti.

— Yemeğe çıkmaz mısınız?

— Burada bir şeyler yerim. N'olacak!

— Peki! Beni bir arkadaşım arayacak da... Buranın telefonunu verdim... Olur mu?

— Hayhay!

İşte bugün de beşinci ziyareti bekliyordu. Hesabına göre Kadriye Hanım'ın merdivenlerde olması lazımdı.

Nitekim kapı açıldı. Sarışın ve harikulade bir çiçek gibi göründü. Aynı hesaplı baş işareti... Aynı lakayt, hattâ insihfakâr gülümseme...

— Bonjur efendim! Beni aradılar mı?

— Henüz aramadılar hanımefendi. Buyrun!

— Sizi rahatsız etmiyorum ya...

— Hayır! Görüyorsunuz ki hiçbir işim yok...

Nedense, bu sefer, kız izahat vermek lüzumunu hissetmişti:

— Bir ev almak istiyoruz, dedi, tapu muameleleri de pek uzuyor. Sabahları çıkmak zorunda kalıyorum. Bu telefonla görüştüğüm adam emlak tellalı ihtiyar bir Ermenidir. Mızızlığı ablamın canını sıktığı için benim başıma attı.

— Öyle mi efendim? Hayırlısı olsun da...

— Bilmem ki... Alalım dedik. Ben istemiyorum. Ablam ısrar ediyor.

— Ablanız haklı. Mal, maldır.

Bir müddet sustular.

— Burada böylece usanmıyor musunuz? Ben çatlarım doğrusu...

— Vazife... N'aparsınız?

— Evli misiniz?

— Hayır!

— Ben de aptal gibi... Kusura bakmayın...

Telefon çaldı. Murat dinleyiciyi kaldırdı. Beklenen herifti. Gene Fransızca olarak sordu:

— Kadriye Hanım oradalar mı efendim?

Murat bu sefer, en güzel Fransızcasıyla cevap verdi:

— Af buyrun... Kimi istediniz?.. Burası avukat Hayret ve Celil Beylerin yazıhanesi... Ben kâtipleriyim...

— Kadriye Hanım'ı arıyorum...

— Anlayamadım efendim. Celil Bey yoklar Nakliyat-ı Hariciye Türk Anonim Şirketi'nin –Uyduruyordu ve mahsustan lafı uzatıyordu– meclis-i idare içtimasına gittiler. Lütfen adınızı söylerseniz ben kendilerini telefonla haberdar ederim, yahut geldiklerinde bildiririm. Sizi ararlar efendim?

— Kadriye Hanım...

— Kadriye Hanım mı dediniz? Bin defa affınızı dilerim Mösyö... Evet buradalar efendim. Veriyorum. Bir şey değil... Memnuniyetle... — Kıza döndü. Aşağıdan yukarıya bakarak gülümsedi —: Sizi istiyorlarmış. Emlak tellalı Ermeni olacak. Buyrun!

Kadriye'nin önünde ölmüş bir adam dirilseydi bu kadar şaşırmas ve ürkmezdi. Çantasıyla eldivenlerini masaya bıraktı. Tekrar aldı, tekrar bıraktı. Telefonda kısaca:

— Akşam buluşuruz dedi. Sözleri uzatmadan dinleyiciyi yerine koydu.

Gözlerini açarak:

— Fransızca biliyordunuz öyle mi? dedi.

— Hayır bilmiyordum. O gün hani ablanızla beraber gelmişsiniz ya... Konuşuyordunuz. Pek hoşuma gitti, öğrenmeye karar verdim. Burada gazete okuyan bir ihtiyar vardı. Hatırladınız mı?

— Evet!

— Onun adı Mösyö Samoil'miş. Ben de bilmiyordum. Fikrimi ona açtım. Ders vermeyi kabul etti. O günden beri çalışıyorum. — Fransızca konuştu —: Becerebildim mi? Ne de olsa insan acemi olunca korkuyor. O kadicik lakırdıyı söyledim ama bir de bana sorun.

— Alay ediyorsunuz! Bir ayda imkânı yok...

— Rica ederim... Bana cesaret veriyorsunuz! Mamafih bizim cinsimizde lisan öğrenmek bir istidattır. Babam Türkçeyi iki haftada öğrenmiş. Annem Çerkezceyi bir ayda...

— Hiç olur mu? Beni budala yerine koyuyorsunuz! Teessüf ederim.

— Neden canım? Babam Türk'tü, annem de Çerkes...

— Siz de mutlaka Fransa'da bulundunuz. Böyle görüşme pratikle olmaz.

— Fransa'da değil, Galatasaray'da hanımefendi... Oturmaz mısınız, bir çay içelim... Hem de biraz pratik yaparım. Bana iyiliğiniz dokunur.

— Hiç oturabilir miyim? — Bir şey hatırlamıştı. Sahiden mahcup olduğunu Murat anladı —: Gevezeliğimizden dolayı özür dilerim. Ablamın münasebetsizliğini lütfen affeder misiniz?

— Madem ki siz emrediyorsunuz. İnsan sizden hiçbir şey esirgeyemez ki...

— Pek tuhaf... Sizde kabahat var. Neden sakladınız?.. Sonra bu kadar lisan biliyorsunuz, avukat kâtipliğinden başka bir iş bulamadınız mı?

— İşimden pek memnunum...

— Anlaşıyor. İnsanlarla eğlenmek hoşunuza gidiyor olmalı. Hukuka mı devam ediyorsunuz?

— Hayır! Doğruca burada çalışıyorum. Maaşım da otuz beş lira...

— İnanmam! Hiç kabil mi? — Eldivenleriyle çantasını, Murat elini tutacakmış gibi çekinerek aldı —: Gideyim ben, dedi, müsaadenizle...

— Yarın öğle üstü bekleyeyim mi?

— Hani bizi affettinizdi... Rica etmiştim.

— Affedilecek bir hadise olmadı. Ben ev alım satımında Ermeni tellalla yapılan görüşmelerin her çeşidinden zevk alırım...

Kadriye parmağını tehdit eder gibi cilveyle salladı:

— Yaramaz sizi! Unutun bakalım... Beni rezil ettiniz!

— Fransızların “Mezar gibi sır saklar” diye bir sözleri vardır. Bana da arkadaşlar öyle söylerler. “Murat’tan sır çıkmaz!” derler.

— Adınız Murat’ mı? Müşerref oldum.

— Evet... Sadık hizmetkârınız... Yarın gene gelin, e mi! söz veriyorum. O sırada dışarda bir işim olacaktır.

Kadriye bu sefer ciddiyetle elini uzattı:

— Kibarsınız... dedi, arkadaş olalım, olur mu?

Murat hemen ayağa kalktı. Uzatılan eli bir erkek arkadaş gibi sık-tı:

— Pek şereflenirim. Siz de benim kusuruma bakmayın. Sonuna kadar sabretmeliydim. Fransızca bilmeyen bir Türk’ün sevişme dilini, hangi lisanla olursa olsun, anlamayacağına kanaatiniz var gibi geldi. Halbuki ben, bu dünyada, Türkler kadar sevişmesini bilen bir başka millet yok diye övünürüm.

— Yoo. Hani arkadaş olacaktık. — Elini çekti —: Beni meraklandırmayın bakalım... Tecrübe etmek istersem, bir belaya çatacağımı seziyorum...

Bu esnada, kapı terbiyeli terbiyeli vuruldu.

Murat:

— Buyrun! diye bağırdı.

Safo, her zamanki gibi ürkek bakışlarıyla aralıktan baktı.

Murat:

— Gelsene ruhum! diye sevinçle bağırdı, gir canım! Bak sana yeni arkadaşımı takdim edeyim... — Kadriye’ye döndü —: İşte sorunuz, dedi. Bitaraf bir şahit! Benim biricik sevgilim. Sevme kabiliyetimden memnun mu, değil mi? — Safo bir şey anlamadan bakıyordu —: Sorsanıza!..

Kadriye:

— Pek şeker şey! diye samimiyetle beğendi, insan bunu oturup yer.

— Hayır okşar... Sahiden sever. Adı “Safo” ama, tarihteki o yaramaz kadınla hiçbir münasebeti yok. Kuzu gibidir benim sevgilim...

Kuzu gibi de değil... Aslan gibi...

Kadriye kendi adını söyleyerek Safo'nun elini sıktı.

— Tebrik ederim matmazel, dedi, eğlenceli bir arkadaşınız var. Sır sakladığını da iddia ediyor. Yarın, öğle üzeri buraya gelir misiniz?

— Neden? Gelirim!

— Geliniz de efendinizin sahiden sır saklayıp saklamadığını anlayalım.

— Nereden?

— Gözlerinizden canım...

İkisini de bir el hareketiyle selamlayıp çıktı.

Safo:

— Ne oluyor? dedi.

Murat, macerayı başından sonuna kadar anlattı.

Safo gülmeden:

— Kim bu? diye sordu.

— Belki bilirsin. Meşhur bir randevucu zampara Adalet Hanım varmış. Aklının ermeyeceğine emin olduğum bir şekilde bu kızı se-vermiş.

— Biliyorum. Bilmez miyim? Bundan evvelki-dostu "Eleni" idi.

— Ya, biliyorsun demek? Daha iyi! İzahı kolaylaştı. Sonra, bu küçük hanım o işten usanmış olmalı ki, bir delikanlı bulmuş... Buradan telefon etmeyi de tehlikesiz saymış! Bazı lisanı zor öğrenenler, o lisanı kendilerinden başka bilen bulunmaz zannederler. Aptallıklarını kolayca meydana koyarlar. Anladın mı?

— Sen böyle güzel aptalların, aptallıklarını meydana çıkarmakla uğraşmasan, daha iyi edersin.

— Vay kıskançlık mı?

— Elbette kıskançlık... Ben sahici kadınıym... Böyle sokak süpürgesi değil...

Sesinde sevimli bir iftihar vardı. Murat onu sıkıca kucaklayıp öptü.

— Haydi, Arnavut piyazcıya gidiyoruz, dedi, sana bugün beyin salatası ısmarlayacağım. Bugün ben hem zengin, hem de bir koca ku-

zuyu tek başıma yiyecek kadar açım...

— Belli gözlerinden... Kötü adam...

Koluna girip göğsüne yaslandı.

— Seni bir seviyorum ki! dedi.

— Ya ben?

— Sen sevmesini ne bileceksin?

Murat kapıyı kilitlerken Matmazel Reçina sabun kutusu elinde dışarı çıkmıştı. Safo'yu görünce evvela hayretle durdu. Sonra hafif bir sevinç çılgılığı ile kollarını açtı. Kucaklaşıp öpüştüler.

Reçina:

— Murat Bey'i nerden tanıyorsun? diye sordu.

— Tanıyorum. Çoktan...

— Çoktan da benim neden haberim yok?

— Bilmem ki...

— Dur bakayım... Sen buraya geçen gün de geldin. Bir ara merdivende görünüş gibi oldum. Yukarı çıkınca Yordanidis'e gittim. "Hayır! Buraya gelmedi" dedi. Bizim yazıhaneye baktım. Belki bana gelmişindir, diye. Orada da görmeyince "Şu halde benzetmişim" dedim. Meğer küçük kızın sevgilisi sağ kolumuzun altındaymış da, haberimiz yokmuş... Hele anlat!

Murat lakırdınınun uzayacağını sezerek Reçina'yı da yemeğe davet etmesini Safo'ya söyledi. Kız biraz nazlandıktan sonra:

— Aşıkları rahatsız etmemek lazım ama ben, işi benden gizlediğiniz için size ceza olsun diye kabul ediyorum! dedi.

Ellerini yıkayıp hazırlanmasını bekleyerek parmaklığı dayandılar.

Bu esnada, merdivenden çıkan garip kıyafetli bir delikanlı Murat'ın tahmini hilafına Safo'ya bir kere bile bakmadan doğruca kendi yazıhanesinin kapısına dayanmıştı. Demir kapıyı kapalı gördüğü halde, bir iki kere tartakladı. Sonra yumruğuyla dövmeye başladı. Murat ses çıkarmadan, gülümseyerek seyrediyordu.

Delikanlı, içerden cevap bekleyerek durduğu zaman, yüksek sesle konuştu:

— Açık dediler! Nasıl iş... Hey kâtip bey!.. Kâtip adam!.. — Tekrar yumrukladı —: Avukat bey...

Murat, daha fazla üzmemek için:

— Bir şey mi istediniz? diye sordu.

Delikanlının hareketlerinden ziyade ruhunun telaşlı olduğu neredense belliydi. Evvela bir şey anlamamış gibi gözlerini kırpıştırarak Murat'a baktı. Gümüş çerçeveli demode gözlükleri vardı. Şişman kırmızı yüzü matruştı. Tıkız vücuduyla tepeden tırnağa siyahlar giymiş olduğu halde, kısa boylu görünüyordu. Kıyafetine acayiplik veren şey, siyah kravatı idi. Bu kravat dönük papyon şeklinde bağlanmıştı. İnsana 19. Asrın Fransız bohem şairlerini hatırlatıyordu.

— Kapıcı, yukarda adam var, dedi, hani yoklar!

— Ben varım... Gidiyorum. Öğle yemeği zamanı...

Acayip delikanlının yüzündeki usanç ve alakasızlık hemen kayboldu.

— Siz mi? diye şaştı, bir başka kâtip olacak, nerede?

— Askere gitti. Şimdi kâtip benim!..

— Söylesene kardeşim... — Bu kelimeyi, kaşım, diye söylüyor, zaten diğer kelimeleri de yuvarlıyordu ki, ruhu telaşlı tesiri yapması da belki bundandı —: İyi öyleyse... Hayret Bey yok mu?

Murat, yüzünü belli belirsiz buruşturdu. Adalet Hanım'ın bir gün kendisine kibarlık (!) izafe etmesine ne kadar üzüldüğünü böylece unutuyor, bilhassa delikanlılar karşısında gizli bir nefret hissediyordu:

— Ne yapacaktınız efendim?

— Ben onun arkadaşayım!

— Yaa!..

— Evet. Belki benden bahsetmiştir. Ben de şairim...

“Şairim” der demez, Murat:

— Hay Allah kahretsin! diye keyifle haykırdı.

Delikanlıyı ancak şimdi tanımıştı.

Bu kadar gecikmekte hakkı vardı. Zira kendisini ancak iki kere

görmüştü. İki keresinde de gözlüksüzdü ve sırtında bahriye gedikli başçavuş elbisesi taşıyordu.

— Siz galiba şair İbrahim Rıza Bey'siniz?

— Evet ama... Nereden tanıyorsunuz?

— Müşterek dostlarımız var. Sonra bizi bir kere tanıştırdılar. Ondan sonra da bir kere daha buluştuk. Lakin aradan zaman geçti. Hatırlamazsanız da haklısınız... Nesibe Hanımlarda... Düşünün...

Şair gözlerini tekrar ve ceht sarf ettiğini meydana koyarak kırıştırdı. Sonra yüzü saf çocuk gülümsemesiyle açıldı.

— Aklıma geliyor. Size şiirlerimi okumuştum. Adınız... Şeydi... Durunuz bulacağım!

— Murat...

— Sahi! Murat! Demek şimdi buradasınız! Pek memnun oldum. Hay Allah razı olsun... — Ancak şimdi Safo'yu görmüştü —: Affedersiniz! dedi, pek dalgınım... Berbat bir iş... Peki nereye gidiyorsunuz.

— Yemeğe.

— Öyleyse sizi davet ediyorum.

— Rica ederim. Biz sizi davet edelim.

— Olmaz. Dünyada olmaz. Benim davetlimsiniz... Sonra da bana Hayret Bey'i nerede bulacağımı söylersiniz.

— Kolay! Beraber adliyeye gideriz, adliyeye nasıl olsa gelecek...

— Sahi! Öyle ya... Hiç aklım başımda yok kardeşim... Gemiden geldim. Bir sürü iş... Bir sürü inanılmaz macera... Bir koca kitabı dolduracak felaket... Haydi buyrun...

— Bize misafirsiniz!

— Hayır! Gücenirim. Beni kırarsınız. Pek kederliyim... Pek...

Böyle diyordu ama tombul vücudunun her çeşit kederi büyük bir inatla içeriye sokmadığına gene de insan emindi. Zaten sesinde de kederli bir şaire mahsus ahenkten zerre hissedilmiyordu.

Murat, sözü misafirlik mevzusunda uzatmadı, Safo'ya döndü:

— Şair İbrahim Rıza Bey'i size takdim ederim, dedi, misafiri olmayı kabul eder misiniz?

— Baş üstüne ama, bizim bir misafirimiz daha var. Mösyö bunu bilmeli.

— Daha memnun oldum... Nerede?

— Şimdi gelecek hazırlanıyor.

Murat, takdime devam etti:

— Arkadaşım Matmazel Safo!

— Memnun oldum matmazel. Türkçeyi ne güzel söylüyorsunuz. Adınızı duymasam, sizi Türk zannederim.

— Teşekkür ederim... Öyle mi?

Murat:

— Hatırladın mı cicim, dedi, hani bir gece Nesibe Hanımlara gitmiştik.

— Hatırlamaz mıyım?

— İşte, İbrahim Rıza Bey, onların en iyi dostlarından. Ben kendisiyle ancak iki kere görüşebildim ama, Fransızlar ne derler: "Dostlarımızın dostları dostlarımızdır." Beyefendi şairdirler. Yani poet!

— Yok canım! Pek sevindim. Bir poetle tanışmayı eskiden beri isterdim.

İbrahim Rıza, hiç de tevazu göstermeden:

— Mademki öyle ben de size bir akrostiş yazacağım! dedi.

Reçina'yı da şaire takdim ettikten sonra dördü beraber lokantaya gittiler.

Şair evvela:

— Rakı! diye kükredi.

Fakat Murat, adliyede ağzının kokacağını ileri sürerek mani oldu.

— Öyleyse bize bira getir, garson adam! Soğuk bira... Benim içim yanıyor...

Bunu gene derdinden mütevellit bir yanıklık olarak ileri sürüyordu ama, sabahtan beri içmekte olduğunu da saklamadı. Yüzünün, âdetinden fazla kızarması da bunu zaten meydana koyuyordu.

Bereket versin, derdini sofrada açmamayı akıl etmişti. Yahut da yeni yazdığı birkaç şiiri Murat'a okumak istediği için fırsat bulamadı.

Nesibe Hanımlarda diğer bazılarını dinlediği bu şiirler Murat'ın üzerinde gene o zamanki basit ve boş tesiri yaptılar.

Vezin, lisan, cinas, hattâ his tamamıyla eskiydi.

Hele “**Dokunma cigarama, küçük ellerin yanar,**

O benden de talihsiz, bir dakkalık ömrü var!..” diye başlayan uzunca bir manzume bu ilk beyit için yazılmışa benziyordu. Nitekim şairi de, aynı zamanda şiirin ilhamını da anlatmış olarak büyük bir teknik hatası irtikâp ederek bunu saklamamıştı.

Bir yere misafirliğe gitmiş. Bir cigara yakmış. Tablaya koymuş. O sırada, bir küçük çocuk gelmiş. Cigaraya dokunmak isteyince, şair şiirin birinci mısraını irticalen, “vezinli olarak” düşürmüş. Daha doğrusu doğduğunu görmüş...

Şiirin adı “Cigara Dumanları” idi. Hazırlanan kitaba –Kitabın ismi “Zindan” olacakmış– bir ayrı fasıl olarak ilavesi lazım gelmişti.

Erkekler, âdeta kabalık yaparak, kızların canını sıkacaklarını düşünmeden bütün yemek boyunca edebiyattan bahsettiler.

Murat, şairin Reçina'nın güzelliğiyle arsızca alakadar olmamasını beğendi. Yemeğin sonunda kırk yıllık dost haline gelmişlerdi.

Belki de bu dostluk hissiyle, Murat ilk kitabını bastırmaya hazırlanan bir şairi günlerden bir gün bir öğle üzeri bir avukat yazıhanesine koşturan “dert”i sahiden merak etti.

Kızlardan ayrılınca, dünyada şiirden başka bir işe asla ehemmiyet vermediğini anladığı için, bunu sormakta bir mahzur görmedi. Ne çare ki şiirlerinde sade basit olan şair, “Faciât!..” diye vasıflandırdığı muazzam derdini yanmakta aynı sadeliği ve basitliği gösterememiş, birbirini tutmaz birkaç kelime ile “Ailevi bir mesele...” deyip tekrar “Zindan” a dönmüştü.

Murat, Zindan'ın çıkacağına da, çıkmadan evvel müsveddelerin baştan sonuna kadar bizzat şair tarafından kendisine okunacağına da emin oldu. Çünkü daha şimdiden İbrahim Rıza Bey:

— Bu akşam beraberiz kardeşim, diyordu, bir kenara oturur, birkaç kadeh çeker, edebiyattan konuşuruz!

— Nuri Bey de izinli mi?

— Bilmiyorum. Dertten bir tarafa bakamadım. Belki gelmiştir, belki gelmemiştir.

— Onlara gidelim mi diye sormuştum.

— Hayır! İyi çocuktur. Lakin havaidir. Ille karsına ut çaldıracak! Ben şiirle meşgul olmak istiyorum. Şiir okuruz. Sonra da istersen Nesibelere gideriz. Bir Fransız şairi “Her şeyden evvel müzik!” demiş. Ben “Her şeyden evvel şiir!” diyorum. Hayret Bey’i görünce size izin alacağım...

— Sakın haa... Rica ederim... İşimiz zaten çabuk biter...

— Hiçbir mahzur olamazdı. Şair adamdır. — Bir buçuk saatten beri ilk defa şiirden başka bir mevzua geçti —: Biraz oğlancıdır ama, ahlaksızlığı bizi alakadar etmez. — Tekrar şiire döndü —: “Zindan”ı ona okudum. Beğendi. Hattâ bir de şiir ithaf ettim. Size de bir tane ithaf ederim.

— Bu kadar lutfu kendimi nasıl layk göreyim?..

— Hayır. Şiirden anlıyorsunuz... Sahi matmazele de bir akrostiş vaat etmiştim. İsmi de pek hoş. Yunan mitolojisine kadar gidiyor. Şair Salih Zeki Bey pek beğenecek... Bu gece yazar, yarın yazıhaneye getiririm. Ben şiiri pek kolay yazarım... Bir oturuşta beş altı tane yazdığım olur. Bazı arkadaşlar lisan öğrenmemi tavsiye ediyorlar. Halbuki düşünüyorum. Lisan öğrenmediğim daha iyi... Tesir altında kalmıyorum. İlhamım, serbest ve bakir bulunuyor. Yedi Meşale’ciler nedir öyle... Frenkçeden tercüme edası veriyor... Abdullah Cevdet Bey benim şiirlerimi çok sever. İki kıtayı Hayyamâne bulup ezberlemiştir. Sizi bir gün üstada götürüyüm. Kabul gününde gideriz.

— Olur mu? Tanımıyorum.

— Ben tanıyorum ya... Pek hoş adamdır. Pek hoş... Ona da bir şiir ithaf ettim.

— Ne iyi...

— Efendim?

— Siz hiç borçlu kalmazsınız...

— Orası öyle... Şiir yazmadan duramam. “Şiir ruhun gıdasıdır”

demişler. Gayet doğru... İçtihat'ta bir sürü şiirim çıktı. Diğer mecmualarda da intişar ettiler ya... İçtihat'ta devamlı neşrettim. Bilmem gördünüz mü?

— Maalesef, bir ay evveline kadar İstanbul'da değildim.

— Zarar yok! Bende her nüshadan birkaç tane vardır. İhtiyatı severim. Size bir seri vereyim... Zaten kitaptan da vereceğim... O kadar çok arkadaş var ki... Koca bir liste oldu. Şairlere yollamasam icap etmez. Biz şairler birbirimize kitaplarımızdan vermeye mecburuz...

Tramvay ahalisi onları dinlemeye başlamıştı. Zaten şair İbrahim Rıza Bey konuşmasa da, dökük papyon kravatıyla derhal nazar-ı dikkati celbediyordu. Ve bilhassa ilk eserini çıkarmaya hazırlanan bir şair için, öyle olması icap ederdi...

Her yerde halkın nazar-ı dikkatini celbetmek belki de bir saadetti. Halbuki, zilini öttürerek Sultanahmet'e doğru koşan bir tramvaydaydılar. Şair, "facia" diye tavsif ettiği ailevi bir derdi avukata anlatmaya gidiyordu!

Dünya garipti vesselam! Nasıl garip olmasın! Mesut adamın gömleği, dişleri sağlam ihtiyarın yiyecek bir şeyi bulunmuyordu.

7

Şair İbrahim Rıza ile karısı Müzeyyen Hanım, evlendiklerinin üçüncü ayında boşanmaya karar vermişlerdi. Bu üçüncü ay sözü, başka insanlar için taşıdıkları belli ölçüyü, bu izdivaçta taşımıyordu. Çünkü Bahriye mızıkasında gedikli başçavuş olan İbrahim Rıza Efendi, eve ancak haftada yahut on beş günde bir gelebilmişti. Bu suretle bütün evlilik hayatı, on yedi günden ibaretti. Şairin laf arası: “Bunca senelik aile yuvasını temelinden yıkıyoruz. Kolay değil!” sözü, herhal bir seneye bile yakın sürmeyen ve mütemadi ayrılıklarla geçtiği için delikanlıya olduğundan da daha uzun görünen nişanlılık devresinden kalmış olmak lazımdı.

Müzeyyen Hanım, açık kumral saçlı, yeşil gözlü, mütenasip vücutlu, –Bacakları pek az çarpıktı ama, bu ona kuvvetli bir kadın hissi veriyor, âdeta güzelliğini tamamliyordu. –ciddi bir kızdı. Bir bankada daktiloluk ediyordu. Şair İbrahim Rıza Bey’le bir düğünde tesadüfen tanışmışlardı.

Böyle işler ekseriya şairlerin başına gelir olmalı ki, İbrahim Rıza, hiç farkında olmadan tutuldu. Yahut, araya giren bir kocakarı, hassas delikanlıya bunu ustalıkla telkin etti. Mesele şuydu ki, kızcağız üvey baba elinde bulunuyordu. Hayatı cehennem gibiydi. Yetim büyüdüğünden, başı yumuşak; daima baskı altında tutulduğundan eteği tertemizdi. İbrahim Rıza gibi okumuş, kâmil, bilhassa ömrü donanmada

—yani evinden uzakta— geçen ve dünya üzerinde bir tek akrabası bulunmayan bir insan için böyle boynu bükük, sessiz, dünyanın bu bozuk devrinde adını sokak işlerine sakız etmemiş bir kız, ele geçmez bir devlet kuşu, bir piyango, bir Allah'ın nimeti sayılırdı.

Artık bilinmez, esmer ve kısaca boylu bir delikanlı olan şair, “Her tip zıddına müptela olur” kaidesine göre, uzun boylu, sarıya yakın tipte olan Müzeyyen'e sahiden âşık mı olmuştu, yoksa erkeklerin yüzde doksan dokuzu gibi evlenmeden duramadığı için “Nasıl olsa birisini alacağız! İşte bunun nesi var?” mı demişti. Her ne hal ise, şaka gibi başlayan bir söz, bir haftanın içinde ciddileşti.

İbrahim Rıza Bey'i, ertesi hafta tatilinde kızın da tesadüfen (!) bulunduğu bir ahbap toplantısına çağırdılar. Yenildi, içildi. Böyle bir maksat için hazırlanmış toplantıların, baş göz edilecek delikanlıya tatlı gelen bir tarafı oluyordu. Prens gibi ağırılanmak... Aynı bir itinaya tabi tutulmak... Hattâ, pek yaşlı kocakarılar tarafından saçları, yüzü okşanmak, her sözüne gülünmek gibi cihan değer iltifatlarla, insana bir daha bir daha evlensem dedirtiyordu.

Müzeyyen Hanım, bu toplantıda da düğünde olduğu gibi bir tarafa oturmuş, arada sırada tebessüm ederek, lakırdıya hiç karışmadan, hattâ verilen yiyecekleri de inatla kabul etmeyip, usluluğunu, kibarlığını İbrahim Rıza'ya ispat etmişti. Kızcağızın bu çekingenliği kadınlardan âdeta korkan, onlara ne yapacağını sahiden şaşırın İbrahim Rıza Bey'i bile cesarete getirmiş, âdeti olmadığı ve hiç beceremediği halde latife olsun diye:

— Hanımefendi galiba dilsiz! Vah vah! demiş, hâzırünü kırmış geçirmişti.

İbrahim Rıza'ya kalsa, hazır toplanılmışken oracıkta sözü kesip işi bitirmeye dahi kalkışacaktı ama, Nesibe Hanım'ın dehşetli bir kaş çatması, bu pek orijinal ve candan harekete mani oldu.

Geç vakit, dilsiz tazeyi yol üzerinde bulunan evine teslim edip kendi kendilerine kaldıkları zaman, Nesibe Hanım lafı doğruca mevzuya getirip:

— Fena kız değil, dedi, bir yerde çalışıyor, diye duydum.

— Evet, bankada!

— İyi! Oradan tahkik ederiz.

— Ne lüzumu var abla! Güzel kızın düşmanı çok olur. Birisi bir iftira etse!..

— N'olacak?

— Ben dakikasında anlarım.

— Daha iyi! Beş saat kadar bir arada bulunduk... — Kocasına seslendi —:

— Nuri Efendi beş saatte kaç dakika var?

— Beş saatte mi? Dur... Olsa altı yüz... Tamam üç yüz dakika var...

— Teşekkür ederim... — İbrahim Rıza'ya güldü —: Senin hesabınla kızı üç yüz defa anlamış olman lazım. Haydi anlat!

— Hemen alay edersin abla? Ben kalabalıkta demedim. Tenhada...

— Şu mesele... Herhalde yeni bir usul olmalı... Tepeden tırnağa soyunması... Bir divana falan uzanması da lazım gelecek mi?

— Hep alay edersin. Ben bak nasıl anlayacağım?

Ertesi gün İbrahim Rıza Bey, bir Yahudi doktordan kapı kadar rapor alıp bunu bir istida ile beraber Donanma Kumandanlığı'na gönderdi. Bu suretle on beş gün kazanmış oluyordu. Paçaları sıvadı.

İki akşam bankanın önünde gizliden nöbete girdi. Kızcağız, kız arkadaşlarıyla bile ünsiyet etmeden, başı önünde tıpış tıpış evine gidiyor, ne vitrinlere, ne de lakırdı atan terbiyesizlere dönüp bakıyordu.

Üçüncü akşam, kati kanaate gelmiş bulunan İbrahim Rıza Bey, "Şimdi bunun yanına nasıl sokulmalı? Terslerse, rezil ederse..." diye düşünerek on adım gerisinde yokuşu çıkarken, yüz sene yaşasa eline geçeceği umulmaz bir tesadüf imdadına yetişti. Bir bahriye askeri — İbrahim Rıza biraz dalgın olduğu için bunları birbirinden ayırt edemezdi ama, iyi tesadüfle tanıyordu —: kıza musallat oldu. Omzu başına sokulmuş, başını uzatarak —burnunu âdeta saçlarının arasına so-

karak– mırıl mırıl bir şeyler söylemeye başlamıştı ki, İbrahim Rıza dayanamadı. İleri atıldı.

— Def ol! Şimdi seni tepelerim! diye kükredi.

Şairin, binde birinde bulunmayan dehşetli bir bilek kuvveti vardı. “Galiba bütün kuvveti de bundan ibaretti.” Bunu askerler de, arkadaşları da biliyorlardı. Zaten kuvvetli bile olmasa, bir gedikli başçavuşuna, bilhassa şahsen tanıştıkları takdirde, bir neferin karşı gelmesi pek nadir vukuattandı. Delikanlı:

— Pardon başefendi! diyerek uzaklaştı.

İbrahim Rıza, sivil iken asla şapka giymez, sık kıvrıkcık saçlarını arkasına tarayıp sokağa öyle çıkardı. Baş eğip selam vermesini de bilmiyordu.

— Affedersiniz Müzeyyen Hanım... diye kesik kesik söylendi. Aksi gibi aklına esaslı bir laf da gelmemişti. Bahriyelilik namına özür dilemenin pek münasip olacağını, ne çare ki ancak kızıdan ayrıldıktan sonra kabul etti.

Müzeyyen Hanım, gülümsedi. Yardımına teşekkür etti.

— Dünyada ne terbiyesiz insanlar var! Mecbur olmasam, kırk yıl sokağa çıkmam... dedi. Sesinde keder vardı. İbrahim Rıza'nın şair kalbi parçalandı. Tepesine bir duman çöktü. Nasıl olduğunu hâlâ bilmez, on adım mı dese, bin adım mı dese, işte böyle müphem bir mesafe içinde evlenmeyi kararlaştırmış oldular. Daha doğrusu bir karanlık tünele girdiler... Oradan sözlü çıktılar.

İbrahim Rıza, ertesi gün icap edenleri annesine yollamak kavliyle kızı mahallesinin sınırında bıraktı. Bir otomobile atlamasıyla Nurilere dayanması bir oldu. “Murat’la işte bu sıralarda tanıştılar.”

Nesibe Hanım'ın:

— Hele dur! Sen delirdin mi? Olmaz! demesine ikisi de –Yani hem İbrahim Rıza, hem de Nuri Beyler– feryat ederek karşı geldiler.

— Sen çok oluyorsun? Nesi var?

— Vallaha ablacığım melek.

— Canım ben melek değil mi diyorum...

— Karı, kafamı kızdırma. Biz kaçın kurasıyız! Bize bahriyeli derler. Ocaktan yetişmeyiz.

— Vallaha ablacığım, ben anladım.

— İyi ya, olmaz ki... Her şeyin bir usulü erkânı var... Bir kundura almaya gidiyoruz da, birkaç dükkân dolaşıyoruz.

— Bre hatun! Bu kundura mı ki... Biz hayat arkadaşı alacağız! Ben kızı geçen gün çaktırmadan tetkik ettim. Olursa bu kadar olur.

— Vallaha ablacığım! Üç gündür peşindeyim. Allah'ın kulu, bir kere sağ tarafına dön de bak... Başını önüne eğiyor da...

— Böylesine yere bakan, yürek yakan derler diye korkuyorum!

— Nesibe! Eger usulün böyle olduğunu bilseydim ve hem de bu usulü tatbik etseydim, ben seni almazdım.

— Vallaha ablacığım! Ya bu olacak, yahut ben, bu evlenme işinden vazgeçeceğim... Usandım.

— Öyleyse ben karışmam. Bana ne demeye bir de danışıyorsunuz! Ne haliniz varsa görün. Bu benim kocam zaten haftada birkaç düğün görmezse canı çıkar... Kızla ne konuştunuz?

— Vallaha ablacığım! Ne konuşulur. Ben neler söyledim farkında değilim. Sonunda "Allah takdir ettiyse n'apalım? Birisini yollar annemden istersiniz! Ben annemin sözünden çıkamam!" dedi. Otomobile atlamamla buraya seğirttim. Şimdi birisini yollasak da...

— Hemen istesek mi? Gecenin bu saatinde... Hiç de fena olmaz!

— Vallaha ablacığım... Ben görücü mü yollasak diyorum. Ben birisini yollasak da birkaç şişe rakı aldırırsak... Nişan şerefine şurada içiversek diyorum.

Nuri keyifle güldü:

— İşte doğru bir söz! Haydi koş Rızacığım! Biraz da buz getir... Ben de mayonez...

Nesibe kükredi:

— Mayonez istemiyorum... Vallaha alır başımı giderim...

— Peki, peki!

O gece kararlaştırdıkları gibi Nesibe ertesi gün yanına bir başka

arkadaşının karısını da alarak görücü gitti. Annesi kızından daha sessiz, daha kadın kadıncıktı. Nesli yavaş yavaş münkariz olmuş, çarşı pazar bilmez ev kadınlarından... Kırk meteliği avcuna doldur, uzanı ver, lirayı elinden çek al... Saymaktan haberi yok, aklında tutmaktan haberi yok.

— Bir kere efendiye danışalım! Üvey müvey ama, ne de olsa evin bir erkeği, dedi. Bunu da belki on kere tekrarladı.

Evin erkeği biraz yaşlıydı ama, gözü çöplükte hovardalardandı. Hem de rakıyı öküz gibi içiyordu maşallah... Nuri'nin ahbablarından manavcılar kâhyası Hızır Reis'le canciğer ahbab olduğu anlaşılınca, Divanyolu'ndaki köftecide bir akşam oturdular. Hesapta kayınbaba hatırı sayıp İbrahim Rıza'yı meydana çıkarımayacaklardı. Fakat birinci binlik devrilip ortalığı samimiyet tufanı kaplayınca Hızır Reis, Nuri'nin "Aman!" demesine meydan vermeden, çırağı yakındaki kahveye koşturup İbrahim Rıza'yı getirtti. El öpüldü, alın öpüldü. Bardaklar tokuşturuldu. Otomobile dolunup Beyoğlu'na uzanıldı. Gecenin saat ikisine kadar girip çıkmadık yer kalmadı. Daha muhabbetin yarı yerinde, damat hangisi, kayınpeder hangisi, Nuri ayırt edemez oldu. İbrahim Rıza, hem içkiye dayanıklı, hem de gayet ciddi çocuktü. İçtikçe ciddiyeti artar, bilmeyenlere sıkıntı bile verirdi. Halbuki kayınbaba aksine, içtiği her bardağın birkaç misli cıvıyordu. Bahriye ocağından yetişme uçarı delikanlılarla, dünyanın kıcına parmak attığını her cümlede tekrar eden Sefer Reis bile herifin peşi sıra yetişemez oldular. Soluk soluğa koşarken: "Yaman herif! Kopuğun domuzu! Yaşadın Rıza oğlum! Böyle kayınbaba dostlar başına!.. Gayrı karşılıklı çekersiniz kafaları... Kırmadık ceviz bırakmazsınız!"

Kayınbaba bu pohpohlari duydukça coşuyor:

— Bizim şansımız her tarafa işler.

— Vay siz, bizi gözü açılmamış sığırcık yavrusu mu bellediniz?

— Şu sokakta da bir ev olacaktı?

— Asıl malın gözleri, Sidikli'nin evindedir...

— İşte şu kırmızı yok mu? Bir çiftetelli oynar... Bir oynar... Ba-

karken iliklerin gevşer, Nuri Bey kardeşim... İnsan gücü tahammül etmez!

Nuri gözünü sabaha karşı bir otomobilde açabildi. Ormanımsı bir yerden geçiliyordu. Hızır Reis, kayınbaba çoktan hapı yutmuşlar, leş gibi serilmişlerdi. Yalnız İbrahim Rıza dimdik oturuyor, bunca senelik tiryaki olduğu halde nedense, acemi hareketlerle cigara içiyordu.

Sokağın köşesinde, kayınpederi zorlukla uyandırdılar. Bir müddet meçhul kimselere sövüp saydı. Nihayet, yurda geldiklerini fark edince, Nuri ile Sefer Reis'in yakalarını topladı:

— Dinim Rabenna hakkı için olmaz... Bırakmam! Ne demek olsun!.. Yoo buraya kadar sizdeydik... Bundan sonra bizdeyiz! Değil mi damat!

— Öyle efendim!

— Bizdeyiz! Şimdi bize gireceğiz! Bir sofraya kurducağım, sofraya adına layık... Çivi çiviye söker demişler. Değil mi damat!

— Söker efendim!

— Yahu! Hay Allah! İşte ben böyle bir damat isterim. Allah sizden razı olsun! Damat kısmı itaatkâr olmalı! Değil mi damat?

— Evet efendim!

Çok söz edildi. Yeminler, şartlar, su gibi aktı.

— Mahallelinin geçmişini, geleceğini!.. diye dikildi.

— Evden ayıp! dediler.

— Evdekilerin bilcümle sülalesini... diye kükredi.

— İbrahim Rıza beraber olmasa, gene neyse ne... İcap etmez! dediler.

— Şimdi başlarım İbrahim Rıza'nın damatlığına, diye ayaklandı.

Nihayet, nedense birdenbire yumuşadı. Yalpalayarak evin kapısına kadar kendi kendine gitti. İçeri girdi.

İşte o zaman, akşamdan beri münasebetli münasebetsiz her sözü konuştukları halde, evlenmek bahsine temas edemediklerini Nuri ile Hızır Reis anladılar. Bir an, sarhoşluk kuvvetiyle kapıyı çalmayı düşündüler. Bereket İbrahim Rıza'nın aklı başındaydı.

— İhtiyaç yok sanırım, dedi, kayınpeder, bana vira “damat” dedi. Bu söz, razı olduğuna delalettir.

— Ne demek? Açık konuşacağız! “Olur” demeli!

— Söz almadan bırakır mıyım? Benim Hızır Reis’liğim nerde kalır?

— İstemez canım... Hele kayınpeder bir uyusun, uyansın... Kahvede bulunuruz! Göge çekilmeyecek ya bu adam!

Sarhoşların akli biraz yatar gibi oldu. Nuri'nin Nesibe korkusu başlamış, keyfi kaçır gibi olmuştu.

Böyle takım taklavat eve gitmekten başka çare göremiyordu.

Hızır Reis, kesinkes söz alamadığı için şerefini paymal edilmiş sayıyor, küfürün binini bir paraya savururken arada:

— Olmaz! Köfteciye açtırıp yeniden başlayacağız “Sil baştan!” hesabı! Tuu namussuz Hızır... Tuu Allah belanı versin! Seni bir adam bellediler de... Seni önüne düşürdüler. Ben senin ne bok olduğunu bilmez miyim? Ben o herifin yerinde olsam, kızı vallah billah vermem! Lakin o herifte böyle vicdan ne gezer. Çek oğlum! Şoför birader, çek köfteciye!

— Köftecide gün doğmadan ne var ki... Biz şimdi doğruca hama gideriz. Siz ikişer soda içersiniz! Yıkandır biraz uyuruz! Sabah ola hayır ola!

— Ne mümkün! Bilmez gibi Rıza! Aşkolsun! Senin yüzünden biz evde seferberlik mi ilan edeceğiz. Nesibe'nin huyu malum! Hâlâ uyumamıştır. Yemek de yememiştir. Doğru bize gidilecek...

— Köfteciden başka yere gitmem. Köfteciye giderim. Çırağı gönderir, herifi çağırırım. Kızı isterim. Verirse ne âlâ! Vermezse yapacağımı ben bilirim.

— Ben size gidemem! Nesibe Ablamdan korkarım!

Nihayet, Nuri'nin yalvarmalarına dayanamadılar. Otomobil yürüyebildi.

İbrahim Rıza hem yetim, hem öksüzdü. Darüleytam'da okumuş,

oradan Gedikli Küçükzabit Mektebi'ne gitmiş, mızıkacı olmuştu Dünya üzerinde dikili ağacı olmadığı gibi, bir başkasına ait dikili ağacın altında biraz nefes almaya oturmak için serecek eski hasır da yoktu. Bütün eşyası, bir kat siyah elbise –bu da zenaatı iktizası, bazı konserlerde sivil bulunmak mecburiyetinde kaldığı için yaptırmıştı– iki tane beyaz gömlek, bir rugan pabuç, dört tane de dökük papyon kravattan ibaretti. Beyliğin verdiği gömlek ve donu giyer, çok zaman da gemiden ayda bir kere çıkardı. Buna rağmen boğazına düşkün bir şairdi. Fazladan şiirlerini berikilerine okumaya iptila halinde düşkündü. Bunu temin edebilmek, yani şiirlerini dinleyecek adam bulabilmek için her önüne geleni yemeğe, içmeye davet eder, bir kere “Haydi!” dedi mi eline geçen adam, ancak İbrahim Rıza müsaade edince, yani körkütük sarhoş olunca kurtulurdu.

Bir oturuşta, elli köfte yemesi adi vukuattan olan şairin birikmiş on parası da yoktu. Nişan merasimini hususi mahiyette küçük bir toplantı halinde yaptılar. İki tarafın pek samimi birkaç ahbabı bulundu. Yüzükler takıldı. Takılır takılmaz, kızın bir fazileti daha meydana çıktı. Müzeyyen yalnız sakin, terbiyeli, silik bir hanım değildi. Bankada çalıştığından olmalı, hesaba falan dehşetli aklı eriyordu. İbrahim Rıza'yı bir kenara çekti. Vaziyeti öğrenince kalem kâğıt almasını, söyleyeceklerini yazmasını emretti.

On dakikada, bir koca liste meydana getirdiler. Bu kocaman liste “aile yuvası” denilen müessesenin demirbaşını tespit ediyordu. Başa, iki kişilik, somyalı, kesme bronzdan bir karyola yazılmış, önüne bir halı atılmış, iki koltuk bir kanepa, altı sandalye, bir orta masası, bir komodin, bir gardırop, aynalı bir tuvalet takımı, büfe, hasılı aile yuvasına mutfaktan apteshaneye, apteshaneden yatak odasına kadar ne lazımsa alt alta sıralanmıştı. Karşılıklarına tahmini fiyatlarını da kondurdular. Şair eldeleri unuttuğu için bir müddet terleyerek muvakkat yekünü bulmaya çalıştı. Nihayet sevgili nişanlısını sabırsızlandırdı. Kız kâğıdı kalemi çekti, elektrikle işler bir hesap makinesi süratiyle üç yüz küsur liralık mütevazı bir hasıl-ı cemi meydana getirdi.

O sıralar İbrahim Rıza, diğer arkadaşları gibi ayda kırk yedi kûsur lira kazanabiliyordu. Acem Kralı'nın "Bunlar yahşi düdük çalıyor," diye beğenerek adam başına dağıttığı bir tek Acem altınından başka biriktirilmiş parası da yoktu.

Gözünü, dişini, kemerini ne kadar sıkırsa, müesseseyi kurup açabilmek için bir sene geçmesi lazım gelecekti.

Müzeyyen Hanım, buna zerre kadar şaşmadı. Üzülmedi de:

— Evet, ben de öyle düşünmüştüm, dedi; bir sene... Ayda otuz, otuz beş lira biriktireceksiniz! Bir kere, izinli geldikçe bir pansiyonda kaldığınızı söylediniz. Buna lüzum yoktur. Eşyalarınızı bize getiriniz. Sonra erkekler savruk olur. Her ay biriktirmeyi kararlaştıracağınız parayı bana teslim edeceksiniz!

Sevinç, İbrahim Rıza'nın boğazına sıcak bir nefes halinde tıkanı:

— Olur sevgilim... Baş üstüne! diye kekeleydi.

— Bu müddet zarfında ben de işe gideceğim. Tabi biz buraya yalnız sizin alacaklarınızı yazdık. Ayrıca ben de birçok şeyler alacağım. Sonra düğün için sakın masraf düşünmeyin! Nişan gibi yapacağız! Ben gürültüden hazzetmem! Hele bana sormadan gazetelere ilan ettirmeye kalkarsanız karışmam! Biz babayani insanlarız. O işler kibar, zengin takımının marifeti... İşte böyle... Bu liste bende kalsın. Para topladıkça birer ikişer alırım. İzinli günlerinizi burada geçirirsiniz! Olur mu?

İbrahim Rıza'nın saadetten gözleri yaşardı. Hemen cevap veremedi. Demek ki Hakteâlâ, dağına göre kar veriyordu. Bin yıl arasa –böyle binlerle anılan rakamlar şair ölçüsüdür,– elinden yüz bin kız geçirse, böylesine rastlayamazdı. Tam istediği gibi... Artık kendisini gönül ferahlığıyla şiire verebilir... Deryalar gibi şiir yazar... Düğünden sonra gene para biriktirileceği anlaşılıyor. Her üç ayda bir cilt şiir neşretti mi, Babîâli, neye uğradığını şaşırır... Varsın şaşırırsın... Ve hem de gözü kırk yılda bir şair görsün!

Hemen müjde vermeye Nesibe'ye koştu. Lakin daha ilk sözde, yanlış kapı çaldığını, herkesin, saadetini nedense kıskandığını anladı.

Nuri'nin karısı biraz dinlemiş, sonra:

— Hiçbir şey anlayamadım! Sen, içgüveysi girecek bile olsan, eşyalarını kendin alıp, kendin götürmelisin! Ayrılmak icap ederse...

— Ayrılmak mı? Sen ne söylüyorsun abla!..

— Canım, hemen ayrılacaksınız, demiyorum. Dünya bu... Neler olur... Ben seni düşünüyorum.

— Beni düşünüyorsun! Lakin Müzeyyen'i tanımıyorsun! Sen bu kızı sevemedin gitti.

— Ne demek? Koynuma alacak değilim ya... Senin karn! Evime gelirse hoş geldi, safa geldi. Ben gidersem, iyi muamele ederse bir daha giderim! Etmezse uğramam. Lakin senin için söylüyorum.

— Teşekkür ederim. Sen ne diyorsun Nuri?

— Nesibe, görümcelik ediyor. Aldırma... Kız iyi kız! Ben bahriyeliyim! Ocaktan yetiştim... Bize numara sökmez... Bırakın şimdi boş lafı. Bir mayonez...

Nesibe kaşlarını çattı:

— İstemem!.. Yeminli olduğumu bilmiyormuş gibi... Bayrama kadar mayonez yasak bu evde...

— Peki neden bayrama kadar?..

— Çünkü bayramda eğlenmek hakkındır. Terleyeceksin, çırpınacaksın. Madem hoşuna gidiyor, pekâlâ! Ben de seni seyrederek eğlenirim!..

İbrahim Rıza, o günden sonra dünyayı terk etmiş deli keşişler gibi perhize girdi. Gemiden mümkün olduğu kadar az çıkıyor, asker ciğarası içiyor, asker karavanası yiyordu.

“Alacağım kızı memnun edeceğim!” derken az kalsın bütün gedikli arkadaşlarını darıltacaktı. İlk günler ayıpladılar. Fakat yüzüne karşı bir şey söyleyemediler. Sonra araya en aziz dostu Nuri'yi soktular. Kulak vermeyince kızdılar. Bir müddet konuşmadılar. Sonra alaylar başladı.

— Çocuklar, zabitlerden birisine yalvarsak da şunu emirber alsın...

— N'olacak?

— Orada kemik yalar. Erzak çiğden çıkar. Çiğden çıkan erzakı satar da, evine bir divan yastığı alır...

Saf çocuk olduğu için daha bir hafta geçmeden neden böyle davrandığını herkese söylemişti. Şimdi onun cezasını çekiyordu. Bereket versin şairdi. Muhiti ile bu çatışmasında şiir –biraz da nişanlısına karşı duyduğu sevgi– imdadına yetişmiş, Rıza'yı gerek delirmekten, gerek elinden bir kaza çıkmasından bunlar korumuştular.

Bir oturuşta elli köfte –az pilav yiyen şair, asker karavanasıyla ilk zamanlar biraz süzülmedi değil, fakat vücut buna ünsiyet peyda edince tekrardan eski tıkHzlığını elde etti. Ve aynı müddet içinde sabahtan akşama kadar şiir yazdığı için rekor yaptığı söylenen Viktor Hügo'dan daha fazla, ölçülü kafiyeli şiir yazdı. Bunlar hep sevda üzerine, nişanlılık üzerine, evlilik üzerine nasihatlar, dualar, methiyelerdi.

Bu devre birçok arkadaşların zararına devam etti. Bunlar yazılan şiirleri dinlemek, bazan da beğenmek pahasına içkili ziyafetleri kaybedenlerdi. Fakat asıl mahvolan Nuri oldu. Çünkü bu sefer, bütün yazdıklarını ondan başka dinletecek bulamamış, üstelik rakıyı da ona aldırır olmuştu.

Nesibe bu aylarda, şiirin kendisinden de, lakırdısından da, ahenginden de öyle usandı, kadıncağızın asabı o derece bozuldu ki, bir gün bamyaya ayıklarken gayri ihtiyari yüksek sesle:

Evlilik âlemi bir başka âlem

Ne keder var, ne ızdırıp ne elem!

dediğini fark etti. Şaşırdı, korktu. Var kuvvetini toplayarak bunu İbrahim Rıza'yı dinlerken mi dalgınlıkla ezberlediğini araştırdı. Yoksa kendisi mi uyduruyordu. Nihayet kendisinin uydurduğuna kanaat getirince bamyaları yere saçıp sinir nöbetiyle hüngür hüngür ağlamaya başladı. Ve o günden sonra da evde her türlü şiir okumayı katıyen yasak etti.

İbrahim Rıza hayatında bu şiir okuyamamak mecburiyetinde kaldığı sıralarda çektiğinden daha müthiş bir ızdırıp hatırlamıyordu. Bir

kere apandisitiden ameliyat olmuş, kendisini operatör bıçağına kuzu gibi teslim ettiren kör bağırsak krizi bile bu derece feci olmamıştı. Filhakika çaresizlik başgösterince şiirlerini nişanlısına okumaya başlamıştı. Zaten evvelce de okumaz değildi. Fakat kızın tamamıyla başka şeyler düşünerek bir alakasız dinlemesi vardı ki, hassas bir şairi değil, en kaba bir insanı bile çileden çıkarırdı.

Bereket ki bu aylar, maceranın son perdesine rastlamıştı. İlk kararda tespit edilen demirbaş miktarı nihayet tamamlandı. Nüfus tezkereleri bir gün besmeleyle mahalle imamına verildi. Tarafeyn zührevi hastalıklardan yana muayene olundu. Vesikalık fotoğraflar çektiler. Kâğıtlar bir yerlere asıldı. Müddet tamamlanınca sessiz sedasız nikâh dairesine gidildi. Aldın mı aldım, vardın mı vardım denildi. İmzalar atıldı. Formalite tamamlanıp şair İbrahim Rıza Bey'le bankacı Müzeyyen Hanım –Şair “daktilo” demeye namus ettiğinden, soranlara “bankacı” demeyi âdet edinmişti– evlenmiş sayıldılar.

Sevimli adamlar olan bahriyeliler en mütevazı bir toplantıyı şahane bir ziyafet haline getirmenin sırrına, her devirde vakıf idiler. Bu devrin bahriyelileri de meslektaşlarından aşağı kalmadılar. Hele damadın mızıkacı olması işi daha kolaylaştırdı. Sessiz sedasız olacağına iyice karar verilen nikâh merasimi, birdenbire sakin mahalleyi velveleye uğrattı.

Bütün alaylara, öfkelere rağmen, arkadaşlardan birisinin, galiba Hamdi'nin, “Deli utanmaz, hacı utanır! Davranalım yoldaşlar!” feryadı da tesir etti. Öğleye kadar horoz sesleriyle nazlı nazlı dinlenen Kasımpaşa'nın bir ahşap sokağı, birdenbire sanki ordu baskısına uğramıştı. Tam çalgı, kıyametleri koparıyor, eline ilk geçeni başına atan kadınlar, sokaklara uğruyorlardı. Ev, bir anda mahşerden nümuneye döndü.

— Bizim İbrahim Rıza'nın düğünü var. Haydi basalım! diyen, güveyin hangi sebeplerle masraf etmeyi istemediğini de bildiklerinden, rakılarını mezelerini sepetlere doldurup, çoluk çocuk kapıya dayandılar.

Evin bu mahşeri kabul etmesine maddeten imkân yoktu. Bitişik

komşular da mızıka sesiyle muhabbete geldiler. Hiç hazır olmadıkları halde sofaları açtılar. Bahçelerin aralarındaki tahta havaleler –ki başka bir sırada bir yongasına dokunulduğu zaman kızılca kıyamet kopardı– bizzat sahipleri tarafından göz yaşartacak bir gayretle alaşağı edildi. Eli işe yatkın birkaç delikanlı, başta her dem taze kayınba-ba olduğu halde çoktan bellerine birer futa dolayıp hizmete girişmişlerdi. Kalabalıktan hazzettiğini kendisi bile o güne kadar bilmeyen mahalle karakolunun komiseri de, şapkayı basıp kapıya dayandı. Kürt bekçiyi gizlice bir kenara çekti. Dişlek gâvura bir selam uçurup, halisinden birkaç gaz tenekesi kaçak rakı yarattı.

Hasılı, semtin hâlâ vasfını ede ede bitiremediği koca meydan düğünü Allah tarafından kuruluverdi.

Kocakarılar bunu oğlanın saflığına, kızın namusluluğuna, anasının evcümentliğine, babasının delidolu ama temiz kalpli olduğuna verdiler. Herkes bu çorbada bir tutam tuzu bulunsun istedi.

Hele kafalar tütsülenince kendi keselerinden otomobilleri Sulu-kule'ye kopturup köçek getirenler, ayrıca zurna ile zilli maşa, darbuka temin edenler zuhur etti. Daima öfkeli olduğundan yanına salavatla varılanların şıkır şıkır göbek attığı, iki kişinin yanında adını söylemeye utanan sıkılğanların, üst perdeden gazel çektiği, ömründe mantar tabancası kullanmamışların, hele komiserden yüz bulunca peder merhumdan kalma Karadağ altıpatlarını sandıklardan çıkarıp havaya havaya boşalttıkları görüldü.

“Benim kız, şanı şöhreti ne yapacak?” sözünün boşluğu anlaşıldı. Ricalin himmetiyle dağların devrildiğinden, milletin elbirliği sayesinde olmaz olmaz olduğundan, en işkillilerin bile zerre kadar şüphesi kalmadı.

Heyheyler o derece gemi azıya aldı ki, kadınlar tarafında gelini, erkekler tarafında güveyi, gören tanıyan kalmadı. Belki de, düğünün bu hale gelmesinin başlıca sebebi de bu oldu. Herkes bizzat kendisine ait bir cemiyet varmış gibi canını dişine takmış, şerefini ortaya atmıştı.

Bereket Nesibe, gece yarısına doğru aklını başına devşirdi de, bü-

tün bu gürültünün asıl maksadını, monolog söylemeye hazırlanan kocasına anlatabildi. Bir taraftan gümbürtü gökyüzüne çıkarken, çoktan unutulmuş olan gelinle güveyi birer köşede bulup, bir senedir türlü mahrumiyetlerle dayanıp döşenen gerdek odasına soktular. Kapıyı bir güzel kapattılar. Düğün ehli o kadar kendi âlemine dalmıştı ki, ayrıca kapıya bir nöbetçi koymaya lüzum dahi görülmedi.

Nuri, karısını kolundan çekerek, âdeta cebren söyleyeceği Kayserili monologunu –hani şu plaklara alınan şeyi– dinleyebileceği bir yere götürdü.

Çalgıya işaret edip susturduktan sonra, omzunda meddahi mendiliyle ortaya çıktı.

— Kayseri’den bir eşek yükü pastırma sardık... diyerek cana can katmaya girişti.

*

İbrahim Rıza, bütün heyecanlarını samimi olarak şiire vermiş bir delikanlıydı. Böyle bir şeyin –bu şey ne olursa olsun– “fenafil”i olanların, o şeyden hariç diğer bütün hususlarda gösterdikleri temkin, ağırlık, kendilerini kıymetlendiren itidal, İbrahim Rıza’da bol bol vardı.

En uçarı erkeklerde bile nikâh defterini imzalarken başlayan ve el titremesi gibi tecelli ederek gerdeğin malum ve basit hususiyetinin bir safhasına kadar devam eden heyecana, şair olduğu halde ve apansız koca bir düğünün damatlığını yüklediği halde zerre kadar kapılmamıştı.

Zaten hayatında şiirlerinden başka yerde kızlara, kadınlara kur yapmasını, kur değil, bir şeyler yaparak kendisini bir başka türlü beğendirmesini beceremezdi. Binaenaleyh Müzeyyen’i şaşırtan bir soğukkanlılık gösterdi. Sakin bir sesle:

— Haydi sevgilim soyununuz! dedi!

Bir genç kız için bu sükûnet ve bu emir, ayrıca ve yepyeni bir korku oluyordu ki İbrahim Rıza bunu aklına bile getirmemişti.

Nitekim, tamamıyla başka sebeplerle gelin ağlamaya başlayınca bir an şaşırdı. Bir senedir bu gece için hazırlanılmıyor muydu? Türlü

mahrumiyetlere bu gece için katlanmamışlar mıydı? Hattâ şu anda bile dışardaki muazzam gürültü, onların bu odada, yalnız demirlerine kırk iki lira verdikleri şu karyolada yapacakları tabii bir iş, bir vazife için değil miydi? Öyleyse, şimdi, son dakikada gösterilen bu arifane tecahül veya cahilane ariflik ne demekti?

— Rica ederim ağlamanın sırası mı? — Biraz, bekledi —: Çocukluk vallaha... Çocukluk. — Şakasının bile kıyametleri koparacağına emin olduğu halde ve gaddarlık ettiğine biraz da üzülerek devam etti —: Beni sevmediğini zannederim sonra Müzeyyen!..

— Seviyorum... Seni sevmez olur muyum? — Dünyada en çok kullanılan bu fersude kelime kızın imdadına yetişmiş gibiydi —: Sevmesem bu azabı çeker miydim? Sen beni... Sen beni —bir hıçkırık...— Sen beni...

— Evet!

— Mahvettin! Ben ölmeliydim. Sen beni yaşattın!

— Ölmeli miydin? Ne demek bu?

— Ben ölmeliyim! Ben... —Bir hıçkırık ve mindere kapanış!— Ben sana layık değilim!

Şair evvela, kızın şimdiye kadar göstermediği ağır başlılığı yüzünden, göstermediği bir sevda tezahürü karşısında bulunduğunu zannetti. Ne de olsa basit bir daktiloydu. Bir koca şairle... Değil mi efendim?..

— Bana layık olup olmadığını ben takdir edeceğim... — Hiç alışık olmadığı halde böyle üst perdeden konuşmak hem garibine gitti, hem de hoşuna. Öksürdü —: Zaten seni layık bulsam evlenir miydim?

— Hayır! Bilmezsin... Ben alçağın biriyim... Ben ölmeliyim!

Ibrahim Rıza, belki kötü bir şairdi, bu üçüncü defa söylenen “ölmeliyim” sözünün feci bir şekilde hançereden fırladığını sezemeyecek kadar da mana ve cümle selikasının yabancısı değildi.

Telaşla cigara paketini aradı. Bir yerde unutmuştu. Hay aksi şeytan...

— Söyle bakalım bu ölmek lakırdısı ne demek?

Bunu artık deminki mağrur şair, birisini kendisine lütfen layık gö-

ren büyük sanatkâr sormuyordu. Telaşlanmıştı.

— Hayır! Hayır! Ölmek daha iyi... Sen öyle necip, öyle asil, öyle yüksek...

Omuzlarını sarsan hıçkırıklar olmasa, kız derdini döküp ferahlayacak ya... İbrahim Rıza çaresizlikle, canı dehşetli cigara isteyerek ve Nesibe'yi imdada çağırarak arzuları duyarak önüne çömeldi:

— Söyle ama... Bitir ki... Hiçbir şey anlayamıyorum.

— Ben adi bir kıyım... Sana layık değilim... Senin yaptığın büyüklüğe layık değilim. Beni öldürmelisin. Beni öldür...

Çünkü, efendim, vaktiyle bir cahillik etmişmiş... Birisi kendisini namussuzca işgal edip... Falan, filan...

— Haydi beni öldürsene... Beni öldür artık... Bana azap verme...

İbrahim Rıza üst üste yutkundu. Düğün gürültüsü, bir beyninin içine girmiş gibi yaklaşıyor, bir Okmeydanı'na doğru uzaklaşıyordu. Yaklaştığı zaman, pencereyi açıp var kuvvetiyle:

— Sizin işten haberiniz yok! Düğüne paydos! diye bağırarak arzusuna kapıldı.

Kendisini müşkülâtle zapt etti.

İşte bu esnada, komodinin üzerindeki Yenice paketi ve kibriti... –Cigaranın Yenice olduğunu nasıl fark ettiğine hâlâ şaşar– gördü. Sıçrayıp kalktı.

Hayat arkadaşı, bu sıçramadan dehşete düşerek:

— Ay! diye hafif bir çılgılık koyuverdi.

— Cigara!.. Bir cigara yakayım da... Konuşuruz! Of! Oof! Oh Yarabbi şükür! Müzeyyen'e arkadaşlarından birisi –böyle bir gece, böyle bir odada, böylece ölmek arzuları duyan tecrübedide bir arkadaş– “Of çekmeye başlarsa korkma!” demişti.

Mukavva hışırdadı, kibrit şakladı. Derin iç çekişlere benzeyen nefeslerle şaşkın güvey, hincını tütünden almaya başladı.

Neredense Hamdi'nin sözü hatırına geliyor biteviye tekrarlıyordu: “Deli arlanmazsa hacı arlanır!” “Deli arlanmazsa hacı... Deli arlanmazsa... Deli...”

— Kim bu?

— O alçak mı? Sorma onu... Onu bana hatırlatma... Onu elime veremeliler de...

— Kim? Nasıl oldu? Neden onunla...

— Neden mi evlenmedim. Sevmiyordum. Sevilmeye değil, selam vermeye layık değildi. Hemen anladım. Lakin o zaman da iş işten geçmişti. Bir zaaf anımdan namussuzca istifade etti. Daha pek de çocuktum. Annemi düşündüm. Kendimi öldürsem kadıncağız helak olacaktı. Sonra önüme sen çıktın! Önüme çıkmasaydın ben ölünceye kadar evlenmeyecektim. Seni sevdim. Bütün kuvvetimi kaybettim. Tam bir sene düşündüm. İki yol kalıyordu. Ölüp kurtulmak, yahut senin mertliğine güvenmek... Ölmek zor değildi, senden ayrılmak imkânsızdı. Hele seni bir başkasıyla nişanlanmış, sonra da evlenmiş düşündükçe deli oluyordum. Beni affetmeni isteyemem. Buna hakkım yok... Beni hizmetçi diye kabul et... Cariye diye... Sana ölünceye kadar, ölünceye kadar değil, benden usanıp beni kovuncaya kadar hizmetçilik edeyim... N'olur...

Bu kadarını Müzeyyen de ümit edemiyordu. Kendi sözlerine, kendisinin de ağlayası gelmişti. Demek kul sıkışmayınca Hızır yetişmiyordu. Karşısındaki taş olsa buna takat getirmemek lazımdı. Zaten şair olduğundan yüreği yufka hesabı da vardı.

Hakikat İbrahim Rıza, böyle bir yalvarışa dayanacak katı kalpli heriflerden değildi. Sonra, kıza –pardon kadına– karşı hissettiği sevgi de, şairden arta kalmış bir acayip nesneden ibaretti. Mesela bir güzel otomobil, bir güzel sandal da belki böyle arzu edilirdi. Zaten bir akıllı adam ne demiş? “Kız kısmı bir defacık kız olarak kullanılır! Sonrası hep duldur.”

— Bir şey söyle... Bana hareket et... Razıyım...

— Efendim! Kimdi bu herif... Neciydi?

Güvey razı olmuş görünüyordu. Kimin artığını yediğini öğrenmek istemesi herhalde bundan ileri gelse gerekti.

Müzeyyen, yüzünü kollarıyla sakladığı için rahatça düşündü: “Adi

bir adam" dese kocasının erkeklik şerefini belki de kırabilirdi.

— Bir zabit! dedi.

Karşısında aynı zamanda bir şair değil de, sahici bir gedikli çavuş bulunsaydı, bu iş bu büyük hata yüzünden, düzelmeye yüz tutmuş bir haldeyken berbat olabilirdi.

— Bahriyeli mi? Nizamiyeli mi?

— Nizamiyeli...

— Şu dangalaklardan birisi desene... Şimdi nerede?

— Bilmem! Kaç senedir görmedim... Şarka gitmiş galiba... İnşallah geberir... İnşallah...

— Peki... Nasıl oldu?

Müzeyyen, bunu soran yüzü görmek ihtiyacıyla kıvrandı. Neyi görmek istediğini de bir türlü kestiremiyordu. En iyi cevap ağlamak olacaktı. Başladı. Bu sefer, dişlerini de takır takır birbirine vuruyordu.

Cigaranın bitmesi işte bu sıraya rastladı:

— Sen dürüst bir kızsın. Buna eminim! Bir ahlaksız tarafından aldatıldığını da eminim... Artık ağlama!.. Benim şerefim ikimize de yeter...

— Hayır! — Bu bir zafer çılgılığı halinde çıkmıştı. Korkarak miyavladı —: Olur mu? Ben layık...

— Bırak şimdi. Haydi kalk... O, yaptığı alçaklıkla kalsın!.. Bak bakayım bana...

— Hayır! Yüzüne nasıl bakabilirim?..

— Bak diyorum.

— İmkânı yok... Bana merhamet et... Yalvarırım sana... Şu ışığı söndür...

Söndürecek mi? diye nefes keserek bekledi. Oh! Yarabbi şükür! Oh! Kuvvetine, kudretine kurban olduğum Allah'ı! Elektrik düğmesi ne güzel bir sesle şaklarmış!.. Karanlık ne güzelmiş... Sinema tevekkelisi bu kadar tatlı...

İşte böylece karanlıkta, sanki Müzeyyen Hanım'ın kocası bitişik

odada uyuyormuş gibi, sessiz sedasız yattılar. İbrahim Rıza, gösterdiği büyük civanmertliği, merhameti, insanlığı hesaba dalmasaydı; bir kerecik aldatılmış olduğunu söyleyen karıcığının, giderek, ustalık bırakmayıp çıkardığını fark eder, "Ustası acemisinden iyidir" diyerek belki şansına da hayran olurdu.

Sabahleyin uyandığı anda, gecenin kepezeliğini göğsüne iğne batırmışlar gibi acı acı hissetti. Bir hata mı işlemiştii? Korkarak karısına baktı. Taptaze, dalgalı kumral saçlarıyla karnı doymuş bir çocuk uykusuyla uyuyordu.

Rahatsız rahatsız kımıldanınca Müzeyyen gözlerini açtı:

— Uyandın mı şekerim, dedi, rica ederim cigara yakma! Sabahleyin cigara içen erkeklerden hoşlanmam!..

Anlaşılan köprüyü geçinceye kadar ayıya dayı demek, Müzeyyen Hanım'ın izzeti nefisini fena halde yaralamıştı. O geceki zelil yalvarışlarını, —Bunlar rol icabı da olsalar— İbrahim Rıza'ya bir türlü bağışlamadı. O zamana kadar kendisini gaddarca terk eden zabite — bunu doğru söylemişti —: fena halde kin tuttuğu halde, gerdek gecesinden sonra bu hissin tamamıyla değiştiğini hayretle gördü. Giderek, ilk göz ağrısı eski tatlılığını alıyor, hattâ budala kocasına peşinen oynadığı lezzetli oyunda, kendisine yardım ettiğinden dolayı minnet hisleri bile duyuyordu. Bu hislerin giderek hafif hafif özlemeye, sonra âdeta hasrete, sonra dayanılmaz bir şiddetle gözde tütmeğe, "gebe kalırım" korkusuyla yapılmış yarım yırtık şeylerden başka türlüünü bir de onunla denemeyi ihtirasla arzu ettiren kemikleri sızlatıcı, sinirleri gerici bir delilige döndü.

İbrahim Rıza fizik bakımından kuvvetli erkekti. Daha kızken zaaf anına düşen ve ilk geceki marifetleriyle kabahatini affettiren karısından zevcelik vazifelerini istiyordu.

Müzeyyen'in başından böyle acıklı bir serencam geçmemiş olsaydı, şair, bu vazifeyi bu kadar serbestçe belki de istemezdi. Fakat kendisini her cihetçe haklı gören bir vaziyet vardı. İlk günler tıklarında giden işler... Daha bir hafta geçmeden bozulmaya yüz tuttu. Arkadaşla-

rında bir gönülsüzlük başladı. Bereket, alınan on beş günlük izin bitmişti. İkisi de bir müddet çalışıp para biriktirmeyi, ancak; ciğerparenden bir işaret peydahlanırsa, hanımın evde oturmasını kararlaştırdılar.

İbrahim Rıza yeni evlilik hızıyla her hafta izinli çıkmayı beceriyordu. İşte bu haftada bir gelişler, gelin hanıma daha ikinci ay pek ağır göründü. Aybaşı sancıları, baş ağrıları, sinir nöbetleri birbirini kovaladı. Nihayet bunlar öyle bir hal aldı ki; evlenmeden evvel başına felaket getirenin hangisi olduğu anlaşılmasın bir şekilde girdi. Sanki hanımefendi, kocasının başına gelen böyle bir felaketi o zaman lütfen af buyurmuştu da, düşündükçe nefretini yenememeye başlamıştı.

Şair koca, buna bin türlü hissi, ruhi, asabi manalar veriyor, bizzat Müzeyyen'in bile kendisini mazur göremediği yerlerde bir mazaret uydurup işin içinden çıkıyordu.

Lakin, fedakârlığın da bir hududu ve bir işe yararlığı olmak lazımdı. Haftada bir gece evinde kalan, yeni evlenmiş genç, kuvvetli bir erkek, aynı karyolada yatan genç karısından istifade edemezse, vev ki şair bile olsa, aklına bin türlü şüphe girmesi mukadderdi.

Gösterdiği âlicenaplığa karşı, filhakika ihanet mevzuu bahsolamazdı. Lakin sebepler herhalde kendi bulduğu psikolojik saiklere uymuyordu. “Şunu keşfedeyim de dermanını bulayım!” diye karar verdi. Bir gün hafta arası izinli çıktı. Tebdile soyundu. Bankanın kapısında nöbete girdi. Karısı iki dirhem bir çekirdek göründü. Köşedeki pelerinli zabitin koluna girmesiyle yallah Tünel istikametini tuttu. Gözleri dönen âlicenap koca, ilk gayretle savlet edecek oldu. Yaklaşınca karısının konuşmakta olduğunu duyarak: “Hele ne diyor?” diye dinledi:

— Çok geciktim mi ruhum, diye şakıyordu, dün de sen beni belettin!

— Demek bana mukabele-i bilmisil mi yapıyorsun! Ben şimdi sana gösteririm.

— Ne göstereceksin?

— Hele eve gidelim. Tövbe deyinceye kadar...

Şair, kalbinin derununda muazzam bir boşluk hissederek durak-

ladı. Bir tek yumrukta, insanlara tövbe ettirmekle övünen boz pelerini çivi gibi toprağa geçirecek kadar kuvvetliydi. Lakin bunun beyhudedeliğini de, aynı zamanda ezmek arzularıyla olanca kuvvetiyle beraber hissetti.

O gece eve biraz geç gitti. Kansı da yeni gelmişe benziyordu. Sabahattan akşama kadar bankada, eshab-ı mesalihin işlerini görüp paydostan sonra da dört saat fazla mesai yapan bir genç kadın ne kadar harapsa Müzeyyen de o kadar haraptı. Kocasını görünce kendisini pek zorlamadan somurtuverdi. Hemen hastalığından bahis açtı. Başına bir eşarp sarıp bir de aspirin yuttu. Nerdeyse sol yanına devrilip kendinden geçecekti ki, "Boşanma" kelimesiyle zembereği boşanmış oyuncak maskara gibi zıpladı. Gözleri parıl parıl, rüya mı, hakikat mı? Allah bu muradına da nail mi ediyor? diye baktı. Neredense bu duasının da kabul edildiğini anlayarak başından eşarbu sıyrıldı. Dünya çapında muahedeler müzakere edecek bir kaşarlanmış diplomat edasıyla, ayak ayak üstüne attı.

Şair, gene insanlığı elden komayıp, kulağını ensesinden göstermeye kalkışmıştı ki Müzeyyen Hanım, çoktan hazırlanmış olduğu anlaşılın boşanma projesini burnuna dayadı: Bir kere kendisi hayatından memnundu. Lakin mutlaka boşanmak istiyorsa, buna da olmaz demeyecekti.

— Ben nafakadan vazgeçerim, siz de eşyalardan vazgeçersiniz... dedi.

— İyi ya ben mahkemeyi düşünüyorum...

Karıyı boşamaya karar verdikten beri, Hayret Bey'in yazihanesine boşanmak için gelen kadınların rezaletlerini hatırlamış, yüreği sızlamıştı. Ne de olsa boşanıncaya kadar kadın nikâhı altında sayılırdı...

— Pek mi zordur?

— Avukat tutmak lazım.

— Benim avukata verecek param yok. Kendi işimi hamdolsun kendim takip ederim. Adliyede elbette bir ahbab bulunur.

— İşte onu düşündüm. Benim bir avukat ahbabım var. Sana onu tutarım.

— Siz?

— Bana avukat istemez. Hayret Bey işi çabucak bitirir!

— Benden para istemesin de, isterse çabuk bitirmesin...

İbrahim Rıza o gece, –Saat on bire doğru– ilk geldiği gibi, bir kenara atılmış eski bavulunu alarak Madam Katina'nın pansiyonuna döndü.

*

Bunları şairden öğrenmiş olan Murat, bugün İbrahim Rıza ile karısının gelmelerini bekliyordu. Dehşetli kederliydi. İnsanlığından nefret ediyor, insanlığından nefret ettiği sıralarda alttan alta kabaran dehşetli öfkelerinden birisini de aynı zamanda bekliyordu. Böyle öfke nöbetlerinde tamamıyla başka bir adam olduğunu bilirdi.

Daha şimdiden okuduğu kitabın –okuduğu değil, önünde açık tuttuğu ve zaman zaman sayfalarını gelişigüzel çevirdiği kitabın– her tarafını imzasıyla doldurmuştu.

Bereket versin, geveze müşterilerden kimseler yoktu. Samoil Efendi âdeti olduğu üzere bir tek susamlı simitten ibaret kahvaltısını lezzetle yapmış, gazeteyi aralarına perde gibi gererek kendisini yalnız bırakmıştı.

İbrahim Rıza ile karısını notere götürmek, kadından Hayret Bey namına bir boşanma vekâletnamesi almak icap etti. Her müvekkilden istedikleri bu işi Murat nedense düşünmemişti. Her zaman da vekâletname için lüzumlu iki şahitten birisi kendisi olurdu. Noterdeki daktilo bu sefer de adını ve adresini hiç sormadan yazdığı için, aynı kâğıdı bu kadınla beraber imzalamak büsbütün azap oldu.

Fırsat buldukça fark ettirmeden bakıyor, bu kadar basit bir kızcağızın bir koca kitabı dolduracak hayasızlığı, bu kadar kolay, üzerinde hiçbir pislik bırakmadan nasıl becerebildiğine şaşıyordu. Bir müddet de, kendi başına gelse ne yapacağını tahmine çalıştı ve kendisine böyle bir iş yapamayacaklarına, bunun imkânsızlığına âdeta emin olduğunu görerek şaştı.

İbrahim Rıza da tuhaftı. Macerayı bilmeseydi, karıkoca oldukların-

dan haberdar olmasa kız kardeşinin işleriyle meşgul bulunan bir ağabey zannedirdi. O kadar tabii görünüyordu. Acaba, böylece fedakârlıklara devam etmekte bir tamir ümidi de mi vardı?

Sabahtan beri çektiği azabın, kadından nefret etmekten ziyade, artık sevmeye başladığı İbrahim Rıza'dan iğrenmek korkusu olduğunu anladı. "Evet! Benden başka türlü düşünüyor. Tamamıyla başka türlü düşünüyor. Belki bu dünyada herkes birbirinden tamamıyla başka türlü düşünür," dedi.

İş bitince Murat'ın her şeyi bildiğinden zerre kadar şüphelenmeyen Müzeyyen, kendisine ağır bir kadın –daha beteri namuslu bir kadın– hali veren ciddi bakışlarıyla Murat'a baktı.

— Teşekkür ederim. Zahmet verdim efendim, demişti, başka bir iş kalmadı ya...

— Hayır efendim!

— Peki. Bankaya gidiyorum Rıza... Siz gelmeyebilirsiniz... Teşekkür ederim.

— Güle güle...

Şair, karısının elini sıktı. Resmi kayıtlara göre daha bir müddet kankoca görünen bu iki insan oracıkta ebediyen ayrılmış oldular.

Murat: "Öyleyse... Orospuluk kolay!" diye düşündü.

Akşam, patronlar gittikten sonra, mûsveddeleri makinede yazmaya oturdu. Bunlardan bir tanesi de Müzeyyen Hanım'ın, zevci İbrahim Rıza Bey aleyhine açtığı boşanma davasının arzuhaliydi.

Medeni Kanun ahkâmına uysun diye sebep olarak "ruhi imtizaçsızlığı" göstermişlerdi. Arzuhalin bir sureti mahkemede kalacak, diğeri İbrahim Rıza'ya tebliğ edilecekti.

Şair, şu anda, Murat'ın masasının bir ucunda bir şiiri defterine temize çekmekle meşguldü.

— Adres?

— Hangi adres?

— Size bir adres lazım. Bu pis şeyi gemiye göndertmek istemezsiniz ya...

— Pansiyona gelsin...

Murat, adresi yazdı. Hâlâ şiirle uğraşabilmesine kızmalı mı, gülmeli mi? Acaba, hadise karşısındakinin başına geldiği için mi kendisine bu kadar feci görünüyordu. Kendi başına da gelse, böyle tabii mi karşılardı?

— Bak, burasını değiştirdim.

— Oku!

“Sen çocukken daima yüzükoyun düşerdin.

Şimdi hep arkaüstü düşüyorsun, ne tuhaf!”

Nasıl olmuş?

— Bir daha oku!.. Eli çenesinde ibretle ve korkuyla dinledi: Durunuz bakayım... İşte bu fevkalade İbrahim Rıza... Bu güzel... Hiç bunu bu kadar güzel anlatan şiir duymadım.

— Sahi mi? — Şair bütün yüreğiyle mesut güldü —: Ben de daha güzel olacağını anladım da... Evvela: **“Sen eskiden daima...”** demiştim. **(Çocukken)** daha manalı...

— Fevkalade tebrik ederim... — Mısraları yavaşça tekrarladı —: Evet...

Dünden beri nasıl def edeceğini bilemediği şaşkınlığı —demek hissettikleri nefret, acıma falan değildi— ilk defa ve birdenbire dağılmıştı. İçinin temizlendiğini, bir sabah uyanınca, çirkin yaranın tamamıyla kapandığını görür gibi hissediyordu.

Bereket versin, insanların adilikleri, faziletleri gibi ömürlü değildi. **“Anormal olduğundan herhalde... Halbuki fazilet normaldir.”**

Karşısında izzet-i nefis imkânının son boğumuna kadar yaralanmış bir erkek vardı. Bu erkek aynı zamanda fena şairdi. Fakat arada demek böyle güzel şiirler de söyleyebiliyor, daha fevkaladesi, en müşkül zamanda sanatına ilticayı beceriyordu. **“Hele şükür birader!”** diye gülümsedi.

Bu esnada telefon çaldı. Murat dinleyiciyi aldı.

— Alo!

— Orası neresi? —Bir kadın Fransızca görüşüyordu.— Kim var?

— Burası avukat Hayret ve Celil Beylerin yazıhanesi. Kimi istediniz efendim?

- Siz kimsiniz?
— Ben kâtipleriyim.
— Adınız yok mu?
— Murat.
— Murat Bey siz misiniz?
— Evet efendim. Lütfen kim görüşüyor?
— Birisi... N'apıyorsunuz?
— Rica ederim! — Murat güldü —: Telefonunuzu bekliyordum.
— Öyleyse ben kimim?
— Şimdi duyduğum sesin sahibi... Dünyanın en güzel sesinin sahibi...
— Inanmam... — Güldü —: Hoş adamsınız. Yanınızda kimse var mı?
— Hayır!
— Demek, yapayalnız mısınız?
— Yapayalnız... Allah gibi...
— Susunuz canım... Ben korkarım... Demek yalnızsınız.
— Evet.
— Yanınızda olmayı isterdim.
— Kolay. Hemen geliniz!
— İmkânı yok.
— Neden?
— O kadar uzaktayım ki... Hemen yola çıksam, ancak yarın sabah gelebilirim...
— Öyleyse emrediniz ben geleyim!
— Sizin için mesafelerin başka bir ölçüsü mü var, korkunç adam!
— Şimdi anladım. Beni tanımıyorsunuz!
— Neden?
— Tanısanız kuzu gibi olduğumu bilirdiniz! Beni size çekiştirmişler. Inanmamanızı rica ederim. Olur mu?
— Madem ki öyle istiyorsunuz... Sizden hiçbir şey esirgenemez... İyi geceler ruhum...

— Durunuz... Bir saniye...

Telefon kapandı.

Ibrahim Rıza:

— N'oluyor yahu? dedi, az kalsın telefonun içine girecektin?

— Sahi! Bu arzuyu biraz duydum.

— Kimmiş bu kâfir? Ne ister?

— Ne istediği malum ama, kim olduğu meçhul... Birisi bizimle şakalaşıyor şair!

— Erkek mi, kadın mı?

— Kadın!

— Bizim askerden birisi bir laf etti: "Erkekle şaka edersen fena olur, kadınla şaka edersen zina olur." Bunu bu kefere hatun bilmiyor mu?

Murat, başka bir şey düşünüyordu. Nihayet:

— Buldum! diye elini havada sallayarak parmaklarını şıkırdattı.

Zinadan korkmayan bu şakacı hanım, muhakkak, zampara Adalet Hanım'ın melek kadar güzel dostu Kadriye Hanım'dı.

Murat, "Ne ses! Bal gibi!" diye içini çekti.

8

Avukatlar temyiz murafaalarında bulunmak için iki günlüğüne Eskişehir'e gitmişlerdi.

Murat işe başladıktan sonra ilk defa yazıhanede yalnız kalıyordu. Mahkemeler buna göre talik edildiği için adliyede; umumi vekili buldukları bir iki şirkete ve devamlı müşterilere evvelce haber verdiklerinden, yazıhanede iş yoktu.

Murat, dün gece başladığı bir şiiri bitirmeye çalışıyordu. "Aşk Soneleri" serisinin üçüncü şiiri olacaktı. Dün gece tamamını yazdığı halde, sabahleyin beğenmemiş, ata çıkara ortada bir kafiye ile üç mısra kalmıştı:

Ve sevda ruhumuza akan deredir kızım!

..... başka kimse,

Benim kadar inanmaz sendeki aşka kimse,

Önümde kalbin açık bir penceredir kızım!

Bunları bir müddet, muhtelif kâğıtlara el yazısıyla tekrar tekrar temize çekti. Sonra daktiloda yazmayı denedi.

İşte önümüz sıra omuz omuza gölgemiz.

İşte yeşil ve beyaz, işte kızıl ve sarı!

**İşte deniz ve dağlar ve martı kanatları
İşte Allah ve sevda ve işte sen tertemiz!**

**Dur sevgilim! Bir tanem! Ruhum! Bir düşün hele
Sevmek ebediyet mi? Rüya mı, bir anlık mı?
Saadet mi, acı mı, hayat mı, karanlık mı?
Neyi tüketiyoruz böyle alelacele?..**

Halbuki böyle bir şey yazmayı ne düşünmüş, ne de istemişti. İçinde bir kendini ayıplama hissi vardı. Murat, şüphenin hiçbir çeşidini sevmiyor, bunun pişmanlığa en yakın duygu olduğunu biliyordu. Pişmanlıksa ne kadar müspet olursa olsun, mükemmel bir yenilmeden başka bir şey değildi.

Telefonla yapılan küçük bir ahbap şakasının kendisini böyle şaşırtmasına da kızıyordu.

Nerdeyse "Fakirlikte başlı başına bir fazilet var," diyecekti. Şu anda otuz beş liraya çalışan, fakirin fakiri bir insan olduğu halde, bir iki ay evvelkine nazaran ne kadar değişmişti.

Kadriye denilen karmakarışık ve terbiyesiz kızla Safo'ya ihanet etmeye hazırlanıyor, bunu bizzat kendisinden bile saklamak için uydurma aşk şiirleri yazmaya kalkıyordu. Bereket versin ki, ilham denilen kuvvet namusluydu. Edepsizliğini işte açık açığa yüzüne çarpmıştı.

Bir an, kâğıtları yırtıp kurtulmayı düşündü. Bu da kendisine ayrı bir kancıklık gibi geldi.

Kederli bir ıslık öttürerek yorgun bir hareketle arkasına dayanmıştı ki kapı vurulmadan açıldı. İçeriye birisi gayet zayıf, hastalıklı; birisi gayet tıkHz ve sağlam iki kadın girdi. Birörnek giyinmiş olmaları hemen nazarı dikkati celbediyor, birisinin sırtındaki zengin biçarelik, ötekinin üstünde bir güzellik vasıtası olarak insanı şaşırtıyordu.

Murat kâğıtları eliyle kapayarak, kapıyı vurmadıkları için biraz dargın sordu:

— Bir şey mi istediniz efendim?

Sıska kadın, Murat'ı, sürüden kurban seçen bir usta celep gibi, gözden geçirdi.

— Yeni kâtip sen misin?

— Evet!

— İyi öyleyse... — Yanındakine döndü —: Burada mı oturalım?

— Neden içeri girelim! — Güzel kadın, her güzel kadın gibi lüzumsuz yere somurtmayı sevmiyor olmalı ki Murat'a gülümsedi —: Ablam, Hayret Bey'in refikalarıdır efendim, dedi. Ben de baldızlarıyım tabii...

Murat, ayağa kalktı:

— Safa geldiniz efendim, dedi, buyrun... Hayret Bey'in Eskişehir'de olduğunu elbette biliyorsunuz... — Ara kapıyı açtı —: Buyrun! — Arkalarından yürüdü —: Kahve söyleyeceğim. Şekerli mi emrediyorsunuz?

— Evvela su isterim. Lakin bardaklar temiz olmalı. Aşağıdaki pis çırak getirecekse burada ne kahve içilir, ne de su...

— Siz efendim?

— Ben de kahve isterim.

Murat, odasına dönüp zili çaldı. Tekrar içeri girmek istemiyordu. Sonra beyhude yere öskelendiğini anlayarak gülümsedi. Bizim kadınlarımız... Hele çirkinseler, hele patronunun karısı bulunuyorlarsa... Maiyetlerine niçin "sen" demeyeceklermiş?..

Yordanidis'in odasına gitti. Meraklı patronunun yarım düzine su bardağı olduğunu biliyordu. Bunlardan iki tanesini hademe Marko'dan istedi. Bizzat sabunladı. Bir tepsiye koyup içeri girdi.

— Buyrun, dedi, ben elimle yıkadım. Temizdir.

— Sakın musluktan mı doldurdunuz!

— Evet!

Sıska kadın pek fena bir şey görmüş gibi yüzünü buruşturdu. Hemşiresi bardağı aldığı için bir bakışla onu dehşetli ayıplayıp Murat'a emretti:

— Bana Taşdelen getirteceksiniz. Terkos'tan bir yudum içsem, bir ay hasta olurum.

— Baş üstüne... Bilmiyordum. Derhal...

“Bir yudum Terkos’la bir ay hasta yatan bu kocakarıyı bizim Hayret Bey, bir bardak Terkos içirip neye öldürmez ki...” diye kendi kendisiyle latife ederek çırağı bekledi. Fincanları gözden geçirdi. Tepsiyi aldı. Bir şişe Taşdelen ısmarlayarak gene yanlarına döndü. Kahveleri verdi. Cigara paketini çıkardı.

— Kullanırsanız!..

Patronun hanımı eliyle sinek kovar gibi def etti. Hemşiresi aynı işi, nazik bir tebessümle yaptı. Çantasından gümüşten zarif bir tabaka çıkardı. Bundan ince bir kadın sigarası aldı. Alışık bir hareketle — Bu harekette yalnız güzelliğinden gelen bir sevimli kibir vardı —: ateş bekledi.

— Mersi! dedi.

Bu müddet içinde, Hayret Bey’in kansı, buraya hiç istemeden girmiş, şüpheli bir yer olduğunu biliyormuş, şimdi neredense birileri saklandıkları yerden fırlayıp üstüne atılacaklarmış gibi korkulu bakışlarla etrafına bakıyor, tehlike sezmiş, sıska bir köpek gibi havayı âdeta kokluyordu. Murat, ne diyeceğini merakla bekledi:

— Buraları pek bakımsız kalmış... Hayır. Dediğim gibi... Biz bir kâtip-bulduk. O da rahmetli Abir Efendi’ydi. Hatırladın mı?

— Şu hoca bozuntusunu mu söylüyorsunuz abla! Rica ederim...

— Nedense o biçare ile senin yıldızın barışmadı. Lakin sadık adamdı bu bir... Bir de değme ev kadınından titizdi. Ne zaman gelsem, elinde bir bez, buraların tozunu alırken rastlamıştım.

— Yeni harfleri bilmiyordu. Bir türlü de öğrenemedi. Daktiloya gelince: Galiba gâvur icadı diyerek, el sürmek bile istememiş... Günahından korkmuş.

— Beye söyledim. Hiç değilse emektardır. Burada, hademe gibi muhafaza edelim, dedim. Keşke söylemeseydim. Hangi sözümü dinledi ki... Aksine, zıddıma basar gibi zavallıya yol vermiş... —Murat’a birdenbire sordu:

— Siz nerede oturuyorsunuz?

— Şehzadebaşı'nda?

— Anneniz, babanız var mı?

— Hayır!

— İkisi de mi yok?

— Hayır!

Patronun refikası: “İşte gördün mü?” manasına kız kardeşine baktı. Kız kardeşi:

— Vah vah! diye ablasının yerine de teessüf etti.

Çirkin kadın, bu sefer Murat'a, sorguya çektiği maznunu apansız yakalamak isteyen bir müstantik tesiri veren garip ifadesiyle gene birdenbire sordu:

— Bizi nasıl buldunuz, bakalım?

Murat evvela anlayamadı. Kaşının birisini kaldırarak ağır bir sesle:

— Anlayamadım? dedi.

Güzel hemşire izah verdi:

— Ablam, sizi enişte beyime kimin tavsiye ettiğini soruyor!

— Hamdi Bey isminde birisi... Tanışıyorlarmış. Selim Efendi askere gidince, o Hamdi Bey beni tavsiye etmiş...

— Hamdi Bey!.. Şu ahlaksız herif değil mi? Ben onun buraya gelmemesi için kıyametleri kopardım. Hem geliyor, hem de adam getiriyor öyle mi?

Murat, fena halde telaşlandı. Herhangi bir hususta Hayret Bey'le refikası hanımefendi arasında tatsızlık mevzusu olmayı aklından bile geçirmemişti.

Dış kapı açılıp örtüldüğü için, kırdığı pota da bir çare düşünmek fırsatını kaçırmamak isteyen Murat dışarı fırladı. Taşdelen şişesini aldı. Fakat artık bunlara hizmet etmeyi canı hiç istemiyordu.

Bardağı boşaltıp — içinde birkaç damla Terkos kalmasına dikkat etmişti — şişeden doldurdu. Yürürken de: “Şimdi beceriksizliğim tutmalı da üstüne dökmeliyim. Ne yapar acaba?” diye gülüyordu.

— Buyrun!

— Temiz mi?

— Kapalı şişe...

— Kimbilir... — Çantasından bir küçük mendil çıkardı. Bardağın kenarına gerdi. Biraz sola dönüp yüzünü saklayarak birkaç yudum içti —: Pek soğukmuş... Daha yaz gelmeden bunları neden böyle soğutuyorlar?

Murat, tepsiyi bırakmak bahanesiyle odasına döndü. Yerine oturdu. Oturmak, asabını mı düzeltti nedir, hem Hayret Bey'e, hem de karısına birdenbire hak verdi. Celil Bey de ortağının aile saadetini yakından bildiği için evlenmemiş olmalıydı.

Demin yazdığı şiirden bir mısra gözüne ilişti:

“İşte Allah ve sevda ve işte sen tertemiz!”

Acaba bu sinirli, dertli kadıncağız da bir zamanlar birisine, böyle bir mısra ilham edecek güzellik ve tazelikte bulunmuş muydu? Güler yüzlü olduğu bir hayat parçası yaşamış mı? Kadriye Hanım ve daha beteri Safo, birçok haklı haksız sebeplerden dolayı mesela yirmi sene sonra bu hale gelebilirler miydi?

Zil çaldı.

Murat somurtarak ayağa kalktı.

Patronun karısı da ayaktaydı. Murat'ın aklına “Öteyi beriyi mi karıştırdı?” suali geldi. Güzel hemşiresi, herhalde, hazırlanan konuşmaya taraftar bulunmamalı ki eline bir Düstur cildi almış, bunun arkasına âdeta saklanmak istemişti.

Murat, öksürerek kendisine cesaret vermeye çalıştı. Bir şey olursa kabahat Hayret Bey'indi. Evde böyle bir tehlikenin mevcut olduğunu insan çıtlatamaz mı? Haydi kendisi çıtlatmadı, diyelim, Hamdi Bey vasıtasıyla, yahut babacan Celil Bey vasıtasıyla...

— Buraya kimler gelip gidiyor bakayım?

— Nasıl kimler?

— Yani kimler? Sen Türkçe bilmez misin?

— Siz kimi soruyorsunuz?

— Buraya birtakım uygunsuz çocuklar geliyor. Ben biliyorum!

— Evet!

— İşte bunları soruyorum. Geliyorlar mı? Kaç kişidirler? N'apıyorlar?

— Beni bu yazıhaneye “avukat kâtibi” olarak tuttular hanımefendi! Bana dediler ki... Buraya her çeşit insan gelir. Kadın, erkek, genç, ihtiyar, ahlak sahibi, ahlaksız... Bunlar bizim müşterilerimizdir. Sana verilen parayı biz bunlardan kazanıyoruz. Sen müşteriler arasında fark gözetmeyeceksin. Hepsine aynı muameleyi yapacaksın. Fazla meraklı olmana da razı değiliz! Avukat yazıhaneleri...

— Maşallah, siz bizimkinden daha baskın avukatmışsınız. Dersinizi iyi yerden almışsınız!..

— İşte yer!.. Evet! Hayret Bey'le Celil Bey böyle söylediler.

— Siz istediğiniz kadar inkâr edin. Ben her şeyi biliyorum. Yalnız şu kadarını söyleyeyim ki benimle iyi geçinmezseniz burada ekmek yiyemezsiniz!..

Kız kardeşi:

— Abla rica ederim... diye araya girmek istedi.

Sinirli kadın, onu bir el işaretiyle susturdu:

— Ben bunlarla nasıl konuşulacağını bilirim. İlk zamanlar Âbit olacak miskin de beni aldatmak için Kuran üzerine el basıp yemin etmeye kalktı. Şimdi bana bak oğlum! Benim kocam ahlaksız bir adamdır. Ben yirmi seneden beri neler çekiyorum. Belki de hakikatte, ahlaksız değildir. Lakin “Kişi refikinden azar” demişler. Fena insanlar kocamı baştan çıkarıyorlar. Bir kere Hamdi Bey dedikleri serseri, sonra Cemil denilen namussuz, daha birkaç tane var... Şimdi isimleri aklıma gelmiyor. Bunlarla konuşmasını yasak ettim. O da bana söz verdi. Senden istediğim, bunlar her zaman geliyorlar mı? Yalnız mı geliyorlar. Telefon edip bizimkini çağırıyorlar mı? Bana söyleyeceksin?

— Hanımefendi, Hayret Bey bugün İstanbul'da bulunsaydı, sizinle tamamıyla başka türlü görüşecektim. Fakat yoklar. Gelince bir de-

faya mahsus olarak gene kendileriyle bu hususta konuşacağım.

— Hayır! Onun haberi olmamalı... Ben öyle demek istemedim!

— Ben sizin ne demek istediğinizi anlamayacak adam değilim. Lütfen bir dakika... Ben buraya ayda 35 liraya muhtaç olduğum için geldim. Bu kadarcık bir paraya muhtaç olmasaydım, sizinle tanışmak şerefinden belki ebediyen mahrum kalacaktım. Söze evvela, buraların bakımından başladınız! Bana pencerelerin, masaların tozunu alacağım vazife olarak verilmedi. Bugün acayip bir hal almış bulunan sevgili dünyamızda, her şeyin para ile alınıp satıldığını, her şeyin para ile ölçüldüğünü de biliyorum. Gene biliyorum ki iyi bir garson bugün ayda 70-80 lira kazanıyor. Ben kâtip olacağım diye 35 lirayı 80 lira ile değiştirdim efendim, yoksa, 80 liranın içinde iki tane 35 lira ve bir tane de 10 lira bulunduğunu hesaplamaktan aciz değilim.

— Ben o maksatla söylememiştim.

— Bilmez miyim? O maksatla söylemediğinize emin olduğumdan bunları anlatıyorum. Kahveleri bizzat verişim, su beğendirmeye çalışışım da Türk olduğum, sizi misafir saydığım içindi.

— Pek azametlisiniz...

— Azamet olur mu? Küçük bir insanım. Şimdilik haysiyetimden başka da müdafaa edecek bir şeyim yok. Ben de, küçük bir insan olduğum halde, bir tek şeyi, herkese karşı her türlü vaziyet içinde mü-kemmel müdafaa edebilirim. Gene o Abit Efendi misaliyle bana burada olup bitenlerden sizi haberdar etmem lazım geldiğini anlatmak istediniz. Celil Bey'i kaç senedir tanırırsınız?

— Ne demek? Kocamla yirmi seneden beri ortaklıklar.

— Yirmi seneden beri tanıyor musunuz?

— Tanıyorum. N'olmuş?

— İşte gördünüz mü? Tabi zevciniz Hayret Bey'i de bir o kadar zamandanberi tanımaktasınız. Burada olup bitenler hakkında en doğru malumatı bu iki zattan çok daha mufassal olarak alabilirsiniz! Ben geleli henüz iki ay bile olmadı.

— Onlar bana söylemezler ki...

— Onlar söylemezlerse ben nasıl söyleyebilirim? Yalan söylemediğimi, hoşunuza gitmek, teveccühünüzü kazanmak gayretiyle bir şeyler uydurmadığımı nereden, nasıl tahkik edersiniz?

— Ne zorunuz var?

— Belli mi olur efendim? Sonra bir noktayı daha arz edeyim de bitsin! Sözlerinizden burada olup bitenlerden haberdar bulunduğunuz, bunları beğenmediğiniz de anlaşılıyor. Bu haberdar oluşla beğenmeyişin tarihi eski olmak lazım! O zamandan beri nasıl olup da düzeltemediğinizi ve benim yardımımıyla neyi, nasıl düzelteceğinizi bir türlü anlayamadım.

— Siz ne çenesi kalabalık adammışsınız...

— Ben aklıma gelenleri doğruca söylerim. Bir övündüğüm tarafım da budur. Siz Hayret Bey'in refikaları hanımefendisiniz! Sizi Abit Efendi denilen o biçare ile fısıl fısıl konuşur, zevcinizi çekiştirir hayal ettikçe müessir oluyorum. Ben henüz pek tecrübeli bir yaşta sayılmam. Fakat bir kadın için kocasını istemediği yoldan çevirmenin çaresi bu olmasa gerek...

Güzel hemşire sözün yansıma alakadar olmuş, kitabı kapatıp Murat'ı seyre başlamıştı.

Nihayet:

— Çok doğru! diye lafa karıştı, adınız ne sizin?

— Murat!

— Doğru Murat Efendi! Ben bunları bunca senedir ablama söyleyirim. Belki de böyle anlatamadım. Dinlemez, kendisini helak eder. Hakikatte aramızdaki yaş farkı ikidir. Bakınız, kendisini yiyerek ne hale geldi!

Murat, patronunun karısına baktı. Baktığına da pişman oldu. Biçare nerdeyse ağlayacaktı. Yirmi senedir enine boyuna düşünüp bir türlü halledemediği bir işe tekrar tekrar yeniden başlamaktan o da hemen usanıyor, hem de utanıyordu.

Sesini yumuşattı:

— Ben babamı çok küçük yaşta kaybettim efendim, dedi, o sebep-

ten Hayret Bey yaşındaki bütün insanlara, baba nazarıyla bakarım. Hatalarına üzülürüm. İyilikleriyle iftihar ederim. Annemi kaybettiğim zaman pek de bebek sayılmazdım. Lakin anne kaybı için yaş mevzu-bahis olamıyor. Bu felaket kırk yaşımızda da başımıza gelse, bizi bir küçük çocuk gibi vurur. O sebepten, — Gülümsedi —: sakın yanlış anlamayın! Benden yaşlı hanımları da, onlar beni evlatlığa ister layık görsünler, ister görmesinler, anne sayıyorum. Size her hususta hizmet etmeye, yardımda bulunmaya hazırım. Fedakârlık etmesini hem severim, hem de beceririm. Lakin yapacağımız iş, beni ve bilhassa sizi asla küçültmemeli... Sizin bir türlü anlayamadığım bir hissini tatmin etmek için ben, adınıza kavga mevzuları gönderecek adam değilim.

— Bravo Murat Bey. Gördünüz mü abla? Ne kadar ayıp oldu?

— Ben fena mı söyledim? Ben öyle demek istemedim ki... Bir kötülüğe elbirliğiyle mani olmak...

— Hayır! Siz fena söylemediniz! Aile yuvanızı müdafaaya uğraşıyorsunuz. Bu bir kadının en şerefli, bence seyrine de doyum olmaz hareketidir. Lakin hareketin şerefi, vasitalara dikkat etmeyi icap ettiriyor. Aklıma geldi. Siz, bu konuşmamızdan Hayret Bey'i maazallah haberdar etseniz. O da bana sorsa, ben de size söylediklerimi ona tekrarlamak zorunda kalsam... Bu hal, müdafaa etmek istediğiniz aile birliğini herhalde kuvvetlendirmez. Kötülüklerden temizlemez. Babam, yirmi senede üç muharebeye giderek elde edebildiği biricik evimizi yangından kurtarmak isterken yaralanıp öldü. Annem, beni okutmak için asker çamaşırını dikerken verem oldu. Ben size karşı Hayret Bey'in hareketlerini müdafaa etmiyorum. Onu ben de ayıplama gücümün son haddiyle ayıplıyorum. Lakin, düşünmelisiniz! Madem ki bırakılıp gidilemiyor. Katlanmayı, daha ulvi bir hale getirmeyi olsun becermeli. Size çarpan adilikler yeni değil. Bunları Hayret Bey de icat etmedi. Biraz insafılı düşünürseniz, işin bugünkü hale gelmesinde belki kendi kusurunuzda da rastlarsınız...

— Hayır! Benim ne kusurum olabilir mi?

— Var demiyorum. Haşa! "Kişi refikinden azar" dediniz. Refik,

muhit, sonra, içyüzünü bilmiyoruz, bir sürü ruhi, irsi tesirler... Hayır affedin... Hiç kimseyi mazur görmediğimi bir daha hatırlatırım. Ben size dayanma ve dayanmayı ulvi bir hale getirme yollarını araştırırsınız diye anlatıyorum. Beceremediğimi de biliyorum...

— Bilakis çok iyi becerdiniz! Bugün o kadar söyledim. “Gitmeyelim abla!” dedim. Beni dinlemedi. — Kabadayı bir hareketle elini salladı —: Erkek kısmının üstüne o kadar düşmeye gelmez... Hem gelmez, hem değmez...

Abla, gönlü rahat olduğu anlaşılan hemşiresine döndü:

— Bulmuşsun Allah'ın biçaresini de... Şimdi geniş geniş, akıl veriyorsun!..

— Neden biçareymiş. Ben de az mı çektim? Bilmez gibi... Rica ederim... Sağ yanına inme indirinceye kadar sürttü. Ben de senin gibi davransaydım, şimdi çoktan verem olmuş ölmüştüm.

— Ne yapayım, elimde değil... Ben istiyor muyum?

— İstemiyorsun ama, bir çaresini de bulamadın! Murat Bey sanki yanımdaymış gibi söyledi. O Abit olacak yobaz eskisinin zamanında az kalsın bunca senelik eviniz yıkılacaktı. Şimdi o günleri unuttun! Yeniden başlamak istiyorsun!

— Peki, bir çare düşünmeyelim mi?

— Canım abla! Aç değilsin, çıplak değilsin... Enişte beyim de artık âşık olunacak kadar genç sayılmaz... Bırak bakalım. Çoğu gitti azı kaldı. Yakında yorulur. Değil mi efendim?

Murat, ciddiyetle Hayret Bey'in kansına taraftar çıktı:

— Bize basit geliyor ama, hanımefendiden istediğimiz fedakârlık da kolay değil. Sonra bu mesele, af buyrun bana kıskançlıkla alakadar görünmüyor. Hanımefendi izzetinefs meselesi yapmışlar değil mi?

— Tabii... Fenama gidiyor!

— Bilhassa ben o sebepten söyledim. İzzetinefs meselesi yaparken izzetinefsi tekrar tekrar zedelememeye dikkat etmeli! Sonra şu kadarını temin edebilirim ki hadise nihayet bir vakit geçirme, muayyen bir muhite devam şeklinden ibaret sanırım. Bazısı kulübe gider kumar

oynar, bazısı avcıdır, bu işe meraklı ahbablarıyla yaz-kış, dağ bayır gezer. Hayret Bey'in muhiti de, bir manada şairler muhiti... Peki, öyle olmasa da mesela Celil Bey gibi olsa razı mıydınız?

— Bırakın şu ihtiyar çapkını... O benimkinden daha rezil!

— Gördünüz mü? Her damın altında böyle, ufak büyük bir facia saklanıyor.

— Orasını da düşünüyorum. Bu dünya ölümlü dünya, padişahlar sıkıntı çekmişler, "Sana n'oluyor. Yedi çocukla mağarada mı kaldın?" diyorum. Bazı bazı ferahlıyorum. Bazan da bütün cinler tepeme toplanıyor.

— İşte asıl, cinler tepenize toplandığı zaman kendinize hâkim olacaksınız. Değil mi efendim?

Murat, bunu küçük hemşireden sormuştu. İnmeli kocasına rağmen kıyafetini, yüzündeki sıhhatli neşeyi böyle muhafaza edebilmesi marifetti.

— Boş sözler! Ablam bunları ancak beş on gün dinler, sonra tekrar mızızlanmaya başlar. Mamafih burada iyi bir müttefik buldum. Elbirliği edersek işi her zaman tehlikesiz bir halde tutabiliriz. Gelirken bir korkuyordum ki...

— Neden efendim?

— O Abit olacak rezil gibi birisine rastlarsak, diye... Pek metin davrandınız. Güzel de konuşuyorsunuz! Hukuk'a devam etmeniz ka-bil değil mi?

— Değil. Hem de Hukukla güzel konuşmanın hiçbir münasebeti yok. Çünkü bizim mahkemelerimizde müdafaa bir başka türlü cereyan ediyor.

— Sahil! Ben enişte beyimin nasıl avukatlık ettiğine şaşarım. Şairdir. Öyleyken parlak konuşmaz. Acaba bizim yanımızda mı böyledir, diye birçok merak ettim. Sonra başka avukatlara da baktım. Ekserisi canından bezmiş gibi...

— Bunda mahkeme usullerinin tesiri olduğu kadar, memleketin içinde bulunduğu şartların da tesiri var.

— Ne gibi?

— Söz tehlikeli... O heyecanla ağzından bir şey kaçarsa... Bunu nereden mi biliyorum... Şiir yazarken kalemim çok zaman...

— Şimdi anladım. Şairsiniz de... Tebrik ederim.

— Hayır efendim! Öyle bir şey demek istemedim. Yani “şairler yazarken...” dedim.

— Anlaşıldı. İyi konuşuyorsunuz ama, yalanı kötü söylüyorsunuz! Haydi abla! Gidelim mi? Daha bir sürü yere uğrayacağız!..

— Gidelim. — Hayret Bey’in karısı kâtime ilk defa gülümsedi —: Burada konuştuklanımızı kendisine söylemeyeceğinize eminim! Değil mi?

— Teşrif ettiğinizi de bildirmeyecek miyim?

— Hayır! Geçerken uğradığımızı bize kahve ikram ettiğinizi söylersiniz...

— Teşekkür ederim. Sizi bir an bile üzdümse özür dilerim... Beni affettiniz değil mi?

— Ne münasebet? Ben sizi üzdüm! — Kız kardeşine döndü —: Ne hoş çocuk!

Murat onları koridora kadar geçirdi. Orada birden hatırladı:

— İsterseniz bir araba çağırıyorduk... Telefonla...

— Hayır! Tünel’le çıkarız. Mersi!

Murat parmaklığa dayanıp arkalarından baktı. Küçük hemşire, merdivenin dönemecinde başını kaldırdı. Kendisine pek yaraşan erkekçe bir el hareketiyle veda ederek kâtime bu alakasını mükâfatlandırmış oldu.

Murat, “Lüzumundan fazla mı akıllı, ne?” diye gülümsedi.

Bir sigara yaktı. Bir büyük zafer kazanmış gibi içi ferahlamıştı. Belli belirsiz kibirleniyordu da... Annesi ölmeden evvei de kadınlarla az konuşmuştu. Sonra kaçmaktan kovalamaya vakit bulamamış, yaşıtlarının kız peşinde koştukları sıralarda, ekmek kavgasına atılmıştı. Anadolu’da geçen bir buçuk seneyi de, dar bir kasaba muhitinde bu ihtiyacı en basit, en kolay, daha doğrusu en kaba şekilde tatmin ederek geçirivermiş, başı ve sonu kopmuş bir hayat parçası üzerinde da-

ha derli toplu bir şey düşünmemiştir.

Istanbul'a döner dönmez, iş aramak gayretiyle –ilk günlerde bunu kolay zannederken birdenbire kapıldığı korkuyla– gene kızlardan, kadınlardan uzak kalmıştı. Hele parası bitip, kılığı, kıyafeti de, insanı dehşete düşürecek bir süratle perişanlaşınca “kadın” lafını ağzına bile almaktan çekindi.

Şimdi, iki ay içinde, bu tehlikeli cinsle olan münasebetini düşünürken gururlanmakta kendisini haklı buluyordu.

Kadınlar eskiden de Murat'tan hazzeder, bunu saklamazlardı. Lakin Murat bu hali, bir çeşit pısrıklık saydığı huyuna vermişti. Kimseye rahatsızlık vermek istemez, bundan şiddetle kaçınırdı. Herhalde tehlikesiz bir insan olduğunu anlıyorlar, ona göre samimi muamele ediyorlardı.

Bir yerde, bir Entelicens Servis ajanının “Alman casuslarının en tehlikeli tarafı insanın yüzüne dimdik, gözlerini hiç kırıştırmadan, içleri gülümseyen masum bakışlarla bakabilmeleridir,” diye bir şeyler yazdığını okumuştur. Esasında zamparalığa özenmediği, erkeklerin birçoğu gibi kendisiyle alakadar olan her kadından bir şey isteme hakkı olduğunu aklına getirmede için galiba Alman casusları gibi hareket edebiliyor, ilk tanıştığı dakikada, hangi tabakaya mensup bulunursa bulunsun, kadınların yüzüne içleri gülümseyen masum bakışlarla dikedik bakmasını beceriyordu. Kendisini zorladığı taraf — Buna ekseriya “Rol kestiğimiz” diyordu —: onlarla bir erkek arkadaş gibi konuşmaya çalışmasıydı. Bazı bazı tabiiğini kaybederse kendisini çabuk toplar, hemen karşısında mesela Ertuğrul Hikmet varmış gibi davranır, birden tabiileşerek, uydurma incelikten –hakikatte bir çekingenlikten, hattâ bir çeşit korkudan ibarettir– vazgeçerdi.

Bunu ona, sevgi işlerinde pek acemi olduğu halde, bir erkek arkadaştan daha tok sözlü davranmasını neredense öğrenmiş bulunan Saffo da bir kere anlatmış:

— Öyle hoşsun ki, demişti, bilmem, öteki erkekler de böyle midirler?.. Ama sanmıyorum. En külhanbeyi... Bizim Galata kopukları bile kadınlara karşı bir şaşırırlar. Ya büsbütün tutuk, yahut, bu tutuk-

luğu saklamak için olmalı, büsbütün kaba olurlar. Sen hatırlıyor musun? İlk gittiğimiz gece avcumun içini öpmüştün. Pek zamparaca olması lazım gelen o hareketi bile ben hiç yadırgamadım... Âdet olsaydı mesela Şarlot da, aynı tabiiikte yapardı. Ama ben budalayım! Sen bunları elbet bilirsin!

— Hayır. Hiç bilmiyorum. Teşekkür ederim.

— İşte şimdi, gene öyle davrandın!.. Bu cevabı başkası da belki böyle söyler. Lakin insan, yalan mı söylüyor diye şüphelenir. Sende buna hemen emin olunuyor.

— Ben hiç mi yalan söylemem! İşte bu olmadı. Bugün böyle adam hiç yoktur.

— Mesele yalan söylemekte değil... İnandırmakta... Sana insan hemen inanır!

Murat biraz durakladı. “Sana insan hemen inanır...” sözünde korkunç bir şey vardı. Bütün münasebetlerinde, diğer insanların suçu, kendisine hemen inanılan insana geçiyordu.

“Saf0’ya şiir yazarken, Kadriye’yi düşünmek... Sonra da, samimiyetine nedense herkesi inandırmak!.. Pis iş!”

Telefona canı sıkılarak baktı. Şimdi tekrar o meçhul sesi duymayı ne kadar istiyordu. Kadriye olduğuna yüzde yüz emindi. Bir sevici kadının dostu olan ve hiç sıkılmadan bir Fransız delikanlısıyla sevişen, bu, tamamıyla mahvolmuş kadınla, “Sana hemen inanır!” diyen genç kızı gene yan yana düşündü.

Kadriye ile alıp veremediğinin ne olduğunu bulmaya çalıştı. Galiba gayri tabiiğini merak ediyor, bir şeyler tahkik etmek istediğini...

“Bizzat kendimizi de mi aldatacağız!.. Tuu... Yüzümüze! Yırt şunları... Haydi!”

Kâğıtları yırtacağı sırada, telefon çaldı.

Murat, mutlaka bir şey yapması lazımmiş gibi tereddütle dudaklarını yaladı. Dinleyiciyi kaldırdı:

— Alo!

— Alo! Neresi?

— Hayret Bey'in yazıhanesi! —Telefon eden Kadriye değildi!— Kimi istediniz?

— Celil Bey'i... Ben arkadaşlarımdanım. Çanakkale'den geldim. Nerede bulabilirim?

— Eskişehir'e gittiler. Ancak yarın akşam dönecekler! — Bu esnada kapı açıldı— Murat arkası dönük olduğu halde, eliyle gürültü edilmesin, manasına bir işaret yaptı —: Lütfen adres bırakınız... Bilirler mi? Adınız Hamit... Vahit... Evet Hamdi Bey... Gelince söylerim efendim. Estağfurullah güle güle...

Hayal inkisanna uğramış olarak dinleyiciyi yerine koyup döndü: İkisi aynı zamanda:

— Vay Ali!

— Vay Murat ağabey! dediler.

— Ne o? Buyur? Hayrola?

Ali, on altı yaşlarında güzel bir çocuktur. Murat onu garip tesadüfle Şehzadebaşı'ndaki kahvede tanımıştı. Nerede oturduğunu bilmiyordu. Ama Şehzadebaşılı olmadığına emindi. Bu sebeple her zaman kahveye gelişini de bir müddet yadırgamıştı.

— Sen burada mı çalışıyorsun?

— Burada!.. — Bir an durdu. Kendisi için gelmediğini anlamıştı —:

— Ne istiyorsun?

— Hayret Bey'i görecektim.

— Sen Hayret Bey'i nereden tanıyorsun?

— Tanıyorum. Bir işimiz vardı da...

— Neydi işiniz!

— Yok mu?

— Yok. Söyle bakayım... İşiniz ne?

— Hiç! Bana bir yerde bir iş bulacaktı.

— Şu mesele... Bugün gelmeni mi söyledi?

— Hayır! Ben geçerken uğradım. Gelmez mi?

— Bugün gelmez. Eskişehir'de... — Çocuğun yüzü kederlendi — : Yarın yahut öbür gün dönecek...

— Peki... Ben gene uğrarım. Hoşçakal... — Kapıya doğru yürüdü.
Tekrar döndü —:

— Bana kızmadın ya Murat ağabey?

— Neden? Hayır!

— Ben biliyorum kızdın! —Gülerek masaya yaklaştı— Vallaha aklı-
na gelen gibi değil.

— Nedir benim aklıma gelen?

Murat, yavaş yavaş öfkeleniyordu. Kaşının birini hafifçe kaldırdı.

— Söylesene!..

— Ben biliyorum. Lakin vallaha öyle değil... İşte sana yemin...

— Ya nasıl?

Bunu hiç düşünmeden sormuştu, sorar sormaz da pişman olmuştu.
Edepsizliği deşip durmanın ne âlemi vardı. Zaten bu sualin kendisini
inandıracak cevabını, bu hayasız oğlan değil, Hakteâlâ bile veremezdi.

— Şey! Bu Hayret Bey'de ince zenaat var!

— Ne var? Ne var?

— İnce zenaat... Anlarsın ya... Kan tabiatlı bir adam. Öteki türlü-
sü değil... Vallaha...

— Tuu Allah belanızı versin! Def ol rezil...

— İşte gördün mü? Bana kızdın!

— Def ol diyorum... Yallah!

— Demek inanmadın mı? Hamdi Bey'e sor da bak...

— Sen gider misin, kafana bir şey atayım mı?

Çocuk hemen çıktı. Fakat arkasından, odayı ağzına kadar doldu-
ran, tahammül edilmez bir iğrençlik bırakmıştı.

Bir gün, kahvede cimdallı oynarken... İyi hatırlıyordu. Bu rezil ya-
nına oturmuştu. Oyun arası Murat bir çekişme fark etti. Birisi, ticaret
mektebine gittiği söylenen, her zaman sarhoş ve daima küstah bir ta-
lebe, bunu bilaro oynamaya davet ediyordu.

Murat evvela aldırmadı. Lakin sözler gittikçe tuhaflaşıncı ister is-
temez alakadar oldu.

— Kalksana ulan! Kalk diyorum.

— Ben bilmiyorum Mehmet ağabey...

— Kalk! Nasıl bilmiyorsun? Kaç kere oynadın!

— Param yok!

— Biz vereceğiz... Kalk haydi.

— Hayır! O herifler seyrediyorlar. Adama laf atıyorlar... İstemem!

Murat, bazı adamların, bilhassa genç çocuklar bilardo oynarken yapışkan ve inatçı bakışlarla onları seyre daldıklarını bilirdi. Yan gözle karşı sıralara baktı. Üç tanesi oradaydı. Mehmet'in çocuğu getirmesini bekliyorlar, daha şimdiden gevşe benzeyen hareketlerle çenelelerini ve gırtlaklarını oynatıyorlardı.

— Kalksana haydi.

— İstemiyorum. Seyrediyorlar. Laf atıyorlar.

— Sanki namussuz! Ne çıkar. Göze yasak mı var?..

— Olmaz.

— E, uzattın... Sonrasını sen düşün sarhoşluğuma rastlarsan...

— Vallaha ağabey... Başka bir şey söyle başımla beraber.

Murat, çocuğun korktuğunu anlar anlamaz, kâğıtları bırakıp başını çevirdi. Fena bir sesle sordu:

— Sarhoşluğuna rastlarsa n'olurmuş?

Mehmet bir an şaşırıldı. Fakat Anadolu delikanlılarının ekserisi gibi İstanbul çocuklarını nazik, kibar sayıyor, ehemmiyete almıyor. Ağa oğlu olduğu için de henüz el yumruğu yememişti. Kendisinininkini Bozdoğan armudu sanmaktaydı.

— Bana mı dedin diye sordu.

— Sana ya? Sen sarhoş olursan n'olur?

— Ben mi? Ben sarhoş oldum mu? E sarhoş olmalıyım da görmelisin!

Ciddiye almayan bir ifadeyle güldü. Bu müdahaleden sonra çocuğu mutlaka kaldırmak izzetinefis meselesi olmuş gibi bileğini tuttu:

— Kalk... Uzattın...

Ali, bileğini kurtarmaya uğraşarak Murat'a âdeta iltica etti.

Murat:

— Baksanıza oynamak istemiyor! dedi.

— Sen karışma! Oyununa bak... Nene lazım!

— Lakin ben kanşmadım ki birader! Ben kanşsam böyle kanşınm!

Ve oyun yazıları yazılan büyücek arduvazı Mehmet'in suratına yapıştırmasıyla yumrukları peşi peşine indirerek bunaltması bir oldu. Karşısında oturan Ertuğrul Hikmet de –âdet olduğu üzere– ayırmak bahanesiyle araya girmiş, Mehmet'in kollarını tutmuştu. Saniyenin içinde bilardo meraklısı delikanlının suratı kıpkırmızı oldu. İhsan da bir taraftan "Ayıpır!" diye bağırırken, bir taraftan pirinçten yapılmış kalın ayakkabı çekeceğini ensesine birkaç kere indirmişti.

Nihayet biçareyi onlara teslim eden Murat, seyircilere doğru yürüdü.

— Bilardo seyretmek istemişsiniz, dedi, ben oynarsam, seyredersiniz?

— Biz mi? Kim söylemiş... Halt etmişler! Sen beni bilmez misin Murat Bey...

— Def olun!.. Gözüm görmesin!.. Allah belanızı versin!..

Herifler kuzu gibi gidince, Mehmet yanlış yere çarptığını anlamıştı. Birkaç gün, "Ben bu öcü alırım!" diye dolaştı. Taraftar aradı. Lakin en güvendikleri:

— Murat iyidir yahu! Sen de gittin kime çattın? dediler.

Sonunda işi, bilardo seyircilerinin yabancılığından istifade ettiğine vererek evvela tanıştılar, sonra da barıştılar.

O günden sonra Ali kahveye girince Murat'a bakar, oradaysa gülümseyerek yaklaşır, edeple selam verir, yanına otururdu. Her lafa karışmaması, arada bir şey almaya koşması, sigarasına kibrit tutması Murat'ın hoşuna gidiyordu.

"Her sene mübarek 'ramazan' ayında her tarafa kangal kangal 'nur' yağar! Mübarek 'ramazan' ayı geçince, 'nur' kısmı duracak değil ya... Çekilir geldiği yere gider. İşte bu mübarek ayda, her sene, yalnız Şehzadebaşı'na 'nur' yerine, haşa huzurunuzdan 'orospu çocuğu' yağar. İşin garip tarafı, 'nur' kısmı gibi, mübarek 'ramazan' def olup gittikten

sonra geldiği yere dönmez... Bizim Şehzadebaşı'mıza yerleşir, kalır!"

Bunu Ertuğrul Hikmet söylerdi. Ali için de, kavgadan bir müddet sonra gene aynı sözü tekrarlamış, yalnız: "Bu bir acayip orospu çocuğu ya, Allah encamını hayra tebdil eylesin! Amin!" demişti.

Murat öfkeyle gülümsedi. Sonra Ali'nin Hayret Bey için söylediğini hatırlayarak etrafına şaşkın şaşkın baktı.

Bulunduğu yerde, latife tarzında dahi sözünü ettirmeyeceği bu namussuzlukların, işte gelip orta yerine kurulmuştu.

Yavaş yavaş bir başka mesele düşündü. Seneler geçtiği, üzerinde uzun uzun düşündüğü halde, hayatını belki on kere anlayamadığı işler dolayısıyla ölüm tehlikesine hiç düşünmeden atmış olan Mahir Efendi'nin, evini yangından kurtarmak isterken can vermesinin sahici sebebini bulamamıştı. "mal canlıydı desem... Ne zaman boru çalınmışsa koşmuş... Üstüne elzem olmayan yerlerde ileri atılmış..."

Sakın, ayda kazanılan otuz beş liranın, bu kadar müthiş, bu kadar namussuz, bu kadar kancık bir şey olduğunu, gene bu kadar korkunç bir sarahatle anladı mı acaba?

Ayda otuz beş lira annesini belki veremden kurtarırdı. Aynı otuz beş lira kendisine de, bu çirkefe sürünmeden yaşamak imkânını verebilirdi. O zaman elbette bu işler olmayacak değillerdi. Fakat asırlardır çaresizlik çekmiş, çaresizliğin bütün hacil edici çeşitlerini en sahici insan ızdırabını çekerek denemiş Türk milleti, "Göz görmeyince gönül katlanır!" rahatlığını, bu pis aldanışı belki de, daha müspet işler yapmak için elde ederdi.

Üzerine şiir yazdığı kâğıtları yavaş yavaş yırtıp sepete attı. Babasını haklı bulmasının garip sevinci, bu haklı buluşun şimdi hiçbir işe yaramadığını, ümitsiz ümitsiz hissetmesiyle bütün manasını kaybetmişti.

Tıpkı kendisi gibi, bir türlü bırakıp gidememiş olan bir kadını –Hayret Bey'in karısını– takdirle hatırladı. O da kendisi gibi, belki de ekmek parası için bırakıp gidememişti. Onun ekmek parası ölçüsü otuz beş lira değildi de, mesela ayda yüz elli liraydı. Fakat bu, ikisinin de aynı zaruretlerle aynı batağa saplanıp kaldıkları hakikatini de-

giştiremezdi ki... Yalnız burada bir mühim nokta vardı. Kadın yirmi sene sonra da, faydasız olduğunu bile bile tekrar tekrar mücadeleye atılıyordu. Bakalım, bu mahvedici, alçaltıcı gidişin içinde, yirmi sene sonra değil, iki sene sonra Murat, aynı mücadele gücünü, şu anda daha iyi anladığı bu sahici kahramanlığı, kendisinde bulabilecek mi?

Korkuyla etrafına baktı. Dudaklarını yaladı.

Telefon çalınca anlamadan bir an baktı. Dinleyiciyi yılan tutar gibi çekinerek aldı:

— Alo!

— Alo! Siz misiniz Murat Bey?

Murat, öksürdü:

— Kimsiniz?

— Pekâlâ biliyorsunuz! Biliyorsunuz da gene soruyorsunuz?

Murat bu karışık halet-i ruhiye içinde kendisiyle kaç gündür eğlenen hanıma hazırladığı tuzağı apansız kurmaktan kendisini alamadı. Türkçe olarak:

— Şimdi karşımda kim oturuyor biliyor musunuz? diye sordu.

— Anlamıyorum. Lütfen Fransızca...

— Pekâlâ anlıyorsunuz!.. — Böyle demişti ama, telin öbür tarafında, umduğu tereddüdü bile bulamamıştı —: İsminizi tekrar rica ederim... Üzüntü verdiğinizizi biliyorsunuz. Size gaddar diyeceğim ama, bu üzüntünün bile beni ne kadar sevindirdiğini tahmin ettiğinizi düşünüyorum... Kelime haksız olacak...

— Orada olup bu cümleleri nasıl söylediğinizi seyretmek istedim. Şu anda saçınızdan bir tutamı alnınıza düşmüş müdür? Rica ederim kaldırmayın. Size pek yaraşıyor. Beni biraz sevseniz kim olduğumu derhal keşfederdiniz! İşte bu kalpsizliğinizin cezasını çekiyorsunuz!.. Sakın gene yalnız olmayasınız...

— Tabi yalnızım...

— Yazık! Dünyanın en güzel fırsatlarından birisini daha kaçırıyorum desenize... Şimdi orada olmalıyım!..

— Ne yapardınız?

— Tahmin edemiyor musunuz?

— Hayır! Hiç!

— Pek de safsınız sevgilim... Sizi öyle öperdim ki... Bir tek öpüşte bütün öpmek kabiliyetinizi tükettirdim. Başka hiçbir kadına bir zerre bile kalmasın diye... Allahaismarladık...

— Durunuz... Rica ederim... Bakınız ne diyeceğim!

— Yalan! Allahaismarladık.

Telefon kapandı. Murat, artık bütün sıcaklığını kaybederek bir anda ölen kendi telefonuna, dünyanın en büyük çaresizliklerinden birisiyle bir müddet baktı. Ve bu sefer, tamamıyla başka bir manada dudaklarını yaladı.

"Bu işle ciddi suretle meşgul olmalıyım!" diye keyifle düşündü. Telefon şirketinde çalışan birisini bulup kendisiyle biraz evvel görüşenin kim olduğunu nasıl öğreneceğini sormalıydı. Santraldaki matmazel, son defa o kadar rica ettiği halde, bilemediğini söylemiş sonra:

— Yoksa memnun değil misiniz? diye gülerek muhavereleri dinlediğini de anlatmak istemişti. Bir kadın, diğer bir kadının sırrını mutlaka saklamaya karar verince, buna hiçbir çare bulunamayacağını Murat biliyordu.

Bugün aksi gibi, bir iş bahane ederek Safo da gelmeyeceğini söylemişti.

"Yordanidis..." diye bir şeyler düşünmeye henüz başlamıştı ki, Rum delikanlısı içeri girdi:

— Bir dakika uğradım, dedi, hemen gidiyorum. Çok düşündüm azimim Murat! İki taraflı vicdan azabı çekiyorum. Bu münasebetsiz azabı iki taraflı çekmektense bir taraflı çekmek belki de daha kolaydır. Nihayet bizler erkeğiz... Bilhassa kadın denilen korkunç mahluklara karşı birbirimize yardım etmekle mükellefiz. Zaten başka türlü de haklarından gelemeyiz ki...

Murat ümide kapılarak sözünü kesti:

— Bitirecek misiniz? Meraktan çatlıyorum...

— Bırakmıyorsunuz ki... Ne diyordum: Haklarından gelemeyiz.

Yalnız rica ederim... Siz de elbette bir fırsatta size karşı gösterdiğim bu dostluğu unutmaz, bana yardım edersiniz.

— Neymiş canım? Telefon...

— Bırakın telefonu... Kızlar bize, bize değil yalnız size büyük bir şey... Hazırlıyorlar...

— Ne?

— Bir sürpriz!

— Ne gibi?

— Bir büyük gezintiye karar verdik... Perşembe akşamına kadar...

— Nereye? Safo ile Matmazel Şarlot mu?

— İyi bildiniz. İkisi... Ne oyunlar canım! Ne planlar?.. Bir sürü çıkaracaklar... Sizi telaşlandıracaklar. Mamafih, benim sırlarını ele verdiğimi bilmesinler diye siz gene öyle davranınız...

— Nasıl davranayım?

— Onların istediği gibi...

— Onların ne istediğini bilmiyorum ki..

— Kadınlar ne istediklerini bize kolayca anlatırlar. Meraklanmayın.

— Nereye gidilecek?..

— Boğaz'a...

— Gece Boğaz'da mı kalacağız?

— Evet... Asıl sürpriz burada... Otelde odalar çoktan tutuldu. Yalnız hanımlar vapuru kaçırmış olacaklar... Telaşlanıp nazlanacaklar... Falan... İşte bilirsiniz...

Murat: "Acaba telefon eden aşıfte Şarlot mu?" diye düşündü. Sonra bu düşüncesini, Yordanidis sanki anlayabilmiş gibi telaşlandı. Zaten bu anda, kendisini sevindirecek sürprizler hazırlamakla uğraşan Safo'nun çocuk yüzü gözünün önüne geldi. Ondan başka her şeyi unutarak sevinçle güldü.

— Müjdenize teşekkürler... Kahveyi hak ettiniz, dedi.

— Yalnız kahveyi mi? Ben sizin kadar soğukkanlı bir Türk daha görmedim.

Yordanidis böyle söyledi ama, garsonu çağırmak için zile de bastı.

Üçüncü Bölüm

"Kör Uçuş"

1

Murat o gün İngiliz kumaşından kostümünü ilk defa giymişti... Perşembeye hazırlanan gezmeden evvel, birkaç kere kullanıp yabancılığını bertaraf etmek istiyordu.

Adliye’de diğer kâtipler kıyafetini pek şık buldular.

— Hayrola! Bir iş mi var Allasen?

— Bir iş mi var olur mu? İş olduğu belli bir şey! Aman çocuklar peşini bırakmayalım...

— Ya, birer şerbet ısmarlarsın, yahut parmağımız içinde... Sonunu sen düşün! diye takıldılar.

Boşanmaya uğraşan, bu sebeple hiç değilse mahkeme bitene kadar erkeklerden nefret etmeleri icap eden hanımlar, bir kocakarının tabiriyle “Maşallah fidan gibi oğlan” dediği delikanlıyı göz hapsine almışlar, evlenmek için yaşlarını tashih etmekle meşgul nişanlı kızlar, beğendiklerini saklamamışlar, hele daktilolar, kumaşın fiyatını soracak kadar ileri gitmişlerdi.

Tesadüf de bir hayli fırsat verdi. Topu topu üç dava vardı. Üçü de on dakika içinde talik olunmuş, belki de o gün için dünyanın en şık avukat kâtibi, akşama kadar serbest kalmıştı. Kibirli olmamaya çalışan ağır bir yürüyüşle Alemdar Sineması’nın önünden geçiyordu ki, yarı manav, yarı tütüncü dükkânında bir şey alan uzun boylu birisi, kendisine dikkatle baktı. Sonra da:

— Murat sen misin? diye ciddiyetle sordu.

— Vay Necip! Merhaba!

— Yahu anlaşılmaz bir adamsın. Bir bakıyorum, hamal gibisin, bir bakıyorum Prens dö Gal'e dönmüşsün! Beğendim! Çok beğendim.

Daima dalgın olan ve daima dünyaya ait olmayan şeyler düşünerek bizzat kendisi de dahil olduğu halde, insanlara asla dikkat etmeyen Necip'in bu iltifatı, kıyafetini yadırgayan Murat için pek kıymetliydi. Bu garip tabiatlı mektep arkadaşına bu alakasından dolayı mutlaka bir şey ısmarlamak ihtiyacı duyarak:

— Nereye? diye sordu.

Necip, kederli ve ümitsiz omuzlarını silkti:

— Bilmem ki...

— Ne demek?

— Bilmem... — Çenesiyle ileriye gösterdi. — Bu baş belalarına sormalı... — Durdu. Müşkilatla bir şey hatırladı —: İyi tesadüf! Beni canımdan bezdiriyorlardı. Gel seni takdim edeyim de kurtulayım. — Hemen koluna girdi —: Rica ederim gel...

— Dur, kime takdim edeceksin?

Beyazlar giyinmiş üç kız, yokuştan aşağıya iniyordu.

— İşte... Buradalar!.. Başımın etini yiyorlar... Şu kızı hayırlısıyla evlendirseler de, derdi üzerimden def olsa...

— Kimi?

— Bizim hemşireyi! Ben usandım... Gel...

Kızlardan birisi, kavyelerinin dalgınlığını, bu refakati pek gönülsüz kabul ettiğini biliyor olmalı ki, kaybetmemek için dönüp baktı. Birisini kolundan çekerek gelmekte olduğunu görüp durdu.

Aralarında beş adım kalmıştı ki, Necip, muzaffer bir sesle:

— İşte buyrun hanımlar! dedi, o kadar istiyordunuz!.. Size Fakir-i Pürtaksir'i takdim ederim.

Necip'in kız kardeşi Mualla:

— Yok canım! Ne saadet! diye eldivenli küçük elini kaldırdı.

Sarışındı. Kanarya kuşuna benziyordu.

Kumral olanı, –anket defterine “İnci” diye imza atan hanım– inanmadığını saklamadı. Fakir-i Pürtaksir’in her zaman derbeder gezdiğini, kıyafetine itina etmediğini duymuştu.

Üçüncü kız, esmerdi. Bu esmerlik, geniş kenarlı hasır şapkasının altında tarif edilmez nüshalarla öyle tatlı bir hal almıştı ki, durup bir pastel portre seyreder gibi hayran hayran bakmamak elde değildi.

— İşte hanımlar! Buyrun! Size teslim. Kaçarsa mesuliyet kabul etmem!

Üçü de, gözleriyle delikanlıyı yokladılar. Bu yoklayış, elle temas kadar doğrudan doğruya olmuştu. Nihayet Mualla:

— Sahi mi? diye Murat’a sordu. Necip ağabeyim dalgındır. Onu aldatmıyorsunuz ya...

— Hayır efendim!

İnci:

— Pek tuhaf bir fukarasınız diye gülümseyerek elini uzattı, defterimi kıymetlendirdiğiniz için teşekkürler... Biraz geç kaldım ama, kabahat sizin!

— Akıllı sualler soran bir defterin ciddiyetini bozduğum için özür dilerim.

Ve esmer kıza gözlerini kırıştıtararak baktı. Sonra korkmuş gibi durdu:

— Fatma! Siz misiniz? diye sordu.

— Benim elbette...

Mualla:

— Demek sahiden tanışıyordunuz! dedi. Fatma o kadar söyledi de inanmadımdı.

— Artık tanışıyorduk, denemez! Şimdi yeniden tanıştık. Başka bir yerde görseydim mümkünü yok çıkaramazdım.

— O kadar mı büyümüş?

— Hiç ummadığım kadar... Ben onu her zaman o küçük, huysuz, bir türlü memnun olmaz, fakat gene de haşarı kız çocuğu kalacak sanırmışım! Görüşmeyeli ne kadar oldu?

— Beş sene...

— Siz beni tanır mıydınız?

— Bilmem ki... Bir bakıma tanırdım gibi geliyor... Yüzünüzde büyük değişiklik olmamış... Bıyık sizi fazla değiştirmemiş... Yürüyelim mi efendim!

— Fakir-i Pürtaksir'i de beraber sürükleyerek...

— Elbette!

— Biz, Sarayburnu'na gidiyoruz!

Necip:

— Belki işi vardır hanımlar! demeyi nasılsa akıl etti.

— Hiçbir mazaret dinlemiyorum! diye Mualla ayağını yere vurdu.

İnci:

— Onu bir güzel imtihan edeceğiz! Buna çoktan beri karar verdik! diye güldü.

Beraber yürümeye başladılar. Murat, Fatma'ya:

— Valdeniz hanımefendi, nasıldır? diye sordu.

— Şimdilik size dehşetli küsmüş bulunuyorlar... — Sonra Murat'ın annesi Canseza Hanım'ın öldüğünü hatırlamış olmalı ki, yüzü kederlendi —: Bizi dost saymadığınıza ayrıca üzüldük, dedi, insan büyük ızdıraplara rastladığı zaman, eski dostlarını ararmış. Belki bu söz hakikat değil, belki biz sizin böyle sıralarda arayacağınız dostlardan sayılmıyoruz.

— Beni ne kadar sevdiğinizi bilerek mi, sizi dost saymıyorum. Şimdi ceza olarak adınızı söyleyeyim de siz de görün!

Öteki kızlar, ısrar ettiler. Murat küçükken Fatma'yı "Kara Fatma" diyerek ağlatıncaya kadar kızdırdı. Evvela bu "Kara Fatma" sözünü, Anadolu harbine iştirak etmiş bir kadından bahsedilirken duymuş, Fatma'yı üzeceğini aklına getirmeden söylemişti. Aynı yaştaki bütün çocuklarda olduğu gibi karşısındakinin kızdığını anlayınca, ısrar etti. Fatma darıldı. Annelerine şikâyet etti. Canseza oğlunu sahiden payladı. Murat hiç aldırmadı.

Şimdi Fatma, gene o zamanki gibi alt dudağını hafifçe ısırmişti.

Sanki ağlamaya hazırlanıyordu.

— Neymiş?

— Haydi!

— Bize böyle bir başka adı olduğunu hiç söylemedi...

— Övünmek istememiştir de ondan... Fatma Hanım'a küçükken biz, "Hanım Sultan" derdik. O kadar nazlıydı.

— Kime naz ederdi?

— Herkese nazlanırdı ama, galiba nazını en çok ben çektiğim için bana bir etmediğini bırakmazdı.

— Mesela?

— Mesela, en gaddarcasını söyleyeyim: Fatma Hanım gelince, ben hemen tavanarasına çıkardım. Oralannı canım çıkararak süpürür, temizlerdim. Minderler taşırdım. İğneyi ellerime batırarak sinemanın perdesini tamir eder, çekici parmaklanma vurarak gererdim. Elektrik yerine kullandığım küçük lambaya gaz koyacağım derken bir kere, şişeyi kırmıştım. Hiç unutmam, çarşıya kadar koşarak gittim, hiç durmadan koşarak geldim. Nefes nefese... İşte bu kadar fedakârlıklardan sonra, Fatma Sultan'ı bir yalvarmayla sinema salonuna çıkarırdım. Mahallenin diğer çocukları da, bu eğlenceye kimin sayesinde nail olduklarını bildikleri için Hanım Sultan'a nasıl yaltaklanacaklarını şaşırırlardı. Fakat gene de kendilerini memnun edemezdik.

— Neyi beğenmiyor?

— Filmi! Benim boyalı filmimi... İneğin sahici inek gibi başını salladığı akıl almaz derecede harikulade filmimi... Gala müsamerem için itina ile sakladığım harikayı...

— İnek n'apıyordu bakalım?

— İnek n'apabilir ki efendim... Filmin boyu topu topu beş altı metre idi. İnekceğiz, başını ahırından çıkarıp ancak bir kere sallayabiliyordu. Şimdi düşünüyorum da, belki bu biricik sallayış bile tamamlanamıyordu.

Mualla:

— Ben Hanım Sultan'a hak verdim! dedi.

İnci:

— Hayır! diye ciddiyetle itiraz etti, mesele ineğin kısacık görünüşünde değil, bir misafiri memnun etmek için sarf edilen samimi gayrette... Fatma Sultan haksızmış.

— Sizin kalbiniz sahiden inci! Baksanıza, Fatma Hanım, hâlâ eski kanaatlerinde ısrar ediyorlar ki... Bir şey söylemediler...

— Hayır! Bana "Hanım Sultan" demezdi. "Kara Fatma" derdi. Beni ağlatırdı. Şimdi ne zaman etraflarına keder veren gaddar erkeklerden bahsolunsa, ben bu Murat'ı hatırlarım. Daha garibi nedir bilir misiniz? Buna benim harap olduğumu bir kere anladıktan sonra... Çektiğimiz zaman bir kere olsun yanılıp da söylemedi.

— Daha ne istiyorsunuz?

— Dinlesene şekerim, benim kendisine en çok sokulduğum, onu en çok sevdiğim sırada söylerdi. Kendisini sevdirmesini bir bilirdi ki... Böyle arkadaş hiç görmedim. Yemişlerin en iyilerini seçip size verir. Hizmetinize koşar. İnsan küçükken bunlara çok seviniyor. Her şeyi unuttur, tatlı tatlı gülmeye başlardım ki: "Kara şeyciğim, derdi, Fatmacığım! Buyrun!" İki tane kirazı yan yana getirmiş uzatıyor. Hani böyle bir çocuk falı vardır. Annemizle babamızı tutarız. Kalbim vurmaya başlar, yalvarırım: "Hani söylemeyecektiniz Murat? Söz vermiştiniz!" "Ben mi Kara Fatma'cığim! Aldırma!.. İşte tuttum. Beğeniniz bakalım Kara Fatma Hanım!" "İstemiyorum!" "İyi ama siz sahiden karasınız! Ben uydurmuyorum ki... Bir ayna getireyim mi? Hele şunlardan birisini beğeniniz de..." "İstemem! Canseza Teyzeme söyleyeceğim! Bir daha evinize gelmeyeceğim!" "Ben size gelirim Kara Fatma Hanım! Hem siz giderek daha fazla kararıyorsunuz. Arap Bacı'ya dönerseniz hiç şaşmayacağız!"

— Peki sinema için söyledikleri?

— Onlar doğrudur. Beni eğlendirmek, güldürmek, sevindirmek için her fedakârlığı yapardı. Fakat sonunda "Kara Fatma" diye zıddıma basmak için. Zaten Süheyla, — İnci'nin adı buydu — müstear defterine verdiği cevaplardan da ne kadar şey olduğu belliydi.

— Ne olduğu?

— Merhametsiz olduğu... — Murat'a çocukluk günlerinde olduğu gibi kibirli bakışlarıyla baktı: Sonra güldü —: Ben de onu “Merhametsiz” diye kızdırırdım. Buna nedense pek kızardı. Sonra hatırladıkça şaşardım. O yaşta garip değil mi? Hâlâ kızıyor musunuz?

— Hâlâ!.. “Merhamet” insanın ayakları üzerinde yürümesi kadar asli maddelerden birisidir. Olmadı mı, o şahıs bir ucube sayılır. Reşat Nuri, Acımak'ta bunu ne güzel anlatmıştır...

— Evet! Ne güzel! diye Fatma tasdik etti.

Gülhane Parkı'nın, şehrin kaldırımlarıyla iç içe duran ve bu sebepten insana biraz suni gibi gelen büyük ağaçlarının arasında denize doğru gidiyorlardı.

Murat, çocukluk günlerine dalmış, âdeta bu rabitasız hayat parçaları arasında kaybolmuştu. Kendisini ne kadar kurtarmak istiyorsa o kadar çok maziye gidiyordu.

Fatma'yı kızdıran iki kelime daha vardı. Murat'ın ona “Nişanlım” demesi, bir de “Kız!” diye hitap etmesi...

Süheyla:

— Sizi annem istiyor, dedi, bilir misiniz? Annem ressamdır.

— Ne iyi! İki misli annedir.

— Bilakis, ben tersini düşünüyorum. Sanatkârlar hodkâm olurlar. “Yarım Anne” deseniz daha doğru!

— Sakın ha... Annenizi sahiden kederlendirirsiniz! Böyle düşündüğünüzden hattâ şüphe bile etmemeli. Sanat, hisleri inceltiyor. Annelik de öyle... İkisi bir arada ise, insan yaşamaya doyamaz. Valdeniz hanımefendiye hürmetlerimi takdim etmek isterim. Ellerini' öptüğümü lütfen söyler misiniz?

— Ne kadar sevinecek! Mersi!

Mualla:

— İşte “deniz” diye ben buna derim! diye âdeta sevindi.

Necip:

— Bunda yüzülmez, insanın ağzına su kaçar, diye karşılık verdi.

— Yüzmek için değil... Yelken için...

Kızlar, Fakir-i Pürtaksir'i sahiden imtihana karar vermişlerdi. İnci, yani Süheyla:

— Siz ne fikirdesiniz? diye sordu.

— Ben de Mualla Hanım'ın kanaatindeyim, deniz çarşaf gibi olursa, deniz bile değildir. Deniz denize benzemeli...

Avukat yazıhanesinin çıplak kâtip odasında “**İşte deniz ve dağlar ve martı kanatları**” mısraını nereden bulup çıkardığını düşünerek sustu.

Fatma, düşüncesini sezmiş gibi...

— Denizi en iyi anlatan şiir? diye sordu.

Mualla, Yahya Kemal'in bir şiirini hatırlattı. İnci, Fikret'ten Mavi Deniz'i söyledi. Murat, süratle düşündüğü halde, içinde bulduklarını haletiruhiyeyi ifade eden bir şey hatırlayamıyordu. Aklına gelenler, hep kederli şeylerdi. Halbuki şu anda, bütün boyaları, hatları ve hareketleriyle tabiat ve bu tabiatın içinde beyaz elbiseleriyle şiirler düşünen kızlar, insanı yoracak kadar ümitliyidiler.

Fatma, biraz kalın, fakat çok ahenkli sesiyle, mırıldandı:

— “**Ufuklardan ufuklara...**

Ordu, Ordu!

Köpüklü mor dalgalar koşuyordu.

Hazer rüzgârlarının dilini konuşuyordu. Balâ'm

Konuşup coşuyordu”

— Nasıl?

Murat, kaşlarını hafifçe çattı. Bu komünist şairi sevmemek için epi zamandır var kuvvetiyle kendisini zorlamaktaydı.

— Deniz için değil, dedi, göl için yazmış!

— Bilmem ki... Bu göl için yazılmış, yoksa “**Mehtabı sürükledin sularda**” mısraı mı?

— Efendim?

— Öyle ya... Seslere bakın... Viktor Hügo'da aynı seslere rastladım. Bir mısraı şöyle bitiyordu galiba...

“... **Les Flots vers naus**” Buradaki ses ne güzel. Nâzım Hikmet’te bu sesin daha mükemmeli var:

“Devrilen

bir atın

sırtundan

inip

Şahlanan

bir ata

biniyor kayık!”

Bir kere dalgaların kıvraklığını veriyor. Sonra “kayık” kelimesi “kayıkhh!” diye okunacak ki... Türkmenistanlı dümencinin yanındaymışsınız gibi suyun küpeşteye hışımla sürünmesini dinleyeceksiniz!

Murat, demin hatırladığı mısraya güvenerek bir başkasına aitmiş gibi kendi şiirini okumaya hazırlanmıştı. Fena halde utandı. Bu Nâzım Hikmet ne zaman araya girse, vezinli şiirlerin hepsinde bir kifa-yetsizlik, tıknafeslik, insanı öfkeliendiren bir acz başlıyordu.

— **“Denize dönmek istiyorum.**

Mavi aynasında suların

Boy verip görünmek istiyorum.”

Burada da “boy verip” sözü var. Şairlerde bir ilahi kuvvet olmalı. Bunu akıl bulup buraya koyamaz gibi... İyi şiirde kelimeler, artık her zaman kullandığımız aletler değil... Mesela buradaki “boy verip” bir başka varlık...

— Şiirin tamamını biliyor musunuz?

— Tabi...

— Haydi öyleyse... — Az kalsın Kara Fatma diyecekti. Sözü süratle değiştirdi —: Lütfen...

Fatma, delikanlının içinden geçenleri anlamış gibi gülümsedi:

— **“Boy verip görünmek istiyorum.**

Gemiler gider engin ufuklara gemiler gider.

Gergin beyaz yelkenleri dolduramaz kader

---

1) Dalgalar bize doğru geliyor.

Elbet ömrüm bu gemilerde bir gün nöbete yeter!
Ve madem ki bir gün ölüm mukadder

Ben sularda yanan bir ışık gibi

Sularda sönmek istiyorum.

Denize dönmek istiyorum, denize dönmek istiyorum!"

Bizim şairler denizi şimdiye kadar bir başka şeye dekor olarak kullanmışlar. Ekseriya aşka... Hem de ümitsiz aşka... Nâzım Hikmet'in denizi de elbet bir sembol... Fakat dekor değil... Madde-i asliye... Burada bilakis bizzat şair kendisini dekor haline koymuş...

— İyi okuyorsunuz! Tıpkı böyle okuyor dediler.

— Siz dinlemediniz mi?

— Maalesef. Bir arkadaş pek meraklıdır. O hep okur.

— Neşredilmişlerden başka şiirlerini de okur mu?

— Evet!

— Hangisini?... Bir "Karınma mektup" varmış.

— Var.

— Biliyor musunuz?

Fatma bunu heyecanla sormuştu.

Murat sakın cevap verdi.

— O kadar çok tekrarlandı ki galiba ezberledim...

Bunu laf olsun diye söylemiyordu. Hakikatti.

— Rica ederim, okur musunuz?

— Ben sizin gibi duyarak okuyamam. Çünkü şairini hiç sevmiyorum.

— Ne diyorsunuz? Bu şair sevilmez mi? Inanmam!

— Kendisiyle hiçbir alışverişim yok. Fikirlerini sevmiyorum.

— Fikirleri beni de alakadar etmiyor. Bir şey anlamıyorum. Şiirleri güzel. Haydi okuyun bakalım!

— Bir tanem!

Son mektubunda yüreğim sızlıyor,

başım sersem diyorsun,

Seni asarlarsa,

Seni kaybedersem diyorsun

Yaşayamam!

Yaşarsın karıcığım,

Dağılır bir duman gibi kederin rüzgârda

Yaşarsın Nâzım'ın kızıl saçlı bacısı

Ancak bir yıl sürer

Yirminci Asırlarda,

Ölüm acısı!..

Ölüm, bir ipte sallanan bir ölü!

Bu ölüme bir türlü

Razı olmuyor gönlüm.

Bir seher vakti

Bir çingenenin kallı bir örümceğe benzeyen eli

Takacaksa ilmeği boğazıma

Mavi gözlerinde korkuyu görmek için

Beyhude bakacaklar Nâzım'a!

Ben alacakaranlığında son sabahımın

Siz dostlarımı düşüneceğim

Ve yarı kalmış bir türkünün azabını

Toprağa götüreceğim

Karım benim,

İyi yürekli,

Gözleri baldan tatlı arım benim

Neden yazdım istendiğini idamımın

Daha dava ilk adımında

Ve henüz bir şalgam gibi koparmıyorlar

kafasını adamın

Bunlara aldırma boş ver

Paran varsa eğer

Bana bir fanile don al,

Tuttu gene bacağımanın siyatik ağrısı

Unutma ki

Daima iyi şeyler düşünmeli bir mahpusun karısı...

Ötekiler şaşkın bakakaldılar. Fatma yaşaran gözlerini saklamak için başını çevirdi. Neden sonra:

— Bunu bana lütfen yazınız! dedi. Siz çok güzel okuyorsunuz. Ne de olsa erkek sesi daha iyi gidiyor. Biliyorum. Çünkü erkekçe yazılmış.

Murat da, Ertuğrul Hikmet'i tıpkı tıpkısına nasıl olup da taklit edebildiğine şaşmıştı. Önce bir kere bile böyle yüksek sesle okumadığı halde, bu nasıl mümkün olabilmmişti. Laf olsun diye:

— Evet, bir acayıklık var, dedi, başka hiçbir tarza... benzemiyor. "Boşver" sözüyle "siyatik ağrısı" ve "fanile don", hiç değilse böyle bir şiire giremez sanılır. Bazan da bilakis ne kadar sade yazar. Galiba asıl cesareti de buradadır. Mesela:

"Gece gelen telgraf

Dört heceden ibaretti.

'Vefat etti.'"

Bir şeyler öğrenmeye mecburuz. Anlıyorum. Her yeni şey gibi bu da eskisinin hatalarını birdenbire önümüze çıkardı.

İnci Hanım ihtiyatla konuştu:

— Hele bir de, o "hatalı" dediğiniz eskilerden dinleyelim...

— Hayır! Onu hep ezber biliyoruz. Şu Fakir-i Pürtaksir'den bir şeyler olsa...

— Şu Fakir-i Pürtaksir diyorsunuz... Ve de "bir şey olsa..." Bir şey olsa Fakir-i Pürtaksir olur mu?

Galiba pek yumuşak itiraz ettiği için Fatma yüzüne korkuyla bakıyordu. "Karıma mektup"tan sonra hangi şairin eski tarz şiiri okunsa mahvolmaya mahkûmdu. Böyle bir şeyin Murat'ın başına gelmesini istemediği anlaşılıyordu.

Murat, bu gizli himayeyi minnetle kabul etti. Fakat hiçbir şey belli etmeden:

— Baş üstüne! dedi. Bu da bir mektup!

"Sana ne menekşe gönderdim

ne gül!

Sana gönül verdim

Birden,

İki çıplak ayakla bir göğüs pupa yelken
yol aldı içimde.

Gece mehtaba bakıp sarmaşırdık,

Kaçak mal kaçırır gibi

İyi günler taşırdık
Sırtımızda.

Sen benim ilk gözağrısın

Hani çocuk kalbimizin

yalnayak gezdiği zamanlardan...

Ay derdin,

Oy derdin

Beni soy derdin

A kızım!

Bak ben yine yalnızım!

Sen sallandığın beşikte

Şimdi ikinci yavrunu sallıyormuşsun

Gitti gelmez o gönül

gitti diyormuşsun

Gitti evet!

Ve hepsi bitti evet!

Ötekilerin alkışları arasında Fatma gözlerinde daha büyük bir korkuyla yavaşça sordu:

— Bu sizin mi?

— Benim olur mu, eski dost İlhami Bekir'in... Ama, pek seviyorum. Pek...

— Okuyuşunuzdan belli!

— İşte Nâzım Hikmet'te olmayan budur. O kocaman şeyler yazıyor. Şiir mi sahiden büyük, yoksa, şiire o büyüklüğü veren kendisine göre mühim olan mevzular mı, insan kestiremiyor.

— Bunu görüp Nâzım Hikmet'e söylemelisiniz.

— Ya Bursa'ya gitmeliyim! Yahut daha dört buçuk sene bekleme-
liyim. Malum ya, altı buçuk sene hapse mahkûm!

— İkisine de değer... Evvelce görmediniz mi?

— Hayır! Fırsat düşmedi.

— Yazık! Onunla aynı zamanda yaşamakta olmak insana gurur
veriyor.

Murat, zıddına basılıyor gibi rahatsızlık hissetti. Boş bulunarak
“Peki Kara Fatma! Size öyle çarpuk çarpuk satırlarla şiirler yazaca-
ğım! Yanıldığınızı anlamanız için...” diye düşündü.

— Rahmetli pederinizle benim babama bir manada çatıyor ama,
dedi.

— Dedim ya... O tarafları beni zerre kadar alakadar etmiyor. Ben
edebiyatçıyım. Yalnız edebiyatı bilirim.

— Pederinize söven bir edebiyat olsa bile mi?

— Beni korkutamazsınız! Evet...

— Sizi korkutmak imkânsız Fatma! Ben korktum.

— Bir de şöyle düşünüyorum. Böyle bir şair, bilmeden söylemez.
Babam sahiden iyi adamsa Nâzım Hikmet onu mutlaka sever. Buna
sanatı bakımından mecburdur. Sanatta bir seviye var ki... Bundan
hep şüphelenirdim... Şimdi daha sarıh anladım. Size bu yardımınız-
dan dolayı teşekkür ederim. Evet... Bir seviye var ki, oradan sonra sa-
natkâr, fenalık edememek lazım... İyilerle beraber olacak... Siz bu
mevzuda peşin hükümlerle hareket ediyorsunuz... Birçokları da sizin
gibi... Haksız olmanızdan hiç şüphelenmediniz mi?

— Bunu düşüneneğim... Düşünmeden evvel, iyi şair olduğunu
kabul ettiğimi söylemeliyim.

Bugün Yordanidis'in, kızların sürprizine ihanet etmesi Murat'ın
işine yaradı. Yoksa, Fatma'nın perşembe akşamı yemek davetini, İn-
ci'nin cuma günü kendisini annesiyle tanıştırmak isteğini kabul ede-
rek işi karmakarışık bir hale getirecekti.

Necip vasıtasıyla kararlaştırıp bir gün buluşmak üzere parkın ka-
pısında ayrıldılar.

Perşembe günü yedi vapuruna nefes nefese yetişmişler, ancak kalabalık güvertede bir yere sıkışınca birbirlerinin yüzlerine bakabilmişlerdi.

Safo, belli belirsiz tuvaletiyle bu akşam bir başka türlü güzeldi. Çalışırken giydiği mektep önlüğüne benzeyen koyu renk entarileri ve boyasız yüzüyle pek ufak gösterdiği halde, şimdi hafif pudra, hafif ruj, bir de omuzlarını olduğundan daha geniş, göğsünü daha kabarık gösteren tayyörü, bilhassa geniş kenarlı hasır şapkası ve eldivenleri onu yeni evlenmiş bir genç kadın haline getirmişti.

— Nasılım? diye yavaşça sordu.

— Bilmem ki...

— Neden?

— Gözlerim kamaşıyor sevgilim... Bir daha bu kadar güzel olma e mi?

— Yalancı! Ben hiç beceremem! Bunlar Şarlot'un marifetleri... Beğenmezsin diye korktum. Sen zaten böyle şeylere dikkat de etmezsin değil mi?

— Ben senin yüreğine dikkat ederim.

— Nasıl?

— Onu da bilmiyorum ama, sen yanımda olunca içim rahatlıyor. Bir emniyet hissi...

— Ben de... — Eldivenli elini kolunun üzerine koydu —: Sana bir şey söyleyeceğim. Biraz gel! — Murat başını eğdi —: Bu gece beraber kalıyoruz haberin var mı?

— Bunu birdenbire söylemezler... Sen beni sevinçten öldürecek misin?

— Vallaha! Senden saklayacaktık. Vapuru kaçırmış gibi davranacaktık. Bir vasıta bulalım diye telaşlanacaktık... Sus... Şarlot duymasın... Sevindin mi sahi!

— Çok... Ama ne fayda ruhum, gene de sana doyamam...

— Tabi... Bilmez miyim?

Murat, bir an, kolundaki eldivenin kendisini, bütün Safo'dan mahrum bıraktığını zannetti. Şöyle, "ay" kadar تنها bir yerde bir namütenahi günler ve geceler, hiç kıvıldamadan bu kızla beraber bulunmayı hayal etti. Bu kalabalık dünyada, ne kadar bir arada, hattâ aynı yatakta yaşasalar, şu anda arzu ettiği yakınlığı bulamayacağını anlıyordu. "Gözü arkada kalmak!", "Gözü açık gitmek" sözleriyle halkın neler anlatmak istediğini ancak, yeni seziyor gibiydi.

Şarlot'un "r"leri hafifçe peltekleştirip "ğ" haline getirdiği güzel Fransızcasını, kelimelerin manasını anlamadan ve anlamak istemeden bir şarkı gibi dinliyor, Safo'yu boylu boyunca ruhunda hissediyordu. Biletleri Yordanidis aldığı için hangi iskelede inceklerinden haberi yoktu. İçini çekti.

— Çok mu yoruluyorsun?

Murat, anlamadan baktı. Gülümsedi.

— Ben mi? Neden?

— Yazıhanede diyorum!

— Hayır! Ondan değil!.. Sana da öyle mi olur? Ben çok mesutsam, bir tatlı yorgunluk duyarım.

— Elbette... Herkes öyledir...

Vapurun süratiyle şapkasının önü sarsılıyor, saçlarından bir tutamı "nazla" kıvıldıyordu. Bir aralık, ellerini ustalıklı kullanarak bir şeyler anlatan Şarlot'a baktı. Onu Safo ile mukayese etti. Pek de farkına varmadan yaptığı bu mukayese pek hoştu. Birçok milletlerin hususiyetlerini almış olan güzel kızın cilveli hareketleriyle, eski bir milletin tek hatlı güzelliğini temsil eden Safo nasıl da birbirinin taban tabana zıddıydılar.

Şarlot, Yordanidis'e söyleyeceklerini tamamıyla söyledikten sonra Murat'a döndü:

— Aynı vapurla döneriz enişte bey, — "Enişte bey" sözünü Türkçe söylüyordu —: Olur mu?

— Neden? Bir yere oturmalı da, başka bir vapurla dönmeli...

— Geç kalırız diye çekiniyorum. Bu gece saza gideceğiz! Değil mi Mösyö Yordanidis?

— Evet. Saza...

— Olur. Bakalım... Ben mehtabı düşünmüştüm. Ay erken doğuyor. Boğaz'da seyrine doyum olmaz.

— Başka bir gece... Sen hiç konuşmuyorsun Safo?

— Dinliyorum... Beni boyadın ama, bak Murat beğenmedi!

— Sahi mi? Bunu yüzüne karşı söylediye, pek kabalık etmiş...

Hem de sana karşı değil, bana karşı!

— Neden masör?

Murat, Şarlot'a şaka olsun diye böyle hitap ediyordu.

— Çünkü sevgiliniz kırk yılda bir kere boyandı. Biz her zaman boyalıyız! Demek yüzümüze az bakmanız bundan...

Murat, birdenbire meçhul telefon muhaverelerini hatırladı. Bir münasip sırada, kimseye belli etmeden bu sırn öğrenmeye karar verdi. Uzaktan konuşma imkânından bilistifade kendisine cömertçe ilanı aşk eden aşifte eğer Şarlot ise, ona bu gece insanla alay etmesini öğretecekti. Hemen işe başlayarak doğruldu. Safo'ya:

— Üşüyor musun? diye şefkatle sordu.

— Hayır!

— Hava sert... Dur bakayım... — Kolunu beline dolayıp ince vücudu kendisine çekti —: Üşürsen ceketimi veririm.

— Hayır! Böyle iyiyim... — Ancak seven bir kızın becerebileceği iki mini mini hareketle delikanlının göğsüne yaslandı —: Böyle...

— İşte gördün mü? Üşümüşsün. Sen ne bileceksin.

— Evet! Sen beni düşünürsün tabi... Sen bilirsin!

— Cigara vereyim mi?

— Sonra... Bir tane içerim... Şimdi rahatımı kaçıır.

— Bu gece şarkı söyleyeceğiz...

— Rica ederim. Ben hiç bilmem!

— Hâlâ... Şuna bakın! Ben duymadım mı? Sesin pek güzelmiş.

— Öyleyse görürsün. Söylediğine de pişman olursun. Horoz gibi bir ses... Mahalleli yalvarır... Söyleyeyim diye değil, "aman susayım!" diye...

Şarlot eldivenlerini çıkardı. Ayak ayak üstüne attı. Bir cigara yak-

tı. Dumandan muhafaza etmek istiyormuş gibi gözlerini kısarak baktı. Sol bacağına dizkapağı eteğinden dışarıda kalmıştı. Balrengi çorabının içinde bu dizkapağı şeffaf gibi duruyordu. Murat, telefondaki ses için “bal gibi” dediğini bu manzara karşısında hatırladı.

— Siz geçen gün bana telefon ettiniz mi Şarlot? diye birdenbire sordu.

— Ben mi? Hayır! N’olmuş?

— Hiç! Birisi telefon etmiş. Bana olduğunu da bilmiyorum ya... Onbaşı ortalığı temizliyormuş.

— Kadın sesi mi?

— Pek anlayamamış. “Gâvurca bir şeyler söyledi. Bir ‘Murat’ dediğini anladım.” dedi.

— Hayır!

Doğru söylüyordu. Murat’ın hiç şüphesi kalmadı. Hattâ bir aralık telefonda konuşanın Şarlot olabileceğini zannettiği için kendisini ayıpladı. Kadriye olduğunu neden bir türlü kabul etmiyordu!.. Anlaşılmaz bir şey...

Şarlot, dirseğiyle Yordanidis’in karnına dokunup Safo’yu gösterdi:

— Baksana, yerini nasıl bulmuş! Bir de küçük dersin!

— Bizim milletin erkeği budala olur. Hangi millet sevişmesini bilmiyorsa budaladır. Hangi milletin hangi cinsi sevişmesini daha iyi biliyorsa o en akıllı sayılır. “Yunan medeniyeti! Yunan medeniyeti!” diye tarihleri dolduran marifetler, bizim kadınların sevme kabiliyetlerinden doğmuşlardır. Bir kere sevmeyi akıllarına koysunlar... Yunanistan gibi küçücük bir toprak parçasını dünyanın mihveri yaparlar.

— Erkeklerinde bu marifet neden yok?

— Neden yok? Şuna baksana... Bir şey bırakıyor mu?

Safo, yarı mahcup, yarı mağrur güldü. Murat’ın yüzüne aşağıdan yukarıya doğru bakarak sordu:

— Siz ne dersiniz efendim?

— Operatör Doktor Mösyö Yordanidis haklıdır.

Şarlot, ciddi bir sesle:

— Teklifinizi bir şartla kabul ederiz Murat Bey! dedi.

— Hangi teklifi?

— Başka vapurla dönmek teklifini!

— Nedir?

— Şart mı? Gayet basit. Bu akşam, ikiniz de bizim misafirlerimiz olacaksınız.

— Nasıl misafir?

— Masraf bize ait. Yordanidis'le bana...

— Siz bir kere kendinizi araya katmayın. Almanya'da değiliz.

Masraf işi erkeklere ait!

— Peki, öyleyse bu vapurla döneceğiz. Masraf işi erkeklere aitse istedikleri yerden, istedikleri zaman, istedikleri vasıtayla dönmek de kadınlara aittir. Sonra ben gene insafliyım! Sizin bu küçük sevgilinize kalsaydı, yalnız ikimize verdiriyordu. Kendisiyle bana...

— Bu da yeni icat mı?

— Efendim? Davet bizim olduğu için... Bereket versin, benim Yordanidis'im kıyametleri kopardı. Ya, enişte bey, bu kız böyle masum görünür ama, içinde ne şeytanlıklar vardır. Ben sizin yerinizde olsam ona hiç güvenmem.

— Güvenssem onu böyle sımsıkı tutar mıyım!

— İyi ediyorsunuz! Pek iyi... Mektepte de böyleydi. Acayip fikirlerle biçare sörleri şaşırttı. Hele bir ihtiyar söz Jeanne vardı. Biz ona kısacık boylu, tombul tombul olduğu için "Jandark" derdik. Aklında mı Safo, hani birisi ağabeysine bir de resim yaptırmıştı. Resim değil, bir fotoğraf hilesi... Şişman bir şövalye vücuduna söz Jeanne'in başını yapıştırıp tekrar çektirmişti.

— Bırak şu pis kadını!

— Neden seni pek severdi. —Murat'a döndü.— Bunu yere bastırmak istemezdi.

— Bırak dedim ya... — Yüzünü Murat'ın omzuna sürdü —: Ahlaksız bir kadını sevgilim, bana sataşırđı.

— Nasıl?

— Bayağı... Şey gibi... Adalet Hanım'ın huyundan...

— Hem de sör öyle mi? Başında da o beyaz külahı var mıydı?

— Olmaz mı?

Şarlot güldü:

— Bu Safo anlaşılmaz bir kız! Kadın seni seviyordu. Dikkat edin!

Enişte, bunun küçükten beri huyudur. Kendisini fazla sevenlerden hazzetmez!

— Biliyorum. Bunu mutlaka çok fazla sevmek lazım. Benim gibi!

Değil mi?

Safo, gülerek Şarlot'a başını salladı:

— Ne cevap! Aferin Murat Bey!.. İşte böyle...

Tarabya'da vapurdan indikleri zaman ortalık kararmak üzereydi.

Yeniköy'e doğru yavaş yavaş yürüdüler.

Küçük bir otelin önüne geldikleri zaman Yordanidis:

— Bir dakika matmazeller! dedi, şurada bir işim var!

— Nedir? İstemiyorum!

— Bir mini mini iş... Rica ederim!..

— Hayır! — Şarlot mahsustan itiraz ediyordu —: Biz acıktık. Bir yer bulup yemek yiyelim.

— Olur. Bir dakikada dönerim. Gayet mühimdir, gayet!

Kapıdan kayboldu. Biraz sonra, alt kat pencerelerinden birisinde görüldü. Ceketini çıkarmıştı. Şapkasızdı:

— İmdat! diye bağırdı, beni soydular! Beni mahvettiler! İmdat!

Şarlot telaşla bağırdı:

— Kim? Ne haddine? Murat Bey... Silahınız var mı?.. Veriniz...

Çabuk...

— Eşkuya inini mi basacaksınız?

— Hiç durur muyum! Damarlarımda Malta şövalyelerinin kanı var. Haydi... Beni seven arkamdan gelsin!

İhtiyar otelci tıpkı Yordanidislerin hademesi Marko Efendi'ye benziyor, Türkçeyi aynı surette konuşması bu benzerliği büsbütün artırıyordu.

Çok eskiden kalmış bir reveransla müşterileri selamladı.

— Buyurunuz efendim! Otelimize şeref verdiniz!

Şarlot:

— Anladım, diye fısıldadı, bunlar Sicilyalı haydutlar. Hep böyle nazik olurlarmış. Hele kadınlara karşı... Ben şimdi n'apayım?

Murat:

— Beni dinlersen, dedi, kılıçlı muhâripler basamakları tutmadan şu merdiveni çıkalım.

İkinci kat sofrasında, kendilerini daha geniş bir reverans bekliyordu. Yordanidis, İngiliz Kralı'na takdim edilen şakadan bir lord kansı gibi iki büklüm olarak denize bakan bir odanın açık kapısını gösterdi:

— Prensler sofraya hazırdır!

— Teşekkür ederiz! Pisi balığı var mı?

— En tazesisi...

— İstakoz?

— Âlâsı!

— Bira?

— Buzlu!

— Aşk?

— Ölüme kadar...

— İşte bu çeşidini pek severim. Bir de canım istiyordu ki... Mer-si Mösyö! — Safo ile Murat'a yol verdi —: Değil mi?

Safo cevap vermeden, büyük bir fedakârlık yapıyormuş gibi başını kahramanca kaldırıp en öne geçti.

Oda, dışardan tahmin edildiğinden daha küçük görünüyor, bir otelden ziyade zengince bir evin küçük salonuna benziyordu. Eşyalar'da otel havası veren hiçbir şey yoktu.

Sofra geniş balkona kurulmuştu. Takımlar da ancak zevk ehli bir ailenin kullandığı cinstendi.

Sonra harikulade Boğaz akşamı... Harikulade bahar renkleri... Harikulade canlılığı ile deniz... Ve sessizlik vardı.

Murat, evvela ceketini çıkarmak arzusu duydu. Etrafı kendisiyle beraber gözden geçiren Safo'ya gülerek sordu:

— Ceketini çıkarmama müsaade eder misiniz?

— Rica ederim! Evvela bana yardım etmeyecek misiniz?

Eldivenlerini, çantasını uzattı. Sonra, vücudu çıplakmış gibi arkasını dönerek tayyörünün üstünü çıkardı. Yakası işlemeli bir beyaz bluz giymişti. Şapkasını da kaldınca gene o şirin kız çocuğu halini aldı.

Yordanidis, fıkır fıkır gülerek izahat veriyordu:

— Bazısı avcılığıyla övünür. Ben av köpekligi ile övünürüm. Daha yirmi adımdan yüreğim iki kere hopladı. Bu yakında hazır bir sofraya bulunduğuna delaletti. Böyle sıralarda, gözler adamın başına beladırlar. İnsanı şaşırtırlar... Hemen onları sıkıca yumdum. Burun yordamıyla burasını buldum. Siz de aynı şeyi hissetmediniz mi? İnsan buraya girer girmez evine girmiş gibi soyunmak arzusu duyar. Inanmazsanız Şarlot'a sorunuz! İlk geldiğimiz gün... Bundan iki sene evvel... Eteklğini de...

— Susar mısınız? Başınıza sūrahiyi fırlatayım mı?

— Ne diyordum. Evet! Bu arzuyu veren dōşemelerdir. Ev gibi... Servisi de ev gibidir. Sükūnet de. Bazıları içeri girince "Yatak yok mu?" diye korkarlar. Lüzumsuz bir korku! Yatak! İşte! —Kalın bir perdeye doğru yürüdü. Bunun kordonunu çekerek iki tarafa açtı. Geniş bir karyola duvarın içine yerleştirilmişti.— Buyrun banyo! O da hazır... — Parmağıyla sol tarafta bir başka perde gösterdi —: Burası! Fevkalade bir daire... Şaşıttığım şey, bunları kaç senedir, bir Karadağlı nasıl berbat etmeden kullanır? Herhalde, hesaplarını ve hükümetle olan muamelelerini Mösyö Yordanidis isminde bir akıllı adam idare ettiği için olmalı.

— Nutuk bitti mi? Alkışlayacağız da!..

— Bitti. Alkışa lüzum yok! Bu nutuk alkış isteyen bir nutuk değil Matmazel! Bunun mükafatı... -Şarlot'u tutup dudaklarından sıkıca öptü.— Oh! İşte budur!

— Alçak! Irz düşmanı! Zaafımdan istifade ediyorsun değil mi? Ver! Geri ver! Vallaha polis çağırırım! Şeyimi geri istiyorum.

Bir daha öpüştüler. Yordanidis:

— Acırım o insanlara ki hemcinslerinde iyi bir hareket görürler de onu derhal ve aynen taklit etmezler!

Murat gülerek sordu:

— Incil-i Şerif'ten mi bu ayet?

— Bütün sevgi anıları Incil'dendir. İsa insanları severdi.

— İsa insanları severdi. Bizim Muhammed, bilhassa kadınları sever...

— Öyleyse yaşasın!

Otelci kapıyı vurup girdi:

— Gramofonu buraya mı getireyim? diye sordu.

— Buraya... Balık hazır mı?

— Hazır... Derhal!..

— Biz kendimize hizmet ederiz. Garson istemez. — Arkadaşlarına döndü —: Sofra başına! Marş marş!

*

Kızlar daha birer şişe bira içmeden, bu içkinin hiç de yeri olmadığını anlayarak evvela Murat'ın rakısına ortak çıktılar, sonra arpa suyunu, bin türlü faydasından bahseden Yordanidis'e bırakarak rakıya başladılar.

Hava, kuyuda soğutulmuş bir testi suyu gibi serindi. İnsana rahatlık veren bir karanlık vardı. Canlı cansız her şey sanki bir hadise bekliyordu.

Derken, suyun ötesinde, tam karşılanna rastlayan tepenin üstü yavaş yavaş kızardı. Sonra keskin bir yıldız çizgisi toprakla gökyüzünü ayırdı ve nihayet erimiş altına benzeyen koskocaman bir ay doğdu.

Bu, inanılmaz bir şeymiş gibi ses çıkarmadan bakıyorlar, kanayan büyük bir yara karşısında duyulan çaresizliği hissediyorlardı.

— Orada olsam uzanıp tutarım gibi geliyor...

Bunu, Murat'ın kulağına Safo yavaşça söylemişti. Nefesi rakı ko-

kuyor, sesinin ahengi yüreğe sarhoşluk veriyordu.

— Dünyamızın eski bir arkadaşı... Vefalı bir arkadaşı... Senin gibi sevgilim...

Murat bir şey daha söyleyecekti. Kız, manzaraya pek yaraşan ağır bir sesle, bir şarkıya başlamıştı. Evvela, yalnız kendisi için söylüyor sanılırdı. Sonra bunu Murat için söylediğini hepsi de anladılar.

— **Gönlüm gözündeki mehtaba daldı.**

Sen mi aydan, ay mı senden nur aldı...

Üçüncü satırda Murat ona cesaret vermek istemiş gibi elini tuttu. Eli buz gibi... İnsan, bazan birisine, elini tutarken bile hiçbir şey veremiyordu. "Sevmek bazıları için zor iş! Pek mi ciddiye alıyorlar ki..."

Murat da mayanın tekrarında beraber söylemeye başlamıştı. Böyle seslerinin iç içe bulunuşu bir çeşit öpüşmeye benziyordu.

Şarkı bitince ikisi de aynı zamanda:

— Mersi! dediler. Gülüştüler.

Murat:

— Fevkalade söylüyorsun! diye kolunu omzuna koydu, haydi bir tane daha...

— Yoruldum...

— Ben de yoruldu. Beraber söyleriz. Haydi...

"**Yeter ey gözleri sevda dolu esmer güzeli!**" diye biten bir ağır şarkı daha söylediler. Sonra Murat, piyasada pek tutmamış bir başka türküye geçti. Bu türkü ile:

— **Bozmadım ettiğim büyük yemini.**

Kalbimin içine çizdim resmini.

Dudağım anacak her an ismini

Ben seni bir türlü unutamadım! diyordu.

— Ben bunu duymadım... Bir daha söyle...

— Hele içelim de... Sonra bu işin bir nizamı vardır. Sırayla söyle-nir! Şimdi sıra arkadaşlarda...

— Sahi! Onlar ne iyi söylerler...

Şarlot, başını, Yordanidis'in göğsüne dayadı. İki sesle bir Rum tan-

gosuna başladılar. Bir müddet sonra onlara Safo da iştirak etti. Murat da, parmaklarını masanın kenarına vurarak tempoyu tamamladı.

Ayın kızılığı yavaş yavaş kayboluyor, denize düşen ışığı gittikçe açılıyordu. Bu renk değişmesi, manzaranın ve manzarayla yüreklere çöken mananın kederli taraflarını götürdü.

Yordanidis, zaten beyhude yere kederlenmeyi hiç sevmezdi. Güzel ve kuvvetli sesiyle oyun havalara geçti. Murat iki boş bardağa kurşunkalemle vurup oynak zil sesleri çıkarırken Anadolu'da öğrendiği bir marifeti sergiliyordu. Bu hal Yordanidis'in o kadar hoşuna gitti ki yerinden kalktı. Elektrikleri yaktı. Gramofona kasap havası plağını koydu. Kızları da sürükledi.

Murat bu oyunu eskiden de seviyordu. Fakat Safo'yu seyrederken, sevmekte acele ettiğini, bu küçük ayakları, gülümseyen güzel yüzü, manalı mendil sallayışları görmeden buna hakkı bile olmadığını anladı.

Yordanidis plağı bir Arjantin tangosuyla değiştirdi Safo, Murat'ın önüne geldi.

— Kabul ederseniz beraber oynayalım! diye nazik bir kavalye gibi eğildi.

Bu tango, Murat için, ibadete de benzeyen sahici bir dans oldu. Kız, tüy gibi hafifti. Başını göğsüne sıkıca bastırmıştı. Bir leylak bahçesi gibi kokuyordu. Yavaş yavaş başlayan sarhoşluğa ve bir otel odasında bulunmalarına rağmen yaşamakta oldukları zamanın şehvetle hiçbir alakası yoktu. Birbirlerinin hararetini bu kadar yakın hissettikleri halde, aşktan başka hiçbir şey istemiyorlardı.

— Ne diyor, bilir misin?

— Hayır ama, iyi ve doğru bir şey diyor elbette!

— “Sevmek günah değil sevgilim!

Sevmek kahramanlık!” diyor.

— Demedim mi?

Safo, mısraı, başını iki yanına hafif hafif sallayarak — bu hareketiyle yanağını Murat'ın omzuna sürüyordu —: dişlerini açmadan, inler gibi tekrarlardı.

Yordanidis elektriği birdenbire söndürmüş, odaya yavaş yavaş ay ışığı dolmuştu.

Edvar dö Biyanko'nun grup tangosu başladı.

Şarlot, bunu lezzetli bir şey çiğner gibi söyledi. Sonra:

— Of! Usandım! diye bağırdı. İnsan deli oluyor. Nerde rakı?

Tekrar içmeye başladılar.

Ay yükselmiş, gökyüzünde, seyredenlere yorucu gelen yolculuğunu tutturmuştu. Şimdi deniz, yalnız mehtapla dolu bir cam tekneye benliyordu. Peş peşe iki sandal geçti.

Güzel bir erkek sesi:

— **Ne hale girdim bilsen,**

zehirmiş meğer busen

çırpınarak ölürken

bir zehir daha versen! diye yalvarmaktaydı.

Yordanidis:

— Dur! demelerine vakit bırakmadan, buna bir Rum tangosuyla cevap verdi. Sesi o kadar büyüktü ki, âdeta karşı sahile vurup geri dönüyor zannedilirdi. Sandallar evvela yavaşladılar, sonra küreklerini şıpırdatarak yaklaştılar.

Yordanidis susunca, bir alkış koptu. İki kadın sesi bu hatırmaz müdahaleyi karşılıksız bırakmak istememişler gibi Moris Şövalye'nin bir şarkısını söylediler.

Şarlot, Yordanidis'in yeniden davranmasına meydan bırakmadı:

— Rica ederim, diye çıkıştı, senin için mutlaka kalabalık mı olmalı?

Murat onlara Yahya Kemal'in "Ses" şiirini okudu. Bazı mısraları izah etti.

Safo:

— Bir daha söyleyin! dedi.

Murat bu sefer, Faruk Nafiz'den "Kıskanç"a başladı. Bitirdikten sonra:

— Anladın mı? diye kızın saçlarını hınçla tuttu, ne diyor?

— Hayır! Ben şarkısına dikkat ettim.

— Diyor ki... Sevgilisine “Çirkin” demişler. Bütün güzellere düşman olmuş... Sevgilisine “Dinsiz” demişler. Allah’a diş bilemiş... Sen kahpelik bile etsen, ben sana değil, ahlaka kızırım, diyor.

— Sen de böyle mi düşünüyorsun?

— Ben hiç düşünmeden seni seviyorum. Seni böyle sevdiğim anlıyorum ki, sevgi üzerine söylenen sözler tek mil kuru kalabalık... —
Sonra kızı yavaşça kendisine çekip kulağının memesini öptü —

— Haberin var mı? dedi, senin için de böyle şeyler yazmışlar.

— Kim? Hani?

— Birisi... Bak ne diyor:

Benim kadar sevemez seni bir başka kimse

İnanmaz benim kadar sendeki aşka kimse

Önümde kalbin açık bir penceredir kızım!

Anladın mı?

— Anladım. Bunlar senin sözlerin...

— Ne demişim?

— Beni sahiden seviyorsun! Zaten başka türlü olmaz... Haksızlık edersin...

Yordanidis, Volga kayıkçılarının Rumcasına başladı.

Kocaman sesi, manzaraya da, şarkıya da hepsinden daha iyi uyumuştur. Murat, büyük bir nehrin bazan denizden daha heybetli olduğunu anladı. Yahut da her nehir böyle değildi ve Volga'ya bu büyüklüğü veren biraz da Maksim Gorki'ydi.

Rus milleti bir azametli millet olduğu halde, Bolşevikliği nasıl kabul etmişti? Sonra Gorki, o Rus milleti kadar büyük yüreğiyle nasıl şaşırmişti?

Bu biraz havai, biraz dalgın, hasılı pek saf Rum delikanlısına, bir koluyla sevgilisinin belini tutarken, Volga'yı hatırlamak nereden geliyordu?

Şarkı, mahkûmların ayak sesleriyle beraber uzaklaştı. Hepsi de aynı yorgunluğu duymuş olmalı ki Safo birdenbire doğruldu. Ar-

kasına dönüp kırmızı bir ışıkla dolu olan odaya baktı. Murat onun nedense korktuğunu anlamıştı. Bir müdafaa insiyakiyle kolunu tuttu.

Kız utanmış gibi dişlerini göstererek güldü:

— Biz nerede yatacağız, Panayot Ağabey? diye sordu.

— Nerede mi? Yatmak zamanı geldi mi ki?

— Çoktaan... Ben yoruldum.

— Öyleyse... İsterseniz burada yatınız... Biz karşı odaya gideriz.

— Hayır! Karşı odaya biz gidelim. Hazır mı?

— Hazır...

— Peki! Haydi Murat!

Murat, şaşırarak, hemen ayağa kalkan kıza baktı. Bu yatma işinin bu gece nasıl cereyan edeceğini arada sırada düşünmüştü.

Şarlot da, Murat kadar şaşırılmış olmalı ki:

— N'oluyor? diye sordu, Safo?

— Ey!

Şarlot Rumca bir şeyler söylemeye başlamıştı. Safo onu durdurdu:

— Kime numara yapıyoruz şekerim?

— İyi ama... Gelirken ne söylüyordun? Sen kız değil misin?

— Ben mi? Amma da iş... Galata'da benim yaşımda kızı kim görmüş! Bilmez gibi... Dokuz yaşında başlamaz mıyız? Eğer üvey babamız, üvey ağabeyimiz, eniştemiz yoksa, bu işi bize sevaplarına komşular yapıvermez mi?

— Bilmem... Kendin diyordun!..

— Hiçbir şey demedim halbuki... Değil mi Murat?

Yüzüne dikkatle bakıyordu. Murat, büyük bir sevinç duydu. Gü-lümsedi. Kız sordu:

— Söylesene...

— Ne söyleyeyim canım... Haydi. Herkes yerine... -Belinden tuttu.- Biz gidiyoruz! diye muzafferane haykırdı.

Odanın ortasına geldikleri zaman Yordanidis'in sesini duydular:

— Tam karşıdaki kapı... Zaten bizden başka da müşteri yok. İyi geceler!..

Koridoru, kolları birbirlerinin bellerinde geçtiler. Murat karşı odanın kapısını açtı. Safo'ya yol vermek için biraz çekildi. Kız bir an tereddüt etti. Sonra içeri gireceğine delikanlıya sarıldı. Dudaklarını âdeta öfkeyle öptü. Kollarını boynuna sımsıkı dolamış, sağ eliyle sol bileğini kavramıştı. Murat, ağzını kurtarmaya lüzum görmeden boynuna asılan bu incecik vücudu kucağına aldı. Kız ihtirastan titriyordu.

Oda, bahçe üzerindeydi. Ağaçlara vuran ay ışığı burada denizden başka türlü aksettigi için ötekenden daha hoş görünüyordu.

Murat, bu sevgili yükü, nereye koyacağını bir an tasarladı. Sonra götürüp yavaşça kanepeye bıraktı.

— Kapıyı kapa! Hemen yatalım!

— Hemen!

Murat kapıyı örttü. Hıştırtılardan Safo'nun soyunmakta olduğunu anlamıştı. Dönmeden sordu:

— Işığı yakayım mı?

— İstemez. Hayır!

Kızın içini çeker gibi soluduğunu duyuyor, "Ne ihtiraslı şeyler bu Rum kadınları!.." diye zevkle düşünüyordu.

Karyolanın somyası gıcırdadı. Dışleri birbirine vuran bir ses:

— Gel artık! dedi.

Murat, bir müddet sonra ancak akli başına gelince, tamamıyla yalnızmış gibi bir hisse kapıldı. Bunu evvela şaka zannetti. Öylece dinledi. Ve derhal telaşlandı, sonra korktu.

— Safo! diye fısıldar gibi seslendi.

— Bitti mi?

Dehşet içinde cevap bekledi. Bir taraftan da "Bitti mi?" sözündeki garip ahengin hangi manaya gelebileceğini başının içinde süratle araştırıyordu.

Aynı zamanda öyle şaşırılmıştı ki yapılacak biricik hareketin öpmek olabileceğini zannederek yüzüne uzandı.

Safo'nun yüzü ter içindeydi. Yumruğuyla ağzını kapatmış olduğunu sezer sezmez:

— Sen ne yaptın hayvan! diye âdeta bağırdı.

— Kızdın mı? Ben şey olursun, demiştim.

— N'olurmuşum?

— Memnun olursun diye.. Düşündüm ki... Sana bir hediye vermeyi kaç zamandır istiyordum. Bunu verebilirim dedim... İstemez miydin?

— Rezil seni... Bunu, namuslu bir erkek bir kızdan değil, ancak o kızın annesinden ister...

— İyi ama... Demin kız olmadığımı duyunca neden sevindin?

— Kim? Ne demek?..

Murat kıpkırmızı kesildiğini hissetti.

— Sevindin sevgilim! Sevinmeseydin belki de sonuna kadar cesaret edemezdim... Aldırma... Bir şey değişmedi... Nasıl olsa...

“Sen beni almazdın!” diyecekti. Murat sözü bitirmesine meydan bırakmadan, elini ağzına kapattı.

— Evet! dedi, sevindim. Bazen birdenbire ne dehşetli birer alçak oluyoruz. Bilmem ki beni affeder misin?

Kız, avcunun içini öpüyordu. Murat onun yan kalan sözünü tamamladı:

— Peki! Nasıl olsa olacaktı. Böyle olmasaydı belki daha iyiydi ama. Senin bu kadar budala olduğunu nasıl kestirebilirdim. —Okşar gibi yanaklarını, gözlerini, boynunu, omuzlarını, sonra da ellerini öpüyordu.— Hayvan sevgilim benim!.. Budala sevgilim... O kadar alçalmışım ki kabadayılık yaptığımı bile anlayamadım...

Nihayet elini ellerinin içinde sımsıkı tutarak meydan okur gibi:

— Lakin ben, kanımın benden daha kabadayı olmasına tahammül edemem! dedi.

Cevap bekledi.

Safo, mesut bir sesle:

— Biliyorum! dedi.

Murat, icap edeni vaat etmekle her işin tamamıyla yoluna girdiğine yüzde yüz emin olmuştu.

Bu sefer kızı başka türlü öpmeye başladı. Safo'nun da korkusu geçmiş olmalı ki, gerinir gibi kımıldadı. Artık iki kişi idiler... Gece, ağzına kadar zevkle dolu geçti.

2

Murat, beş gün sonra, Safo'yu Galatasaray Lisesi binasında açılmış olan Yerlimallar Sergisi'ne götürüyordu. Tünel'e binmişlerdi.

Araba henüz hareket etmişti ki, Murat'ın arkasından bir ses:

— Bizi niçin ihmal ettiğini şimdi anladım, dedi.

Bir başkası da:

— Ama değer kardeşim, ben Murat Bey'i mazur görüyorum! diye cevap verdi.

Murat, dönüp baktı. Fatma ile Süheyla'yı görünce ayağa kalktı.

— Buyrun hanımlar, diye güldü, hanginiz daha yaşlıysanız...

Onun için bir tek yerim var.

İkisi de:

— Ben! dediler.

Fatma oturdu. Safo'yu bir bakışta tetkik edip gülümsedi:

— Afedersiniz!.. Murat Bey benim nişanlımdır da... Onunla böyle şakalaşmaya hakkım var.

Murat, kızları birbirine tanıttı.

Fatma onların sergiye gittiklerini öğrenince:

— Ne iyi tesadüf, dedi, biz de bir dolaşalım demiştik! Rahatsız etmeyiz ya matmazel?

— Hayır efendim! Memnun oluruz!

— Sakın nişanlılık meselesini sahi zannetmeyin! Çok eskiden ta-

nışırız. Kardeş gibi bir arada büyüdük. Ben küçükken, Murat'a "Nişanlım" derdim de onu kızdırırdım!

Murat:

— Hayır, tersi! dedi, bilakis ben ona "Nişanlım" derdim de hüngür hüngür ağlardı.

Fatma, mahsustan içini çekti:

— Çocukluk budalalık.. Öyle değil mi? — Birdenbire sustu —: Cuma günü Murat'la beraber olan hanım sizdiniz! Uzaktan gördüm.

— Evet! Nerede gördünüz?

Murat, böyle kurnazlıklarını sevmezdi ama, suratını astığı halde Fatma'ya yardım etti:

— Vapurda görmüşsünüzdür... Boğaz'dan geliyorduk!

— Evet vapurda...

Murat, Süheyla'nın şaşırdığına dikkat ederek: "Ne demek bu?" diye düşündü.

Safo:

— Keşke yanımıza gelseydiniz, dedi, o zaman tanışmış olurduk. Murat'ın erkek arkadaşlarından bazısını tanıyorum ama sizi hepsinden evvel tanımayı isterdim. Bana çocukluğundan, bilhassa annesinden hiç bahsetmiyor.

— Canseza Teyzemden mi? Çok güzel kadındı. O kadar güzeldi ki...

— Adı ne dediniz?

— Canseza!

Safo, bu ismi iki kere tekrarladı. Murat, annesinin adını sevgilisinin ağzında birkaç misli daha beğendi.

— Murat'ı çok severdi elbette!

— Çook tabi...

— Küçükken de böyle miydi?

— Nasıl mesela?

— Böyle... İşte bu halde... Baksanıza nasıl bakıyor...

Fatma, dimdik ve uzun uzun Murat'ın yüzüne baktı:

— Hayır! dedi, sizden sonra daha manalı olmuş. Malum ya aşk adamı hassas yapar, derler. Değil mi Süheyla?

— Bilmem! Ben Murat Bey'i daha evvel tanımıyordum. Tanıdığım zaman da matmazelle arkadaş idiler sanırım... — Safo'ya başını salladı —: Geçen salı tanıştım. O kadar yalvardık da cuma günü bize gelmedi. Şimdi sizi görünce hak verdim. Lakin sizi de pekâlâ getirebilirdi. Yahut böyle güzel bir mazareti olduğunu söyleyebilirdi.

— Teşekkür ederim. Güzel olan sizsiniz. Ben hiç de güzel değilim. Murat da bu fikirdedir.

— Bunu başkası söylediye iftira etmiş, kendisi söylüyorsa yalan... Siz güzel olmaz mısınız?

Fatma:

— Madem ki bizden gizledi, kendisine bir ceza tertip edelim! dedi.

— Nasıl?

— Cuma günü bize matmazeli getirsin. Biz de onları hiç yalnız bırakmamaya çalışırız. Beraber dans etmelerine fırsat vermeyiz. Olur mu?

Safo, gülümsedi:

— Murat öskelense de, ben her zaman kendi cinsimden tarafım. Haberiniz olsun! Dans etmekten zaten hoşlanmıyor. Bir başka ceza bulmalıyız!

— Siz cuma günü gelmeyi kabul edin. Cezayı bizde de tayin ederiz. Değil mi Süheyla?

— Hem böyle tatlı bir gelinimiz olacak, hem de ceza mı düşüneceğiz? İnsana ne demezler... İstemiyorum.

— Doğrusu ben o kadar yufka yürekli değilim... Ceza lazım.

Büyük Fransız Kitaphanesi'ne uğradılar. Murat, hanımlara istedikleri mecmualardan veya kitaplardan almalarnı rica etti.

Safo, yolda giderlerken daima Murat'ın koluna girip kendisine soku-lurdu. Bu sefer, Süheyla ile Fatma'nın arasında bulunmaya dikkat etti.

Mektebin bahçesine yan kapıdan girdiler. Murat, sabahları burada adlarını nasıl yazdırdıklarını anlattı. Aradan henüz üç dört sene geçtiği halde, talebelik hayatı ne kadar uzakta kalmıştı.

— Hatırlaması bile insanı yoruyor! diye kederle güldü.

Bahriye Bandosu'nu görünce İbrahim Rıza ile Nuri'yi hatırlayarak sevindi.

Safo'ya:

— İşte merak ediyordun, dedi, Nuri Ağabeyin sazını şimdi göreceksin. — Sonra diğerlerine anlattı —:

— Bandonun davulcusu arkadaşımıdır. Evinde kendisine her zaman takılız. “Ne olur, sazını bir gün getir de, şöyle tenhada biz bize çal. Dinleyelim,” deriz.

Sınıf bahçelerini birbirinden ayıran demirlere bir an hasretle baktı. Bir eliyle tutup vücudunu bunların üzerinden ne kolay aşırırdı. Eğer ortalık biraz تنها olsaydı.

— Böyle bir marifetimiz de vardır. En az pilavımız kadar meşhur! diyerek kızlara bunu gösterecekti.

— Evvela bahçeyi gezelim, dedi, arkadaşlara da bir görünürüz. İşleri bitince bizi beklesinler. Safo Nuri Ağabeyini pek sever. Ben de bu fırsattan istifade ederek size sahici bir şair takdim ederim.

— Sahi mi?

— Siz sahici şair değil misiniz?

— Ben mi? Bunu da nereden çıkardınız?

— Geçen gün Necip Ağabey kahveye geldiği zaman arkadaşlarınıza şiir okuyormuşsunuz! Necip Bey hiç anlamadığı halde, “Ben beğendim!” dedi. Eğer ilhamını Matmazel Safo veriyorsa iyi olduklarına şahit istemez... Sizin bu işten haberiniz var mı matmazel?

— Hayır! Ben anlamam, diye, haber vermiyor!

— Anlar, yalan! Şımarmasın diyerek söylemiyorum. Sonra bana etmediğini bırakmaz, diye... Siz politikayı nerden bileceksiniz?

Orkestra için yapılmış balkona yaklaştılar. Bereket versin bando, küçük parçalar çalıyordu. Eğer bir opera icra etmekte olsaydı, Murat, kendisini arkadaşlarına zor gösterirdi.

İki parça arasında, her zaman kalabalıklı alakadar olan Nuri, kendilerini gördü. Hemen davulun arkasından İbrahim Rıza'ya işaret etti.

Süratle aşağı indiler. EVELA Safo'dan başka kimse yok zannetmişlerdi. Diğerleriyle beraber olduklarını anlayınca büsbütün kibarlaştlar. Nuri:

— Size yukarda yer buluruz, dedi, yarın saat sonra da serbestiz! Nesibe'nin gelmemesi ne fena oldu. Hep seni söylüyor, cici gelin! Bir de hakikatsizmişsiniz ki...

— Efendim ben her gün gelmek istiyorum. Murat "Olmaz!" diye kaşlarını çatıp beni korkutuyor.

— Neden olmazmış?

— Bir kere de ben sizi davet etmeliymişim! "Türk usulünde pek ayıptır, pek!" diyor. Bilmem ki...

— Duydun mu İbrahim Rıza?

Şair her zamanki gibi dalgındı.

— Mühim bir şey mi var? diye sevinçli bir merakla sordu.

— Bir insan, bir yere bir kere gitti mi, mukabilinde gittiği yerin insanlarını davet etmeden bir daha oraya ayak basmayacakmış...

— Sebep?

— Türk usulü böyleymiş! Sen Türk değil misin ki, bizi bir defa bile davet etmeden her zaman evimize gelirsin?

— Bunu da kim uyduruyor?

Nuri, muzafferane Safo'ya baktı:

— İşte cevabı, cici gelin! dedi. Siz Murat'ı öyle mi sanırsınız? Hem uydurur, hem de sahi gibi uydurur, tehlikeli adamdır... Serapa tehlikelidir. — İbrahim Rıza'ya emretti —: Koşsana dört iskemle bul... Yoksa bunları bu mahşerde bir daha ele geçiremeyiz!

Murat:

— Bakınız. Ne yapalım? dedi, ben hanımlara bahçeyi gezdireyim. O zamana kadar da sizin işiniz biter. Kuleden inmezsiniz. Ben aynı zamanda kulağımı sizin gürültünüzden ayırmam! Ses kesilir de millet halas olursa koşar geliriz! İçersini de beraber dolaşılırız.

— Otursaydınız! Bizde âdet böyle... Nesibe Ablan olsaydı, şimdi şurada otururdu.

— Zarar yok biz dolaşalım...

— Bak, sonra karışmam! — Safo'ya parmağını salladı —: Cici gelin sana güveniyorum. Bilmem bilir misin? llerde bir yol bulunur da, vallaha savuşur. Bizi iki gün iki gece kulede bekletir!

— Geliriz mutlaka...

— İşte o kadar...

En baştaki diş macunu pavyonundan başladılar. Ertuğrul Hikmet burayı ilk gezdikleri gün —“İşte! Yarı müstemlekelikten kurtulmuş bir acemi burjuvazinin kanat alıştırmaları...” demişti. “Fransızlar bunu 1800 bilmem kaçta yapmışlar..? Herhalde yüz küsur sene evvel... Diş macunu yapabiliyoruz diye ne kibir yarabbi!”

Bütün sergilerde olduğu gibi, pavyonlardan ziyade insanlar, biz-zat teşkil ettikleri kalabalıkla eğleniyorlardı.

Murat, aynı zamanda kısacık mektep hatıralarını da anlatmaktaydı:

— Şu ağacı gördünüz mü? Bir gün burada futbol oynuyorduk. Milli takım beki Ali, bir şut çekti. Tam suratıma... Kendimi kaybetmişim. Beni kucağına alıp eczaneye çıkarmış, eczacı Saffet Bey vardı, Allah selamet versin! Kim gitse... “Ver şu bizim aslana bir Kordiya!” der işin içinden çıkardı.

— İşte bu peronların altında küçük taşlardan futbol toplarıyla dehşetli maçlar yapardık. Leblebi Mehmet, Muhlis, Rebi. Necdet hep buradan yetiştiler.

Nihayet bir nişan pavyonunun önüne geldiler.

Murat:

— Haydi hanımlar kendinizi gösterin! dedi.

Süheyla:

— Ne güzel! diye ellerini çırpı.

Fatma:

— Ben beceremem! diye âdeta çekindi.

Safo'nun gördüğü işi gören sarı saçlı kız:

— Atacak mısınız? diye sordu.

Murat:

— Tabi, dedi, doldurun bakalım!

Evvela Süheyla denedi. Hiç vuramadı. Vuramayacağı da tüfeği tutuşundan belliydi. O kadar acemilik ediyordu ki nihayet üçüncüde Safo, tahammül edemedi, vücudunu elleriyle düzeltti.

Fatma iki defa attı, ikisini de vuramadı.

Sıra Safo'ya gelince:

— Hangisini vurayım? diye sordu.

Misafirler şaka ediyor sandılar. Ve onlar gösterdiler Safo vurdu. Onlar gösterdiler Safo vurdu. Nihayet Süheyla dayanamadı:

— Şimdi anlaşıldı, dedi, Murat Bey'i avlamak için hiç değilse bu kadar iyi avcı olmak lazım.

Safo, tüfeği, erkekçe tutup cevap verdi.

— Bilakis efendim, o beni böyle avladı.

— Siz neredeydiniz?

— İşte şurada... — Hedeflerden birisini gösterdi —: Tam burada...

“Şaka ediyor” diye gülüştüler. Fakat Murat para vereceği sırada, kenarda oturan patron müdahale etti:

— İstemez dedi, Matmazel Safo, sanattandır. Güle güle...

— Olur mu canım?

— Pekâlâ olur! Yoksa Pandeli Usta etmediğini bırakmaz!

Safo teşekkür etti ve Fatma'ya dönerek:

— Gördünüz mü? dedi, yalan mıymış. Ben de böyle bir nişan dükkânında çalışırım. Bir geceydi... Ne hayırlı bir gece... Bu geldi... Ben ömrümde bu kadar oyuncu adam görmedim... Hem o kadar rol kestiğini görüp, hem insan bununla iddiaya girer mi? Bizi az kalsın batıyordu.

Vakayı kısaca anlattı ve kızlara rastladıklarından beri ilk defa Murat'ın koluna sımsıkı girdi.

— İşte o geceden sonra... O gece, çünkü beni kazandı. Bir güzel atıyor ki... Hani filmlerde vardır. Şapkasını ensesine eğer de kovboy... Yorgun bir gülümsemeyle... İşte öyle...

— Bu marifetini bilmiyordum.

— Kimbilir, daha ne marifetleri vardır. Lakin meydana çıkarmaz. Sabırlı olup beklemeli... Mesela, ben sabrettim, bir marifetini daha gördüm.

— Nedir o?

— Fransızcadan anlamaz gibi yaptı da, dünyanın en güzel kızını az kalsın kandırıyordu. Bereket versin, ben tam zamanında yetiştim. Ne çekiyorum kardeş! Ben bunun yüzünden neler çekiyorum. Kimbilir belki İngilizceyi de en az İngiliz Kralı kadar konuşur da, şimdilik meydana vurmaz... Çok fena...

Murat, arkadaki havuzlu bahçeden mutfağa yürüdü.

— Ekseriya imtihan günleri burası talebeye serbest olurdu, diye anlattı. Büyük talebeye tabi... Biz de burada sereserpe uzanır, hanımlardan konuşurduk.

Süheyla bir şey hatırladı:

— Necip daima öyle dalgın, öyle usanmış gibi miydi?

— Tıpkı... Hiç değişmedi. Artık bilmem, ya pek çabuk ihtiyarlayacak, yahut da Doryan Grey'in Portresi'nde olduğu gibi asla ihtiyarlamadan yüz yaşına basacak...

— Evet! İhtiyarlamaz... Aklında hiçbir şey tutamıyor. Ne kadar ferah bir hal değil mi?

— Haklısınız! Belki de bizi hatıralar ihtiyarlatır!

Dönerken bir yerde çivilere halkalar atıldığını gördüler.

— Bir denesek mi diye sordu.

Kız, gözlerine dikkatle bakarak:

— Bilir misin yoksa? dedi.

Murat, Safo'ya:

— Biraz beceririm. Unutmadımsa...

— Peki... — Halkaları attıran ihtiyarı görünce kolunu tuttu —:

Hayır! Memet Ağa'ya yazık!

— Kim Memet Ağa?

— İşte Memet Ağa! Beş tane çocuğu var. Hepsisi de her gün açtırlar.

— Zarar yok, şişeleri geri verirsin!

Murat, beş halka aldı. Beşini de eliyle koymuş gibi geçirdi. Deminden beri beyhude yere para verenler, intikamlarını alıveren bu delikanlıyı gayrete getirmek için:

— Hele gayret!

— Şunları da kardeşim!

— Bizi bitirdi yahu! Aferini bellesin!

Memet Ağa, şaşırmış. Halkaları uzatarak:

— Hele at... Aferin! Hele bir yol daha! diyordu.

Safo:

— Bu sefer, birer defa da biz atacacağız! diye araya girdi.

— Kız kara şeytan! Sen misin? Dur, atarsınız! Efendi oğlum cümlesini sinasın...

— Bırak efendi oğlunu... Bize ver onları bakalım!..

Seyirciler:

— Matmazel! Dur, aman... diyorlardı.

Kızlar sırayla beşer halka attılar. Hiçbirisini de hedefe geçiremediler.

Nihayet Safo:

— İşte bu kadar Memet Ağa, dedi, Hanife Teyzeme selam söyle... Şişeleri sana bırakıyoruz. Bunu bilemedin mi? Nişancı Murat Efendi... Hani bizim usta anlatıyordu.

— Hey yarabbi! O mu bu? Bunun on parmağında on hüner var desene... Başka bir işin mi yoktu hay oğlum! Sen Mehmet'le Pandeli'ye bela mı geldin? Bereket bizim kara şeytana... Ne demişler, "Din-sizin hakkından imansız gelir!" demişler. Bu da sana elverir! Eğer benim bildiğim Safo ise...

Döndükleri zaman orkestra dağılmış, kulede yalnız Nuri ile İbrahim Rıza kalmıştı. Müşterek pavyon haline getirilmiş yemekhaneleri, alt kat sınıfları dolaştılar. Sergi bir küçük Kapalıçarşı halindeydi. O kadar hüviyetsiz ufak-tefek vardı ki, hiçbirine ayrıca dikkat etmek mümkün değildi. Hele erkekler, ancak satıcı hanımlarla gezen ha-

nımlara, o da pek baştan savma, pek geçerayak bakabiliyorlardı.

Fatma bir ipek tezgâhının önünde durup eşarplar görmek istedi. Kırmızısı ve laciverdi bol, gayet şık bir tanesini beğendi. Nasıl olacağını görmek için Safo'nun başında bakmayı rica etti.

Kız derhal beresini çıkardı. Saçlarının üzerine hafifçe ariyeten attı:

Fatma, böyle koymayı kâfi görmemiş gibi eliyle düzeltti. Sonra çenesinin altından düğümledi. Bir adım geri çekilip baktı.

— Sahiden güzelmiş! dedi, çok güzelmiş bu cici gelin!

Sonra Safo'nun elini tutarak kibarca rica etti:

— Bir küçük hediye... Kabul etmezseniz çok üzülürüm!

Safo, Murat'a baktı. Murat, bir an düşündü:

— Bir şartla kabul ederiz Fatma! dedi, ayınından birer tane de siz alır, hem de burada bağlarsanız... O da size Safo'nun hediyesi olur.

— Bula bula bunu mu buldunuz? Bir de size şair diyorlar. O zaman benimki hediye olmaz. Alışveriş olur. Hem de kârlı bir alışveriş. Bire iki... Beğenmedim Murat Bey...

Süheyla:

— Zaten bizim birer tane var. Geçen gün aldık. Tıpkısı!.. dedi.

— Peki mahcup oldum. Şair! Bir şey söylesene...

— Fatma Hanım'a bir şiir yazarız. Akrostiş!

— Yahu bir akrostiş bellemişsin! Şurada şiirin sırası mı?

Fatma:

— İki akrostiş isteriz! dedi, bir de Süheyla için...

— İsteddiğiniz akrostiş olsun efendim!..

Nuri:

— Kıyamet alameti! diye içini çekti İbrahim Rıza'nın şiiri işe yarasın! Birisi söylese kavga hazırды birader!

Safo:

— Teşekkür ederim, dedi, hiç unutmayacağım... Ne kadar iyisiniz!

— Haydi yürüyün canım. O kadar güzelleştiniz ki, Murat neredeyse küçük dilini yutacak...

Dışarda dondurma yemek için bir masa bulup oturdular. Hanımların ısrarı üzerine İbrahim Rıza büyük bir ciddiyetle defterini çekip çıkardı.

— Müsaade ederseniz Murat okusun, benden iyi okur! diyerek Murat'ın önüne sürdü.

Nuri:

— Şimdi anladım, diyordu, bu oğlan kendisini zorla şair sırasına geçirecek... Şiirin yeri mi şurası Müslümanlar!.. Kıyamet kopuyor...

Hakikaten serginin gramofonu, son boğumuna kadar açılmış ho-parlöründe Komparsita'yı haykırmaktaydı.

Fakat kızlar, Nuri'nin fikrinde olmadıklarını, dikkatli dikkatli dinlemek ve yer yer beğenmekle ispat ettiler.

Cuma günü için şair ve Nuri de davet edildi.

Nuri her zamanki gibi gene bir düğün işiyle meşguldü. Özür diledi.

İbrahim Rıza:

— Cumaya Murat Bey, beni de getirirse, akrostişler hazır... diye kahramanca söz verdi.

*

İbrahim Rıza, vaat ettiği akrostişleri, bıkip usanmadan ve yüksek sesle okumakta ısrar ettiği için Murat, tramvayın تنها oluşuna şükrediyordu. Tramvay tenhaydı ama, ta ön sırada oturan iki kadınla, bi-letçi nihayet bu şarkının ne olabileceğini merak ederek cemiyete açık-tan açığa iştirak ettiler.

Şair, hiçbirinin farkında değil:

— Hele bir daha dinleyin! diyerek başladı:

Akrostiş:

Faydasız diyorum şair gurbetin

Asil bir güzellik sıfattan yüce!

Tekmil varlığınla teknil kudretin

Muazzam bir işin önünde cüce!

Akil başka bir şey, his başka bir şey!

Ferhad başka bir şey! Yiğitlik susmak!

**Artık yeni bir şey söylemiyor ney!
Tamamdır bu fasıl yalnız dinle bak!**

**Mazi rüyalarla dolu bir âlem!
Ancak, bu âlemde bahtiyar gölgem! –Nasıl?**

— Çok güzel! Bu kadar olur bu!

— N'apalım? İşe doğrudan doğruya aşkı getiremiyoruz. Ayıp dü-
şer! Benim sevgilim olsaydılar, yüz kere daha ateşli yazardım.

— Tabi...

— Şimdi bir de ötekine bak!

Akrostiş:

**Sükûn gözlerinde bir bakış gibi derin.
Ümit bir gülüş gibi doğar dünyaya sizden
Her gün bize bir bakış ve bir tek gülüş verin!
Erisin bütün eski kederler kalbimizden!**

**Yepyeni bir dünyanın geçip bahçelerini
Leyla'yı bulan Mecnun gibi ölmek isterim.
Aşkın sanat yolunda en büyük zaferini
Rab'be giden bu yolda taşışın alın terini!**

— Kızın ismi yedi harfli olduğundan, kıtayı tamamlamak için so-
nuna kendi adımın ilk harfini koymaya mecbur kaldım. Biçimsiz ol-
madı ya...

— Fevkalade! Ne yapabilirdin ki?.. Ben kızları merak ediyorum.
Doğrusu ben onların yerinde olsam, zor tahammül ederim.

— Ne demek?

— Yani derhal âşık falan olurum!

— Rica ederim... Baksana Safo hemşire! Bu senin adamın hep
böyle edepsizdir. El birliğiyle şunu tashih etsek...

— Fena mı diyor?

— Şu sebepten fena diyor? Ben matemdeyim! Benim kadın kişi
yüzüne bakacak zamanım değil... Uğradığım felaket yüz sene aşka

tövbe ettirdi. Tövbe! Hayır! Sen, rica ederim, bir münasip sırada, hanımlara felaketimi anlatıver. Akıllarına böyle bir şey gelmesin!..

— Ne diyeyim?

— Kansıyyla boşanıyorlar. Şiir bile yazamıyordu ama, söz verdiği için mecbur kaldı, dersin!

— Peki, onlara yazdınız da bana neden yazmadınız?

Ibrahim Rıza, saf bakışıyla Safo'nun yüzüne baktı. Çok müşkül vaziyete düşürülmüş bir çocuk gibi boynunu büktü:

— Sen bu adamı daha bilmiyorsun! Neye kızar, neye kızmaz, belli değil!.. — İçini çekti —: Sana da bu yazsın. İyi bir şey yazıversin!

Safo, Murat'ın koluna sıkıca girdi.

— Bir şey söyleyeceğim, diye şımardı, Fatma Hanım'dan seni öyle kıskandım ki... bana eşarp hediye edinceye kadar.

— Eşarp hediye edince tehlike geçti mi?

— Geçti elbette... Aynada kendime baktım. Eşarp bana pek yakışmış. Müslüman kızına benzemişim. Aklında fenalık olsa bile beni güzelleştirir miydi. Değil mi?

— Benim budala sevgilim! Hani sen beni hiç kıskanmayacaktın?

— Gene de, Şarlot'tan, Reçina'dan kıskanmam! Onlar başka!

— Hangiler?

— Fatma Hanım'la Süheyla Hanım! Bizimkileri ben bilirim... Marifetlerini falan hep bilirim. Onlarla boğuşurum. Kendime güveniyorum. Lakin sizin kızlardan hiç haberim yok. Tünel'de, nişanlım deyince az kalsın ölecektim. Senin ne haberin olacak!

— Yavaş söyle... Bunları bu şair duyarsa bizi şiire koyar ki... Tefe koyulmaktan beterdir.

— Koysun! Böyle dedim ama ben gene de korkuyorum! Birçok kız olursa... Güzel kızlar... Ben kara-kuru birisiyim! Beni artık beğenmezsen... Ne yapsak bilmem ki... Şurada inip geri mi dönsek...

— Böyle boynunu bükme! Vallaha seni elâlemin içinde öperim!

— Hani keşke...

— Bizi karakola götürürler...

— Orada bir araya mı hapsederler?

— Galiba!

— Haydi öp! Haydi rica ederim!.. Biliyorum, yalvardıkları zaman nazlanırsın... Ne katı kalpli insan! Ah şimdi Ertuğrul Ağabeyim olmalı ki... Sana haddini o bildirir!

— Halt etmişsin... Ben Ertuğrul Ağabeyinden korkar mıyım?

— Öyle korkarsın ki... Sana bir bakıyor! Kurt gibi... Ben bile korkuyorum. Halbuki Ertuğrul Ağabeyim beni seviyor. Bana hep “bacı” diyor! Ne güzel!

İbrahim Rıza, ağır bir silahmış gibi, ayrı kâğıtlara itina ile yazılmış akrostişleri tekrar kaldırdı.

— Hele bir dinle yahu diye yalvardı. Şurayı bir kere daha dinle de kafiyeye dikkat et...

— Bırak birader! “Olmadı” dersem geri dönüp tekrar makineden mi geçireceğiz! Pekâlâ!

— Sanat uğruna niçin dönmeyelim! Otomobille bir solukta gider geliriz!

— Sen artık çok oluyorsun. Benim canım sıkıldı. O hanımlara ben Fakir-i Pürtaksir namına ne saçma sapan şeyler yutturdum...

— Sen yutturursun kardeşim, şanslı bir adamsın... Bakalım bizim talih nerelerde geziniyor!

Şair bunu gayet ciddi söylüyordu ve böyle ciddi ciddi konuşurken gayri tabii bir surette büyüyüvermiş beş yaşında bir çocuğa benziyordu.

Fatma'nın annesi Aliye Hanımefendi, bilhassa Safo'yu –Murat'ın sebebini çok sonraları anlayabildiği– umulmaz bir sevgiyle karşıladı.

Murat'a elini öptürdükten sonra şahane gözlerini biraz kısarak bakmış:

— Pek değişmişsiniz! demişti. Mamafih, yüzünüzün hatları gene öyle kalmış... Değişen bu değil... İşte Çerkes elmacık kemikleri... Türk çenesi... Melez gözler...

Sonra derhal Safo'ya geçti:

— Bu küçüğü nerede buldunuz, kuzum, diye güldü, Fatma met-

hede ede bitiremiyordu. Sahi güzel! Biraz daha toplamıyor mu?

— Bilmem ki...

— İyi yemelisiniz! Bilhassa kahvaltılarda kuvvetli şeyler alınız...

Sonra da az dans ediniz...

Fatma söze karıştı:

— Anne! Murat Ağabeyim onunla hiç dans etmezmiş!

— Sen de hemen inandın mı? — Artık şaire döndü —: Geliniz bakalım oğlum! Siz, bizim kızları uykusuz bıraktınız... Hani defteriniz?

— Yanımda efendim! Vaat ettiğim akrostişleri de getirdim!

— Bilmem ki bu yaşta bunlar böyle ciddi iltifatlara layık mıdır? Şımarırlarsa, size beddua edenler olur.

İbrahim Rıza, her zamankinden daha beter bir ciddiyetle defterini uzattı. Akrostişleri ayrıca öteki elinde tutuyordu.

Murat, manzarayı zihnine iyice nakşetmek için dikkat kesilmişti. Gayet pahalı döşenmiş bu salonda, — Eskiden beri burada bu hissi duyardı —: gayet iyi giyinmiş Aliye Hanım'ın karşısında, siyah elbisesi, dökük kravatlı şair, 18. asrın mutlaka bir salona yamayan meşhur sanatkârlarından acaba hangisini andırıyordu?

Murat, bir taraftan böyle düşünürken, bir taraftan Aliye Hanımefendi Teyzesinin ellerine dikkat etmekten kendini alamadı. Bu eller, yalnız bu eller değil, bu balık etinden biraz daha şişman, son derece beyaz, ve şahane denilen cinsten güzel kadın kendisine daima çok eskiden annesiyle beraber ziyarete gittikleri Naile Sultan'ı hatırlatıyordu.

Yan gözle Fatma'ya baktı. Bu parıl parıl, kar gibi annenin yanında bu kız, nasıl olmuştu da bu kadar esmer kalmıştı. İkisini bir arada her görüşte, rahmetli Selim Amcasının pek esmer mi olduğunu sormaya karar verirdi, işte resmi!.. O kadar esmer görünmüyor ama, resme güvenilir mi? Rötüş falan...

Bir genç Rum hizmetçisi kahveleri getirdi.

Fatma:

— Bizim salon hazır mı Kalyopi? diye sordu.

— Hazır küçük hanım!

— Mersi!

Murat, Safo'yu gizlice tetkik etti. Hiç de rahatsız, sıkılmış görünmüyordu. Bu sakin görünüşüne rağmen çekindiğini ve bu hissi saklamak için ne büyük ceht sarf ettiğini bildiği için "Çok yaşa benim kahraman sevgilim!" diye gülümsedi.

Aliye Hanım defteri, hareketleri daima ölçülü bir salon hanımefendisi gibi ne fazla merakla, ne de ehemmiyet vermemiş görünmeden biraz çevirdi.

— Mesela, şunu şairden dinlesek! diye sayfaların üzerinden baktı!

— Baş üstüne efendim! Murat Bey benden iyi okuyorlar. Müsaade ederseniz...

Aliye Hanım, gülümsedi. Şairinden dinlemek istemişti. Yeni gençlerin şairleri bile sözlerin manasına artık dikkat etmiyorlardı.

Defteri Murat'a verdi.

Gözlerini yere indirerek sonuna kadar öyle tuttu.

— Pek hoş, dedi, tebrik ederim. Şimdi bir de bizim Fatma'ya yazdıklarınıza baksak!

Murat, onu da okudu. Aliye Hanım, şairin bir genç kıza karşı azami hürmet ve itina ile hareket ettiğini derhal anlayarak büsbütün memnun oldu.

Murat'a teşekkür eden bakışlarla baktı:

— Bu kadar iyi bir şairle... Bir de bu kadar güzel bir gelinle beraber gelmeseydiniz, sizi dünyada affetmezdim, dedi, insan böyle değişinceye kadar bekler mi? Sokakta görsem tanımazdım.

— Ben sizi tanırdım!

— Sahi mi? Halbuki Fatma beni çok ihtiyarlamış buluyor!

— Hayır! Babamla ilk geldiğim zamanki gibisiniz!

— İşte şimdi inandım. Fatma sizin de şiirle uğraştığınızı söylemişti. Bu mübalağa ancak şairlerde bulunur. Sahi! Onu soracaktım. Neredesiniz? Darülfünun'a gidiyor musunuz?

— Hayır! Liseyi bitiremedim. Avukat kâtipliği yapıyorum.

— Avukat kâtipliği mi?.. — Bir an düşündü. Yüzünden bir mem-

nuniyetsizlik geçti. Murat, Aliye Hanımefendi Teyzesinde bunu çok görmüştü —: Biraz daha rabıtalı bir iş bulabilirdiniz! Neden bana gelmediniz?

— Fena değil. Geçiniyorum.

— Geçinmek başka, istikbal başka... Fikrinizi değiştirince bir ke-re bana uğrayın!

— Olur...

— Haydi, artık, sizi daha fazla sıkımayayım... Bir ihtiyar kadınla beraber bulunmak, gençleri her zaman usandırır...

Kalktılar. Kapıdan çıkacakları vakit Aliye Hanımefendi seslendi:

— Gelin hanım, sakın bu sözünden başka mana çıkarmayın! Bu ihtiyar kadın gürültünüzden rahatsız olmaz. Bilakis hoşlanır!.. Kabil olduğu kadar fazla gürültü etmeye çalışınız!

Safo, dışarda, Fatma'ya bir daha sarıldı:

— Ne güzel anneniz var, dedi, insan seyrine doyamıyor...

— Evet! Ailemizdeki kadınların bütün güzelliğini annem almıştır.

Bize hiçbir şey kalmadı.

— Siz ne diyorsunuz? Eminim, anneniz de sizin için böyle konuşur! — Sonra uzanıp bir sır verir gibi kulağına —: Asıl güzel olan bizleriz, dedi, esmerler... Beyazlara kulak asmayın!

— Bunu Murat mı söyledi?

— Murat söyledi, evet! Murat hiçbir zaman yalan söylemez!

— Demek sizden sonra huyunu da değiştirmiş. Eskiden pek yalancıydı.

— Bunu Murat'a söyleyebilir miyim?

Halbuki artık yüksek sesle görüşüyorlardı. Murat:

— Gördüğünden başka şeye sakın inanma! Peygamber bile söylese!.. diye kendi kendine söylendi.

Fatma:

— Ben Fakir-i Pürtaksir için söyledim, dedi.

Safo, merakla sordu:

— Nedir o?

— Fakir-i Pürtaksir mi? Hele sorun beyinize bakalım!

Murat durdu. Parmağını havaya kaldırdı:

— Günahı çok... Günaha batmış bir fakir! demektir.

— Sen misin bu fakir?

— Benim!

— Neymiş günahın?

— Canım Safo! Bir de Ertuğrul Hikmet Ağabeyini sevdiğinden bahsedersin! Ne diyordu, unuttun mu?

— Sahi! "Fakir adamın kudreti nedir ki günahı olsun!" demişti. Haklı benim Ertuğrul Ağabeyim!.. Sonra Fatma'ya, suratı kurda benzediği halde gene de pek iyi adam olan Ertuğrul Ağabeyisini methe başladı.

*

Necip, kız kardeşi Mualla ile onun arkadaşı Leyla'yı getirmişti. Biraz sonra da son davetli görüldü.

Bu, gayet sade giyinmiş, belki de gayet sade giyindiği için gayet güzel görünen kumral bir kızdı.

Fatma:

— Doktor Lûtfi Bey'in kızı Ayşe! diye takdim etti.

Ayşe, "Safo" isminde bir an duraklamaktan başka bir fevkaladelik göstermedi. Hattâ "şair" sözüyle de pek alakadar olmamıştı. Necip'i evvelden tanıyordu.

Süheyla:

— İşte bizim meşhur Fakir-i Pürtaksir'imiz! deyince, akıllı gözle-riyle Murat'a bir baktı, gülümsedi:

— Siz muhalefeti temsil ediyorsunuz, dedi, bizim bir riyaziye hocamız vardı. Derdi ki: "Bizde muhalefetin en yaman şekli şiir halindeki hiciv yahut humordur. Nasrettin Hoca bile işte bu tarafıyla yazar." Öyle mi?

— Muhalefetin şekli hususu, hattâ üzerinde hiç düşünmedim ama, hocanın muhalifliği belki doğrudur; bana gelince, ben asla muhalif değilim. Ben Mustafa Kemal Paşa'ya taparım. Öyle ki, gözümün önünde bilerek hata yapsa da, "Bu hatadır" dese, ben "Hayır! Senden

hata sadr olmaz,” derim.

— Neden?

— İşte burası canımı sıkıyor! Neden olduğunu pek de bilmiyorum. Yahut pek eski bir tesir... Çocukluğumu alakadar eden hatıralardan...

— Ne gibi?

— Ben babamı çok severdim efendim, her zaman da babamdan ayrı yaşadım. Son ayrılıkta, biraz daha aklım eriyor olmalı ki, babamın bana tekrar geri gelmesiyle bu Mustafa Kemal adı pek birbirine karıştı. Giderek mantıksızlığını anlamadım değil. Lakin öyle düşünmek hâlâ hoşuma gider. Arkadaşlar... hele bir tanesi, beni ayıplıyor. Diyor ki: “Bugün Mustafa Kemal Paşa'nın senin yardımlığına –Af buyrun kelime, onun burada pek sevdiği bir kelimedir.– hiç ihtiyacı yok. Arabası maşallah güzelce gidiyor. Sen beyhude koşuluyorsun. Farkında bile olmadığını da biliyorsun. Eğer arabası bir sebepten dolayı böyle güzelce gidemez olursa, o zaman sen ve senin gibiler o arabayı, paşanın arzu ettiği gibi süremezsiniz. Bu muvafıklıktan bir kârın da yok! Anlamıyorum!” diyor.

— Kim bu?

— Bir arkadaş. Ertuğrul Hikmet... Şairdir.

— Bir kere son derece fena bir şair olmalıdır. Çünkü bu kadar kötü düşünen, ahlaksız bir adam iyi şair olamaz.

Safo, Murat'ı şaşırtan bir öfkeyle atıldı:

— Görseniz böyle demezsiniz... Öyle iyi bir adamdır ki... —Fatma'ya döndü —: Demin size anlattığım Ertuğrul Ağabeyim...

Ayşe, evvela Rum kızının Türkçeyi bu kadar güzel söylemesine şaşmış gibi kaşlarını çattı. Delidolu fikirleriyle kendilerini güldüren Fakir-i Pürtaksir'in bir Rum kızını sevdiğini Süheyla'dan haber almış, buraya sanki kavga etmeye gelmişti. Mektepte tok sözlü olmasıyla ve Mustafa Kemal'i deli gibi sevmesiyle meşhurdu. Her şeye bir kulp takan Fakir-i Pürtaksir ile ilk ağızda takışacağını beklerken, Murat'ın Mustafa Kemal sevgisinde, Ayşe'den bile ileri gitmesi keyiflerini tam

kaçırıyordu ki, Safo imdada yetişmiş oldu.

Ayşe gayet dik bir sesle:

— Siz Rumsunuz değil mi? diye sordu.

— Evet!

— Biz Rumları yendik! Nasıl oluyor da bir Türk delikanlısı ile sevişiyorsunuz?

Murat, böyle bir milliyet münakaşasının bilhassa Safo'ya karşı açılacağını zerre kadar ummadığı için gafil avlanmıştı. Kendisini toplamaya çalıştı. Kıza fena fena baktı. Bereket versin; bir tesadüf olmuş, sual aynen bir başka yerde, fakat tamamıyla şaka tarzında Safo'ya bir daha sorulmuştu. O zaman orada bulunan Ertuğrul Hikmet'in verdiği cevabı kız aklında tutmuş olmalı ki, gayet sakin cevap verdi:

— Bir kere siz fena Rumları yendiniz! İki taraf dövüşürken bir taraf haksız olur. Türkler yenilmişlerdi, silahsızdılar. Bizim fena Rumlarımız bu fırsattan istifade etmek istediler. Size saldırdılar. Buna iyi, namuslu Rumlar razı olamazlardı. Haklı taraf kazandı. Her zaman haklı taraf kazanmaz ama, bu haklı olmadığını da göstermez! Ben iyi Rumlardanım!

— Anlayamadım! Sizin için “millet” diye bir şey yok mu?

— Her milletin iyisi var, kötüsü var. Kötüler bir tek millet, iyiler de bir tek millet... Başka türlü olur mu?

Süheyla:

— Aferin cici gelin! diye ellerini çırpıtı, oh olsun Ayşe!..

Ayşe, dediği dedik bir inatla sakin sakin cevap verdi:

— Bir de Murat Bey'i dinlesek!

— Ben mi? Hiçbirimiz, Rumları şu tarafa bırakalım, Yunanlılara Mustafa Kemal kadar kıyamayız! Bugün Venizelos'la dosttur...

— O siyaset meselesi...

— Siyaset olur mu? Hakikat!

— Ben tek başına Mustafa Kemal sevgisini pek anlayamıyorum. Mustafa Kemal demek Kuvayı Milliye demek, Kuvayı Milliye demek, cephede ölenler demek... Cephede ölenler demek, haksız bir taarru-

za kurban gidenler demek... İşte bir tanesi bizim Fatma... Babası Sakarya muharebesinde şehit düşmüş... Ben onun yerinde olsam, Mustafa Kemal-Venizelos dostluğundan hiçbir şey anlayamam...

İbrahim Rıza, ekseriya dalgın olur, şiirlerini düşünürdü. Bugün nasılsa vaziyeti birden iyi gördü. Ayşe'nin yalnızlığını hissederek, pek büyük tesir yapan bir sadelikte:

— İşte pek haklı bir söz! dedi.

Murat, nasıl olup da bu kadar haklı olduğu halde, kendisini ve kendisiyle beraber Safo'yu lazım geldiği gibi müdafaa edemediğine şaştı.

Ayşe:

— Milletlerin birbirleriyle böyle sevişmeleri için çok zaman ister, diye aynı zamanda yeni bir şey düşünüyormuş gibi tane tane konuştu, bugün İngilizlerle mesela Mustafa Kemal'le Venizelos'un dost oldukları gibi dost değiliz. Bir delikanlımız da karşımıza bir İngiliz yengeyle çıksa, yahut daha fecisi var, mesela ben size Londralı bir enişte getirmeye kalksam...

Murat, yüreğine vurmuşlar gibi nefesini kesti. İlk defa Ertuğrul Hikmet'in yokluğunu hissetti. Yapmakta olduğu işle düşündüğü, inandığı şey birbirini tutmuyordu. Kendisine Safo'yu sevme hakkını veren her ne ise, Ayşe'ye bir İngiliz delikanlısını sevme hakkını nasıl vermez?

Bereket şair imdada yetişti. Mantıkla zerre kadar alakası olmayan bir katiyetle:

— Olmaz! Ne münasebet! O başka bir hal... Rız gelmeyiz efendim! dedi.

— İşte bunu anlayamıyorum! — Safo'ya gülümsedi —: Sakın matmazel, sizi sevmedim, beğenmedim zannetmeyin. Murat Bey'in size galip gelmesi gururumu bile okşuyor. Biz umumiyetle konuşuruz. Bizim erkeklerimiz bir tuhaf... Rica ederim beni ayıplamayın!

— Hayır! Neden ayıplayacağım! Ben fena bir iş yapmıyorum. Murat'ı sevmeye hakkım var. Bunu yaparken hiç kimseye zararımız do-

kunmuyor. Siz bir şeyler düşünüyorsunuz! Belki de haklısınız! Doğrudur. Ama, ben severken düşünmeyi beceremem... Bu işte tecrübem var zannetmeyin. Bunu övünmek için de söylemiyorum. Severken düşünülüyor. Yeni denedim! Siz de severseniz belki düşünmezsiniz! İngiliz delikanlısı severseniz demek istedim.

— Allah göstermesin! Bana da düşünmeden sevmek olmaz gibi geliyor. Şuursuz hiçbir şey doğru gitmez. Doğru olup olmadığını nereden anlarız, değil mi efendim?

Murat yavaş yavaş kendisini topladı. Bu toplanışta Ertuğrul Hikmet'le yaptıkları uçsuz bucaksız münakaşaların şimdi tesiri olduğunu anlıyordu. Bu, "ukala dümbeleği" –bunu iki kere aklından geçirmiş, hem beğenmemiş, hem de kendisini Ayşe'ye karşı da aciz, pek haksız bulmuştu– kıza karşı, kendi fikirleriyle değil, her zaman kifayetsizliğini bile bile itiraz ettiği, Ertuğrul Hikmet'in fikirleriyle çıkmaktan başka çare yoktu. Öfkelenildiği zaman kullandığı yorgun çocuk gülümsemesiyle, gülerek:

— Şuur buyurdunuz, dedi, şuur işe karışınca his kalmaz. His kalmayınca anlaşmak daha kolay olur. Çünkü ben böyle hissediyorum, n'apayım, denemez! Siz haklı gibi görünen bir milliyet ölçüsü ileri sürdünüz.

— Haklı gibi görünen değil... Haklı!

— Bakacağız!.. Misal olarak bir İngiliz delikanlısı ile evlenmiş bir Türk kıızı var. Bu bizim şairi... –Yalnız şairi değil, şu anda münakaşaya karışmamak vaziyetinde olan beni– telaşlandırdı. Acayip bir hodkâmlıkla bunu asla kabul edemiyoruz. Siz bir İngiliz delikanlısından bahsedecek yerde mesela, bir Arap, yahut Arnavut, yahut Çerkes delikanlısından bahsetseydiniz!

— Anlayamadım. Ne münasebeti var?

— Niçin efendim? — Kızı sıkıştırmaya başladığını sezdiği halde, bu zaferinden bir kat daha utanıyordu. Çünkü getirdiği misal, Ertuğrul Hikmet'e aitti. Kaç zamandır buna karşı ikna edici bir cevap aratıyordu —: Biz Türk milletindeniz! Bunlar başka milletten...

— Bir kere Müslüman...

— Din ayrı şey! Ben hem Türk olurum. Hem de Hıristiyan olurum. Bu benim Türklüğüme zarar verir mi?

— Sonra biz bunları kendi kültürümüzle, ananelerimizle, harsımızla eritmişiz!..

— Bir İngiliz tüccarının oğlu da burada doğsa, bizim mekteplerimizde okusa... Hiç İngiliz'e benzemese, sizin bütün facia gene bir anda ortadan kalkacak mı?

Ayşe, sahiden üzüldü. Bunu Murat anladı ve büyük bir vicdan azabı hissetti.

Kız yavaşça:

— Benim ne demek istediğimi pekâlâ, anlıyorsunuz, diye âdeta yalvardı, olmayacağını biliyorsunuz! Bu kadar haklı gibi görünen bir başka haksız daha olamaz... Bizzat "hak" buna tahammül edememeli... Cehaletimize şu anda üzüldüğüm kadar hiçbir zaman üzülmeceğim!

Murat, bu açık yürekli kızın saçlarını okşamak, onu kız kardeşiymiş gibi şımartıp ferahlandırınca kadar teselli etmek arzuları duydu. Fakat bir kere açmaza düşmüştü. Kendisini ve bilhassa Safo'yu şiddetle müdafaa etmek mecburiyetindeydi. Kederli bir sesle:

— Bir Petkof Amca tanıdım, dedi, Bulgardı. O zaman da ben galiba 8-9 yaşımıdaydım. Bazı meseleler için dükkânına giderdim. Annem namâzda bu Petkof Amcama da dua ederdi.

— Artık alay ediyorsunuz rica ederim!

— Hayır! Vallaha değil... Petkof Amcam Kuvayı Milliye'ye çalışırdı.

— Yoksa siz de, yedi yaşınızdayken bu işlere karıştığınızı mı iddia edeceksiniz?

— Bunu elbette ben bilerek yapmadım. Öyle icap etmiş. Babam, Adil Amcam, Durmuş Efendi Amcam... Süleyman Amcam... Daha bir sürü amcalar... Bazan bir küçük çocuğa da ihtiyaç oluyor.

Ayşe, güzel gözlerini var kuvvetiyle açarak, söylenen sözlerin ha-

kikat mı, yalan mı olduğunu anlamak sanki kabil olurmuş gibi Murat'ın yüzüne baktı.

— Bulgar da mı Kuvayı Milliye'ye çalışıyordu? diye yavaşça sordu.

— Evet! Hint Müslümanlarından Mustafa Sagir'in asıldığı, Çerkes Ethem'in isyan ettiği, iki taraflı on göbek sülalesinin bütün kanları yüzde yüz Türk olan Çapanoğulları ayaklandıkları zaman, en asil Türk ailesi olması lazım gelen Osmanoğullarının son padişahı Vahdettin düşmanla beraberken, Afyon'da bazı Yunan tabyalarına Yunan komünistleri, yarmanın en tehlikeli gününde Türk bayrakları çekmişler... Aynı gün Ali Kemal burada neler yazıyormuş, neler... — Elini uzatıp Ayşe'nin elini tutmamak için kendisini zorlukla zapt etti — Ama, bir şey daha itiraf etmeliyim Ayşe Bacı, diye kederle gülümsedi, deminden beri size karşı değil, bizzat kendime karşı konuşuyorum. Safo'yu sevdiğim günden beri, hakikatte hata ettiğimi anladığım halde, şimdi bile ayrıen sizin gibi düşünmekteyim. Beni affetmenizi rica ederim... Durunuz, Safo'yu sevdiğim için değil, haşa! Sizi, daha doğrusu ikimizi tatmin edecek hakikati henüz bulamadığım için... Amerikan hükümetinin resmi niyeti Türkiye'yi bir manada parçalamak iken, burada Amerikan mandasından bahsolunurken, bazı Amerikalılar, iki Türk insanı vasıtasıyla, Anadolu hükümetinde o zaman pek büyük bir para sayılan elli bin dolar iane vermişler. Tayfasının yansı ve kaptanı Rus olan ve bir Fransız kumpanyasına ait bulunan bir şilep... Bizzat Türklerin dolandırıcılık ithamlarına rağmen Anadolu'ya cephaneye götürmüş... Ben bu şilep işine de bir aralık karışmışım. Herhangi bir çarşafly teyzeyle beraber. Bu işler bizim kesip attığımız kadar basit olmasa gerek... Kuvayı İnzibatiye taburları Geyve üzerine yürürken benim Safo'm, iki, üç yaşındaydı. Büyük babam, öz büyük babam, öz dayımla ayrı Geyve Boğazı'nda birbirlerine sahiden kurşun atırlar! Ben bunu Reşat Nuri'nin piyesinden okumuyorum. Hakikat bu!

— Ama, bir kaide bulmaya mecburuz değil mi? Bu böyle olamaz ki...

— Şaşıtığım nokta bunu akıllı olanlar neden hâlâ bulamadılar? Biz tatmin edecek şekilde demek istiyorum. Adil Amcam söylerdi. Şahıs geçimsizliğinden dolayı en tehlikeli sırada Rafet Paşa, Mustafa Kemal'e küsmüş de, Aydın ormanlarında istirahat çekilmiş. Aynı günlerde Sovyet generali Frunze yeni teşkil edilmekte olan Kuvayı Milliye ordusunun en küçük birliklerini teftiş, teşçi etmekten bıkip usanmamış... Şaşılacak işler!..

Ayşe bir an düşündü. Gene kederle güldü:

— Neden şaşıyoruz? dedi, hepimiz bir ucundan kendimize göre tefsire giriştik. Nerdeyse, dövüşüp ölenlere "aptal" diyeceğiz! — Sert bir hareketle başını kaldırdı —: Pederiniz Anadolu'da dövüşmüş. Fatma söylemişti. Fatma'nın pederiyle cephele tanışmışlar öyle mi?

— Evet!

— Bir şey sorayım! Lakin rica ederim deminki gibi, kendinize rağmen cevap vermeyin. Kılıcı, apoletleri, istiklâl madalyası şu anda nerededir?

— Nesi? İstiklâl madalyası mı?

— Evet! Mesela, Fatma'nın babasının istiklâl madalyasını bir gün tesadüfen gördüm. Bir çekmecenin dibine atılmıştı. Üzerinde Fatma'nın artık hiçbir değeri kalmayan birkaç mektep defteri ile terziaturaları duruyordu. Az kalsın ağlayacaktım. O kadar rica ettim, hâlâ da rica ederim, bir basit çerçeveye koyup şuraya! — Parmağıyla duvarda bir yeri gösterdi —: Şu suluboya pis Venedik manzarasının altına olsun astıramadım, sizinki de öyle mi durur.

Murat, "Ne hoş kız bu!" diye sevgiyle düşündü. Sonra ciddiyetle cevap verdi:

— Apoletleri zaten yoktu. Kuvayı Milliye ordusu apoletli bir ordu değilmiş. Bit içindeymişler. Kızlarına yama vuracak el kadar bir şey bulamazlarmış. Üstü ayetlerle dolu, bir yaman kılıcı vardı. Maalesef muharebe kılıcı değil, yaverlik kılıcıydı. Mahir Efendi'nin, yani evladı bulunmakla şeref duyduğum adamın yenisini almaya parası da yokmuş. Üç muharebede onu sürüklemiş. Sonra... — keyiflenmiş gi-

bi gülümsedi —: Parasız kalınca sattık. Abdülhamit'in verdiği bir sü-rü nişanla beraber... Sattık gitti. Şimdi, o kılıç, belki de av meraklısı bir beyefendinin armasında boynuz saplı bir av bıçağı halinde durur.

Ayşe, alt dudaklarını ısırırdı. Ağlamamaya çalıştığı belliydi. Gözlerini kaçırmaya çalışarak, Murat'a öfkelenmiş gibi:

— Peki! İstiklâl madalyası? diye yavaşça sordu.

— O mu? O mevcut efendim? Bakınız anlatayım: Evvela, gene kendimden bahsetmek zorunda kaldığım için sizden –bunu yalnız ondan olduğunu anlatacak surette söylemişti– özür dilerim. Bir ara-lık bu istiklâl madalyası meselesi beni de şiddetle alakadar etmişti. Adil Amcama söyledim, dedi ki: “Aklına geliyor mu? dedi, hani Durmuş Efendi Amcan hastalanmıştı da, sen bir müddet bir mescitte ka-ra sakallı amcayla beraber bulunmuşsun?” “Evet!” dedim. Bunu zaten iyi hatırlıyordum. Durmuş Amcamın hastalığı dolayısıyla mekteple-rin tatil bulunmasından istifade ederek beni götürmüşlerdi. Basit bir mahalle mescidiydi. İçinde bir kara sakallı hoca amca oturuyordu. Buraya bazı bazı diğer amcalar gelirdi. Bilhassa bir kokucu amca ge-lirdi. Böyle birisi geldi mi, ben lastik topumu elime alır, etrafı kollar-dım. Avluya giren olursa bu lastik topu mescidin içine fırlatacaktım. Onlar da üstlerinde eğer mühim evrak varsa evvelce hazırlanmış olan bir yere saklayacaklardı. Adil Amcam: “Orada bir tüfek alım satımı meselesi geçti. Aklında mı?” diye sordu. Bûrasını pek hayal meyal ha-tırlıyorum, yahut hiç hatırlamıyorum da, sonra yanımda birkaç kere konuşulduğu için bundan teferruatını sanki o yaşta aklımda tutabilir-miş gibi hatırlıyorum sanıyorum. Bir İngiliz müteahhidi Vrangel Or-dusu'na elli bin İngiliz mavzeri götürüyordu. Gemi İstanbul'a gelince Vrangel Ordusu'nun yenildiği haber alınmıştı. İngiliz müteahhidi ne yapsın? El altından bu silahları Kuvayı Milliye'ye satmak istedi. Ara-ya bir Yahudi ile bir Türk bahriye zabıtini koydu. Tüfekler on liradan yarım milyon lira tutuyordu. Yahudi ile Türk zabiti bu bedel üzerin-den yüzde yirmi komisyon alacaklardı. O zaman Anadolu'da nerdey-se tahtadan tüfek yapıyor, askerın yarısı silahsız dövüşüyordu. Tek-

lif mescitteki kara sakallı amcaya geldiği zaman, kara sakallı hoca amca, az kalsın sevinçten şıkır şıkır oynayacaktı. O anda o kadar parası bulunsaydı çıkarıp verirdi. Buna eminim! Lakin bir yerlere yazmak, para istemek lazım geliyordu. İki üç gün geçti. Haber getiren kokucu amca, Terkos tahsildarı amca, az kalsın telaştan, aceleden hastalanacaklardı. Biz bu tarafta öyle uğraşırken, ötede Yahudi'nin komisyon ortağı olan Türk zabiti de karısını talak-ı selase ile boşamış, hazırlık yapıyormuş!

— Ne hazırlığı?

— Macar kapatmasıyla Avrupa'ya atlayacak. Orada yaşayacak! Bu sıralarda, "çek hazır" deniliyordu ki, kara sakallı amca, "hele biraz duracağız!" deyiverdi. Gelip gidenler, deliye döndüler. Yahudi komisyoncu saçını başını yolmaya başladı. Tüfeklerin fiyatı onar liradan ikişer liraya kadar indirildi. Nihayet benim kara sakallı amcam, hiç unutmam, kokucu amcanın telaşına gülerek "Bir liraya da işimize gelmez! dedi, çünkü bedava tüfek bulduk!" Akılları varsa denize döksünler! Meğer, Vrangel Ordusu'nu yenen Bolşevikler, bize silah yardımına başlamışlar. O Bahriye zabiti, iş sürüncemeye binince intihardan bahsetmiş, aile saadetinden bahsetmiş... İhanetten bahsetmiş...

— Nasıl ihanet?

— Yani benim kara sakallı amcalarım Anadolu'ya ihanet ediyorlarmış. Nihayet Adil Amcamı bulup yalvarmış. Karısını talak-ı selase ile boşadığından, tekrar alabilmesi için hüllecî yazmış. Bunu bilmem ki bilir misiniz? O zamanlar bir erkeğin ağzından "Üçten dokuza boşadım" lafı çıktı mı, kadın bir başkasıyla evlendirilmedikçe tekrar eski kocasına nikâh kıyılmazmış. Bu aralıktaki marifer kocaya "hüllecî" derlermiş. Bu zenaatla geçinen insanlar bile varmış. Hasılı bizim zabıt efendi, böyle birisini bulmuş, neye uğradığını hâlâ anlayamayan iki çocuklu karısını bu zata nikâhlanmış. İkisini kendi eliyle gerdeğe koymuş. Ertesi sabah hüllecî kadını boşamış, bizimki tekrardan Halile'sine kavuşmuş. Sonra da parasızlıktan Anadolu'ya geçmiş...

— Ne diyorsunuz?

— Bir de istiklâl madalyası kazanmış. Adil Amcam bunu bana böylece söyledi. "Onda var oğlum! dedi, lazımsa, kolay, bir de sana alalım! Lakin ne yapacağını merak ediyorum! Sen biraz düşünsen, istiklâl madalyasını bulursun... Sizde bu madalyadan, birkaç tane olacak! Hele bir düşün de gel!" Gittim, düşündüm, sahiden istiklâl madalyasını da buldum. Gene o günlerdeydi. Yani benim mescit avlusunda lastik top yuvarlayarak nöbet beklediğim günlerde... Son gün. Artık ertesi sabah Durmuş Amcam işinin başına gelecekti. Bana ihtiyaç kalmamıştı. Silah işini kökten hallettiğimiz için kara sakallı amcam keyifliydi. Bana birtakım sualler sordu. Dışarda olup bitenleri evde anlatıyor muydum? Annem, benim böyle sabahleyin çıkıp akşam gelişime ne diyordu? Meraklanmıyor muydu? Kendilerine öfkeleniyor mu, beddua ediyor muydu? Ben de olduğu gibi cevap verdim. Annem, evet ağlıyordu, fakat beni korkutmamak için, ağladığını bana göstermiyor, Adil Amcamı, Süleyman Amcamı, Durmuş Efendi Amcamı üzmemek için de zerre kadar şikâyet etmiyordu. Beni her zaman pencerede beklemekteydi: Koşup kapıyı kendisi açıyor, beni sımsıkı kucaklıyordu. — Murat, burada kederle gülümsedi, yutkundu —: Sonraları anlattı. Bana bir korkunç mahlukmuşum gibi bakarmış. Büyümüş de küçülmüşüm gibi... İçine karıştığım işleri bilmiyordu. Hiçbirimiz söyleyemedik! "Kadın kısmının böyle şeylere akli ermez! Erkek kısmı dışarda olup bitenleri evde söylemez!" İşte bunlar benim ilk öğrendiğim erkeklik kaideleriydi. Fakat seziyordu. Bunlar, 8-9 yaşında bir çocuğun ağırlığı altında sinek gibi ezilmemesine ihtimal verilemeyecek kadar büyük işlerdi ki ben her dönüşte sanki birkaç yaş birden büyür, âdeta korkunç derecede akıllı, korkunç derecede tecrübeli bir çocuk haline gelirmişim! Bunlar annemin düşünceleriydi. Bana gelince: Ben tabi işi oyun halinde görüyordum. İşte bunları kara sakallı Amcaya anlattım. Annemin beddua değil, dua ettiğini, Petkof amcaya bile dua ettiğini söyledim.

Hiç unutmam! Kara sakallı amcam oturuyordu. Ben önünde ayakta duruyordum. Ellerimi tutmuştu. Gözleri bir tuhaf oldu. Çocukken

insan her şeyi bir başka türlü kolay anlıyor... “Dinle beni Murat! dedi, eve gidince annene benden selam söyle oğlum! Annene ellerini öptüğümü söyle” Bu sözdeki dehşeti şimdi size anlatamam! Kara sakallı amcam, kocaman bir adamdı. Yani boylu bosluydu. Sonra uçan kuşa hükmediyor, kokucu amcam, şemsiyeli amcam, öteki amcalar gelip ellerini öpüyorlar, bazan da emirber neferi gibi karşısında hazır ol vaziyetinde duruyorlardı. O da onlara: “N’apıyorsunuz! Rahat!” diye gülerdi. Ben kara sakallı amcamın annemin elini öptüğünü an-neme bir türlü söyleyemedim. Lakin o günden sonra ufak tefek, genç bir kadın olan annemin ellerine ne zaman baksam, kara sakallı amcamın sözleri çocukluğum için aynı korkunç, ihata edilmez manasıyla aklıma gelir. Kara sakallı amcam kimdi bilir misiniz? M.M. şeflerinden bir erkânı harp miralay... O zamanlar, böyle erkeklerin bugünkü gibi, kadın eli yalamaları henüz âdet olmamıştı. Annemin elleri, çok sonra beni okutabilmek için asker dikişi dikmekten, parça parça oldular. İşte o parça parça olan ellere, Kuvayı Milliye kavgasının en mühim mevkilerinden birisinde bulunan sahici dövüşçü ve sahici kahraman kara sakallı amcamın gönderdiği öpüş, benim istiklâl madalyamdır. Hangi çerçeveye koymamı emrediyorsunuz?

Ayşe’ye gülümseyerek, şakalaşiyor gibi bakıyordu. Safo, elini tutmuştu. Ayşe, bir an gözlerini kırıştırdı. Elini ağzına götürdü.

— Peki, dedi, “Fakir-i Pürtaksir” imzasıyla o maskaralıkları nasıl yapılabiliyorsunuz?

— N’apalım? Bana istiklâl madalyasını sormuyorlar ki... Herkes “Fala inanır mısınız?” diye soruyor. Herkesin de cebinde Mustafa Kemal’in resmi yerine, Polâ Negri’nin fotoğrafı var...

Ayşe, yere bakarak gülümsedi. Sonra Safo’ya döndü:

— Şimdi anlıyorum matmazel, dedi, Murat Ağabeyim sizi sevmekte haklı... Ama benim, İngiliz delikanlısını sevmeye hakkım yok... Herkes haddini bilmeli... Sahici istiklâl madalyası olmayanlar bilhassa... Sizi yordum Murat Ağabey, anneniz sağ mı?

— Hayır.

— Mezarına giderken bir gün beni de götürür müsünüz? — Safo'ya güldü —: Haydi beni davet edin yenge!

Murat annesinin mezarını bilmediğini söyleyemedi. Anlattığı hikâye ile herkesin kederlendiğini anlayarak derhal mevzuyu başka cephesinden aldı. Babasının muharebede değil, evi yangından kurtarıırken öldüğünü söyledi. Hakiki kahraman olan Selim Amcasının, Fatma'nın muharebede ölen babasının istiklâl madalyalarının şimdi-lik olduğu yerde kalmasının doğru olacağını ilave etti. Bir ara da Fatma'nın konuşulnlardan diğerlerine nazaran az müteessir olduğunu hayretle anladı.

Sonra piyano çaldılar. Dans ettiler. Şiirler okundu. Necip bütün dalgınlığına, patavatsızlığına rağmen bazı salon oyunlarını biliyordu. Ayrılırken, herkes, Ayşe bile neşeliydiler. Gelecek cuma Süheylalarda buluşacaklardı.

Gece Safo'yu evine bırakırken, sokağın köşesindeki karanlıkta son defa öpüştüler, Safo boynuna sarılmış olduğu halde:

— En çok o Ayşe Hanım'ı beğendim haberin var mı? dedi, beni evvela korkuttu... Hem bana eşarp da hediye etmedi ama, o yürekli kız... Ben de annenin ellerini öperim. Rüyanda görürsen söyle, e mi?

Murat sevgilisini, nefesini kesinceye kadar öptü. Safo âdeti olduğu üzere ağzını inleyerek kurtardı. Ve âdeti olduğu üzere:

— Oh! Bittim! Ne güzel! dedi.

3

Telefonla şakalaşmaya devam eden hanım, Murat'ın artık canını sıkılmaya başlamıştı. Konuşma gittikçe samimileşiyor, ancak yatakta cereyan edebilir bir hal alıyordu. Murat, meçhul sevgilisinin bir müddet, günlerden bir gün "İşte ben geldim!" diyerek kapıdan girmesini bekledi. Hesabına göre bir kadının bu kadar uzun zaman sabredemesi, ya usanıp bırakması, yahut gelip görünmesi lazımdı. Telefondaki muzip hanımın Kadriye olduğundan artık şüphesi kalmamıştı. Bu kati kanaat iki üç sebepten ileri geliyordu. Fransız'la da buna yakın şekilde konuşması... Muhaveredeki açık saçıklık... Ve en mühimi, içinde bulunduğu vaziyet dolayısıyla erkek ihtiyacı duymaması...

Merakı arttıkça bir çare aramış, nihayet Adalet Hanım'ın adresini öğrenerek bir gece uğramayı kararlaştırmıştı. Kızla iki dakika konuşsa, işi anlayacağına emindi.

Sıcak bir ikindi üzeri yazıhanede bomboş oturuyordu ki kapı açıldı. Kadriye, ablası Adalet Hanım'la beraber içeri girdi.

Gene birörnek giyinmişlerdi. Gene insan hangisini beğeneceğini şaşırıyordu.

Adalet Hanım:

— İyi! Kimseler yok! diye somurtarak söylendi. Sonra Murat'a bir tuhaf bakarak:

— Gene bir icat çıkarmayın rica ederim, dedi, başka müşteri yok

diye söyledim! Bonjur!

— Buyrun efendim!

Kadriye gidip elini sıktı. Sonra ablasına:

— Biz Murat Bey'le arkadaş olduk, haberin var mı? dedi.

— Sen hemen arkadaş olursun... Bakıp anlamadan... Nerede arkadaşlık, kahve bile söylemiyor!

Murat zile bastı.

— Yalnız kahve ile kurtulacağınızı sanıyorsanız hayal olur, dedi, zorla dondurma yiyeceksiniz!

— Nerede Celil Bey... Erken gelmezse hiç beklemeyelim. Ben telefonla sormayı düşünmüştüm. Kadriye "İlle çikalım!" dedi. Sonra sizinle de bir küçük hesabımız vardı...

— Nasıl hesap?

— Şu Fransızca meselesi... Ben her zaman geveze değilim. O gün nasıl da boş bulundum. Bunları, size zannettiğim adam olmadığınıza iyice kanaat getirdiğim için söylüyorum. Kusura bakmayacağınızı da Kadriye temin ediyor.

— Estağfurullah... Sayesinde Fransızca öğreniyorum. Kadriye Hanım beni Silaber'den imtihan etti de ümitli buldu!

— Haydi! Saçmalıyorsunuz!

Murat, çırağa dondurma söyledi.

Adalet Hanım, ayak ayak üstüne attı. Cigara çıkardı. Murat koşup kibrit yaktı. Kadın bir taraftan ateşe uzanırken, bir taraftan:

— Beyhude yavrurum, dedi, beyhude zahmet! Şarlot isminde bir kız tanıyor musunuz?

— Şarlot mu? Evet! Bir arkadaşın arkadaşısıdır.

— Geçenlerde bize gelmişti. Onun bu handa bir hovardası varmış. Kadriye oradan laf açarak sözü size getirdi. Ben de kulak verdim. Hikâyesi inanılır şey değil... Meslek iktizası bazı hususları bilmeye mecburum. Hele bu benim salak kızım, arkadaş peydahlamak sevdasına kapılırsa değil mi?

— Bana güvenebilirsiniz! Hiç de tehlikeli bir adam değilim... Bir

fukara avukat kâtibi... Haddini bilir bir adamcağız...

— Beyhude demedim mi canım! Bir de biz anlatalım; Halen Galata'nın en güzel kızının —dikkat edin, “karsının” değil— dostu imişsiniz! Akıntıburnu'nda meşhur Kör Ömer, size rakı ısmarlamış. Çolak Feyzi, Şarlot'u, bir o gece, herhalde hatırladığınız için, Kasap'a kaldırmamış... Galatalılar, Siyah Gül'de sizi görmeye, tanışmaya gelmişler. Safo'yu baştan çıkarmanıza...

— Hayır! Yanlış...

— Biliyorum canım laf gelişi!.. Seslenmemişler. Çolak Feyzi'ye laf arasında sordum. “Ben tanımıyorum! Bulaşık bir herifmiş...” dedi. Baktım, sizden konuşmayı sevmiyor. Şehzadebaşılılardan sordum. “Allah kimseyi onunla tabanca, bıçak, yumruk oyununa düşürmesin!” dediler: “İyidir ya zıddına basmayacaksın!” dediler.

— Düşmanlarım... Bütün iftira!.. Ben yumuşacık bir adamım... İnanmazsanız Kadriye Hanım'a sorunuz!

— Kadriye ne bilecekmiş! İkide bir, “Kadriye! Kadriye!” demeyin. Sinirime dokunuyorsunuz! İşte asıl bu sebeple sizinle konuşmak istiyorum. İşte ikinizin de yüzü. Ben sizin arkadaş olmanıza taraftar değilim... Durunuz bitireyim: Bildiğimiz külhanbeylerinden olsanız ehemmiyeti yok. Yahut bildiğimiz züppelerden olsanız gene aldatmam... Siz aklımın ermediği bir adamsınız!.. Kadriye'yi rahat bırakacaksınız! Buna karşılık sizi bir gece bize davet ediyorum. Beni her zaman bu tavda bulamazsınız!

— Davetinize teşekkür... Acaba sizinle arkadaş olmaya kalksam, Kadriye Hanım da aynı şeyleri mi söyler?

Deminden beri bir kız anası gibi davranan Adalet Hanım, hayretle gözlerini açtı. Kadriye kahkahalarla gülmeye başladı:

— Gördün mü abla! diyordu, ben sana “Ağzının tadını pek biliyor” demedim mi?

— Bu nasıl söz? Her ağzının tadını bilen ben yoğurt kaşığı mıyım? Pek açığözsün delikanlı...

— O kadar güzelsiniz ki, fazla açığöz olmaya hacet bile yok... Ri-

ca ederim... Benimki basit bir merak... Bütün şartlarınızı, bunlar benim için ne kadar azaplı olurlarsa olsunlar, peşinen kabul ediyorum. Çoktan beri erkeklerin sizden hiçbir şey esirgemeyeceklerini tabii denediniz! Bu sözüme hayret etmezsiniz...

Kalkıp garsondan dondurma tepsisini aldı. Bizzat takdim etti.

Adalet Hanım:

— Siz Fransız zamparası cinsindensiniz, dedi, biz o çeşit zamparaya şerbetliyiz oğlum! Aksaraylılar pek şaşırırlar... Bir de benim aptal kızım aldanmaz ama, aldanmış gibi davranmaktan hoşlanır. Size bir ceza tertip edeceğim. Evin adresini Celil Bey'den öğrenin. Bir miktar terlersiniz...

— Hangi evin efendim? Tarlabası'nda 12 numaranın mı? Yoksa Gümüşsuyu'ndaki apartmanın üçüncü dairesinde...

— Zannettiğimden daha tehlikeliymişsiniz delikanlı... Bitti. Kadriye bir daha buraya ayak basamaz!

Kadriye, dondurmaya, şehvetli bir hareketle ağzında eriterek peltek peltek konuştu:

— Beni niye karıştırıyorsunuz? Son “pey” size sürüldü. — Murat'a göz kırptı —: Hep böyledir bu benim ablam! Suçu bir türlü kabul etmek istemez!

Bu esnada telefon çaldı. Murat, müsaade isteyip dinleyiciyi aldı. Daha ilk kelimeyi duyar duymaz, gayri ihtiyari: “Hay Allah kahretsin!” diye yüksek sesle söylendi.

Meçhul şakacı konuşuyordu.

— Alo! Murat, sevgilim!

— Evet... Alo... Kimsiniz?

— Yeniden mi başlıyoruz ruhum! Pekâlâ biliyorsunuz. Gene yapayalnız mısınız? Allah gibi...

— Ben mi? Evet!..

— Durunuz bakayım! İşte bu olmadı sevgilim!.. Bu “Evet” her zamankine benzemiyor. Sakın yalan söylemiş olmayın...

— Neden yalan söyleyecekmişim? Yalnızım, tamamıyla...

— Tuhaftır. “Aşk insanları kör eder” derler. Ben de aksine... Pek açık göz olurum. Kilometrelerce uzakta, duvarların arkasında olup bitenleri görürüm... Doğruyu söyleyin, gözümünden düşmek üzeresiniz!

Murat “Lahavle...” diye başını salladı:

— Peki! Doğruyu söylüyorum, dedi, iki tane müşteri var!

— Nasıl bakayım? Erkek mi, kadın mı?

— Erkek...

— İkisi de mi?

— Evet!..

— Olmuyor efendim! Bu “Evet” gene... Şey... Deminki “Evet”ten...

Darılırim ama...

— Pardon, yanılmışım! Kadın diyecektim.

— Olur. Dil sürçmesi... Nasıl kadınlar... İhtiyar mı?

— İkisi de ihtiyar!

Adalet Hanım’la Kadriye de alakadar olmaya başlamışlardı. Murat onlara göz kırptı.

— Pek ihtiyarlar...

— Peki! Neden böyle tekrarladınız! Az kalsın inanacaktım. Siz yalan söylemesini hiç beceremiyorsunuz! Karnız, eğer biraz akıllıysa, sizinle pek mesut olur. Yahut da pek bedbaht... Yalan beyhude azizim, ben görüyorum.

— Sizi belki böylesi daha memnun eder diye...

— Benim hangisinden memnun olacağımı sonra anlarsınız! Misafirlerinizin yaşlarını söyleyin!

— Yaşları. Bir tanesi on altı yaşında... Öteki de, yirmi...

Adalet Hanım: “otuz beş” diye sufle etti...

— Yirmi sekizindeymiş... —Adalet Hanım tekrarladı: otuz beş diyorum— Pardon! Yirmi sekiz sene yedi ay... — Telefonu eliyle kapattı, Adalet Hanım’a cevap verdi —: İşte gene bir otuz beş rakamı elde ettik. Bana ait bir kadın olsaydınız kendinize böyle gaddarca iftira ettiğiniz için kulaklarınızı çekerdim... — Telefona döndü —: Hayır buradayım! Yirmi sekiz...

— Güzeller mi bari?

— Güzelliklerini nasıl tarif etmeli meleğim! İkisi de mesela sizin sesiniz kadar güzel... İkisi de galiba en az sizin kadar insafsız...

Adalet Hanım, dondurma tabağını bırakıp hızla kalktı:

— Bizimle eğleniyor bu musibet! — diye telefona geldi. Dinleyiciyi çekip aldı. Fransızca sordu —: Alo! Kim var orda... Polis müdüriyeti mi?

— Hayır madam! Bir meraklı kadın!

— Tahkikat yapıyordunuz da... — Murat'a sordu —: Safo mu bu?

— Hayır! Ben de bilmiyorum. Bu böyle bir aydır devam ediyor! Bütün tanıdıklarımın günahını birer kere aldım. O kadar yalvardığım halde adını söylemiyor!

— Ses sahiden güzel! Size küçük bir yardım: Bu henüz yirmi yaşına girmemiş bir kadın... Buyrun! Hayrını görün!

— Amin!

Telin öbür tarafından:

— Orada neler oluyor? diye soruldu.

— Beni öpüyorlar sevgilim! İmdat!

— Siz onları öpmezseniz yalnız öpülmenin hiçbir zararı yoktur. Metin olunuz!

— Metanet para etmeyecek... Yardıma gelmezseniz, iş işten geçiyor...

Murat, bunları öyle tuhaf, öyle yalvararak söylüyordu ki Adalet Hanım da artık zoraki somurtkanlığını bıraktı, gülen Kadriye'ye uydular. İki kahkaha arasında:

— Numara canım! diyordu, böylece tuluata çıkarmalı...

Meçhul sevgili:

— Gelemem! dedi, Allah muininiz olsun! Mamafih bu imdat isteği pek de gönülden değil... Teşekkür ederim... Yarım bir arkadaş da ben bulayım da, burada, kulağınız duya duya kendimi öptürüp mahsustan imdat isteyeyim! Bir de bu çeşidini tadınız! Nasılmış?

— Sakın haa... Hiç lezzeti yok... Hiç...

Telefon kapandı.

Murat, dinleyiciyi öylece tutarak, hâlâ gülümseyen kadınlara baktı:

— İşte bu bir aydan beri böyle hanımlar! dedi, af buyrun, birkaç dakika evveline gelinceye kadar Kadriye Hanım'dan şüpheleniyordum.

— Ne diye?

— Benimle eğleniyorsunuz diye...

— Ne münasebet?

— Şaşırmışım! Anlayın artık... Peki, ben şimdi ne yapayım?

— Santrala sormadınız mı?

— Santraldakilere de ayrıca eğlence olmuşum. Muhabereyi dinliyorlar da, "Kim telefon etti?" diye sorarsam, gülüyorlar. Sakın santralda çalışan matmazellerden birisi olmasın?

— Böyle bir tanıdığım yok... Ben dedelerimizi, konforsuz sıkıntı çekerler sanırdım. Meğer asıl bahtiyarlıkları konforsuzlukmuş...

— Televizyon diye bir şeyden bahsolunuyor. Sizin düştüğünüz bu şekle benzer bir hale maruz kalmış biçarenin biri icat etse gerek...

— Biçare! İşte bu anda bana "Murat"tan daha uygun düşen isim budur.

Adalet Hanım, deminden beri düşünüyordu. Makyajına rağmen düşünmek bu kadına yaraşıyor, ona akıllı bir yüz veriyordu:

— Telefon eden burasını görüyor, diye ağır ağır konuştu, görmesi kabil değil... Şu karşı binalardan birisinde arayınız!

— Karşı binalarda mı? Hay Allah razı olsun! Sahi!

— Nedir?

— Her zaman beni yalnızken yakalıyor. Daha doğrusu patronlar burada değilken... Bir aydan beri bu kadar tesadüf olamaz! İşte bu kadar budala olduğumu artık anladınız! Sizin bir dakıda keşfettiğinizden, ben bir aydan beri hattâ şüphelenemedim bile... Artık Kadriye Hanım'a arkadaşlığıma da bir tehlike görmemeniz lazım... Budala bir kuzudan böyle bir ceylana nasıl zarar gelebilir, değil mi efendim?

— Peki, bir dakikada bir şey keşfetmek kabiliyetimi n'apalım? İşte ben o kabiliyetle sizinle arkadaş olmasını men ediyorum. Kuzuluk bahsine gelince: Koçların her çeşidi kuzulardan azmadır. — Pek kızmış gibi Kadriye'ye dönüp çıkıştı —: Deminden beri gülüyorsun! İki lakırdı da sen söylesene aşifte!

Kız, masum bir tavırla boynunu büktü:

— Murat Bey'le sizin arkadaş olmanızda ben hiçbir tehlike göremiyorum. Deminden beri hep ikinize baka baka hayal ettim. Ömürdünüz doğrusu.

Murat, elinin tersini masaya hafifçe vurdu:

— Ben arkadaş diye işte bu Kadriye Hanım gibi davrananlara derim, dedi, ne yapsam, bir dondurma daha mı söylesem... Yoksa, Melek Sineması'nda "Sensiz ölürüm!" filmi oynuyormuş. Saat üç matinesine davet mi etsem!

Adalet Hanım:

— Dur kızım, hemen zıplama! dedi, saat üçe epey vakit var. O zamana kadar ayakta durursan helak olursun! — Murat'a döndü —: "Sensiz ölürüm" filmi bizi açmaz evladım, dedi, sonra ben meseleyi Safo ile konuşmak mecburiyetinde kalırsın. Derim ki: "Bir film varmış. "Sensiz ölürüm!" diyormuş. Geçen gün Murat Bey'e uğradık da... O haber verdi!" derim. Sonra bu acayip telefonda da bahsederim. "Bizim iki evin adresini de daha şimdiden ezberlediğini biliyor musun?" diye soranın... Galata'nın kızları, telefon makinesini adamın başında parçalarlar...

— Halbuki ne kadar yanlış... Şimdi bunları söylerken aynada kendinizi seyretmenizi isterdim. Harikuladeliğinizden ne çok kaybediyorsunuz... Ve böyle gülümserken nasıl da başka türlüünüz? Değil mi Kadriye Hanım?

Adalet Hanım kalktı:

— Gidelim biz, dedi, bu gevezeyi nerdeyse merak etmeye başlayacağım. Haydi düşün ölüme... Mutlaka el sıkılmak lazım mıydı? Peki — Elini uzattı —: Bir gece buyrun! dedi, eğleniriz!

— Teşekkür ederim! Celil Bey'e bir şey mi diyecektiniz?

— Evet... Lakin sizin söylemeniz icap etmez! Buraya gelen hanımlara dikkat etmesini tavsiye edecektim!.. En iyisi size yol vermesidir. Lakin ağzını aradım. Pek memnun! Erkekler mutlaka boynuzlanmak arzusuna kapılmışlarsa, onları bundan vazgeçirmek imkânsızdır. Hoşçakalın!

Murat kapıya kadar arkalarından gitti. Sonra zevkle gerindi. “Bu gevezeyi merak etmeye başlayacağım!” demişti. Ne olgun kadın! Ne hoş!.. Birdenbire telefondaki meçhul kızı hatırladı. Bir aydır yaptığı hesaplar altüst olmuştu.

“Yahu! Bu nasıl bela!” diye gülümsedi.

Şarlot'un Adalet Hanımlarda ne işi olabileceğini düşündü. Bu düşünceyi ortasındaiken... “Tamam! dedi, telefon eden kaltak Matmazel Şarlot! Zaten gözlerini beğenmiştim! Tamam!”

İyi ama! Bunların burda olduklarını nereden biliyor? “Hay Allah kahretsin!” diye âdeta bağırdı. Koşarak dışarı çıktı. Yordanidis'in odasına kapıyı vurmadan girdi. Hademe Koço Efendi, bir Makedonya havası söyleyerek pencereden bakıyordu.

Murat, ihtiyatla sordu:

— Matmazel Şarlot gene gelecek mi?

— Kim?

— Matmazel Şarlot!

— Anlamadım...

— Şimdi buradaydı da... Eğer gelecekse, istediği kitabı aldım.

— Matmazel Şarlot burada değildi. Üç günden beri de gelmiyor.

Kim söyledi?

— Hiç kimse... Bugün için “Uğrarım” demişti de... Yordanidis nerede?

— Beyoğlu'na çıktı. İş var. Bre hey Murat Bey!.. Bizim oraları hatırladım bre Murat Bey... Bizim oraları hatırlayınca türkü söylemeden edemiyoruz!..

— Yamandır sizin türküler... Ben severim...

— Gayda olmalı ki... Kızlar oynamalı ki...

Ihtiyar Karadağlı kederle içini çekti.

Murat düşünerek yazıhaneye döndü. Pencerenin önünde durup karşı binaları gözden geçirmeye başladı. Herhalde bunlardan birisinde Şarlot'un bir arkadaşı bulunmalıydı. Öyle ya! İşsiz güçsüz, serseri bir kız... Şakacı da... Birdenbire "Tuu Allah kahretsin!" diye elini yanağına götürdü. "İnsan gözündeki çöpü görmezmiş de... Hay çok yaşa Adalet Hanım!" Bu sefer telefon edeni yüzde yüz bulmuştu. "Alacağın olsun Matmazel Reçina!" diye parmağını salladı. Aynı binanın aynı katında bitişik yazıhanelerde oturuyorlardı.

Telefon makinesine öfkeyle baktı. Ve ilk defa bu makinenin insan-na nedense uzaklık hissi verdiğini anladı.

Bir an oraya gidip kızı kontrol etmeyi düşündü. Sonra tekrar telefon etmesini beklemeye karar verdi.

Reçina güzel kızdı. Onu bu kadar ihmal etmek pek kaba bir hareket olmuştu. "Budalalığımızla eğlenmeye hakkı var!" dedi. Alt dudaklarını dişleriyle bastırarak başını salladı.

* *

İki gün daha geçti. Bu müddet içinde Murat, Reçina'ya dikkat etti. Kızda hiçbir fevkaladelik göremedi. Her zamanki gibi, karşılaştıkları zaman saf bir tebessümle başını eğerek selam veriyor, bir an duraklarsa Safo'nun sıhhatini soruyordu. Murat tahmininde hata ettiğini sanmaya başlamış, şüphelerini gene Şarlot'a çevirmişti.

Cuma günüydü. Öğleden sonra dün gece üşenip makineden çıkarmadığı bir cevap layihasını bitirmek üzere yazıhaneye geldi.

Yordanidis'le biraz çene çaldılar. Gâvur'un — Murat yüzüne karşı da böyle söylüyor, o da "Türk" diye cevap veriyordu —: gene tembelliği üzerindeydi. Plajlardan falan bahis açıyor, Murat'ı da sürüklemeye çalışıyordu. "Şöyle erkek erkeğe bir dolaşip başlarını dinleseler, hiç de fena olmayacaktı." Bazı bazı canından bile usanan insanoglu velev ki gâvur, yahut Türk olsun kızdan da pekâlâ bıkarırdı.

— Otomobil parası benden. Var mı bir diyeceğin? dedi.

— Tayyare parası olsa, bana bakma!

— Safo istese gidersin!

— Sen de Şarlot istemese gitmezsin!

— İkimizin de aklı var mı? Denize girdik...

— Sana o kadar rica ettim. Dün gece beni erken çıkarmasaydın, bugün istediğin yere giderdik.

— Birader anlamıyorum, bizim patronlar gâvur oldukları halde cuma günü işte çalışmıyorlar... Eskiden babam söylerdi, sizler de Yahudilere benzermişsiniz! Cuma günleri hiç iş görmezmişsiniz!

— Eskiden bir Türk'ün başında senin gibi püsküllü bela yokmuş. Dün gece...

— Dün gece, dersin! Fena mı oldu? Eğlenmedik mi?

— Gene de eğlenebilirdik. Sekize kadar sabredemedin! Atlı kovalıyor gibi...

— Aklıma bir şey koydum mu, yapmadan yapamıyorum. Mesela bugün mutlaka plaja gideceğim. İnşallah bir Haraşo yakalaman da, "Keşke gideydim!" diye saçlarını yolarsın!

— Ben yolmam. Şarlot duyarsa, saç yolmak nasıl olurmuş, bana senin kafanda gösterir!

— Telefon ederse bak ne diyeceksin. Beni burada bulamazsa belki sende arar... "Patron götürdü. Bir mühim işleri varmış. Sana da söylemiş!"

— Bu kadar yalanı söyleyeceğime... "Bir otomobile atla! Florya plajına git!" desem...

— Umarım ki bu iyiliği de yaparsın! Lakin bana bir şey olmaz. Eğer Haraşo bulamadımsa, sana bir de dua ederim...

— Sahi! Biz "Şeytan azapta gerek" deriz. Var git! O kaynar kumlarda sürün! Haraşalar akıllarını kayıp mı ettiler ki sana razı olacaklar. Hepsi de çoktan birer delikanlı bulmuşlardır.

— Kumda mı? Hiç zannetmem... Şansımı bilirsin!

— Bre gâvur! Cuma günü gâvurda şans mı olurmuş?

— Yazıhanede layiha yazan Türk'e bakıyorum da, biçare Türk,

şansları Florya'da benim gibi akıllı gâvur bekler, diyorum!

Böyle dedi ve güldü ama, Yordanidis gene de keyifsiz gitti.

Hava pek sıcaktı. Murat kapıyı ardına dayadı. Makineye kâğıdı koydu. Cevap layihası pek de uzundu. Efer Safo'nun gelmesi ihtimali olmasa, bu sıcak günde bunu bir türlü göze alamayacağını anlıyordu. Kız gelirse... Her zaman yaptığı gibi kapıyı arkadan sürmeler... Giderek, ne ateşli bir kadın olmuştu. Rumlarda bu hal bir başka tabiat gibi dediklerini hatırlıyordu. Yalnız Rumlarda mı? Bizim kadınlar da öyle... Aynı cins... Akdeniz milletleri...

Çalışmaya gönülsüz başlamıştı ama yavaş yavaş hızlanmıştı. İkinci sayfayı tamamladığı zaman sırtının ağrıdığını, hafifçe terlediğini hissetti. Zile basıp kahve söylemeye bile üşeniyordu.

Bir cigara yakarak arkasına dayandı. Şimdi gelse... Merdivenden başını görecek... Bir tuhaf gülümser... Kabahat yaparken yakalanmış gibi "Canım sevgilim!" diye içini çekti.

Bu esnada hafif bir kadın çılgılığı duyarak, dikildi. Hanın sessizliğini dinledi. Çılgılık işittiği muhakkak mı? Yoksa birisi mi gülmüştü.

Odabaşı Hüseyin'in baldızı, çocukla şakalaşırken bazan böyle garip sesler çıkarıyordu.

Kaldığı yerden başlayacağı sırada, bir kapı hızla açıldı. Sonra camları kıracak gibi şiddetle örtüldü. Reçina'nın patronu, bir felaketten kaçıyor gibi başını ileri doğru uzatmış olduğu halde, merdivenleri süratle indi.

Murat, kısa bir müddet sonra, bu firara benzeyen gidişle deminki çılgılığı birbirine ekledi. İçi bir tuhaf... Kalktı. Gürültü etmemeye çalışarak kapıya yaklaştı. Kulak verdi. Bir kadın hıçkırıyordu. Hıçkırıyor, âdeta boğuluyor... N'apacağını bir an düşündü. Kapıya parmağıyla hafif hafif vurdu. Cevap alamayınca yavaşça araladı. Buradan gene buzlu camla örtülü küçük bir antreye giriliyordu. Asıl büroya geçilen kapı aralıktı. Murat, dış kapıyı açık bırakarak buna yaklaştı.

Reçina, yere çömelmiş, başını kanepeye dayamış ağlıyordu. Bu ağlayışta garip olan taraf, kızın perişan kıyafetiydi. Bu perişanlık hissi-

nin nereden geldiğini Murat evvela kati olarak bilemedi. Galiba beyaz kollanna dökülmüş dalgalı saçlar bu tesiri veriyordu.

İçeri girdi.

— N'oluyor Matmazel? diye sakin bir sesle sordu.

Ses sakin olduğu halde Reçina, dehşetle döndü. Murat'ı görünce yüzünü tekrar kollanna sakladı. Yüzü yaş içindeydi.

Murat, yanına yaklaşarak sualini tekrarladı. Kız, gene sarsıla sarsıla ağlıyordu. Yalnız diz çöktü.

— N'oluyor?

— Bu Rus!.. Bu haydut! Bu canavar!..

— Size ne yaptı? Bir terbiyesizlik mi?

— Haydut... Namussuz!..

Murat teselli için güzel sarı saçları okşadı.

— Bakınız bakayım Reçina! Ne var canım?

— Beni öldürüyor Murat Bey... Baksanıza...

Hızla döndü, sol omzu entarisinden dışarıya çıkmıştı. Hafifçe kanıyordu. Murat evvela hiçbir şey anlayamadı.

— Yaralanmışsınız... Ne demek?

Biraz dikkat edince bunların dış yerleri olduğunu âdeta dehşetle gördü:

— Ne yaptı bu yamyam söylesenize...

— İşte böyle... İşte...

Tekrar başını çevirmişti. Tekrar hıçkırıyordu. Murat, bu ağlama da bir miktar isteri fark ederek yutkundu.

— Hele kalkın! diye belinden tuttu. Şöyle oturun da anlatın!..

— Hayvan herif... Barbar...

— Durun canım... Bir bakayım... Bakayım diyorum... — Bütün vücudunu bırakan kızı kolaylıkla kaldırdı. Kanepeye yatırdı —: Durunuz... Allah Allah! Sizi ısırılmış...

— Evet!

— Demin siz mi bağırдыңızdı?

— Evet!

Murat, Reçina'nın sıhhatli yüzünde zorla tecavüze uğramış bir kızın heyecan sarılığını göremeyince, "N'oluyor kuzum?" diye düşündü. Saçlarını topladı.

— Bakayım! diye boğuk bir sesle konuştu, pek mi acıyor canım!

— Pek... Etimi yedi!

— O kadar değil... Durunuz... — Bembeyaz omzu yavaşça, okşar gibi öptü. Arada —: Bunun ilacı budur! diyordu.

— Yapmayın Murat Bey!.. Rica ederim...

— Bir şey yapmıyorum ki sevgilim... Şimdi geçecek...

— Yapmayın içim bir tuhaf oluyor, bayılacağım...

— Sakın haa... Yahut, hele kalkınız... Bizim yazıhaneye gidelim...

Bayılacaksınız da orada bayılırsınız...

— Neden?

— Patronunuz gene gelir...

— Artık gelmez... Hiç gelir mi?

— Öyleyse daha iyi... — Kapıya baktı —: Siz bir dakika durunuz!

Ben şimdi ilaç getireceğim!

Süratle yürüdü. EVELA dış kapıyı, sonra aralığın kapısını sürmelidi.

Bu müddet zarfında Reçina, başını kanepenin koltuğuna dayamış, öylece beklemişti. Murat yutkunarak yaklaştı. Yüzünü, gözlerini kapatıp sık sık nefes alan kızın yüzüne yaklaştırdı. Ağzını yavaşça öptü. Reçina başını yavaş yavaş iki yanına salladı. Sonra birdenbire Murat'ı boğacak gibi kucakladı. Ağlamakla gülmek arası sesler çıkarıyordu.

— Safo'ya söyleyeceğim! Bana neler yaptı diyeceğim! Sen görürsün!.. Senin gözlerini çıkarır Safo!

— Ben de söylerim! "Beni az kaldı öldürüyordu bu Reçina!" derim.

— Neden öldürüyormuşum?

— Telefondan...

— A, biliyor muydun?

— Tabii biliyordum. Sen beni o kadar budala mı zannettin?

— Biliyordun da neden gelmiyordun vicdansız. Ben burada kaç kere öldüm...

— Inadıma gelmiyordum. Sen neden gelmedin?

— Ben iki kere geldim. Belki tutar öpersin diye... Telefonu bırakır bırakmaz, aklında mı?

— Hiç öper miyim?

— Ya n'olacaktı. Ben ölsem daha mı iyi?..

— O kadar yalvardım. Neden ismini söylemedin? Oh olsun...

— Bazan ne tatlı görüşüyordun!.. Hakçası Murat, sen benim sayılırsın, Safo'yu Şarlot araya soktu. Ne orospudur o Şarlot...

— Aldırma... Ben seni dünyalardan çok seviyorum!

— Yalancı, Safo'yu otele götürmüşsün. Bir de bana nispet verir gibi anlattılar. O gece hep ağladım... Safo'yu artık sevmeyeceksin değil mi?

— Sever miyim budala!..

— Def et!

— Kolay... Tabi... Sen de patronunu def edersin!

— Nasıl def ederim. O patron!

— Öyleyse biraz sabrederiz. Söyle bakayım! Patron sana her zaman böyle mi yapar?

— Her zaman!

— Vay alçak herif vay! Peki, alacağı olsun... Ben ona gösteririm...

— Murat omzundaki sızıyı tekrar hissederek "İkisi de birbirlerini bulmuşlar, insan yemekten zevk alıyorlar" diye düşündü —: Ben ona bak ne yapacağım...

— Hiçbir şey yapma!.. Deli herif!.. Vallaha deli... Erkek değil ki!

— Ya ne?

— Deli! Evvela yavaş yavaş, insan gibi sever. Sen de bir şey sanırsın. Sonra gittikçe kudurur. Böyle her tarafımı kanatır... Sonra ne yapar bilir misin? Kendi işini kendi kendine bitirir... Eliyle... Anladın mı?

— Ne demek?

— İşte öyle... Hastalıktan korkuyormuş. Sonra da gördüğün gibi hamama koşar.

— Karısıyla...

— Karısıyla da öyleymiş...

— Kadın n'apıyormuş bunca sene?

— Kadın bu, İstanbul'da köpeklerle bile yatıyor. Artık bilmem! Kocasını böyle olduğu için mi öyle yapıyor, o öyle yaptığı için mi kocasını gene hastalıktan korkarak böyle yapıyor? Anlayamadım.

— Şarlot'a da böyle mi yaparmış?

— Herkese... Şarlot ısırmaı sevmez de... İstemedi...

Murat: "Anlaşıldı! Sen seviyorsun!" diyecekti. Onun yerine:

— Halbuki senin gibi bir kızda hastalık değil ölüm olsa... dedi, ölüm olsa insan perva etmez... Aklına bile getirmez...

— Değil mi?

Gene gözlerine o çakmak çakmak ateş gelmişti. Murat'ı kendisine doğru çekti. Sahiden güzeldi. Bir tatlı şey kokuyordu. Uzaktan uzağa kan kokusunu da hatırlatan bir şey ki... Dayanılmaz...

*

Murat, Reçina meselesini, Safo meselesine bir an bile karıştırmadı. Ufacık bir vicdan azabı da hissetmedi. Safo'yu muhakkak evleneceği bir genç kız sayıyordu. Reçina, tesadüfen bulunmuş, tesadüfen bulunmuş bile değil, bizzat isteyerek önüne gelmiş bir avdı. Hem de bir başka avcının yaraladığı bir av... Hem biraz da kocalı kadına benziyordu. Patronu –Ayda elli lirayı herhalde, bazı bazı omzunu ısırmaı için veren anormal herif– pekâlâ kocası sayılırdı. Bu da, kıskançlık numaralarına mani olur, aynı yerde çalışmanın vereceği can sıkıntısını giderirdi. Safo ile tanışmaları da işleri bir başka manada kolaylaştırıyordu. İcap ederse arada bir, ikisini beraber yemeğe götürmek münasebetsiz düşmeyecekti.

Bu tarafları düşünerek, yüreğine ferahlık veren Murat, işin asıl mühim cephesini, şimdiye kadar hiçbir kadın münasebetinde aklına getirmediği iktisadi cepheyi unutuyordu. Halbuki mesele, hiç ummadığı bir şekilde gelip buna dayandı.

Murat'ın kısaca "Bir kaza" dediği vakadan birkaç gün sonra, o za-

mana kadar merdivende rastladıkça, baştan savma selamlaştıkları Rus'la ilk defa konuştular.

Reçina, kapıdan uzanıp:

— Bir dakika gelir misiniz? diye çağırmişti.

Murat'ı koridorda bir kere öptü.

— Budala sizi istiyor! diye fısıldadı.

— Nasıl budala?

— Benim patron!

— Ne yapacak?

— Görürsünüz...

Herif sırtına ipekliye benzeyen bir önlük giymişti. Bu önlükle bir daktilo makineleri acentesi ve tamir atölyesi sahibinden ziyade, bir dişçiye yahut eczacı kalfasına benzemişti. Kısa boylu, şişmanca, kırmızı yüzlü bir adamdı. İlk bakışta geniş omuzlarına çenesinden itibaren yapışmış hali göze çarpıyor, nefes almaktan müşkülât çekiyor hissinin veriyordu. Fransızca'yı pek fena, insanı üzecek kadar berbat konuşmaktaydı. Daima kuşkulu, karşısındakinden kim olursa olsun şüpheli bir bakışı vardı. Terbiyesiz denecek kadar kabaydı:

— Borjur! dedi ama elini de uzatmadı, bir iş yapacağız!

— Buyrun!

— Bazı teklif mektupları tape edeceksiniz. Matmazel sizin becerenizi söyledi. Olur mu? Türkçe mektuplar.

— Müsveddeler hazır mı?

— Fransızcaları var. Tercüme edeceksiniz!

— Olur.

— Ne vereceğim?

— Kolay! Bir kere başlayalım.

— Olmaz. Ben Türklerin huyunu bilirim. Siz hepiniz, fena işçisiniz. İnsan sizinle beraberken dolandırılmayacağına emin değildir.

— Doğru! Bu sebeple ücret takdirini ben size bırakıyorum. Kavga etmeyeceğim. Ne dersiniz...

Herif gözlerini emniyetsiz emniyetsiz kırıştırdı. Reçina'ya bu tek-

lifi beğenmemiş gibi baktı. Kız, somurtarak âdeta emretti:

— Daha ne istiyorsunuz? Mösyö, karşıdaki büro için de çalışıyor. Mösyö Yordanidis kendisinden pek memnunmuş!

— Mösyö Yordanidis... Dünyada bir başka sersem kalmadı mı? İyi şahit doğrusu... Mektup başına otuz kuruş vereceğim. Bir defada ancak beş kopya çıkaracaksınız. Karbon kâğıdı bana ait. İki yüz mektup...

— Olur...

— Pardon! Zarfları unuttum. Zarfları ben temin edeceğim. Üzerlerini yazmak bu paranın içinde...

— Olur...

— Adreslerde hata olursa, mektuplarda hata olursa fazla harcanan kâğıt ve zarf paralarını ücretinizden keserim.

— Pekâlâ!

— Şuraya oturun... Matmazel, mektubun Fransızca suretini veriniz...

Murat, on dakikada tercüme bitirdi. Herif yeni makineleri kontrol etmekle meşguldü.

— Bunu makinede bir nüsha olarak yazayım. İsterseniz bir mütercime kontrol ettiriniz.

— Matmazel kontrol eder. Alelhesap bir şey ister misiniz?

— Hele işi bitirelim de... Kaç güne kadar bitmiş olması lazım!

— Şimdi lazım... Yarın lazım... Ne kadar acele olursa o kadar iyi...

— Peki!

— Hemen başlar mısınız?

— Bu akşam!

— Makinemi dışarıya veremem. Burada sizi bekleyecek bir adamım da yok...

— Ben bizim makinede yazarım.

— Celil Bey'in şeridini ne hakla kullanacaksınız. Makinesinin aşınma payı için kendisine münasip bir şey vermeyi mi düşünüyorsunuz?

— Şeridi ben alırım... Aşınma payı için Celil Bey'le uyuşurum. Meraklanmayın.

— Kimseye zarar vermek istemem...

Murat, Reçina'nın kanayan omzunu hatırlayarak yüzünü buruşturdu. Herif pek kuvvetli görünüyordu ama, şu anda midesine bir direkt indirse de, herif iki kat olurken çeneye bir de aparkat yapıştırırsa, tabanlarını gökyüzüne dikeceğine de güveniyordu. Bunun yerine gülümseyerek selam verdi:

— Müsterih olun. Kimseye zarar verecek değilsiniz!

İş, ellişer mektup, ellişer zarf yazmak şartıyla dört gece sürdü. Reçina, yeni sevgilisine mutlaka yardım etmek istediği için, pek de zevkli geçti.

Akşam olup handa el-ayak çekilince bir şişe rakı ve yiyecek şeyler aldırılmışlar, karşılıklı içtikten sonra, birbirlerine yardım ederek keyifle çalışmışlardı. Her yirmi beş mektupta, Murat, kıza Celil Bey'in güzel müvekkillerini bitişik odada nasıl kabul ettiğini, orada onların dertlerini nasıl dinleyip nasıl teselli verdiğini göstermişti.

Son gece, kızı evine bırakırken:

— Yarın paraları alıyoruz, sevgili ortağım, demişti, bakalım bana ne hediye vereceksiniz!

— Hem siz kazanıyorsunuz! Hem beni bedava çalıştırıyorsunuz... Hem de bir hediye... Aman yarabbi!

— Olur mu? Parayı yarı yarıya bölüşeceğiz.

— Sen deli misin? Darlırın... Sus bakayım!..

— Hayır! Üçte ikisini alınız desem kızmaya belki hakkınız olur. Yarın yarı yarıya diyorum.

— On para almam! Ben para canlısı kız da değilim... — Elini ceketinin altına sokup Murat'ın etini tuttu —: Ben seni istiyorum.

— Ben başka... Bizde kadınlar böyle şeylere karışmazlar. Haydi şimdi yat da...

Ertesi gün patronun hizmetten memnun olup olmadığını Murat bir türlü anlayamadı. Gene aynı emniyetsiz bakışlar, somurtkan yüz...

— Kontrol ettiniz mi matmazel?

— Evet canım! Veriniz mösyönün hakkını...

— Bir yanlışlık olursa sizin ücretinizden keserim.

Veriniz dedim ya... Olur.

Herif pantolonunun cebinden bir deste banknot çıkardı. Altmış lira ayırdı. İki kere saydı:

— Sayınız! diye Murat'a uzattı.

Murat, desteyi cebine sokarak:

— Üçüncü defa saymak uğursuzluk olurmuş, diye güldü, teşekkür ederim.

— Sayınız! Sonra eksiklik kabul etmem...

— Öyleyse fazlası da bana kalır... Bütün öfkeli görünüşünüze rağmen sizi beğendim Mösyö! Allahaismarladık...

Herif bakakaldı ve Murat çıkarken Rusça bir şeyler homurdandı.

Murat koridorda, daha fazla güldü:

— Amma da tip haa, dedi, bunları Bolşevikler tevekkeli siktiretmemişler...

Öğle tenhalığında Reçina'yı var kuvvetiyle zorladı. Yahudi kızı, şaşılacak şey, ciddiyetle para almak istemiyordu. Murat çaresiz kalınca:

— Öyleyse bu akşam sizi davet ediyorum, dedi, beraber gezeriz!

— Bir şartla... İkimiz... Safo gelirse ben gelmem!

— Peki!

Murat adliye dönüşü bir manifatura mağazasına uğradı. Bir kombinazon, bir iç pantolonu, bir sutyenden ibaret iki takım ipekli çamaşır aldı. Birisini geçerken nişancı dükkânına uğrayıp Safo'ya verdi. O akşam bir işi çıktığı için saat on birde gelemeyeceğini söyledi. Kız, paketi yoklayarak:

— Nedir? diye sorunca, sıkı sıkı tembih etti:

— Sakın burada, açma! Evde bakarsın! Ayıp olur. Karışmam!

— Nedir?

— Evde bakarsın. Yarın da bunları lütfen giy... Olur mu?

Patronlar gittikten sonra Reçina'yı yazıhaneye aldı. Kapıyı içerden sürmeledi, soyup hediyelerini giydirdi. Bu pembe iç çamaşırlarıyla kız o kadar cici bir şey olmuştu ki, Murat, bir an âşık olmaktan korkarak gözlerini yumdu. Yerdeki çamaşırları acele toplayıp:

— Haydi sevgilim, diye boğuk bir sesle rica etti, açlıktan ölüyorum.

— Ben de...

— Evvela eve uğrarsız. Bu gece gelmeyeceğini söylersin... Seni bu gece annene bile bırakmam... Haydi...

— Bilmem ki... Kızarlarsa... Hayır! Hayır! Gideriz!

Novotni'de ağaçların altında bira içtiler.

Murat, bu geceyi nerede geçireceklerini düşünürken, Tarabya'daki oteli hatırladı. Bir aralık rehberde adresi buldu. Telefon ederek denize bakan balkonlu odayı hazırlamalarını emretti.

İlk aylarda olduğu gibi artık para artıramıyordu. Açıktan kazandığı bu altmış lira kendisini o pis kahvehane odasından kurtarmaya pekâlâ yardım edebilirdi. Fakat Reçina'nın sayesinde kazandığı para ile, içinde her zaman oturacağı –Belki Safo'yu da götürüp oturtacağı– bir yeri döşemek istemiyordu. Safo'yla ilk defa kaldıkları bir otele ondan gizli bir başka kadın götürürken zerre kadar hicap duymadığı halde, para hususunda böyle garip hesaplar yapmayı hiç yadırgamıyor, hattâ pek ciddi, pek erkekçe buluyordu.

Otomobilden otelin önünde inince Reçina burasını hemen tanıdı. İşin tuhafı:

— Yordanidis'in oteli! dedi.

Buraya Rum delikanlısı ile beraber geldiklerini, bu suretle anlatmış oldu. Murat, buna kızacağına ayrıca sevindi. Reçina, Safo'ya ihanet ediyor bile sayılmayacak bir basit eğlence arkadaşı olduğunu, böylece her fırsatta hatırlatmakla Murat'ın yüreğini rahatlatıyordu.

Gene balkona küçük bir sofrta kurdurdular. Bu sefer gramofona falan ihtiyaçları yoktu. Kapıyı daha içmeye başlamadan sürmelemişler, dünya üzerinde baş başa kalmışlardı.

Reçina, böyle sıralarda yarın sabahı düşünmeyen, manasız mevzularla insanı yormayan nefis bir körpe kadındı. Hele biraz daha yumuşak olsa... İlle canının yakılmasını istiyor, bunu düpedüz söyleyeceğine, arkadaşının canını hiç insaf etmeden acıtarak mukabele mecburiyetinde bırakıyordu.

Mamafih, bu tatlı didişmeler arasında Murat, birçok acayip şeyler de öğrenmedi değil...

Bir kere, kendi yazihanesiyle Reçina'nın yazihanesi arasında tahmin edilmez bir akrabalık vardı. Patronun karısının küçük kız kardeşi iki sene evvel, bir müddet Celil Bey'in metresliğini yapmıştı. Reçina bu metres hayatının maddi şartlarına vakıftı. Evvela, bin lira peşin, sonra her ay üç yüz lira...

— Bu kadar güzel mi?

— Sen ne diyorsun şeri!.. Ben bile sevdalanıyorum... Öyle güzel kadın olmaz... Hem güzel, hem akıllı...

— Şu halde bizim patron, senin patronun bacanağı oluyor.

— Bacanağı mı dersiniz... Durun bakayım! Evet. Sizde, kardeşinden sonra ablasına nikâh düşer mi?

— Hayır...

— Düşer... Düşmese Celil Bey bizim madama şey eder miydi?

— Hay Allah müstahakınızı versin... Bunu da nerden biliyorsunuz.

— Vekâlet ücretini böyle ödemişler...

— Hangi vekâlet ücretini...

— Bizim madamın hususi işleri vardır. Patronun işlerinden başka, patronun işlerine de yardım eder. Eğer madam yardım etmese, biz üç tane bankanın daktilo tamiri ve daktilo temini konturatolarını nasıl elde ederdik... Ama madamın işleri daha sağlam...

Reçina'nın anlattığına göre madamın fikri icadı vardı. Piyasayı her gün yoklar, uzun vadeli hesaplar yapar, mevzuyu tayin ettikten sonra, etrafındaki müşkülâtı bertaraf edecek, işin seyrini kolaylaştıracak vasıtaları hazırlar, sonra girişirmiş. Halen, sermayesi az fakat kân çok,

iki tane fabrikası varmış. Birisi makara, diğeri kürek kazma fabrikası. Şimdi de bir başka işin peşindeymiş.

Reçina:

— Madam yamandır, diyordu, o kadar çok erkekle yatıyor. Başka kadın olsa, parmaklarını saymayı şaşırır. Bu sanki akılları yatakta buluyor. Her erkeğin aklından biraz alıyor. Zevkini bilir. Lakin aklını hiç kaybetmez... Şimdi bir Bulgar mühendis peydahladı. Güzel adam... Lakin biraz saf... Tam bizim madamın istediği tip...

— Kız kardeşi?

— Kız kardeşi madama hiç benzemez. Hovarda kadındır. Madamla eğlenir. "Ablam donunu çıkardıkça akıllanır. Ben tersine aklımı kaybederim..." diye güler.

— Patronun haberi yok mu?

— Olmaz mı hiç? Lakin madam beni kıskanmaz, Mösyö de madamın işine karışmaz... Geçiniyorlar.

— Fena değilmiş... Madamın kız kardeşi beraber mi oturuyor?

— Hayır... Ayrı... Nasıl bilmiyorsun? Şişli'nin en meşhur parçası... Geceliği iki yüz lira...

— İşte ondan bilmiyorum şekerim... Seni buraya Şarlot mu yerleştirdi...

— Evet...

— Şarlot'u nerden tanıyorsun?

— Adalet Hanım'ın evinden...

— Haa, şu mesele... Şarlot hâlâ devam ediyormuş.

— Ediyor.

— Sen?

— Ben çoktan beri bıraktım.

— Öyleyse patron aylıktan başka bir şey de veriyor. Doğru söyle... Fazla mesai yaptığın zaman...

— İnanmıyorsun ki... Ben para canlısı değilim.

— Patron için de mi?

— Patron başka... Lakin o huyu olmasa kibar adamdır. Eli açık...

— Anlıyorum... Sizin madamı doğrusu merak ettim.

— Geçenlerde gelmişti. Yanında mühendis... Bir evrak tetkik ettiler. Bir şeyler yazdılar.

— Senden gizli mi?

— Gizli değil... Madam beni sever...

— Kardeşi bize gelmiyor mu?

— Bu yakınlarda gelmiyor. Bir işi olursa uğrar... Ama görmelisin. Biz onun kestiği tırnak olamayız...

— Hele yalancı... Senden güzel kadın mı olurmuş?

Reçina, sarhoşlukla daha baygınlaşan gözlerini kibirle süzdü.

Murat, ertesi gece vücudundaki muharebe izlerini Safo'dan saklayabilmek için akla kararı seçti.

4

Tesadüf, Murat'ı daha fazla merakta bırakmadı. Bir hafta sonra Reçina'nın patronunun karısıyla tanıştılar. Kadın, Reçina'ya göre kırk yaşındaydı ama en insafsız bir insan bile otuzdan fazla tahmin edemezdi. Gözleri ilk bakışta siyah gibiydiler. Halbuki bu siyahlık uzun, kıvrıkcık kirpiklerinin gölge oyunuydu. Hakikatte kadının gözleri koyu çini yeşili renkteydiler. İnsan, onlara bakarken sırtında korkuyla karışık bir lezzet ürpermesi duyuyordu. Güneşte hafifçe yanmış gibi esmerdi. Fakat en dehşetli tarafı, ciddiyetle bir kaşını kaldırıp konuşması, bir sualden sonra aynı ciddiyetle cevap beklemesiydi. Murat, ilk his olarak: "Bu kadında zaaf namına hiçbir şey yok mutlaka..." diye düşündü.

Yanında, Reçina'nın "Bulgar mühendisi" dediği uzun boylu, biraz kamburumsu bir delikanlı vardı. Delikanlı o kadar pısırık, yorgun görünüyordu ki bu kadın, biçareyi bir kerecik arzu ile öpse canını alıverir dememek elden gelmiyordu.

Murat, bu fırsattan istifade ederek kocasını, karısının yanında bir daha tetkik etti. Mösyö Aleksî Petro Karazof, henüz rötuş edilmemiş kabataslak bir heykel gibi oturuyordu. Kendisine ait olması lazım gelen bu harikulade kadının mevcudiyetinden bile haberdar değil denilebilirdi.

Yalnız iki kere lafa karıştı. İkisinde de acayip Fransızcasıyla, Mu-

rat'a sonuna kadar güvenebileceklerini temin etti.

Reçina'nın sonradan söylediğine inanmak lazımsa bu tezkiyede, mektup işinin memnuniyetinden ziyade, daktilocunun sinirlerini teskin etmesinin teşekkür borcu varmış.

Madam Karazof, Murat'a bakmıyor yahut görmüyor gibi, birkaç kere baktı.

— İki ayrı iş var mösyö... dedi, birisi bir tescil muamelesi... Diğeri bir borç senedi...

— Evet madam...

Madam Fransızca'yı herhangi bir Fransız kadınından, hem de yüksek tahsilli bir Fransız kadınından daha iyi konuşuyordu:

— Bir küçük imalathane açıyoruz. Mühendis efendiyle ortak... Her şey tamam. Mukavele de tamam... Her şey... Mahkemede tescil ettireceksiniz. Ticaret odası gazetesıyla ilan ettireceksiniz. Masraflar bize ait, ne istiyorsunuz?

— Usulü, Mösyö Karazof biliyor...

— Bırakınız Mösyö Karazof'u... O hiçbir şey bilmez...

Mösyö Karazof homurdandı.

— Ne dersiniz?..

— Bu fena bir usul... Şark usulü... Pekâlâ... Geçen sefer, bir başka efendiye bu iş için kırk lira vermiştim. İşinize gelir mi?

— Ben otuz diyecektim...

— Yanlış... Bilmiyorsunuz. Ben de fazla verdiğim on liraya üzülecek insan değilim. Başlarken karşısındakini üzmemeye uğraşmak, iyi tezgâhtarlık sayılmaz. İşte size bu da bir ders...

— Mersi madam...

— Senet için de ayrıca yirmi lira veriyoruz. Noterde hazırlanmış bir borç senedini noter kâtabi ile, vereceğimiz bir adrese götürüp imzalatacaksınız... Bir hanıma... Olur mu?

— Olur.

— Pekâlâ, yarın saat kaçta serbest olabilirsiniz?

Murat, not defterini çıkardı.

— Üçten sonra... Üç, nihayet üç buçuktan sonra...

— İcap ederse Celil Bey'e benim işimi görmek üzere ayrılacağınızı söyleyebilirsiniz. Ahbabımdır.

— İLüzum yok. Üç buçukta serbest olacağım.

— Notere gidiniz. Üç buçuk için randevu alınız... — Çantasını açtı. Evvelce hazırladığı pek belli olan bir miktar para çıkardı —:

— Buyrun... Masraf için...

— İstemem madam... Ben öderim. Sonra hesaplaşırız...

Madam Karazof, ilk defa Murat'ı tepeden ırnağa süzdü. Bu söze inanmış olduğunu belli eden bir hareketle başını salladı:

— Mamafih alınız, dedi, prensip meselesi... Benim işime benim param... Masrafları yazarsınız. Gene de hesaplaşırız.

— Peki...

— Şimdilik bu kadar. Senet işi olduktan sonra tescil işine geçeceğiz. Mersi mösyö. Fransızca'yı güzel konuşuyorsunuz...

— Ya, siz madam?..

— Evet... Ben de iyi konuşurum... Orvar mösyö...

Ölçülü bir gülümsemeye görüşmenin bittiğini anlattı ve derhal mühendise dönüp galiba Rusça bir şeyler söylemeye başladı.

Murat: "Dehşet mi dehşet... diye mırıldanarak dışarı çıktı, Bolşevikler bunu siktiretmekle sahiden iyi yapmışlar... Bir kere insana düşman oldu mu vallaha bitirir..."

Ertesi gün saat üçte, noter kâtibi ile beraber Kuruçeşme'ye gittiler. Ellerindeki adresle aradıkları köşkü bulmak kolay oldu.

Kapıyı sümüklü bir ahretlik açtı. Ziyaretçileri uzun uzadıya şüpheli şüpheli süzdü.

— Beyefendiye haber vereyim de... deyip kanadı suratlarına çarptı.

Murat, pısrık Bulgar mühendis ve dehşetli beyaz Rus kadını ile ahretliğin beyefendiden bahsettiğine bakılırsa, evli bulunması icap eden bir Türk hanımının ne münasebeti olabileceğini düşündü.

Biraz sonra kapı tekrar açıldı. Alt katta bir bekleme odasına alın-

dılar. Oda pek fakir döşenmişti. Burada, fakirlikten ziyade bir pasaklılık, savruluk, hattâ pislik göze çarpıyordu. Nihayet içeriye:

— Safa geldiniz... diyerek bir kıranta adam girdi.

Sırtında kirlice bir pijama vardı. Matruştı. Kırçıl saçlarını alabros kestirdiği için insana bir zabıt yahut asker mütekaidi hissini veriyordu.

— Senet hazır mı? diye sordu.

— Evet...

— Verseniz de imzalatsam...

— Buraya teşrif edemezler mi? Yahut biz yanlarına gitsek...

Binbaşı Rıfki Bey –Murat sonra öğrendi– bir an düşündü. Noter kâtibine şakalaşıyor gibi:

— Vallaha birader... Peki... diye manasız bir surette gülümsedi.

Biraz sonra, içeriye bir kadın değil devanası, bir devanası değil, esans dengi girdi. Murat'ın pek de alışık olmayan burnuna aynı zamanda birkaç çeşit baygın koku çarpmıştı. Kadın o kadar uzun boylu, o kadar şişman, o kadar azametliydi ki, bu vücut ve bu azametle hiçbir erkekle yatmaya razı olamaz gibi geliyordu.

— Veriniz bakalım... diye hışımla kâğıtlara saldırdı.

Her adımda, tahta evi zangır zangır sarsıyordu. Pencereye gidip okumaya başladı. Aşırı şişmanlığı, okuma bilmesine imkân yokmuş zannını uyandırıyor, seyircilere kâğıdı çekip almak arzularını veriyordu.

Murat'a görünen sağ elinde kocaman taşlı iki yüzük vardı. Okumayı bitirince bahçeye bakarak, kâğıdı sol eline hafif hafif vurarak bir an düşündü:

— Karşık bir iş... diye söylendi.

— Rica ederim Semra... Bunu görüşmedik mi?

— Hiçbir şey görüşmedik... Ciddi değil bu...

— Rica ederim!.. Anlattım ki...

— Ne anlattın? Sanki aklın eremiş gibi... — Kocasına döndü. Öyle bir bakışla baktı ki, Murat, bu kadınla evli olan her erkeğin, o erkek Koca Yusuf pehlivan bile olsa böyle üç bakışa dayanamayıp eriyeceğini korkarak düşündü —: Kadın çok güzel... İşi karıştıran da budur...

— Canım kadının güzelliğinden bize ne?

— Kadının güzelliğinden mi? Budala... Bütün güzel kadınlar ahmak olurlar... Hepsi...

— Rica ederim...

— Peki... İmzalıyorum. Lakin sonra ziyan gelirse karışmam... Zarar senin olur.

— Hesapladık ya... Sen karar vermiştin...

— Ben karar verdim. Evet... Kadının o kadar güzel olması hesapta yoktu. Neden orospuluk etmiyor anlamıyorum.

— Rica ederim... Rica ederim Semra...

— Peki, peki... — Ortadaki masaya yaklaştı —: Neresi imzalanacak?

Gayet güzel, gayet işlek bir banka direktörü kadar alışık hareketlerle imzaladı. Halbuki Murat, böyle kuşkulu insanların asil imza atarken tereddüt geçirdiklerini görmüştü. "Bu kadın bir kere "Peki" dedi mi, demek bitti..."

— Efendilere kahve içirelim.

— Teşekkür ederiz. Hemen gideceğiz...

— Kahve... Şimdi... Olmaz... — Kocasına herhalde bir Balkan lisanıyla bir şeyler söyledi —: Anladın mı?

Murat'la koca da şahit olarak imzaladılar.

Kadın:

— Bana müsaade efendiler, diye gülümsedi. Pasyans açıyordum yarım kaldı. Ciddi bir mazeret sayılmasa da, hiç olmazsa yalan değil...

Döşemeleri inleterek çıktı. Murat, fal açmak için kullandığı iskambil kâğıtlarına acıyarak, rahatsız rahatsız içini çekti.

Kahvelerden sonra evin efendisine (!) veda ettiler. Adamda bir tereddüt, bir telaş seziliyordu. Nihayet canını dişine takarak Murat'a yaklaştı. Kulağına bir şey söyleyecek gibi uzanarak, gizlice iki zarf uzattı.

— Nedir?

— Alınız rica ederim... Kusura bakmayınız... Madam'ı görecek misiniz?

— Zannedirim...

— Hürmetlerimi lütfen söylersiniz. Lütfen...

Bu hürmetleri söylemekle, gizlice verilen zarfların ne münasebeti olabileceğini düşünerek Murat, aldı.

Erkânıharp binbaşısı Rıfkı Bey, yalvarır gibi:

— Kusura bakmayın, dedi, birisi size, diğeri efendi kardeşime...

— Niye zahmet ettiniz... Biz ücretimizi almıştık...

— Biliyorum... Lakin hanım öyle istiyor... Güle güle... — Sonra birden dikildi, galiba mutfağa doğru bağırdı —: Veli... Neredesin eş-şoğlueşşek...

Sesi artık sert ve dikti. Belli ki emirbere hitap ediyordu.

Murat'ın gülmesi tuttu.

Tramvay caddesinde zarfların ikisini de çıkardı:

— İçlerinde ne olduğunu ben de bilmiyorum arkadaş, dedi, be-ğen bakalım...

Noter kâtabi gözüyle kararlayıp daha şişman gibi duranı aldı.

— Bahse var mısın? diye sordu.

— Neye?

— Bahse...

— Ne bahsi?

— Bunların ikisinde de aynı miktar para var. Hangimiz tam ade-di, yahut en yakını söylersek ikisi de onun olsun...

— Teşekkür ederim kardeşim... Ben hissemе razıyım... Seninkini alamam...

— Efendim? Alacağın ne malum?

— Şans meselesi...

— Ben de güvenirim...

— Daha iyi söylediniz ya... On lira var. Beşer duble birasına...

— Beşer lira vermişlerdir... Biz noterciyiz... Böyle neler gördük.

Kabul... Beşer dublesine...

Onar lira vardı. Noterci, zarftaki bütün parayı değil, cebindekileri de beraber kaybetmiş olsaydı bu kadar üzülmezdi.

— Ben üç double içeceğim, diye tövbe eder gibi konuştu, siz sekiz double içiniz...

— Neden canım?

— Bu kafa... — Şakağına sert sert vurdu —: Beş double içmeye layık değil... Bu kafa eşek kafası... Haşa huzurunuzdan... Eşek... — Murat'ın koluna dostça girdi —: Lakin ne kadın kardeş, dedi, kocasıyla yatarken hovardasını öteki tarafına alsa heriflerin birbirlerinden on sene haberi olmaz...

— Karyolada mı?

— Döşemelerin çekeceği şüpheli... Bunun somya tellerini henüz haddehaneden çekmemişlerdir. Böyle mahluk olduğunu bilmezler de... Lakin Madam Karazof için söylediğine bayıldım. Sahi o kadın niçin? Değil mi?

— Bunlar on iki bin lira borç mu almış oluyorlar?

— Bir on iki bin lira var... Ne bileyim...

Karaköy'de tramvaydan inince Tokatlı'ya girdiler. Noter kâtibi sözüne sadık olduğunu ispat etti. Murat'a sekiz double bira içirdi.

Mesele, Murat'ın, zannettiği kadar karışık değildi. Bir papye karbon, makine şeridi, ıstampa atölyesi açılıyordu. Atölye esasta üç ortaktı. Bulgar mühendis, Madam Karazof, bir de erkâniharp binbaşısı Rıfkı Bey... Binbaşı Rıfkı Bey, binbaşı olduğu için kendi tabiriyle açığa soyunamıyordu. Bir senetle karısı —Çok zengin olduğunu Murat sonradan öğrenmişti— on iki bin lira borçlanıyor, diğer bir senetle Rıfkı Bey, atölyenin on iki bin liralık hissesine ortak oluyordu. Bu atölye, Erkâniharbiyeyi Umumiye'de levazım müdürü olan Rıfkı Bey'in yardımıyla ordunun bilmümle papye karbon, makine şeridi, ıstampa ihtiyacını karşılayacaktı.

Reçina'nın kanaatine göre madam, koyduğu sermayenin muayyen bir müddet zarfında tasarladığı kârını alır almaz, bir hissesini diğer ortaklara satacak yahut diğer ortakların hissesini alacaktı. İşte bu ikinci alışverişte, Semra Hanım'ın niçin kullanmadığına şaşıttığı, asıl tatlı sanatını ortaya koyuyordu. Kadınlığı sayesinde alacağını ucuz almakta, satacağını pahalı satmaktaydı.

Murat, sicil-i ticaret muamelesini kısa zamanda ikmal edip sicil-i ticaret gazetesinin ilanlarını ihtiva eden sayılarını getirdiği akşam, madamla hesaplaşırlar. Masraf parasından Murat'ın zimmetinde yedi yüz seksen kuruş görünüyordu.

Madam buna hem şaşıtı, hem de güldü:

— Masrafları biraz şişirebilirdiniz, dedi, bunu eritip farkına vardırmamak için bizi beş on lira borçlu çıkarabilirdiniz... Acemisiniz!

— Dolandırıcılık mı? Ölünceye kadar da acemi kalacağımdan korkuyorum madam...

— Pek şirinsiniz! Değil mi Matmazel Reçina?

Bunu sorar sormaz kıza, ela gözleriyle dikkatli dikkatli baktı. Reçina da budala gibi hem kızardı, hem de gözlerini kaçırdı.

— Tasdikine teşekkür ederim matmazel... — Çantasını açtı —: İşte size vaat ettiğim elli lira mösyö.

— Kırk...

— Rica ederim. Bir kadını nasıl oluyor da yalancı çıkarabilirsiniz... Ben dün söylediğimi bugün unutacak kadar bunamadım.

— Pardon... Dediniz ki...

— Elli dedim. İşte size elli lira...

— Yedi yüz seksen kuruş...

— Onunla da bizim matmazole bir küçük hediye alırsınız. Bunu söylediğim için ayıplamayın. Erkeklerin fazla şirinleri böyle küçük itinaları bilmezler...

Ve çapkın bir hareketle Murat'ın çenesine parmağını vurdu. İçini çekerek:

— Ah, her zaman böyle bakabilseniz yavrum, dedi.

Mösyö Karazof, bu söze kahkahayla güldü. Murat, Mösyö Karazofun güldüğünü bu suretle ilk ve son defa görmüş oldu.

Madam Karazofun işinin neticelenmesi perşembe gününe rastlamıştı. Reçina akşama doğru bir aralık Murat'ı koridorda tuttu:

— Bu gece gene o otele gidiyoruz... dedi.

— Bu gece mi? İmkânı yok...

— Neden?

— Safo gelecek?

— Perşembe gecesi mi?

— Hastayım, diye bugün dükkâna gitmiyor.

— Peki, ben...

— Sen de yarın gece şekerim.

— Hayır... İstemiyorum... Öyleyse... Bak n'aparız. Ben şimdi izin alınırın. Savuşuruz.

— İyi ama, böyle bir şeyi sana yapsam ne dersin...

— Bana mı? Bana yapmazsın ki... Değil mi?

— Sana yapmamak için başkasına yapmamalıyım. Zaten biliyosun... Söz verdim. Safo'yu yakında def edeceğim.

— Hani nerede?

— Yakında... Canımı sıkıyor...

Bu söz doğruydu ama, Safo için değil, Reçina için... Murat hakikaten sıkılıyordu. Ne yapacağını da bilmiyordu. Eskilerin "Komşuda zamparalık olmaz" sözüyle neler demek istediklerini ancak bu haftalarda anlamıştı. Kız pek sırnaşıktı. Belki esasında bu kadar sırnaşık değildi ama, patronun gayrı tabii hareketleri zavallıyı çığırından çıkarıyor, kurulmuş bir bomba gibi Murat'ın tepesine musallat ediyordu. Bu gidişle münasebetlerini Safo'dan saklamanın imkânı kalmayacaktı. Hele yırtıcılığı büsbütün tahammül edilmez bir hal almıştı. Öyle ki Murat, bu sıcak havalarda, yakası mümkün olduğu kadar kapalı, uzun kollu fanilalar giymek mecburiyetini hissetmişti.

Gece, Safo'yu Nesibelere götürdü. İbrahim Rıza boşanma davasını henüz bitirmeden yeniden yeniye evlenme projeleri kuruyordu.

Esasına bakılırsa oğlanın pek kabahati de yok gibiydi. Vaktiyle bir müddet beraber yaşadığı ve adına kısaca "Sarı Kadın" dediği bir hanımın ilk mi, üçüncü mü, kaçınıcı kocasından olan kızı artık büyümüş, evlenme çağına gelmişti. Kadın bu kızı İbrahim Rıza'ya vermeye razı görünüyordu.

Nesibe Ablayı:

— Daha neler? Sen Kızılbaş mısın kâfir? diye sahiden ürküten bu kusur, kocası Nuri'yi bilakis fıkır fıkır güldürüyordu.

— İşte akıllı anne diye ben buna derim diyordu, öyle ya, ciğerparesini gözü kapalı vermiyor. Herifi bir güzel denemiş. Kusurunu, marifetini öğrenmiş...

Ibrahim Rıza, evvelce ballandıra ballandıra anlattıklarını çoktan unutmuş, yüzü kıpkırmızı itiraz etmekteydi:

— Yahu... Sen Müslüman değil misin? Kadınla aramızda bir şey yok diyorum. Yemin ediyorum.

— Canım... Ben var mı diyorum... Kılıbık olduğum için kanma karşı gelemiyorum da...

— Abla... Vallah billah, bizimki arkadaşlık...

— Haydi oradan... Hüseyin'in düğününde ben görmedim mi? Ne güzel arkadaşlık... Kadını yiyecektin neredeyse...

— O beni... Tövbe yarabbi... Arkadaşlık diyorum size...

— Kız kaç yaşında?

— On üç...

Nuri atıldı:

— Bir de mürebbiye tutacağız... Fransız mürebbiyesi... Bilmem, Murat'a sorarsan "Sütüne ister..." diyor.

— Sen tanıdığın zaman kız kaç yaşındaydı?

— Ben mi abla?

— Sen elbet... Nuri Efendi değil ya... Allah göstermesin...

— Bilmem ki... Şu kadarcıktı.

— O nasıl ölçü... Yaşı yok mu bunun?

— İşte küçüktü. Bir gün "Annemi boğacaksın" diye ağlamaya başlamıştı.

— Hay Allah müstahakını versin... Utanmaz...

— Canını... Şakalaşıyorduk biz...

— Bırakın... Ben kızıyorum... Siz hep delirmişsiniz...

Murat'la Safo, dönüşte ekseriya kaldıkları Galata otellerinden birisine gittiler.

Otelci artık onları tanıyor, her gelişlerinde yatak çarşaflarını de-
ğiştiriyor, Safo'ya Rumca takılıyordu.

Safo, bu gece pek neşeliydi. Neşe ona yaraşıyor, olduğundan da-
ha körpe, âdeta küçük bir kız haline getiriyordu.

Üvey babası artık iyiden iyiye şüpheleniyormuş.

— Neden? Benimle konuştuğundan mı?

— Seninle konuştuğumu biliyor...

— Öyleyse...

— Başka mesele... Geçen gün sarhoştü. "Kız, dur bakayım... Se-
nin başına bir iş geldi mutlaka..." dedi.

— Nerden anlamış?

— Gözlerimden.

— Ne varmış gözlerinde...

— Baksana altları simsiyah... O başka türlü söylüyor. "Gözlerin
deli gözüne dönmüş orospu..." diyor.

— Annen...

— Annem, böyle şeylere aldırılmaz... Annem kocasından ihtiyar...
Kocasının dayağını yer... Hizmetini görür... Sonra da sabaha kadar
durmadan...

— Hele edepsiz... Yoksa gözetliyor musun?

— Nesini gözetleyeceğim. Bilmediğim bir şey değil ki... Odaları-
mız yan yana... Duvar da ince... Hiç de çekinmezler... Komşular bile
duyarlar da sabahleyin anneme takılırlar...

— Pekâlâ... Demek böyle... Olsun aldırma sevgilim... Biraz daha
sabredeceğiz. Şu oda meselesini halledemedim. Eşya alacağım. Pek
fenasını ben beğenmiyorum. Pek iyisine de gücüm yetmiyor.

— Hiç üzülme... Ne dedim? Gebe kalıncaya kadar böyle yaşaya-
cağız. Gebe kalırsam o başka...

— Haydi gebe kal artık...

— Şuna bak... Benim elimde mi?

— Ne bileyim?..

— Kalmadığım iyi... Beni götürsen orada artık çalıştırmazsın.

— Tabi...

— O zaman da otuz beş lira bizi zor geçindirir...

— Ben üst üste elli liradan fazla kazanıyorum.

— Maaştan başkası hesaba katılmaz. Ben sana baş belası olmak istemiyorum ki... Ben sana zevk vermek istiyorum. Benden usandığını Allah bana göstermesin...

— Ben senden ölünceye kadar usanabilir miyim?

— Usanma sakın... Erkeğin kadından usanması berbat şey... Ben üvey babamdan biliyorum... Annemi aldığı zaman, annem daha gençti. Bir sözünü iki etmezdi. Şimdi nasıl dövüyor... Ben anlıyorum. "Ölsün..." diye öyle dövüyor. Hem de kıskançlık numaralarına getiriyor da vuruyor sopayı!.. Annem eskiden Galata'nın en güzel karısıydı. Bütün Galata peşindeymiş. Babam kıskançlıktan verem olmuş da ölmüş. Annem arada sırada ağlar... "Babana yaptığımı çekiyorum..." der. Herifin kendisinden usandığını bilmez mi? Bilir. Kıskançlık numaralarına getirip dövmesinin "Ölsün" diye olduğunu bilmez mi? Bilir. Lakin bunu açık açığa söyleyemiyor. "Erkektir kıskanınca döver kızım..." diye hem beni, hem de kendisini aldatmaya çalışıyor. Sen sakın benden bıkmaya olur mu?

— Senden mi?

— Hem benden bıkmaya, hem de beni kendini hasta edecek kadar kıskanma... Zaten ben seni kıskandıracak bir şey yapmam ki...

Murat, bir an Reçina'yı hatırladı. İlk defa vicdan azabına benzer bir şey hissetti.

Tıpkı Safo'nun biçare annesi gibi hem Safo'yu, hem de kendisini aldatmak için kıza sınıksıkı sarıldı. Ve oda işini bir an evvel halledip bu sadece aşktan, samimiyetten ibaretmiş gibi insana biraz da korku veren küçük kıızı karanlık Galata'dan çekip götürmeyi, aynı zamanda kendisini de Reçina denilen o sarı saçlı budala beladan kurtarmayı tekrar kararlaştırdı.

"Bir def etsem... Tövbe... Bir daha başkasına da bakmak yasak... Madam Karazof kadar güzel bile olsa... Yasak..."

Ancak sabaha karşı uyumuşlardı. On birde kalktılar. On ikide yemek yediler. Birde Safo dükkâna gitmeye mecburdu. Murat onu Galata Caddesi'nde, camekânı da olmadığı için kendisine pek müdafasız gibi gelen nişan dükkânına bıraktı. Âdet ettiği üzere, patronuna:

— İşte sana bir tamam teslim... dedi, akşam parmaklarını sayıp geri alacağım... Noksan çıkarsa keyfine...

— Bunlar parmaklarından noksanlanmaz eminim...

Ayaklarını sürükleyerek, yorgun, uykusuz döndü.

Bir müddet nereye gideceğini tasarlamaya çalıştı. Gene en iyisi yazıhaneye çıkmak, Celil Bey'in misafir odasındaki yumuşak kanepede akşama kadar uyumaktı.

Böyle de yaptı. Ceketini çıkardı. Üstüne örttü, başını iki Düstur cildine dayar dayamaz uyudu.

Birden sıçramak istedi. Üstüne birisi abanmıştı. Gözünü açınca, evvela Reçina'nın kırmızı dudaklarını gördü. Gülümsedi:

— Rüya görüyordum.

— Kimi?

— Seni!

— Haydi yalancı... Ölü gibiydin... Biraz seyrettim de içime korku geldi. Seni öldürmüş Safo... Orospu seni bitirmiş...

— Yok canım. Evine bıraktım. Dalmışım...

— Şimdi görürüz bakalım... — Omuzlarını sıkaca bastırarak, örtü —: Bitmişsin, baksana...

— Dur kız... Bir gelen olur...

— Kim gelecek... Cuma bugün...

— Dur da kapıyı kapatayım...

— Ben kapattım...

— Yalan...

— Vallaha... Sen Müslüman değil misin?

Bunu öyle hoş söylüyordu ki!.. Odabaşının kız kardeşinden öğrenmişti.

Murat, evvela nefes kesen ağırlığı yavaş yavaş hissetmez oldu.

Şimdi üzerinde renkten, kokudan tıkız yumuşaklığından kısaca şehvetten ibaret bir tatlı masaj teması vardı...

— Kapıyı... diye bir şeyler söylemek istedi.

Kız, ağzını ağzıyla sımsıkı kapattı.

İşte tam böyleyken oda kapısı birdenbire açıldı. Reçina, “Ay” diyerek başını Murat’ın göğsüne sakladı. Murat ne yapacağını şaşırarak ister istemez baktı. Bir kadın... “Aman yarabbi... Safo...”

— Kolay gelsin... Keyfinize bakın... Ben beklerim...

Hayır... Safo’nun sesi değil... Çok arzu ettiği halde, üzerindeki rezilliği bir hamlede fırlatamıyordu.

Bereket versin, kapı kapanmıştı.

— Ben sana demedim mi namussuz?

— Ne bileyim? Bizi göreni... Ne ayıp...

— Kimdi?

— Bilmem.

— Dur hele... Dur diyorum... Tokatı çoktan hak ettin...

— Hayır, aman... Gördüyse gördü...

Murat, nihayet doğrulunca pek çok sonraları aynı şiddetle hatırlayacağı bir şaşkınlık duymuştu. Kıyafetini düzeltti. Elini saçlarında gezdirdi. Aynaya bakmak arzusu da nedense yakasına yapıştı.

Ayaklarının ucuna basarak kapıya yaklaştı. Dış kapı kapalıydı. Kendi odasında da kimseler yoktu. Münasebetsiz ziyaretçi ya gitmişti, —ki böylesi daha mantıklı olurdu— yahut da patronun odasına geçmişti.

Kapıyı yavaşça, hiç gürültü etmeden açtı. Çok şükür. Patronların odasındaysa bile gene de kibarlık etmiş oluyordu. Reçina’ya eliyle dehşetli bir işaret yaptı.

Kız, başını sallayıp kıvrıcık sarı saçlarıyla yüzünü kabil olduğu kadar örttü. Birisini, sahiden baştan çıkarmanın zevkini duymuş bir fenalık ilahesi gibi — Ama olduğundan da yüz kere güzeldi —: gülümseyerek, Murat’ın o kanşık anında bile içini ürperten atik bir süzülüşle kapıdan çıktı.

Murat, hafifçe öksürdü. Yarı yarıya kendine gelmişti.

Tekrar saçlarını sıvazladı. Büyük bir ceht sarf ederek patronların oda kapısını açtı.

Hayret Bey'in baldızı, ayak ayak üzerine atmış, koltukta rahatça kurulmuştu. Cigara içiyordu. Murat'a muzip bir kız çocuğu gülümsemesiyle baktı.

— Rahatsız etmedim ya! diye alay eder gibi sordu.

— Hayır... Matmazel bana yeni bir dans figürü öğretiyordu diyeceğim. Inanmazsanız o zaman sahiden rahatsız olurum.

— İyi ama, bari "yeni" demesiniz... Sakın size "yeni" diye mi yutturdu... — İçini mahsustan çekti —: Pek eskidir halbuki... Pek eskidir. Neyse... Geçiyordum da uğrayın dedim. Nereden de aklıma geldi böyle münasebetsizlikler... Şans... Haydi canım... Bu dünyada yalnız sizin başınızdan geçen bir iş değil ki... Terziye çıkacaktım "Şuradan telefon edeyim bakalım, hazır değilse... Beyhude zahmet..." dedim. Halbuki cuma olduğunu, yazıhanenin kapalı bulunduğunu da biliyordum. Kapıcı yukarda olduğunuzu söyledi ama... Yeni şey... Figürü, dans figürü öğreten muallim hanımın da beraber bulunduğunu söylemedi. Afedersiniz...

Murat yere bakarak susuyordu. Kadın eniştesinin yazıhanesini fena bir yere benzettiği için, bu suretle avukat Hayret Bey'in meslek şerefini leke eder... falan filan gibi şeylerden de pekâlâ bahsedebilirdi. İşte böyle şaka tarafından alması Murat'ı biraz daha ferahlattı:

— Kahve?... diye bir şeyler söylemeyi denedi.

— Hayır... Nasıl kabul edebilirim. Bunu, beni görmekten zevk duyduğunuz için ısmarlamıyorsunuz ki...

Murat hayretle başını kaldırdı.

— Bilakis ben öyle düşünmedim...

— Biliyorum canım... Bugün de aksi gibi siz somurtuyorsunuz, benim de latifeperdazlığım tutuyor. Evvela telefon edeyim de. Bakalım elbise hazır mı? Değilse kahveyi elbette içeceğim.

Kalktı. Telefona doğru yürüdü. Vücudu ilk bakışta şişman görünüyordu ama, artık günahı boynuna, korse mi kullanıyordu neydi,

gene de kendisine göre bir güzel tenasübü vardı. Murat, geçenlerde ablasının buna söylediklerini hatırladı. Inmeli kocasından bahsetmişti. Bu kadar... Tuhaf bir kadın.

— Alo... Madam Maryan mı? Ben Şaziment. Entarimi soracaktım. Hazır mı? Provaya mı bekliyor? Peki geliyorum... Mersi madam... Telefonu bıraktı.

— Şimdi size bir ceza çekmek düşünüyor efendim, dedi, canınız da sıkılsa katlanacaksınız...

— Buyrun... Baş üstüne...

— Beraber Beyoğlu'na çıkacağız.

— Hayhay. Bir otomobil...

— Fena olmaz... Daha evvel, dans profesörünüzü...

— Rica ederim... Çoktan...

— Gittiler mi? Vah vah... Onu da beraber alabiliriz diyecektim. Rahatsız ettiğime samimi olarak üzüldüm. Kapı açıktı. Evvela buraya baktım. Sonra neredense' aklıma geldi. Halbuki komşu yazıhanelerden birisine geçmiş olmanızı da düşünebilirim. Haydi gidelim...

Aşağıda ilk rastladıkları otomobile bindiler, bu terziye gidişten hiçbir şey anlamıyordu. "Garip bir ceza..." diye düşündü. Ve yan gözle Şaziment Hanım'a baktı. Şimdi yakından kırk yaşının yüzündeki izleri fark ediliyordu. İyi bir makyaja rağmen bunlar, göz kenarlarında buruşuklar, çenede ince bir hat halindeydiler. Lakin göğsü, bilekleri, bilhassa etli dudakları daha genç gibiydi. Esanstan başka bir şey, olgun bir kadın kokusuyla kokuyordu. Kadın yüzüne bakmadığı halde gülümseyince, Murat şüphelendi. Gözleriyle araştırdı, şoförün büyücek dikiz aynasından kendisini gördü. Şaziment Hanım:

— Âdeta düşman gibi bakıyordunuz, diye fısıldadı. Mamafih ben böyle bakışları ötekilerden daha çok severim.

— Hangilerden?

— Hani erkeklerin gözlerini şaşılştıran bir hayran bakışları olur. Onlardan... — Sonra içini çekti —: Mamafih profesör hanım, belki de o bakışları sever... Yaş meselesi...

— Rica ederim, hanımefendi... Siz öyle profesörlerden...

— Daha mı şeyim... Vazgeçiniz canım... Mutlaka böyle konuşmak mecburiyeti nerden çıkar anlamıyorum... — Gözlerini kısarak Murat'ın yüzüne baktı —: Yorgun görünüyorsunuz, dedi, sizi ben mi yordum?

— Hayır... Değilim!

— Bazısı utancından hemen yorulur. Sakın ha... Hakikaten ehemmiyetli bir şey değil... Sizi temin ederim. Ben çoktan unuttum.

— Teşekkür ederim...

— Buna bile lüzum yok... Ablama verdiğiniz dersi, beye anlattım. Güle güle bir hal oldu. Sizi tanımak istiyor. Bilmem ki bize bir gün gelir misiniz? Sonra şairmişsiniz de... Hayret Eniştem yeni şairleri pek sevmediği halde sizi beğenmiş. Bizim bey de şiiri sever... Adınız Murat değil miydi?

— Evet...

— İsimleri zor öğrenirim. Ama, bir kere öğrendim mi hiç unutmam...

Taksim'de şoföre, sapacakları sokağı tarif etti. Bir apartmanın önünde arabayı durdurdu.

— Beklesin değil mi efendim?

— Hayır... Bir kadının, terzisinde ne kadar kalacağı hiç belli olmaz. Nedir borcumuz?

— Bu işe de kadınların aklı ermemeli... — Bir lira uzattı —: Üstü kalsın şoför arkadaşı.

— Olmadı ben cezay-ı nakdiden bahsetmemiştim.

— Bu mu cezay-ı nakdi? Affınızın çok daha kıymetli olduğuna emin olunuz...

Merdivenleri arka arkaya çıktılar. Üçüncü kat kapısında küçük bir kart yapıştırılmış dairenin zilini Şaziment Hanım çevirdi.

Kapıyı, yanağı püskürme benli, ellilik bir Ermeni kadını açtı.

— Buyrun hanımefendi, diye kibarca gülümsedi, buyrun küçük bey...

— İşte size bir moda mütehasısı... Elbisemi beğenmezse almıyorum.

— Bizde beğenmemek yok...

— Siz bilirsiniz. Benden söylemesi... Kalabalık mı?

— İki müşterimiz daha var. Siz lütfen şuraya buyrun...

— Peki...

Madamın, önden gidip açtığı kapıdan girdiler. Burası orta halliden daha iyi döşenmiş bir odaydı. Yanya kadar inik perdelerle biraz loştu. Ve bu loşluk zevkle intihap edilmiş koyu renk mobilyaya uyuyordu.

Madam:

— Biraz bekleyeceksiniz, diye gülümsedi, pek titiz bir müşteriyle uğraşıyorum. Bir şey alır mısınız?

— Murat Bey o güzel likörünüzün tadına bakarlar...

— Baş üstüne...

Şaziment Hanım çantasını, eldivenlerini ortadaki masaya bıraktı. Birdenbire üzerine bir genç kız şaşkınlığı gelmişti.

— Otursanıza... dedi.

— Buyrun...

— Bırakın şapkanızı canım... Şöyle buyrun... Şeysiniz... — Güldü

—: Unuttum dedim ama, galiba tamamıyla unutmamışım... Kusura bakmayın...

Murat, gösterilen divana oturdu. Oda, perdeleri inik olduğu için mi nedendir, dışardan daha sıcak geliyordu.

Gayet şık giyinmiş, gayet güzel bir hizmetçi kız, gümüş tepsi içinde küçük kristal sürahiyle koyu yeşil bir içki getirdi. Kadehler de fevkalade zarifteler.

Hizmetçi kapıyı örtüp çıkınca, Şaziment Hanım:

— İçki kullanmıyorsanız bile bu hiç zarar vermez, dedi, pek hafiftir. Hem de tatlı...

Yeşil renk nedense Murat'ın içini ürpertmişti. Şaziment Hanım sürahiye uzanınca:

— Rica ederim... diye davrandı.

— Hayır canım... Bırakın... Ben ev sahibi sayılırım...

Kadehleri doldurdu.

— Fondan ister misiniz? diye sordu.

— Hayır...

— Öyle ya... Şairsiniz. Şairler bizde ekseriya bira içerler.

Murat, kadeh elinde bir an bekledi. Manzara birdenbire utanmasını dağıtmıştı. Artık kendisini kuvvetli hissediyordu.

— Buyrun... diye bir hareket yaptı.

Şaziment hanım kadehini içti. Murat'ı büsbütün rahatlaştıran babayani bir hareketle damağını da şaklattı.

Likör naneliydi. Tatlılığına rağmen gayet sertti. Murat, sıcaklığını midesine kadar kuvvetle hissetti.

— Şapkanızı çıkarsanıza... diye gülümsedi.

— Tamam... Aklınız başınıza geliyor demek... İyidir bizim madamın likörleri demedim mi?

Üçüncü kadehleri içmişlerdi ki Murat:

— Ne güzel terzihane... diye âdeta taarruza geçti.

— Burası mı? Evet. Pek rahattır. Şimdi siz bana söyleyin bakalım... Orada uyuyor muydunuz?

— Efendim? Orada mı? Evet, iyi bildiniz uyuyordum.

— Demek uykudayken taarruza uğradınız... Söylesenize canım.

Meşru mazeretiniz de varmış... Birdenbire korkmuşsunuzdur.

— Rüya zannettim evvela... Size hiç oldu mu?

— Bana mı? Ne garip sual bu? Hayır... Nereden başıma gelecek... Evimin kapısını öyle açık bırakır mıyım?

— Açık bırakmak meselesi mi? İnsan mutlaka girmek istedikten sonra kilitli kapılardan da pekâlâ girer.

— Mesela siz, bir kilitli kapıdan bir yabancı yere korkmadan girer misiniz?

— Yabancı ne demek? Büsbütün yabancı bir yere elbet girilmez... Lakin bir hanım eğer kendisini beğenmenize müsaade etmişse...

— Bunu nasıl anlarsınız?..

— Amma yaptınız haa... Bunun eskiden beri tek usulü var... Tutar öpersiniz... Böyle — Söylendiğini gayet tabii bir hareketle yaptı — : Değil mi?

— Sahi... Evet...

Murat, deminki “yorgun” sözünü tekzip etmek isteyerek kollarının bütün kuvvetini gösterdi. Şaziment Hanım, bu kuvveti bir menajer ustalığıyla bir anda ölçmüş gibi:

— Kemiklerimi kıcaksınız... diye güldü. Hiç de profesör tutup ders alacak kadar acemi değilmişsiniz...

— Yeni bir figür... demiştim.

— Ben de yeni değil demiştim... İçer misin?

— Tabi canım...

— Ona da böyle mi diyordun...

— Bir şey demediğimi gördünüz?

— Demesen de güzel kızdı... Hem de akıllı...

— Neden?

— Seni hemen bırakmadı. Severim hakkını alanları... Hem de kimsenin hakkını yemek istemem.

Murat boş bulundu:

— Zevciniz beyefendinin...

— Onun da hakkını yemiyorum. Sizi anlatacağım... Elinden bir şey gelmemeye başladı başlayalı, hikâyelerinden hoşlanıyor.

— Ne diyorsunuz?

— Vallaha... Hele böyle orijinal vakalara bayılır...

— Şimdi söyleyecek misiniz? Yalan...

— Söylemesem de ossaat anlar...

— Nasıl?

— Gözlerime bakar bakmaz. Biz kadınlar mesut olduğumuzu bir türlü saklayamayız...

— Demek şimdi mesut musunuz?

— Çoook...

Murat, dirseğine dayanarak bu müdafaasız, büyük kadın vücuduna zevkle baktı. Elindeki boş kadehi hovarda bir hareketle yere atıp Şaziment'e aç bir hırsla sarıldı.

Şaziment ancak on vapuruna yetişebilmişti. Murat'ın iki gün sonra gece yatısına misafir gelmesini de kararlaştırmıştı.

Murat, Köprübaşı'nın gece tenhalığında, "N'oluyor yahu... diye artık zevk bile hissetmeden düşündü, Reçina'yı def edelim derken bir yenisine çattık... Galiba daha beterine..."

Hudutsuz bir yorgunluk hissediyordu. Lakin Safo'ya gitmemek de olmayacaktı.

İlk defa vücudunun tamamıyla harap olduğunu, bu haraplığı bu gece Safo'nun muhakkak fark edeceğini korkuyla anladı.

Marifetin kendisinden olmadığını biliyordu. Kadınların başlarını böyle döndürecek kadar parlak, usta bir zampara değildi. Mesele, işin zincirlenmesinden ibaretti, o kadar... Safo'yla başlamış, Safo, Reçina'yı, Reçina da Şaziment'i getirmişti. "Bu gidişle böyle devam ederse..." Her yeni macera, Safo'yu biraz daha geriye itiyordu. Murat bunu bir türlü itiraf etmek istemiyordu ama, hakikat de bundan başka bir şey değildi.

Ağzı zehir gibi olduğu halde bir cigara yaktı. Yapayalnız yatmaktan başka hiçbir şey istemiyor, işe girdi gireli her gece biraz daha öğrendiği kirli, berbat bekâr odası şu anda gözünde tütüyordu.

"Birkaç kadeh rakı içsem kendimi toparlar mıyım?" diye düşünerek nişancı dükkânına doğru yürüdü.

Hiç keyfi olmadığı halde her zaman yaptığı hareketleri gene aynen yaptı. Dükkânın hizasındaki kaldırımdan yürüyerek birdenbire tezgâhın önünde peydah oluyor, kızı sevindiriyordu.

— Yasso... diye elini şapkasına götürdü.

— Sen misin? Yasso...

— Tamam mı?

— Evet. Bir dakika...

Saçlarını parmaklarıyla arkaya itti. Beresini yumruğu ile sımsıkı

tuttu. Tezgâhın altından geçip caddeye çıktı. Bu hareket Murat'a da-
ima, kız, sırtından koca dükkânı indiriyormuş tesiri yapardı. Hemen
koşup koluna girmişti. Patronu selamlayıp yavaş yavaş Tophane'ye
doğru yürüdüler.

Köşede duran seyyar pilavcı, sevgilileri görmemiş gibi davranarak:

— "Rabbim muradımı ver -Ölene dek sarayım," diye gene malum
türküsüyle laf dokundurdu.

— Murat, keyifsiz keyifsiz gülerek her zaman verdiği cevabı ver-
di:

— Yarabbi... Şunun dükkânına bir çelme taksam mı?

— Aman kız... Duydun mu... Şahitsin...

Bir müddet konuşmadılar.

Murat, nereye gideceklerini sıkılarak düşünüyor, kadına kanıksa-
mış erkeklerin ekserisi gibi, o an için kendisini insafsızca oyuncak ha-
line getirmişler ve didik didik paralamışlar hissini duyuyordu.

— Nereye gidelim?

— Sen bilirsin.

— Canım söylesene...

— Bana bira içir... Olur mu?

— Peki...

Bir boş otomobil durdurdu, şoföre Fındıklı'da sahil gazinoların-
dan birisine götürmesini söyledi.

— Yürüseydik...

— Yorgun değil misin?

— Sen تنها yollarda yürümeyi severim dedindi de...

— İşte geldik. Mesele yok...

Herkes -bilhassa aileler- çoktan gitmeye başlamışlardı. Denizin
tam yanında bir masaya oturdular. Su inadına siyahtı, çürümüş seb-
ze ve yosun kokuyordu. Daha oturur oturmaz sanki rutubetin içine
girmişlerdi.

— Ceketimi vereyim mi? dedi.

— İyi edersin... İçim üşüdü.

— Rakı iç...

— Peki...

— Ben bira içeceğim.

— Olur.

Biranın hiç tadı yoktu. Safo ikinci kadehten sonra:

— Bir şey mi oldu, diye sordu, düşünüyorsun...

— Yorgunum. Bilmem... Bir de şu oda meselesini düşünüyorum.

— Oda meselesi için sana söylemiştim. İstersen yirmi beş, otuz lira da ben bulurum. Sonra yavaş yavaş öderiz.

Söz ilk günden beri Murat'a imkânsız ve saçma gelmişti. Tekrarı yorgunluğunu ve can sıkıntısını artırdı.

— Para meselesi değil... — Hiç hazır olmadığı halde birdenbire mevzuyla alakalandı, konuşmak kuvvetini buldu —: Sen nerden bileceksin? İşsizlik pek zor. O kadar zor ki... Ben hiçbir şeyden perva etmem sanıyordum. Meğer beni bile yıldırılmış.

— Şimdi çalışıyorsun.

— Hâlâ alışamadım mı ne? Günün birinde tekrar işsiz kalacakmışım gibi bir korkum var. Bir türlü cebimdeki parayı sarf edemiyorum. Ama diyeceksin ki, "Aldıklarını tekrar satarsın..." İşte bu "tekrar satmak" beni aç kalmaktan daha çok ürkütüyor. Ne zor bir bilsen...

— Birisine sattır.

— Olmuyor. Alışamadım. Halbuki neler sattım... Babamın takım-larını... Marangoz takımlarını... Babamın atını satıyormuşum gibi geldi. Zembili hâlâ durur. Eski bir zembildir. Zembil nedir bilir misin?

— Hayır.

— Hani hasırdan örerler. Şöyle... İki kulpu var.

— Evet...

— İşte o... Üzerine ayrıca yelken bezi kaplatmış. Şimdi eskidir pek... Durur. Zaten bir o durur, bir de... — "Annemin yatak takımı" diyecekti. Çarşıya götürdü götürüli de onun tılsımı da sanki bozulmuştu —: İşte böyle sevgilim... diye şaşkın ve kederli güldü.

Safo, bu yorgun çocuk gülümsemesi karşısında büyük bir feda-

kârlık arzusuna kapıldı. Mümkün olsa, yani bir işe yarasa şimdi yüreğini çıkarıp verecekti.

— Bilir misin ne istiyorum, diye ihtiyatla konuştu. Hep senden ayrılınca aklıma gelir. Bu gece haydi beni odana götür...

— Odama mı? İmkânsız...

— Neden? Bir canım istiyor ki... Orada seni biraz daha fazla sevirim sanıyorum.

— İmkânsız dedim ya...

— Neden ama?

— Oda yok... Oda değil... Görsen, benden nefret edersin... Ben bile kendimden nefret ediyorum.

— Olsun. Muhakkak görmek istiyorum... Nasıl şey?

— Tam dört köşe... Ömründe silinmemiş... Ömründe içinde insan yatmamış. Bir sürü kırık dökük kahve eşyası... Hırdavat... Yatağım, iki tane masanın üstünde serili... İki masa, kırık dökük... Sallanır da... "Somya mübarek" derim. Zaten ikimizi çekeceğine de emin değilim...

— Olsun... Haydi iç de gidelim.

Murat gözlerini kısarak baktı:

— Anlatamadık galiba... Kahvenin içinden geçilecek...

— Geçilsin... Ben utanmam.

— Ben utanırım.

— Utan.

— Olmaz.

— Kahve kapanınca gidelim...

— Uzatıyorsun beyhude... Kahve ekseriya kapanmaz. Mal sahibi taharri komiseri olduğundan devriye polisler, bekçiler sabaha karşı çay içmeye gelirler. Sonra benim odanın yanında bazı bazı kumar olur. Sonra sabahleyin nasıl çıkarız? İmkânsız...

— Neden istemiyorsun? Görmüyor musun, merak ediyorum.

— Rezalet merak edilir mi? Benim bile canım gitmek istemiyor.

— Kendisini hemen topladı —: Bu gece tuhafısın.

Kız, duygularını anlatamamaktan üzölmüş, karanlık denize bakıyordu. Yüzüne uzaktan bir ışık vurmuştu. Murat acıdı. Şefkatli bir sesle:

— Haydi iç de gidelim, dedi.

— Size mi? Peki...

— Bırak canım... Yakında bir oda bulacağım. Manasız şey benim işim. İyi kötü birtakım eşya uydurmalı.

— Odayı ne tarafta tutacaksın?

— İstanbul'da.

— Neden buralarda değil...

— Bilmem... Kapalı yerlerden usandım. Bir küçük ev olsun diyorum, pencereden bakınca ya deniz görünsün, yahut bir yeşillik...

— Öyle bir yer tut ki, ben gelince söylenerek canını sıkmasınlar.

— Tabi, bunu da düşünüyorum. Haydi gidelim. Yorgunsun...

— Peki...

Cadde bomboştu. Murat, sırtında yorgunluktan gelen o hafif sızıyı hissediyordu. "Beni ille odana götür..." diye tutturana bir kıza hiç olmazsa dün gece yattıkları otelde kalmak teklif edilmeliydi. Bunu iki sebepten göze alamadı. Bir kere yalnız yatmaya ihtiyacı vardı. Sonra o daracık otel odasından, hele uyanır uyanmaz pencereden gözüne çarpan karşı evin sıvaları dökölmüş duvarından nefret ediyordu.

Boğazkesen'e doğru konuşmadan çıktılar.

Safo'nun oturduğu evin köşesinde, her zamanki gölgede öpüşmek için durdular. Kız, içini çekerek boynuna sarıldı. Ağzını kulağının altına koyarak:

— N'olur? diye sahiden yalvardı.

— Efendim?

— N'olur bu gece beni odana götür...

— Saçmalıyorsun... Sanki ben istemiyormuşum gibi...

— Peki, peki...

Hiç canı istemediği halde kıızı gene de istekliymiş gibi öpmesine şaştı. Herhalde sinemalardaki öpüşmeler de böyle rezil bir şey olacaktı.

— Oh... Bir daha...

Bir daha öptü.

— Bir daha...

Üçüncü öpüşte kız tekrar yalvardı:

— Haydi fena adam olma... Gidelim...

— Canımı sıkıyorsun... Sabahtan beri ayak üzeri harap oldun...

Haydi doğru eve... Uyu... Beni de rüyada gör...

— Olur, peki...

Murat'ı öptü... Her zaman yaptığı gibi, evvela göğsünü ayırdı, en sonunda delikanlının elini bıraktı. Bu hareket ondan kendisini zorla koparıyormuşa benzerdi.

— Bonnüvi...

— Ama, ben seni seviyorum...

— Ne sevimli geveze yarabbi...

Murat, kızın kapıdan girmesini bekledi. Caddeye çıkınca rahat bir nefes aldı. Şapkasını ensesine devirdi. Acayip değil mi, yorgunluğu da geçmiş gibiydi...

5

Ertesi gün yazıhaneye dipdiri geldi ve hele kendisini bekleyen işi öğrenince, dün gece Safo'nun arzusunu yerine getirmediğine sevindi.

Kahveyi henüz içmişti ki telefon çaldı. Celil Bey konuşuyordu, buna konuşuyordu denmez, âdeta kükrüyordu. Söze:

— Orada mısın? diye hışımla başlamıştı.

— Evet.

— Bir yere ayrılma... Beni bekleyen var mı?

— Henüz...

— Hepsinin Allah belasını versin... Merhum Talât Paşa gelse siktiret.

— Hayhay...

— Cevap ver demedim. Dinlemesini bilmezsiniz ki... Bir sivri sakallı namussuz var ya... Tanıyorsun elbette... Şirketin müdürü...

— Evet.

— İşte o pezevenk gelecek. Bekleme odasına alırsın. Başkalarına da Celil namussuzu hastalanmış, geberiyormuş, doktorlar kafasına buz koymuşlar... dersin. Kimseyi gözüm görmesin...

— Bankadan telefon...

— Başlarım bankasının kasasından... İstemiyorum. Benim başımda ateş yanıyor... Yahu... Siz adamı deli edersiniz... Ben ne halt edeceğim? O sakallı kodoşu iyi muhafaza et. Frenktir. Falan yerde ran-

devum var, falan diye savuşur. Artık sonrasını sen düşün...

— Cebren mi alıkoyacağım?..

— Tabi cebren... Bir yere kaybolma... Ben keferenin dilinden anlamam. Tercümanlık edeceksin.

— Baş üstüne...

Sivri sakallı gâvur, bir büyük Felemenk şirketinin direktörüydü. Bu şirket büyük vilayetlerden ikisine su tesisatı yapmış bitirmiş, muvakkat kabulünü tamamlamış, sıra kabulü katisine gelince işleri sarp sarmıştı. Vilayetteki üç yüz bin liraya yakın depo akçasını kati kabaluden sonra alabilecekti. Aylarca uğraşmışlar, muvaffak olamayınca Celil Bey'e müracaat zorunda kalmışlardı. Celil Bey meseleye evvela gereği gibi ehemmiyet vermedi. Ankara'daki dostlarına güvendi. Umulmadık davalar açıldı. Celil Bey evelallah hepsinin hakkından geldi. Nihayet Ankara'da bütün dostları da ayrıca Celil Bey'e söz vermiş, vaat etmişlerdi. Geçen defa temyizdeki murafaalardan istifade ederek Ankara'ya geçmesi, bu iş için yaptığı on birinci seyahatti. Kolay değil, ihtiyat akçasını çektikleri gün Celil Bey otuz bin lira alacaktı. Bu otuz bin rakamı uykularını kaçınıyor, sevinçle önüne gelene vatlerde bulunuyordu. Bir kere Murat'a açıktan yüz lira ile bir kat elbise vardı. Umum'adliyecilere ziyafet çekilecek, hattâ kendi nefsi nefisine de Avrupa yolları görünecekti.

On birinci seyahatten döndüğü zaman, gene etekleri zil çalmakta, "Domuzdan kıl kopardık kâtip... Yaşadın oğlum..." diye ellerini ovuşturmaktaydı. Murat'ın kendi hesaplarında bile, bu ihtiyat akçasının mühim bir yeri vardı. Oda eşyası için, bu işin neticelenmesini bekliyordu.

Şimdi kapattıktan sonra meseleyi sormadığına pişman oldu. Mamafih ortada sorulacak bir hal de görünmüyordu. Vaziyet meydan daydı. Gene bir yere takılmış oldukları şüphe edilemezdi. Yoksa Celil Bey, bizzat kendisine "namussuz", keçi sakallı kâfire de "pezevenk-kodoş" iltifatlarını sabah sabah neden layık görsün?

Kocasının ahlaksızlığından dolayı boşanmaya karar vermiş, tom-

balak ve geveze mahalle karısını derhal def etti. Diğer iki müşteriye münasip surette atlattı.

Nihayet, pek uzun boylu, pek ince sivri sakalıyla tuluata Yahudi doktora çıkmışa benzeyen direktörü bekleme odasına aldı. Kahveyi söyledi. Herifin elindeki çanta gene ağzına kadar evrak doluydu. Şimdiye kadar bu işte, Murat'ın tercümanlığına lüzum görmemişler, her zaman şirketin Ermeni tercümanını kullanmışlardı. Şu halde yeni bir vaziyet olmalıydı.

Murat, yüzü gülmeyen direktörü, icabında cebren nasıl zapt edeceğini, böyle bir harekete girişe bu asık suratın ne hal alabileceğini hayal ederek gülümserken, Celil Bey ter içinde göründü.

— İçerde mi deyyus? diye telefondaki öfkeyle sordu.

— Deyyus mu? İçerde... Evet...

— Gel arkamdan...

Müdürü umumi olacak rezil, para umuyormuş. Celil Bey de ah-detmiş vermeyecekmiş... Zaten çaresini evelden hazırlamışmış ama, erkeklik bırakmıyormuş...

— Söyle şuna, diyordu, bana avukat Deli Celil demişler. Bir işi tuttum mu koparırm... Lakin namuslu davranalım... Edepsizlik bizden olmasın demiştim; pekâlâ, onlar namussuzsa ben katbekat namussuzum... Şuna söyle... Yahut, dur bakayım...

Odadan çıktı. Murat'ın masasındaki telefonla bir yeri aradı.

— Bir iş için Ankara'ya gideceksiniz... dedi, ücret istediğinizden âlâ... Bütün muamelatı ben tamamlayacağım. Kabul mü?

— .....

— Canım, kabul mü? Beceremeyeceğiniz bir iş olsa teklif eder miyim? Kabul mü?

— .....

— Ücret kolay... Bin lira veriyorum.

— .....

— Az mı? Uyku sersemi galiba anlayamadınız, Bin lira...

— .....

— On para veremem... Eski vadim de vait...

— .....

— Şart olsun veremem... Ne? İki bin mi? Peki biz yazıhaneyi kapatalım da köprü başında dilenelim mi? Aklım başımda yok... Gelirsiniz konuşuruz. Ben birazdan sizi tekrar ararım. Rica ederim, evde olunuz...

Murat'a başını salladı:

— Şimdi gel bakalım evlat, dedi, bre yahu. Ne bela.

Direktör, birisine, kendi namına ahzu kabza selahiyetli bir vekâletname verecek, parasını bir hafta içinde alacaktı. Razi miydi?

— Elbette...

— Tahsildar ayrıca iki bin lira istiyor.

— Onu siz verirsiniz. Kendi hissenizden...

— Yarı yarıya...

— Müessese zaten, zarardadır. Kabil değil...

— Kime yutturur bu namussuz. Kabil değil de, şu kadar yüz bin lirayı bırakacak mı? Dur, böyle sual olmaz. Peki, diyor dersin... Pe'ki... Var mı bir diyeceği?

Direktör kimi vekil tayin edeceğini de bilmek istiyordu.

Celil Bey:

— Patlamasın... Şimdi çağıracağım. Ömründe öyle vekil gördü mü bakalım? Söyle... Ayağını sıkı bas... de, tantuna gider haa... Akli çıkar... Bir de tımarhanelerde sürükleniriz.

Telefona koştu. Geri döndüğü zaman biraz sakinleşmişti.

— Bre kâtip... Üç dondurma söyleyeyim de, şu herif biraz serinlesin demezsin, diye çıkıştı.

Dondurmalar henüz gelmişti ki kapı tıkırdadı, sonra açıldı. Murat içeri gireni görür görmez bir kere "Hiii" diye içini çekti. (Buna küçük dilini az kalsın yutuyordu da denebilir.)

Bu kadına bakar bakmaz, "Bundan daha güzeli artık olamaz..." dememek imkânsızdı. Her tarafıyla ve bilhassa hareketleri ve konuşmasıyla güzeldi. Murat, ilk şaşkınlıktan sonra "Ben bunu nerede gördüm, yarabbi?" diye düşündü.

Keçi sakallı, zıplamış kalkmış, iki kat olmuştu. Celil Bey, marifetini gösteren bir sanatkâr gibi, elleri belinde manzarayı seyrediyordu. Nihayet:

— İşte yeni umumi vekiliniz, Madam Tamara... diye muzafferane takdim etti.

Murat, bu Rus ismini duyar duymaz kadını görmüş gibi olmasının sebebini derhal anladı. Bu kadın herhalde Madam Karazof'un kız kardeşi olacaktı. Müşabehet umumi hatlarda mevcuttu. Hakikatte bu küçük hemşire ile, o, hesaplara boğulmuş, durgun abla arasında başka bir müşterek taraf olamazdı. Bunun yanında Madam Karazof âdeta çirkin sayılırdı.

Kadına meseleyi anlattılar. Ankara'dakiler inat ediyorlardı. Erkekler bir iş becerememişlerdi. Celil Bey'in tabiriyle, kendisi oraya bir Dalila gibi gidecek, kafa kesmek bahasına paraları çıkaracaktı. Dünya üzerinde kendisine dayanacak bir erkeğin, henüz anasından doğmadığını, gene kendisi herkesten iyi bilirdi. Söylemeye hacet yoktu.

Kadın bir müddet düşündü.

— Yalnız gidemem, dedi, yanımda birisi olmalı.

— Neden?

— İşte... Pek acayip düşer... Sonra sadece vekil tayin edilmek de bir garip... Mesela, şirketin mühim memurlarından birisi gibi hareket etmek daha doğru değil mi?

— Hay aklınla yaşa Tamaracığım... Gördünüz mü? İşte paraları şimdiden söktü sayılır. Tuu... Vay kavanoz dipli dünya, bizi ahirinde pezevenk etti çıktı yahu?

Direktör, "Ne diyor?" manasına Murat'a baktı. Murat kekelerken Celil Bey atıldı:

— Höst... Bunu bilmeyiversin. Peki, sor bakalım... Bizimkinin yanına katacak kimsesi var mı?

Sordular. Ermeni tercümandan başka Türkçe bilen memurları yoktu. O zaman Celil Bey, Murat'a bakarak kahkahalarla gülmeye başladı:

— Buldum, diye bağırdı, işte bizim Murat... Madam Tamara ile beraber giderler. Nasıl?

Keçi sakallı, deminden beri Fransızcasını beğendiği Murat'a bir an baktı, omuzlarını silkti. Hepsi bir imiş.

— Hayhay, diyor.

— Öyleyse oğlum... Derhal hazırlanırsın. Evden benim küçük bavulu al... Belki bir hafta kalırsınız... — Madam'a döndü —: Seni buna değil, bunu sana teslim ediyorum, dedi, sakın bir aç tarafına gelir de...

— Rica ederim... Bilirsiniz ya, böyle şakaları sevmiyorum.

— Bilirim. Bilirim. Öyleyse Murat oğlum... Madam'ı sana teslim edeceğim. O işinin erbabıdır. Sen yalnız dağa kaldırmamalarına dikkat edeceksin. Tabancan üzerinde mi?

Noteri çağırdılar. Direktör, bir aralık Celil Bey'le asıl büroya geçti. Murat'ı da çağırıp ayrıca konuştu. Vekâletnameyi, Murat'la ikisine birden verecekti. İcabında ikisi birden imzalayacaklardı. Murat da şirket memurlarından gibi davranmalıydı.

Celil Bey:

— Hele kâfirin zekâsına bak hele... diye fıkır fıkır güldü, ne âlâ... Oğlum Murat, şuradan telefon et... Noter, takımını taklavatını toplayıp gelsin...

Vekâletname derhal tanzim edildi. Madam Tamara saat yedide Murat'la Haşdarpaşa'da buluşmak üzere gitti.

Murat, bir taraftan Ankara'yı ilk defa göreceği için seviniyor, bir taraftan bu kadar güzel bir kadınla beraber seyahat edeceğinden dolayı gurur duyuyordu.

Ankara'da otel, vesair masrafa karşılık direktörden beş yüz lira almıştı. Eğer iş uzar da başka para lazım olursa, telgraf çekecekti.

Murat, Celil Bey'in evinden küçük bavulunu aldı. Odasına gidip çamaşırlarını yerleştirdi.

Yazıhanede Celil Bey kendisini bekliyordu.

— Göreyim seni oğlum, dedi, oradaki andavallılar Tamara'nın kar-

şısında akıllarını oynatırlar... Lakin, arada işi külhanbeyliğe döker-
sen... Berbat edersin... Seni biz orospuluğa yardımcı gönderiyoruz. Ar
yılı değil, kâr yılı. Ayrıca direktörden de bahşişini alacaksın. Ben şim-
di polis müdüriyetine gidiyorum. Madam'ın Ankara'ya gitmesinde bir
mahzur çıkarmasınlar. Sen de yataklıda iki yatak ayırt. Sakın aynı
kompartımanda olmasın... Tamara kafanı kırar... Benden söylemesi...

*

Murat, akşama doğru ikinci defa nişancı dükkânına uğradı. Safo
gelmemişti. Patrona on beş lira verdi.

— Bununla kendisine bir emprime entari diktirsin... dedi, ben iki
üç gün için Ankara'ya gidiyorum. Geldiğim zaman entari hazır ol-
mazsa karışmam... Selam söyle...

Yazıhaneye geldi. Daha oturmadan telefon çaldı. Madam Tamara
konuşuyordu:

— Siz misiniz Murat Bey?

— Evet efendim!

— Bakınız ne düşündüm. Vapurda görünmek istemiyorum. Hay-
darpaşa'ya motorla geçsek.

— Baş üstüne... Daha iyi olur. Tren 7.30'da kalkacak. Biz tam ye-
dide Karaköy'de buluşalım.

— Peki... Bakınız size misafirim... Neler aldınız?

— Lokanta vagonu emrinize amade bulunuyor.

— Votka isterim, viski isterim.

— Şimdi acenteye soracağım. Eğer büfede yoksa, ben istediğiniz
kadar temin ederim.

— Sakın, içmiyorsanız da kendi hissenize ayrıca almayı ihmal et-
meyin. Ben o kadar zevkli içerim ki, yanı yolda bana imrenirsiniz. O
zaman da bir yudum olsun vermem...

— İkramınıza teşekkürler...

— En iyisi, ben altı buçukta size uğrarım.

— Yani on dakika sonra...

— Sahi... Hemen geliyorum...

Murat, yüreği vurarak telefonu kapattı. Madam Tamara'nın güzelliğini gözünün önüne getirdi. İçini bir ümitsizlik kapladı.

Demek ki güzelliğin bir muayyen dereceden sonrası, insana ümitsizlik veriyordu. Ümitsizlik ise, deliliğe en yakın hislerden birisiydi. Aşının güzellik yalnız karşısındakini değil, bizzat sahibini de rahatsız etse gerekti. Pek kıymetli bir elması muhafaza etmenin zorluğu gibi bir şey.

Otomobil hanın kapısında durduğu zaman Murat, böyle ipe sapa gelmez şeyler düşünüyordu.

Madam Tamara Türkçe:

— Merhaba arkadaş, diyerek elini uzattı, işte hazırım..

Murat'a yanında yer verdi. Karaköy'de bir motora bindiler. Kadın bir büyük bavul götürüyordu.

— Her şey tamam mıymış? diye ciddiyetle sordu.

— Her istediğiniz...

— İyi; bakın ne düşündüm. Lokanta vagonuna gitmeyiz. Yemeği kompartımanda hazırlasınlar.

— Hayhay...

— Görülmek istemiyorum. Bir tanıdığa rastlarsak Ankara'da rahatımız kaçır. Malum ya, bir ciddi şirketi temsil ediyoruz. Şakası yok...

— Bir an düşündü —: Arkanızda ağlayan bir genç kız bırakmıyorsunuz ya?..

Murat bilhassa Madam Tamara'yı tekrar görür görmez, karar vermişti, ona karşı zerre kadar yapmacık yapmayacak, bir erkek arkadaş gibi davranacaktı.

— Bilmem, dedi, iki kere aradım. Çalıştığı yerde yoktu. Ben de bir entari parasıyla selam bıraktım. İyi yapmış mıyım?

— Nerede çalışıyor?

— Hani tüfeklerle nişan atarlar... Böyle dükkânlar vardır. Görmüşsünüzdür...

— Biliyorum. İyi bir yer... Oyuncakla oynayan kadınları idare etmek kolay olur.

— Zaten pek küçük. Daha çocuk bile sayılır. On yedi yaşında...

— Ne güzel yaş... Ne güzel yaşta kadınlar, kıymetini bilmezler. Hoş erkekler de bilmezler ya... O yaşta hepimiz, bize lazım geldiği kadar ehemmiyet verilmeyecek diye harap oluruz. Ciddiye almazlar diye korkanz değil mi?

— Sahi. Evet...

Madam Tamara denize baktı.

— Bir şeyler kaybederek yaşıyoruz, diye tane tane konuştu. İnsan arsız mahluk... Hep bir şeyler kaybediyoruz. Hiç de umursamaz görünüyoruz... — Güldü —: Çaresi de yok ki... Biraz daha düşünseniz, doğmamış olmak lazım geliyor. O zamanda kaybetmenin zevkinden bile mahrumuz... Şu İstanbul ne güzel, değil mi?

— Evet...

— Neden Mustafa Kemal Paşa burada oturmuyor da Ankara'yı tercih ediyor?

— Bilmem... Bazı ben de düşündüm. Herhalde Ankara'nın ona mahsus hatıraları vardır. Her zaman ümitliydi ama, insanın ümidi pek uzaktan gördüğü zamanlar da olur. Bir de, zaferi orada kazandı. Bir çeşit vefa hissi sanırım.

— İyi tahlil... Siz Mustafa Kemal Paşa'yı seviyor musunuz?

— Çoook...

— Pek yakışıklı bir adam... Bir kere olsun dans etmeyi isterdim.

— Bu arzunuzu hissetse, sevinçle kabul ederdi. İyi asker olduğu kadar da, iyi sanatkar diyorlar. Bilhassa güzellikten anlıyormuş... Ama bu sizin için mevzubahis değil...

— Neden?

— Sizin için, değil... Çünkü sizin güzelliğiniz sade anlayanları değil, en anlayışsızları bile bunaltacak derecede... Afedersiniz madam, bu seyahat müddetince size karşı bir erkek arkadaşımınız gibi samimi davranmaya karar verdim. Sözlerime, rica ederim, başka mana vermeyin.

— Ne güzel... İkimiz de rahat ederiz. O kadar yaşlı değilsiniz ama... Görüldüğünüz kadar da budala olmadığınız anlaşılıyor.

— Mersi...

— Sakın kızmayın... Ben de latifeyi severim.

Haydarpaşa'ya yaklaştıkları zaman Madam Tamara, boynundaki eşarbı alıp başına sardı. Şimdi bu, başörtüsüyle o kadar körpe ve o kadar Türk oluvermişti ki, Murat ihtiyarsız, elini dizine vurdu.

— Bir anda ne değişiklik, dedi, az kalsın nefesim kesiliyordu. Böyle bir resminiz var mı?

— Hayır... Neden?

— Olmadığı isabet... Yoksa kendinize âşik olurdunuz.

— Aşkı lütfen denize düşürünüz... İş seyahatinde ağır ve lüzumsuz bir yüküdür.

Yataklı vagon pek tenhaydı. Madam'ın yatacağı kompartımana girdiler.

Murat:

— Sofrayı benim odamda hazırlatalım, dedi, içki kokusu rahatsızlık vermesin.

— Hiç rahatsız olmam... Dehşetli ayyaşımıdır. A, cigara aldık mı? Yenice içiyorum...

Murat birkaç paket cigara istedi. Yemeği burada yiyeceklerini söyledi.

Madam Tamara ancak tren hareket ettikten sonra eşarbını çıkardı. Başını nazlı bir at gibi sallayarak sarı saçlarını omuzlarına bıraktı. Murat, yutkundu.

Tamara gülerek:

— O nasıl bakış? diye sordu.

— Bir şey itiraf edeyim mi Madam?

— Buyrun...

— Sizden korkuyorum. Beni affedin... Sahi deminden beri düşündüm. Duyduğum his korkudan başka bir şey değil... Bundan sonraki hareketlerimi lütfen bu itirafla manalayın ve sizden korkmama olsun müsaade edin...

— Peki, yavrum... İstedığınız kadar korkabilirsiniz. Şimdilik hele birer cigara yakalım...

Akşama hazırlanan köşklerin önünden geçiyorlardı. Bahçeye masalar kuruluyor, bir yemek-içmek hareketi görülüyordu.

Kadın içini çekti:

— Anneniz var mı? diye sordu.

— Hayır... Babam da yok, annem de...

— Bir bakıma rahatlıktır. Bir bakıma berbat. Yetimler sevgililerini bir başka türlü severler.

— Acıklı bir sevgi... Evet.

— Acıklı olmayan hiçbir sevgi yoktur. Sevmek uyumaya benziyor. Uyurken nasıl müdafaasız oluyorsak, severken de öyleyiz. Ama yüzde bir miktar hakikat varsa.

— Russunuz değil mi?

— Rusum...

— Siz vatanınızı çok seven milletsiniz. Vatan öksüzlüğü, diğer öksüzlüklerin hiçbirisine benzemez. Şu halde, dehşetli seversiniz... Severseniz...

— Çok iyi konuştunuz delikanlı. Denemedim ama, haklısınız...

— Rusya'yı özlüyor musunuz?

— Çok... Daima özlüyorum... Hani sonradan sakat olanlar ilk zamanlar sakatlıklarını nasıl mütemediyen hissederlerse...

— Bolşevikler yakında yıkılır diyorlar, inşallah o zaman memleketinize dönersiniz.

— İnşallah...

— Nerde oturuyordunuz?

— Petrograt'ta.

— Şimdi Leningrat mı?

— Orası her zaman Petrograt'tır.

— Güzelmiş diye duydum. İçinden bir nehir akarmış... Kışı sertmiş ama... — Murat, dışarıya bakarak içini çekti —: Ben de dünyayı gezmek istiyorum dedi, vallaha, coğrafya kitabında okuduğum yerlerin, vatanımmış gibi daüssılasını çektiğim olur.

— Rusya büyük memlekettir. Onu haydutlar mahvettiler.

— İhtilalde neredeydiniz?

— Petrograt'ta... İhtilal bizde başladı. Sanki mahpushaneler boşaldı sandık.

— Bahriyeliler diye duymuştum.

— Haydutlara bahriye elbisesi giydirdiniz... Haydutlukları değişir mi?

— Bir arkadaşım var. Bolşevik ihtilaline pek meraklı. Şairdir... "Bütün bir millet haydut olamaz. Rusya'da bütün Rus milletinin fukarası dövuştü..." diyor.

— O da kızıl öyleyse... Hayır. Yalan... Bir avuç haydut dövuştü.

— Ötekiler?..

— Evvela şaşırdılar, sonra korktular. Çar gevşek adamdı. Müşavirleri hainlik ettiler.

— Bir film görmüştüm. Raspotin'e dair... Bir cahil papazın o kadar nüfuz sahibi olması, bir idarenin yıkılacağına delalet edermiş.

— İnşallah... Bolşevikler Raspotin'den daha âlim değiller...

— Hiç esaslı havadis alıyor musunuz?

— Esaslı havadis, işler gittikçe beter oluyor. Düşünün bir kere: Yüksek tahsil görmüş mühendis olmuş bir insanın işini, kara cahil bir adam becerebilir mi? Orduda erkânıharp yok. Fabrikada mühendis yok. Bolşeviklik en ufak bir darbeye dayanamaz. Bekliyoruz. Dünya bu rezalete bakalım daha ne kadar tahammül edecek. Japonlar hazırlanıyorlarmış...

— Memleketinize yabancılar taarruz etseler, üzülmez misiniz?

— Şöyle düşünüyorum. Annemin apandisiti olsa, doktor karnını yardı diye kızarmıyım? Ama bilmem... Facia şudur: Eğer Rus milleti bir çılgına kapılır da, uzun müddet dövuşürse... İnsan dayanamaz, değil mi?

Murat, güzel kadını istemeden kederlendirdiğini o anda fark etti. Lakırdıyı değiştirmek gayretiyle:

— Sofrayı hazırlasınlar mı? diye sordu.

— Bir şeyler getirsinler. İçeriz... Sakın sarhoş olmayasınız...

— Merak etmeyin. Son kadehten bir evveline kadar içerim.

— Son kadeh ikinci kadeh midir?

— Belli olmaz. Lakin mutlaka son kadehten bir evvelkinde bırakırım. Görürsünüz...

Zile bastı. Gelen garsona mezeler ve votka emretti.

Tren yavaşça akşam loşluğuna giriyor, küçük küçük kompartımanın dünya ile alakasını kesiyordu.

Murat, deminki hazin mevzuları tamamıyla değiştirmek için Puşkin'den laf açtı:

— Seversiniz tabi? dedi.

— Ne diyorsunuz... Ezber bilirim, bütün...

— Ben Rusça bilmediğim için şiirlerinden zevk alamıyorum. Lakin Rus edebiyatındaki tesirine bakınca kuvveti anlaşılıyor. Aklımın ermediği neresi bilir misiniz? Nasıl da çocuk gibi yaşamış...

— Ne gibi?

— Çocuk gibi... Hayatına ait bir kitap okudum. İnsanın öfkeden kuduracağı geliyor. Çarla esas itibariyle geçinememişler. Zaten bir türlü işlerini yoluna koyamamış. Sonra o evlenme ne biçim şey... O evlilik hayatı... Kansı sarayda türlü tehlikelere maruz bulunuyor, kendisi diyar diyar dolaşiyor. Mektuplarında yazdıklarını okurken erkek olarak yüzüm kızardı.

— Siz neler söylüyorsunuz kuzum?

— İşte böyle... Bir erkek kansına mutlak surette hükmetmeli. Hem kiskanıyor, hem de: "Lütfen madam evinizden dışarı çıkmayacaksınız. Ayaklarınızı kırarım..." demiyor.

— Çok enteresan... Demek bir Türk paşası gibi hareket etmediği için kızılıyorsunuz. Kansı hareme kapatmadığı için.

— Mutlaka hareme kapatmak lazımsa kapatmalı... Hem kiskançlık azabı çekmek, hem de kadını hangi düşünceyle olursa olsun serbest bırakmak...

— Vay küçük Kazak vay... Kadın esir değildir.

— Esir değildir. Evet... Lakin beni ölüme götürecek bir bela da olmamalı... O nasıl söz: Çar Aleksandr için yazdığı...

— Ne yazmış?

— “Bir Hüsar Mülazımı gibi karımın peşinde koşuyor...” diye yazmış, düşünüyorum da havsalam almıyor. Bir mazaret olabilir. Belki de dâhilerin hadise karşısındaki ölçüleri, bizim gibi fanilerin basit ölçülerine benzemez... O zaman da bir dâhi için karısının başkalarıyla yatması bile değersiz bir mesele olmalı, diyeceğim... Bu sefer, düelloyu izah etmek müşkülleşiyor...

— Durunuz bakalım... Fena tahlil değil... Hiç düşünmemiştim.

— Çünkü siz, şiirlerini okuyorsunuz. Şiirleri sizi alt ediyor. Öteki meseleler ehemmiyetlerini kaybediyorlar. Bilir misiniz Puşkin'in hayatındaki tezat nereden gelmiş?

— Nerden?

— Hangi sebeptense, gittiği yolu bırakmış. O elbette bıraktım demiyor. Belki de “Taktik yapıyorum” demiştir. Toprakbentliğin ilgasıyla Avrupaperest Rus münevverleriyle umumiyetle çar istibdadıyla boğuşurken hayatı düz gidiyormuş. Tezat yok... Bir ucundan gevşettince, işler arapsaçına dönmüş... Cezasını da elbette çekecekti. Hem çarlığın temeline düşman olmak, hem de çarın maiyet zabıtlığını kabul etmek... Bizim Türkçede bir söz vardır: “İki karpuz bir koltuğa sığmaz...” derler.

— Evet. Belki de bundandır. Lakin büyük şair... Çok büyük...

Madam Tamara birkaç kıta okudu. Sesinde Rusça deniz gibi derinleşiyor, orkestra gibi göklere çıkıyordu. Murat, gözlerini yumdu.

— Ne o? Hemen uyudunuz mu? Şunları doldurun bakalım, küçük şeytan... Murat kadehleri doldurdu.

— Büyük millet... Büyük sanatkâr, dedi. Dostoyevski'yi sever misiniz?

— Siz ne diyorsunuz? Ezber bilirim... Belki yüz kere okudum.

— Size gaddar gelmez mi? O biçarelerin... Bakınız nasıl düşünüyorum: Sahiden acınacak çıbanlı insanlardan bir tanesini önüne yatırır... Kendisinin de üstü başı perişan, tırnakları uzamıştır. Gözlerinde çakmak çakmak sara nöbeti, uzun pis tırnaklı parmağıyla derin yara-

lardan birisini insafsızca kurcalar. “Şimdi bırakacak... Artık merhamet edecek...” dersiniz. Yeni bir kurt, yeni bir irin damlası keşfettiği-ne sahiden sevinerek devam eder. O ne inatçı gaddarlıktır.

— Sahi... Tıpkı öyle... Ne kadar doğru... Aferin size arkadaş!

Murat, güzel kadının sahici takdirine sevindi:

— Ama, dedi, geçelim Tolstoy’a... O ne harikulade, temizlik, büyüklük ve parlaklıktır. İnsan Yunan heykellerinin güneşten korkmayan çıplak güzelliğini bulur. Halbuki hayatı da bir manada ne bedbaht geçmiştir.

— Ben ona “baba” derim. Kitaplarını okurken sayfaların arasından sanki ellerini uzatır, yüzümü okşar. “Dayan kızım...” Yavaşça ve kuvvetle teselli verir.

Murat, gözlerini kırıştırarak, şimdi bir lise talebesine benzeyen kadına baktı.

Madam Tamara:

— Gene mi korktunuz? diye güldü.

— Hayır... Kız kardeşim olmanızı istedim. Ablam olmanızı...

— Hele bak... — Kadın parmağıyla delikanlının burmuna dokundu —: Pekâlâ işte oldum.

— Teşekkür ederim. — Birden hatırladı —: Ablanız Madam’ı tanıdığımı biliyor musunuz?

— Yok canım... Sakın yatakta olmasın...

— Hayır... Bir imalathane işleri vardı. Bana yaptırdılar. Eniştenizi de tanıyorum. Tuhaf bir adam...

— Tam Dostoyevski tiplerindendir. Ablam da öyle... Ben de öyleyim tabi... Zaten Dostoyevski uydurmamış ki... Hep bizi yazmış.

— Hayır... Siz muvazenelisiniz... Mamafih, Dostoyevski’de kadınlar erkeklere nispetle muvazenedi ve fedakârdırlar...

— Ablam yanağınızı okşadı mı?

— Evet...

— Bu size kanı kaynadı manasıdır. Eğer o esnada para işleriyle fazla meşgul bulunmasa, sizi kaptığı gibi eve götürürdü. “İki karpuz”

diye bir şey söylediniz. Ablam bu sözün istisnasıdır. O iki ayrı işi bir arada pekâlâ taşır...

— Demek az kalsın böyle bir bahtiyarlığa mı nail olacaktım?

— Neden alay ediyorsunuz. Ablam fena mı?

— Bilakis... Sizi görmeden evvel, "Ondan daha güzel kadın olmaz..." demiştim. Lakin ben, bana köle imişim gibi muamele edilmesini sevmem...

— Halbuki yavrum, erkeklere kadınlar her zaman öyle muamele ederler. Mini mini bir farkla ki, biz alırız da, size, siz alıyorsunuz zannettiririz. Zaten başka türlüüne imkân mı olur?

— Neden?

— Alta yatıyoruz bebek... Buna başka türlü katlanamayız...

Murat, pek uzak bir tedai ile Ankara'da kendilerini bekleyen işi düşündü. Hiç çekinmeden sordu:

— Şirketin işi için bir hücum planı hazırladınız mı?

— Hiç!

— N'olacak?

— Gayet kolay... Karşımızda bir erkek bulunacak değil mi?

— Evet...

— Ben rica edeceğim. Biraz evvel söylediğim mesele... Asıl ben isteyeceğim de, karşımdaki budala kendisi istedi ve muvaffak da oldu sanacak... Ne o?

— İşte gene korktum...

— Sakın bu içtiğiniz sondan evvelki kadeh olmasın?

— Değil sanırım... Daha sondan bir evvelki kadehe çok var. Ben korkak bir çocuğum ama, iyi içerim. Şimdi artık söyleyeyim efendim... Benim sondan bir evvelki kadehim, sizin son kadehinizden bir sonraki kadehtir.

— İşte şimdi imkânsız bir şey söylediniz... Ben sabaha kadar içerim. Sarhoş olduğumu kimse bilmez.

— Ben bir ay içerim, içki düşmanımı zannederler.

— Göreceğiz...

— Tabi göreceğiz...

Fransız, İngiliz, İtalyan edebiyatından konuşuldu. Madam Tamara, birkaç Rus halk türküsü söyledi. Murat da Türk halk türküleriyle karşılık verdi.

Gece yansı soğuk etlerden ibaret hafif bir yemek yediler. Murat müsaade istedi.

— Yenildim, efendim, diye ayağa kalktı, beni mağlup ettiniz...

— Pek kibarsınız... Teşekkür ederim. Elimi öpmek ister misiniz?

Bu, bir el için sahiden israf edilmiş bir güzellikti. Murat, kadının “kibar” kelimesini haksız çıkarmamak için bu güzel elin üzerine terbiyeliçe eğildi. Fakat gene de yatağına fevkalade bir hediye ile dönmüş oldu.

Yatakta bir müddet Şaziment ile bu Rus kokotunu mukayeseye girişti. Esasta hiçbir şey değişmemekle beraber, bir kadın için, kendisini vermenin ne kadar çok çeşitleri vardı. Bunun parayla alınıp satılan en kaba şeklini bile akıllı bir kadın, isterse ne kadar güzelleştirebiliyordu.

Halbuki, yol arkadaşı muayyen bir ücret mukabilinde tutulmuştu. Ankara’da bir memura yem olarak gönderiliyordu. Öyleyken bir yataklı vagonun daracık kompartımanında uzun süren bir içki âleminden ne temiz çıkabilmişti ve böyle davranmak, böyle davranarak isteğiyle yatmak, mesela Şaziment Hanım’a ne kadar da yaraşır.

“Kadınlar kendilerini gözleriyle verirler. Eğer yatırmadıysa zemin ve zaman müsait olmadığındandır,” diye bir söz duymuştu.

“Sahi... dedi. Madam Tamara, akşamdan beri gözleriyle bir an olsun kendisini vermedi. Belki birisiyle para için yatarken de böyledir.”

Burada kendisini değerli görerek böyle düşünmüyordu. Lakin, onunla baş başayken, elbette erkekliği temsil etmekteydi. Tamara, akşamdan beri ve pek de budalaca olmayan sözlere rağmen mücerret erkeklige yenilmemişti.

Murat, “Acaba ben ne halt ettim?” diye merakla kendisini araştırırdı. “Herhalde kusuruma bakmamıştır. Mümkün mü ki ona bütün ge-

ce Ertuğrul Hikmet'e baktığım gibi bakayım..." dedi.

"Tabi canım..." diye gülümsedi. Trenin sarsıntısına teslim oldu.

Ertesi sabah daha samimi buluştular. Madam Tamara kahvaltıda, Safo'nun resmini görmek istedi. Uzun uzadıya tetkik etti.

— Pek hoş, dedi, âdeta çocuk... Bununla ne yapıyorsunuz?

— Bir tuhaf çocuk ki...

Az kalsın, ilk defa otele gittikleri gece, nasıl hareket ettiğini anlatacaktı. Gece olsaydı, belki de anlatırdı. Fakat çığ ışıklı gündüzün, maceranın kederli tarafını vermesine imkân bırakmayacağını sezdi.

— İşte Ankara'ya geliyoruz... Ne yapacaksınız? diye tekrar sordu.

— İki bin lirayı mutlaka kazanacağım... Hiç merak etmeyin...

— Buna eminim. Ben şekli merak ediyorum...

— Şekli... — Masaya bıraktığı Safo'nun resmine parmağıyla yavaşça vurdu —: Bu küçük size istediği şeyi nasıl kabul ettiriyorsa... Bunu biz kadınlar annemizin karnında öğreniriz. Düşünün bakalım... Enseniz kaşınırsa kaşınan yeri parmağınız, gözünüzden daha iyi görür. Bunu ona bir öğreten mi oldu? İşte böyle... Siz beni hangi vekâlete gidilecekse oraya kadar otomobille götürürsünüz... Orada siz arabada kalırsınız... Ben yukarı çıkarım... Vaziyeti bir kere görürüm... Sonra size n'olacağını hemen söylerim.

Murat, Madam Tamara'nın bu kadar emniyetle konuşmasına evvela memnun oldu. Bir müddet müphem şeyler düşünerek, içinde koştukları çıplak araziye baktı. Giderek evvela kederlendi, sonra sahiden korktu.

Hayatının ilk anında seyahati hiç de böyle düşünmemişti. Bunu ekseriya hayal ederdi: Büyük bir şiir yazıyor. Yahut birinci şiir kitabını neşrediyor. Kitap da dehşetli beğeniliyor. Az zamanda dördüncü, beşinci baskısı çıkıyor. Nihayet Mustafa Kemal alakadar oluyor. Bir gün polisler kendisini buluyorlar. "Neden polisler de diğer memurlar değil?" Acele Ankara'ya gideceğini müjdeliyorlar. Ankara'ya çıkar çıkmaz bir saray otomobili kendisini doğruca Çankaya'ya götürüyor. Orada Yahya Kemal, Ahmet Haşim falan da var... Paşa şiirlerini bir ke-

re de şairin ağzından dinlemek istiyor... İşte böyle bir edebi zaferle...

Halbuki şimdi, bu ne iş! "Aman Yarabbi..." diyerek elini ağzına götürmemek için kendisini müşkülata zapt etti.

"Nerenin şairliği rezil... Düpedüz pezevenkliğe gidiyorsun..."

Karşısında sükûnetle, sükûnetle değil emniyetle oturan kadına gizlice ve dehşetle düşünerek baktı. Dünden beri bir de bunu takdir ediyordu. Bu rezili... Mesela bir Eyüp Sultan oyuncakçısının bütün ömrünce kazanacağı ve çoluk çocuğunu namus dairesinde geçindireceği paranın belki de yüz mislini bez parçaları halinde gardırobunda saklıyordu da, gene utanmadan orospuluk ediyordu. Hem de ne kadar tabii bir halde... "Bu güzellik, bu bilgi... hattâ bu şefkatli görünmek kabiliyeti, nasıl isyan etmez..."

Haydi kendisi muhtaçtı... Mecburdu... Burada, korkusu ve şahsına karşı duymaya başladığı nefret birkaç misli atıverdi. Ertuğrul Hikmet'e bir gün tembellik ettiğini söylemiş, gazetecilik gibi şerefli bir mesleği ciddiye almamakla hata ettiğini ileri sürmüştü. Ne dedi: "Nerenin ciddi mesleği? Düşündüğünü yazamamak mı? Yapamam... Bana hiç kimse de şimdilik yaptırılmaz... İlerde belki ahlakım bozulur alçalırım ama, şimdilik öyle bir şey yok..."

O sebepten avukat kâtipliği etmez... Yanına bir orospu alıp bilmem hangi şirketin, bilmem hangi dalavereci yüzünden bir yere takılmış parasını kurtarmak için pezevenkliği becermeye gayret edemez... Kahvede oturur. İki liraya boks yapar. Yüzü, gözü kanar, çürür. Fakat Zekiye'yi erkekçe sever... Yankesici Hamdi Bey'e minnettar değildir. Belki o sebepten de züppe kızlar, ona anket defteri göndermeye cesaret edemezler...

— Ne düşünüyorsunuz bakayım?

— Ben mi? Hiç...

— Yüzünüze baksanız böyle demezdiniz!

— Hiç madam... Babamı düşünüyorum. Kurtuluş harbinde Ankara'da bulunduydu da... Yaralandığı zaman burada hastanede yattıydı.

— O yarayla mı öldü?

— Hayır... Bir yangında kazaya uğradı.

— Şimdi onu mu hatırladınız?

— Evet...

— Ne diye?

— Bilir miyim?

— Böyle sorduğum için bana kızmıyorsunuz ya?

— Hayır... — Murat gülmeye çalıştı —: Bazı şeyleri bazı yerlerde hatırlamak istemeyiz. Aksi gibi de hatırlarız. Belki de ona kızdım.

Madam Tamara araştırmacı bakışlarla bakıyordu.

Murat, yüzünü saklamak için başını dışarıya çevirdi:

— Geliyoruz... diye mırıldandı.

— Hiç görmediniz miydi?

— Hayır...

— Nasıl acaba?

— Ankara mı? Eski bir kasaba... “Yeni binalar da yapılmış” diyorlar.

Halbuki Ankara’dan böyle mi bahsederdi. Ankara, Kuvayı Milliye’nin, Osmanlı İmparatorluğu’nun mağlup payitahtına karşı çıkardığı yoksul fakat muzaffer şehir değil mi?

Bir sigara yaktı. Ancak birkaç nefesten sonra kadına karşı böyle somurtmaya hakkı olmadığını düşündü.

— Affedersiniz... diye hızla döndü. Sigara paketini uzattı. Ateş tuttu:

— Babamı severdim. Bir marangoz zabitti. İkisini de iyi bilirdi. İkisini de yüzüne gözüne bulaştırmamıştı. Benim gibi sıska, tüsüz, budala değildi.

— Hayır... Siz bir şeye üzüldünüz Murat Bey... Sebep bu değil... Hani arkadaş olacaktık. İki erkek arkadaş...

— Olduk bile... Ben böyle kabul ediyorum. İsterseniz siz etmeyin...

Kadın, sesindeki manayı derhal anladı. Bir an hayretle baktı. Sonra gülmeye çalıştı. Ve derhal ciddileşti:

— Bana baksana arkadaş, dedi, şimdi sezdim. Sahiden budalalık ediyorsun... Bu iş o manaya gelmez...

— Hangi manaya?.. — Murat dehşetli telaşlandı —: Ne diyorsunuz?

— O senin verdiğin manaya... Hayır... Biz gayet ciddi, gayet namuslu bir iş yapıyoruz.

— Rica ederim...

— Orospuluk nedir bilir misin oğlum? Sevmediği adama, sevmediğini bilerek varmak... Yahut, sevmediğini anladığı anda “Ben bu şirkette yokum...” demeyip kendisine bir oynaş bulmak... Pezevenklik de... Afedersin... Öfkelenim mi kelimelerin iyisini, kötüsün arayamam, aynı pazarlıkta erkeğin mızıkçılık etmesi... Yoksa ikimiz de memuruz. İcra memuruyuz da hacze gidiyoruz. O zaman elimizde haciz kararı olurdu. Şimdi ben kadınlığımı kullanacağım...

— Sizin yaptığınızı da, benim yaptığımı da yapamayanlar var. Hükümü onlar verecek. Onların verdiği hüküm haklı... Onlar da size ve bana şey derler...

— Yapamayanlar da başka çeşitlerini yapıyorlar. Bunu biz icat etmedik. Görüyorsun ki, bizi parayla tutup gönderenler de, karşılarna dikilecek olduklarımız da hiç yadırgamayacaklar...

— Babam niçin dövüştü? Siz, memleketinizi neden terk ettiniz?

— Babanın ne için dövüştüğünü sen de, ben de bilemeyiz... memleketi neden terk ettiğimi de ben henüz kestirmiş değilim... Yaşamaya mecburuz. “Olmaz” dediğimiz anda, ellerini cüzdanlarından çekiyorlar.

— Bolşevikler de, işte bunun için dövüşmüşler... Böyle olmasın diye... Bolşevikliğe ben de düşmanım, siz de...

— Bakalım Bolşevikler buna mani olabildiler mi?

— Olacağız demişler ya... Elverir... Feci şey... Berbat... Değil mi?

— Berbat ama lazım... Buraya geldiğim zaman otuz lira aylıkla bir kolacı dükkânında çalışıyordum. Patron beni zorla öperken karısı gördü. Derhal beni def ettiler. Sonra senin patronuna aylığı üç yüz li-

radan metres oldum. Aynı kolacı, çamaşırları kendisine vermem için üç gün köpek gibi yalvardı. Kızla yatıyor musun?

— Hangi kızla?..

— Resmini cebinde taşıdığın çocukla...

— Evet...

— İşte o da orospuluk ediyor. Orospuluk tek başına yapılı bir zanaat değil. Sen de bu işte ona şerik olmuşsun. Onunla neden hâlâ evlenmedin?

— Evleneceğim...

— Tuhaf şey... Eskiden evlenirlermiş de sonra yatarlarmış. Bunu da benden mi öğreneceksin... Haydi somurtma... Bir işin küçüğü, büyüğü olmaz. Bulduğumuz yerde başka insanlar pezevenklik ediyorlarsa... Onlar o işe tahammül ettikleri gibi, biz de onların bu tahammüllerine tahammül ediyorsak, aramızda pek de fark yok sayılır. Mesele senin bu işi, devamlı ekmek parası vasıtası etmemenden ibaret. Orospuluk da aynı hal...

Tren, büyük bir marifet yapmış gibi düdüğünü öttürerek Ankara garına girdi. Bir otomobile binip otele gittiler. Murat, burada bir dakika fazla kalmak istemiyordu. Madam Tamara elbisesini değiştirdi, makyajını tazeledi. Vekâlete gittiler.

Murat, kararlaştırdıkları üzere aşağıda, otomobilde bekledi. Madam Tamara yarım saat sonra geri döndü. Gülümsüyordu.

Murat, dikkatle baktığı halde makyajında bir değişiklik fark etmedi. Çünkü müdürü umumi beyefendi merhaba derdemez, bunun suratını yalamaya başlayacakmış gibi...

— N'oldu? diye gözlerini kaçırarak sordu.

— Tamam! Bu akşam dönüyoruz!

— Sahi mi? Hay Allah razı olsun!

— Pek hoş bir adammış. Meseleyi de biliyor. Niçin rahatsız olduğuma şaşıtı. Ben burada kalmaktan âdeta ürktüğümü hissettirdim. O da beni, galiba vekil beye kaptırmaktan korktu. İki güne kadar ita emrini İstanbul'daki apartmanıma getirecek... Nasıl?

— İhtiyar bir adam mı?

— Ellilik... Bir de çirkin ki...

Murat öfkeyle cevap verdi:

— Celil Bey de Rudolf Valentino kadar güzel değil...

— Elbette... Ama sana da patronluk ediyor. Senin işini satın almış. Benim etimi... Haydi somurtma... Düşün ki bu dünyada, uzun uzadıya öyle keyfince somurtmaya bile hakkın yoktur.

— Dünyayı düzeltmek lazım! Hiç olmazsa bunda mutabıkız sanırım!

— Ah bu erkekler! Ne bebektirler... Memleketinizde karmakarışıklık olalıdan beri kaç sene geçti... Galiba sekiz sene evvel, sultanlar vardı. Her sabah mı yeniden başlayacaksınız?

Murat'ın elini dostça tuttu.

— Beni yemeğe davet eder misin arkadaş, dedi. Açlıktan ölüyorum! Sen açlığı bilir misin?

Murat ciddiyetle:

— İyi bilirim! dedi.

— Öyleyse merhamet etmesini de bilirsin! Aferin!

Rusça bir şeyler mırıldandı. Galiba küfrediyordu.

6

Haydarpaşa'da trenden inince Madam Tamara'nın arzusuna uyarak, otomobille Üsküdar'a gittiler. Oradan Beşiktaş'a geçmek için kayığa bindiler. Murat, bu dolaşmanın sebebini sorunca kadın gülüyor:

— Pek de budalası arkadaş! diyordu.

Ancak sandalda konuştu:

— Kim olursa olsun, para veren için görülen iş, ödenen ücrete göre daima az gibi gelir. Bana beş yüz lira verecekler. Beş yüz lira da masraf ediyorlar, çok para...

— N'olacak?

— Şimdi ben doğru eve gideceğim. Daha iki gün, soranlar için Ankara'dayım. Sen de kızı bulur, omuzlar, bir yere kapatırsın. Üçüncü gün sabahleyin bana telefon et. Ben sana nerde buluşacağımızı söylerim. Ankara'dan dönüyormuş gibi yazıhaneye gideriz. Yorgunluktan falan bahsederiz. — Gülümsedi —: Zaten esasta yalan da yok. İş henüz bitmedi. Eğer benim kel kafalı sevdalım, yarın öbür gün kalp sektesinden ölürse, tediye emri ikinci bir seyahate bağlı kalır. Başka bir umum müdürle anlaşmaya...

— Sahi!

— Haydarpaşa'dan vapura binmemek istememin sebebi de görünmemek için. Sen şimdi defterini çıkar bakalım...

Murat defterini çıkardı.

— İşte...

— Yaptığın masrafları alt alta yaz!

Bunlar iki yüz lira kadar tutuyordu. Madam Tamara:

— Şimdi altına ilave edeceksin: Yüz yirmi lira otelde verilen ziyafet... Çiftliğe gitmek vesaire... Yazdın mı?

— Tahkik ederlerse...

— Yaz diyorum. Üç günlük otel masrafı altmış lira. Bu üç gün zarfında bizim masrafımız... altmış da ona... Bazı küçük memurlara bahşiş seksen lira... Şimdi topla...

Yekûn bu suretle beş yüz lirayı bir hayli geçti.

Madam Tamara güldü:

— Pekâlâ! Böyle büyük bir işe layık hesap da budur. Zaten onlar bize beş yüz lirayı asgari bir tahminle verdiler. Faturasını yapar, cebinden harcadığını o sakallı mösyöden alırsın. Sakallı ne şık değil mi?

Murat, defteri kapatmadan bir an düşündü. Masraf parasını cüzdanının ayrı bir gözüne koymuştu. Beş tane elli liralıkla birkaç tane on liralık... Kısa bir tereddütten sonra bunları çıkardı. Dört elli liralık ayırıp katladı. Kayıkçıya belli etmeden Madam Tamara'ya:

— Buyrun Madam! diye uzattı.

Kadın ürkütücü bir şey görmüş gibi, biraz geri çekildi:

— Nedir o?

— Sizin hisseniz!

— Ne hissesi?

— Masraftan... Ortak değil miyiz?

— Sahiden budala bu çocuk! Ben bu hesabı senin için yaptım ayol! Senin için bile değil... O resimdeki küçük için... Sok cebine...

— Olmaz. Almazsanız gücenirim. Bana da bir sürü para kalıyor.

— Cebine koy diyorum. Ne tuhaf şeysin.

Murat tereddütle gülümsedi. Âdeta zengin olmuştu.

— Size bir hediye olsun almalıyım! diye kekeledi.

— Ben hediyeyi Celil Bey'den ayrıca alacağım. Sonra müdürü umumi beye vereceğim ziyafetin faturasını da ayrıca öderler. Ben se-

nin gibi kanaatkâr değilim. Otuz beş liraya çalışmıyorum. –Suya bakarak kederle gülümsedi.– Zaten beni kimse otuz beş liraya çalıştırmak da istemiyor ki...

Beşiktaş'ta bir otomobile bindiler.

Madam Tamara, Murat'ı Tophane'de bıraktı. Elini sıkarken:

— Obur gibi sevişiniz, dedi, ben bu yaşta nasıl sevişildiğini iyi bilirim. Üçüncü günün sabahı telefon bekliyorum.

Numarayı yazdırmıştı. Son defa elini salladı.

Murat, çantasıyla bir müddet ne yapacağını düşündü. Kızın dükânına gitmesi için vakit erkendi. Cebinde beş yüz küsur lirayla Ertuğrul Hikmet'i bulmak ne güzel olacaktı. Zekiye ile ikisini alıp o küçük Boğaz oteline götürmek...

Hemen bir taksiye atladı.

— Son süratle Şehzadebaşı'na ahbap! dedi.

Başının içinde hâlâ trenin sarsıntısı vardı. İnsan yolculukta ceplerinden mütemadiyen bir şeyler dökülüyormuş gibi müphem bir rahatsızlık hissediyordu. Sözünden, fikrinden, hattâ çekişmelerinden hoşlanacağı dostlarla denizi seyrederek kaygusuz içmek... Tuttuğunu koparmış, muvaffak olmuş bir adam gibi... Zavallı Ertuğrul Hikmet... Hiç belli etmez ama, her akşam bir 49'luk rakı şişesinin derindedir.

Fincancılar Yokuşu'nu çıkarken, sarı-kırmızı çiçekli emprime entari giymiş bir kıza gözü ilişti. Uzun etek, bazısına ne kadar da yarıyordu. Bunu tembih etmediğine üzüldü. Eger Safo'nun entarisi hâzır değilse, âdeti canı sıkılacaktı.

Bir aralık, bavulu kahveye bırakmayı düşündü. Sonra gülümseyerek vazgeçti: "Nafile oğlum, dedi, minareyi çalsan da kılıfını hazırlamayacaksın!"

Küçük meyhanelere bakmak için arabanın yavaş götürülmesini emretti. Saat henüz dokuz buçuk olduğundan, Ertuğrul Hikmet'in evde bulunduğunu biliyordu. Böylece kapıya otomobille dayanmak da ayrı bir kabadaylıktı. Kendisini böyle sevindirenin cebindeki pa-

ra olduğunu hatırladıkça somurtuyor, fakat kendini ayıplaması gayet az sürüyordu.

Şoföre:

— Şu kapıyı çalın da, Hikmet Bey'i çağırın! dedi.

Pencereden biraz çekilerek siperlenip bekledi.

— Hayrola! Ne var? Beni mebus mu tayin etmişler! İstemez!

— Otomobildeki bey bekliyor!

— Kadri Ekrem Bey olacak! Hele buyur... Meydana çık!

“Meydana” diyeceğine, bitarızı kudemâ “Meydanê” diyordu.

Şoför Murat'a baktı.

— Yeni robalarını giysin de öyle gelsin!

— Yeni robalarınızı giyip geleceksiniz. Emir bu yolda.

Uçarı İstanbul şoförü de şakayı hemen kavramış, kudretince araya girmişti.

Ertuğrul Hikmet pencereden Karagöz gibi sertlendi:

— O senin arabana saklanan maçabeyi her kimse, benim yeni robam olduğunu nerden biliyormuş bakalım?

— Daltaşak istemem! Kıçına bir don uydurup öyle gelsin!

— Mayo kabul etmiyor. Smokin olacakmış!

— Yahu bu şoför değil, Naşit'in yamağıymış... Geldim! — Annesine dönmüş olmalı —: Bre hatun! Nedir telaşınız! Biz sana ahir zamanda bir zorlu âdem oluruz. Sayemizde sayeban olursun demedik mi? Yirminci asırda devlet kuşu kanat çırparak gelecek değil ya, korna çalarak gelir... Bugünden itibaren işte dünyalığı ve de bu hanenin kapısını Hacı Kapısı misali yeşile boyama... Fermanım budur. Nerde benim yamalı ceketim...

Sokağa çıkınca, ufukları seyreden bir gemici gibi elini gözlerinin üstüne siper edip arabanın içini teftiştten geçirdi.

— Amman! Her Ankara'ya giden... —Ankara'ya da “Engürü” diyor-du— böyle kalaylanup mu avdet eyler!.. — Şoföre şüpheli şüpheli baktı —: Oğlum, sakın bir şeytana uyup banka falan soymayasınız! Ben sizin halinizi beğenmiyorum...

Şoför, Murat'ın hangi taksiden indiğini, taksinin içindeki afetin elini nasıl sıkıldığını görmüştü:

— Banka mı bilmem, dedi, lakin ağabeyin soyduğu malı görerseniz bayılır kalırsınız da üç gün ayılmazsınız!

Ertuğrul Hikmet:

— Hayrola! diye kapıyı açtı.

— İçeri gir... Sen artık çok oluyorsun? Nerede Zekiye Bacı?

— Bizi nikâh dairesine mi götürüreceksin? Demek bacını öylece ruhsatiyesiz kullanmam hoşuna gitmedi. Aferin! Lakin ayak kirası isterim... Çık papelleri...

— Kızı evden bir usulle alacaksın. İki gece gelmemek şartıyla... Bana davetlisiniz!..

— İki gece... Bunun iki de günü olur... Dur bakayım? Sen üç kişiyi bu kadar zaman nasıl davet edermişsin?

— Ben Ankara'dan geliyorum!

— Pes! Diyeceğim kalmadı. Taşı, toprağı altın diyorlardı. Demek doğruymuş. Ne parası bu?

— Kodoşluk parası!

— Büsbütün aklım yattı! Dağları devirirsin! Deviremezsen deler de geçersin. Kızı almalı bari... Peki!

Zekiye'nin annesi işte olduğu için çekinmeden kapıya dayandılar. Biçare, saçı başı karmakarışık ortalık süpürüyordu. İki ayağını bir pa-buca sokarak hazırlandı.

— Bu nasıl iş? Kelle mi götürüyorsunuz? Ben ne haldeyim? Bak-sana Murat Ağabey! diye nazlandı.

— Öyle güzelsin ki... İnanmazsan şu Hikmet'in yüzüne bak! Göz-leri neredeyse fincan gibi dışarı uğrayacak.

— Ne var? Nereye gidiyoruz? Seni Ankara'da diyordu bu?

— Yalan! İşte gördün mü? Bunun işleri bütün dubara!.. Ben An-kara'da olsam burada bulunabilir miyim?

— Neden yalan söylüyor? Beni neden aldatıyor?

— Huyudur şekerim! Yalansız edemez! Bir şeytan da bu! O gün

birisini aldatamazsa, kollan sıvar da kendisini aldatır. Hiçbir şey bulamasa “Oğlum! Kendine gel! Sen Ertuğrul Hikmet falan değilsin!” diyerek kendisine madik atmaya kalkar. Ne domuzdur?

Zekiye, Ertuğrul Hikmet’in şoföre söylediğini duyarak telaşlandı:

— Cibali mi? Cibali’de ne işimiz var. Annem görürse beni öldürür!

— Yahu! Ben bu kızdı usandı! Şimdi annen seni görmese de öldürür. Ne yapalım?

— Ne demek?

— Bu gidişe baksana... Sen benim ihtiyatsız davrandığıma mı aldanıyorsun? Herif koca bavulla gelmiş...

— Söylesenize... Gene Karagöz oynatmaya başladınız?

— Efendim! Bizi iki günlüğüne misafir götürüyor. Gece yatısına misafir! Annene uğrayacağız! Benimle çene yarıştıracığına kocakarıya bir yutulur yalan hazırla!

— Kocakarı mı? Sen onu affetmişsin. Hani anneme bir daha “kocakan” demeyecektin?

— Ya ne diyeceğiz? Şu kadını nerdeyse on beş yaşında peri-i peyker edip çıkacaksın!

— Annem beni gece yatısına yollamaz! Boynumu koparır!

— Hep böyledir, beni ümitlendirirsin. Bir gün de kopardığını görmedim. Kaynanama benden selam eyle, sözünde durmamak iyi değildir. Bak!

— Dilin kopsun! Benim boynumu neden koparacakmış! Şuna baksana Murat Ağabey!

— Bir arkadaşın evleniyor da... Seni yardımcı çağırdılar. Annene böyle söyle Zekiye Bacı!

Ertuğrul Hikmet kahkahayı koyuverdi:

— İşte buyur! Hani! “Benim Murat Ağabeyim yalan bilmez!” diyordun! Bre kız! Ben senden aptalını hiç görmedim. Herif yalanı beraberinde bavulla gezdiriyor yavrum!

— Haydi oradan... Buna yalan bile denmez! Bana yardım ediyor.

Benim bu kadar arkadaşım var. Birisi tesadüfen bugün evlenebilir, beni de acele gelip alabilirdi. Yalan mı?

— Tövbe! Ben sizden korktum... Şimdi bu söz yalan değil mi?

— Haydi oradan, sen yalanı nerden bileceksin! Bu şiir yazmaya benzemez! Değil mi Murat Ağabey?

Tütün fabrikasının kapısından bakılınca görünmeyecek bir yerde durup Zekiye'yi beklediler. Kız biraz sonra yüzü sevinç içinde geri döndü.

— Az kalsın anahtarı bile vermeyi unutuyordum, dedi, baksana Hikmet kalbim nasıl vuruyor. Artık bilmem anladı mı? “Sen bu yakınlar havalandın ya kızım, Allah encamını hayreylesin!” dedi. Daha da söyleyecekti. Bereket işbaşı zamanı da... Kontrolden korktu. Sahiden düğüne gideceksek, benim kıyafetim pek berbat!

Ertuğrul Hikmet, sevgilisinin saçını kavradı:

— Şuna ben şimdi ne yapayım yahu! diye dolu bir sesle söylendi. Kendi uydurduğu yalana gene kendisi nasıl da inanıyor. Salak sevgilim benim!

— Bırak saçımı! İnanırım, Murat Ağabeyim söylemedi mi?

Murat, içini çekti.

— İnsanoğlu, dedi, bir kere yalana bir ucundan sürünmesin! Peşişanlıktır. Mesela alalım Zekiye Bacımı! Bugün üç defa aynı yalanı söyleyecek... Incil'de ne demiş İsa Peygamber: “Horoz ötmeden sen beni üç kere inkâr edeceksin!” dememiş mi? İşte öyle. Güneş batmadan Zekiye Bacıma üç kere yalan söylemek düşecek... Sür şoför arkadaş! Doğru Galata'ya...

Zekiye sevinçle ellerini çıırttı:

— Anladım, Safo'yu alacağız! Ne iyi! dedi.

— Dükkândaysa, evvela patrona, sonra annesine... Dükkânda değilse, evvela annesine, sonra patronuna, aynı yalanı söyleyeceğiz!

— Sonra!..

— Sonra doğru cennete gideceğiz kızım! Şimdi iş değişti. Cennetin anahtarı iki parça: Birisi yalan, birisi para...

— Tövbe desene... Ben böyle şakaları istemiyorum. Siz de bu gâvura döndünüz!

Ertuğrul Hikmet parmağını salladı.

— Bana gâvur dediğini ben Safo kardeşime demez miyim?

— De, Safo gâvur değil ki...

— Ya ne? Üstüme iyilik sağlık!

— Ben onu gâvur bile saymam... Öyle iyi ki...

Murat:

— Peki, dedi, öğle yemeğinde ne olsun bakalım.

Kız şaşırdı:

— Bir de gideceğimiz yere: “Şu yemeği isteriz mi!” diyeceğiz?

— Canın ne istiyorsa söylemene bak!

— Ayıp olur. Ben utanırım!

Ertuğrul Hikmet öfkeyle geldi:

— Şundan utanacak ne var Allaseniz... Biz hamdolsun inkılap yapmış bir memleketin evlatlarıyız! O “Misafir umduğunu değil bulduğunu yer!” lafı mürteci, inkılap düşmanı yobazların uydurması... Sen Ankaralı Murat Ağabeyinden daha iyisini mi bileceksin! Hem dur bakayım! Senin zaten aklın da ermez! Sen canının ne istediğini bilsen bile söyleyemezsin... Bir kere efendim: Âlâsından balık olmalı... Beyin salatası olmalı... Ayrıca kebab bulunmalı ki... Ben bugünkü öğle yemeğine öğle yemeği diyeyim...

— Öyleyse, şoför arkadaş, lütfen ilk rastladığımız eczanede duralım!

Ertuğrul Hikmet telaşlandı:

— Hayrola! Benim eczanın hiçbir türüsüyle başım hoş değildir. Hamdolsun durumum da sağlam!

— Ya, ben? Ben efendi, Ankara'dan geliyorum. Yediğim nane, birkaç türlü ilaçla erimez!

— Ankara nanesi! Zordur! E?

— E'si? Geldik mi? Tamam! Bir dakika...

Murat, otele telefon ederek öğle yemeği için mayonezli istakoz,

pisi tavası falan söyledi. İki oda ayırmalarını da tembih etti. Geri döndüğü zaman mahsustan yüzünü buruşturuyor, elinin tersiyle ağzını siliyordu:

— İlaç acı! dedi.

— Ankara nasıl?

— Dünyanın en nankör işi yeni şehir kurmak! Ben bunu bilir, bunu söylerim!

— Her taraf, toz-toprak içinde, karışık olur. Ne kadar bina oturt-san gene bir sürü arsa bomboştur, değil mi? Boşluk sanki binaları yutuverir...

— Sahi öyle... Mustafa Kemal Paşa'yı bir kat daha takdir ettim.

— Ben de... Ankara'nın arsaları bir para etmiş ki diyorlar... Tapulan kimde ola acep?

— Ben stepin ortasında yeni bir şehir kurulmasından bahsediyordum, sen arsa tapuları ileri sürüyorsun.

— Tabi birader, bu şehir denilen cenabet, gökyüzüne kurulmaz ya... Tapulu arsa ister... Metre murabbainı bir kuruştan almışlar da, yüz liradan nazlanarak devredivermişler, diyorlar!

— Diyenlerin, senden hariç, gözleri kör olsun!

— Tabi kör olsun! Diyenler de kendileri. Ben beraber miyim?

— Bunun pek zararı da yok! Nasıl olsa millete kalacak!

— Cebinde tapu senedi olan millete... Sana bana değil ya...

— Çalış da kazan! Yağma yok!

— Ben şimdilik yağma mı var, dedim? Tabi haberim olsa ben de çalışırdım. Hiçbir şeye aklım ermeseydi, kırk paraya alıp yüz liraya satmakta bir ufak kâr olduğunu biz de kestiririz, gözüm!

Safo henüz dükkâna gelmemişti. Murat, ustasına vaziyeti anlattı. Adamcağız ister istemez:

— Hayhay! dedi.

İlkin kızın dükkânda bulunmaması işi aksatıyordu.

Eve Zekiye'yi yolladılar. Gene bir düğüne davet edilmek yalanı kullanıldı. Safo, yeni entarisiyle geldi. Murat'ı görünceye kadar sanki

Zekiye'ye inanmamıştı. Bir kere daha değil, on kere daha sevindi.

Caddenin kalabalık olduğuna aldırmadan, şoförün yanına geçmek isteyen Ertuğrul Hikmet'i durdurdu:

— Vallaha olmaz ağabey, dedi, küserim! Ben küçücük olduğundan bak nasıl sığacağız! Murat'ın dizlerine oturdu. Boynuna sımsıkı sarıldı. Ağlar gibi sesler çıkararak uzun uzun öptü.

Murat, kendisini kurtararak şoföre:

— Bizi Trabya'ya bırakacaksın birader! dedi.

Bu uzun sefer, şoförü de keyiflendirmişti. Araba dahi sanki sevindi. Virajları daha kıvrak dönmeye başladı.

Safo, Zekiye'ye anlatıyordu:

— Bu hain, bir haftaya kadar ancak dönerim diye haber bırakmış, kardeşim, ben şimdi tam bir haftalık hasreti çıkarıyorum, kusura bakma e mi?

Ertuğrul Hikmet:

— Kusura bakacağına, usul-erkân öğrensin, diye somurttu, şuna bir sor bakalım! Ölsem de bir asır sonra dirilip zıplısam, şöyle bir muamele yapar mı?

— Yapar! Yapmaz olur mu?

— Vallaha yapmaz! İşte yemin!

Zekiye sevilisinin koluna girdi:

— İşte şimdi günahımı aldın, diye kırıtı, vicdansız!

Murat, Safo'nun kendisine mahsus kadın kokusunu lezzetle kokuyordu. Entarisini uzun etekli yaptırmıştı. Bir de yakışmış ki... Başını biraz geri çekerek baktı. Kız yavaşça:

— Güzel miyim? diye sordu.

— Kedi yavrusu gibi... Yumuşacık...

— Entari için çok sevindim. Ne kadar sevindim. Yakışmış mı?

— Ben hep sana bakıyorum. Entari falan umurumda değil...

— Ankara'ya neden gittin?

— Bir iş için... Çabuk bitti. Çabuk döndüm. Patron mükâfat olarak iki gün izin verdi. Sen dün gece uslu uslu eve gittin mi?

— Tabi. Sen de dün gece uslu uslu uyudun mu?

— Trendeydim...

— Sahi! Öyleyse yorgunsun!

— Değil! Yataklı vagondaydım. İnsan dinleniyor.

— Ne de olsa sarsar. Ben senin yorgunluğunu alırım... İki şarkı söylesem yeter mi?

— Çok bile... Seni görür görmez zaten dinlendim. Ama şarkıları da isterim...

Otelin arkasında kocaman ağaçlı, bol çimenli üç kat bahçe vardı. Karadağlı buraya dört tane hamak çıkartmış, halden anlar bir adam olduğu için hamakları ikişer ikişer ve her çiftin birbirini görmeyeceği şekilde kurduymuştu.

Öğle yemeği birde bitti. Üç kadar uyudular. Sonra otelcinin teklifiyle bahçeyi dolaşmaya çıktılar. Üçüncü katta hamaklara rastlamak tadına doyumaz bir sürpriz oldu. Bunlara uzanıp denizi, renkleri, hattâ bizzat yaşamak saadetini maddi bir şeymiş gibi seyretmek tadına doyumaz ve unutulmaz bir hatıra oldu.

Bahçe, zaten ormana benziyordu.

Safo:

— Akşam yemeğini burada yiyelim! diye teklif etti. — Sonra elini uzattı —: Haydi elini ver de gözlerini yum!

— Sana baksam!

— Ben senin başının içinde, olduğumdan daha güzel değil miyim?

— Sahi!

— Ama, sen benim için öyle değilsin... Biraz öteye çekil!.. — İhtiyatla yanına geçti. Koynuna sokuldu —: İşte böyle efendim, dedi, bir tanesi fazla bunların! Zaten görür görmez anlamıştım. Otelci ihtiyar olduğundan... Unutmuş...

Murat, ikinci defadır ki Ankara'ya niye gittiğini söylemeye karar verdiği halde buna cesaret edemedi. Halbuki kız, yüzüne de bakmıyordu. Artık bu ikinci cesaretsizlik şüphe bırakmamıştı: "Biz Anka-

ra'da utanılacak bir iş yaptık... dedi, ayıp bir iş!" Öfkesini Safo'dan almak istiyor gibi kıza hınçla sarıldı.

— Yavaş! Ne var?

— Seni özlemişim...

— Söylesene... O zaman kemiklerimi kırsan da haklısın! Haydi!..

Gökyüzünde, seyrüsefer kaidelerinden zerre kadar haberi olmayan kırlangıçlar deli deli koşuyorlar, daha yukarda, uzaktan geldiği için kanatları sanki eskimiş bir leylek ağır ağır dolaşıyordu. Sonra güneş... Deniz... Mavilik... Yaprak yeşili... Yeşile çalan serin ağaç gölgesi... Kollarında, nefesini kesmiş bekleyen sevgili... Ve bunlara rağmen ayıp bir iş yapmaya mecbur olmak... Hem de nerede? Babasının hatırasıyla dolu zannettiği Ankara'da... Mustafa Kemal Paşa'nın memleketinde...

Hakikatle arasına bir şey koyabilmiş olmak için Safo'yu uzun uzun öptü.

llerde Zekiye'nin biraz kalın fakat pek güzel sesi:

"Bu gece çamlarda kalsak ne olur?" şarkısını söylüyordu.

Murat da bir yerinden arkadaş oldu.

Burada zaman, hafif rüzgâr gibi üstlerinden geçiyor, hatırmaz bir merhametle sevişen delikanlıların ömürlerine zerre kadar dokunmadan yoluna devam ediyordu.

Şarkının arasında Zekiye birdenbire:

— Sallamasana... Düşeceğim! diye bağırdı.

Ertuğrul Hikmet:

— "Düşmek etrafı görmemektendir!" diye cevap verdi.

— Görmemekten olur mu? Görsem de düşerim! Murat Ağabey şuna bir şey söylesene...

— Bakalım ağzı serbest mi senin Murat Ağabeyimin... Herkes bizim gibi enayi değil...

— Terbiyesiz!..

— Bu kız, her nedense benim her doğru lafıma "Terbiyesiz!" diye cevap veriyor! Bir boş zamanımda şunun sebebini düşünsem gerektir. Şarkı nerede kaldı?

— Söyler miyim?

— Canın isterse... Vallaha şimdi ben söylemeye başlanm... Neye uğradığını bilemezsin...

— Sus, rica ederim! Peki!

Zekiye'nin sözü hırçındı ama, şarkıdaki sesi mesuttu.

Murat'ın kederi yavaş yavaş dağıldı.

Dünyayı düzeltmek ona düşmüş değildi ya... "Sat anasını!.."

*

— Şimdi size bir şey anlatacağım! Evvela söyleyin bakalım.. Pardon! Zekiye Bacı bu bahisten dışarıda... Safo bilir, Ertuğrul Hikmet de bilir. Hani liman kahveleri var. Ekseriya motor kaptanları, komisyoncular, ayak tellalları, gümrük muhafaza ve muayene memurları devam ederler. Küçük tüccarlar da gelirler. Ekserisi loş, derinlemesine dükkânlardır. Bildiniz mi? İşte onlardan birisi... Aklınızda tutun rica ederim... Öyle bir kahvehane... Bu kahvehaneler piyasayla beraber açılır, piyasayla beraber kapanır. Açıldıkları saati hiç bilmem, hiç!.. Kapandıkları saati maalesef biliyorum... Şimdi buraya bir mim koydunuz! Geçelim bir başka mevzuya... Benim bir arkadaşım vardır. Ertuğrul Hikmet iyi tanır! Fena çocuk değil... Biraz züppe, biraz züppe dedim mi, bunun içinde neler olabileceğini tasavvur edersiniz... Biraz ukalalık... Biraz kibir... Birçok da aptallık... Bir muharrir efendi züppeliği, yenilik arzusuyla, insanlarda fıtratan mevcut bulunan akranları arasında teferrüd gayretiyle izah etmeye çalışmıştır. "Teferrüd" ne demek Matmazel Safo? Teferrüd, efendim, akranları arasında sivrilmek, kendisini göstermek arzusu... Züppe, saçlarını bundan uzatmış. Koluna, altın suyuna batırılmış, ince zinciri bundan takarmış... Modasına göre en ince belli ceketle, en paçası dar ve kısa pantolonu yahut en bol ceketle, en geniş ve uzun paçalı çariston kıyafeti bu sebepten giyermiş... Neyse uzattık! Bizim arkadaş tam züppedir. İyi dans eder, iyi konuşur, iyi giyinir, hattâ yanında güveneceği birisi varsa ve sıkışırsa iyi de yumruk atar. Komisyoncudur. İyi para kazanır. Güzel kızlarla gezer ama, kızıdan yana talihi iyi sayılmaz. Bunu da

o bilmez, ben bilirim... Neden mi Matmazel Safo! Ben bilirim şekere-
rim! İşte bu arkadaş... Ben o sıralar, bu arkadaşla lazımdım. Bir kız se-
viyor. Belalıları var. Yanında fedai gezdirecek. Hem fedai, hem de bir
çeşit dalkavuk! İnsan birisine neden fedai ve dalkavuk olur? İşsizlik-
ten... İşsizlik ne demek? Babasından harçlık alanlara işsiz demezler.
"Daha pederin gölünde çimiyor! Peder fınnı has ekmek çıkarıyor!"
derler. Zengin olup işsiz gezenlere de "mirasyedi" derler. Doğrudur.
İşsiz gezdiğine göre çalışmamış ki kazansın! Miras yemiş. Benim arz
ettiğim işsizlik asıl işsizlik... Kazanamıyorum. Para yok! Para yoksa
insanda bir şey bol bol vardır: Açlık! Bendeniz açım! Hem midem,
hem gözüm aç! Hiç doymuyorum, doyamıyorum. Daha sofradayız
mesela! Nerdeyse midem patlayacak... "Yarın ya?" suali aklıma gelive-
riyor. Tekrardan ve ruhen açılmış oluyorum. Buna bir çeşit kokain
müptelalağı da denebilir. Bulur içermiş de, daha zıkkımlanacak bir
sürü varken "Yarın bulamazsam!" diye tasalanırmış. Ben de işte o sı-
ralar o haldeyim. Şaka mı ediyorum Safo Hanım! Hiç şakaya benzi-
yor mu? Sarhoşlandım mı Zekiye Bacı? Tabi... Neden içiyoruz baka-
lım? Sarhoşluk iyidir. Sarhoş olmaya içiyoruz. Sarhoş olmaya ihtiyaç
duyan insanlara acımalı... Hele sevgililerinin yanında neden sarhoş-
luk ihtiyacı duyarlar? Biz efendim, açlık sebebiyle hem fedai, hem de
dalkavuk olduk. Beraber dolaşıyoruz. Bir kavga olursa atlayacağız!
Koltuğumun altında koca bir bıçak! Parmaklarımda muşta! Sahiden
mi atlayacağız. Vallaha sahiden atlayacağız. Şaşırmamak... Değil mi?
Öğle yemeklerini beraber yiyoruz. Akşam da beraber içiyoruz. Bazan
beraber sinemaya gidiyoruz. Eğer bizim lüks lokantalarda fedaiye lü-
zum gösterecek tehlike mevcut bulunmazsa, bizim elimize otuz ku-
ruş sıkıştıyor. Biz, en yakın köfteciye gidiyoruz. Gayet ağır ağır yi-
yoruz. Bir müddet de kürdanla meşgul oluyoruz. Eğer bey işini çabuk
bitirmez, bir ahbabına rastlar, uzatırsa, köftecide sittin sene oturul-
mayacağından biz dışarı uğrayıp köşe başına dikiliyoruz. Kamımız
doyduğu için Allah'a şükretmekle meşgulüz. İçinde bulunduğumuz
rezalet gözümüze bile görünmüyor. Otuz kuruştan on iki buçuk ku-

ruş bile artırdık. Bey, cigara almayı unuttur, biz de kızın yanında söyleyemezsek, onlar da o gece otelde kalacaklar da, bize "Uğurlar ola!" derlerse tramvay parası olmadığından kahveye kadar yayan döneriz ama, bir paket cigara alınız. "Kibrit?" diyeceksiniz! "Yolda ateş bulur da yakarım cigaramı!" Hey şair! Düşündüğün cihete bak!.. Patron önümüz sıra biz, arkasındayız! Bazan gemilere gideriz, bazan çatanalara bineriz! Mal indirir, mal yükletilir. Muayene memurlarına şaklabanlıklar, muhafaza memurlarına ağalık yapılır. Komisyonculuk eğlenceli zenaat!.. Bazan da nedense bir boş vakit araya girer, kahveye otururuz. Bizim patron tavla meraklısı! Fena da oynar. Allah selamet versin! Yenilir pisi pisine! Ben şurda helak olurum! Be kardeşim! Se-yek kapısını insan görmez mi? İnsan sallamayı bilmez mi? İşte açık verdin! Ve de işte herif "şıp" diye vurdu! Bazan tavla partisi yerine yarenlik partisi açılır. Patron esip üfürür, asıp keser! Rabbim Rabenna hakkı için... Yumruğu kondu mu? Burun kulak dülger yongası halinde savrulur. Ben de şahit! "Değil mi? Bak sor ki!.." "Yaa... Öyle oldu o gece..." diyeceksin. Bazan da pek ender olarak beni metheder. Uçarı, kaçan üzerine yokmuş... Bir dalarsa bitti. Bir dakikada bitiriyorum! Halbuki eğlenesiniz diye anlatayım demiştim. Günlerden bir gün, kuşluk zamanı buluştuk. Dün akşam yediğimle duruyorum ben... Dün akşam da bir şey olmuş, ne olmuşsa... Patronun canı pek sıkıntılıydı. Beş kuruşluk pastırmayla beş kuruşluk francala almıştı da, asıl yazıhane sahibi gittikten sonra masa başında bir şişe rakıyla bunları yemiştik. Üç misli olsaydı da yalnız yeseydim gene doymazdım. İşte öylesine... Bizim patron, hanın odabaşısından da korkuyor. Asıl patrona burada işret ettiğini ve de serserileri başına topladığını söyler, diyerek, biraz geç kaldığımızda çıkarken yüzünü bile okşadı. İşte ben o kadar bir şey yemişim! Gece de karıyı bulacağız diye sürüttük. Bulamadık da ya... Yayan döndük. Sabahleyin yorgunlukla uykuda kalmışım! Simit-çay faslına yetişeyim diye çok koştum ama, bizimki ağzını çoktan silmiş. Biliyorum dalkavuk kısmı utanmayacak! "Şuradan beş kuruş ver de bir simit alayım!" diyecek! Gelgelelim biz

öyle usta dalkavuk da değiliz. Biz, bir pis dalkavuğuz! Bir kepaze dalkavuk ki... Patron yazıhaneden inip beni, odabaşının işlettiği kahve ocağı aralığında görünce pek sevinmedi. "Ah şu dalkavuklar! Bir eşya gibi bir yere bırakılsalar da lüzumunda ele alınabilirler..." dediğini gözlerinden anladım. Mahcup oldum. Gülümsedim. "Burada mısınız?" dedi. Canı sıkıldı. Düşünüyor. "Peki gel bakalım!" dedi. Sevindim. Beni götürdü. Demin bahsettiğim liman kahvelerinden birisine oturttu. "Şuna bir çay yap!" dedi. Sonra da: "Benim biraz işim var kardeşim! Şimdi gelirim!" dedi. Gitti. Bu liman kahvelerinde fazla gazete almazlar. Demek okuyan bulunmaz. Bir gazete var: Cumhuriyet. Töve! İki gazete daha var ama, birisi Rumca Apoye Matini! Diğeri Ermenice. Ben bu lisanların ikisini de bilmem. Çayı içtim. Cigara da dört tane... Gazeteyi aldım. O sıralar gazetelerin bana verecek hiçbir haberdisleri yok! Dünya bir tarafıyla yıkılsa umurumda değil... Ayakkabının altı deliniyor. Pantolonun paçaları salkım saçak! Ben eskiden de böyle miydim! Ne yersem ceketimin yakasına döküyorum. Fırça görmediğinden, silinip ütülenmediğinden elbise süratle elbiselikten çıkıyor. Farkındayım! Lakin üstüme kondurmak istemiyorum! Kılık kıyafet cihetinden pek düşersem belki de patron eski elbiselerinden birisini sevabına veriverir... Gazeteyi çevirdim. Hikâyesi var. Röportajı var... Tarihi romanı, aşkı-edebi romanı var... Makaleler, resimler, âdeta bir gazete... Biraz okudum. Bir kenara ittim. Kahve loş, adam az... Ben olmasam belki de garson kollarını bir iskemlenin arkasına ve başını da bunların üzerine koyup bir parça dalar... Yanıma yakın masaya iki Laz efendi geldi. Pikete başladılar. Küfredip şakalaşıyorlar... Keyifli herifler. Biri biraz kızıyor ama, kendisini kolayca topluyor. İşleri iş... Ne fayda ki ancak iki parti oynadılar. Kalktılar. Ben birazdan gene gazeteyi beriye aldım. Okumadığım yerlerini okudum. Canım sıkıldı. Siktir ettim. Saat yok ki vakti bilesin! Hoş vakti bilsem de n'olacak? Dalkavuğun vaktini patron bilir. Öğle olmuş olmalı ki kalabalık bastı. Yahudiler küçük sefer taslarında yemeklerini getirdiler. Ermeniler, Ermeni lokantalarında bol yağlı sarımsaklı yemişler,

geçirerek kahve içiyorlar. Rumlarla bizimkiler... Biz bu iki millet birbirimize benzeriz. Peynir-ekmek, yahut pastırma-ekmek, yahut üzüm-ekmek yiyorlar. Ben bir vakit yutkundum. Üçüncü cigarayı yaktım. Gazeteyi hışımla aldım. Hiç unutmam! Ağa Han isminde bir pezevenğin macerasını ballandırıyorlar. Bilmem hangi namussuz mezhebin başkodoşuymuş da, vakti saati gelince, bir teraziye bu Ağa Han'ı oturtur, altınla tartarlarmış. Bunu bildiği için kumaz kerata, yedikçe yer olmalı ki, selatin meyhanelerindeki şarap fıçlarına dönmüş... Yüz kilo sağlam var. Hindistan'a gitmişmiş. Tartılmış. Dara kadar altın alıp bitekrrar İngiltere'ye dönmüş. Şimdilik bir İngiliz kızıyla sevişiyormuş. Bundan evvelki madaması hangi millettense dava açmış boşanmış, bu heriften şu kadar yüz bin İngiliz altını tazminat almışmış... Herifin bir de resmi var! Suratına baksan işin bir sene ters gider. Bir de hayvancağızın yularına yapışmış. Meğerse, at yarışlarına meraklıymış. At besliyor. Kazanmış da, bu sebepten hayvanla birlikte fotoğraf çıkartmış. Sonra romanları okudum. Orta yerden birkaç sayfa... Ayşe'yi bilmem, Fatma'yı bilmem! Belki de o kitap için gayet ehemmiyetli bir parçadır. Neme lazım! İkinci oldu, işlerini çabuk bitirenler geldiler. Tavlalar şakırdıyor, dominolar şıkırdıyor, kâğıtlar keyifle mermere vuruluyor... Ve akşam oldu efendim, ben açlığı da, sigarasızlığı da unuttum. Buralarda bir kul tanımam! Üzerimde beş kuruş edecek hiçbir şeyim yok! Hiçbir şeyim! Eski bir mendil bile... Ortalık karardı. Kahve de boşaldı. Garson evvela öfkeli bakıyordu, sonra şaşırıldı, şimdi acıyor. Ben de kendime evvela acıdım, sonra şaşırıldım, şimdi öfkeleniyorum. Bir de baktım, pencerenin önünden beni de, patronu da tanıyan bir arkadaş geçiyordu. Koştum deli gibi. Arkasından seslendim. Kimbilir nereye gidiyordu. Canı sıkılmış döndü. Meseleyi anlattım. Nasıl anlatabildiğimi hâlâ bilemem! Biraz düşündü. Bocaladı. Meğer o da bütün parasını bir yere yatırmışmış da, şimdi patron yazıhaneden savuşmadan yetişeyim, diyormuş. Sen bekle, dedi, ben gelirim! Yahut bizimkine telefon eder, seni hatırlatırım! Gitti. Ne geldi, ne de telefon etti...

Ertuğrul Hikmet nihayet dayanamadı:

— Beni patlatacak mısın rezil! diye kükredi, şu namussuzluğun sonu hiç mi gelmeyecek?

Murat sevimli bir gülümsemeye arkadaşına baktı:

— Geliyor! dedi, nihayet garson iskemleleri topladı. Masaların üzerine koydu. Süpürüyor. Elektriklerin bazısını söndürdü. Ben olsam, “Var git hemşerim! Çay parası kalsın! Yarın bulur getirirsen sü-tüne havale” derim. Demedi. Tam ben bir şeyler yalvarmaya hazırlanıyordum ki patron gülererek içeri girmesin mi? Sen olsan ne yaparsın?

— Ne mi yaparım? Ayağımın altına alırım...

— İşte belli bir şey, dalkavuk değilsin!

— Sen ne yaptın?

— Şakadan anlar, şakaya dayanıklı olduğumu göstermek için gülümsedim. “Yahu seni unutmuşum! dedi, bizim kız söylemese bırakıp gidecektim. Kalk haydi!”, “Çay parası?” dedim. “Bende bozuk yok, veriver!” demez mi?

— Bu namussuz Cemil değil mi? Ulan alacağın olsun Çingene dö-lü... Şart olsun burnunu kıracağım... Şart olsun...

— Kahvede rehin kalmaktan kurtulduğuma sevindim. Şimdi cebimde kaç para var bilir misiniz? O gün sabahtan akşama kadar bana azap veren, beni rüsva eden, beni insanlıktan kolayca çıkarıp şaşkın bir hayvan haline getiren beş kuruşun on bin misli... Bunu iki ay içinde kazandım. Beni, yokluğu on bin defa haysiyetsiz bir mahluk haline getirecek kadar parayı... Şaşılacak bir şey... Peki diyorum, o zaman bu paralar nerdeydiler, ben nerdeydim?..

— Peki, bu hikâyeyi sen neyin üzerine getirmek için söyledin?

Murat, âdeta tehditkâr bir ifadeyle dikildi. Bir an Ertuğrul Hikmet'in yüzüne baktı. Sonra mağlup olmuş gibi başını eğerek:

— Hiç! dedi, eğlenesiniz diye... Haydi içelim!..

Bu kadar sarhoş olduğu, ve bu kadar da cehdettiği halde, Ankara'ya pezevenklik etmeye gittiğini gene itiraf edememişti.

İnsanları asla affetmeyeceğini zannederek büyük bir ümitsizliğe

kapıldı. Halbuki insanları sevmek istiyordu, buna mecbur olduğunu da hissediyordu.

*

Üçüncü günün sabahında Madam Tamara'ya telefon etti. Buluşup yazıhaneye gittiler. İta emri bankaya dün öğleden sonra gönderilmişti. Celil Bey, Madam Tamara'yı herkesin gözü önünde kucaklayıp yaknaklarından öptü.

— Oh! Şeker kadın! diye kışına bir de şakadan şamar indirdi.

Sakallı gâvura telefon ettiler. Aynı sükûnetle geldi. Madamla Murat'ı kibarca tebrik etti. Şarkta işlerin böylece yürüdüğüne alışık bir hali vardı. Murat, hesap pusulasını uzattığı zaman yeküne bir baktı. Bir yüz liralık çıkarıp:

— Üst tarafıyla bira içersiniz! dedi.

Celil Bey, gösterişte aşağı kalmamak için, cüzdanını araştırarak aynı renkte rakamı taşıyan bir kâğıt buldu.

— İşte bu da benden evladım! dedi. Elbiseyi de unutmadım. Yarın aklıma getir. Terziye telefon edeyim! Bir de ziyafet vereceğiz... Dehşetli bir ziyafet! Göreceksin ya...

Para yağıyordu. Murat, bazı insanların –mesela o kadar güzel bir kadın olduğu halde... Adalet Hanım'ın– neden pezevenkliğe katlandıklarını anlar gibi olduğunu zannetti. Belli bir şey! Para ediyordu. Orospuluktan daha çok para ediyordu hem de... Dehşetli para ediyordu... Boynuz moynuz şurada duradursun! Haktaala'nın bir hikmeti canım!..

Avukat Celil Bey'in bilhassa İstanbul Adliyesi'ndeki ahbablarına bu iş dolayısıyla çektiği mükellef ve muazzam ziyafet uzun zaman unutulmayacak bir itina ile hazırlanmıştı.

Davetliler dikkatle seçildi. Reislerin tekmili çağrıldı. Azalardan, maazallah birisinin bile unutulmamasına gayret olundu. Davetiyelerden başka, bizzat Celil Bey daire daire dolaşıyor, boş kaldığı zamanlar telefonun başından ayrılmıyordu.

Büfeyi ve yemekleri Abdullah Efendi lokantasına havale etmişti.

Koca Abdullah Efendi, Celil Bey'in telaşına karşılık iki kere yazıhane-ye geldi. Her şey bir muharebe planı gibi tekrar tekrar gözden geçi-rildi. Arada Murat'tan bile gizlenen sürprizler de hazırlanıyordu.

Yalnız kaldıkları zaman patron, kâtime göz kırparak:

— Gözleri pezevenk görsün yavrum, diyordu, ben bu işe bu yaş-tan sonra başlamayayım dedim. Bir kere başladıktan sonra en büyü-günün karısına kodoşluk etmezsem namerdim! Sen ne sanıyorsun!

— Estağfurullah!

— Ulan! Estağfurullahı mı kalmış! Bal gibi kodoşluk... Bal gibi... O gece yeni elbiseni giyeceksin! Kodoş Celil'in kâtime fiyakalı olmalı... İstersen birkaç arkadaş da çağır! Senin karakız da gelsin diyeceğim! Lakin icap etmeyecek... — Ellerini ovuşturuyordu —: Rezillik canım! Göreceksin ya... Kepazelik... Ötesi yok! Bu sebeple kadın davet etmi-yoruz!

Sözün burasında Hayret Bey lafa karışıyor:

— Pek aşırı giderseniz, aksi tesirden korkulur, diyordu...

— Yahu! Ne söylüyorsun? Canımı neden sıkıyorsun... Öyle bir iş yapacağım ki... Ticaret Mahkemesi Reisi "Yarın tüccardan birisini da-vet et. On bin liraya mahkûm edeyim! Böyle bir ziyafet daha ver!" de-mezse ben de Kodoş Celil değilim!

— Rica ederim kardeşim!

— Kodoşa mı bu rica!.. Kodoşa ya! Ne belledin?.. Hem de ne kart kodoş!

Celil Bey, Fındıklı'yla Dolmabahçe arasında set üzerinde büyük bir konakta oturuyordu. Burası ona babasından kalmıştı. Babası za-manında on beş yirmi halayık, çifte uşak, aşçı ve yamaklarıyla dop-dolu olan binada şimdi "Lala" dediği Ahmet Ağa ile "Dadı" dediği Canfeza Hanım'dan başka kimse bulunmuyordu.

Ziyafet gecesi davetlilere Abdullah Efendi'nin meşhur garsonları hizmet edeceklerdi. Evin orta katı tamamıyla davetliler için hazırlan-mış, eşyaların yerleri değiştirilmişti. Bir acenteden ariyet alınan üç ta-ne buzdolabı daha şimdiden eve taşınmıştı. Celil Bey:

— “Kuş sütünden maada” lafını istemem! Kuş sütü dahi bulunacak! diyordu.

Ziyafet bir perşembe akşamı başlayacak, sabaha kadar devam edecekti. Murat’ı şaşırtan cihet, patronun bütün kuvvetini yemeye içmeye verip, çalgıdan oyundan hiç laf açmayıştıydı. Bir aralık bunu hatırlatacak oldu. Celil Bey:

— Patladın mı arkadaş, diye mahsustan çıkıştı, hepsini sana söyleyelim de, bize ne kalsın?

Mesele velveleli bir şekil aldığından, saçının teli kadar güzel kadın tanıyan Celil Bey, bir aralık sitem bombardımanına maruz kaldı. Eski göz ağrıları gerek telefonla, gerek bizzat gelerek “Aşkolsun!” diyorlardı ama, Celil Bey’in cevabı yamandı:

— Başımınla beraber! Lakin bir şartım var. Belki yüze yakın baba-yiğit gelecek. Bizim evde ben o gece istiklal ilan edeceğim. Hepsi sırayla şey etmeye kalkarlarsa... Bekçi, polis karışmayacak...

— Bu nasıl söz? Ne ahlaksız lakırdı!

— Doğrusu bu! Teşrif ederseniz bilhassa memnun olurum.

— Allah göstermesin! Ben koca konakta bir oda bize ayırırsınız diye düşünmüştüm.

— Ayırması böyle... Bu sizin bildiğiniz ziyafetlerden değil... Bir iddia üzerine yapıyorum...

— Ben de ciddi bir şey zannettim... Hâlâ uslanmadınız gitti!..

— İşte bu son şekerim! Bundan sonra paso!

Denizaşırı yerlerde oturan davetliler için, iki tane tenezzüh motoru peylenmiş, diğerleri için şoförleri içkiye tövbeli üç taksi tutulmuştu. İsteyeni istediği saatte, istediği yere bırakıp gidecekti.

Murat, bazı siparişler dolayısıyla konağa uğradığı halde ziyafet gecesi burasının alacağı şekli henüz anlamış bile değildi. Bilhassa servisi lokanta garsonlarının yapacak olması, aklına hep küçük tertip bir meyhane manzarası getiriyordu. Sonra çalgısız, oyunsuz mükellef eğlencenin ne biçim bir şey olacağını kestirmek de zordu.

Lakin, Murat’ı düşündüren bu noktalara rağmen adliye daireleri

daha şimdiden, yani bir hafta evvel çalkanmakta, davetliler, Celil Bey'in kâtibini memnun etmek için ellerinden geleni esirgememekteydiler.

Patronun hovardalığı diğer avukat kâtiplerince de malum olduğundan, Murat'a, "Felekten bir gece çalacaksın kardeş! Bize de bir davetiye yok mu?" diyenden geçilmiyordu.

Celil Bey'in, cabadan yaptırdığı halis İngiliz kuponundan nefti kostüm de hazır. Murat, bununla beraber giymek için bal rengi bir ipek gömlek, lacivert bir papyon kravat, podösüetten iskarpinler almıştı. Hasılı herkes perşembe gecesini iple çekiyordu.

Şaziment Hanım iki kere telefon etmiş, ziyafette kadın bulunmadığına dair Murat'a üst üste yemin ettirmiş, nihayet gelecek hafta içinde mutlaka onlara gece yatısına gidip macerayı hikâyeye etmek vaadini almadan yakasını bırakmamıştı.

Murat, perşembe günü öğleden sonra yazıhaneyi kapatıp konağa gittiği zaman Celil Bey'i bütün telaşını tüketmiş bir halde, tavuklarıyla meşgul buldu. Sırtında, bu işle meşgul olurken giydiği en eski elbise vardı.

— Gel bakalım kâtip! dedi, hele... Aferin gâvura... Terzi canım! Pek şıksın azizim! Pezevenk yamağı olduğuna bin tane şahit ister... Bin tane... Hem de kaşarlanmış yalancı şahit..

— Rica ederim. Bir vakit kabul etmem... Hem kendi namıma, hem de patronum namına...

— Öyle mi? — Celil Bey içini çekti —: Bizim kabul etmemiz fayda vermez evladım! El âlem meselesidir. Elin ağzını sen bilir misin?

— Kurnaz kurnaz göz kırptı —: Bu gece evelallah bütün dünyadan öcümüzü alırım... Hiç merak etme... Onlar Deli Celil'in yüzüne beraber "kodoş!" diyemezler ama, bakalım Deli Celil ne halt edecek?.. Nasıl benim yeni horoz?

— Maşallah!..

— Bakıyorum da, gözümün önüne delikanlılığım geliyor. Sen yaşta kız gibi mülazımdım. Selanik'te güzel kızı olanlar beni tekmi!

tanırlardı. Böyle karnımız, dokuz aylık kanı gibi şişmiş değildi ya.. Fidan gibiydim. Tıpkı horoz canım! İyi demez, kötü demez atlardım! Zamparalıkta şart: "Her kadının adı birdir-Karanlıkta tadı birdir!" hesabına gideceksin! Şimdi dünya güzellerine üşeniyorum. — İçini çekti —: Bir zaman geliyor ki insan yalnız hatıralarla yaşıyor evlat! Yani tersine doğru yaşıyor. Alarötör mu derler, ne kanın ağrısıdır, işte öyle... Bir yaş yukarı gidiyorum, sonra geçtiğim yerlerden bitekrar yüzgeri... Say ki Napolyon'un Moskova seferi! Dönüşte bir mağlubiyetin dikâlası var... O sebepten, ben seni ayıplıyorum... Bir tek esmer kızla, bir tek sarı kız...

— Rica ederim, bir de sarı kız çıkarmayın!

— Vay küçük beyim vay! İhtiyarladıkça, göz yakını görmez ama uzağı iyi seçer! Ben Hayret gibi budala mıyım? O aşifte, bizim zavallı Selim Efendi'ye de az sürtünmedi! Lakin herif odun! O kızla odunlar bile harekete gelir. Bizim Selim Efendi taş kesildi. Nerdeyse arkama saklanacak! Sarı kız yamandır. Hâlâ o dantelalı siyah donlardan mı giyiyor!

— Hayır! Pardon anlayamadım.

— Peki, peki! Değiştirmiş demek! Geçen gün bir paket içinde birtakım çamaşır gördüm de...

Murat kıpkırmızı kesildi. Reçina, yeni çamaşırları oracıkta değiştirmiş, eskilerini eve götürmek üzere bir gazeteye satıp dolabın içine sokuvermişti.

Celil Bey, kâtibin telaşını fark etmemiş göründü:

— Eski itoğlu it olduğumuzdan, mübareğin kokusunu alırız! Sana bir avcı hikâyesi nakledeyim: Bir avcı köpeğini methediyor: "Bir gün yolda yürüyorlar. Hayvan durakladı. Kuyruğunu sallamaya başladı. Bu, av gördüğüne delalet ya... Etrafta avın saklanacağı bir yer, bir çalı, bir kaya yok! Canım sıkıldı. İki amele çağırıp gösterdiği yeri kazdırdım. Bir buçuk metre aşağıda bir tağfur tabaka çıkmasın mı? Üzerinde tavşan resmiyle..." İşte ben o cins kobaylardanım... Kızın hali değişti canım! Üzerine bir incelik geldi. Eskiden, zahir komşuluk

vazifemizi yapamadığımızdan, bize âdeta surat asardı. Şimdi merdivende falan rastladıkça, bir pembeleşmek, bir kibarlaşmak... Başını öyle eğiyor ki... İnsanın tutup... Tövbe yarabbi! Gelin sayılır...

— Akşama hazırlık yapmayacak mısınız?

— Bre kâtip! Daha mı hazırlık yapalım? On beş gündür anamdan emdiğim süt burnumdan geldi.

— Bu kıyafet?

— Bir dakikada değişirim. Rahatsız oluyorum.

— Çalgı için ne düşündünüz?

— Nafile! Benden söz alamazsın! Yaşayan görür! demişler.

— Son dakika bir şey olur... Bir eksiklik diye düşündüm de... İca-bında bir ihtiyat düşünelim diyerek... Lakin hanımlar hep darıldılar. Bu gidişle bir ziyafet de onlara çekersiniz sanırım...

— Ne dediler?

— Çok... Bir sürü laf... Hele Adalet Hanım kolay affedeceğe benzemiyor. Şaziment Hanım da...

Celil Bey başını birdenbire kaldırdı:

— Şaziment de mi? Ne çabuk tosunum!

— Hayret Bey'in baldızı hanımefendi duymuşlar da... Dün telefon ettiler. Siz yoktunuz. Söylemeyi unutmuşum!

— Şu mesele... Ne buyurdu?

— Sahiden kadınlar gelmiyor mu? diye sordular.

— Sakın kadınlar için ileri sürdüğüm şartı haber vermeseysin...

— Hangi şartı?

— Bütün davetli erkekler üstünüzden geçer ha... Yüz kişiden de aşağı değiller, diyorum. Haberin yok mu?

— Böyle bir sözü ben nasıl söyleyebilirim?

— İsabet, isabet! Bunca yıllık Adalet Hanım göze alamaz ama, Şaziment bu, şartı duyarsa mutlaka gelir... Ne Şaziment'tir o!.. Bilirsin ya...

— Hâşâ... Ben kendilerini...

— Dur yahu! Hele bak! Ben de kim, kim? diyordum. Aptal Ma-

dam Hayganoş benim de terzimdir. Ne ölçülerimi aldı? Geçen gün tarif ediyordu. Meğer sizmişsiniz!.. Nasıl Menta likörü?

— Anlayamadım efendim?

— Zamparalıkta, evet ağız sıkı olmak şart... Lakin bizden de sız çıkmaz evladım! Peki, peki! Eve de davet etti mi? Git de kocasını bir gör. Kadına hak verirsin! Mamafih, o hali gördükten sonra bir delikanlının evlendiğini duyarsam, cesaretine “Bravo” derim! Biz tevekkeli mi evlenmiyoruz... Tevekkeli mi? Saat kaç?

— Benim saatim yok efendim!

— Pek ayıp! Saatin olacak. Tabancan olacak. Siz nasıl delikanlılarsınız... Sonra cebinde her zaman en aşağı elli lira bulunacak! Zampara adama şarttır. Bir ellilik yaptır, cüzdanın en derin yerine yerleştir. Bozdurmaya mecbur olursan ilk fırsatta tekrar tamamlayıp bütün para yaptırırısın! Sen Deli Celil'in kâtibisin, cebinde elli lira mutlaka bulunmalı, ben Deli Celil'im, cebimde muhakkak beş yüz lira olacak! Şükrü Kaya'yla Kılıç Ali denilen heriflerde eğer her gün ceplerinde beş bin lira gezdirmiyorlarsa yuf olsun ervahlarına... Şimdi saati nereden öğreneceğiz?

Murat hızlı hızlı eve gidip geri döndü.

— İki buçuk efendim! dedi.

— Beşte ancak gelmeye başlarlar. Ben biraz uyuyacağım... Sen de bir kenara uzan. Kolay değil, bu gece muharebemiz var. Meydan muharebesi...

— Her şey tamam mı?

— Hâlâ o telaş! Bre oğlum! Bu sabaha kadardı o سوالın kıymeti! Bitti, tamam! Eksik, fazla bu budur. Zaten on beş günden beri farkına varmadıkça, şimdiden sonra bir şey yapamayız! Gücün yeterse ilk misafirler gelinceye kadar uyu...

Murat taşlıkta dayalı duran şezlonglardan birisini arkadaki bahçeye götürdü. Koyu gölgelerin arasına kurup uzandı ve hemen de uyudu.

7

Orta katta, her birinin mobilyası ayrı stilde üç odayla gayet büyük bir sofa vardı. Oda kapılarının kanatları ziyafet gününe mahsus olarak çıkarıldığı için sofa bir kat daha geniş görünüyor, odalar, ilk bakişta sofayla beraber hissini veriyordu.

Davetliler yavaş yavaş gelmeye başladıkları halde, ortada ne sofraya, ne de çalgı göremeyen Murat, Celil Bey'in misafirlere hazırladığı sürprizin ne olabileceğini anlar gibi oldu. Sinilerle, eski usul yemek çıkarılacak, yemek arkasından da bir mevlit okutup zevk etmeye gelen biçareleri birkaç damla gülsuyu, birer külah şekerle savacaktı. Celil Bey'in, mahşere kadar söyleneceğini ilan ettiği, dillere destan ziyafeti de herhalde böyle bir şey olmalıydı.

Murat, işin bu şekline de razıydı. Hattâ daha da memnundu. Saçlı sakallı, akıllı uslu ihtiyarların, İstanbul Adliyesi'nin en yüksek basamağına çıkmış adamların ortasında, velev ki kendi yaşıtı kâtipler bile gelecek olsa, uzun müddet kalmak zevkli sayılmazdı.

En yaşlılar, en yüksek makamda oturdukları, daireyi istedikleri zaman terk etmek hakkına malik buldukları için en evvel geldiler.

Celil Bey, caketatay giymişti. Teşrifatçılığı bizzat yapıyor, her misafiri taşlıkta karşılayıp, kendince tayin ettiği yere oturtuyordu. Böylece reisler, kıdemli azalar bir odaya, genç aza mâlâzımları, müddeiumumi muavinleri diğer bir odaya alındılar. Asıl adliyeyi çekip çevi-

ren, daha doğrusu bir milyona yakın nüfuslu bir sabık payitahtın adaletini kör-topal asıl tevzi eden emektar başkâtipler, icra memurları, mukayyitler, ihtiyar zabıt kâtipleri, hattâ en hatırlı reislerle çoktan laubali olmuş mübaşirler, hademeler ve genç kâtip efendiler de üçüncü odaya buyur edilmişlerdi.

Murat'ı şaşırtan bir sessizlikle işleyen eski usul bir dolaptan, kahveler döne döne geliyor, bunları ortada başka kimse görünmediği için Murat bizzat dağıtmaya uğraşıyordu. Nihayet kâtiplerden bir iki delikanlı da boş oturmaktan usanmış olacaklar ki ev sahiplerine yardım giriştiler.

Saat yediye doğru merkez kumandanı paşa, kolordu kumandanı paşa, müddeiumumi, polis müdürü, defterdar, İstanbul tapu müdürü, hasılı işi yolunda bir avukatın muhtaç olduğu bütün diğer daire amirleri de gelip, Celil Bey'in evvelce takdir ettiği odalarda yerlerini aldılar.

Ortalık kararırken Celil Bey odaları dolaştı:

— Namaz kılacak dini bütün Müslümanlar! diye bağırdı, haydi var mı gönüllüsü!.. Kazaya kalıyor! Karışmam!

Bir kısmı alışkanlıkla davranacak oldular. Bunlardan bir miktarı binamazlar:

— Dur yahu! Bıktık senin sofuluğundan... Burası neresi? Divane-nin evinde kılınan namaz kabul mü olur? diye dürttüler.

Diğerlerini de Celil Bey sofrada çevirdi.

— Vay beylerim vay! diye yüzünü buruşturmuştu. Şu kadar insanın içinde sizden açıkgozü yok galiba... Hem de Celil'in ziyafetine gelirsiniz, hem de cennetteki köşklere vazgeçemezsiniz! Geri... Yallah. Sabahtan ben buz parası vererek soğuttuğum suları pisletemem!

— Tövbe tövbe estagfurullah... Siz söylemişsiniz de...

— Ben sizinle eğlendim hocacığım! Peder merhumdan sonra yeminliyim! Fekaraya ne ettiyse namaz etti. Bizim Dadı ile Lala hep yakındaki mescitte kılarlar. Ağzımdan büyük yemin, büyük küfür çıktı... Parıl parıl olursunuz karışmam!

Sonra:

— Şerbet için! diye bağırdı.

Halbuki su gezdiriyordu.

— Su içen, diye bağırdığı zaman da, testide halis şıra vardı.

Ortalık karardığı halde elektrikler de bir türlü yanmıyordu. Birkaç tezcanlı düğmeleri şıkır şıkır çevirdiler. Herhalde cereyanda bir bozukluk olmalıydı. Alacakaranlık ziyafetin acayıplığını bir dereceye kadar mazur gösteriyordu.

İşte bu sırada, Abdullah Efendi'nin usta garsonları –bunlar smokinli üç delikanlıydılar– ortaya çıktılar. Büyük sofrada masaları birbirlerine ekleyerek (T) şeklinde bir sofra kurdular.

Elektrikler birdenbire yanıp ortalık göz kamaştırıcı bir ışıkla dolunca sofranın şahaneliği göze çarptı. Hakikat burada kuş sütünden başka her şey mevcuttu. Hattâ Celil Bey'e inanmak lazımsa, mevzubahis sözdeki kuş sütü, rakı manasına geldiği için bilhassa bu mübarek süt diğer bütün nevaleden daha boldu.

Yaş ve rütbe sırasıyla davetliler sofra başına geçtiler.

Celil Bey:

— Herkes dilediği içkiyi içecek! Başlama işaretini ben vereceğim! diye bağırdı.

Kadehler, iftar sofrası lokmaları gibi hazırlanınca ev sahibi ayağa kalktı:

— Naçiz şahsımın davetini, alçakgönüllülük edip kabul buyurduğunuzdan dolayı minnettarım, diye başladı.

Ve İslamiyetten girişip ümmet-i Muhammed'in gâh ve gâh bir araya toplanmasında, gerek dünya ve gerek ahret için ecr-i azim olduğundan, evvelce ağzının tadını bilmeyen müslimin mescide toplandıklarından lakin zamanın tebeddülü ile ahkâmın tegayyürü inkâr edilemeyeceği cihetle kupkuru mescid-i mübarekte toplanmaktan hiçbir hayır çıkmayacağını sezen akıldanelerin bu içtimaları ihmal etmek mecburiyetinde kaldıklarından...

— Hasılı, ahir zaman ümmetini cemedebilmek bir emr-i asîr gö-

ründüğü için işbu sofrayı gereği gibi donattık! Yiyip içmeyene lanet! Amin! — Hâzirun boş bulunup “Amin!” diye inlediler —: Yiyip içene rahmet! Amin! Allahümme salli ala...

Medreseden yetişme kulampara Hukuk Reisi:

— Nesteizübillah, bu zındık şirazesini tecavüz eyledi ya, koman! diye haykırarak kadehe sarıldı.

— Arkandan dua gelecekti. Günahı bu sakallı münafığın boynuna! İlk kadehlerde sesler alçak çıkıyor, herkes yanındakiyle edep da-iresinde fısıfısıf konuşuyordu.

Galiba dördüncü kadehte, kuyruk tarafından bir delikanlı kahkahası yükselip derhal söndü. Lakin bu kadar işaret de büyüğü bozmayaya elverdi.

Birisi yerinden kalkıp en büyük reisin yanına gitti. Kulağına bir şeyler söyledi. Onun da:

— Münasip! Pekâlâ dediği işitildi.

Bu kalkıp bir şeyler hazırlayan zat, Ağırceza Mahkemesi başkâti-biydi ki, her toplantıda yengeliği kimselere bırakmamakla meşhurdu.

Fermanı koparınca, kaşlarından itibaren yüzünün bütün çizgileri aşağıya doğru çekilmiş olduğu için denizde gemileri batmış, dünya yıkılmış da altında kalmış kadar kederli görünen esmer bir adamcağıza musallat oldu. Gene fısıfısıf halinde görüşülüyordu ama etraftakiler, bilhassa yabancılar, şişman yengenin bu biçareden ne alıp veremediğini bir türlü anlayamadıklarından sıkıldılar. Adamcağız, delikten uğrayan barsağını yerine yerleştirmeye çalışan bir fıtıklı gibi bir müddet kıvrandı. Bu kıvranma daha da sürecekti, büyük Reis:

— Haydi Ömer Efendi, bekliyoruz! diye muvafakatını bir de alenen beyan etti de adamcağız doğrulup dikildi.

Daha ilk sözünde Murat, gözlerini kırpıştırarak: “Bu da ne?” dedi. Herif, birdenbire Hukuk Reisi oluvermişti:

— Demek geçinemeyesiniz... İyi be hanım kızım! Beş sene sonra mı gelir aklına bu iş... Türk müsün yoksa! Anladım. Türk'ün akli gelirmiş sonradan başına... Sen ne diyorsun oğlum! İstemiyor nah! Sen

ister misin? Oldu mu canım şimdıcik bu çapraz! Tuu!.. Beyahu! Buna Reis ne halt etsin be yavrum? Geç şuraya otur biraz da sen hükmet! İstemez... Neden istemez! Kızım kanlı-canlı görünür. Yoksa aklıma gelen gibi midir haa?

Boşanma davasını böylece orta oyunu haline getiren reis de dahil olduğu halde, herkes kakhahadan kınılıyordu. Rumeli lehçesiyle “sonra” kelimelerini “sura” diye söylemesi, gözlerini devirmesi, keçi sakalını sıvazlaması ıpıtatıpı. Bir perde arkasında bulunsa, bizzat hukuk reisinin de aklı karışır, “Biz bir yerden konuşuyoruz ya, Allah hayıra tebdil eylesin!” diye apışırđı.

Sonra sıra Ticaret Mahkemesi Reisi'ne geldi. Bunun başı daima sallanıyordu.

— Olmadı Arif Bey olmadı beyim... Üç celsedir evrak-ı sübutiye ibraz buyuracaktınız! Bizi meşgul ediyorsunuz... Pek fena, pek!..

Ağırceza Reisi'nin gördüğü dava firaklısıydı. Reis elini kulağının arkasına götürerek bütün vücuduyla uzanıyor, kapalı celsede cereyan eden cebr-i manevi ile ırza geçme davasını aydınlatmaya çalışıyordu:

— Anlayamadık... Ben anladım, diyelim... Yanımdaki hanım kız acemi... O anlayamadı... Yüksek söyle gözüm, yavrum daha yüksek.. Ne dedi buyurdun? Haa!.. Allah, Allah! Bu mu? İyi bak, gözüm-yavrum! Demek öylece... Peki iki gözümün elifi! Oraya neden gidildi-di? “Gezmeye mi gidelim?” dedi. Yo?.. Peki, a benim güzel sözlü, güzel gözlü kerimem, şunun gözlerine bir kerecik olsun bakamadın mı? Baksana velfecri okuyor. Gitmesen çok iyiymiş. Keşke gitmeyiverseydin... Haa... Nasıl benim aklım? Baba nasihati... Gitmemeli... Şimdi oraya gittiniz... Dur ben sorayım, sen tane tane cevap ver... Şu önümdeki delikanlıyla: Kâtip! Yavrum-gözüm... Bunlara devlet maaş veriyor ki sen ağzından “hoh!” desen oraya yazacaklar... Şimdi oraya gittiniz! Kaymakdonduran mı dedindi? Haa... Taşdelen... Taşdelen'e gider mi kız kısmı! Cahil yavrum? E? Ne dedi: “Nasıl olsa alacağım!” mı dedi! Herkes de öyle söylüyor. Hemen inanıvermek olur mu? İnanmamalıydın gözüm-yavrum! Peki sonra?.. “Sonra işte öyle!” mi? Ha-

yır, asla! Ben anlıyorum, lakin solumda oturan aza hanım anlayamıyor. "Cahil" diyeceksin. "Bu kadarlık şeyi anlayamıyorsa oraya neden geçmiş kurulmuş!" diyeceksin... Haklısın!.. Lakin şimdi n'apalım? Başından geçmemiş. Gülme yavrurum-gözüm! Ayıp değil ya... Herkes mutlaka Taşdelen'e mi gitmeli? Nerede kaldık? Evet! Ne yaptı? Buyurdun? Arz edemedim mi? Anlayan var, anlamayan var! Dur, orasını birazdan, Allah'ın izn-i keremi ile anlarsın! O bulunduğunuz Kaymak donduran... Tuu, Taşdelen mevkiinde sizin dibine oturduğunuz çalılığın civarında başka kul, başka mahluk yok muydu iki gözüm? Çok muydu? İyi... Yazınız... Çokmuş! Peki, seslenemediniz mi? Nutkunuz mu tutuldu. Olmaz olmaz ki... Baş sallamak söz değildir. Yazılmaz. Bağırmanız! Keşke bağırıydınız... Bağırıp oradakileri başınıza toplasaydınız! Peki! Şimdi bu seni Allah'ın emriyle almaya razı! İstemez misin? Birdenbire kestirip atmak iyi değil... Aslan gibi maşallah... Bir iş de olmuş madem ki... Biraz düşün. Efendim! Pederiniz mi razı gelmiyor? Yavrurum-gözüm, pederin razı olup olmadığını Taşdelen'den evvel düşünseydin de, sen de burada boncuk boncuk terlemeseydin... Ben de nefes tüketmeseydim... Neden istemiyorsun? Sence bir mahzur yoksa biz pederi belki razı ederiz. Sana yalan mı söyledi? Burası pek mühim! Ne gibi bir yalan! "Zabit'im!" dedi demek, biz de baktık ki gedikli başçavuşmuş! Bu cihet de Taşdelen'e gitmeden, biraları içmeden evvel ariz amik tahkik edilecekti. Yavrurum-gözüm! Bak ben de senin pederin yerindeyim! Vallahülazim, Billahülkerim bu meselede zabit ile gedikli başçavuşun hiçbir farkı yoktur. Bahusus, şu gözleri velfecri okuyan besmelesiz, sevkinin hükmünü de gereği gibi icra ettikten sonra... Gel beni dinle ciğerparem... Oğlan mahpushanede yatacağına sizde yatsın... Ben bu işin gerisini karanlık görüyorum. Arası bir miktar uzarsa, soğursa oturan hemcinsiniz iyi bilir. İnanmazsan sor... Gel beni dinle... Dügün iyidir. Bizi de çorbaya çağırırsınız! Durunuz! Sükût etti, bitti. Kanuncası ikrardır. Çağırın şunun pederini... Mübaşir, oğlum! Sana diyorum! Arkasını galiba sen de duyamayacaksın, ben de... İslam dini aşikâre, merak et-

miyorsam namerdim... Çağır pederi... Çağır ki... Yavrum-gözüm...

Ağırceza Reisi:

— Hay Allah müstahakını versin! diye elini salladı.

Sonra sırayla:

— “Memuriyetimizce...” diyerek kalkıp oturan ve kalkıp oturdu-
ça büyük marifet yapmış gibi kendi kendine böbürlenmiş müddeiu-
mumi muavinlerinin, “müvekkilim” diye bar bar bağırarak avukatların,
kaleme bir güzel kadın girince saçlarını sıvazlayan kâtiplerin ve niha-
yet Cebeci Hamdi Bey’le birkaç eski avukat kâtibinin de taklitlerini
yaparak alkışlar arasında yerine oturdu.

Yenge Bey sırayı monologlara verdi. Naşit, Kel Hasan’ı; Meddah
Aşkî’yi; Hayalî Sürurî’yi aynen canlandırdığı görüldü. Birisi, adliye er-
kânının yürüyüşlerini, su içmek, ter silmek, diş karıştırmak, evrak
tetkik etmek gibi bazı hareketlerini kalkıp gösterdi.

Sonra güzel sesliler türkü söylediler. Bunların içinde piyasa ha-
nendelerine taş çıkartacak kadar usta olanlar vardı.

Yenge Bey’in talebi üzerine bir utla bir keman arandı, ama maale-
sef bulunamadı. Marifetler bittiği zaman saat da on bire yaklaşmış,
kafalar da iyice tutsülenmişti. Çoktan beri içmeyenler mızıkçılık et-
meye, birkaçı da gitmeye kalkıştılar. Lakin Celil Bey bazısını sevinçle
kapıya kadar geçiriyorsa da, diğer bazısını, bilhassa kodamanlardan
olanları öldüm Allah bırakmıyordu.

Lakin servis de tavsamıştı. Ev sahibi bunu fark etmiş gibi:

— Odalara geçsek de biraz serinlesek... dedi.

İşte bu “odaya geçmek” hengâmesinde ne olduysa oldu. Ev sahi-
biyle biraz fısıldaşan Yenge Bey, delikanlı gruplarının arasına karıştı.
Karışmasıyla beraber o cepheye Murat’ı ürküten bir çözüntü, bir pa-
nik başlayıverdi. Davetlileri, istedikleri yerlere götürmek için kapıda
aleste bekleyen taksiler, bu grup grup gençleri bir koşu götürüp bir
yere bırakıyorlar, tekrar dönüp Yenge Bey’in o zamana kadar nereye
gitmeye ikna ettiği bilinmez delikanlılardan birkaç grup daha savuş-
turuyorlardı.

Murat, bir aralık Celil Bey'in nazarı dikkatini celbedecek oldu:

— Farkındayım! Cevabını alınca büsbütün şaştı.

Nihayet ev sahibinin sahiden göndermek istemediklerinden başkaları gitmişlerdi ki, garsonlar masaların yerlerini değiştirip yeni bir sofraya kurdular. Bu sefer, davetli azaldığı için, masalar pencerenin önünde hilal biçimi sıralanmışlardı. Bütün takımlar, mezeler, hattâ içkiler tazelendi. Artık rakı faslı bitmiş, hafif şaraplar, likörler, buzlu biralar meydana çıkmıştı. Bol meyve, çerez vardı. Bir yenilik olarak sofraya dört demet çiçek getirilmişti.

Bir, iki şair güzel şiirler okudular. Bazı zeki fıkralar tekrarlandı. Gülünç maceralar anlatıldı.

Misafirler tam gülmekten yorulup ikinci mahmurluğa kendilerini kaptıracakları sırada, garsonlardan birisi Celil Bey'in kulağına bir şeyler fısıldadı.

Celil Bey:

— Yok canım! Ne saadet! Müjde beyler! Müjdemî isterim! diye ayağa kalktı. Merdivene doğru sahiden seğirtti.

— Nedir?

— N'oluyor?

— Aldırmayın domuzluğu tuttu!.. demeğe vakit kalmadan, merdivende omuzlarında beyaz kürkü, elinde devekuşu tüyünden büyük yelpesiyle şahane bir kadın göründü.

Murat, kadını görür görmez:

— A, Madam Tamara! diye âdeta inledi.

Kadın, merdiven başında bir an durdu. Derin bir reveransla melaike görmüş gibi apışan sarhoş misafirleri selamladı. Nefis Fransızcasıyla:

— Evimize hoşgeldiniz beyefendiler! dedi.

Celil Bey, elini tuttu.

— İşte efendiler, dedi, size evimin bu geceki sahibini takdim ediyorum. Artık sizi eğlendirmek kendisine düşer! — Kadına döndü —: İşte dünyada mevcut dostlarımla hepsi! dedi ve — tekrar davetlilere dönerek —: Madam Tamara, diye ilave etti.

Evvela tek tük, sonra pencere camlarını zingırdatacak kadar umumi bir alkış koptu.

Madam Tamara, tekrar eğildi. Doğrulduğu zaman Celil Bey omzundaki beyaz kürkü aldı.

Kadın, etekleri yere sürünen koyu mavi ipekten bir elbise giymişti. Bu harikulade mevzun maviliğin üzerinde yer yer irili ufaklı yıldızlar vardı. Böylece kuvvetli elektrik ışığı altında semavi bir mahluku değil, bizzat semayı temsil ediyor gibiydi.

Celil Bey:

— Orta yere bir iskemle Murat! diye bağırdı.

Murat, bir paşayla bir reisin arasına patronun işaret ettiği kenarları yaldızlı ve diğer sandalyelerden biraz yüksekçe koltuğu koşturdu.

Madam Tamara, buna oturmadan evvel Murat'a:

— Mersi, dedi ve çenesini okşadı.

Manzara birdenbire değişmiş, biraz evvel canı sıkılmak üzere olan sarhoş erkek kalabalığına bir ruh gelmişti.

Madam Tamara uzun bir tebessümle, gözlerini miyopmuş gibi kısararak, hilal şeklinde oturanlara ayrı ayrı gülümsedi. Sonra şahane bir edayla:

— Nerde servis? dedi, hani neden içilmiyor?

Ve saat on bir buçuğa geliyordu ki, bundan sonra içilmeye başlandı efendim!..

Kırçıl saçlarını alabros kestirmiş olan büyük rütbeli paşa, boğazını sıkı kapalı yakası içinde domates gibi kızarıp, patlıcan gibi morararak galiba Kardinal Rişliyö'nün kullanmış olduğu eski Fransızcasıyla bülbül kesilmişti. Sol yanındaki reis beye gelince, neredeyse kadını gözleriyle yiyecekti. Ötekiler de, en hafifi "Güzele bakmak sevaptır!" emr-i peygamberanesiyle –bunu medreseden yetişme hukuk reisi böyle söylüyordu– temaşaya giriştiler.

Murat, ilk şaşkınlık içinde "Kadın kendiliğinden mi geldi?" diye düşünüyordu ki, Celil Bey'le bakıştılar. Avukat, "Nasıl?" manasına başını sallayınca Murat, sürprizin bu suretle başlamış olduğunu anladı.

Akşamdan beri gayet az içmiş, işin neticesini bekleyerek ev sahibi olduğunu hiç unutmamıştı. Şimdi kendisini, ağzına bir yudum içki koymamış kadar rahat hissediyor, Madam Tamara'nın harika güzelliği karşısında mest olmak için ayrıca bir şey içmek ihtiyacını duymuyordu.

Artık her şeyin, bir muayyen talimat dairesinde cereyan ettiğini anlamak kabildi.

İçkinin her çeşidine şayan-ı hayret derecede dayanıklı olan Madam Tamara, kadehleri durmadan deviriyor, misafirleri de öyle hareket etmeye mecbur ediyordu. O kadar ki, zaten akşamdan beri içmekte olan ve hemen hepsi çoktan beri bu kadar uzun zaman işret meclisine iştirak etmemiş bulunan beyler, sapıtmaya başladılar. İlk alamet paşa hazretlerinden noktasız, virgülsüz tam bir sayfa tutan özür dilemesi sonunda yakasını açması suretiyle belirdi.

Sonra kadının Türkçe bilmediğine iyice emin olanlar:

— Mirim bu ne bu?

— Meryem anamız desem... Fotoğrafisini gördüm, sıska bir biçare... değil...

— Bilemedin mi? Abıhayat!

— Hay Allah müstahakını versin Celil!

— Bununla hembezm olan bir dahi, fena bulmaz erenler!

— Bu Celil domuzu şayet bunun visaline erdiyse... Bitti...

— Ne diyor? Şu anda ne ferman etti? Bre eyvah! Frenkçe öğrenmeliymiş. Nasıl etsek, neresinden başlasak!

— Aşk babından kardeşim... Sevmek babından...

Madam Tamara, paşa hazretlerinin Fransızcasına rağmen, sofranın en ucundakilerle bile meşgul oluyor, kendisini yarı baygın, gözler kaymış, ağız çarpık seyre dalanları bir tebessümle gökyüzünden dünya üzerine indirip kahedini işveyle kaldırarak içmeye teşvik ediyordu.

Pusu öyle güzel tertip edilmişti ki, ekserisi güzel ve körpe kadına yabancı olmayan misafirler, Celil Bey'in uçarı zamparalığını düşünerek zi-

yafeti hurilerle dolu bulacaklarını umarken dağılma zamanına kadar tamamıyla kadınsız kalınca âdeta inkisar-ı hayale uğramışlar, bu hayal kırıklığı sanki aylarca kadınsız kalmışlar gibi onları susatmıştı. Bütün bu karmakarışık halet-i ruhiye de olmasa, içkiden sonra mahmurluk içindeyken görünen bu hakikaten güzel, tek kadın gene aynı tesiri yapardı.

Murat, böyle şeyler düşünüp dalmıştı ki, merdivende bu sefer büyük bir gürültü koptu. Herkes “Ne var?” diye o tarafa döndü. İlk görünen baş:

— Ooo! diye bir sevinç feryadı koparttı.

Sonra diğerlerini daha büyük hayret ve şevk karşıladı. Salona bir anda kadınlı erkekli 20-25 kişi dolmuştu. Erkeklerin hepsinin ellerinde saz kutuları vardı. Bunlar, Beyoğlu'nun en büyük saz salonunda o geceki vazifelerini bitirdikten sonra ziyafet için tutulmuş heyetti.

Garsonlar, hilal şeklindeki sofranın bir ucunu derhal biraz uzattılar. Takım yerini aldı.

İçlerinde beş tane şarkıcı hanım vardı ki aylardan beri İstanbul'da cana can katıyorlardı. Erkek hanendelerle sazandeler de emsallerinin en namdanydılar.

— Hay sen çok yaşa deli!

— Kim demiş deli diye!.. Dâhi-yi âzam budur!.. Neymiş o tabut... Mâbût lakırdısını geveleyen tek gözlüklü züppe!

— İyi bildin budur! Safa geldiniz evlatlar!

Madam Tamara'ya bu suretle ikinci takviye de gelmiş oldu. İlk şarkıda, misafirlerin şekeri olan da, tansiyonu olan da, üresi, daha bilmem nesi olan da ölçüyü pusulayı kaybetmişti.

— Yaşla!

— Nur ol!

Hattâ arada sırada hangisindense bir de:

— Heyhat! narası ortalığa velvele vermeye başladı.

Heyet, fasıldan fasıla geçiyor, ağır aksata “ah” çeken misafirler curcunada yerlerinden kalkmamakla beraber âdeta şıkır şıkır oynuyorlardı.

Felakete en yakın oturduğundan olmalı, paşa hazretlerinin gözlerini kan bürümüştü. Berideki hukukçu, ne de olsa daha ince zekâsıyla gözlere kan doldurmaktansa madamın kolunu arada sırada püs etmenin daha akıl kân olduğunu sezmişti.

Manzara, şarkıcı kızları fıkır fıkır güldürecek hale geliyordu. Bunlardan bir tanesi etli, canlı bir sarşım taze, ihtiyarlar arasında edeple oturan Murat'ı çoktan gözüne kestirmiş, usta bakışlarıyla "Nedir bu rezalet?" demeye bile getirmişti.

Her cins içki su gibi akıyor, saz cana can katıyordu.

Bu hengâme ne kadar sürdü? Kalubeladan beri burada böylece oturuluyor ve bu gece sabah olmamakta inat ediyor gibi bir şeyler düşünölmeye, düşünmek değil sezerek sevinilmeye başlanmıştı ki, garsonlardan birisi Celil Bey'in kulağına bir şeyler fısıldadı. O da ona cevap verdi. Garson aldığı cevabı, saz heyetinin ak saçlı seremoniye hacet görmeden herif defini koltuklayıp:

— Bize müsaade! diye ayağına kalktı.

Tamamıyla erimiş zannedilen davetliler, bu inanılmaz oyunbozanlığı müşterek ve canhıraş bir feryatla protesto etmeye giriştiler. Lakin Celil Bey'in kendinden emin sesi:

— Rica ederim arkadaşlar, dedi, yorgundurlar, istirahat ediyorlar. Meclisimiz eğlencesiz kalacak değildir. Söz veriyorum!

— Bre yaşa! İster misiniz Denizkızı'nı getirsin!

— Getirir getirir... Adı üzerinde Deli Celil!

— Dünyada bir akıllı herif var. Ona da deli deyip halt etmişler...

Çalgıcılardan hiçbir iz bırakılmak istenmiyor gibi masaları derhal yok edildi. Yerlerine dalgınlıkla ve tesadüfen imiş gibi birkaç ipek yastık düşürüldü.

Aşağıda azimet gürültüsü yeni kesilmişti ki, merdivende eskisi kadar olmamakla beraber gene kalabalıkça bir ayak sesi peydahlandı.

Üç tane nemrut suratlı kara herif göründü. Bunların başlarında kasketler vardı.

— N'oluyor?

— Haydut mu bastı? demeye vakit kalmadan, meydana kırmızı ipek şalvanı savurarak bir afet çıktı. Lacivert yeleşinin altında, sarı ipek gömleğinden memeleri nerdeyse dışarı uğrayacaktı. Ayağında en son moda yılan derisinden uzun ökçeli iskarpinler giymiş, başına en pahalısından bir eşarp sarmıştı. Madam Tamara ile müsabakaya çıkmış gibi esmerdi. Yanağında iki ben görünüyor, kalın dudakları karanfil gibi can yakıyordu.

Terbiyeli bir eski zaman temennasıyla meclisi selamladı.

Çingene takımı, minderleri görünce yerini tanımış olacak ki, karaoglanlar hemen oraya bağdaş kurdular.

Kadın ancak, usta bir sinema artistinde görülebilecek bir tabiilikle omzunu duvara dayayıp ayakta kalmıştı.

İlk sözü Madam Tamara söyledi:

— Ne güzel kadın!

Paşa hazretleri bir anda iki şak olmaktan başka çare kalmamış gibi inledi:

— Çok güzel!

İhtiyar reis, çenesini titreterek:

— Safa geldiniz evlatlar! diyebilmişti.

Garsonlar, bağdaş kuranların önüne bir kalaylı bakır tepsi içinde içki koşturdular.

Madam Tamara, ev sahibeliğini hatırlamış olmalı ki, tatlı bir sesle:

— Murat Bey! dedi.

— Buyrun madam!

— Neden kaval-yelik vazifenizi yapmıyorsunuz? Madama içki ver-senize...

— Emredersiniz!.. — Kendi kadehini doldurdu. Çingene kızına hayran hayran bakarak sordu —: Rakı değil mi?

— Sız bilirsiniz... — Kadehi bir yudumda bitirdi. Dişlerini göstererek vahşice gülüp uzattı —: Tatlıymış. Bir daha verin!

Madam Tamara, merak edip ne dediğini sordu. Cevabı öğrenince, masadan bir kırmızı gül alıp hovarda bir hareketle kadına fırlattı:

— Tebrik ederim, diye Fransızca söyledi, ağzınızın tadını biliyorsunuz!

Murat, ikinci kadehi verirken bunu da tercüme etti. Çingene kızı alt dudaklarını ısırarak başını iki kere salladı. Murat'ın göğsüne vurmuşlar gibi, nefesi kesiliverdi.

Çalgı keman, klarnet ve dümbelekten ibaretti. Öylesine sarhoştu- lar ki, yirmi kişilik fasıl heyeti ile bu fukara takım arasında en küçük bir fark görececek halde bulunmuyorlardı.

Kadın, kuşağının arasından zilleri çıkardı. Parmaklarına yavaş yavaş nazla taktı. Murat, bu işi tamamıyla bitirmesini bekliyordu. Elle- ri artık meşgul hale gelince, gözleriyle kadehini gösterdi.

Çingene kızı:

— Peki, üç olsun delikanlı! diye gülümsedi.

Murat, bu sefer kadehi uzatmadı. Kendi eliyle ağzına verdi. Kız, bunu öyle alışık, fakat öyle hususi bir tavırla içti ki, bitirdiği zaman ağzından öpülmesini istediğini anlamamak imkânsızdı. Murat, dişle- rini sıkıp gözlerini hafifçe kapatarak kendisini zapt etti.

Madam Tamara:

— Yazık! diye bağırdı.

Murat kıpkırmızı:

— Meze ister misiniz? diye sordu.

Çingene kızı gayet sakin:

— Geçti! dedi.

Şimdi, kalabalıkla zerre kadar alakası olmayan mini mini, belli be- lirsiz hareketlerle duruşunu bozmaksızın zil vuruyordu.

Koca salon mu küçülmüştü yoksa ziller, nazlı, şehvi seslerini kaybetmeden elli misli mi büyümüşlerdi; şimdi yalnız bunların sesi duyuluyor, bu sesle arzulu bir kadın vücudu kıvrım kıvrım kıvranı- yordu.

Nihayet, bir iki adımla ortaya çıktı.

Murat, çiftetelli denen oyunun neden asırlardan beri memleketin biricik raksı halinde yaşadığını o gece, o Çingene kızını seyrederken

anladı. Bu oyunun bazı mesire yerlerinde gene Çingene kızları tarafından oynanılan zevzeklikle hiçbir alakası yoktu. Bu oyun, haremle-
rinde cins cins kadın kalabalığı bulunduran Osmanlı erkeklerinin,
tokluktan gelen incelmüş şehvet hislerinin yüz binlercesinden süzül-
müş hülasasıydı. İnsan seyrederken, hiçbir kadının bu anlatılan şeyi
hiçbir erkeğe, hiçbir zevk anında veremeyeceğine üzülerek inanıyor,
tatmin edilmez bir mahrumiyetin kederini de beraber duyuyordu.

Murat, dalmıştı ki, ortada bir felaket halinde dönen mahlukun
kendisine yaklaştığını, birdenbire dönerek dizleri üzerine çöktüğünü
gördü. Çingene kızı tersine çevrilmiş bir resim haline gelmişti. Murat
onu bilir çıkarmaya uğraşırken Madam Tamara:

— Eşarbi alınız! diye seslendi.

Murat titreyen elleriyle gerdandaki gevşek düğümü acemi acemi
çözdü. Simsiyah saçlar akıl almaz bir şekilde canlanıverdiler. Murat,
kadının çıplak memesini tutuyormuş gibi elindeki eşarbi merhamet-
sizce sıktı.

Misafirler, artık tamamıyla coşmuşlardı. İhtiyar gırtlaklardan pü-
rüzlü naralar, ateş almış avuçlardan tempo şakırtıları duyuluyordu.

Kadın tekrar ayağa kalktığı zaman, beklenmeyen bir başka hadise
vuku buldu. Bir yerden ortaya, fesini sağ kaşına efece yıkmış, beline
alev renkli ipek bir futa dolamış başka bir oyuncu daha çıktı. Bunun
da zilleri vardı. Neden sonra ve hepsi birden avukat Deli Celil Bey'i
tanıdılar.

Yaşlı adam sanki birden gençleşmiş, otuz yaşında olgun bir deli-
kanlı haline gelmişti. Kabadayı bir tavırla duruyor, durduğu yerde
zilleri vuruyordu. Kadın evvela, pek ehemmiyet vermedi. Sonra zil
sesleri ne dediyse dedi ki, kaşlarından birisini kaldırarak evvela hay-
retle, sonra da takdirle baktı.

Murat, gittikçe hızlanıp manalaşan bu çiftte oyunu da görmemiş
olsaydı, yalnız kadının oyunuyla raksın gene de tam manasıyla anla-
şılmamış olacağını sezdi.

Celil Bey, sevmeyi hak bilen, bu hususta hiçbir kayıt tanımayan

uçarı İstanbul delikanlısı kesilmişti. Topuk vurmaları, omuz oynatmaları, süratle dönüp durulmalarıyla dehşetti.

— Celil var ol!

— Tevekkeli... Namussuz!

— Hay Allah müstahakını versin! Kadını gözümüzün önünde...

Oyun gittikçe hızlanıyordu. Murat, nihayet bir yerde bir şeye çarpıp parçalanması icap edecek diye düşünürken, sahiden bir hal oldu. Kadın razı olmuş gibi sindi. Murat'ın önce hiçbir mana veremediği munis hareketlerle cepkenini çıkardı. Ve gene sırasında zilleri vurduğu halde artık maddi varlık olmaktan çıkıp gecenin son ve sahiden müthiş numarasına başladı. Cepkeninden sonra sarı gömleğini atmış, belinden yukarısı sütyenle kalmıştı. Seyirciler nefeslerini keserek seyrediyorlardı. Yalnız Celil Bey oyunun icabı olarak asi hareketlerle daha başka şeyler emretmekteydi.

Kadın sütyeni de sıyrarak göğüslerini serbest bırakınca, misafirler bir ağızdan:

— Hıı! diye içlerini çektiler ve sanki sonuna kadar artık bir daha bu nefesi ciğerlerinden boşaltmadılar.

Çingene kızı bir müddet erkeğe yalvardı. Sonra mukavemeti kesilmiş gibi şalvarını çıkardı. Murat, olacağı hissederek kaçamak bir bakışla Madam Tamara'ya baktı. Güzel ağzı hafifçe aralık, sanki erkekmiş gibi seyrediyordu. Manzara zaten hayvanları bile hırslandıracak kadar tek manalıydı. Şalvardan sonra, paçaları dantelli küçücük bir kilt kalmıştı. Kız, oyun arkadaşına tekrar yalvardı. Tekrar aynı insafsız cevabı aldı. Nihayet kiltotunu da bırakıp hafifçe terlemiş çıplaklığıyla...

Celil Bey, birdenbire zilleri susturdu.

Koşup kadını tuttu. Umulmaz bir kuvvetle kollarına aldı. Davetlilere meydan okuyor gibi bir an öylece baktı. Oyun esnasında kıyametleri koparan saz da birdenbire susmuş, salonu korkunç bir sükût doldurmuştu.

Celil Bey:

— Paydos! diye bağırdı. Haydi şimdi def olun pezevenkler!

Kadını taşıyarak merdivene doğru yürüdü.

Murat'ın bu harikulade manzaradan en son gördüğü, ipek çorapları içinde gergin ve şeffaf bir bacak oldu.

En küçük ampul müstesna, elektrikler birdenbire söndürüldü.
Sahiden paydos!

*

En son misafiri otomobile bindirip def edebilmek için Murat'la Madam Tamara bir saat uğraşılar.

En büyük vakti, her birinin madamla ayrı ayrı vedalaşmak istemesinde, bu vedanın da sözbirliği etmişler gibi belki beş dakika kadının kolunu yalamak tecellisinde sarf etmişlerdi.

Herkes gidince Madam Tamara:

— Kolumu sabunla yıkamadan mantomu giyemem! diye yorgun ve usanmış güldü ve sonra gayet ciddi bir sesle; biz Şarklılar ne tuhafız dedi. Bütün bu gürültü değer miydi?

Demek Celil Bey'in maksadından onun da haberi vardı. Murat cevap olarak patronunun son sözünü tercüme etti.

Kadın:

— Biliyorum, dedi, işte asıl bu değer mi?

Ellerini yıkadı. Bir aynada saçlarını biraz düzeltti.

— Haydi mantomu bulalım! dedi.

Murat önde olduğu halde alt kattaki odalardan birisine giriyorlardı ki, delikanlı:

— Durunuz! diye Madam Tamara'yı önledi.

— Ne var?

Bir sedirde Celil Bey'le çıplak Çingene kızı baygın yatıyorlardı. Yerde iki boş rakı şişesi vardı. Madam Tamara, Murat'ın omzundan baktı:

— Ne tablo! diye hafif bir ıslık öttürdü.

Murat, eline geçirdiği yağ lekeleriyle dolu bir sofraya örtüsünü uyanların üstüne örttü.

Madam'ın kürkünü, diğer odada bir iskemlenin üzerine atılmış buldular.

Murat bunu omuzlarına koyduktan sonra:

— Tamam mı? diye sordu.

— Tamam! Çantasız gelmiştim. Siz?

— Ben de gideceğim!

— Nerede oturuyorsunuz?

— İstanbul tarafında... Fatih var... Bilir misiniz?

— Bilmem! Sizi otomobilimle götürüyüm! Haberiniz var mı? Bir otomobil aldım.

— Sahi mi? Tebrik ederim!

— Lazımdı. Hem de takside çalışacak. Böyle hususi plakayla çalışınca daha iyi kazanıyor. Haydi!

— Rahatsız etmeyeyim!

— Haydi canım! Bu bir zevk! İlk defa araba alanlar ahbablarını böyle minnet altında bırakmadan yapamıyorlar.

Avluda zaten bir tane otomobil kalmıştı. İhtiyarca bir şoför, ağır bir hareketle kapıyı açtı ve Murat'a alakayla baktı.

Madam Tamara Rusça konuştu.

Murat, oturduktan sonra:

— Hemşeriniz mi? dedi.

— Evet! Sizi tanıştırayım: Petro... Eski bir Kazak binbaşısı. — Şoför homurdandı —: Ben ona Hatman diyorum. Bu da benim arkadaşım... İyi arkadaşım Murat Bey... İsmi olsun şimdiden seversiniz Hatman!

Tramvay caddesine çıktıkları zaman ortalık iyiden iyiye ağarmıştı.

Hatman arabayı içinde hasta varmış gibi yavaş yavaş sürüyordu.

Köprüyü vapurlara geçit vermek için yeni açılmış buldular. Beklemek lazım geldi.

Tamara yan gözle Murat'a baktı:

— Bu gece pek şıktınız arkadaş, dedi, yalnız pek de korkaktınız!

Murat neyi söylemek istediğini bir an düşündü. Sonra hakiki bir teessüfle:

— Evet! Sizden korktum! dedi.

— Hâlâ mı bu korku?

— Her zaman galiba... Çok kötü...

Madam Tamara gayet tabii bir sesle:

— Bu Çingeneler her memlekette böyle ateş gibi insanlar, dedi, Puşkin bunları ne güzel anlatır... — İçini çekti —: Bir yorgunum ki... diye küçük bir çocuk gibi şikâyet etti. Halbuki yorulacak bir şey de yok... Bilmem ki...

Murat, ona merhametle baktı.

— Şöyle bana yaslanın, diye çekinerek teklif etti... Biraz uyumayı deneyiniz!..

Kadın hiç tereddüt etmeden delikanlıya sokuldu. Ancak bir kedi yavrusunda görülecek cici kımıldanışlarla kendisini yaslandığı vücudunda uydurdu. Murat, neden sonra kolunu aradan kurtarıp omzuna atmayı akıl etti.

Sarı saçları güneş ışığı gibi –güneş ışığı gibi değil, bir başka ışık gibi– yüreğini kamaştırıyordu. Vücudunun neşrettiği kokunun içlerinden çıktıkları sarhoş kalabalığı ile hiçbir münasebeti yoktu. Tamara, nereden olursa olsun, tertemiz çıkan cinsi ender kadınlardandı.

Sayıklar gibi:

— İşte öyle iyi! dedi, ne iyi...

Murat saadete yutkundu. Hiç münasebeti olmadığı halde, belki de mutlaka bir şey söylemek lüzumunu duyarak:

— Bir şey içseydiniz! dedi.

— Ne var ki?

— Burada salep satarlar. Salep bilir misiniz?

— Bilirim. Severim de... — Başını çevirip aşağıdan yukarıya baktı —: Salep içtikten sonra gene uyurum olur mu?

— Gene mi? Uyumadınız ki...

— Ne budalası! Kadınları hiç yalancı çıkarmamayı öğren... Nerede salep?

— Pişman oldum. Bakalım bardakları temiz mi?

— Saçmalıyorsun Murat arkadaş... — Bir kere daha "Tavariş" de-

mişti. Şoför bir kere daha homurdandı —: Ben sana bir zamanlar otuz lira aylıkla bir kolacıda çalıştığımı söylemişim. Kolacı demek, çamaşırcı demektir. Salep isterim.

İçlerinde birkaç tane de genç kız bulunan amele kalabalığı da köprünün açılmasını bekliyordu. Murat, hiçbir iş kanunu, hiçbir merhamet tarafından himaye edilmedikleri için hesapsız uzunlukta çalışan bu her zaman yorgun ve gittikçe daha yorgun kalabalığa ilk defa çekinerek baktı. Şu anda, onlara kimbilir nasıl görünüyordu. Kendisi de işsizlikten komisyoncu arkadaşıyla bazan gemilerde sa-
bahlamaktan dönerken böyle otomobillere rastlamıştı.

Basamakta durup:

— Ben de işten geliyorum kardeşler! diyebilse.

Kapıyı hışımla açıp dışarı çıktı. Elleri belinde salepçiyi aradı. Karşı kaldırımında bulunca kalın sesiyle:

— Hey, salepçi! diye bağırdı.

Üç bardak salep istedi. Erkekler Tamara'nın güzelliği ile pek alakadar olmadılar. Kızlar bilakis Murat'a bakacaklarına onun, daha ziyade kıyafetini süzüyorlardı.

Sıcak salep, yorgunluklarını azaltacağına artırmıştı. Murat tekrar yerine oturdu.

— Haydi uykuya? diye rica etti.

— Peki, sana bir şey söyleyeyim mi?

— Söyle.

— Bu kalabalığa acırsın sanırım!

— Ben de o kalabalıktan birisiyim! Acırım.

— Beni memleketten bunlar kovdular... Ama gene de onlara hiç kızmıyorum. Ben, bazan ne düşünürüm bilir misin? Orada olsaydım derim... Bir Kolhoz'da amele olsaydım... Ayağımda yırtık çizmeler... Ama, üzerimde baba Rusya'nın gedik yüzü... Sırtımda onun toprağı... Onun toprağı bana erkekmiş gibi geliyor. Hani sevilen bir erkek... Ona sıkıca dayanırsın... Bizde, küçük derecikler bile başka yerlerin büyük nehirlerinden büyüktür. Yahut biz öyle zannederiz... Bi-

zim memleket devlerin memleketi... İnsan orada kendisini dev gibi hisseder... Anladın mı?

— Anladım. Evet! Bir hikâye okumuştum. Gorki'den... Bir Yahudi çocuğunu anlatıyordu. Cambazmış, trapezden düşmüş. Babası da beraber düşmüş de ölmüş mü, yoksa hastanede miymiş? Çocuk evdekileri geçindirmek için yaralarına rağmen marifet gösterir, para toplar. Hikâye bu kadarlık... Ancak Gorki, bu kadar küçük bir şeyden bir unutulmaz hikâye çıkarabilir. Sonra diyor ki, şimdi büyük yaralar halinde kanayan vatanıma baktıkça bu cesaretli Yahudi çocuğunu hatırlarım... Afedersiniz madam... Ben hayvanın birisiyim... Afedersiniz...

— Hayır! Sonra!..

— Bu kadar, nasıl da düşünmedim...

— Öyle ferahladım ki... Ben size teşekkür ederim. Çoktan beri böyle ağlamamıştım... Birçok başka türlü ağladım ama... Gorki'yi biz de severiz değil mi Hatman!

— Evet!

— Biz galiba giderek Bolşevikliği de seveceğiz?

— Hayır!

— Peki, peki! Gorki'den, başka hikâyeler de bilir misiniz?

— Birçok...

— Size nasıl geliyor, yabancı mı?

— Hayır! Çok zaman bizi anlatıyor sanırım... Aynı mezhepteniz!

— Ne demek?

— O da insanları seviyor. Ben de insanları seviyorum. Bütün insanları... Fenalarını da... Böyle söylerim de bir arkadaşım var bana öfkelenir...

— O ne istiyor?

— Layık olanları sevecekmişiz!

— Kimdir bu layık olanlar?

Murat, az kalsın: "Namuslu insanlar!" diyecekti.

— Bütün iyi yürekli insanlar! dedi.

Tamara biraz düşündü.

— Galiba haklı, dedi, kendisi nasıl adam!

— Kendisi, iyi yüreklidir. Evet!

Tamara doğrulup kürküne sarıldı.

— Üşüyorum! Neden? diye safiyetle sordu.

Vezneciler'i dönerlerken Murat'ın aklında böyle bir şey yoktu. O kısacık mesafede süratle düşündü ve arabayı kahvenin önünde durdurmadı. Halbuki Fincancılar Yokuşu'nu çıkarırken bu güzel arkadaşını İhsan'a uzaktan olsun gösterebileceği için sevinmişti.

Yavaşça:

— Ben size yalan söyledim, dedi.

— Ne?

— Yalan...

— Nasıl yalan?

— Ben İstanbul'da oturmuyorum. Beyoğlu'nda oturuyorum. Sizinle beraber... Biraz daha fazla bulunabilmek için...

Sahiden korkarak baktı. Tamara düşünceli bakışlarını ağır ağır çevirdi:

— Ne güzel! diye güldü, iyi oldu. Haydi dönelim Hatman! Süratle Beyoğlu'na... Çok aceledir anladınız mı?

Dönüşte sabık Kazak binbaşısının ne kadar usta bir şoför olduğu anlaşıldı. Henüz kalabalıklaşmış yollarda sanki uçuyordu.

Şişhane yokuşunu çıkarken Murat:

— Beni Taksim'de bırakırsınız, olur mu? dedi.

— Mademki beraber bulunmaktan hazzediyorsunuz, neden mesela Şişli'de değil?..

— Rahatsızlık veriyorum. Yorgunsunuz. Üşüyorsunuz!..

— İşte gidiyoruz. Bakalım...

Otomobil, Taksim'i aynı hızla geçti. Hiçbir şey konuşulmadan Osmanbey'den Bulgar Çarşısı'na sapıldı. Üç katlı bir apartmanın önünde durdular.

Tamara, Murat'ın elini tuttu.

— Korkma! diye gülümsedi, gel! Korkma!

Üçüncü katta bir kapının ziline bastı. Bir ihtiyar kadın açtı.

Tamara, Murat'ı hâlâ elinden tutarak içeri girdi. Kadına Rusça bir şeyler söyleyip yürüdü.

Yatak odasında dişleri birbirine vurarak:

— Perdeleri indir de gece olsun! dedi. Sonra gel, beni ısıt! Donuyorum...

*

Murat, bir tıkırtı ile uyandı. Birisi kapıya yavaşça vuruyor, bu suretle uyuyanları uyandırmaktan ziyade hâlâ uyuyup uyumadıklarını kontrol ediyordu.

Sesini çıkarmadan yanında yatan Tamara'ya hayran hayran baktı. Nerede gecenin biricik şahane kadını, nerede yanağını avcuna koyarak rahatça uyuyan çıplak kız çocuğu... Uykusuzluğa, içkiye, sonra da uzun bir didişmeye rağmen yüzünde yorgunluktan eser yoktu. Bilakis canlıyken biraz çiğ olan renkler daha hafiflemiş, yüzüne vahşi bir güzellik veren yeşil gözleri kapalı olduğundan, uzun kirpikleriyle olması daha taze bir hal almıştı. Solukları sakın ve muntazamdı. Bir yabancı erkekle, kazara kalıvermek, bu kadar değersiz bir hale nasıl gelebiliyor, nasıl deriden bir milimetre içeriye işleyemez oluyordu?

Murat, odayı gözden geçirdi. Hiçbir fevkaladelik göremedi. Yalnız üç yerde kocaman kırmızı güllerden demetler vardı. Tamara'nın ziyafette böyle bir gülü Çingene kızına fırlattığını hatırlayarak: "Demek en kıymetli hediyesi!" diye düşündü.

Kadın kımıldanınca, yalnızlıktan gelen –daha doğrusu gelmeye hazırlanan– saçma fikirler yerini hemen böyle yeni bir kadınla uyanıldığı ilk sabah duyulan aptal kibire bıraktı.

Canı cigara istemiyordu. Tamara'nın saçları ne güzeldi. İpek de böyle değildi. "Pekâlâ! Umum müdür de bu yatakta, bu, şimdi bulunduğum yerde mi yattı?"

İtina ile kalktı. Acele giyindi. Cigara yakmak için çaktığı kibritin sesiyle kadın uyandı. Hiç uyku sersemliği çekmeden:

— Kalktın mı? İyi! dedi.

— Kapıyı tıkırdattılar.

— Öyle mi? Saat kaç?

— Bilmem...

— Çekmecede kol saatim var.

Murat, bulup kalktı.

— Üçe gelmiş! dedi, dinlendiniz mi?

— Tamamıyla... Şurada bir penyuvar olacak... Lütfen...

Murat ince hırkayı yuvarlayıp fırlattı. Tamara kalktı.

— Neden banyo yapmadan giyindin?

— Bilmem, canım sıkıldı. Sizi uyandırmamak için hiç kıılmıdama-
dan yatmaktan usandım.

— Pek kibarsın! Hem de yanlış düşünmüşüm! Ne zannettiğim ka-
dar küçükmüşsün, ne de merhamete layıksın!..

— Anlamadım!

— Seni acemi sanmıştım. Çıraklık, kalfalık, şurada dursun, pek
ustaymışsın. Rum kızı ne kadar sevinse azdır. Bir de “Korkuyorum”
diye beni aldatırsın!

— Hâlâ korkuyorum... Vallaha!

— Onđan değil sevgilim! Sabahleyin demek yorulmuşum! Sonra
o garip oyun asabımı bozmuş olmalı... Başkalarından esirgemediğimi
Murat'tan niçin sakınmalı? diye düşündüm. İyi mi düşünmüşüm?

— Ben de düşündüm –Murat somurttu– Müdürü umumi de bu-
rada mı kaldı acaba? diyerek...

— Evet, burada kaldı...

— Sizi sevdiğinden de bahsetti mi?

— Zannetmem! Erkekler yaşlandıkça makul olurlar. Budalalık se-
nin gibilere mahsus...

— Teşekkür ederim.

— Bir şey değil... Budalalık evet... Bazı şeyler olmasa da, pekâlâ
zevkle yaşanır olduğunu hepimiz çok sonra öğreniyoruz. Kibar adam-
dı. “Ben olgun erkeklerden hazzederim!” dedim. Bu ona kâfi geldi.

— Bana böyle bir şey de söylemediniz!

— Sahi! Konuşmaya vakit bulamadım ki... Dişlerim birbirine vuruyordu.

Murat'ın yüzündeki dalgınlığa merhametle baktı. Yanına geldi. Bir koltuğa oturttu. Kendisi de kenarına ilişti.

— Şimdi beni dinle, dedi, gördün ki bir fevkaladelik yok... Zaten hiçbirinde fevkaladelik yoktur. Fevkaladeliği biz uydururuz. Ben sana "Üşüyorum" dedim. Küçük Rum belki de "Yanıyorum!" der. Taban tabana zıt gibi görünseler de bunlar, nihayet aynı kapıya çıkar. Beraber yaşayamayacağımızı biliyorsun! Sen bir kere kıskançsın. Kıskançlık iyi şey... Lakin vatana bağlı bir şey sanırım. Buraya geldim gelmeli bizzat kendisini değil, uydurmasını bile hissedemedim. Ben senin için geçici bir sevgili bile olamam.

— Böyle bir şey istedim mi?

— Canım neden derhal öfkeleniyorsun? Konuşuyoruz. Bu konuşma seni kaybetmek istemediğim içindir. Bir kere daha gelsen belki seninle tekrar yatarım. Sonra hizmetçi evde olmadığını söyler. Bir miktar üzülürsün. Beni görmeye çalışırsın. Sonra Rum kızı seni teselli eder.

— Senden sonra hiç kimseyi, hiç kimsenin teselli edemeyeceğini sanki bilmiyor musun?

— Vay canına! Ne dehşetli söz! Yalan halbuki...

— Yalan değil...

— Daha şimdiden usandın... Sus, sus! Benden değil! Böyle konuşmaktan... Sana bir şey teklif etsem...

— Et... Haydi!

— Ben senin ablan olacağım. Sen de benim kardeşim...

— Sahiden beni bu kadar budala mı sanıyorsunuz?

— Dinle biraz! Görüyorsun ki, insan adım başında sevgili buluyor. Dün gece benim seni, senin beni bulmandan daha adi şekli de olamaz. Nasıl kolayca buluştuk. Ötekilerle de eminim hep aynı kolaylığı hissetmişsindir. Ölünceye kadar da bunun insanı can sıkıntı-

sından çatlatacak kadar kolay olduğunu göreceksin. Halbuki, kısacık bir gezinti esnasında, benim asıl neye muhtaç olduğumu pekâlâ kestirebilirdin! Sen de eminim bir ablaya şiddetle muhtaçsın.

— Doğru!.. Hep düşünürüm...

— Neden söylemiyorsun? Haydi bak bakalım yüzüme, pek fena bir abla sayılmam!

— Abla sayılmazsın! — Murat gözlerini kamaşmışlar gibi kırpıştırdı —: Hiç olur mu?

— Benim gibi bir abla, seni küçük sevgililerinin gözlerinde yükseltir. Bir şey daha söyleyeyim, mühimdir. Bu teklifi şimdiye kadar hiç kimseye yapmadım.

— Bana neden yapıyorsun?

— Seninle Rusya'dan konuşulabilir.

Murat, n'apacağını şaşırarak ve kendisinden çok yukarda gördüğü bu güzel kadına karşı aynı zamanda uçsuz bucaksız bir merhamet duyarak hızla döndü. Öylece halsiz duran güzel eli tuttu. Parmaklarını sayar gibi okşadı. Evirip çevirdi. Sonra avcunun içini iki kere öpüp yanığına bastırdı.

— Teşekkür ederim Tamara! diye fısıldadı. Bu teklifi minnetle kabul ediyorum. Anlıyorum da... Yalnız benim de bir şartım var... Bazı bazı... Ancak sen istediğin zaman... Gene bir gün dün geceki gibi üşüsek...

— Hayır! Bir daha senin yanında asla üşümeyeceğim. Kabul etsen de, etmesen de...

— Peki! Peki... Öyleyse... Bir insan, ablasını pekâlâ öpebilir... Bu da mı yasak?

— Nerenden?..

Murat başını kaldırdı. Yüzünde öpecek bir yer araştırdı. Sonra boynunu bükerek:

— Tabi ağzından... dedi.

— Dur bakayım!.. Münasebetsiz bir şey olmasın!

— Neden sizde ağızdan öpüşülürmüş. Erkekler bile...

— Neler de biliyor. Haydi, dediğin olsun... Bayramlarda... Bir seyahate giderken... Yahut dönüşte...

— Öyle şey olmaz. "Bazı bazı!" dedik ya... Haydi "Olur" de, Tamara Abla.

— Olur.

Murat kalktı. Kadına sımsıkı sarıldı. Ağızdan uzun uzun öptü.

Tamara kendisini zorla kurtararak:

— Hayvan seni! diye elinin tersini ağzına kapattı, bu nasıl şey! İstemiyorum!

— Dünyada bu kadar insafsız bir abla daha yoktur!

— Hayır! Bu şart olmayacak... Sizde de el öpmek âdeti var.

— Sahi! Az kalsın unutuyorduk. — Murat tutup elini öptü. Fazladan bir de alnına götürdü —: İşte... Bak nasıl söz dinliyorum!

Kapı tekrar tıkırdadı. Tamara seslendi. İhtiyar kadın aralıktan başını uzatıp Rusça bir şeyler söyledi.

Tamara:

— Yemek hazırmış! dedi, bir şeyler yersin!

— Tabi... Açlıktan ölüyorum.

— Sen git... Ben giyineyim...

— Olur mu? Ne var ki...

Bir hamlede kucağına aldı. Kapıya götürdü.

— Aç şunu! diye çıkıştı.

Tamara korkmuş gibi itaat etti. Tokmağı çevirdi.

İhtiyar hizmetçi, manzarayı beğenmemiş gibi suratını asmıştı. Tamara ona bir şeyler anlattı. Murat, sözünü bitirinceye kadar onu kucağında tuttu. Sonra, hizmetçiye gülümseyerek Türkçe:

— Ya işte böyle dadıcığım! dedi.

Tamara "Dadı" kelimesini Celil Bey'le otururken öğrenmişti. Rus kadınına bunu tercüme edince, kadının somurtkanlığı dağıldı. Yanakları çukurlaştıran bir gülümsemeyle kabul etmek manasına yorgun gözlerini kırıştırdı.

Tamara:

— Daha şimdiden bu haylaz oğlan evimi casuslarla doldurdu, diye şikâyete başladı, kadını derhal satın aldı. Hem de bir kapık vermeden...

Yemekten sonra bu sokakta bulunmuş kocaman erkek kardeş şerefine Madam Nezvanda votka getirdi. Kadehleri doldurdu. Fakat içmelerine müsaade etmedi. Bir aralık kayboldu. Nihayet elinde, bir küçük gümüş tepsiyle göründü. Bunun içinde iki mini mini tabak, tabakların birinde tuz, birinde ekme lokmaları vardı.

Tamara bunları görünce ellerini çırpıtı:

— Haydi Murat, dedi, şu iyi dadıyı bir kere öpünüz!

Murat, ihtiyar kadını çırpınmalarına aldırmandan yanaklarından ayrı ayrı öpmeden bırakmadı.

Tuza batırıp birer lokma ekme yediler. Üstüne üçer kadeh votka içtiler.

Murat, müsaade istedi.

— Öpeyim abla! diye gülümsedi.

— Bugünkü tayın tamam! Her pazar gecesi senin için evde olacağım.

— Teşekkür ederim.

— Küçük Rum kızıyla beraber gelmezsen kapı açılmaz. Başka arkadaşlarını da getirebilirsin. Bilhassa bahsettiğin şairi görmek isterim.

— Olur. Ne iyisin!

Kapıdan çıkarken elleri göbeğinde duran Madam Vanda'nın:

— Dadıcığım! diye yanağını okşadı.

Sokağa çıkınca derin derin nefes aldı. Kıymetini henüz takdir edemediğine emin olduğu dehşetli bir şey kazandığı için mesuttu.

Tramvaydan Galatasaray'da indi. Bir çiçekçiye uğradı. Kırmızı güllerden kocaman bir buket yaptırdı. Adresi rehberde bulup derhal gönderilmesini emretti.

Yazıhanede kimse yoktu. Ertesi günkü dosyaları hazırlarken Safo:

— Bonsuvar! diyerek içeri girdi.

— Geldin mi? Aşkolsun!

— Dün gece nasıl geçti? Çok içtin mi? Bakayım yüzüne...

— Dün gece fevkalade geçti ruhum! Sana bir abla kazandım ki...

Boynuna bir kere sarılsan bir daha ayrılamazsın!

— Nasıl abla?

— Göreceksin... Pazar gecesi davetliyiz. Seni bekliyor. Otursana...

Şunları bitireyim çıkarız!

Dosyaları çantaya yerleştirdi. Sevinçle ellerini ovuşturdu. Oturup uslu uslu bekleyen Safo'nun yanaklarını iki eliyle tutarak başını kaldırdı. Alt dudakıyla çenesinin arasını hafifçe koklar gibi öptü.

— Bu gece beraberiz! dedi, annene haber mi gönderirsin?

— Olur. Zaten biliyorlar.

— Sana sakın kızmasınlar.

— Evvela biraz kızdılar. Sonra baktılar ki çaresi yok...

Murat, kızı tekrar ve aynı surette öperken telefon çaldı.

— İşte umulmayacak bir hayırlı haber! — Üç kere daha öptü —:

Beklesinler efendim!

— Şuna bak canım...

Madam Tamara telefon ediyordu.

— Sana demin ne kibarsın!.. dedim ama, bunu laf olsun diye söylemiştim. Sen halbuki, asla kibar görünmezsin! Bilakis sarhoş bir mujik kadar kabasın. Ama ruhun kibar sevgili Murat! Güllere ne kadar sevdiğimi tasavvur edemezsin! Seni telefonda bulamasaydım bilmem ki ne yapardım! Kırmızı gülleri sevdiğimi nereden kestirdin?

— Rus milleti değil misiniz? Beyazınız bile kızıldan hoşlanır, bilmez miyim?

— Yanlış tahmin ederek bu kadar isabetli davranmak sana mahsustur. Mersi canım...

— Peki! Şimdi bizi burada kim dinliyor bil bakalım?

— Dur! Bileceğim!.. Bilinmez mi? Benim küçük gelinimdir mutlaka!

— Aferin Tamara Abla!

— Ver şunu telefona... Ver şu aşifteyi...

Safo korkarak yaklaştı. Çekinerek:

— Alo! dedi.

— Ah, ne ses! Seni şeytan yumurcak seni! Böyle nazlı nazlı konuşarak mı benim tosun gibi kardeşimi baştan çıkardın!

— Ben çıkarmadım efendim!

— Şimdi anlarım! Söyle bakayım! Kimim ben?

— Siz mi? Siz dün gece Murat'ın bulduğu güzel ablasınız!

— Sahiden şeytan! Her şeyden haberi var. Peki "Güzel abla" olduğumu nerden biliyorsunuz?

— Murat söyledi.

— Zavallı kızım! Şimdi anladım ki sen Murat'ı değil, Murat seni baştan çıkarmış. Ben ne güzelim, ne bir şey! Bir ihtiyar kadıncağızım.

— İmkân yok Murat yalan söylemez!

— Pazar gecesi geliyor musunuz?

— Evet!

— İşte o gece görürsün! Bakalım ömründe böyle bir kocakarıya rastladın mı? Murat'ın ağzını benim yerime öp!

— Teşekkür ederim efendim.

— Haydi oradan terbiyesiz!..

Safo telefonu gülerek kapadı.

Murat:

— Ne dedi? diye sordu.

Safo:

— Bir emri var. Gel bakayım!.. diyerek Murat'ın boynuna sarıldı.

Dördüncü Bölüm

Batak

1

Murat, icra memuru ile mübaşiri otomobile bindirdiği sırada yağmur da başlamıştı.

İcra memuru –daha doğrusu icrada staj gören yeni hukuk mezunlarından birisi– Tufan Bey:

— Oh be birader, dedi, biraz serinleriz. Neydi bugünkü cehennem!

İhtiyar mübaşir Ahmet Efendi:

— Temmuzdur, hükmünü icra eder, diye cevap verdi. Biz insanogluyuz, bir vakit şükretmesini bilmeyiz! Kış olur “soğuk” deriz, yaz olur “sıcak”...

— Canım Ahmet Efendi, ilkbahara bir şey dediğimizi duydun mu?

— Duymaz olur muyum! Onun şikâyetçisi bizim Köroğlu! “Aman bu nasıl güneş! Aklanıyorum. Sırtımı ısıtacağına, ayağımı donduruyor,” diye ağlar.

Murat, eskiden beri düşündüğü bir şeyi söyledi:

— İnsan pek zengin olmalı. İlkbaharı dünya üzerinde hep takip etmeli...

Tufan Bey, başka bir şey düşünüyor olmalı ki:

— Anlayamadım! dedi.

— Kışa yakın Mısır’a gitmeli... Tam karakışta Afrika içlerine... Baha-

ra doğru İskandinavya'ya geçersin. Öyle ki... Bütün ömrün baharda...

Mübaşir Ahmet Efendi içini çekti:

— Ondan da bıkkılır Murat Efendi! Sen insanı bilir misin? Hakta-ala'nın her işinde bir hikmet var. Kışı kış yaratmış, yazı yaz... Hepsi lazım...

Sokaklar, binaların cepheleri kararmış, köşe hatları keskinleşmişti.

Tufan Bey:

— Polis ister mi? diye sordu.

Mübaşir Ahmet Efendi:

— Polis her zaman lazım, dedi. Polis kısmını Rabbim "maşa" hesabı yaratmış. Pislige sürünmemek istersen, polisi yanına alacaksın. Müzekkereyi unutmadın ya?..

— Müzekkere hazır... Lakin karşı gelemezler sanırım. İki tane karıymış. Öyle değil mi Murat Bey?

— Ben görmedim. Mal sahibi söyledi. İki tane karıymış.

Mübaşir Ahmet Efendi:

— Öyleyse dört tane polis lazım, dedi, iki karıyı iki, üç polis zapt edemez. Biz neler gördük bu meslekte... — Sesini alçalttı —: Rey karılara geçeli kan milletine güç mü yetiyor?

— Şimdi rey karılarda mı?

— Bilmez gibi, hay Tufan Bey. Beni gene kötü söyleteceksin! Tövbe estağfurullah... Bizim gençliğimizde karı milletinin birisini bir işe şahit götürdüler mi kocası bir kere üçten dokuza şartedip boşardı. Bir daha da kimseler almazdı. "Herifteki surat mahkeme duvanı!" lafını sen hiç işitmedin mi? Kan mahkemeye girdi mi, alın damarı çatladı sayılır. Biz böyle duyduk. Lakin sen zamanı görüyor musun? Bacak kadar kızlar adliye memuru oldu. Hele bizim sarı daktilo arada bir: "Ahmet Efendiciğim acele bir iş var. Bir bardak su lütfeder misin?" demez mi, bir kere ölür tekrardan dirilirim. Vaktiyle "Kandan hâkim varmış bir ölünüz de" deselerdi "Haydi işi ne! Latif gerek! Sen beni o derece şaşkın mı belledin?" diye küserdik... Demek ki Rabbim "Ya, öyle mi? Madem siz erkekliğinizi bilmediniz! Size ben bir bela vereyim ki..." dedi.

— Bizden iyi çalışıyorlarmış... Öyle diyorlar!

— Elbette... Sen onların yaradığı işe yarayabilir misin? Tövbe ya-rabbi!

— İşte gördün mü? Benim sözüme ne çabuk geldin... — Tufan Bey Murat'a sordu —: Bari karılar güzel şeyler miymiş?

— Bilmiyorum.

Mübaşir Ahmet Efendi somurttu:

— Güzel olsalar, Hacı Hüsamettin Efendi zengin papazı icraya ve-rir mi? Fukaradırlar...

— Fukara oldukları, kirayı vermediklerinden belli. Ben güzelli-klerini sordum.

— Ben de fukaralığı, çirkin olduklarından söyledim.

— İyi... Zira ben güzel kadın oldu mu, vazifeyi bir türlü yapamı-yorum.

— Dizlerinin bağı mı çözülüyor?

— Yalvarınca dayanılır mı Ahmet Efendi...? Hani geçen ay Kurtu-luş'taki haciz... Aklında mı? Ne karıydı Rum karısı...

— Rum karısına acıya mı bildin!.. Dedim ya kıyamet alametleri... Aslan gibi bir babayiğit şuraya yıkılsa da bir yudum su istese veren bulunmaz. Behey namussuzlar! Nasıl da haber aldınız. Bizim memle-kette kel akbabalar da leşe böyle koşuyor. Daha karyolanın topuzuna el uzatmadan evin içi, bizim icra dairesine döndü. Bıyıklısı, sakallısı... Cüzdana davranan... Keseye hamle eden... Karının borcunu dakika-sında ödediler. Alçak karı! O kadar oynasın varmış, kirayı zamanın-da neden vermezsin? Sonra, senin kapına icra memurları dayanmış, adam ele karşı, gösterişe giderek biraz ağlar, utanır! "Neye geldiniz?" dedi. "Haciz kararı var!" dedik. "Haciz değil ya İsa Peygamber'den ki-tap getirtse o kızıl suratıyla tırnağımın ucunu koklatmayacağım! Öy-le mi zannediyor!" dedi. Bir de mal sahibine çamur atacak! "Biz yani efendiyi biliriz! Yağma yok!" diyecek oldum. Çenemi okşadı da: "Sen nerden bileceksin babacığım?.. Şu duvarın dili olsa da nasıl yalvardı-ğını, ayaklanma nasıl kapandığını söylese..." dedi. "Köpeklere veririm

de... Mal benim değil mi?" diye hitamında bir de gülmesin mi? Polis, bekçi, götürdüğümüz yediemin, bu Tufan Bey, bel bel bakmaya başladılar. Sanki orospu eşyası değil peygamberin mirası... Bereket zam-paralar yetişip hesabı gördüler de... Bugün gene öyle olur. Görürsünüz! Devir kahpe devri! Dişi kelbi boğan bulunmuyor...

Tufan Bey'in babası Sivas'ta çiftlik sahibiydi. Lakırdı arasında, aldığı maaşına hamdolsun bakmadığını söyler. "Yoksa açlıktan ölürdük ağa! Arkadaşlar nasıl geçiniyor ben doğrusu şaşıyorum. Allah muinleri olsun!" derdi. Murat'a gülümsedi:

— Lakin dişi kelp diyor ama bir görmeliydiniz Murat Bey... Madam da hani madamdı. Zaten herifler koşup gelmeseydi "Sonra görüşürüz!" diyerek ben çıkarıp verecektim. Öylesine mal... Zaten bir kere başımdan geçti. Gittim baktım ki bir ana, bir kız! Anası ihtiyar... O ihtiyar karı, o kızı kaç yaşında doğurmuş. Aklım ermedi. Günahı boynuna... Kız on üç yaşında ancak var... Söylesene Ahmet Efendi nasıldı?

— Evet... Fena değildi.

— Hey yarabbi! Afet canım... Karacaoğlan'ın petekte bal dediği... Çaresiz bir araba çağırttık. Eşyaları bizim pansiyonda bir odaya attık. "Siz misafirim sayılırsınız! Buyrun şu on lirayı alın da akşama öteberi hazırlayın. Kapkacak lazımsa madam verir" dedim. Akşama bir sofraya kurmuşlar. Sofra namına layık... Geç vakte kadar Allah ne verdiyse demlendik. Ne dersin? Ayakta duramayacak gibi görünen kocakarı, rakı faslında az kaldı bizi devirecekti. Bereket sonunda insafa geldi besbelli. "Ben yatayım siz keyfinize bakın!" dedi. İşte ben Rum milletinin marifetini o gece o on üç yaşındaki kahpede gördüm. Lakin ne kadar zorladıysam razı olmadı. Günahı boynuna! "Kızım" dedi dayattı. Elini tutsan gözlerini kaydırıp keyfinden bayılıyor. Lakin o işe geldi mi de zıplayıp kalkıyor. Sabaha kadar uğraştım. Yalvardım. Paraları çıkardım. Nuh, dedi, peygamber demedi. Nişanlısı varmış. Belki imana gelir diyerek bir ay misafir ettim. Pansiyoncu karıya para vaat ettim. O da, Allah razı olsun uğraştı. Ne diller döktü. Aah! Sabaha kadar koynumda yatıyor da... Peder mutaassıp olmasa nikâhlayıp götü-

receğim... Bizi vilayet sınırına uğratmaz. Harçlığı keser. İşin yoksa it gibi sürün... Maaş gözle ki karın doyurasın... Aradan şu kadar zaman geçti. O tadı bulamadım...

Tufan Bey, gözleri biraz şehlalaşmış olduğu halde, kalın dudaklarını yaladı. Murat, bir tahliye meselesinin bu kadar akla gelmez cep-heleri olabileceğini hiç tahmin etmemişti. Avukat kâtipliğine başlayalı dört ayı geçtiği halde ancak bir kere hacze gitmiş, "haciz" denilen kanuni müeyyidenin hayal ettiği kadar feci olmadığını görmüştü. Bazı eşyalar yazılıyor, birisine yediemin sıfatıyla sözde teslim edilerek gene yerli yerinde bırakılıyordu. Gittikleri yer bir garajdı. Sahibi, kös dinlemiş, cenkten çıkmış bir herif olduğundan âdeta geldiklerine sevinmiş denilebilirdi. Kahve bile ısmarlamıştı.

Hayret Bey'in eski müşterilerinden olan Hacı Hüsametdin Bey'i de gözünün önüne getirdi. Hacı lakabı, kendisini tanımayanları evvela aldatıyor, ayağı poturlu, lapçın kunduralı, sırtı cüppe bozuntusu pardösülü, başı melon şapkalı bir tip düşündürüyordu. Halbuki, son derece kibar, mütevazı, gayet şık giyinen, güler yüzlü bir adamcağızdı. İstanbul'un muhtelif yerlerinde irili ufaklı 30-35 mülkü olduğunu Hayret Bey'den işitmişti. Bunların getirdiği icar bedelinin onda birini dahi harcayamayacağı belliydi. Bekârdı. Üç kere evlenmiş, üçünden de çocuğu olmamıştı. Emlak adedinin böyle kabarması, yarıdan fazla karı mirasındandı.

Kalyoncukolluğu'nda karakola uğrayıp bir polisle bir bekçi aldılar. Kahveden mahalle muhtarını da çağırttılar. Ayrıca eşyaları taşımak üzere iki de küfeci bulundu. Yenişehir'in ilk bakışta çıkmaza benzeyen dar sokaklarından birinde dört katlı kâgir bir binanın önünde inip otomobili savdılar.

Binanın kapısı açık duruyordu. Her katta iki daire vardı. Tahliye edilecek kısım üçüncü kattaydı.

Mübaşir Ahmet Efendi "bismillah" diyerek zili çevirdi.

Neden sonra ürkek bir ses, bir İstanbul hanımının tadına doyulmaz Türkçesiyle:

— Kimdir efendim? diye sordu.

— Aç!

Kapı açıldı, ince uzun bir yüz, kalabalığa evvela hayretle, sonra dehşetle baktı.

— Kimi aradınız?

— Cahide ile Sacide... İki kız kardeş... Burası değil mi?

— Burası... Evet!.. Ne var efendim?

— Biz icradan geliyoruz. Tahliye kararı var. Evi tahliye edeceğiz...

— Aman yarabbi!

Muhtar öksürerek araya girdi:

— Ben size vaktiyle söylemiştim. Olacağı buydu! Bir çare bulalım demiştim.

— Rıza Efendi... Siz biliyorsunuz... N'apabilirdik. Bekliyoruz. Mutlaka para gönderirler... Kabil mi efendim?

— Çaresi kalmadı. Baksanıza beyler gelmişler. Ellerinde usulü da-iresinde karar mevcut...

İçerden hırçın bir ses:

— Nedir o? diye sordu.

— Aman yarabbi! Aman yarabbi!

— Nedir o canım?

— Hiçbir şey... Muhtar Rıza Efendi gelmiş... — O zamana kadar, erkeklerden sakınıyordu. Artık sakınacak bir şey kalmamış gibi kapıyı bıraktı —: Bir çare bulmalıyız Rıza Efendi... Biliyorsunuz!..

Sırtında, hava pek sıcak olduğu halde, yünden örme kalın bir entari vardı. Bazı yerlerinin havı dökülmüş, bazı yerleri ayrılmıştı. Saçları şakaklarında kırçillaşıyordu. Yüzü Murat'a, uğradığı dehşete rağmen munis ve kibar geldi.

— Neredesin Sacide?

— Geliyorum abla! Şimdi n'olacak? — Sesi kısılmıştı... Hepsinin yüzüne biraz korku, biraz yalvarış ve biraz da nefretle bakıyordu —: Rıza Efendi, daha bir hafta beklemeli... Bir haftacık... Biliyorsunuz... Ablam hasta...

— Biliyorum. Kaçınıcı bir hafta Sacide Hanım...

— Evet... Haklısınız... Evet...Telgraf çektik... Olmazdı böyle...

Hasta mıdır? Öldü mü?

Murat bir şeyler araştırarak, çaresizlik içinde Tufan Bey'e baktı.

İcra memuru:

— Vaziyet şudur hanımefendi, dedi, şu anda yapılacak hiçbir şey yok! Mesele kirayı vermek meselesi değil, gayrimenkulu tahliye meselesi... Bu hususta icra kararı çıkmış. Biz infaza mecburuz. En iyisi, bir araba getirtelim... Muvakkaten.

— Araba parayla gelir beyefendi... Birkaç gündür yalnız kuru ekmek yiyoruz. Ablamın ilaçlarını bile yaptıramadık. Sabaha kadar beni uyandırmamak için yorganın altında kıvranıyor. İki ayağında da filibit var.

Gene hırçın ses:

— Sacide! diye bağırdı.

— Geliyorum abla! Telaşlanmayın!.. — Sonra sesinin şefkatli tonunu değiştirerek yalvardı —: Bir dakika... Kendisini hazırlamalıyım... Kendisini bu hacaletе... Değil mi efendim?

— Peki! Bekleriz. Lakin daha fazla geç kalmayalım. Sizin için söylüyorum, akşam oluyor.

Açık kapıdan antre görünmüştü. Burası çırılçıplaktı. Su ısıtıldığı belli olan, isten simsiyah olmuş bir gaz tenekesiyle bir süpürgeden başka hiçbir eşya görünmüyordu.

Erkekler, –Böyle işleri çoktan beri kanıksamış olan mübaşir Ahmet Efendi bile– cenaze bekler gibi başlarını önlerine eğmişlerdi.

Neden sonra Muhtar Rıza Efendi:

— Düşmez kalkmaz bir Allah, dedi, insan “Ne oldum? dememe-li, ne olacağım?” demeli. Bunlar da vaktiyle hanedan yerin evladıymışlar. Yatalak olanı hiç evlenmemiş. Berikinin kocası nedense intihar etmiş. Bir erkek kardeşleri var... Anadolu'da bir yerde memur galiba... Onun gönderdiği ile bir de Sacide Hanım'ın ördüğü dantelalarla geçinirler. Şu zamanda dantelayı kim ördürecek? Para da gelmez

oldu... — Muhtar birden öfkeleni —: Yahu ne olmuşuz? Yezit, firavun olmuşuz! Gâvur bakkal hatırımızı saydı da krediyi kesmedi. Hacı Bey'e o kadar yalvardım. "Etme! Birkaç zaman daha otursunlar!" dedim... Var bizim başımıza gelecek ya...

Hasta hemşirenin sesi birdenbire bir çığlık halinde duyuldu:

— Nasıl olabilirmiş? Nasıl? Burası dağ başı mıdır? Burası!..

— Yavaş rica ederim sinirlenme... Bunlarda bir şey yok ki... Bunlar da emir kulu...

Bu "emir kulu" sözü muhtarın şakaklarına sanki çekiçle vuruldu. Kemikleri çatlatarak gömüldü. Ve bir daha hiç oradan çıkmadı. Ne zaman, kimin için olursa olsun duyar duymaz, hep bu tahliye gününü hatırladı.

— Hayır böyle bir kanun yoktur! Senin aklın ermez. Her şeye hemen inanırsın. O hacı olacak namussuzun bir düzeni!..

— Muhtar Rıza Efendi...

— Allah hepsinin belasını versin... Nerde benim değneğim? Çağır şunları... Çağır diyorum.

Sacide Hanım, oda kapısını açtı. Özür dileyen bir gülümsemeyle:

— Lütfen gelir misiniz? diye yalvardı.

Murat:

— Hepimiz dolmayalım, dedi. Muhtar efendi, Tufan Bey, geliniz...

Odada ilk göze çarpan, demirleri çarpuk, boyaları dökülmüş bir lake karyola oldu. Üzerindeki yorgan, lime limeydi. Ortada bir yuvarlak masa vardı. Bunun üzerinde —Elektrik cereyanı çoktan kesildiğinden olmalı— bir beş numaralı lambayla bir dikiş sepeti duruyordu. İki pencereden birisinin iki camı yerine gazete kâğıdı yapıştırılmıştı. Karyolada, hemşiresinin aksine şişman bir kadın, kalkmaya davranıyordu.

Murat:

— Rahatsız olmayın rica ederim, diye manasız bir surette lafa başladı. Bey icra memurudur.

— Böyle bir kanun olur mu? İki muinsiz kadını hangi kanun, ne

suretle on parasız sokağa atabilirmiş? Buna kim ne cesaretle karar verebilir?

— Size usulü dairesinde tebligat yapıldı, mühlet verildi.

— Bize mühlet verildi. O namussuzun evinde isteyerek mi oturuyoruz zannedilir? Bize mühlet verildi, para verilmedi. Biz burada iki senedir oturuyoruz. Paramız olduğu müddetçe aybaşını bir gün geçirmeden kirayı verdik. Şimdi yedi aydır veremiyoruz. Diğer odalara kiracı aradık. Bulamadık. Biz dolandırıcı mıyız? Mühlet verilmiş... Pe ki bunca sene evinde namus dairesinde kiracılık edenleri o namussuz cebren çıkarıyor da, bizi kim kabul edermiş? Bunu hiç düşünen olmadı mı? O kararı her kim verdiyse...

— Kanun hanımefendi...

— O kanunu yapanlar bunu nasıl yazdırabilmişler! Hayır! Bir yere gidecek değilim... Bizi öldürmeye de karar vermediler ya... Verdilerse... Pekâlâ... Öldürünüz...

— Hanımefendi! Biz emir kuluyuz. — Sivas ağasının oğlunda azamet namına bir şey kalmamıştı —: Aldığımız emir sizi buradan çıkarmak. Yerine getirmesek mesul oluruz. Bu sebeple icabında zabıta kuvveti de kullanacağız.

— Bize karşı mı? İki kimsesiz, hasta kadına karşı öyle mi?

— Ne yapalım? Kanun kadın-erkek ayırmamış. Benim hiçbir selahiyetim yok. Bana "Git şu hükmü yerine getir!" dediler.

— Selahiyetiniz yok demek? Bunu söylemeye utanmıyor musunuz? Şunlara bak! Hepsi de sözüm buradan dışarı, erkek! Tuu Allah belanızı vermesin!

Murat, büyük bir şaşkınlık içinde, âdeta sevinç duyduğunu hissetti. Kadın doğru söylüyordu. Dünyada hiçbir erkek en ağır hakareti şu anda onların –bilhassa kendisinin– hak ettiği kadar hak edemezdi.

Sacide Hanım:

— Abla! diye yalvardı.

— Kalıbınızdan utanınız! Hepsi de bir olmuşlar. Hani bakayım? Belki de silahlanıp gelmişsinizdir.

— Afedersiniz hanımefendi! Kanuna karşı hepimizin boynu kıldan ince. Bize hakaret etmeye de hakkınız yok. Bir başkasının evinde onun rızası hilafına kira da vermeden oturulur mu? Herkes böyle yapsa...

— Bunlar boş laf! Biz n'apacağız? Siz asil onu söyleyin.

— Orası beni alakadar etmez!

— Sizi Hacı Hüsamettin olacak namussuzun evini boşaltmak alakadar ediyor da, bu evden sokağa atacağımız insanların ahvali nasıl alakadar etmiyor? Bir de...

Murat:

— Bakınız hanımteyze! dedi, bütün bu sözleriniz haklı. Hakaretinizi şahsen bir nevi minnetle kabul ediyorum. Hepimiz namussuzluk ediyoruz. Bunu şu andaki kadar katiyetle hayal edemezdim. Sizin haklı oluşunuz gibi benim hakkınızı teslim edişim de hiçbir işe yaramıyor. Bir teklifim var. Ben Hacı Hüsamettin dediğiniz namussuz herifin avukatının kâtibiyim. Sizi sokağa atmak kararını çıkartabilmek için dört aydır icra dairesinin eşigini aşındırıyorum. Bunu ayda otuz beş lira verecekler diye yapıyorum. Emin olun bu paraya sahiden muhtacım. Ben sizi sokağa atacak muameleyi bitirmeye nasıl mecbur sam, kapıdaki polis de...

— Polis mi var? Deli olacağım!

— Evet, kapıdaki polis de bu işi cebren yapmaya mecbur. Şu anda mevcut kanunu da değiştiremeyiz! Bu işleri biz yapmazsak, aynı miktar paraya muhtaç insanlar sürüyle dolaştıkları için yerlerimiz boş kalacak değildir. Nitekim, ben bu kapıyı buluncaya kadar aç, sefil, bir buçuk sene dolaşım. Şimdi size şunu teklif ediyorum. Afedersiniz! İnanmanızı rica edeceğim, bir cihet daha var ki ben ancak dört buçuk aydan beri avukat kâtibiyim. Bir kahvenin üstünde pis bir odada otururum. Yatağım ayakları gevşemiş, iki eski masanın üzerine serilir. Eğer başımı sokacak bir tek odam olsaydı, içinde bulunduğumuz bu sefaletle –ki başka birçoklarının da şu anda başlarındadır– esaslı bir faydası olmamakla beraber, size memnuniyetle, memnuniyetle ne demek?.. Minnetle verirdim. Yok. Odam da yok, dünya üzerinde ak-

raba namına kimsem de yok... Size on lira borç verebilirim. Bunu lütfen kabul ediniz. Bir araba bulalım. Bu rezil iş, sizi daha fazla üzmeden burada böylece bitsin! Şimdilik bir ahbabınızın evinde birkaç gün kalırsınız... Üç dört liraya bir oda bulunur. Hemşireniz hanımefendi dantela yapıyorlarmış. Bazı zengin tanıdıklarım var. Onlara bahsedeceğim. Benim annem de asker dikişi dikerdi. Beni okutabilmek için gece gündüz böyle lamba ışığında çalışırken verem oldu. Öldü. Sefil teklifimi kabul etmenizi tekrar istirham ederim. Zaten akraba sayılırsınız... Asıl akraba...

Kadın şaşkın şaşkın bakakalmıştı. Sacide Hanım sakin bir sesle ağlıyordu. Rıza Efendi:

— Allah senden razı olsun! diye gözlerini kuruladı.

Murat'ın on lirasının yanına beş lira da Tufan Bey koydu.

Acele bir araba getirttiler.

Murat, ömründe bir daha böyle tıklım tıklım sefaletle dolu bir başka araba daha görmeyeceğine emin olarak arkalarından baktı.

Isten simsiyah olmuş teneke son defa tıngırdadı. Yaysız araba, üzerindeki kadınları, onlara öfkelenmiş gibi sarsarak köşeyi döndü. Kayboldu.

Apartman kapısını insafsızlığın üzerine dikkatle kilitlediler. Anahartarı, mal sahibine vermesi için muhtara teslim ettiler.

Bir kanun hükmü yerine getirilmiş, bir sürü emir kulu vazifelerini yapmışlardı.

Otomobille dönerken Murat iki defa üst üste ve yüksek sesle:

— Bu ne biçim iş? diye sordu.

Vakanın esasından habersiz olan Mübaşir Ahmet Efendi:

— Yok! Doğrusu kibar kadınlarmış, dedi, işte hanedan yerin evlatları diye bunlara derim. Lafı ikiletmediler. Hattâ, daha evvel tahliye edip işi bu kerteye getirmeseler daha iyiydi ya... Kan akli işte... Gittiler selametle... Hacı Hüsamettin Bey'den bahşişi hak ettik. Göreyim seni Murat Efendi... Biraz eli ağırdır. "Sonra keyfine!" dersin. Korkar. Hacı'yı ben bilmez miyim?

Keyifli keyifli gülüyordu.

Tufan Bey neden sonra:

— Arkadaş sen bu gidişle sermayeyi kediye çabuk yüklersin, dedi, ne olacak! İstanbul çocuğusunuz! Yüreğiniz yufka! Şimdi bu iş oldu gitti! Helal olsun! Lakin o kahpeleri bir güzel arasaydım, kirli çıkın içinde nice küflü altınlar çıkarırdım... Biz nelerini gördük...

— On üç yaşında Rum kızının kirli çıkını var demezsin!

— Yahu! Kiminin parası, kiminin duası demişler. Ne yapalım şimdilik? — Bir şey hatırlamış gibi durakladı. Kırmızı yanaklı ablak yüzünü astı —: O öfkeyle ağzından günah çıktı. Tövbe et de köpeklerle ekmek doğrayıver...

— İyi hatırlattın, sahi!

Murat, sigarasını paketin üzerine öfkeyle vurdu.

Memurları adliyeye götüreceği için şoförün ücretini Sultanahmet'e kadar hesaplayıp verdikten sonra kendisi yazıhaneye gitmek üzere Karaköy'de otomobilden indi.

Daha ilk adımda, iki mühim hususu unuttuğunu anlayarak suratını astı. Boğazkesen'den dolaşıp Safo'ya uğramayı, mahalle bakkalının çırağını yollayarak sıhhatini sordurmayı kurmuştu.

Kız, üç dört günden beri apansız hastalanmış yatıyordu. Ustası, mühim bir şey olmadığını, soğuk aldığını söylemişti. Zaten son zamanlarda sıhhatinin iyi olmadığı, yüzünden de belliydi. Benzi uçuk, iştahsız, somurtkan görünüyordu. O kadar ki, bir aydan beri portresini yapmaya başlayan Süheyla'nın annesi bir aralık Murat'a:

— Halini beğenmiyorum! Eski renkler, eski mana yok! Çalışmak bile zor oluyor. Bir doktora baktırsanız iyi edersiniz, demişti.

Dün az kalsın kapağa dayanacak:

— Ben Murat'ım! Safo'yu görmeye geldim! diyerek içeri girecekti. Kızı hasta düşünmek canını sıkıyor, yanında bulunamadığı için kendisini kabahatli sayıyordu. İş bulur bulmaz defalarca karar verdiği halde, münasip bir evde, münasip bir oda bulamamış, nihayet Şahap bir gün kendisine haber vermeden eşyaları eve götürmüştü.

Orada üç bekâr erkek de pek rahattılar. Üçü de yemeklerini dışarda yiyorlar, ancak yatmaktan yatmaya eve geliyorlardı. Bir komşu kadını ufak bir ücrette temizlik yapmakta, aydan aya bir de yardımcı bularak çamaşırı yıkamaktaydı. Üçünde de birer anahtar vardı. Bazan günlerce karşılaşmadıkları oluyordu.

Tahir Bey de karısının ölümünden beri gözle görülür şekilde çökmüştü. Eski şakacılığından eser kalmamıştı.

Murat, "Dünya kederli! Halbuki bazan da ne kadar neşeli oluyor!" diye düşündü.

Unuttuğu ikinci nokta, demin sokağa attıkları kadınların adresini almak, yahut onlara yazıhanenin adresini vermektir. Dantela işinde Fatma'nın, Süheyla ile Mualla'nın, Şaziment Hanım'ın hattâ Adalet Hanım'la Kadriye'nin, Şarlot'un, Tamara Ablanın belki yardımları dokunabilirdi.

"Bir lakırdıyı fırlatıp atıyoruz, dedi, sonra arkasından gitmeyi unutuyoruz. Palavracı olduk galiba! Hem de samimi bir palavracı ki, alçaklıkların en tehlikelisi..."

Patronlar henüz gelmemişlerdi.

Kılıksız ve hasis milyoner Mösyö Samoil, odabaşı Hüseyin Ağa'nın altına verdiği bir arkalıksız iskemleye sabırlı bir yüzle oturmuş bekliyordu. Ayağının dibinde üç tane büyücek paket vardı. Her akşam böylece evinin ihtiyacını yüklenmek âdetiydi. Her şeyin en iyisini toptancı fiyatına alabilmek için mutlaka Balıkpazarı'na kadar gider, sonra oradan yaya olarak Kuledibi'ne çıkardı. Evindeki döşemenin değme saraylardakinden daha kıymetli olduğu söyleniyordu. Murat, "Şu halde herifin garazı, kendi canına!" diye karar vermiş, günden güne müşahadeleri bu kanaatini kuvvetlendirmişti.

— Merhaba Samoil Efendi! diye zorla gülümsedi.

— Merhaba Murat Efendi? Nerede beyler?

— Kimbilir! Ben adliyeden gelmiyorum. Buyrun yukarıya... Bekleriz. Hüseyin Efendi bize iki tane şekerli kahve yap!

— İstemezdi be kuzum! Hep zahmet edersiniz...

— Bir kahve borcumuz!

Canı kahve istediği halde, hasisliği içmesine müsaade etmeyen bir milyonere böylece kahve ısmarlamak, onu kısacık bir müddet için bile olsa mahcup etmek Murat'ın hoşuna gidiyordu. Mamafih Samoil Efendi ile iyi ahabatılar. Birbirlerini seviyorlardı.

Murat, yazıhaneyi açıp misafirlerine yol verdi. Kahveler gelince bir de cigara uzattı.

Önüne bir kâğıt çekip imzasını atmaya başladı. Bu onda en büyük can sıkıntısının en kestirme deliliydi.

Samoil Efendi bir müddet sustu. Sonra yavaşça sordu.

— Bir şeye canınız sıkılmış! Nedir?

Murat, evvela baştan savma bir cevap verecekti. Sonra Samoil Efendi'nin Hacı Hüsamettin Bey'i tanıdığını, bizzat kendisinin de Hacı Hüsamettin Bey ayarında emlak sahibi bir adam olduğunu düşündü. Meseleyi, bitaraf olmaya çalışarak, pek de ehemmiyet vermemiş gibi anlattı. Sonunda:

— Ben yapamam sanıyorum, dedi, o kadar emlakım olursa... İki odasında da iki fukara barınsın derim. Hiç değil, onları sokağa atmak için icra memurunu, yani cebri vasıta edemem. Ne dersiniz?

Samoil Efendi, her şeyi çekinmeden herkese söyleyecek kadar zengindi. Fakat etraflıca bilmediği bahislerde gülümseyerek susmasını da iyi beceriyordu. Bu meseleyi derinlemesine tahlil etmiş gibi, elini masaya koyarak konuşmaya hazırlandı:

— İnsan acır! dedi, herkeste merhamet vardır. Lakin gözüyle görmeyince acımak başka türlü oluyor. Hacı Hüsamettin Bey, vakanın böyle cereyan edeceğini bilmez mi? Bilir elbette... İnsan, tahliye kararını kirayı her ay tırnak veren kiracı aleyhine çıkartmaz. İsterse randevuevi işletsin. Nitekim iki apartmanın iki katında da meşhur randevucular otururlar. Oturduğu evin kirasını vermeyen bhusus iki tane ihtiyar kadını tahliye etmek, onları sokağa atmak demektir. Hacı Hüsamettin Bey bunu bilerek yapar ama, gözü görmediği için üzerindeki tesiri sizin üzerinizdeki kadar şiddetli olmaz. Belki de bu sebeple

bu kadar küçük bir işi avukata veriyor! Benim de birkaç parça emlakim var. Kiracılar hakkında tahliye kararı alıp icra marifetiyle çıkarttığım olmuştur. Ne yapalım?

Murat, kendisini o kadar haklı buluyordu ki, lakırdıyı açtığına pişman olmuştu. Yorulmuş gibi:

— Ne yapalım olur mu? dedi, parasız insanları, hiçbir gidecek yerleri olmadığını bilerek sokağa atmak bu kadar basit karşılanmasa gerek...

— Ben de onu soruyorum. Ne yapalım? Bütün emlakıme kira veremeyecek adamlar doldursam...

— Bunu demek istemedim. Her zaman da böyle bir şey olmaz. Oldu mu biraz insafli davranılabilir.

— Pekâlâ ben insafli davrandım farz edelim. İnsafli davrandım da kirayı veremeyen kiracıardan birisini çıkarmadım! Kirayı veremediğinden dolayı icra marifetiyle sokağa atılan hiçbir insan kalmaz mı?

— Tabi kalır...

— Bir başka sual, bütün emlak sahipleri böyle birer kiracı barındırsalar, size pek tesir eden bu sokağa atmak işi biter mi?

— Bitmez!

— Öyleyse, neticesiz bir fedakârlığı siz benden ne hakla istersiniz! Sonra oğlum, madem ki günlerden bir gün, sizin demin söylediğiniz gibi, hem de yağmurlu bir gün, bazı insanlar gelip bazı insanları sokağa atıyorlar. Bu âdet mevcut. Kolayca da önüne geçilemeyecek. Ben niçin, sokağa atanlardan olmayacakmışım da, sokağa atılanlardan olacakmışım?

— Anlayamadım! Apartmanınızın bir tanesinde birisi birkaç ay bedava oturunca siz derhal fakir mi düşersiniz?

— Mesele, işi başından öyle veya böyle tutmak meselesi... Siz sadaka verelim istiyorsunuz. Bu işler sadakayla halledilmez. Bir kere başlarsam, her muhtaç olana yardım etmeliyim. Buna mecburum. Servetim ne kadar büyük olursa olsun, buna dayanmaz. Üç, dört ayda, nihayet bir senede sermayeyi kediye yükletirim. Ne olur? Kiracı-

lar, apartmanımı harap ederler, vergi müddeti gelir. Hükümet sahibsiz malı zapt eder. Kendisi işletecek değil ya, müzayedeye koyar. Kiracısını cebren çıkarmaya devam eden Hacı Hüsamet'in Efendi talip olur. Alır, kiracıları derhal sokağa atar. Buyrun!

— Aklıma şöyle bir şey geliyor! — Murat, telaşlanmıştı. Çünkü Samoil Efendi de bir bakıma haklı görünüyordu —: Bakınız! Normal bir genç erkeğin kadın ihtiyacı tabii ve zaruri midir?

— Evet!

— Bunu, cebren benim karımda tatmin etmeye kalksa?..

— Haksız mı olur? diyeceksiniz! İyi ama bu misal sizi değil, beni tasdik etti.

— Ne demek?

— Basit yavrum! Kadın benim malım...

Murat gözlerini kırpıştırdı. Yürek yorgunluğu kalmamış, mesele ile alakası birdenbire artmıştı.

— Canım Samoil Efendi, dedi, size anlattığım vakada Hüsamet'in Bey'in zerre kadar haklı tarafı var mı?

— Haklı tarafı... Bu âdeti kendisi icat etmemiş. Kendisi yapmazsa ortadan kalkacak değil... Bir başka tarafından düşünelim: Hüsamet'in Bey parasını emlaka yatırmamış olsaydı, yahut emlakını kamilen satırsa da parasını mesela Ziraat Bankası'na yatırırsa, insafli bir faize, kimseye çatmadan, kimseyi evinden kovmaya mecbur kalmadan yaşasaydı...

— Evet!

— Ona gene şu andaki öfkeyi duyar mıydın? Onu gene ayıplar mıydın?

— Neden ayıplayacağım. Ben deli miyim.

— İyi ama kuzum! Banka Hüsamet'in Bey'in parasına faizi cebinden vermez. Bu parayı işletecek. Nerede işletecek. Say ki bir kundura fabrikası açacak... O zaman küçük kunduracı esnafını dükkânlarından atacaklar. Yahut büyük büyük apartmanlar yaptıracak. O zaman da, Hüsamet'in Bey'in parasıyla yapılan apartmanlarda, banka-

nın avukatları kirayı vermeyen kiracıları gene böyle bir gün, bir Murat Efendi vasıtasıyla çıkartacaklar.

— Evet... Sahi...

Murat, iyiden iyiye telaşlanmıştı. Samoil Efendi, ihtiyar Yahudi istihzasıyla gözlerinin içi gülererek, fakat dudakları gayet ciddi rahatça devam etti:

— Şimdi başka bir cephesine bakalım! Farz edelim ki Hüsamet-tin Bey de böyle düşündü. Yani “Benim param fenalığa alet olmasın! Ben faizden vazgeçtim. Oturur anaparayı yerim!” Parasını evinde tuttu. Azar azar yiyor. O zaman hiç günahı kalmaz mı?

— Tabi kalmaz!

— Biriktirilmiş para ne demektir, bilir misin?

— Biriktirilmiş para mı? Fazla kazanmış. Artırmış.

— Yani nereden toplanıyor? Uzun mesele... Biriktirilmiş para, insan emeğinden meydana gelmiş bir kıymettir. Bir kuvvettir. Onu piyasada kârlı işlere yatırırsam hem bana yeniden doğurur, hem de az çok diğer insanlar kâr eder. Ekmek parası çıkarır. Benim böyle bir kuvveti yalnız kendime saklamaya hakkım var mıdır? Bu da bir çeşit vebal değil mi?

— Peki n’olacak?

— Dünya iki taraf olmuş delikanlı... Bir kısmı: “Herkes başının çaresine baksın... Altta kalanın canı çıksın” diyor. Ben elimde para olduğu için bu fikre taraftarım. “Âlâ!” diyorum. Diğer kısım: “Hiç böyle iş mi olur! Herkesi keyfine bırakmayalım. Zenginlerden alıp fakire verelim!” diyor. Bunlara “Bolşevik, komünist, sosyalist” falan diyorlar. Sen bu ikinci kısımdansın...

— Hâşâ! Ben o maksatla söylemedim. Merhamet edelim... Bu kadar gaddar olmayalım! dedim.

— Çok sevdiğim bir misal var. Bir memleket düşün ki, herkes eline iyi kötü bir silah geçirmiş. O memleket adamın adamı öldürmesi hiçbir cezaya tabi değil... Fazladan geçim de, ırz, namus, haysiyet, şeref falan da bu boğuşmada tepelenmemeye bağlı. Sen benim yanıma

dostça yaklaşıyorsun. “Samoil,” diyorsun, “şu tabancayı biraz da komşuna ver!” Yahut, “Şu seferlik komşunu öldürme! Bağışla!” diyorsun.

— Bu manaya gelir mi? Zannetmem!

— Daha beterine gelir. Bu, yumuşağı evladım. Madem ki yaşamak için mutlaka ben seni öldüreceğim, sen beni öldüreceksin. Başka bir yol tutmamışız. Bir an evvel ölmüşüm, yahut bir an evvel öldürmüştüm. Bir an sonrayla ne farkı kalıyor? O ev, o iki kadının olsaydı da, Hüsamettin Bey kiracı bulunup aylarca kirayı vermeseydi, size ötekiler müracaat edip berikini atıracaklardı.

— Böylece de olsa bu işte hiç mi haksızlık, gaddarlık yok!

— Bu işte gaddarlık var. Lakin teklif ettiğin çare, yani “merhamet” işi halletmiyor. Gaddarlığa karşı bir başka gaddarlık teklif etmeye mecbursun! O zaman ben de kendimi müdafaaya mecburum. Deminki, silahlı mücadeleye işte geldik. Evimdeki kiracıyı sokağa atmaktan belki bir şartla vazgeçerim: Böyle bir âdeti dünyadan kaldırırsın. Yani, ayağım sürçerse benim çoluğumun çocuğumun sokağa atılmayacağına emin olmalıyım!

— Öyleyse... — Murat imkânsız bir şey söylemeye mecbur kaldığına utanarak gözlerini eğdi —: Herkese bir ev temin etmeli... mi?

— Herkese bir ev!.. Bu belki mümkün... Lakin içimizde yüzde şu kadarı kumarbaz, sarhoş, zampara... Yaptığımız evleri haftasına varmadan elden çıkarsalar...

— Hay Allah kahretsin!.. N'olacak?

Murat, şaşkın şaşkın güldü. Samoil Efendi, gözünde birkaç misli büyümüş, birkaç misli daha sempatik olmuştu. Kıymetli adamdı. Demek zengin olması da, böyle bir kıymeti olduğunu ispat ediyormuş da Murat farkında değilmiş... İhtiyar Yahudi, delikanlının bakışlarındaki manayı anlamış gibi bu sefer sahiden ve şefkatle gülümsedi:

— Bazı kitapları okurum, dedi, bazı bazı da düşünürüm. Sana bir yanın ekonomipolitik dersi verdim. Yani ısmarladığın kahveyi bugün alnımın teriyle içtim. Pek de sevindim. Patronunun suratını artık görmesem de olur. Yarın uğrarım... — Kalktı, paketlerini koltuğunun al-

una aldı —: Hayırlı akşamlar, delikanlı, dedi, çok aptal bir oğlansın... Kapkara da cahilsin... Teşekkür ederim...

Murat, siyah, lekeli bir kamburun arkasından, bu teşekkürün manasını araştırarak bakıyordu ki Yordanidis telaşla görüldü. Elini salladı:

— Gelsene... Gel bir dakika...

— Hayrola! Gene bir domuzluğun...

— Gel, Şarlot istiyor.

Murat, alışıık bir hareketle elini saçlarında gezdirdi.

— Sahi mi? diye gülümseyerek yürüdü.

Şarlot arkası kapıya dönük oturmuştu. Murat, içeri girerken:

— Nerede bu dünyanın en güzel kadını? diye keyifle söylendi. Bize dargın mı sakın!.. — Âdeti olduğu üzere, önünde "Bonsuvar Prenses!" diye eğilecekti ki, öylece durakladı —: Ne var?

— Hiç... Otursanıza... — Kız, feci bir şekilde gülümsüyordu. Gözleri kıpkırmızıydı —: Oturun!

— Ne var Şarlot? Yoksa bu alçak Yordanidis... — Böyle diyerek Yordanidis'e bakınca büsbütün şaşırıldı. Koca oğlan alenen ağlıyordu —: Size ne oldu? diye yavaşça sordu.

— Otur...

Murat, uzak bir ihtimal halinde, kaç gündür hasta olan Safo'yu düşündü. kelimeleri arayarak:

— Nereden geliyorsun? dedi.

— Safo'ya uğradım.

— Nasıl? Hastalığı arttı mı yoksa...

— Biraz şeyi... Doktorlar... Doktor diyecektim... — Birdenbire döndü masaya kapandı —: Allahım! Allahım! diye ağlamaya başladı.

Murat, kıza elini sürmeye cesaret edemedi Yordanidis'e döndü. (Çok sonraları Yordanidis "Bu bir bakışla mümkün olsaydı birisini öldürebilirdin!" demişti.) Oğlan, yumruğuyla gözlerini ovuşturarak başını eğdi.

Murat, zor işitilir bir sesle:

— Öldü mü yoksa? diye sordu.

Birdenbire buna o kadar emin olmuştu ki, cevabı dahi artık merak etmedi. Halbuki bir taraftan da bütün dünya söylese, bizzat ölüsünü elleriyle yoklasa buna ihtimal veremiyordu. Üç gün evvel... Daha üç gün evvel Tamara Ablasına, Reçina'nın taklidini yapan... Neşeli kız çocuğu...

— Bakınız bana Şarlot... Hemen gidelim mi?

— Öğleden sonra gömdük. Oradan geliyorum.

— Gömdünüz mü? Yalan... Şaka ediyorsunuz...

— Gömdük evet...

— İmkânı mı var. Nesi varmış?.. Aman yarabbi! Bana neden haber vermediniz? Size söylüyorum...

Yordanidis kocaman sesiyle:

— Kahrolsun... Kahrolsun... diye bir şeyler homurdanıyordu.

Murat arka cebinde sigara paketini aradı. Yordanidis acele kendisininkini uzattı. Kibriti çaktı. Hâlâ hıçkırın Şarlot'un omzunu tutarak:

— Yeter artık! diye yalvardı, baksana Murat fena!

Kız başını kaldırdı. Acıyarak gülümsemeye çalıştı:

— Zavallı Murat! dedi, onu sahiden severdin...

Murat, iskemleye oturdu. Önünde dünya kopup bir yere düşmüş, artık bir adım atacak yer bile kalmamıştı. Karanlık vardı. Ortalık buz gibiydi. İnsan aklı başında olarak ölümüne geçse ancak böyle bir şeyler hissedebilirdi.

— Neden ağırlaştığı zaman bana söylemediniz? Siz yanında mıydınız?

— Ağırlaşmadı ki... Yanındaydım... Ölürken değil... Pek sakın ölmüş...

— Neden? Hastalığı? Ustası nezle demişti.

— Değil. Çocuk düşürdü.

Düşürülen çocuğun ölüsüyle annesinin cesedini hiç haberi yokken Murat'ın önüne atıverselerdi bu kadar dehşete kapılmazdı. De-

minden beri pek uzakta hissettiği şey... O incecik kıza karşı söz verdiği halde insanlık ve erkeklik vazifesini hiçbir mazereti olmadan savsaklamasından gelen azap. Makiniste itaat etmeyen bir tren gibi üstüne geldi. Kolunu yüzüne kapatmaya meydan kalmadan göğsüne çarptı.

— Niçin benim haberim yok! Gebe olduğunu bana niçin söylemedi? Biz onunla kararlaştırmıştık... Gebe kalırsam, evleniriz! dedi... Neden?

— Üç aylıkmış. Doktora gittik. Kürtaj için... Zayıf buldu. Yapmaya cesaret edemedi. Çok söyledim. Sana haber verecektim. Yemin ettirdi. Sonra kendi kendine ilaç yapmaya kalkmış... Üç gündür kanı dindirememişler. Bu sabah...

— Neden ama... Ne istiyordu hayvan... — Kendisini hemen topladı —: delirdi mi? — Sanki ölmemişti de ona çıkışıyordu. Cigara parmaklarını yakmaktaydı —: Bana bu fenalığı neden yaptı? Ben onu sevmiyor muydum?

Yordanidis gene ağlamaya başlamıştı. Şarlot ikisine de kocaman gözlerle baktı. Murat'ın yüzü bembeyaz fakat kupkuru, Yordanidis'in yüzü kıpkırmızı fakat ıpslak...

— Sevdiğini biliyordu. O da seni seviyordu... dedi ki...

Murat, nefesini keserek bekledi. Şarlot devam etmeyince korkarak sordu:

— Evet?..

— Hiç... dedi ki... —Bir şeyler uydurmaya çalıştığı belliydi.— Çocuğun sırası değilmiş! Kabahati kendisinde buluyordu. (İsteseydim yapmayabilirdim!) dedi.

— Sen neler söylüyorsun kuzum! Bilakis... Gebe kalmaya uğraşıyordu. İkimiz de istiyorduk... Delirdi mi? Deli mi bu? Susar mısın rica ederim Yordanidis!..

Gülüşerek iki müşteri içeri girdi. Murat, fırsattan istifade ederek hiçbir şey söylemeden dargın gibi derhal çıktı.

Koridorda, kapılara şaşkın şaşkın baktı. Yazıhaneye girecek yerde

helaya geçti. Yüzüne avuç avuç su çarptı. Annesinin ölümüne bile bu kadar yanmadığını hayretle anlıyordu. "Ben isteseydim onu bahtiyar edebilirdim!" diye düşündü. Ne alçaklıklar Yarabbi!.. Birisinden birisini mi öğrendi? "Farkına varmadan usanmış gibi davrandım. Bana her şeyi o kadar cömertçe veren bir çocuğa karşı..."

Celil Bey yalnızdı. Kaşlarını çatmış, masanın kenarına dikkatle bakıyordu.

Haa... diye başını kaldırdı, ne var? Hasta mısınız? diye sordu.

Murat, sesini düzeltmeye çalışarak:

— Evet efendim, dedi, başım dönüyor. Hüsamettin Bey'in evini tahliye ettik efendim. Yarınki dosyalar çantada...

— Bırak be yavrum! Hastaysan hemen git yat! İstersen geçerken bizim doktora uğra... Yarın iyileşmezsen gelme... Tükürmüşüm işlerin ortasına. Ölüm yok ya, yahu!

— Teşekkür ederim. Hayret Bey'e...

— Başlarım Hayret Bey'in zülüflü ahabplarından... Dediğim gibi...

Murat kimseye –Bilhassa Reçina'ya– rastlamamak için acele merdivenleri indi. Sokağa çıktı. Ve çıkar çıkmaz demin, felaketi dinlerken hissettiği gidecek yeri kalmamak duygusunu daha beter duydu. Gene cigara paketini aradı. Yukarda bırakmıştı.

Dünyanın belki en küçük dükkânında –Genişliği yetmiş, derinliği seksen santim– pul ve cigara satan Yahudi'ye gitti. Kalın gözlükler takan ihtiyar tütüncü onu bazan Reçina, bazan Şarlot, bazan Safo, ve bazan Tamara ile beraber gördüğü için bir Fransız atasözüyle takılmayı âdet edinmişti. Gene istediği paketi verirken:

— Dünyanın en güzel kadını size, malik olduğundan başka bir şey veremez! dedi.

Murat da farkına varmadan her zamanki cevabını tekrarladı:

— Kimbilir! Bakacağız!

Karşılıklı gülüştüler. Aman Yarabbi! Demek bu kadar tabii idi. Herif hiçbir şey sezemeyecek, sezemeyecek ne demek, göremeyecek kadar... Kalabalık Tünel'e doğru süratle geçiyordu. Murat, herkese

yol vermek için sindi. Elini yüzünde gezdirdi. "Nereye gitmeli? Kime?"

Aklına birdenbire Tamara geldi. En münasibi oydu. İnsan onunla derhal sakinleşir... Biraz ağlasa bile...

Bir eczaneden telefon etti. Tamara evde değildi. Ne zaman geleceğini de Vanda bilmiyordu.

— Ne söyleyeyim?

— Tekrar ararım. Mersi!

— Güle güle...

Kadın bunu her zamanki gibi Türkçe söylemiş, Türkçe söylediği için de sevinmişti. Şu halde sesinden de bir şey belli olmuyordu. Safo'nun Ertuğrul Hikmet Ağabeyisini hatırladı.

Köprü'ye doğru hızlı hızlı yürümeye başladı.

Evet! Bir oda tutup küçüğü götürseydi... Her zaman yanında olurdu. Gebeliğini böyle saklayamazdı. Süheyla'nın annesi doktora götürün dediği halde... Felakete bir tek sebep vardı: Korkaklığı... Korkaklığı bile belki bir mazerettir. Alçaklığı... Cebinde duran paraları harcamaya cesaret edememişti. İşte şimdi o pis kâğıtlar... O iğrenç... O pezeveklikten kazanılmış... Boğazına katı bir şey takıldı.

Yağmurdan sonra akşam güneşi İstanbul tarafının kubbelerine vurmuş, onları bakır taslara benzetmişti. Ölümün bu kadar gayrikabili müdahale oluşu dünyanın en büyük haksızlığıydı. İnsanoglunu böylece denemeye hiç kimsenin hakkı olmamak lazımdı.

Köprü'nün çıkıntılarında birisinde durup, her zaman seyri hoşuna giden İtalyan Sefareti'nin süratli motoruna dikkatle, fakat içinde olmaya dair en küçük bir arzu duymadan baktı. Denizden sanki çürümüş balık kokusu geliyordu. Deniz... Ne tuhaf! Zavallıyı kendisine ilk defa veren vasıta bir perşembe akşamı... Vapurda...

Ertuğrul Hikmet'i mutlaka bulmalı... Muhakkak... Sonra da Safo'yu hatırlatacak olan, Safo'yu değil, Safo'ya yaptığı ihanetleri hatırlatacak olan bütün kadınlardan, başta Reçina ve Şaziment olmak üzere hepsinden kati surette vazgeçmek lazım!

Bir müddet Tamara'nın bu gruba dahil olup olmayacağı ciddiye-tini zerre kadar yadırgamadan düşündü. Ve sırasıyla Süheyla'nın, an-nesinin, Mualla'nın, hattâ Fatma'yla annesinin, hattâ Zekiye'nin, Ne-sibe'yle Nuri'nin, Şahap'ın ve şimdi iltica etmeyi tasarladığı Ertuğrul Hikmet'in, kendisine ayrı ayrı ve hep beraber Safo'yu hatırlatacakla-rını, hepsiyle alakasını muvakkat bir müddet içinde dahi kesemeye-ceğini anladı. Düşüncenin burasında, Ertuğrul Hikmet'e gitmenin de münasip olmayacağını kestirdi.

Bu gece, bir başkasının kederine tahammül edemeyecekti. Ertuğ-rul Hikmet de kederlenmesin olmaz. Bilakis, en aşağı budala Yorda-nidis kadar da mı acımayacak?..

Safo'nun ölümüne, ikinci defa yenilmiş gibi maksatsız adımlarla geri döndü. Fakat içinin içinde, taa uzak bir yerde, hiçbir kimseden yardım göremeyecek bir halde bulunmanın sefil kibirini de hissediyordu. Bir şeyler ödemekteydi. Ödedikçe –Yahut ödediğini zannet-tikçe– kederin şekli değişiyor, acı bir sarhoşluk, hayalde daralma, iç-ki halinin sızmaya yakın sırasını duyuyordu. Ertuğrul Hikmet, “Biz ayyaşlar tuhaf milletiz! derdi. Kederlensek ‘Yahu, birkaç kadeh içe-lim!’ deriz. Sevinsek gene öyle. Bizde iki zıt hadise aynı kapıya çıkar! Acaba felsefedeki zıtların vahdeti bu mudur?” derdi.

Murat, bu düşünceyi başının içinde, ömründe hiç duymadığı yep-yeni ve tuhaf bir neşeyle evirip çevirerek Bankalar Caddesi'ni geçti. Şişhane yokuşundaki geniş meyhaneye girdi. Burada mezesiyle bera-ber dublesi on kuruşa incir rakısı satılırdı. Müşterilerin ekserisi du-varcı ustaları, dülgerler... çalışma saatleri denk düşen birkaç vatman-dı. Eğer seyyar çalgıcılar uğramaz, o esnada birkaç Laz gemici bulu-nup horona kalkmazlarsa, tenha ve sakin olurdu.

Sızmak için içmeye oturduğunu gayet iyi bildiği, buna gayret de ettiği halde ve âdeti hilafına rakıyı yudum yudum içiyor, sanki zehi-rin ilk defa tadını çıkarıyordu.

İtiraf etmeye utandığı halde, sızıncaya kadar içmek arzusuyla meyhaneye girmekle Safo'nun hatıralarından kurtulmak istemişti.

Halbuki tamamıyla unuttuğu için şimdi hatırladıkça şaşığı değersiz şeyler, üstüne hücum etmekteydi. Mesela: “Şeytan” sözü geçerse ince parmağını mutlaka bir tahtaya vururdu. Bir şeyi anlayamadığı zaman gözlerini bir tuhaf kırıştırmaya vardı... Hele öperken...

Murat elini ağzına götürdü.

Kıza karşı, bereket versin, asla farkına varamayacak surette rezil-likler düşünmüştü. Otele ilk gittikleri gece kendisini öyle, habersizden teslim edişine bile ne manalar vermiş, bunu yeni usul bir kurnazlık saymıştı. “Eskiden kendilerini nikâhlatmak için mukavemet ederlerdi. Bu şekil daha kestirme...”

Birkaç gün az mı sıkıldı? “Dava ederim!” diyeceğini dahi hesaplayarak... Ceza Kanunu’nu, böyle bir hadise karşısında kalırsam, diye karıştırmaya... Merak etmiş ve öğrenmek istemiş gibi, Celil Bey’in ağzını aramaya kalkması...

Aradan zaman geçip umdukları çıkmayınca bu sefer de, kız bizi kocalığa layık görmüyor! dememiş miydi? Hattâ bu düşünceye kapıldığı sıralar, manasız soğukluklara kalkışmadı mı?

Sonra bir gece, “İlle beni odana götür!” diye tutturduğu halde iki lira otel kirasını mı göze almadı acaba? Yoksa Safo’dan bıktığını mı zannetti?

— Kokoreç ister mi beyim?

— Tabi... On kuruşluk kes... Hem de söyle bizim kadehi doldur-sunlar canım!

“Gebe kalırsam beni evine götürürsün!” demişti. Öyleyse çocuğu neden düşürmeye kalktı? Acaba üç aylık çocuğun erkek mi kız mı olduğu belli midir?

Müşteriler birer ikişer gitmeye başladıkları zaman hesap kâğıdına baktı. Bir sürü çizgi... Sayılacak gibi değil... Dünyayı içmiş... Kâğıdı önüne çekti. Hayret! Ancak yedi tane... Yedi duble... Hiç demek! Sakın bir yanlışlık olmasın! Yalpalayıp yalpalamadığını anlamak için abdeste gitti. Hayır! Hiç! Sanki yedi dubleyi de içmemiş... Vücudu sarhoş değil! Aklı sarhoş! İsteddiği de zaten bu!

Hesabı görüp kalktı. Tenha yokuşun bir yukansına bir aşağısına baktı. İn yok cin yok... İyi ama, bu geceyi nasıl geçirmeli?

Fok balıkları, ahtapotlarla dövüşürken havaya fırlatır böylece denize çarparak öldürürlermiş. Buna mukabil ahtapotlar da ellerinden ikisini fokun burun deliklerine sokmaya çalışırlarmış. Böylece burnu tıkanıp havasız kalan fok, ahtapotu sürükleyerek en yakın insana doğru koşarmış... Kendisini kurtarsın diye...

Murat da sarhoş olamayacağını dehşetle anladığı bu gece, bütün ışıklarını söndürüp yatmış bulunan İstanbul tarafına geçmeye cesaret edemedi. Yokuştan yukarıya Beyoğlu'na doğru yavaş yavaş çıktı. Dörtüol ağzına gelince bir an durdu. Ve işte orada nefesi tıkanmış fok gibi, insan bulunan tarafa, Perapalas'ın arkasına çürüklük üzerinde iğreti yazlık kahveler cihetine saptı. Aklından gene Tamara'ya telefon etmeyi geçiriyordu.

Muhtelif yaşta 7-8 kızıdan ibaret bir gruba rastladı. Dünya yüzündeki kadın cinsi içersinde kendi hissesini artık ölünceye kadar tüketmiş, buna da çoktan razı olmuş gibi, bakmaya tenezzül bile etmeden geçti.

"Tamara'ya telefon etmeli! Evet, diyordu, iyidir Tamara... İstırabı tanır... İyi kadın!"

Kahvelerden birisinde bir gramfon, moda şarkılardan birisini söylemekteydi.

"Gecenin matemini aşkıma örtüp sarayım!" Murat durup dinledi ve bu şarkıyı bir daha hiç unutmadı. Demek, böylece bazı insanların içinde buldukları haletinihiyelere uyduğu için, bazı şarkılar tutuluyor, ezberlenip söyleniyordu.

Otele gittikleri ilk gece... Şarkı istedikleri zaman aklına evvela bu gelmişti de "münasebetsiz" bularak söylememişti.

"Gittin artık, seni ben nerde bulup yalvarayım!"

"Şimdi ben tıpkı şifasız kanayan bir yarayım!"

Şu halde, hisler değilse bile, hisleri anlatmak için kullanılan vasıtalar gitgide adileşiyordu. Nerede bu "tıpkı şifasız kanayan yara", ne-

rede “Ben Yunusu biçareyim-Aşk elinden avareyim-Baştan ayağa yareyim” sözü? Ne güzel: “Baştan ayağa yareyim!” Halbuki böyle cılk yara pek kolay iğrenç olur. Yunus’ta, bilakis azametli bir şey olmuş.

Yürüdü. İkinci kahvenin hizasındaydı ki:

— Murat Bey! diye heyecanlı bir ses işitti.

Dönüp kalabalığı araştırdı. Reçina elini sallayarak parmaklığa doğru geliyordu. Murat, birdenbire sevindi.

— Murat Bey! Ne tesadüf! Böyle yalnız mı?

— Dolaşıyorum. Siz ne yapıyorsunuz?

— Annemleyiz. Gelin sizi tanışurayım!

Murat’ın biraz canı sıkıldı. Fakat etraf o kadar kalabalıktı ki bir iş bahane edemedi.

İçeri girdi. Reçina’nın annesi –Beyaz saçlı olduğundan daha ihtiyar görünen ufak tefek bir kadın– diğer iki komşu kadınla beraber oturuyordu.

Murat gülümseyerek selamladı. Aynı yaşta oldukları için üçünün de ellerini öptü.

— İşte anne! Murat Bey. Bizim yazıhane komşumuz, size bahsetmiştim.

— Evet! Buyrun Mösyö! Bir kahve için!

— Rahatsız etmeyeyim. Geçiyordum. Matmazel Reçina lütfettiler. Sizi tanıdığıma memnun oldum. Zaten merak da ediyordum. Matmazel Reçina sizi o kadar sever, sizden o kadar çok bahseder ki...

— Öyle mi? Halbuki babasını daha çok seviyor. Oturun rica ederim.

Başka iskemle olmadığından Murat, boş yeri Reçina’ya gösterdi:

— Matmazel otursun ben bir iskemle bulayım!

Reçina:

— Ben şimdi bulurum! — diye gitti, biraz sonra da bir iskemleyle döndü —: İşte... Burası bizim evimizin bahçesi sayılır. Ne içersiniz?

— Kahve... Durunuz canım! Garson gelir!..

— Burada pek âdet değildir. Vakit de geçti. Saat kaç?

— Onu geçiyor.

— Gördünüz mü? — Seslendi —: Bayım! Baksana!..

Murat kahveyi içerken düşünüyordu. Reçina duymamıştı. Şu halde bu gece kendisini pekâlâ eğlendirebilirdi. Eğlendirebilir mi? Hiç değil denemeye değer...

Masada, bir yırtılmış kesekâğıdının içinde çekirdek kabukları vardı. Böyle kabak çekirdeği yiyip komşu komşuya konuşulacaksa evde niçin kalınmaz?

Reçina anlatıyordu:

— Murat Bey çok hoştur. Eğlenceli adamdır. Lakin şimdi sizden çekiniyor. Yazıhanede görseniz, bizi hep güldürür. Eminim şu anda bile iyi bir şaka düşünüyordur.

— Şaka olur mu? Bakın ne düşünüyorum. Ben bu yola saparken ahdedtim. Bir tanıdığıma rastlarsam, alıp Tepebaşı bahçesine götürüyüm, dans edeyim, dedim. Şimdi dört tane ahbaba rastladım. Hangisini götürüyüm, diye düşünüyorum. Valdenizi götürsem, pederiniz gücenir. Diğer madamlardan birisini seçsem anneleri merak eder. Şimdilik kocası tarafından azarlanmayacak, annesi tarafından da merak edilmeyecek bir kişi kalıyor. Anlatabildim mi?

Murat, nasıl olup da böyle konuşabildiğine şaşarak ve lakırdının yansıma, kendi sözlerini bir başkasının laflarınıymış gibi dinleyerek bitirdi.

Reçina:

— Ben size demedim mi? dedi, işte buyrun! Hep böyledir. Hep böyle olduğu için de kendisini herkes sever. Gideyim mi anne?

— Bu kıyafetle mi?

— Sahi! Kıyafetim berbat... Baksanıza...

Murat, baktı. Hiçbir şey de görmedi.

— İşte tamam! dedi, o kadar şıksınız ki...

— Çoraplarım yok... Eski pabuçlarla...

— Daha iyi... Ben dikkat ettim, eski pabuçlar daha iyi dans ediyorlar; yeniler, ne de olsa alışınca kadar zahmet çekiyorlardır.

Kadınlar gülüştüler. Reçina, Yordanidis'in taklidini yaparak:

— Şarman! diye elini kaldırdı.

Murat, "Demek, ölenle ölünmez diye buna diyorlar" diye düşündü.

Kadınlara cigara!.. İçmiyorlardı. Reçina'nın annesinden müsaade isteyip bir tane yaktı.

Kıza:

— Valdeniz müsaade etti, şunu bitireyim gideriz! dedi.

— Nerden bildiniz?

— Cigara almadığından. Beni sevmese, zarar zarardır, diye bir tane alırdı. İki tane de misafirlerine verirdi. Madem ki zararımı istemedi. Beni sevdi demektir. Madem ki beni sevdi, sizi bana emanet eder.

— Gördünüz mü mantığı! Bunları avukatlardan öğreniyor. Kocaman kanun kitaplarından...

Annesiyle biraz Yahudice konuştular. Kadın lakayt cevaplar verdi.

Murat, başka bir zaman olsa, tanışır tanışmaz böyle bir teklif yapamayacağını anlayarak, "Öyleyse sarhoş muyuz?" dedi. Halbuki canı dans etmek değil, kıvıldamak istemiyordu. Her zaman pek hoşuna gittiği halde, Reçina'nın Yordanidis'i hatırlatmasını da hiç beğenmemişti.

— Bilmem ki gidip giyinsem mi?

— Canım, n'olacak? Orası da burası gibi... Esasına bakarsanız dans pisti daha da loştur. Hem başka türlü de razı olmam. Süslenirseniz sizi birisi kapıp götürür. Benim gibi sıska, kamburca bir adama layık görmez de...

— Duyuyorsunuz anne! Buna hiç laf yetiştirilmez: Haydi cigaranızı bitirin... Dans etmeyi de canım o kadar istiyordu ki...

Annesini, geç kalmayacakları hususunda temin etti.

Murat'tan evvel kalkmıştı. Murat, kadınların tekrar ellerini öptü.

— Teşekkür ederim 'anneciğim, dedi, size bu yaramazı bir saat sonra getiririm.

— Geç kalırsa babası üzülür.

— Kabil mi?

Semt delikanlılarının hasetli bakışları arasından geçtiler. Reçina kapıda sımsıkı koluna girerek:

— Ne tuhaf adamsın, diye fısıldadı, sanki gökten düştün... Patlayacaktım. Bu gece Tepebaşı'nda cazbant var mı?

— Ben seni hiç bahçeye götürür müyüm? Gardenbar'a gidiyoruz.

— Yok canım!.. Hay..sen çok yaşa! Ama dur! Öyleyse mutlak giyinmeliyim..

— O kadar güzelsin ki ayrıca giyinmeye muhtaç değilsin. Bunu pekâlâ da bilirsin!

— Olur mu? Dilenci gibi...

— Olur. İşte ben de kravatımı çıkaracağım. "Bunlar herhalde karıkocaymışlar. Evden iddia ile çıkmışlar" derler.

— Sahi! Öyle derler...

Murat, barın antresindeki aynada Reçina'ya, hayatında ilk defa görüyormuş gibi hayretle baktı. Kurşuni bir eteklik üzerine ince yünden alev renginde bir kazak giymişti. Bu kırmızı kazak, dolgun memelerini şiddetle germiştir. Sarı saçları rüzgârın dağıttığı haldeydi. Demindenberi bir erkekle gülerek boğuşmuşu benziyordu. Boyasız yüzü, bu iki renk arasında daha manalı, daha güzel olmuştu. Çorapsız baldırlarının biraz kalınca, pembe güzelliği ise fevkaladeydi.

Kız, aynadaki delikanlının neler düşündüğünü gözlerinden anlamış gibi hafifçe kızardı. Burun delikleri arzuyla genişledi. Bakışları süzüldü:

— Haydi canım! diye nazla rica etti, korktum gözlerinden...

— Ben de...

— Yalancı seni!.. Bizim madamın kız kardeşini ben bilmiyor muyum sanki...

— Madam Tamara'yı mı? O benim ablam!

— Yatakta tabi...

— Vallaha değil...

— Sen onu...

Galiba "Saf'o'ya anlat!" diyecekti. Murat bir felakete mani olmak istiyormuş gibi ağzını kapattı. Koluna girip içeriye doğru itti.

Reçina'nın derbeder kıyafeti bar kızlarının ve pek az olan müşterilerin üzerinde umduklarının aksine iyi tesir yaptı. Herkes, yataktan çıkıp el yordamı ile giyinmiş gibi duran bu güzel kıızı beğendi. Hattâ bunda biraz ileriye bile giderek bir müddet kendilerini göz hapsine alanlar da oldu. Başka bir zamanda Murat muhakkak dövüşürdü. Lakin şimdi zerre kadar umursamıyor, bir taraftan bira içerek, bir taraftan yorgun düşmek için var kuvvetiyle dans ediyordu.

Bir defasında Reçina, göğsüne iyice yaslanmış, ceketinin iç cebinde taşıdığı tabancanın sertliğini merak etmişti.

- Nedir sevgilim? diye sordu.
- Hangisi?
- Bu katı şey!
- Haa... Tabaka...
- Tabakan masada duruyor.
- Bu ihtiyat tabaka...

Yerlerine oturdukları zaman Reçina, bu ihtiyat tabakayı merak etti. O kadar ısrar etti ki, Murat, elini cebine sokmasına izin verdi. Kızın, parmaklarını dokundurmasıyla yılanı sürünmüş gibi çekmesi bir oldu:

- Tabanca! diye hafif bir çığlık kopardı.
- Sahi? İşte gene dalgınlık etmişim! Tabaka yerine şu aldığım şeye ne dersin?
- Dolu mu sakın?
- Bilmem! Celil Bey'in...
- Alay ediyor. Ben korkuyorum.
- Benden mi?
- Senden elbet! Amerikan gangsterlerine benziyorsun. Tevekkelli o kadar cesur değilsin!
- Yanlış sevgilim. İnsan silah taşıdığından cesur olmaz. Cesur olduğundan silah taşır!

— Dur bakayım... — Biraz düşündü —: Sahi! Mesela ben silah taşıyamam. Çünkü korkağım... Evet...

Parmağını ağzına götürmüştü. Sarhoşluk bu güzel yüzde öyle tatlı bir mana almıştı ki Murat içini çekti. Ne yapacağını düşündü. Bu gece, bunu bırakmayacağını gittikçe daha iyi anlıyordu.

Dans dönüşü, boş kaldıkları için canları sıkılan artistlerden birisi, tam masalarını geçtikleri sırada belki de Murat'a işittirmek için:

— Bunu neden götürüp yatırmaz? diye sordu.

Murat dönüp gülümsedi.

Arkadaşı:

— Belki şeydir... dedi.

— Hiç zannetmem. Nerdeyse çocuğu gözüyle yiyecek... Eğer kız bile olsa... Bu gece, bu havayla hapı yuttu sayılır.

Murat:

— Artık gidelim mi? diye sordu.

— Efendim? Gidelim mi? Peki...

— Sarhoş mu oldun?

— Değil... Bilmem...

— Nereye gidelim?

— Ben eve gideceğim. Annem merak eder.

— Ya, ben?

— Madam Tamara'ya gidersin!

— Sen Madam Tamara'yla artık canımı sıkmaya başladın...

— Canınızı sıkmaya başlayan içkidir.

— Bilakis gözümde tütüyorsun...

— Birisi dinlese aramızda okyanus var zannedecek. Bir camlı kapıyı açmaya üşenecek kadar yorgunsun...

— Ben mi yorgunum? Sen görürsün bak... Haydi.

— Eve gideceğim. Olmaz. Otele gitmem.

— Neden?

— Korkarım. Bir de basılırsınız. İstemiyorum.

— Ne yapacağız?

— Hele bize gidelim. Babam uyuduysa... Taşlıkta... Konuşuruz...
Biraz... Anladın mı?

— Anlayamaz mıyım... Haydi...

Murat kızların masasının yanından geçerken:

— Hapı evvelden yutmuş hanımlar, dedi, artık hep ilaç içiyor!

"Kız değil!" diyen, sakın bir sesle:

— Mal meydanda! dedi.

Reçina başını çevirmeden:

— Bir şey mi dedin? diye sordu.

— Tabii... Bu gece öyle güzelsin ki...

Dönüp baktı. Her zaman yaptığı gibi alt dudağını hafifçe ısırarak başını salladı.

Birbirlerine sınıksıkı dayanarak تنها caddede hızla yürüdüler. Reçina, zaman zaman ürpermiş gibi delikanlıya bir kat daha sokulmayı deniyor, içini çekiyordu. Bütün isterik kadınlar gibi bir yerden sonra artık kendisini zapt etmesinin imkânı yoktu. Gene birçok isterik kadında olduğu gibi coşkunuğu, karşısındaki erkeğe kolayca geçiyordu.

Murat:

— Kapıyı kim açacak? diye sordu.

— Anahtarı annem pencerenin içine koymuştur.

— Sen nerde yatıyorsun?

— En üst katta. Hizmetçiyle...

— Aynı odada mı?

— Aynı odada olur mu? Daha neler!

— Demek senin odan ayrı!

— Ayrı, evet! N'olmuş?

— Pek merak ediyordum. Bu gece iyi tesadüf! Bir bakayım!

— Odama mı? İmkânı yok!

— Neden?

— Alt katta kiracılar var. Sonra babam pek hafif uyur. Benim çıktığımı muhakkak duyar. İki ayak sesini bilir. İmkânsız canım!

— Görürüz!

— Odaya çıkamazsın! Taşlıkta bir sedir var.

— Öyle mi?

— Dur, elimi acıttın! Bu gece öyle tuhafısın ki...

— Nasılım?

— Tam istediğim gibi...

Saptıkları sokakta elektrik yanmıyordu. Evlerde çoktan uyumuşlardı.

Reçina, kapının yanındaki pencerenin içinden anahtarı arayıp buldu.

— Yavaş! dedikten sonra kilidi ihtiyatla açtı.

Kapkaranlıklar bir ev altına girdiler. Kapı kapanınca karanlık büsbütün arttı.

Murat, kızı hışırtılı soluklarından bulup var kuvvetiyle kucakladı.

Reçina:

— Gel bu tarafa!.. diye fısıldadı.

— Hayır! Yukarı çıkacağız!

— İmkânı yok.. Olsa istemez miyim?

— Bak nasıl olur? — Kızı kucağına aldı. Bir şeyler söyleyeceği zaman ağzını öperek susturdu —: İşte böyle çıkarız. Baban duyarsa sen çıkıyorsun zanneder.

— Olur mu?

— Mükemmel olur!

— Yarın nasıl inersin?

— Kimse uyanmadan... Gene böyle...

Oyun, sarhoş Reçina'nın hoşuna gitmişti. Kollarını boynuna daha sıkı sardı. Erkeğe eza etmek için mahsustan vücudunu gevşek bırakarak:

— Öyleyse çabuk! dedi, haydi beni götür...

— Elektriği bir kere yak ki... —Yere baktı— bir yak gene kapa!

Reçina düğmeyi çevirdi. Murat, merdiveni hizalayıp yükünü tekrar kucakladı. İkinci katta sofa penceresinden yıldız alacası vurduğu için elektriğe hacet kalmadı. Böylece dördüncü kata çıkışları zaman

Reçina daha fazla yorulmuş gibi Murat'tan sık nefes alıyordu.

— Bırak artık! dedi.

Ayaklarının burnuna basarak yürüyüp bir oda kapısını açtı.

Murat, girdikten sonra elektriği yaktı. İlk sözü:

— Ne kadar kuvvetlisin! demek oldu.

— Kaç kilo geliyorsun ki...

— Mesele kiloda mı? Kuvvetlisin işte...

Burası, basit döşenmiş bir genç kız odasıydı. Köşede, örtüleri bembeyaz küçük bir karyola duruyordu.

Reçina, Murat'ın oraya baktığını görünce:

— Soyun! dedi, çabuk ol! Bayılacağım!

Kendisi hemen soyundu. Çırılçıplak kapıya koştu. Anahtarı iki kere şiddetle çevirdi.

— Haydi tamam! diye âdeta bağırdı.

— Murat! Murat!

Murat gözlerini açtı. Güneş çoktan doğmuş, Reçina sokağa çıkacak gibi giyinmişti.

— Saat kaç?

— Dokuz geliyor!

— N'olacak?

— Hiç! Annem kapıyı vurdu. Seni uyandırmaya kıyamadım. Artık inemezsin.

— Inemez miyim?

— Hayır! Şimdi ben merdivende duracağım. Apteste gidersin. Sana öteberi getirdim. Su da var. Akşama kadar yalnız kal da anla!

— Sen de gitme!

— O zaman buraya birisi girer mutlaka. Ben giderim. Sen yorgunsun. Rahat uyumadın... Sakın öksürme... Gürültü etme...

— Uyurum. Sen Hüseyin Ağa'ya söylersin: Patronlara, "Murat hastaymış, haber yolladı!" dersin!..

— Akşama sana ne getireyim?

— Kendini getir...

— Başka?

— Bilmem ki... Rakı mı getirirsin?

— Getiririm. İçeriz. Haydi kalk...

Reçina, merdiven başında nöbet bekledi. Murat tekrar odaya döndüğü zaman bir daha kucaklaştılar. Kız üzerinden kapıyı kilitleyip anahtarı aldı.

Murat, hiçbir şey düşünmeye vakit bulamadan tekrar uyudu.

Uyumadan evvelki son düşünce parçası... Yatağın pek rahat olduğu, yumuşaklığında Reçina'dan bir şeyler bulunduğu gibi bir şeydi.

O gece ancak sabaha doğru uyuyabilmişler gene Reçina'nın annesi tarafından saat dokuzda doğru uyandırılmışlardı. Murat, o günü de mahpusta geçirdi. Üçüncü gün güneş doğarken uyandığı halde bu sefer de Reçina bırakmadı. Safo'nun ölümünü yeni duymuştu. Murat'ın bir gün sonra duymasını istiyordu.

Hasılı, bir gece sarhoşlukla girdiği odadan Murat, ancak üçüncü günün akşamı, kızın babası kahveye, annesi komşuya gidince çıkabilirdi.

Bir tramvaya atlayıp Şehzadebaşı'na indiği zaman kahvede arkadaşlarını telaş içinde buldu.

O gün yazıhaneye uğramışlar, hasta olduğunu işitince büsbütün meraklanmışlardı.

Mazeret olarak Safo'nun öldüğünü söyledi.

Üzüldüler. Nerede kaldığını sormayı bile akıl edemediler.

Murat, utandırıcı azgınlığını saklamak için biçare kızın ölümünden rezilce istifade ettiğini fark bile etmeden, sahici kederini herkes gibi biraz da şımararak taşımaya alıştı.

Dünya ile alakasını kestiği üç gün içinde zaten akıl almaz bir şey olmuş, "Serbest Fırka" ismiyle bir siyasi parti kurulmuştu. Herkes harıl harıl bunu konuşuyor, memleket velveleye düşmüş bulunuyordu.

2

— Top... Top beyler, lastik top... Yumruğum kadar bir lastik top ama, cami avlusunda oynayan veletler için dünya kadar büyük... Dünya kadar kıymetli... Topu bana valde yeni almış... Üzerinde aslan resmi, kurt resmi olduğu gibi parl parl duruyor. Duruyor ya, bu top denilen cenabet ayakla oynanır bir oyuncak! Haydi yeniliğine hürmet, ayakla vurmaya. Duvara çalacaksınız! Duvar aks-ı sada gibi size iade buyuracak. Yahut, cazibe kanunlarını inkâr eder gibi, avcunuzun bir yüzü arasında zıplayacak... Neden uzatmalı efendiler. Topun ne cins mahluk olduğunu bilirsiniz! Valde topu o gün aldı, ben de derhal Süleymaniye Camii'nin avlusuna koştum. Koştum, söz gelişi... Ayağımı sürüyorum. Köşe başlarında durup topumu tekrar tekrar gözden geçiriyorum. Topum pek de güzel... Canımın içine sokasım geliyor. Keyifle bir ıslık öttürüp, bir büyük çocuk görür de elimden alır mı ola diye etrafa bakıp, yüreğim helecanda, yeniden yola revan oluyorum. Cami avlusuna cümle kapısından azametle girdim, hiç unutmam top cebimde, yumruğum topun üzerinde koşuşan arkadaşlara yaklaştım. Tamam! Bayramdan haberleri yok! O pis bez topun arkasında kana, tere batmışlar seğirtiyorlar. Beni görünce, "Geç, kaleci dur! Haydi!" dediler. Omuzlarımı oynattım. Bizim takımında ihtisas aranmaz!" "Peki, bek dur!" dediler. Gene omuzlarımı oynatınca, çocuk kısmı hassas olur, şüphelenip etrafımı çevirdiler. Topu çıkardım

güneşe tuttum... Hepsi bir ağızdan "Aaaa..." dediler. Malum ya dul kadın çocuğuyuz. Bizde çokluk oyuncak bulunmaz. Ne demişler: "Zengine güle güle giy, fakire nereden buldun?" Yere vurunca inandılar. Birisi "Pas ver ulan! Şöyle bir havalandıralım da bak!" dedi. Verir miyim? Üzdüm arkadaşları, canlarından bezdirdim. Neticede beni santrifor oynatmaya razı oldular. Biz de şimdi olduk bir Zeki Rıza... Kıvırıyoruz. Ofsayt düşüyoruz. Şutu çekip aut yapıyoruz. Arada sırada gol bile atıyoruz. Derken, bilemem nasıl oldu. Benim yepyeni top ayağımın tam üstüne oturdu. Kuş gibi havalandı. Kalecinin üzerinden aştı, nişanlamışım gibi sıra aptesanelerden birisinin kapısından içeri girdi. Arkadaşlardan birisi: "Bak iki gol sayılır!" dedi. Bir başkası: "Neden, bizim kaleci kenefi de mi bekleyecek enayi!" dedi. "Kenefi de ya! Ne sandın?" derken biz, mal canın yongası hesabınca yeni topumuzun arkası sıra koştuk. Girdiği kenefi biliyorum ya... Gözü kapalı mı koşmuşum nedir? Daracık, kokulu yerde, topumu göremeyince beynimden vurulmuşa döndüm. Yan taraftakine baktım, yok... Kalbim küt küt vurarak tekrar gol olan kenefe döndüm. Uzandım, içeriye baktım ki benim yepyeni, dünyalardan kıymetli, dünyalardan güzel lastik topum içerde duruyor. İçerisi şöyle: Tabi ömrünüzde bir kere olsun girmişsinizdir! İnsan denilen mahlukun lüzumsuz bulup çıkardığı renkli-kokulu matahlardan küçüklü büyüklü tepeler peydahlanmış. Aralarından ince bir nehir akıyor. Top bereket bu nehre isabet etmemiş. Yoksa beraber akar, öteki keneflerin altından geçerek, ana lağıma giderdi. Ben mahşere kadar yanardım. Çocuklar da kapıya gelmişler. "Bir değnek bulun şuradan!" dedim. "Nereden?" dediler. "Oynarken iyi miydi? Osuruk ağacından bir sopa koparın hele" dedim. Osuruk ağacından, Kayyum'u kollayarak bir sopa kopardılar. Koparan oğlan "Çekil! Alıvereyim!" dedi. "Olmaz. Alabilir misin? Ver bana!" dedim. "Ben alının gör de bak!" dedi. "Kafamı kızdırma! Zaten senin uğursuzluğun malum. Ben bilmez miyim? Nazarın değdi topuma!" dedim. Değneği bir aralık hiç vermeyecek gibi arkasına götürdü. Sonra ne düşündüyse düşündü. O yaşta, hepimiz yaşadınız insan oğlunun aklın-

dan bin türlü domuzluk geçer. Herhalde “Şimdi bulaşmayalım! Topun sahibi! Bir de bizi oynatmayverir!” mi dedi, ne dedi! Değneği elim aldım. Bismillah deyip mahut deliğe yanaşım. Çok şükür osuruk sopası güzel topuma yetişiyor. Yetişiyor ama, o iğne olmalı, elimdeki mıknatıs çubuğu olmalı ki değer değmez şıp diye kapsın da, salıvermeden yukarıya çıkarsın! Ben topuma dokunuyorum. Bu da bir mesele. Âdeta bedenimden osuruk dalı vasıtasıyla sevgili topuma bir ceryan geçiyor, topum bana ait oluveriyor. “Bir sopa daha olsa...” dedim. “E, sen artık çok geldin! Ver de bak!” dediler. Veremedim. Sanıyorum ki benden başkası çıkaramaz. Maazallah, birisi sopanın ucuyula dokunmak değil, gözleriyle bakıverse top kaynayıp gidecek. Ayakları germişim... İki tarafa yaylanıyorum. Top biraz kımıldıyor mu, gömülüyor mu, arada akan mini mini dereye doğru mu kayıyor? Yoksa bunların hepsi birden mi oluyor? Keskin amonyak kokusu... Diğer çeşit kokular... Ben değneği değdirip değdirip çekmekteyim. Derken aklıma geldi. Bu böyle olmaz. Şunu duvara doğru sürmeli, duvar yüzünden yavaşça yukarı almalı... Sonra mı diyeceksiniz. Sonra, kolumu uzatır tutarın. Ama, o hareketi yaparken topu duvarın düz ortasında cambaz muvazenesiyle tutacak olan osuruk dalı nerede bulunacak? Bin türlü ilmi mesele ki, birisinden bile haberim yok! Duvar yosun kaplamış. Top filhakika bazan dört parmak, bazan bir kanş miktar yükseliyor. Bana ümitler veriyor, lakin bir hata irtikap ediyorum. Tekrar düşüyor. Ben uğraşıyorum. Terlemeye başlamışım... Bir aralık ne göreyim? Taşların üzerinde diz üzerinde değil miyim? Sıçradım kalktım. Top düştü. Bu sefer, sıçradığımdan olmalı, duvar dibinden orta yere geldi. Hem de ne tehlikeli bir yere... Bu cennet-i âlânın gülsuyu ırmağının tam kenarına... Bir şey olursa... Allah göstermesin akıntıya kapılıp bitişik kenefin altından yallah... O zaman, işin yoksa yan mahşere kadar... Dizlerini çürüt!.. Yah! Yok mu bir şey! Şuradan bir şey verin! Siz Müslüman değil misiniz? Oynarken iyi idi ya namussuzlar! diyorum. Kimisi gülüyor, kimisi: “Nedir? De ki bilelim!” diyor. Bilir miyim? Ben sadece topumu istiyorum. Bir kere şu berzahtan kurtar-

sam, bir daha tövbeler tövbesi. .. Cami avlusuna ayak mı basarım! Bektaş'ın hesabı: "Hayvandır bilmeden girmiştir. Bak ben hiç giriyor muyum?" dediği şekil... Topum zıplayıp elime gelmeyi geciktirdikçe, hiç hareketsiz öyle durduğu halde, ben birtakım tehlikeler sezinlemeye başladım. Her iş gibi bu iş de uzarsa fenaya döner! Bir şey olur! Bel-li mi olur? Olmaz, olmaz! Bir de bakmışsın, ilerden doğru bir sel söker... Öteki helalara giren olur. Koca testilerle geliyorlar. Boca eder testiye, uslu akan dere coşar topumu toparlar... İşte böylece eşek alıp at satarken birisi arkadan mı teklif etti. Yoksa çaresizlikten zekâma bir işleklik geldi de ben mi akıl ettim! İşin kolayını ossaat buldum.

— Evden kepçe mi getireceksin?

— Hayır beyim kerem buyur! Cami keneflerinin kubur deliklerini elbet bilirsiniz? Nedense mübarekleri geniş-uzun açarlar. Herhal, çoluk çocuk lastik top düşürdü mü kolayca alıversin diye olmalı... Şöyle dirseklerimi iki taşa muhkemce istinad ettirip ayaklanımı aşağıya sallasam, iki ayağımla topumu kısıtıp kendimi aziz malımla birlikte yukarı çeksem!.. Yaz günü olduğu için ceket yok. Mintanın kolları hazır sıvalı. Ayağımda çorap da bulunmuyor. Bir aralık "Sandalları ihtiyaten çıkarayım" dedim. Sonra dedim ki: "Neden dedim, ayağım bir yere sürünmeyecek ki... Usuletle ikisini birleştirip arasına sıkıştırıp..." falan. Ben bir gazete parçasıyla taşları baştan savma sildim. Birisi, içimizde en aptal onu biliriz: "Ne var, ne yapacaksın?" dedi. "Görürsün!" dedim. "Bir şey olursa ben kaşmam!" dedi, zehir gibi baktım. "Almayayım da, sonra sen gelip kendin için çıkarasın öyle mi tereyağı?" Herhalde, oğlanın aklına bu ihtimal hiç gelmemiş olmalı ki, ben hatırlatınca "Bu da mı olabilir ki?" diye düşünceye vardı. O ilerdeki mal iktisap imkânlarını düşünedursun, ben dirseklerimi kuburun iki yanına sıkıca dayayıp ayaklanımı sarkıttım. Elbette ömrünüzde birkaç kere böyle yapmak zorunda kalmışsınızdır! Oturmaktan rahat gelir. İşte o kadar kolay vaziyette aşağıya bir göz attım. İyi düşünmüşüm! Topumla ayak burunlarım arasında dört parmakçık bir mesafe var. İşte o mesafeyi katediveriyim de iş bitsin dedim. Böyle dir-

seklere dayanıp vücudu bir boşluğa sarkıtmanın kolaylığı bir muvazene kaidesinden gelir. Bu muvazene milimetre ile mukayyettir. Vücudun muayyen bir kısmı bir milimetre alta düştü mü, dirsekler artık hiçbir şey çekmez. Tepenize gök kubbe yıkılmış gibi kaynar giderirsiniz! Ben de işte böyle oldum. Topa ayak burunlarımı ya temas etmişti, ya etmek üzereydi ki vücudum bir zincir parçası gibi kolaylığına, o kadar güvendiğim dirsek istinatlanmın haberi bile olmadan kubur deliğinden lağımın içine kaydı.

— Hay Allah belanı versin!

— Değil mi? Bir münasip feryatçık kopardım mı, yoksa buna da mı fırsat bulamadım. Hasılı ilk hamlede omuzlarıma kadar gömüldüm. Oldu olacak aklım fikrim topta ya... Dönüp topu aramaya başladım. Nihayet elime de geçirdim ama bu kadarcık bir hareket beni gırtlığıma kadar batırmaya yetti. Anlıyorsunuz ya efendim, alt tarafı teressübat neticesinde biraz katılaşılmış... Yukarda kıyamet kopuyor... Ben, işin yarısını hallettiğime bir taraftan sevinirken, bir taraftan “Artık çıksam!” demeye başladım. Çocuk zekâsı realisttir. Derhal çeşmeye gidiyorum. Üstümü başımı yıkıyorum. Pirüpak oluyorum. Eve güle oynaya... Bre medet, gözümün önünden koskocaman bir karralı “Vınnn!” diye geçmez mi?

— Gözlerin mi karardı! Fena gazlardandır... İnsan maazallah boğulur bile...

— Gaz falan değil iki gözüm! Koskocaman bir lağım sıçanı... Şiddet-i seyrinden deryayı dalgalandırdı. Zaten öyleydi ki okyanustan geçse transatlantik gibi dalgaya sebebiyet verir. Bizim ağzımıza tuzluca bir şey kaçmasın mı?

— Yeter, rezil! Ne halt ediyorsun?

— Doğruyu söylüyorum. Asıl rezillik geride beyim... Tükürdüm. Can havliyle bir daha kımıldadım. İçine kurulduğum cıvık şey alt dudığıma dayandı. Gidiyorum, elveda!.. Narayı basıp, zıpladım. Sen misin zıplayan! Yallah. Bismillah! Bir kere battım mı size!.. Başım kayboldu.

— Yeter yahu! Nedir bu?

— Macera gözümün bebeği! Dünya güzelini aldatıp yatırsam, geviş getirerek dinlersin. Marifet bunu dinlemeli... Top elimde kendimi duvara doğru atmışım. Boş elimle bir yere tutundum. Oh! Çok şükür! Başımı kurtardım. Derin bir nefes... Dünya varmış. Lakin bir taraftan da fena kokmuş olacağım ki... Ciyak ciyak bağıriyorum! Feryadım asumanı titretiyor. Oğlanlar çil yavrusu gibi dağılmışlar. Neyse ki birisi akıl edip eve koşmuş. Valdeye serencamı haber vermiş. Valde gayet tedbirli hatundur. “Osmanlı kan” derler ya, işte ben, “Osmanlı karı” diye benim valdeme derim!

— Lağımıcılara mı haber vermiş?

— Hayır! Daha basit. Çamaşır ipini hamilen, tabii bedduanın bini bir paraya savurarak canından bıktığını, başını alıp gideceğini, Allah'ın neden ruhunu kabzetmediğine şaşıtığını söyleyerek, yel yepel, yelken kürek... Çocuklar etrafında, birkaç meraklı komşu karısı da peşinde, cami avlusuna girmişler. Biz aşağıda, yosunlu duvara tutanacağız diyerek sol elimizin beş tırnağını da tersine çevirmişiz! Arada bir boğulmayalım gayretiyle dudaklarımızı yalayarak feryadı ayyuka çıkarıyoruz. Derken valdenin mübarek sesini “Hay yetişmeyesice... Emeklerim, emdirdiğim sütler haram olsun... Ne işin var orada!” derken işittim. Sanki tamamıyla kurtulmuşum gibi asabım bir boşansın! Bir ağlama tutturayım...

— Sonra ağlarsın... Çık şuradan be birader!

— Kolay mı? Düşmeyen bilmez... İpi sarkıttılar. Tutuyorum. Hep tek elle... Öteki el topla meşgul...

— Hâlâ mı top?

— Bugün hâlâ top! Ne sandın! Bir iki hamlede ipin o kısmı da mülemla oldu. Kayıyor. Biz tekrardan batıp çıkmaya başladık. Yutkunmanın bini bir paraya...

— E! Çok oluyorsun! Adamın boktan iğreneceği geliyor!

— Vallaha bilmem! Benim o sıra iğrenmek aklımda bile yok... Kurtulmaya çalışıyorum. Nihayet valdem akıl etti. “İpi beline sar!”

buyurdu. Türlü meşakkatle belimize doladık. Bizi hayamola yukarı aldılar. Dünya yüzüne çıkar çıkmaz, n'apsam beğenirsiniz?

— Kurtulduğun için Rabb'e secde edeceksin!

— Hayır! "Anneciğim" diye hatunun üzerine yürümüşüm! Sarılıp da ağlayacağım. İşte o anda içinde çabaladığım pis dehşetten daha büyük bir dehşete kapıldım.

— Nedir?

Annem, ceylan gibi geri sıçradı. Suratı karmakarışık! Sanki ben birdenbire yılan olmuşum! "Üstüme gelme rezil!" diye nefretle bağırdı, "gelme... Geri dur!" Şakası yok birader, iki adım atsam, bir vuruşta beni sinek gibi ezecek... Ben bu hikâyeyi neyin üzerine getirecektim! Haa... Evet! "Anne şefkati" derler. "Evlat muhabbeti!" derler ya... Bunların hepsi şarta muallak şeyler. Bir annenin evladına sarılması için oğlanın lastik top alacağım diye boka batmaması lazım.

Murat, gözlerini telaşla kırpıştırarak:

— Gene anlayamadım! dedi.

Hikâyenin kahramanı Ertuğrul Hikmet, mahsustan yumuşattığı sesiyle:

— Neden iki gözüm? dedi. Ben Mustafa Kemal'i severim. Lakin partisinin kubura düşmemesi de şart... Kanaatimce çoktan düştü. İşte bu sebeple Serbest Fırka'ya taraftarım.

Şahapların evinde mükellef bir rakı sofrası hazırlamışlar, hikâyeci ve gazeteci Kadri Ekrem Bey'i de davet etmişlerdi. İhsan ve şair İbrahim Rıza ile beraber altı kişiydiler. Bir haftadan beri devam eden yarım-yırtık münakaşaları, bilhassa muharrir Kadri Ekrem Bey'in hakemliği ile bir neticeye bağlamayı düşünmüşlerdi. Şair İbrahim Rıza: "Biz askeriz, fazladan şairiz, siyasetle uğraşamayız!" diyerek kenara çekiliyor, İhsan, Murat'ı çok sevdiği için pek belli etmek istemeden Ertuğrul Hikmet'le Şahap gibi yeni partiye sessizce taraftar görünüyordu.

İçlerinde yalnız Murat, dehşetli Halk Partisi taraftarı kesilmişti. Sebebini kendisi de pek izah edemiyor, sıkıştığı yerde, "Mustafa Ke-

mal ne taraftaysa orası haklıdır” diyerek Ertuğrul Hikmet'i dinden imandan çıkarıyordu.

Sofrayı, denizi gören büyük odaya kurmuşlar, üçüncü kadehleri de yuvarlamışlardı.

Ertuğrul Hikmet'in kaba hikâyesi, Serbest Fırka taraftarlarının hazırlıklı geldiklerini göstermekteydi.

Muharrir Kadri Ekrem Bey, kısacık boylu, güler yüzlü, şişmanlığa yakışmayacak kadar heyecanlı bir insandı. Ertuğrul Hikmet'in dostlarından. Murat'ı da seviyor, bazı hususlarda beğendiğini de saklamıyordu. Lastik top hikâyesine kısa kısa gülerek, sözü bir bakışla Murat'a geçirmişti.

Murat, imtihandaymış gibi ihtiyatla konuştu.

— Lastik top nedir? —Yani misaldeki lastik top hakikatte neyi temsil ediyor?

Ertuğrul Hikmet ciddileşti:

— Bu kadar şeyi anlarsın ya, düşünmek için vakit kazanmaya çalışıyorsun. Bir hikâye daha anlatacağım: Şeker Şirketi kurulduğu zaman Ağaoglu Ahmet Bey'i, hani eski adıyla Agayef Bey'i de meclis-i idare azası tayin etmişler. Ağaoglu birkaç ay gidip gelmiş. Kanaati şu: Böyle milli şirketler lazım! Asıl istiklal: İktisadi istiklaldir. Bu da milli sermayenin terakümü ile olur. Birisi liberal sistemin başiboş ticarette, sermayedarların birbirlerini didiklemesi, yemesi, bir kısmının mahvına karşılık birkaçının kodamanlaşması suretiyle, diğer şekli de bu boğuşmanın neticesini beklemeden devletin yardımıyla yani devletçilik ile yürümek... Agayef'in kanaatine göre Şeker Şirketi, devletçiliğin bir kolu... Müspet iş... Paçaları sıvamış, girişmiş... Üç ayın sonunda, bir gün meclis-i idare içtimasından çıkarken eline bir zarf tutuşturmuşlar. “Zahir, bize name geldi bir yerden!” diyerek açmış. Bir de ne görsün! Çil çil banknotlar! “Bre bu neyin nesi.”, “Sok cebine Ağazade! Hakk-ı huzur!”, “Anlamadım!”, “Neden yahu! İcat mı çıkaracaksın? Bedava mı çalışacağız?”, “Haa... Şu maslahat!” Ağaoglu çil banknotları saymış, bakmış ki bini çoktan geçiyor... İki bine dayanı-

yor. Mebus maaşı da var, profesörlük maaşı da var. Gidiş pupayelken, dünyalık toplamak gidişi... İstikbal parlak! Divane Ağaoglu... Salak Ağaoglu! Bizim Ağaogullarından olsa... "Bu kadarcık mıydı? Biz ki vatan millet uğruna gecemizi gündüzümüze karıştırıyoruz! Helak oluyoruz!" diyerek surat asarlardı. Herif yaban yerin mahsulü... Millet sevgisinden, vatan muhabbetinden ne anlar, bayırın Kafkasyalı... Eve varınca kâğıdı, kalemi çekmiş. Evvela bir güzel istifaneme Şeker Şirketi'ne... Akçayı da iade ediyor tabi... Sonra bir koca layiha Paşa'ya...

— Hangisine?

— Sahi! Sürüsüne berekettir. Mustafa Kemal Paşa'ya... Macerayı hikâye ediyor. Bu gidişin hayır getirmeyeceğini, inkılap yapmak davasında olan insanların "şahsi servet" denilen beladan korkmaları, nefret etmeleri icap ettiğini, her çeşit inkılabın anasını bu yolun ağlattığını, her bir şeyin başında inkılap rehberlerinin zengin olmamasının birinci madde olarak bulunduğunu bir dili döndüğü kadar sayıyor. Buna çare bulmasını, önünü almasını, ellerini öpererek yalvarıyor. Sonra ne cevap verilse beğenirsin?

— Ne?

— "Haklısın ama" denilmiş, "bizim de bir başka büyük politika düşüncemiz var. Mamafih bu layihanızla sizin Şeker Şirketi meclis-i idare azalığında gereği gibi faydalı olamayacağınız da anlaşıldı. İstifa etmekle âlâ ettiniz! Profesörlükte memleket irfanına yardım etmeye devam ediniz. Bilmukabele gözlerinizden öperim..."

— O büyük politika düşüncesi neymiş acaba?

— Yeni bir şey değil... Talat Paşa merhumun, Ziya Gökalp Bey'den, Ziya Gökalp Bey'in Dürkhaym'dan, Dürkhaym'ın maaşını peşin ödeyen bilmem hangi milyonerden aldığı akıl... Milli servet, milli zengin demektir. Elbirliğiyle milli zengin üreteceğiz ki... Sosyalizm, Bolşevizm, komünizm memleke girmesin... Girmeye yeltenirse, ürettiğimiz milli zenginler karşı koysun! İşte boka düşen top, bu top! Biz ayaklarımızı salladığımız zaman sırtımızda, yırtık gömlekten başka bir şey yoktu. Öyleyken ilk dalışta omuzlara kadar gömüldük. On-

ların ceplerinde çil çil banknot desteleri mevcuttu. İlk sıyrılıştta gark-nâbedit oldular. Alt alta duyduğun gurultular, gargaralar bunun neti-cesidir avukat kâtibi!

— Peki, yeni fırka bu dertlere çare mi buluyor?

— Yeni fırkaya geçmeden bir noktada mutabık kalacağız! İnkılap hareket demektir. Hareket etmeye söz vermiş insanlar her hususta hareket serbestliğine sahip bulunmaya mecburdurlar. Sen hiç sırtına apartman, çiftlik, altın torbaları sarılmış yüz metre koşucusu gördün mü? Belki görmüşsündür! Birinci geldiğine, rekor kırdığına rastladın mı? Olamaz! Halk Partisi inkılapçı vasfını çoktan kaybetti. Tepedeki ağalar şişmanladılar. Yemişi altın olan filizler salıverdiler. Tekrar icabetse dağa değil, iskemlenin üzerine çıkamazlar. Çıkamayınca da, idareimaslahattan başka çare kalmaz. Idareimaslahat geldi mi inkılap gider. İnkılap gitti mi, partinin hikmeti vücudu yok olur. Doğru mu?

— Doğru... Lakin Halk Partisi'nin böyle olduğunu kabul etmiyorum. İçlerinde, evet bazıları zenginleştiler ama... Ben umumiyetle "fikir doğru" dedim.

— Yeter, biraderim, ben Halk Partisi'nin çoktan böyle olduğunu biliyorum. Yeni fırkaya gelince: Beni gözü açılmamış sığırık yavrusu zannetme! Fırkanın programı nasıl yapıldı bilir misin? Fırka nasıl kuruldu? Paşam, baloda kafayı bir güzel tütülemiş. Aklına gelmiş. "Yahu! demiş, başka memleketlerde fırkalar var. İntihabatta rekabet yapıyorlar, rey almaya gayret ediyorlar. Oyun oluyor. Millet avunuyor! Biz de hele bir deneyelim!" demiş... Ahmet, Mehmet, Hasan, Hüseyin, Ali, Veli siz şu dakikadan itibaren Halk Partisi'nin prensiplerini inkâr ettiniz, Serbest Fırka'lı oldunuz!" demiş. "Medet, Paşa hazretleri! Estağfurullah!" yani, "Ağız arar... Sarhoşlukla aklından bir şey geçirir... Sonra fena olur!" diyerek tövbenin arasına darı tanesi sığmamış. Nihayet, Paşa'm kendilerini teskin etmiş. "Fethi Bey'i fırka reisi yapsam gerek! Siz de o fırkadan oldunuz, bitti!" buyurmuş. "O fırkadan olduk ya, o fırka neyin nesi? Bre nerede şu Fethi Bey?" diyerek telaşlanmışlar. Fethi Bey apar topar Yalova'ya götürülmüş. "Açtın mı?", "Ferman

Paşa'mın! Açtım gitti!", "Adı?", "Aynı isabet! Tamam.". Peki diyeceksin, bu serbest, öteki bağlı mı? Yiğitsen sor!.. "Peki, fermanın başım gözüm üzerine... Biz bu Serbest'i tek başımıza mı açacağız?", "Yok canım! Nah sana şunu, şunu, şunu ayırdım. Bu dakikadan itibaren hepsi Serbest'e geçtiler. Gazeteleri haberdar et! Teşkilatı kur. İcabeden parayı Halk Partisi sekreterinden makbuz mukabili alırsın!"

— Atıyorsun artık!

— Ne bileyim? Bu en hakikate yakın şeklidir. Gazetelere haber verilir. Lakin mesele ilham-ı kemali ile vuku bulduğundan, henüz Cebra il de nizamname suretini getirmediğinden, iki ayakları bir pabuca giriyor. Bizde her şey böyle olagelmıştır. İstim kıssası... "Sen varıver, istim arkadan yetişir!" hesabı! Meşrutiyet de öyle olmuş ya... İhtilal vuku bulmuş, kanunu esasi falan... Ortada İttihat ve Terakki hükümeti yok... Gene bunak Kâmil paşa, gene Çürüksulu, gene kenef ibriği, gene Öküz Mehmet Paşa... Falan... Vaziyet bu hal alır da Deli Nizam durur mu?

— Kim?

— Kara Davut muharriri.

— Ona ne? O da mı partiye...

— Yok be canım! Parti olunca muhalif ceride olacak! Arif Oruç'la birlikte, "Yarın" gazetesini Serbest Fırka'ya görünürde pir aşkına peşkeş çekmişler. Deli Nizam başka muharrirlere benzemez. Bir parti oldu mu, nizamnamesi olması icap ettiğini bilir. Herkes bir "Serbest Fırka" lafını duymuş, aradan üç, dört gün geçmiş... Gerisi gelmiyor. "Yarın" gazetesini ne yazacak! Delidir, oturmuş, artık günahı boynuna, o "Aklımdan çıkardım" diyor ya, bu Kadri Ekrem Efendi, "Bilmem hangi liberal partinin nizamnamesinden adaptasyon yaptı!" buyuruyor ki, benim de aklım yattı. İşte bu nizamname Deli Nizam'ın gayretiyle arkadan apansız yetişiyor. Yani Yalova yârani, ne partisi açtıklarını bir sabah "Yarın" gazetesinde okuyup öğreniyorlar.

— İnanmam! Atıyorsun!

— Nah, sor da bak! Deli Nizam'ın bir iyi huyu vardır. Yaptığı işi saklamaz. Bütün deliler de öyledirler ya...

— Fethi Bey, o kadar mebuslar... Allah Allah!

— Evet, biraz şaşırır gibi olmuşlar. Sebep de bizim deli, bütün deliler gibi bir işe akıllı akıllı başlar, yarısından sonra tozudur. Yarısından sonra tozutmuş. Nizamnameyi Kara Davut romanına çevirmiş. Şurası, burasını tutmuyor. Buna da cevabı Yalova'da düşünüp bulmuşlar. Demişler ki: "Eldeki nizamname, esas nizamname olmayıp müsveddedir. Asıl nizamname parti kongresi kurulduktan sonra madde madde görüşülüp kararlaştırılacak!"

— Çok tuhaf! Bütün bunları biliyorsun da, Serbest Fırka'yı ciddiye alıp nasıl taraftarlık ediyorsun?

— Bir kere bunları öğrenir öğrenmez kararım bir kat daha katileşti. Evvelce milletin yürüyüş edişine bakmıştım. Kalabalık her zaman haklı olmaz ama bu sefer haklıydı. Deli Nizam'ın uydurma nizamnamesini benimsemekte değil, Halk Partisi'ne n'olursa olsun muhalefet etmekte... Lakin içyüzünü duyar duymaz, "Oğlum Ertuğrul! Sıva paçaları!" dedim. Çünkü bir sofrada, "Yarın bir fırka daha açalım. N'olacaksa..." diyerek hâzırundan bir kısmını yeni fırkaya tayin etmek, önünde oturan bir biçareyi de fırka reisi nasbetmek, en sonunda Deli Nizam'ın uydurduğu nizamnameyi "Bundan âlâ müsvedde olmaz. Aferin!" diye kabul etmeyi bu memleketin, bu milletin ve bizzat kendimin şerefine yediremedim. Diktatörlüğü ben de anlıyorum, millet de anlıyor. Korkuyoruz, seslenemiyoruz. Lakin hürriyet oyununa gelince, n'olursa olsun diktatöre karşı çıkmaya mecburum. Ama danışıklı dövüşmüş, sonunda bir bok çıkmazmış... Fırsat zuhur etti. Yutmadığımı meydana koyacağım arkadaş! Anladın mı?

— Anladım! Bu senin işin de, nihayet böyle fırka açtırmak işi kadar saçma! Saçma bir şeye, diğer bir saçma şeyle mukabele etmek ciddi olamaz. Asıl düşünülecek ciheti hiç aklına getirmemişsin. Mustafa Kemal Paşa bu ikinci fırkayı açmaya neden lüzum gördü? Sadece eğlenmek için demek manasız ya, demin söylediğim mahzurları o da anladiysa... Yani, zenginleşen kadroyu bertaraf etmek için böyle bir yol tuturduysa...

— Daha iyi söyledin ya... Yeni partiyi kabul etmemekle ben de ona yardım ediyorum. Sen bilakis eski ve kötü şekle sarılıyorsun!

Murat, biraz düşündü:

— Mustafa Kemal Paşa'nın asıl cephesini öğrenmedikçe ben esaslı bir şeye karar veremeyeceğim. Bu sebeple de Halk Partisi'ni tutacağım, dedi. Mustafa Kemal Paşa, bu partinin 1 numaralı azasıdır. Henüz istifa etmediğine göre...

Delikanlıların münakaşasını gülümseyerek dinleyen Kadri Ekrem Bey:

— Öyleyse Mustafa Kemal Paşa'nın vaziyetini geliniz tayin etmeye çalışalım Murat Bey! dedi.

— Lütfen! Görüyorsunuz ki esas burada...

— Evet, maalesef esas burada... Şimdi adım adım gidelim: Mustafa Kemal Paşa kimdir? Ben soracağım, siz cevap verin! Noksan ve yanlış olursa düzeltiriz! Söyleyin bakalım Mustafa Kemal Paşa kim?

— Mustafa Kemal Paşa kurtarıcı... Dâhi... Muzaffer başkumandan...

— Oraya da geleceğiz! Evvela Mustafa Kemal Paşa, Selanikli bir zabıt. Evet mi?

— Evet!

— Şahsi serveti de yok. Daha doğrusu yoktu.

— Evet!

— Binaenaleyh Mustafa Kemal Paşa şahsi serveti olmayan bir muhacir zabıttı. Sonra!

— Anadolu harbini idare etti.

— Evet! Oldu Muzaffer Başkumandan... Ve nihayet cumhurreisi...

Değil mi?

— Evet!

— Aklıma şöyle bir soru geliyor! Bu Muzaffer Başkumandan, daha genç yani daha enerjik olduğu yaşta, fazladan Almanlar da müttefikimiz iken, cihan muharebesinde Muzaffer Başkumandan olmadı da, neden Anadolu harekâtında Muzaffer Başkumandan olabildi.

— O muharebede, ona böyle bir fırsat verilmedi.

— Yani daha umumi konuşursak, cihan muharebesinde şartlar ona müsait gelmedi mi?

— Evet, tabii!

— Demek, Kuvayı Milliye kavgasında şartlar Mustafa Kemal Paşa'ya müsait geldi!..

— Öyle... Öyle ama, yalnız şartlardan bir şey çıkar mı?

— Elbette canım! Müsait şartlardan istifade etmeyi, hattâ şartların müsait olduğunu sezmeyi bilecek. Onu diğerlerinin arasında şef mertebesine çıkaran şahsi hususiyeti budur.

— Şimdi tamam!

— Şimdi tamamsa, müsait şartları yoklayalım. Yani bir evvelki muharebede, kabacası daha müsait gibi görünen şartlar –Alman ittifakı falan– neden müsait düşmedi de, mağlup olmuş, ordusu dağıtılmış, yer yer işgale uğramış bir memlekette daha yorgun bir millete şartlar müsait düştü?

— Bu seferki mücadele haklı idi. Artık kaçacak yer de kalmamıştı.

— Mükemmel! Yani, millet asker kaçaklarına, müteaddit isyanlara, padişahın işgalcilerle beraber olmasına rağmen, milletin yüzde mühim bir ekseriyeti bu yeni muharebeye taraftar mı oldu?

— Evet! Taraftar oldu. Mustafa Kemal Paşa onları taraftar kılmakta da dehasını gösterdi.

— Şüphesiz! Şimdi hülâsa edelim: Fakir bir zabıt. Bir evvelki muharebede mensup olduğu orduyla beraber yenilip, vatani düşmanlara çaresiz teslim ettiği halde, bir müddet sonra son nefesini veriyor zannedilen bir milletten, neticede kati bir zafer kazanacak bir kuvvet çıkarabilmiş. Bunu da müsait şartlardan istifade ederek yani dövüşmek lazım geldiğine milleti ikna ederek, yahut buna kani olmuş milletin kuvvetini müspet teşkilatçılığı sayesinde çıkar yollardan müspet hedefe doğrultmuş... Unutmayalım! Millet deyince, Mustafa Kemal Paşa'ya bazan isteyerek, bazan zor altında yardım edenleri konuşuyo-

ruz. Böylece zafer kazanmış... Yani zaferi milletle beraber olup kazanmış. Milletın bir kısmı tutmasaymış ne olurmuş? Kazanamazmış!.. Öyle mi?

— Tabii...

— Şimdi en ehemmiyetli noktaya geldik! Millet dediğimiz topluluk kimlerden müteşekkildir?

— İnsanlardan... Pardon, ailelerden mi diyeceğiz?

— Hayır! Ben daha ziyade ekonomi politik bahsine geçeceğim: Ana hattâ millet fakirlerden ve zenginlerden müteşekkil oluyor.

— Evet!

— Ben pek kaba bir tasnif yapıyorum. Bir sürü başka unsurlar da var. Lakin dağıtmamak için kısıdan gideceğim! Mustafa Kemal Paşa, milletın mühim bir kısmını arkasına aldığı, yahut milletın mühim bir kısmı Mustafa Kemal'i başına çıkardığı zaman, bu mühim bir kısım milletın zenginiyle fakiri müşterek düşmana karşı müştereken çarpışıyorlardı. Değil mi?

— Evet! Şüphesiz!

— Öyleyse bu müşterek düşman kimdi?

— Yunan!

— Biraz düşünün! Yunan'dan evveli yok mu? Biz öyle perişan bir hale gelmeseydik belki Yunan İzmir'e çıkmazdı.

— İngiliz... Fransız...

— Tabi bunlar da var. Siz de bulursunuz ya, ben kısaca söyleyeyim: Bizim bir tek düşmanımız vardı. Yalnız bizim düşmanımız değil, bizim vaziyetimizde olan bütün geri milletlerin bir tek düşmanı "emperyalizm!" Yani müstemlekecilik. Nitekim biz de bir yarı müstemlekeydik... Mutabık mıyız?

— Evet!

— Emperyalizm, bir memlekete sokulup yerleşmek için birtakım usuller kullanıyor. Bunların en kabası silahlı istiladır. Belki de uzun sürmezse en tehlikesizi de budur. Çünkü düşman üniformalıdır. Karşıdadır. Nitekim Mustafa Kemal de, Çerkez Ethem ve avnesini Yunan

cephesine sürünce rahat bir nefes alarak, aynen, "İçeridekileri temizledik, sıra dışardakilerde" der. Şu halde emperyalizmin en tehlikeli şekli, harple girenden ziyade, hulul yoluyla girendir. Yani istismarcı düşman, memleket dahilinde birtakım yerli unsurlardan istifade eder.

— Mesela padişahıtan ettiği gibi mi?

— Evet. Mesela padişahlık müessesesinden istifade ettiği gibi... Birtakım mollalalar, hattâ şeyhülislamıardan yani ilmiye dediğimiz dini zümreden istifade ettiği gibi... Kuvayı İnzibatiye'yi teşkil eden bazı askeri zümreden istifade ettiği gibi, padişahlık etrafına sıkışmış bir sürü vezirlerden, yani yüksek politikacılarından, yani bir memleketin rehber kadrosunun bir kısmından istifade ettiği gibi...

— Anladım!

— Şu halde düşman, yalnız müstemlekeci devletler değildi. Onların yerli yordakçıları da vardı. Yani düşman iki başlıydı. Birisi yabancı, birisi yerli... Mustafa Kemal Paşa Nutku'nda gençliğe hitap ederken bu ciheti ehemmiyetle söyler... hatırladınız mı?

— Ezber bilirim!

— Ne iyi! Şimdi, asıl mevzunun kaldığımız yerine dönmeden evvel, bir sapma yapacağız! Bir memleketin yerli ahalisinden demin saydığımız derecede yüksek muhtelif makamlara çıkabilmiş adamlar nasıl olur da yabancı istismarcılarla kendi memleketleri aleyhine birleşebilirler. Daha fecisi, bu birleşmeyi, hattâ mensup oldukları millet türlü yoksulluk içinde çarpışmayı göze aldığı zaman dahi yapmaktan çekinmezler!

Murat, gözlerini cehtle kırıştırdı. Bunun cevabını doğru olarak vermeyi ne kadar istediği, bu gayretten anlaşılıyordu. Muharrir Kadri Ekrem Bey sempati ile gülümsedi:

— Çünkü, dedi, demin Mustafa Kemal bahsinde söylediğimiz müsait şartları kaybetmişlerdir. Temsil ettikleri müesseseler, kuvvetler çürümüşler, dağılmışlar, milletle milletin esas menfaatıyla alakalarını bir daha yenileyemeyecek şekilde kaybetmişlerdir. Bunu hissettiler. Hissettikçe, içerde birtakım müstebit hareketlerle kendilerini

nihayet alaşağı edecek kuvvetleri dağıtmaya, sindirmeye, iğfale çalışırlar. Buna güçleri her zaman yetmediği için de, dışardan müttefik ararlar. Bu müttefikler de ancak kendileri gibi haksız cinsten olabilir. Yoksa, dışardan müttefik aramaya lüzum kalmazdı. Milletın yolundan çekilirlerdi. Gayet mühimdir: Yani müsait şartları kaybeden müteberan, bizzat kendi milletlerine karşı çıkıyorlar. Kendi milletlerinin zararına düşmanlarla birleşiyorlar... Bu düşmanlar, tekrar edersek, iki türlüdürler: Birisi dahilde, birisi hariçte... Anlaştık mı?

— Evet!

— Şimdi kaldığımız yere dönüyoruz. Mustafa Kemal Paşa, Kuva-yı Milliye hareketinin başında, onu zafere götürürken bu konuşmada kısaca “müsait şart” diye adlandırdığımız şeyle yani milletle beraberdi. “Millet” yani iki esaslı kısma ayrılmış insan topluluğu... Yani zengin ve fakirden müteşekkıl topluluk... İşte zafere kadar, yani gerek dış düşmanı yurdumuzdan kovup Lozan’ı imzalayınca kadar, gerek dış düşmanlarla müştereken hareket eden yerli düşmanları silahtan tecrit edinceye kadar... Buradaki silah bildiğimiz silah değil, onların istinat ettikleri müesseseleri körletmek, ideolojilerini sindirmek falan... İşte buraya kadar Mustafa Kemal’e zahir olan milletın zenginleriyle fukarası beraber yürüyordu. Yani Mustafa Kemal Paşa’yı Muzafer Kumandan yapan müsait şartlar devam ediyordu.

— Evet!

— Milleti mütaassıp sanırdık. Meğer yobazın iftirasıymış. Şapkayı giydi. Biraz homurdandı ama giydi. Çünkü yüz sene evvel fes için de bilmeden homurdanmıştı. Yeni harfleri kabul etti. Biraz homurdandı. Lakin kabul etti. Çünkü eski harfleri zaten bilmiyordu. Din kitabı ise zaten Arapça olduğundan, bilse de okuyup anlayamıyordu. Tekkelerin kapanmasını umursamadı. Çünkü tekke denilen müessese çoktan iktisadi-içtimai fonksiyonunu kaybetmişti. Kadının çarşaf-tan çıkmasını yadırgadı ama isyan da etmedi. Çünkü memleketin yüzde seksen küsuru köylüydü. Köylüde, bizim kasaba esnafının anladığı manada tesettür zaten yoktu. Aşarın kaldırılması, mütegallice-

nin yer yer sindirilmesi köylüye biraz nefes aldırdı. Hasılı, sular akarına bağlanmıştı. Olup biten işler, Mustafa Kemal'in müsait şartını teşkil eden fakir ile zengine aynı zamanda uyuyordu. Bu sebeple Kürt isyanları tutmadı. Bu sebeple halifelik kolayca def edildi. Bu sebeple tepede vaki kısacık çekişme İzmir İstiklal Mahkemesi kararlarıyla bertaraf ediliverdi. Fakat bir başka cihetten de hayat yürüyordu. Zaruretlerini ister istemez kabul ettirecekti. Nihayet asıl mühim meseleye, hayati meseleye vasil olundu. Zaferin kân nasıl pay edilecek, kimin cebine girecekti. Daha doğrusu yıkılan eski müesseselerin yerini kimler kapacaktı? Yani, Mustafa Kemal Paşa'yı Başkumandan yapan müsait şartlar artık yol ayrımına gelmişlerdi. Zengin-fakir davası meydana çıkıyordu. Yani Mustafa Kemal Paşa fakiri bırakıp, zenginlerle mi beraber olacaktı, yoksa zenginleri bırakıp fakirlerle beraber mi olacaktı?

— İkişyle beraber olsa... İkişide bir millet değil mi?

— Bakacağız! Yapılan işleri Mustafa Kemal Paşa kendisi uydurmuyordu. Bizden evvel başka memleketler de, kendi hususi şartlarına göre aynı sebeplerden geçerek aynı neticelere varmışlardı. Farklı gibi görünen şey, temelde değil, harici manzaraydı. Mesela: Bizim gibi daha geri bir sistemi def edip yerine daha ileri bir sistem kuranların önüne köylü meselesi diye bir mesele çıkmıştı. Buna iktisatta derebeylikten sermayedarlık nizamına geçmek diyorlar. Biz de aynı şeyi yapıyorduk. Köylü meselesi vardı. Olacaktı. Köyde üç esaslı zümre göze çarpıyordu. Ağa-orta köylü-topraksız köylü... Bizde buna hizmetkâr, azap, yanaşma, ırgat, yarıcı, maraba... falan derler. Köylüye toprak vermek bu inkılapın zaruri neticesiydi. Lakin evvela köylü deyince kimi kastediyorduk?

— Üçünü birden!

— Demek, üçü birden mi bizim "efendimiz" idiler? Bakacağız. Birinci yol şu olabilirdi: Ağaların mallarını, mülklerini müsadere edip hiç topraksız, istihsal vasıtasız ekseriyete dağıtmak, bunu yaparken orta köylünün de bulunduğu halde kalabilmesine yardım etmek.

Çünkü orta köylü, orta esnaf... umumiyetle küçük burjuva denilen sınıf gibi her kımıldanıştan zarar görüyor, azim ekseriyetle topraksızlara karşıyor, içlerinde devde kulak kabilinden birkaçı zenginleşebiliyordu. Şu halde açıkça, fukara köylü tutulup zenginlerin zararına mı geliştirilecekti? Bir kere köylüler, sınıf olarak gayet karışık bir unsur teşkil ediyorlar. Bilhassa fukarası, son derece cahil, hurafelere bağlı, kârını, zararını bilmez bir kalabalıktı. Böyle olmalarında ve böyle kalmalarında eski sistemin kârı vardı. Irsen de fena halde zedelenmişlerdi. Verem, frengi, belsoğukluğu, trahom nesillerini tehdit ediyor, istihsal hayatında işlerine tesir yapıyordu. Bu sebeple köylü sınıfı, başına şuurlu amele kitlelerini almadıkça kendisine hiçbir iş başaramıyordu. Öyleyse Mustafa Kemal Paşa inkılapçı amele sınıfını teşkilatlandırmalı, onun başına geçmeli, kısacası, biraz daha yumuşak, biraz daha sert, fakat mutlaka sosyalizme gitmeliydi.

— Ne münasebet üstat! İşi nereye getirdiniz?

— Değil mi? Zaten bunu istese de Mustafa Kemal Paşa yapamazdı. Çünkü istinat ettiği asıl kitle bu yolu kabul etmeyecek derecede zengin tabakadan ibaretti. Şu halde, geriye “Köylü bizim efendimiz!” diye umumi bir laf atmak, ağanın, yani mütegalibenin nüfuzunu mümkün olduğu kadar devlet nüfuzuna kalbetmek... Bir taraftan da köylüyü kalkındırmaya uğraşmak.

— Evet!

— Evet, ama, bu işte biraz inkılapçılık noksan değil mi? Malum ya, inkılapta tekamül aranmaz. Gidilecek hedef tayin edildi mi, oraya sıçranır. Maksat bütün köylüleri, olamaz ya, orta sınıf haline getirmekle, bu ağaları haliyle bırakmak, hizmetkârın, gaz lambası bile yakamayan nevinde yarı aç çocuğunu okutmaya kalkmak, bizzat kendisini yıprandırmalarına müsaade etmek değil de nedir? Sonra gelim şehir zengini ile fukara bahsine... Devletçilik yapacağız! Para lazım. Zenginin servetini kâmilten alalım. Olmuyor. Vergi ile topladığımızdan bir kısmını devletçiliğe verelim. Pekâlâ! Vergiyi ekseriyet fakir olduğundan ve zenginler ekseriya asıl kazançlarını, usta maliyeci-

ler avukatlar tarafından sakladıklarından, Millet Meclisi'nde kendi mümessillerini bulundurdukları için daima işlerine gelen kanunları çıkarttıklarından, fakirler öder. Fakirlerin parasıyla devletçi müesseseler kurduk. Altına bir de madde ilave ettik. "İlerde yerli zenginler yetişirse bu fabrikaları onlara devredeceğiz!" Bu madde, kimin lehinedir? Herhalde fakirlerin lehine değil.

Kanun çıkarıyoruz. "Herkes kanun nazarında müsavidir" diyoruz. Halbuki avukat tutamayan bir dul kadınla iki, üç meşhur avukat tutabilen bir zengin, bir meseleden dolayı mahkemeye gitseler, hangisi kazanır? Diyelim ki netice itibariyle dul kadın kazanır. Avukatlar hukuk bilgileri sayesinde hiç olmazsa davayı üç, beş sene uzatmazlar mı? Bakalım dul kadın bu kadar müddet dayanabilir mi?

Hasılı Mustafa Kemal Paşa, fakirlerle beraber olmaktansa zenginlerle beraber olmayı tercih etti. İçinde bulunduğu şartlara göre de başka türlü hareket edemezdi. Çünkü dayandığı esas kuvvet zengindi. Bir kere zenginlere dayandı mı, askeri zaferi kazandıktan, eski müesseseler yerlerine geçecek yeni müesseselerin hayatını tehdit edemeyecek kadar sindirildikten sonra, bu eski müesseseler bakayısıyla anlaşmak zaruruydu. İşte bu sebeple Kürt isyanlarına ve bu isyanların oldukça kanlı bastırılmasına rağmen bugün Şark'ta hâlâ yetmiş seksen köye bâtapu hükmeden ağalar, eski devrin artığı mütegalibeler huzur içinde yaşıyorlar. Bugün müdafaa vasıtalarından mahrum olduğu için ırgat yevmiyesi aşağıdır. İnsanlar âdeta boğaz tokluğuna –bu da bizim memleketimiz ölçüsünde bir boğaz tokluğu– çalışırlar. Binaenaleyh makine kullanmak insan kullanmaktan daha pahalı düşer! Bu sebepten de memlekete ziraat makinesi girip yerleşemez. Yerleşmedikçe köy iktisadiyatı için esir insan sürüleri –bunlar boğazı tokluğu dediğimiz bukağı ile esirdirler– mevcut olacaktır. Hal böyle olduğu için de Mustafa Kemal Paşa, bir Halk Partisi kurup bu parti hem zengin, hem de fakirin hakkını arar diyecek, yani soyanla soyulanı, soygun devam etmek şartıyla bir arada barındırmaya çalışacaktır. Yani bizzat kendisini meydana getiren müsait şartlara bizzat

kendi karşı çıkacak, giderek kendi zıddına, kendini yok edecek olana yanaşacak, bizzat kendisi kendi hikmeti vücudunun kalmamasına yardım edecekse temenni edelim ki, ben yanılmış olayım, yahut da temenni edelim ki Mustafa Kemal'in ömrü bu feci akıbeti görmeye yetişmesin!

— Mübalağa ediyorsunuz! İmkânı var mı var?

— Meydanda bir şey! Partisinin nizamnamesi Serbet Fırka denilen maskaralığın nizamnamesinden kitap üzerinde on misli ileridir. Böyle olduğu halde, Mustafa Kemal Paşa, müsait şartların kaybolması karşısında telaşlandığı için, bizzat kendisinden daha geri bir teşekkürle zorla yoktan var etmekten başka bir çare bulamıyor. Bu çare neyi halledecek bilmem! Bildiğim bir şey varsa bu gece burada olduğu gibi, müsait şartların artık tamamıyla iflas ettiğini, müsait şartları teşkil eden iki zümrenin de, yani fakirlerin haklı olarak, zenginlerin, zenginlerin tabi haksız olarak ve başka başka maksatlarla, —bu maksatlar azim ekseriyette şuurlu değil ki daha fena— Mustafa Kemal'i artık o büyük dâhi saymadığını gösterecek. Bunu böyle maddi bir surette, inkâr ve tevil edilmez bir katiyetle niçin görmek istedi anlayamadım!

— İşte gördünüz mü. Bizim bilmediğimiz birtakım sebepler vardır! Ben böyle düşünerek Mustafa Kemal Paşa'ya körükörüne inanıyorum. Haklıyım da... Çünkü şimdiye kadar yaptığı işler ona hâlâ güvenmemizi haklı çıkarır!

Muharrir Kadri Ekrem Bey kederle gülümsedi:

— Mustafa Kemal Paşa, dedi, henüz kendisinin isteyerek meydana getirdiği bir uydurma parti tarafından alaşağı edilecek kadar çürümüş bir şahsiyet değildir. Ona bu şaşkınlık anında sizin böyle itimat ettiğinizi bilse... Bu belki de istikbalinizi garanti eder... Durunuz canım! Hemen kabarmayınız! Böyle bir şeyi asla düşünmediğinize eminim! Kendimden ziyade eminim! Ve sizin için en büyük tehlikeyi de burada görüyorum.

— Anlayamadım!

— Anlatacağım delikanlı! Sizi iyi tanırım. Yani sizin tipi! Bir müd-

det ben de kendimi sizden zannettim. Buna yüzde yüz emindim. Biri itiraz etse, hiç âdetim olmadığı halde belki de onu dövmeye falan kalkardım. Böylece inanmak iştiyakı beni sosyalizme, neden saklamalı, komünizme götürdü.

— Beni asla götüremez! Yanlış tamamıyla...

— Ben kendimi anlatıyorum. Komünizme götürdü. Size yukardanberi biraz karışık da olsa, yaptığım tahlil komünizm denilen ilmin metodu sayesinde varılmış neticelerdir. Buna yüzde yüz inandığım halde, bugün Halk Partisi gazetelerinden birisinde, uydurma olduğunu, kendi adım gibi bildiğim bu yazıyı müdafaa ile meşgulüm... Neden mi? Çünkü ben korkak bir adammışım! Korkak olduğumdan bir an bile şüphelenmemişim. Bu hakikat karşıma öyle bir yerde, o kadar apansız çıktı ki... Hemen yere serildim. Bilmem Ertuğrul Hikmet size söyledi mi? Birçok diğer arkadaşlarla beraber komünizm töhmeti altında İstiklal Mahkemesi'ne sevk edilmiştik. Ortada bir hayat tehlikesi de görünmüyordu. Böyle düşündüğümü zannetmeyin. En evvel hayatımdan vazgeçmeyi, sanki cigara yakmak haline getirmiştim. Hak bellediğim bir yolda ölümü hattâ zevkli bir şey saşıyordum. Nasıl oldu, hâlâ anlayamam! Birdenbire çöktüm. Halbuki Rusya'da muazzam bir ihtilal, fikirlerimin doğruluğunu tarih içinde edebiyen, hiçbir fikre nasip olmamış bir azametle payidar kılmış bulunuyordu. Çin'de arkadaşlarımla şerefle dövüşmekteydiler. Bir şair arkadaşın dediği gibi, "Her kilometrede, her mil-i bahride" dostları vardı. Lakin akıllarına da, gördükleri işe de zerre kadar değer vermediğim, dört insan karşısında birdenbire tükendim. Korkudan dizlerim kesildi. Hayasız bir can kaygusu içinde hüngür hüngür ağlayarak af diledim. Köpekler gibi yalvardım. Bu hareketin bir tek faydası oldu. — Kadri Ekrem, tekrar kederle gülümsedi —: Bana haddimi bildirdi. Şimdi tamamıyla aksi şeyler düşündüğüm, beraber olduğum kalabalığa zerre kadar inanmadığım halde, onlarla beraber yürüyorum. Verdikleri rezil sadakayı her ay muntazaman alıyorum. Halime şükrediyorum. Güldüğüm, eğlendiğim, hattâ kızlarını beğendiğim Türk milletine hi-

kâyeler yazdığım oluyor... Normal bir adam gibiyim. Buna hiç alışmam zannediyordum. Bakıyorum da, öyle değil... Ama sana gelince: Ertuğrul Hikmet'in anlattıklarına göre sen, bulunduğun yerde duramazsın! Mustafa Kemal'i daha çok sevmek için arayacaksın, aradıkça ondan, belki de farkına varmadan uzaklaşacaksın. Nihayet öyle bir yere geleceksin ki karşıdakiler, yanına gitmek istediklerin olacaklar ve onların arasında, bu seni şaşırtan hattâ öfkeleniren fikirlerimle ben, belki de elimde altı oklu inkılapçı partinin bayrağını tutarak, ben de bulunacağım! Dövüşeceğiz! Sonunda siz kazanacaksınız.

Murat, sahici bir öfkeyle:

— Hâşâ! diye bağırdı. Ben bu memleketin çocuğuyum. Babam bu topraklar için üç muharebede dövüştü. Kanını akıttı. Babam Mustafa Kemal'in bayrağı altında zafer kazandı. Ben o zaferi, sizin söylediğiniz mahzurları varsa, onlardan temizleyeceğim.

— Bütün bu sözler beni daha çok haklı çıkarıyor. Böyle düşünmesen de futbol maçlarıyla meşgul olsan, sinema sanatçılarının resimlerini biriktirsen belki inanırdım. Senin gidecek başka yerin yok!

— Görürüz!

— Tabi göreceğiz kardeşim! — Ellerini ovuşturdu —: Ne hoş olacak! Böyle bir kehanette bulunduğum için beni şimdikiyle kıyas edilmeyecek kadar fazla seveceksiniz. Bana düşman olamayacaksınız! Ben de, sizde benim cesur nüshamı seyrederek avunacağım!.. Bir iyi yeri, kahpece boş bırakmak ne demektir? Hiçbiriniz bunu hissetmeyiniz isterim delikanlılar! Siz ne fikirdesiniz şair?

İbrahim Rıza, gözlüklerinin arkasında akıllı gibi bakarak insanı aldatan bakışlarla gülümsedi.

— Son kıtayı bitirdim, dedi, iki mısra noksandı. Şimdi buldum. Siz konuşurken... Dinler misiniz?

— Tabi!

— Sevgilisi çocuk da ona oyuncaklar teklif ediyor. En sonunda:

"Aç bütün camları görünsün dönen küre

Koş Arz'ın kenarına salla ayaklarını!"

Nasıl?

Kadri Ekrem Bey gülümseyerek cevabı Murat'a bıraktı. Murat, bilakis somurttu:

— Evvela annesiyle yattığın kıza mı bu mani? dedi, ben bu kadar hayasız olsam, kendimi öldürürdüm.

— Neye kızılıyorsun kardeşim? Ben şiir yazıyorum!

— Ben de doğru söylüyorum!

— Bunun onunla ne alakası var?

Murat hayretle baktı. İbrahim Rıza alay etmiyordu. Samimi idi. Gülmesi tuttu: "Bu samimiyet de artık halt ediyor!" diye düşündü. Aynı zamanda bugünün pazar olduğunu, birbuçuk aydanberi ilk defa pazar gecesi Tamara Ablaya gitmediğini hatırladı. Safo'nun ölümünü haber aldığı gün telefon ettikten sonra kadını bir daha aramamış, onun kendisini aramayışına âdeta gücenmişti. Şimdi, bunu zihninden geçirirken somurttuğu halde, üç gün, üç gece Reçina'da kapalı kaldığını unutuyor, hele bu akşam hiç değilse bir telefon edip gelemeyeceğini bildirmek lazım olduğunu fark bile etmiyordu. Fena bir evlilikten yeni kurtulmuş, bekârlığın tadını çıkarmaya başlamış bir erkek halindeydi. Safo varken, böyle ondan uzakta bulunsa, bir eza hissedirdi. (Tuhaf değil mi? Bir kadınla beraberken böyle bir şey duymuyordu.) Pek müphem bir surette, Tamara Ablanın öfkesini Safo'nun ölümü haberiyle kolayca karşılayacağına güvenerek yüreğinde bir başka çeşit rahatlık daha vardı.

*

Yazıhanede işlerini bitirdiği zaman, akşamın saat yedisinde, Tamara'ya bir telefon etmek için dinleyiciyi kaldırıyordu ki zil çaldı.

— Alo! dedi.

Tamara'nın dargın sesi:

— Kimsiniz? diye anlamamış gibi sordu.

— Benim, Murat!

— Ya! Ölmediniz mi? Ben de cenaze için...

— Haberin yok Tamara Abla! Sana bir felaket haber vereceğim...

Bunu nasıl söyleyeceğimi bilemediğimden...

— Şimdi anladım. Dört gün evvel aramışsınız! O zamandan beri bu fena havadisi nasıl vereceğinizi mi düşünüyorsunuz! Pazar gecesi de henüz formülünü bulamadığınızdan gelmediniz?

— Evet... Şimdi bile bulmuş değilim... Son derece kederliyim abla! Safo... Nasıl anlatmalı... Dört gün evvel öldü.

— Ne diyorsun? Böyle şaka istemiyorum. O keçiboynuzu şimdi karşında mı oturuyor, dizlerinde mi?

— Vallaha! Hiç böyle şaka olur mu?.. Pek fenayım, pek... O gün hemen seni aradım. Isabet ki evde değildin...

— Sahi mi Murat? Neden? Nasıl? Kaza mı?

— Bin beteri... Çocuk düşürmüş. Anlıyor musun? Kendimi bir manada katil hissediyorum. N'apacağımı sahiden şaşırdım.

— Şimdi derhal bana gel! Ben otomobili hemen gönderiyorum! Orada bekle...

— Ne iyisin! Teşekkür ederim!

Telefonu bıraktı. "Kendimi katil hissediyorum," sözü dört gündür başının içinde dönüp dolaşıyor olmalıydı. Bunu uzaktan uzağa sezmiş, bir türlü kendi kendisine bile itiraf edememişti. Demek şu anda Tamara Ablayı kendisine kendisinden daha yakın mı hissetti? Bazan akıllı bir kadına sığınmak nasıl da bir ihtiyaç oluyordu! Bu, küçük çocukların haklarından gelemeyecekleri her hadise karşısında "Anne!" diye bağırmalarına, ağlamalarına benzemekteydi.

Dün pazar olduğu için Reçina yazıhaneye gelmemişti. Bugün de sabahtan beri âdeta saklambaç oynamış, kızla karşılaşmamak için bütün kurnazlığını kullanmıştı. Safo'nun öldüğünü duyduğu üçüncü gün kendisini bir erkek arkadaş gibi samimi olarak teselli etmeye çalışmasına rağmen, ilk iki gün ve iki gece Safo'dan intikam almak isteyen bir hali vardı ki bunu asla affedemiyor, sanki bu işte kendisinin hiçbir suçu yokmuş, işgal edilmiş gibi Reçina'ya öfkeleniyordu. Şimdi içeri girirse:

— Rica ederim yakamı bırakınız! diyeceğine emindi.

Bu emniyetle tamamıyla rahatladığı sırada, Reçina'nın sarı saçlarıyla çerçevesiymiş renkli yüzü aralıktan göründü:

— Yalnız mısın?

— Çok!

— Kederli misin?

— Çok!

— Söylesene... — Kapıyı dikkatle kapattı. İki adıma kadar yaklaştı. Ellerini dolgun kalçalarına çaresizliği ifade eden bir şekilde koydu —: Sana ne yapsam? Ne istersin?

— Hiç... Yorgunum... Yüreğim yorgun... İki gecedir pek az uyudum. Bilmem ki...

Kız yaklaştı, kollarını boynuna doladı. Şimdi yüzü, sıcak nefesini derisinde hissedecek kadar yüzüne yakındı. Murat bir pertavsızdan seyrediyor gibi ona hayretle baktı. Pembe derisinde en küçük bir pürüz, bir leke yok... Sanki ebediyen taze kalması ve öpülmesi için yaratılmış. Biraz evvelki kati karannın nerelere savuştuğunu bir taraftan araştırarak, belinden tutup dizlerine oturttu.

— Çok şükür ki sen varsın, dedi, sen ölümden evvel de varsın, ölümden sonra da...

— Bu gece yemeği bizde yer misin? Annem seni pek beğenmiş. Babama anlata anlata bitiremiyor.

— Bu gece imkânsız... Bir yere davetliyim. Yarın gece olur mu?

— Bu gece istiyorum. Biraz geç kalkardın... Kapıyı açar, örterdik. Beni gene kucağına alıp yukarı taşırdın! Bunları bugün düşünüp hazırladım. İki şişe de likör aldım.

— Ne güzelmiş! Biraz evvel söylemeliydin! Yarın gece muhakkak... Haydi gül bakalım... Ama, böyle de çok güzelsin!..

— Evet! O kadar güzelim ki... Sana yatağımı vaat ettiğim halde, edepsizce reddediyorsun!

— Daha yirmi dört saat hasret çekmek, yirmi dört saat sonra seni yirmi dört misli fazla sevmek için...

Reçina, büyük bir arzu ile Murat'ın boynunu öptü. Yüzünü böy-

lece saklamış olarak:

— Sana alıştım, haberin var mı? dedi, kocam gibi... Benim için yeni bir şey... Hatırladıkça uykum kaçıyor.

— Benim de...

Kapı vurulunca Reçina sıçrayıp kalktı. Murat telaşla elini saçlarına götürdü.

Şoför Hatman, selam verdi.

— Siz misiniz Hatman? Geliyorum.

Adam, Reçina'ya bakmadı bile. Her zaman tamamıyla bir başka dünyada gibi yaşıyordu. Murat, Tamara Ablanın bir sözünü hatırladı: "Seni, bana memleketimden bahsediyorsun diye seviyorum, demişti, biz de kendi aramızda hep memleketten bahsederiz ama, hepimiz de kin duyarak konuşuyoruz! Bu da insanı kolayca bıktırıyor. Sen bizim memleketi bildiğin kadar biliyorsun ama, sözlerinin kinle alakası yok! Ben de meğer buna muhtaçmışım!" Murat, Tamara Ablasının böylece ne demek istediğini, Hatman'ı görür görmez bir daha anlamıştı. Büyük kin, taşıyanlar için de etrafındakiler için de ağır, yorucu, harap edici bir şeydi.

— Bir cigara Hatman! diye gülümseyerek ve acıyarak paketi uzattı, hemen iniyoruz! Matmazel'i de geçerken evine bıraksak!

— Olur!

— Haydi sevgilim, bir şey alacaksınız!

— Çantayla şapkamı... Derhal...

Kapıyı kilitledikten sonra koridorda beklediler. Murat, sigarasını içerken: "Ben eskiden de mi idaresiz bir heriftim, yoksa giderek mi böyle, kandan beter oldum!" diye düşündü. Fakat Reçina küçük hasır şapkası, eldivenleri ve kırmızı çantasıyla görününce idaresizliğini âdeta beğendi.

Murat, arabanın köşesine büzülmüş olan Tamara'yı görmesiyle, ne büyük bir hata yaptığını anladı. Bunu pekâlâ kestirebilirdi. Demek ki ızdırap çekiyor, diye düşünüp bizzat koşmuş... İşte çektiği ızdırap! Haydi bakalım Reçina'ya bu geceyi neden reddettiğini nasıl anlatmalı!

Tamara Abla, Reçina'yı tanıyordu.

— Buyrun! diye biraz şaşırarak yer verir gibi kıınıldadı. Matmazel'i de mi getirdiniz?

— Geçerken evine bırakalım, demiştim.

Az kalsın: "Sizin geleceğinizi tahmin etmediğimden..." diye ilave edecekti.

— Teselli için, iki kişi bir kişiden iyidir. — Gülümsedi —: Yalnız başıma nasıl başaracağımı düşünüp duruyordum. —Kurnazlığını Murat sonra uzun müddet anlayamadı.— Matmazeli bu gece bırakmam!

Bu söz, somurtmak üzere olan kızı evvela hayrete düşürdü, sonra sevindirdi. Murat'la kadının arasında... Herhalde böyle karşılanmaması lazım gelirdi. İşi daha iyi anlamak için daveti derhal kabul etti:

— Teşekkür ederim... Rahatsızlık verirsem...

— Hiçbir şey vermezsiniz! Giriniz kızım!

Murat:

— Biz Hatman'la beraber gidelim! dedi.

— İyi edersin. Hava bir sıcak ki... Ben Matmazel'i rahatça tetkik ederim. Bürodayken alıcı gözüyle bakmamıştım. Galiba gelinim sayılır.

İkisi de tekzip etmediler. Tamara gözlerini utanarak yere eğen kıza bir kere baktı: "Evvelce başlamış! diye düşündü. Bunu da ölen gibi, ölen kadar seviyor mu? Ne karmakarışık hale gelmişiz!"

Kadınlar, Tepebaşı'na kadar pek az konuştular. Orada, Tamara Abla, Murat'a seslendi:

— Bizi nereye davet ediyorsun delikanlı?

— Şampanya istememeniz şartıyla... Neresini emrederseniz...

— Evvela, bir küçük lokantada bir şeyler yeriz. Sonra düşünürüz

Değil mi matmazel!

— Siz bilirsiniz madam!

Tamara şoföre bir isim söyledi.

Otomobil Melek Sineması'nın sokağına saptı. Buradaki bodrum lokantasına girdiler.

Tamara:

— Ben rakı içerim, dedi, siz matmazel?

— Matmazel Reçina, diye Murat takdim etti.

— Ben de rakı içerim.

— İşte şimdilik şampanyadan kurtuldunuz!

Üç kadeh rakı ile hafif şeyler yediler. Karınları doyduktan sonra

Tamara:

— Artık birer tane de vokka emredin, dedi, sonra yavaşça Murat'a sordu, tanıyor mu?

— Tanıyor! Pek üzüldü. Arkadaştlar.

— İyi öyleyse... Şimdi bana anlat nasıl oldu?

Murat kolayca anlattı. Tamara biraz düşündükten sonra:

— Peki, neden? dedi, çocuk istiyordu. Sakın, sen mi zorladın?

— Zorlayabilir miyim? Bana hiç haber vermedi. Son günlerde sıhhati bozuk gibiydi. Çok sıkıştırdım. Hattâ bir gün "ille doktora gideceğiz!" dedim. Gitmemek için ağladı.

— Anlayamadığım bir nokta var: Madem ki aldıracaktı, neden üç ay beklemiş. Madem ki üç ay beklemiş, neden birdenbire fikrini değiştirmiş? — Yüzüne hayretle bakan Reçina'nın yanağını okşadı — : Bu küçüklerle insan ne yapacağını bilemez, değil mi meleşim?

Reçina, bu güzel kadının iltifatından mesut, yanakları kızarak:

— Ben düz insanlardanım, diye cevap verdi. Safo karışık insanlardandı. Bir şeylerden korkar, fakat korktuğu şeyi de mutlaka yapardı. Bir şeyi sevmez, fakat sevmediğine sevmediği halde ihtirasla talip olurdu.

— Anlıyorum. Az yaşamaya mahkûm kadınlardanmış. Hiç de fark edemedim. — Murat'ı gösterdi — : bunun arkasına âdeta sinmiş bir hali vardı. Ben de onu hep bununla beraberken gördüm. Yalnız görseydim belki bir şeyler sezerdim. — Mevzuya hiç de fena gitmeyen, insana gaddarlık hissettirmeyen tabii bir sesle devam etti — : Ölmeyi istemiş. Ölmeyi isteyenleri rahat bırakmalı. Ne dersin Murat! "Bu iş burada bitti!" diye kesip atmaya cesaretin var mı?

— Çok üzülüyorum. Kendimi suçlu görüyorum. Ama, bana fena-

lık etmiş gibi bir şeyler de hissetmiyor, değilim...

— Hayır! Ne o, ne bu! Matmazel, güzel tahlil ediyor. Böyle karışık insanlar var. — Gülümsedi —: Seni bu gecedan itibaren matmazole teslim edeceğim. Olur mu? Seni bu kadar şirin bir arkadaşıla beraber düşünmek hoşuma gidecek.

Bir daha açmamak üzere sözü değiştirdi. Kızın çekingenliğini gidermek için, bildiği bir mevzuya geçti. Eniştesi ve ablasını çekiştirmeye başladı. Dedikodunun her zaman en iyi teselli ve en kolay samimiyet vasıtası olduğunu biliyordu.

— Eniştem nasıl? diye sordu, ablamla kavga ediyorlar mı?

— Hayır! Bilakis... Madama hürmet ediyor.

— Tamam! Onların kavgası bu şekildedir. Şimdi ikinci eniştem kimdir?

— Anlayamadım!

— O kadar mini mini değilsiniz matmazel... Murat'a sorun da bakın! Ben samimiyeti her şeyden fazla severim.

— Onu mu sordunuz? Biraz karışıkça gibi, Bulgar mühendis hâlâ duruyor. Bir de o göbekli zabıt var.

— İki kişi varsa, aynı zamanda yeni bir iş de vardır.

Murat, yapılan senetleri ve şirket mukavelenamesini anlattı. "Göbekli zabitin" evini, karısını gittikçe eğlenceli bir hal alan cümlelerle hikâye etti. Farkına varmadan üçüncü votkaları da içtiler.

Tamara:

— Ablam yamandır, dedi, şimdi işle meşgul olduğundan gözü dünyayı görmez! Fakat para meselelerini yoluna koyar koymaz, uzun Bulgar'ı da, göbekli zabiti de derhal def edecektir. O sıralarda bilmem ki Murat'ı nasıl saklayacaksınız?

— Ben mi? Ne demek?

— Karışmam! İkinizi de bir arada gördüğü anda meseleyi hemen anlar. Anlar anlamaz, "Bir bakayım nedir?" diyeceğine hiç şüphe etmeyin! Az sever ama, ilk günler fena inhisarcıdır. Murat'ı ikimizden de alıp gider.

Reçina, aşağıdan yukarıya Murat'a bakarak:

— Bilmem ki, dedi, hemen beni bırakır mı demek istiyorsunuz?

— Yavrum, erkekler için bırakmak diye bir şey yok. Onu biz kadınlar yaparız. Erkek sizin için ölürken, mesela şu köşede oturan kocakarıyla gene de yatar...

— Murat'tan ummam!

— Ne iyi kalplisiniz!.. Acaba sizin yaşınızdayken ben de mi böyleydim?

— Siz mi? Siz benden büyük değilsiniz ki madam... Ben yalnız ablanız için konuştum. Siz hesaba girerseniz, yenileceğim muhakkak...

— Hele yumurcak! Bu Yahudiler her memlekette böyle oluyorlar... Korkunç mahluklar...

Murat, ikisini zevkle dinliyordu. Tamara'yı abla saymanın rahatlığını çoktan anlamıştı. Reçina'nın arkadaşlığı da, mesela Safo'nun arkadaşlığına benzemiyordu. Biçare Safo'da insana ağırlık veren, insanı ürküten bir şey vardı. Halbuki Reçina bahar havası gibiydi. Hiçbir mesuliyet hissi vermiyordu. Safo'dan yüz defa daha güzel olduğu halde insan buna âşık olamazdı. Reçina sahici aşkı tatmadan ölmeye mahkûm kadınlardandı.

Murat, kendisini hiçbir tehlikeye maruz görmediğinden gelen bir iç ferahlığıyla:

— Peki nereye gideceğiz, Tamara Abla? diye sordu.

— Bu güzel kızla iftihar edeceğimiz bir kalabalık yere... Taksim Bahçesi'nde Fransız artistleri varmış. Fransızlar iyi artist degillerdir ama tatlı kadınlardır. Matmazeli bilmem, bana her defasında bir yeni zarafet öğrettiler. Malum ya, biz Slavlar şarklıyız! Kaba oluruz.

— Siz mi Tamara Abla! İftira ediyor sevgilim! Siz de pekâlâ görüyorsunuz!

Reçina:

— Elbette iftira ediyor, dedi, yahut da nezaketle bana ihtar ediyor.

Tamara:

— Çocuklarla konuşmak ne müşkül, diye mahsustan içini çekti. Fransız kızları bizi utandırsınlar da... Görürsünüz...

Otomobili eve gönderip yürüdüler. Yaz olmasına rağmen cadde oldukça kalabalıktı. Erkekler, Murat'ın bahtiyarlığını kıskanç gözlerle süzüyorlardı.

Tamara, Ertuğrul Hikmet'ten bahsetmeye başlamıştı:

— Bir daha evimde öyle Bolşevik istemediğimi lütfen kendisine söyler misiniz? dedi.

— Söyledim bile.

— Somurttu mu?

— Hiç somurtur mu? Gülüverdi: “Yalana bak! Yağma yok!” dedi.

— Hiç de yalan değil deseydin!

— Dedim!

— Ne dedi?

— Bizim Tamara Abla o kadar güzeldi ki, dedi, bir insan o kadar güzel olunca Bolşeviklik düşmanı olamaz! dedi.

— Ya, n'olurmuş?

— Onun kanaatince Bolşevik olurmuş.

— Hayır! İstemiyorum... İmkânsız bir şey! Bir daha evime ayak basarsa... Başına bir şey atacağım!

— Söylerim!

— Ama, öyle bir şekilde söyleyeceksin ki, başına bir şey atılmak bahasına da olsa, peşine takılıp gelmeli... Anladın mı sen?

Ertuğrul Hikmet'in nesini hoş bulduğunu Reçina'ya anlatmaya başladı. Bir tuhaf samimiyeti varmış! İnsan onu derhal Murat'ın kardeşi zannediyormuş...

— Bu suretle akraba olduğumuzdan pek kısa zamanda tanıştığımız halde, nazım geçiyor, diye gizli bir gururla konuştu. Birçok iyi insanın akrabası olmak ne rahat şey!

Reçina da aynı kanaatteydi. Murat, on dakika görüşmekle pek müşkülpesent bir Yahudi olan –Bilhassa “Yahudi” kelimesine sevimli bir surette basıyordu– annesini fethetmişti. Hattâ bu akşam kendisi-

ne söz vermemiş olsaydı, babasıyla beraber yemek yiyecekti ki, evlerinde senelerce söylenecek bir hadisedi.

Sonra, annesiyle tanıştığı gece, kendisini ev kıyafetiyle bara nasıl götürdüğünü anlattı. Bereket versin tarihini söylemeyi akıl edemediği için Tamara bunun, pek insafsız bir avunma çaresi olarak tatbik edildiğinden şüphelenmedi.

Taksim Bahçesi'nin varyete kısmını da, umduklarından daha kalabalık buldular. Ancak kapıya yakın ve yol üzerindeki masalardan birisine oturabildiler.

Biralar yeni gelmişti. Murat kadınların bardaklarını doldurmakla meşguldü ki arkasından tanıdık bir ses.

— Anne, baksanıza Murat Bey de burada! dedi.

Murat, bira şişesi elinde olduğu halde döndü. Fatma, annesiyle —Aliye Hanımefendiyle— beraber iki adım mesafede duruyordu.

Şişeyi derhal bırakıp ayağa kalktı.

— Buyrun, dedi, iyi bir yer değil ama... Bunu bulabildik!..

Sonra pek acele davrandığına üzülenek sustu. Fatma'nın arkasındaki pelerinli zabiti onlarla beraber zannetmemiştir.

Aliye Hanımefendi de, kızı da, Murat'ın arkadaşlarını dikkatle süzdüler.

Sonra Aliye Hanım:

— Rahatsız olmayın! dedi, bir yer buluruz! Üç kişiyiz!

Kadın, elektrik ışığında, olduğundan çok daha genç görünüyordu. Bilmeyenler Fatma'nın birkaç yaş büyük ablası zannederlerdi.

Murat, süratle, zabitin kim olabileceğini düşündü. Ömründe bu kadar güzel erkek, çok az görmüştü. Şapkasının yanında dalga dalga altın parıltılı saçları vardı. Pembe beyaz yüzüyle zabıt kıyafetine girmiş genç bir aktris denebilirdi.

Mağrur bir bakışla Murat'a bakmış sonra:

— Yürüyelim! demiştir.

Çizmelerinin mahmuz şıkırtılarıyla önlerinden geçtiler.

Murat, bu kadar güzel bir delikanlının nasıl olup da fırsat varken

Marta ile Reçina'ya bir kere bile bakmadığına şaştı.

Yerine oturunca Aliye Hanım'la Fatma'nın kim olduklarını söylemek istemediği halde:

— Ne yakışıklı zabit! dedi.

— Belki de Fatma'nın nişanlısıdır. Yahut nişanlısı sayılır! diye düşündü ve kederlenmemek için gülümsemeye çalışarak, sözünü tekrarladı:

— Ne güzel erkek, değil mi?

Tamara, arkalarından bakarak sordu:

— Kim bu kadınlar?

— Bunlar mı? Ana-kız. Kadının kocası babamın muharebe arkadaşıydı. Sakarya Harbi'nde şehit düştü. Selim Amcam... Kızı da Fatma... Beraber büyüdük sayılır. Birbirimizi pek fazla görmezdik ama... Gene de beraber büyüdük... Delikanlı ne güzel! Onu tanımıyorum.

— Matmazel Reçina iyi tanır!

Murat, hayretle döndü. Evvela Tamara'ya, sonra Reçina'ya baktı. Tamara Abla yüzünü belli belirsiz buruşturmuştu. Reçina gülümsüyordu.

— Nereden tanır? Emin misiniz?

— Emin olmaz olur muyum? Sorun da bakın!

Reçina:

— Evet! dedi.

— Nerden ama?..

Tamara kızın tereddüdünü görünce:

— Yazıhaneden canım, dedi, benim sayısını artık unutmak üzere olduğum enişterimden birisi... Mamafih, doğru söylemedim. Enişterimin sayısını unutmak üzereyim ama bu sevimli bebeği galiba hiç unutamayacağım!

— Neden?

— Ablamın koleksiyonunda bir istisnadır. Bakın anlatayım: O sıralar ablacığım, ata binmeye merak sardırmıştı. Bizim sülaleye neredense bir kazaklık sivaşmıştır. At merakı aldı, yürüdü. Ablam, kilot pantolon, rugan çizme, kırbaç, falan... Amazon kıyafeti kendisine ya-

raşıyordu. Kadınlar otuz bir yaşlarına basınca telaşlanırlar. Çünkü hakikatte otuz bir yaş, otuz altı yaş demektir. Ablam da aynada suratını tetkik ede ede yüzünün hatlarını ihtiyarlar bulmuş olacak ki, erkekleri kadın kıyafetinde tesir edemeyeceğine inanmış, kaleyi içerden fet-hedebilmek için erkek kıyafetine girmeyi düşünmüş. İşte o sıradaydı. Bu küçük beyle tanıştılar. Ablam, erkek güzelliği karşısında mesela sizin kadar bile "Eksite" olmaz.

— Neler çıkarıyorsunuz?

— Biliyorum canım... Şaka ediyorum. Ablam Sipahi Ocağı'na gitti. Ata biniyordu. Bu yavrucuk da, zabıt. Bir gezinti esnasında tanışmışlar. Ablam, sevgi işlerini gayet pratik bir hale getirmesini bilir. O gün tanışmışlar. İki saat sonra yatmışlar. Bazısı işin bu safhasını ne kadar uzatırsa o kadar zevk aldığına zanneder. Ablamın huyu tersine... Hoşlanmış olmalı ki münasebeti biraz uzadı. Sonra birdenbire kesildi. Sana bir sır söyleyeceğim Murat, Matmazel belki kızar, kadınlığın ehemmiyetli bir tarafını bir düşmana açıyorum diye. Lakin ben senin ablan olduğum için buna mecburum. Biz kadınlar, güzel erkekleri hiç sevmeyiz! Onlar bize ait bir şeyi gasp etmiş gibidirler. Sinemeda oynayan Rudolf Valantino'yu bile kadın gibi sevmeyiz de, bizden birisi erkek kıyafetine girmiş, başına dertler geliyor diye acıyarak seyrederez. Yahut da ben böyleyim. Her neyse... Ablamın işine başlangıçta şaşmıştım. İşin uzaması daha garibime gidiyordu. Birden kesilmesi artık merakımı iyiden iyiye artırdı. Bir gün hiç âdetim olmadığı halde sordum. "Bir tuhaf tadı vardı evvela, dedi, gözümü kapasam da, açsam da bir güzel kızla yatıyormuşum! Sanki erkek benmişim gibi bir şeyler duyuyordum. Bu duygu yabancı ve yeni bir duyguydu. Hoştu. Çabuk bıktırır bir şey! Lakin gene de lezzetli... Derken bir de baktım, yavrucuğun niyeti fena! Meğer benden evvel davranmış! Def ettim! Derhal..."

Murat:

— Anlayamadım, dedi.

— Basit gayet... Ablamdan para çekmeye kalkmış. Bunu da tuhaf bir usulle yapmaya yeltenmiş... Poker oynamayı teklif ediyor. Bir gün

evde başkaları da varken pokere oturuyorlar. Oğlan kazanıyor, işin felaketi neresinde bilir misin? Ablam, buraya ilk geldiği zaman bir müddet bir gizli kumarhanede çalıştı. Rusya'dayken de kumara meraklıydı. Müptela değil... Meraklı... Bir eser yazacakmış gibi tetkik ediyordu. Buradaki staj da işine yaradı. Kumarda soyulmaz haldedir. Delikanlı gidince kâğıtlara bakmış. İş ossaaat anlamış, işi anlayınca soğukkanlılığı birkaç misli artar. Hiçbir şey belli etmemiştir. Ertesi gün çocuk gene gelmiş. Gene poker teklif etmiş. Ablam: "Hani kimse yok!" demiş. "İkimiz oynayalım!" gibi gayet kaba bir teklifle karşılaşmış. "İki kişi tadı çıkmaz!" diye cevap vermiş. "Öyleyse piket oynarız. Eğlencesine... Partisi on liraya... Bakalım, şansımız..." Sözü bitirememiş... Ablamın bir güzel gülümsemesi vardır. Erkek olmadığım halde ben bile korkarım: "Baksanıza Mülazım efendi, ben henüz birisiyle yatarken ücret ödeyecek halde değilim! Bunun da ayrıca bir zevk olduğunu, bu zevki tatmak için, hiç ihtiyaçları yokken bazı kadınların randevuevlerine devam edip sermaye rolüne çıktıklarını bilirim. Lakin ben henüz hamdolsun, tabii surette sevişmekten usanmadım. Yaptığımız işin birbirimizi memnun ederek tamamıyla ödeşmeye giden bir doğru yol olduğunu sanıyordum. Siz demek ki bu kanaatte bulunmuyorsunuz! Lüzumundan fazla güzelsiniz! Bu güzelliğinizin belki de bir ikinci bedeli vardır. Lakin bu bedeli benden hiç ummayın! Dostça aynlacağımız için, isterseniz size birkaç kocakarının adreslerini vereyim. Bir de "bop", "valör", "rest" falan diye sıkıntıya düşmemenizi temin etmek üzere aramızda kararlaştıracığımız ikinci bedeli de kendilerine haber vereyim... Pardon canım! Telaşlanmayın! Bu hizmetten dolayı ayrıca komisyon isteyecek değilim! Sizin pisliklerinizden kurtuluşum her türlü komisyona değer... Adres lazım değil mi? Biliyorsunuz öyleyse... İşte şimdi kederlendim. Bana ne kadar pis bir artık yedirmişsiniz! Lütfen def olur musunuz! Lütfen derhal..." Çocuk kendisini toplamaya vakit bulamadan, iskambil kutusundan o poker destelerini çıkarıp masanın üzerine koymuş. "Cilalı tınaklarınıza yazık olmasın" demiş, "Buyrun! Bunlar zaten işaretli... Belki işinize yarar!" Şimdi neden Matmazel

Reçina'yı ve beni tanıdığı halde görmemezliğe geldiğini anladınız mı?

— İyî... Öyleyse Fatma'yla ne alakası var?

— Fatma hangisi? Küçük mü?

— Evet!

— Fatma'yla alakası olmadığına bahse girerim. Mektep çocuklarını gezdiren avutacak kadar budala değildir.

— İmkânı yok! Siz ne söylüyorsunuz?

— Neyin imkânı yokmuş? O kadınla yatmasının mı? Kadın bir kere pek yaşlı değil. Sonra kendisini iyi muhafaza etmiş... Kızıyla beraber olmasa körpe bir dul sanırdım. Kaç yaşında?

Murat, Aliye Hanım'ın yaşını hatırlayınca şaşırıldı.

— Otuz beş yaşında... Belki de otuz altı... diye kekeledi.

Tamara, kendisine pek yaraşan sahte bir kederle içini çekti:

— Pek kaba bir adamsın Murat, dedi, bana ihtiyar olduğumu bundan daha güzel anlatamazdın!

— Rica ederim... Hiçbir münasebeti yok! Nasıl da düşünmemiştim? On sekiz yaşında evlenmişler. Bir sene sonra kızı doğmuş. Şimdi Fatma on yedisindedir. Kadın bu kadar genç olduğu halde bana neden annem kadar yaşlı geldi?

— Anneniz pek ihtiyar mıydı? Dikkat edin ikinci defa pot kırarsanız cezaya çarptırılırsınız! Bizi bu gece de Gardenbar'a götürmek, orada ikimizle üst üste terleyinceye kadar dans etmek zorunda kalırsınız!

Murat, büsbütün şaşırarak düşündü. Annesi de otuz sekiz yaşında ölmüştü. Tamara'nın ablası yaşında... Tamara'nın ablası halbuki, henüz kendisinin âşık olacağı kadar genç görünüyordu.

— İyî ama, dedi zannetmem! Öyle bir şey olsa kızıyla beraber çıkar mı?

— Bu da bir usuldür. Eminim ki senin aklına kızın nişanlısı, yahut talibi falan diye bir şeyler gelmiştir. Malı tanımasak, bizim de aklımıza gelecek olan buydu.

— Belki akrabalarıdır!

— Sen bunları küçükten tanıyorsun. Oğlu değilse benim tahmi-

nimden hiçbir şey değişmez!

— Canım büsbütün insafsız oldunuz!

— Vay Kandit efendi! Güzel zabıt, sizin pek güvendiğiniz kadıncağızı kuzusuyla beraber önüne katıp varyete seyrine getiriyor... Sonra evde kimbilir neler yapıyor, "İnsafsız" olmuyor da... Ben mi insafsızlık ediyorum. Doğru söylediğim için... İsterseniz bahse gireriz. Bir gece eğlencesine... Lakin tahkikatı acele yapınız. Çünkü başka meseleler de var. Belki delikanlıyı uzun müddet eski ahbabınız hanımın yanında göremezsiniz!

— Neden?

— Belki iftiradır. Yahut bir başka meseleyi saklamak için uydurmuşlardır. Duyduğuma göre delikanlının başka marifeti de var. Eroin, esrar kaçakçılığı falan diyorlardı. Pek kulak asmamıştım. Eğer bu zenaatla da uğraşıyorsa belki yakalanır da tahkikatınız yarım kalır. — Birden Reçina'ya döndü —: Size de sataştı mı, ablam için yazıhaneye gelip gittikçe? diye sordu.

— Evvela evlenme teklif etti. Sonra da öpmeye kalktı. Ben jigololardan hazzetmem!

— Fena kelime! Ablam duymasın! Mamafih burada pek de uygunsuz olmamakla beraber, bazı parlak delikanlıların fena talihidir. İlk bakışta insanda bu tesiri yaparlar ki... Acıklı şey...

Murat, Fatma'nın kendisini görür görmez bir imdat bulmuş gibi konuştuğunu, sesinin ahengini hatırladıkça anlıyordu.

Dikkatle baktı. Aliye Hanımefendi iki gencin arasına oturmuştu. Bu kadarcık şey bile vaziyeti belki de ispata kâfiydi. Onlar da dikkatle burayı tetkik ediyorlardı. Murat, nedense daha ziyade Tamara ile meşgul oldu.

Neşesi kaçmıştı. Fransız artistlerinin zarafetini fark etmedi. Gece yarısına kadar somurtmamaya uğraştı.

Babasından ve annesinden kalmış son dost evine bir felaket çökmek üzereydi. Belki de çoktan çökmüştü. İlk fırsatta Aliye Hanımlara gitmeye, Fatma'yla tenhada görüşmeye karar verdi.

3

Zaten yazıhanede, kaç gündün beri mahkemelerle alakası bulunmayan bir telaş, bir gidiş geliş, bir fısıltı seziliyordu. Hayret Bey'in âdeta hiç uğramamasına mukabil Celil Bey masasının başından kaç gündür kalkmamış, mahkeme celselerini talik ettirmişti.

Murat geçen hafta üç gün gelmediğinden, bundan başka gerek Safo'nun ölümü, gerekse Serbest Fırka'nın zuhuru ve gerekse mahkemedeki işlerin üstüne çökmesi yüzünden, yazıhanedeki gayritabiiliği evvela yeni bir işin hazırlanmasına verdi. Ya mühim bir iş alınacaktı, yahut bir yeni şirket kuruluyordu. Belki de, mühim bir firmanın umumi vekâletini deruhte etmek üzereydiler.

Celil Bey, kendisini arayanların yanında kim olursa olsun derhal bildirmesini emretmişti. İsmi bildirilenlerin hemen hepsi bekleme odasına alınıyor, kahveler çaylar ısmarlanıyordu.

Murat, eskiden beri kendisine ait olmayan işleri merak etmekten bir çeşit hicap duyardı. Bu kalabalık fısıltıyı da zerre kadar merak etmemişti. Gelen insanları kendisince tasnif etmeye, bu yoldan ziyaret sebebini keşfetmeye de lüzum görmemişti.

Yalnız ister istemez fark edilen bir cihet varsa, o da Hayret Bey'in memnuniyetsizliğiydi.

Murat, umumiyetle kalender olan, insanları –Herhalde kendi vaziyeti dolayısıyla– mazur görmeye hazır bulunan Hayret Bey'in memnu-

niyetsizliğine, nihayet ne mana vereceğini düşünmeye mecbur kalmıştı ki, kaç günden beri pek yorgun, pek tereddütlü görünen Celil Bey, o akşam son ziyaretçiyi yolladıktan sonra, keyifli zamanlarında yaptığı gibi, zile var kuvvetiyle ve aralıksız basarak Murat'ı huzuruna istedi.

Kâtip önüne kadar geldiği halde, zil öteki odada kıyametleri ko-parmaya devam ediyordu.

Celil Bey, gülümsediği zaman belli belirsiz şehlalaşan baba bakış-larıyla Murat'a baktı.

— Evvela, beni affetmeni rica ederim Murat Reis, dedi, beni peşin-en affedeceksin!

— Estağfurullah beyefendi! Bir kusurum mu var?

— Bir kere peşinen “Dediğin gibi olsun!” de bakalım!

— Rica ederim.

— Peki! Peki! Teşekkür ederim. Biz her şeyi bilir geçinenler, işte böyle burnumuzun ucunu görmeyiz! İyi ama birader, ben zıpırın ak-lına eseceğini nerden kestirecektim... Değil mi ya?

— Anlayamadım efendim!

— Anlarsın da, benim gibi mahşere kadar yanarsın! Bak oğlum, biz acele ettik. Para hırsı gözümüzü perdeledi yavrum. “Para hırsı gö-zümüzü perdeledi,” laf gelişi bir söz! Demek cibiliyetimiz bozukmuş! Pardon! Bunu yalnız kendim için söylüyorum. Bizde de bu domuz bakırlık varmış. Ne derler: “Kır atın yanında, ya huyundan ya tüyün-den” derler. Kodoşluk bize de sıvaşmış... Cezamızdır çekeceğiz...

— Yeniden mi Ankara'ya gidilecek?..

— Tükürmüşüm Ankara'nın temeline... Onu söyleyeceğim... Na-sıl söyleyeceğimi bilemiyorum. Biraz sabırlı olsaymışız, tosunum, deftere bir de “Kodoşluk” yazılmayacakmış... Serbest Fırka'dan habe-rin vardır inşallah...

— Var, evet!

— Eğer bu cenabet parti bir ay evvel açılıyadı, sen Ankara'ya git-mezdin...

Murat, bu işin Celil Bey'e tahmininden çok fazla dokunduğunu

bir daha anladı. Ziyafet gecesini, muhterem misafirlere söylediği son söz, o tiyatro finaline yaraşır, Balzakvari hakaret bile öfkesini gidere-memişti. Aynı zamanda bizzat kendisine de beraber acıyarak:

— Aldırmayın efendim, dedi, “Olmuş işin kötüsü olmaz” derler.

— Bunu kodoşluk için demezler ya, neyse... Bana çok dokundu. “Çok dokundu” diyorum ama, bu da laf... Çok dokunsa böyle kan gi-bi nazlanır mıydım? Sonunda oğlum, biz de gözümüzü kapattık mey-dana çıktık! Bu dakikadan itibaren Serbest Fırka'danız!

— Allah hayırlı etsin!

— Arkadaşlar zorladılar. Bizim İttihatçılık'ta bir usul var, arkadaş hatırından çıkamazsın: “Ulan reziller. Beni siz, ahir vakitte neden as-tıracaksınız? Elinize ne geçecek?” dedim. Dinletemedim. Sen ne taraf-tasın?

— Ben, Mustafa Kemal Paşa'nın tarafındayım!

Celil Bey, gözlerini kırıştırdı:

— Anlamadım!

— Efendim, düşündüm. Bütün arkadaşlar yeni partiye taraftar ol-dular. Benim içimden gelmedi.

— İyi halt ettin! Şimdi N'olacak?

— Esasta benim bu işe aklım da ermiyor. Ben burada, yazıhane-nin işleriyle uğraşıyorum. Zaten ancak buna gücüm yeter... Değil mi?

— Vallaha benden akıllısın! Aferin kopuk! Tu Allah kahretsin! Bi-zi künededen attılar Murat Efendi! Hakkını helal et!

— Bir şey olacağını da zannetmiyorum. Mustafa Kemal Paşa mü-nasip görmüş...

— İşte beni asıl kuşkulandıran da burası... Sen onun ne oldu-ğunu bilmezsin! Arkadaşlar yemin, şart ettiler. Bu sefer iş ciddiymiş. Fethi Bey'i evvelden bilirim. Ağaoglu'nu severim. Diğerleri de hep merkez-i umumi arkadaşları. Silah yoldaşları... “Sonunda rahmetli Cavit gibi ayaklarımız yerden kesilirse?” dedim. “Kesilmez” dediler. Hasılı biz şimdi bu işin tam göbeğine düştük. Hayret de senin fikrin-de. “Karışma be adam! Sen hâlâ uslanmadın mı!” diye yalvardı. Din-

letemedi. Komitacılık ruhumuza işlemiş. Çekişmeden duramıyoruz. “Herifleri alaşağı edersek, bize yaptırılan kodoşluğun öcünü de alınız!” dedim. Sana bu müjdeyi vermek için çağırdım. Olmadı. Haydi, keyfine bak! Bir sözün mü vardı yoksa...

Murat, yeni partinin nizamname projesini kimin nasıl hazırlayıp şeflere emrivaki yaptığını anlattı. Celil Bey’de bir tereddüt sezmişti. Bu hikâyenin üzerinde tesiri olacağını umuyordu.

Bilakis, avukat hadiseyi çok eğlenceli ve tehlikesiz buldu.

— O bizde her zaman öyledir yavrum, diye fıkır fıkır güldü, bunca senelik partide sanki Halk Fırkası’nınki başka çeşit midir? Mesele nizamnamede değil, muhalefette... Sökmez bilirim. Biz de kazansak söktüremeyiz!.. Herif ne demiş: “Şark milletlerinin tarihi, siyasi cinayetlerin hikâyesinden ibarettir,” demiş. Abdülhamit, Fizan’a gönderirdi. İnsanların ayaklarına demir bağlayıp denize attırılmış. Biz buna isyan ettik. Samimi idik. Memlekete öyle bir hürriyet verecektik ki, sittin sene bitmeyecekti. Daha ilk ağızda beceremedik. Herif o rezillikleri istibdatname yapardı, biz hürriyetname yaptık! Bana Abdülhamit daha şerefli gibi geliyor. — Celil Bey artık kâtibiyile değil, sanki kendi kendisiyle konuşuyordu. Kederlenmişti —: İçimizde hırsızlar eskiden mi varmış, yoksa sonradan mı bize yamanmışlar... İçimizde pezevenkler eskiden mi varmış, yoksa, sonradan mı gelmiş katışmışlar... Hepsi de baktım ki Ittihatçı! Meşrutiyet’ten evvel olsa, merkez-i umumi evvela bunları temizlerdi. Böyle gelmiş, böyle gider...

— Peki milletin hep birden yürüyüşüne ne demeli? Asıl buna şaşıyorum.

— O da öyle yürümese, Celil aklını mı oynattı. Herkes sanki Serbest Fırka’yı bekliyormuş... Bir aralık akıntıya karşı gidiyorum zannettim. Kime merhaba! diyorsam, Serbest’çi! Hayret hiçbirine karışmıyor. Sen Halk’tan ayrılmıyorsun! — Yorgun yorgun güldü —: Biz de birine girelim bakalım! Bu gidişle yazıhanemiz hangisi kazansa zarar etmeyecek!.. Ben de seni aza kaydedeyim, demiştim. Kalsın, pekâlâ!

Murat düşünerek yerine döndü. Akli fena halde karışmıştı. Bu

olan işin ciddiyet neresindeydi? Mustafa Kemal Paşa, böylece neyi elde etmek istiyordu?

O akşam, Reçinalara yemeğe davet edilmişti. Orada olsun memleketi birdenbire kaplayan politika dedikodularından kurtulacağını zannediyordu. Lakin fena halde yanıldığını anladı.

Reçina ile beraber eve gittikleri zaman, hiç ummadıkları bir diğer misafirle –Samoil Efendi'yle– karşılaştılar. Reçina'nın babası Hayım Efendi'nin aziz arkadaşlarından olduğu için bazı yemeğe davet edilirmiş. Aile, pratik Yahudi zekâsıyla bir yabancı misafir için yaptıkları hazırlıkla, çok zengin dostlarını da ağırlamayı düşünmüşler.

Sofra orta katta tertemiz, sade döşeli salonda kurulmuştu.

Samoil Efendi, Murat'ı gördüğüne memnun oldu.

— Sen miydin evlat? diye ev sahibinden evvel söze başladı, bizim Reçina soytarısı bu sefer iyi bir arkadaş getirmiş. Aferin! — Hayım Efendi'ye döndü —: Tanışırız, dedi, bizim avukatın kâtibi!

Murat, ihtiyarların ellerini öptü. Reçina, delikanlının getirdiği çiçekleri bir vazoya koyup sofranın ortasına bıraktı.

İlk kadehlerden hemen sonra, laf politikaya geçiverdi.

Samoil Efendi, Murat'a gülerek sormuştu:

— Serbest'de misin, Murat Efendi?

— Hayır! Halk'tayım!

Yahudi sahiden şaştı. Bunu da gizlemedi:

— Ne alışverişin var?

— Bilmem! Ben Mustafa Kemal Paşa'yı severim. Halk Partisi de onun partisi... Siz neredesiniz?

— Biz Yahudiyiz! "Yaşasın" diye bağırınız, kim yaşasın diye sorarlarsa: "Daha belli değil!" deriz. Olur, biter!

— Böyle hareket etmek her zaman kazandırır mı?

— Az kaybettirir. Kumara girmeyen, cebindeki parayı kazanmış demektir. Allah bin bereket versin! — Biraz düşündü —: Bu söz, cebinde parası olanlar için. Cebinde parası olmayan en bataklık kumara da girer... O sebepten sormuştum. O sebepten şaştım.

— Anlıyorum! Evvela, ben bu işte asla kâr düşünmüyorum. Milletini selametini düşünüyorum. Aklım da ermiyor? Ne lüzum vardı? İşte gül gibi gidiyordu...

— Gül gibi giden nedir?

— İşler...

— Millet bu kanaatte değil. Baksana herkes Serbest Fırka'ya taraftar.

— Aklımın ermediği bir nokta da bu! Neye taraftar olduğunu bilmeden insan taraftarlık eder mi?

Samoil Efendi, gözlüklerinin üzerinden Murat'a, bu sefer asıl hayretiyle, ömründe pek az kullandığı, pek az insana gösterdiği sahici hayretiyle baktı:

— Öyle ya, — diye belli belirsiz bir istihza ile tasdik etti —: Bilmeden taraftarlık eder mi?

Murat, gene, parti nizamnamesinin kimler tarafından, nasıl çırpıştığını söyledi. Samoil Efendi, Celil Bey'in aksine bu ciheti ciddiye aldı. Nereden öğrendiğini dikkatle sordu. Aldığı cevapları zihninde evirip çevirdiği anlaşılıyordu.

— Bir mesele var, diye düşünür gibi konuştu, diyorlar ki memleketecnebi sermayesi lazım! Bu parti, Halk Fırkası'nın devletçiliğine karşılık kurulmuştur. Kontrpuva olacak ki ecnebi sermayesi burada kendi menfaatini müdafaa eden bir parti bulunduğuna güvenerek gelip yerleşsin. Halbuki işe böyle başlamak ciddi sayılmaz! Fethi Bey nasıl razı oldu bilmem!

— Külah kaparım demiştir. Bir de başvekil araları iyi değilmiş... Daha başka rivayetler de var. Elbette siz de duydunuz!

— Külah! Pekâlâ! Olur mu bakalım? Bir kere Mustafa Kemal Paşa var! Aynı bir kuvvet halinde görünüyor. Partili hayatında aynı kuvvet olmaz. Paşa kimden yana?.. Bak neresi bozuk, sana anlatayım: Halk Partisi "devletçiyim!" diyor. Bu bir iktisadi sistemin adıdır. Bazı prensiplere dayanır! Esas şu: Devlet, vergi ile elde ettiği paranın bir kısmıyla ve buna devlete ait gayrimenkulleri de katıp tüccar, fabrika-

tör, müteahhitmiş gibi iş yapacak! Hasıl olan temettüyü hazineye alacak! Bu temettü miktarınca, ya vergileri indirip milletin yükünü hafifletecek, yahut programını tamamıyla tatbik için yeni tesisler kuracak... Bir nevi sosyalizm. Sosyalizmin esasını bilir misiniz?

— Hayır!

— Zararı yok! İşte böyle... Şimdi bu partinin şefi, bir gece, diğer bir parti açmaya niyet ediyor!.. Bu parti ötekinin devletçiliğine karşı liberal gibi. Yani ecnebi sermaye gelecek... Yeni sermaye daha emin, daha geniş imkânlara kavuşacak. Öyle mi?

— Evet!

— Başka memleketlerde böyle partiler mevcuttur. Hiç de yadırganmaz! Çünkü orada parti açmak, bir kişinin bir gece aklına öyle gelmesine bağlı bir iş değil. Kanun müsaade etmiş. Sen de açarsın, ben de açarım! Zaten partiler birisinin müsaadesiyle açılırsa gene onun arzusuyla da kapanır. Bu şart yoksa, o zatın müsaadesi diye bir şey de olmamak lazım gelir. Mustafa Kemal Paşa işte bunu düşünerek, kendisine icabında karışacak, parti açmasına, yahut kapamasına müdahale edecek kimseyi bırakmadı ya...

— Doğru! Hem de iyi yaptı!

— Tabi. Aklında çevrilecek işler olan adam böyle davranır. Bu hal Mustafa Kemal Paşa için gayet doğru olunca, Fethi Bey için neden doğru olmayacak?

— İyi ama, her memlekette partilerin üzerinde bir cumhur reisi var! Hattâ İngiltere'de kral olduğu halde partiler programlarını tatbikte serbestmişler. Tabi ekseriyeti kazanırsa...

— Öyledir. Şu halde, bizim reisicumhur da partilerin üzerine çıkıyor. Milleti reyde serbest bırakıyor! Kimi isterlerse seçsinler iş başına getirsinler, diyor, diyeceğiz! Öyleyse neden herkes dilediği partiyi açıp dilediği partiye rey vermekte serbest bırakılmıyor da, "İlle bir tek parti daha açılacak! Adı Serbet Fırka olacak! Esaslı bir programı da bulunmayacak! Başına şu şu arkadaşlar geçecek!" diyor?

— Sahil!

Murat, deminden beri kanaatlarından hiçbir şey değiştirmeyeceği için lüzumsuz saydığı mevzuya, kendisine Ertuğrul Hikmet'i zapt edecek fikirler vermeye başladığını gorek birdenbire alaka duydu.

— Sahi! diye tekrarladı.

— Bunu şoyle yapsa gene makul gorulurdu. Deseydi ki: "Ey millet! Halk Partisi'nin programını biliyorsunuz! Kaç senedir biz bunu tatbik ediyoruz. Kanaatımca iyi netice alamadık. Ben parti şefi sıfatıyla hata etmişim. Memlekete fayda getirecek program, Serbet Fırka'nın programıdır. Ona iltihak ediyorum! Beni seven arkamdan gelsin! değil mi?"

— Tabi! Ne güzel!

— Ama vaziyet öyle olmadı. Nasıl oldu? Bir misalle anlatmaya çalışacağım! Mustafa Kemal Paşa bir sahici ipek sanayiinin sahibidir. Bu sanayiin iptidai maddesini kendi vasıtalarıyla elde ediyor. Kendisine ait fabrikalarda işliyor, kendi inhisarında bulunan bir pazarda da satıyor. Günlerden bir gün, bu sanayiin biricik sahibi, aynı pazar için bir suni ipek sanayii kurulmasına kendi arzusuyla muvafakat ederse, bundan ne mana çıkar?

— Efendim? Durunuz! Öyle ya...

— Bundan bir tek mana çıkar! Yeni kurulan sanayi de kendi malıdır. Onun kârı da kendisine gelecektir. Yahut, artık pazarın yegane hâkimi değildir. Eski hükmü kalmamıştır. Böyle bir şey mevcut olmadığına göre ilk ihtimal doğru! İlk ihtimal doğru olunca, eski düzen zerre kadar değişmemiş demektir. Yalnız bir mühim nokta var: Bu yeni vaziyet eski düzenin nedense, iyi işlemediğine, milleti bir yenilik oluyor fikriyle şey etmeye... — Samoil Efendi, burada söylenmesi lazım gelen kelimeyi, Yahudi ihtiyatıyla durdurttu. Gülümsedi —: Oyalamaya lüzum gorulduğu delalettir. Yoksa, bahsettiğimiz zat, bizzat kurduğu ve iyi işlediğine kani olduğu bir kâr mevzusunun karşısına durup dururken bir rakip çıkacak kadar... şey... değildir. Duşuncesiz... — Mevzuyu bu kadar çıplak bir hale getirmeyi doğru bulmamış olacak ki, ustalıkla değiştirdi —: Mamafih, yeni parti benim daha çok işime geliyor, diye güldü, malum ya devletçilik şahsi serma-

yeye karşıdır... — Murat'a bir an baktı —: Siz de Halk Partisi'ni tutmakla iyi ediyorsunuz! O da hiç değilse ve programıyla sizinle beraber... Bunu şuurla yapmadığınızı görüyorum. Bizde şuurlu bazan arkadan gelir... Zarar yok...

Murat, süratle bir başka mesele düşünüyordu. Evvela pek sade gelen söz, son cümleyle gene çetrefil bir hal almıştı. Fakir-fukara, Serbest Fırka'ya körü körüne taraftarlık ediyordu. Milyoner bir adam olan Samoil Efendi de şimdi, aynı fırkayı daha çok menfaatine uygun bulduğunu söylemişti. Bu suretle de Kadri Ekrem'in "müsait şart" bahsinde zengin-fakir diye ikiye ayırarak yaptığı millet tarifi yalana çıkıyordu. Buna sevinmeye vakit bulmadan da son cümle işi gene karıştırmıştı. Murat doğrudan doğruya kaç gündür kendisini meşgul eden meseleye girdi:

— Bir parti, yahut hükümet aynı zamanda hem zenginin hem de fakirin hakkını müdafaa edebilir mi? diye sordu.

Samoil Efendi, artık konuşmamaya, konuşacaksa da eğlenceli şeylerden bahsetmeye karar vermişti. Lakin sualin çırlıçıplaklığı hoşuna gitti.

— Tamam, be kuzum! diye güldü, güzel bir mevzu! Siz ne kanattesiniz?

— Ben iyi bir hükümetin, inkılapçı bir partinin milleti ikiye bölmeyeceğini, zenginle fakirin menfaatini aynı zamanda koruyabileceğini iddia ediyorum!

— Aksini söyleyen kim?

— Bizim bir arkadaşı var. Bir de değil... Birkaç taneler. Hep münakaşa ederiz. Ben onları ikna edemiyorum. Onlar da benim aklıma yatıramıyorlar!

— İyi ama, oğlum! Ben zengin bir adamım! Bu hususu bilmiş dahi olsam sana doğruyu söyleyeceğimi nerden kestirdin?

— Neden doğrusunu söylemeyecekmişsiniz?

Murat bunu o kadar tabii sormuştu ki, Samoil Efendi uzun uzun güldü.

— Peki! dedi, insanları yere vurmanın en iyi usulü budur: Onlara itimat etmek... Maalesef delikanlı, arkadaşlarınız haklıdırlar. Bu işin sahici çaresi henüz keşfedilmedi.

— Yani! İki tarafın menfaati aynı zamanda kanunlarla emniyet altına alınamaz mı?

— Hayır!

— İşte Halk Partisi. Mustafa Kemal Paşa, senelerdir pekâlâ yapıyor... Bu nedir?

— Yapıyor! İtalya'da Musolini de yapıyor. "Yapıyoruz!" diyorlar. Bu öyle bir iş ki, ancak yapılabildiği müddetçe yapılıyor gibi görünür. Sonra birdenbire bakarsınız... Hiçbir şey yapılmamış.

— Şakalaşıyorsunuz!

— Keşke... Gene bir misal vereyim: Mesela bizim Hayım Efendi. Pehlivan... Siz de pehlivansınız! Lakin Hayım Efendi, yüz kiloluk bir pehlivan, siz ancak elli kilo geliyorsunuz. Vaziyet bir kere nedense böyle olmuş... Biz şimdi mevcut vaziyeti gözden geçireceğiz. Sebeplerini bırakalım. Siz iki pehlivan güreş ederken hayatınızı kazanmaya mecbursunuz! Hayım Efendi bir gün ortaya beni getiriyor. Size diyor ki: "İşte Samoil dost bir adam! Bize Allah için hakemlik edecek. Panayıra gideceğiz! Güreşeceğiz! Er meydanında hilesiz, hurdasız boğuşacağız! Beni yenersen toplanacak parsanın yüzde doksanını sen alacaksın! Ben seni yenersem, o zaman tabi yüzde doksan bana düşecek! Haydi!"

— Böyle şey olmaz. Kabul eder miyim?

— O yüzden ona da muhtaçsın. Başka kazancın yok. İster istemez kabul edeceksin! Şimdi bu vaziyet karşısında senin bir kere bile yüzde doksan hisse almana imkân var mı?

— Tabi hayır!

— Bunu aranızda hakem olan bana anlatmaya çalışıyorsun! Diyorsun ki: "Samoil Efendi! Bu vaziyet doğrudan doğruya benim müşkülde bulunmamdan hayasızca istifade etmektir. Ben elli kiloyum! Hayım Efendi'yi ömrümün sonuna kadar bir kere bile yenemem! Kal-

di ki, o yüzde doksan aldığı için benden daha iyi besleniyor. Buna bir çare bul!"

— Elbette! Hükümetin vazifesi de buna çare bulmaktır!

— İyi ama, beni Hayım Efendi çağırmış. Kendi zararına çalışmaya başlarsam def eder!

— Edemez! Ne haddine! Mustafa Kemal Paşa'yı hangi tüccar def edebilir?

— Bakalım! Hayım Efendi, beni def etmeye kalktı. Ben de hakarar bir adam olduğum için kulak asmadım. Ille, "bu muvazenesiz vaziyette zayıfın-fakirin hakkını arayacağım!" dedim.

— Tamam!

— Tamam ya... O zaman da Hayım güreş etmez! Eskiden beri yüzde doksanları aldığı için biriktirdiği parası var. Akıllı da... Yani bizim ona muhtaç olduğumuzu biliyor. Güreşmiyor. Sen zaten günü gününe yiyordum. O gün güreş olmadı. Akşama açsın. Bu sefer ne diyeceksin? "Haydi beni güreştir!" diyeceksin. Kaldı ki benim geçimim de sizin güreşten çıkıyordu. Güreş olmasa hakeme ihtiyaç olmaz... İkimiz de müşküle düştük! N'olacak?

— Hayım Efendi'yi güreşe mecbur edeceğiz!

— Hayım Efendi'yi güreşe mecbur ettiğimiz dakikada, ben bitarafliktan çıkıyorum. Derhal sizden taraf oluyorum! Hayım Efendi, "Beni soyuyorlar, bana işkence ediyorlar. Hayat hakkı, hürriyet vermiyorlar!" diye bağıyor. Haklıdır. Son çare, bir başka Hayım Efendi bulalım!

— Evet!

— Bütün dünyadaki yüz kiloluk Hayım efendiler, aynı oyunu yaparak geçinmektedirler. Oradaki yüzde doksanı bırakıp burada yüzde elliye neden razı olacaklarmış! Bir de şu ciheti söyleyeyim: Evvelki usulde... Yani sizin güreş ettiğiniz sıralarda, Hayım Efendi yüzde doksan alıp size yüzde on verirken ben mesela yol parası namıyla Hayım Efendi'den yüzde doksanından da beş lira, sizin yüzde onunuzdan da beş lira alıyordum. Hayım efendiler az, Murat efendiler çok

olduklarından bu beş liralara yekünü sizin verdiklerinizle kabarıyordu. Ben şimdi bu tatlı düzeni bozar da, sizin hakkınızı arayacağım diye işi tatil eder miyim? Zaten böyle bir yol tutmam ihtimali olsa Fla-yım Efendi beni hakem tutar mı?

Murat, sorduğu sualle Ertuğrul Hikmet'i asıl güvendiği yerde yakalayıp haklayacağını sanmıştı. Çok üzüldü:

— Misale göre doğru gibi, dedi, lakin hamdolsun bir millet iki tane panayır güreşçisinden ibaret değil... Beni kimse yüz kiloluk bir adamla güreş edip onun verdiği sadakayla iktifaya mecbur bırakmıyor. İşime gelmez gidiyorum!

— Tabi... İşinize gelmezse... İşsizliğe gidiyorsunuz... Yani asıl müsavata... ki sefalettir. Hoşsunuz Murat Efendi, içtimai-zaruri iç gücünün pazarda ne ettiğini, bunu kimin neye göre hesapladığını, yani "Okka nereye gitsek dört yüz dirhem!" sözünün ne manaya geldiğini tabi bilmiyorsunuz!

— Hayır!

— İşte size bir kocaman teşekkür daha... — Sonra sofranın üzerine biraz eğildi. Meydan okur gibi —: Bu da benim kumanım, dedi, bana her zaman heyecan verir.

— Anlamadım!

— Zararı yok. Madem ki arıyorsunuz, bir gün muhakkak bulacaksınız! O gün size bir üçüncü teşekkür borçluyum!

Murat yüzüne öyle şaşkın bakıyordu ki, az kalsın, "Size birkaç kitap getireceğim!" diyecekti. Hakikaten korkarak dişlerini sıktı. Telaşla kadehini aldı:

— İçelim! diye güldü, saçmalıyorsunuz! Baksanıza Reçina kızım nerdeyse uyuyacak... Haydi gramofona bakınız. Gençler biraz dans etsinler!

Murat bu sözde, asıl mühim meseleyi örtbas etmek isteyen bir kurnazlık sezdi. Herif ikidir, cahilliğini yüzüne vuruyordu. Hem de hangi mevzuda?.. En çok emin olduğu, emin olmaktan asla yorulmayacağı bir bahiste.

Deminki meydan okumaya karşılık verir gibi, kadehini kaldırdı:
— Mustafa Kemal Paşa'nın şerefine! dedi

Samoil Efendi:

— Madem ki ısrar ediyorsunuz! Pekâlâ! diyerek kadehi sonuna kadar içti.

Davette Samoil Efendi'nin de bulunması Reçina'yla kurdukları planı altüst etmişti. Murat mecburen ihtiyar zenginle beraber tramvay caddesine kadar yürüyecekti. Bereket versin bir aralık kız:

— Ben seni beklerim! Islık çal! diyebilmişti.

Murat, Samoil Efendi'den yokuşun başında ayrıldı. Geri döndü. Valansiya fokstrotundan daha iki nefes üflememişti ki kapı yavaşça açıldı.

— Yattılar mı? diye sordu.

— Aldırma! Annem biliyor! Haydi al beni!

Murat, güzel yüzünü avuçlarının arasına aldı. Merdivene başlama-
dan bir kere öptü:

— Sabahleyin uykuda kalmak yok! dedi.

— Annem biliyor, dedim ya...

— Sen mi söyledin?

— Hayır! Tamara Ablamla beraber olduğumuz gece görmüş...

— Ben utanırım... Haberim olsa... Gelmezdim! Ayıp!

— Babamla beraber yaptıklarından başka bir şey yapmıyoruz?

Haydi çabuk çıkalım! Koşarak...

*

Serbest Fırka işi ciddileştikçe Murat, sanki kendisi yeniliyormuş gibi sinirleniyordu. Millet, amelesi, esnafı, münevverleri, hattâ talebeleriyle, daha birkaç hafta evveline kadar adı bile çoktan unutulmuş olan Fethi Bey'in arkasına düşmüştü.

Yazıhaneye artık her zümreden partililer geliyor, türlü dertlerini Celil Bey'e döküyorlardı. Murat, her fırsatta bunlarla konuşmuştu. İçlerinde birisi bile olup bitenlerden haberdar değildi.

Üşenmeden, bıkmadan parti programının Deli Nizam tarafından

nasıl hazırlandığını, bu işin hangi sebeplerden dipsiz olduğunu anlatmaya çalışıyor, başka başka kelimelerle şu cevabı alıyordu:

— Aldırmaaaa... Altı üstünden belki iyi çıkar!

Bu söz, usanma, halden memnun olmama, değişiklik isteme alameti idi. Korkunç tarafı, istenilen değişikliğin şekli ortada yoktu.

Şimdilik "Mustafa Kemal" adı pek ileri sürülmüyor, hiç kimse ona karşı olduğunu söylemeye cesaret edemiyordu. Halbuki, en aptallar bile bu ayağa kalkışın doğrudan doğruya onun şahsını kast ettiğini anlardı. Cumhuriyet'ten beri olup bitenlerden memnun kalmamış kim varsa cümlesi muhalefette birleşivermişlerdi. Arada "Fes geri gelecekmiş!", "Tekkeler açılacak, tabii!", "Cânım Arap harfleri! Az kalsın cümlemiz kapkara cahil olayızdık!", "Nedir bu kadınların açık saçıklığı? Daireleri kanlar tutmuş, erkekler işsiz dolaşıyor!" sözleri de dolaşıyordu.

Murat, kuruluştan beri 8-9 sene ancak geçtiğini hesapladığı zaman âdeta korkuya kapıldı. Bu kadarcık bir müddet içinde bu millet, Mustafa Kemal'i bütün inkılaplarıyla beraber nasıl, neden inkâra kalkıyordu?

Hele bu sabah, artık korkmaya da, sinirlenmeye de fırsat bulamamış, şaşırılmıştı.

İçeri birdenbire bir sürü kılıksız, kıyafetsiz, tıraşları bir parmak uzamış, ter kokan, gözleri öfkeyle kararmış herif girdi.

Parti merkezinden Celil Bey'e yollanmışlar.

— Siz nesiniz?

— Kasımpaşa odun iskelesinde hamalız bey!

— Ne istiyorsunuz?

— Bizi işten çıkardılar.

— Kim çıkardı?

— Hükümet!

— Neden?

— Serbet Fırka'danız da!..

— Ne yaptınız?

— Fırkaya kaydolduk!

— Daha mı iyi?

Celil Bey'in kendilerinden olması, Murat'ı da öyle farz ettiriyordu. Kapıya korkarak bakıp akıldaneleri olan –tepesini usturayla kazıtıp kenarlarında çepeçevre saç bırakmış– karayağız Kürt:

— İyi olmaz mı? dedi. Yere batsın namertler!

— İyi olduğuna iyice kanaat getirdiniz mi?

— Bunlardan beteri olmaz! Din yok, iman yok bey... Merhamet yok!.. Gâvur bunlardan iyi...

— Demek Serbest Fırka kazanırsa... Yaşayacak mıyız?

— Biz fukarayız bey!.. Biz, bizi semerden kurtarmayacaklarını biliriz. Senin gibi efendilerin masasında gözümüz yok... Lakin "Halk"tan çok çektik. Biraz da bu hükmetsin! Görelim bir... Değişsin yahu! Bu da Allah'ın emri değil ya... O paşa olmasın da biraz bu paşa olsun.

Celil Bey, bir haftanın içinde belli belirsiz zayıflamıştı. Gene telaşla içeri girdi. Kalabalığı görünce durakladı:

— Hayrola! diye sordu.

Oturanlar zıplayıp kalktılar. "Hazır ol" vaziyetine geçtiler. Akıldane meseleyi anlattı. Merkezden buraya göndermişler:

— Bizi alacakmışsın da vilayete götürecekmışsin! Vali bizi tekrardan işe koyarmış!

— Merkezden böyle mi söylediler?

— Evet!

— Kendileri neden götürmüyorlar?

— Onlar da götürüyor. Biz elli kişiden fazlayız. Sana on dört kişi geldik...

Celil Bey, Murat'a çaresizlikle baktı:

— Ben şaşırdım yahu! diye öfkeleni. Bu nasıl parti! Hasmin valisi bize rahmet mi okur? — Fazla söylemiş gibi sustu —: Hele gidelim! Peki! dedi.

Döndüğü zaman büsbütün öfkelenmişti.

— Karagöz oynuyoruz ötesi yok, dedi, herifleri tekrardan işe aldılar. Peki neden çıkıyorlar? Deli Celil beş lira otomobil parası versin diye mi?

— Otomobille mi götürdünüz?

— Manga koluyla götüreceğim değilim ya... Serde ittihatçılık var. Bir de "Babıali'yi tekrardan basmaya gelmiş" mi desinler! Ne belaya çattık bilmem ki... Beni arayan?...

— Parti merkezinden sordular. Uğramanızı rica ettiler.

— Hoppala! Tamam! Biz bu yazıhaneyi kapatsak gerektir. Mahkemelere de yüzüm kalmadı. — Sesini alçalttı —: Bereket hepsi Serbest'e taraftar. Gizli din taşıyoruz. Yoksa hiç böyle talik ederler miydi? Davaları tekmil kaybederdik maazallah...

Celil Bey gidince, çoktan beri görünmeyen Hamdi Bey geldi.

Murat onu görür görmez evvela telaşlandı, sonra sevindi. Telaşlanmasının sebebi, bütün tanıdıkları ve sevdikleri gibi Hamdi Bey'in de Serbest Fırka taraftarı olmasındandı. Buna karşılık kendisinin Halk Partisi'ni tutmasının makul bahanesini üç, dört günden beri nihayet bulmuştu. "Babam Kuvayı Milliyeci'ydi! Kuvayı Milliyeci olarak kanını döktü. Ben babamın bu en şerefli işini n'olursa olsun takibe mecburum!" diyordu. Her ne kadar Ertuğrul Hikmet olacak laf ebesi, buna da cevap bulmuş, "Rahmetli Mahir Amcam! İşlerin bu hal almasına razı mıydı bakalım? Bir de ölmüş adamlara iftira etme münafıklık!" demişti ama, Murat'ın yüreği eskisinden daha ferahtı.

Hamdi Bey elini uzattı:

— Bu senin patronla geçinemiyoruz Murat Bey, dedi, galiba seninle de artık geçinemeyeceğiz!

— Neden? Zannetmem!

— Neden olur mu? Burası Serbest Fırka ocağı olmuş. Bizse Halk Partisi'ndeniz!

Murat evvela anlayamadı, sonra inanmadı:

— Halk Partisi'nden mi? Sahi mi?

— Elbette!

Murat, ümitsiz ümitsiz baktı. Biraz şüphelendi. Ve nihayet Hamdi Bey'in ciddi söylediğini anlayarak sevinçle davrandı:

— Sahi mi? Halk Partisi'nden misiniz? Hay Allah razı olsun!

— Ne var?

— Ben de Halk Partisi'ndeyim, yahu! Bir sevindim ki...

Şaşırmak sırası Hamdi Bey'e gelmişti. O da karşısındakinin alay edip etmediğini araştırdı. Halk Partisi'nden yana olmak bugünlerde o kadar inanılmaz bir haldi.

— Peki patron?

— Patrondan bana ne? Patronluk başka bu iş başka...

— Orası da doğru ya... — Güldü —: Öyleyse Ertuğrul Bey'le çekişirsiniz!

— Hiç sorma! Herkes onunla beraber. Canım sıkılıyor.

— Aldırma! — Sesini alçalttı —: Bu bir oyun! Yakında göreceksin. Biz kazanacağız! Kurulmuş bir düzen, kurulmuş düzendir. Doğrusu ben de evvela “Ne biçim iş!” dedim. Sonra bizim merkez memuru çağırılmış. İyi adamdır. Görüştük. Meseleyi açtı. “Sakin haa!..” dedi. Benim siyasete aklım zaten ermez! O gelmiş, bu gitmiş. Sonra mahallede ileri gelen külhanbeylerini topladık. Şimdi intihabatta hepimizin vazifesi var... Sen hiç merak etme... Evelallah, haklarından geliriz.

— Merak etmiyorum... Lakin insan kızıyor.

— Kızmaz mı? Bir şey bilseler canım yanmaz! Hepsi de benden better!.. Dün parti reisi çağırılmış, konuştuk. Mahallenin ahvalini sordu. “Kendinize güveniyor musunuz?” dedi. “Sayende güveniyoruz! Reyle olursa reyle, zorla olursa zorla...” dedim. Güldü. Masraf için bir miktar para verdi. Kazanırsak ellışer lira var. Şehzadebaşı'nda nasılsınız?

— Bilmem. Ben yatmaya gidiyorum. Sabahleyin de buraya geliyorum.

— Orası da iyidir. Çakır Mehmet, Kürt Recep, Şükrü falan hazır lar... Hele bizim mahalleyi görsen, ne kadar yürekli delikanlı varsa kahvede toplanıyoruz. Serbest'çiler domuz gibi bakıyorlar. Hoşuma gidiyor bir taraftan da... Vakit geçiyor. Herifler de boş oturmuyorlar.

Nafi Bey çağırmış gittim. "Hamdi Bey, oğlum dedi, biz senden eminiz. Lakin arkadaşlar Halk'çı olduğunu söylediler. Ben inanmadım!" dedi. "İnan Efendi baba, dedim, ben Mustafa Kemal Paşa'dan ayrılanmam!" dedim. "Biz de Mustafa Kemal Paşa'yla beraberiz!" demez mi? Kör dövüşü âdeta...

— Mustafa Kemal Paşa hakkında parti reisi ne söyledi?

— Ne söyleyecek? Mustafa Kemal Paşa, Halk Partisi'nin 1 numaralı azası... Dedim ya... Bu bir oyun... Hayret Bey "Ben ikisinde de yokum" diyor, doğru mu?

— Evet! O karışmıyor!

— Bilirim. Zaten karışmaz. Sormama sebep: Bütün çocuklar bizden taraf. Onu da Halkçı yaptılar mı? diye... Bu akşam kahvede buluşalım da Ertuğrul Hikmet Bey'i kızdıralım...

— İyi olur!

— Hiç korkma, iddiaya gir... Belediye intihabatını mutlaka biz kazanacağız. Ben yerinden haber aldım. Ertuğrul Bey'in bir rakısını içelim.

— Fena fikir değil...

— Nasıl işler? Alıştın ya artık!

— Alıştım.

— İkisi de senden memnunlar. Kaç kere teşekkür ettiler.

— Eksik olmayın! İyiliğinizi hiç unutmayacağım!

— Ne iyiliği. Vallaha danılırın... — Aklına bir şey gelmiş gibi durakladı —: Hani senin bir Ali vardı. Şu güzel oğlan!..

— Rica ederim...

— Yok canım, namuslu diyordun... Galata Köprüsü'nden betermiş, Hayret Bey'e kadar düştükten sonra artık gerisini hesapla! Geçen gün bir yerde rastladım. Konuştuk. Seni burada görünce neye uğradığını şaşırmış, "Bir aralık Murat Ağabeyimin boynuna sarılmak aklıma geldi. Döver diye korktum!" dedi. "Sakın haaa... Vallaha döverdi!" dedim. İyi demiş miyim?

Murat: "O da mı Halk Partisi'nden... O da mı bizden?" diyecekti.

Somurtarak sustu. Peki! Babası Mahir Efendi ile bütün adamların, Hamdi Beylerin, mahalle kopuklarının uzaktan yakından ne münasebeti olabilirdi. Mustafa Kemal Paşa, kala kala bunlara mı kalmıştı?

Büyük bir telaş içinde, Hamdi Bey'in söylediklerini anlamaya çalışıyordu. "Yarı" gazetesini taşılayacaklarmış da parti reisi müsaade etmemiş. Arif Oruç'un maiyetinde de beş-altı tane külhanbeyi bulunuyormuş. Herif muhalefetten kazandığı paraları barlarda, kerhane-de su gibi sarf ediyormuş.

— Halbuki, eşek, diyordu. Bu sel her zaman böyle akmaz! Otuz bin satıyorsun! Günde en az bıraksa yedi yüz, sekiz yüz lira bırakır... Bir, iki apartman demek... Sonunda lazım olacak!

Bir başka münasebetsizlik daha vuku bulmuştu. Burhan Cahit denilen rezil, Halk Partisi'ne ait Karagöz gazetesini çıkartıyormuş. Serbest Fırka zuhur edince ne yapsa iyi:

— O çarşamba Karagöz'ü çıkarmamış. Yerine "Koroğlu" isminde bir başka gazete çıkarmış. Karagöz'ün bayi listesi elinde ya... Onlara yolluyor. Birer de mektup. "Bundan sonra "Karagöz" yerine "Koroğlu" basılacak" diyerek... Şimdi Karagöz'ü çıkarmak için muharrir arıyorlar. Duyduğuma göre Ankara'dan Aka Gündüz gelecekmiş...

Murat'ın keyfi kaçmıştı. Hamdi Bey'e belli etmemek için akla karrayı seçti.

*

Adliye dönüşü tramvayda gene etrafa kulak veriyordu, Bu suretle efkârı umumiyenin temayülünü günü gününe, hattâ saati saatine öğrendiğine kaniydi.

— Peki, millet ne kazanacak? Hep puşt kavgası!

— Millet mi? Becerebilirse çok şey kazanır!

— Ne, mesela?

— Birader, düşman yekpareyken mi daha kolay yenilir, parçalanmışken mi? Bence, şimdi ikiye ayrıldılar. İlerde, dörde, beşe, yüze ayrılırlar. Çarpışır, çekişir yıpranırlar. Aralıkta belki boynumuzdan bu boyunduruğu çıkarırız.

— “Baba cennetliksin!” demiş. “Oğlum hiç umamıyorum!” demiş. O hesap, hiç umamıyorum.

— N'apacaksın? İşte başka çare yok!..

Ayakta duran iki delikanlıdan birisi, tramvaya yeni binen bir genç kadını göstererek güldü:

— Nah bu da sizden!

— Neye bizden oluyormuş?

— Canım neyesi var mı? Serbest Fırka'dan olmasa göğsünü memelerine kadar açar mı?..

— Demek sen ona mı aldandın? Hay aklına şaşayım. Tam sizden... Halk Partisi'nden...

— Sebep!

— Yüreği yanıyor. Yakasını çekip yırtmış... Eyvah! Bir hal oluyorum, diyerek...

— Yakıştıramadın!..

— Öyle bir yakıştırdım ki... Sonra baksana ağız da, tınakları da kan içinde... Milletın derisini yüzmüş, ciğerini yemiş... Halk Partisi, tamam!

— Sus yahu! Yavaş söyle! Sen de bu işi iyice ciddiye aldın!

Murat'ın can sıkıntısı büsbütün arttı. Siyasi dedikodunun, parti mücadelesinin ne belalı şey olduğunu yeni yeni anlıyordu. Üç dört gündür her sabah niyet ettiği halde Aliye Hanımefendilere gidememişti. Reçina'dan kurtulursa kahveye koşuyor, lüzumsuz, neticesiz, karmakarışık bir münakaşayla gece yarısını edip hastalanmış gibi yatağa düşüyordu.

Kendisine bile henüz itiraf edemediği bir kanaata doğru gitmekteydi. Ertuğrul Hikmet de, kendisi de hiçbir esaslı netice elde edemiyorlardı. Çünkü ikisinin bulunduğu yerde de ciddiyet yoktu. Ciddiyetle hiçbir alakası görünmeyen bir meselenin nasıl olup böyle aynı zamanda bir millet hayatının istikbalini, bekasını, hattâ her şeyini tayin edecek mertebede ehemmiyet kesbettiğini bir türlü anlayamıyordu. “İnsan muharebede şakadan ölür!” diye bir söz okumuştı. “Muharebe” ve

“Ölüm” bile çok defa “Şaka” haline geliyorsa, “Ciddi” denilen ne idi?

Bir aralık İbrahim Rıza'ya hak verdi. En iyisi, kendine bir meşga-
le bulup dünyadan elini, eteğini çekmek! diye düşündü. Zaten eski
adamlar ne demişler? “Ayağını sıcak tut...” falan filan... Ertuğrul Hik-
met, bunu da hatırladıkça beğendiği fakat yüzüne karşı pek de kabul
etmeye yanaşmadığı bir cevap bulmuştu: “Ah onlar da seni bıraksalar.
Şiir yazmaya oturursun! Harbe davet ederler. Bırakmazlar ki...”

Hanın kapısı önünde uzun boylu, kederli, usanmış yüzüyle Ne-
cip'i görünce şaşırıldı:

— Hayrola dedi. Senin bizim sokakta ne işin var?

— Ne işim varmış?.. Yahu sabahtan beri başım döndü. Bir müd-
det avukatınızın adını hatırlamaya çalıştım. Bana kalsa hatırlayamam!
Zorladılar.

— Kim?

— Zorladılar. Bu sefer de telefon rehberinde adresini aradık. Te-
lefon ettik. Cevap çıkmadı. Bu sefer de beni yolladılar. Yarım saattir
bekliyorum.

— Kim canım?

— Fatma Hanım!

— Nerede kendisi?

— Muhallebicide oturuyor.

— Ne var? Bir şey mi olmuş?

— Bilmiyorum. Bana söylerler mi? Biz deli güllabiciyiz! Haydi
yürü!

— Bir dakika... Siz buraya gelseniz...

— Gelmiyor. Ben de söyledim. Utanıyormuş. Sizi mutlaka görme-
liymiş... Bir şeyler efendim!..

— Öyleyse, sen haydi git... Yalnız kalması icap etmez! Ben şimdi
işimi bitirir derhal gelirim.

— Geç kalma! Benim canım sıkılıyor.

— Kalmam... Dursana! Nereye? Hangi muhallebici olduğunu söy-
lemedin!

— Poğaçacının bitişiğinde... Allasen bekletme... Ben laf bulamıyorum. Benimle alay ediyorlar. Sana şaşıyorum! O lakırdıları bir yerden mi ezberliyorsun?

— Tabi! “Adab-ı Muaşeret” kitabından...

— Bilmem ki bir tane de ben mi alsam! Büsbütün mü şaşırıyorum! Murat arkadaşının arkasından sempatiyle baktı.

Fatma'nın kendisini böyle uzun uzadıya bekleyerek neye aradığını merak etmeyi aklına getirmeden, bu işe memnun olmuştu. Kaç gündür kalkıp gidemeyişinin sebebi şimdi açıkça anlaşılıyordu. Taksim Bahçesi'ndeki tesadüften sonra Aliye Hanım Teyzesini görmeye utanmıştı.

Yukanı çıktı. Celil Bey'den izin istedi.

Adamcağız, iyice bunalmış bir tavırla:

— Isabet, isabet, dedi, kapayalım da gidelim... Deli olacağım... — Bu sözüne kendisi de güldü —: Sanki değiliz de... Mamafih, bu akşam martaval dinlemeye de, martaval söylemeye de takatim yok... Haydi çabuk savuşalım...

Murat, “martaval”dan ziyade, Reçina'ya takılmaktan korkuyordu. Bu sözü ikiletmedi.

Fatma her zamanki gibi pek şık ve pek ciddiydi. Bu ciddiyetle Murat daima bir parça gurur sezer, beğenirdi. Nitekim hiç bekleme-miş gibi:

— Bonjur! diye elini uzatmıştı.

— Geç mi kaldım? Ne vardı. Bonjur!

— Hiç! Sizi götürmeye geldim. Başka çare bulamadık. Annem görüşmek istedi.

— Hayhay! Baş üstüne... Ben de kaç gündür gelmek istiyordum.

— Öyle mi? Müsaade ederseniz Necip Bey'i gönderelim! Neredeyse can sıkıntısından ölecek!

Necip “estağfurullah” manasına bir şeyler mırıldandı. Yüzü müşküle düştüğü zamanki sevimli halini almıştı.

— Evet, gitmeliyim, diye kalktı.

— Mualla'ya, Süheyla'ya selam ederim. Mersi! Epey yoruldunuz! Murat Bey de selam eder mi?

— Tabi... Hürmetlerimi söylersin! Süheyla Hanım'ın valdelerinin ellerini öperim.

Bir taraftan da Necip'le beraber neden kalkmadıklarını düşünüyordu.

— Birer dondurma yiyelim mi? diye sordu.

— Peki! Dinlenirsiniz! Pek yorgun görünüyorsunuz!

— Ben mi? Neden?

— Bilir miyim? Annem, sonra pişman oldu. "Acaba kabalık mı ettik?" diye üzüldü.

— Anlayamadım.

— O gece masanıza oturmadığımız için... Bize gücenmediniz ya...

— Hayır! — Bir an düşündü —: Sesinizi birdenbire duyunca boş bulundum. Sonra... Yanınızda erkek olduğunu da ilk bakışta anlayamadım. —Gözlerini indirdi.— Çok güzel bir zabıt!

Sanki pek mühimmiş gibi nefesini keserek cevap bekledi. Fatma her zamanki kibirli sesiyle:

— Bu sizin fikriniz mi? Yoksa o geceki ahbaplarınızın fikri mi? diye sordu.

Murat başını süratle kaldırdı. Hayretle baktı:

— Hangisi? —Kendisini aynı süratle topladı.—

— Zabitin güzelliği sözü mü? Benim fikrim!

— İyi öyleyse... Ben arkadaşlarınızın zannettim de...

— Hayır! Benim arkadaşlarım, ben yanlarındayken başka erkeklerle bu kadar meşgul olamazlar.

— Neden?

— Yasaktır. Ben sizin her zaman tuhaf bulduğunuz adamım!

— Öyleyse... Sizin de güzel bulduğunuz zabıt annemin pokerci ahbaplarındandır. O sizi, benim gibi tuhaf bulmadı. Herhalde arkadaşlarınızı tanıyor olmalı. Bize bunu açıkça söylemedi ama... — dedi

ki —: “Ben bu Murat Bey’i neden tanıyorum?” dedi. Ben bu sözü arkadaşlarınıza bakınca sizi mutlaka tanıması lazımmiş manasına aldım. — Güldü —: Mamafih o gece halinize gıpta edenler çoktu. Erkekler bunu hiç de saklamadılar. Yanımızdaki masada oturanlar hep sizden bahsettiler.

— Onlar tanıyorlar mıymış?

— Onlar arkadaşlarınızı da tanımıyorlardı. Birisi, “Bu gece dünyanın en mesut erkeği şu nefti elbiseli, delikanlıdır”, dedi. Bir müddet sonra, “Mustafa Kemal görmesin!” diye manasız görünen bir laf ortaya attı. Arkadaşları sordular: “Baksanıza” dedi, nefti elbiseli delikanlı, “iki tane dünya güzelinin ikisini birden seviyor. Deminden beri dikkat ettim. Muamelesinde zerre kadar fark yok! Onlar da bundan memnun! Öyleyse bu hal düpedüz ‘taaddüd-ü zevcat’ oluyor ki... Mustafa Kemal razı gelmez!” Diğerleri güldüler. “Artık Serbest Fırka var. Kabildir,” dediler.

— Çok iyi görmüşler. Birisi ablamdı. Birisi yazıhane arkadaşım... İkisi de benden bir başka muamele bekliyorlardı.

— Ablanız mı? Rahmetli Canseza Teyzenin kızı olduğunu bilmiyordum. Hem öyle bir kız ki, kendi yaşında var.

Murat güldü.

— Evet, dedi, rahmetli Canseza Hanım böyle bir kızı olduğunu bilemezdi. Çünkü Tamara Ablam Rusya’da doğmuştur. Memlekete geleli on sene oluyor.

— Bir Rus ablayı Ayşe’ye pek zor anlatabileceksiniz. Ayşe’yi hatırladınız mı? Doktor Lütfi Bey’in kızını...

— Evet!

— Matmazel Safo’yu beğendiği, müdafaanızı da kabul ettiği halde, hâlâ yadırgadığını zannedirim... Matmazel Safo nasıldılar?

— Sahi! Haberiniz yok! Öldü... Biliyor musunuz?

Fatma gözlerini kırpıstırdı. Inanmayacak gibi oldu. Sonra:

— Sahi mi? Çok üzüldüm, dedi, neden? Hiç de hasta görünmüyordu.

— Birdenbire... Tifodan... Kurtaramadılar...

— Vah vah! Ben de bizi tamamıyla başka sebeplerden ihmal ettiniz diye darılmıştım. Başınız sağolsun Murat Ağabey!.. — Elini Murat'ın eli üzerine koydu —: Çok üzüldünüz mü?

— Çok!

— Değerdi... — Bir şeyi hatırlayarak yüzüne bir tuhaf baktı —: O gece... Pek kederli görünmediniz, yani ben bir şeyden şüphelenmedim.

— Ne bileyim? Bazısı buna “katı yüreklilik” der. Bazısı “kuvvet alameti” sayar. Ben “asıl zaaf budur” diyorum. Tamara Abla ile Matmazel Reçina, felaketi duyup beni teselliye koşmuşlardı. Onları da kederlendirmemek için cehdetmişim. Demek becerebilmiş miyim?

— Çok güzel becerdiniz! Hattâ bir aralık, annem, “Peki bize getirdiği küçük esmeri n'apmış?” diye sordu. Güzel dediğiniz zabıt de, “Bunların arasına hiçbir esmer yaraşmazdı” diye cevap verdi.

Murat, esmer bir kız olan Fatma'nın yüzüne dimdik baktı.

— Sahi! Böyle mi söyledi?

— Aynen! Evet!

— Halbuki ben, Safa'yı bilmem ama, sizi o gece arkadaşlarımla arasında pek yaraşır bulmuştum.

— Teşekkür ederim. Herkesin kanaati bir olmuyor ki... Bahuşus... Şimdi başka parti de var.

— Rica ederim... Bir de sizinle parti meselesi açmayalım!

— Kabil mi? Mesela, şimdi bonjurdan evvel bir sual var? “Hangi partidensiniz?” diyorlar.

— Öyleyse ilk ve son defa bitirelim: “Ben Halk Partisi'ndenim!”

— Ciddi mi söylüyorsunuz! Öyleyse siz ikincisiniz!

— Ne ikincisi...

— Halk Partisi'nden olduğunu söyleyen ikinci insan... Bütün millet ya “Serbest” diyor, yahut “Benim alakam yok!”

— Birincisi kim? Terbiyesiz zabıt mı?

— Hemen kızmayın canım! Terbiyesiz değil, hahikatperest... Birincisi bizim Ayşe. O Mustafa Kemal Paşa'ya tapar!..

— Haklıdır. Ben de tapanım! Siz Fatma?

— Kimseye hamdolsun tapmıyorum.

— Partiden bahsettim.

— Hiç aklım ermiyor, erdirmeye de çalışmıyorum. Tanıştım tanışalı Necip'le mutabık kaldığımız biricik fikir bu... Demin konuşurken böyle olduğunu anladım da şaşım. Gidelim mi? Bir yere telefon etmek isterseniz ben de beklerim.

— Hayır! Nereden aklınıza geldi?

— Yemekte bizde olacaksınız da...

— Bir şartım var. Annenizden izin alıp Taksim Bahçesi'ne bu sefer beraber gideceğiz! O gece erkeklerin haset ettikleri delikanlıyı bir misli daha kıskanılır hale getirmek için... Olur mu.

Bunu söylediğine derhal pişman oldu. Fatma gülümseyerek baktı.

— Mersi! dedi, başka bir geceye kalsın! Bana karşı her zaman böyle şefkatliydin Murat ağabey!

İkinci defa söylenen "ağabey" sözü Murat'ı bir kat daha mahcup etti. "Rezil bir zampara olup çıktık!" diye düşündü, ahlaksız olduk! Hay Allah!

*

Fatma "Tramvayla gidelim!" diye ısrar ettiği halde, Murat bir otomobil çevirdi. Kazancına göre çok para sarf etmeye, işe başlar başlamaz iyi giden talihi sayesinde biriktirdiği ve eşya almaya bir türlü kıyamadığı birkaç yüz lirayı da harcamaya başlamıştı. Böyle lüzumsuz masraf yaptıktan sonra pişman oluyor, bir daha ihtiyatlı davranmaya karar veriyor, hiçbir zaman da bu kararında duramıyordu. Eğer böyle devam ederse bir iki ay sonra yalnız maaşla geçinmek zorunda kalacak, bu da pek sıkıntılı olacaktı.

Yan gözle Fatma'ya baktı. Profilden bir erkek çocuğa benziyordu. Ona bu benzerliği veren şey, herhalde eskiden beri yüzünde görmeye alıştığı bu gizli keder olsa gerekti. Sahi! Fatma'yı hiçbir vakit diğer yaşlıları gibi bol neşeli, kahkahalı, hattâ heyecanlı görmemişti. Eskiden beri annesi, tombulluğundan gelen bir serbestlikle, girdiği odala-

rı doldurur, hiçbir şeyi umursamaz zannedilirdi. Anne ile kızın birbirlerine zerre kadar benzememelerine de şaşıtı. Galiba Fatma babasına çekmişti.

“Bunu ben mi kederlendirdim? Diğerlerini kolayca güldürdüğüm halde, Fatma’yı neden neşelendiremiyorum?”

— Sizi iki tane sahici şairle tanıştırsam memnun olur musunuz?

— Bunların sahteleri de mi var?

— Bana var gibi geliyor. Bakınız nasıl? Şaire eskiden beri derli topluluğu, muvazeneli yaşamayı yaraştırıyoruz. Bizimkiler, hiçbir zenaat erbabı arasında rastlanamayacak kadar birbirlerine zıt tiplerdi. Mesela, birisi uzun, birisi kısa! Birisi tombalak, birisi zayıf, birisi barut gibi sert, birisi pamuk gibi yumuşak, birisi bizde henüz pek derbeder olan gazeteciliği bile istiklaline, hürriyetine uymayan bir disiplin sayar, öteki aylıklı askerdir. Birisi şiirlerini ufacık kâğıtlara, gazete kenarlarına, sigara paketi arkalarına yazar, ezberleyince bunları da derhal def eder; öteki, kenarı yaldızlı defterler kullanır. Bütün işi, şiirlerini mütemadiyen bir defterden diğer deftere özenerek temize çekmektir. Birisi çok kere kendi şiirlerini bile başkasının imişler gibi okur. Böyle hareket etmeyi de bir külfet sayar. Diğerleri yalnız tamamlanmış eserlerini değil, yeni bir kafiye bulduğunu dahi söylemek için Izmit’ten İstanbul’a gelir.

— Arkadaş mıdırlar?

— Onları ekseriya ben bir araya getiririm. İkisinin de canı sıkılmaz. Bunu arkadaşlık mı sayarsınız?

— Eh sayılabilir... Evet! Tanışmayı isterdim. Ama daha evvel şiirlerinden birkaçını görmeliyim!

— Size bunlardan birisinin bir genç kız için yazdığı akrostişi getiririm! Fatma isminde bir kız için...

— Oldu mu canım? Şaka ettiğinizi evvelce söylesenize! İbrahim Rıza Bey mi bunlardan birisi?.. Ben ondan pek hoşlandım. Diğerini de tanımak isterim. Adı nedir?

— Ertuğrul Hikmet!

— Şiirlerini bir yerde neşretmiyor mu?

— Hayır! Şimdilik ezberliyor.

— Durunuz, hatırladım. Matmazel Safo'nun "Ertuğrul Ağabey!" diye bahsettiği zat mı?

— Evet!

— Ölümü onun üzerinde nasıl tesir etti?

— Çok sert... Sanki kabahat bendeymiş gibi benimle üç gün karşılaşmamaya çalıştı. Karşılaştığımız zaman da bir türlü göz göze gelmeye tahammül edemedi. Sonra da özür diledi: "Bazan düşünüyorum, dedi, birisini çok seversek onu ölüme vermeyebiliriz. Hiç değilse bir müddet! İşte bu sebeple ölü sahibine âdeta kızıyorum! Vazifesini yapmamış sayıyorum da..."

— Lirik bir şair olmalı!

— Bilakis... Heccavdır. Aruzla insanı öyle güzel hicveder ki... Öteki şiirlerinde de bilakis benim çok hoşuma giden bir erkeklik var. Neden kederlisiniz Fatma?

— Ben mi? Hiç de kederli değilim!

— Hayır! Kederlisiniz! Size ben mi üzüntü verdim diyeceğim? Çok eskiden çok küçükken de böyle bir haliniz olduğunu hatırlıyorum. Kendinizden rahatsızlık hissettiğiniz olmuyor ya...

— Hayır! Şey istiyorum. Bir küçük ev... Sakin bir ev... Kapıyı hiç kimse çalmamalı... Ne postacı, ne bakkal çırağı, ne dilenci... Yahut da herkes gelmeden evvel bana bir usulle haber vermeliler. İşte bu usulü bir türlü bulamadım. Telefon da olmuyor. Zil sesiyle bir felaket haberi alacakmışım gibi derhal heyecanlanıyorum. Budalalık ama...

— Değil... Asıl insan gibi yaşamak istiyorsunuz. Hepimizin böyle bir sükûneti özlediğimiz zaman olur. Lakin bizlerde bu arzu yorgunlukla beraber geliyor. Sizde tabii mi?

— Çok... O kadar tabii ki... Gayri tabii dahi denebilir!

Murat, "Orada kendinizi birisiyle bir arada mı düşünürsünüz?" diye soracaktı. Kendisini zapt etti.

Zaten de eve yaklaşmışlardı. Eskiden beri çok çekindiği Aliye Ha-

nım Teyzesiyle karşılaşmaya giderken bilhassa Taksim Bahçesi'ndeki tesadüften sonra bu kadar sakin oluşuna hayret etti. Bu sakinlik herhalde Tamara'nın belki de kıskançlıktan söylediği fena sözlerden geliyordu. Aylardan sonra İbrahim Rıza ve Safo'yla gittikleri günü hatırladı. Aliye Hanım Teyzesi hep o neşesine rağmen daima mağrur, hiçbir vaziyette gururunu unutmaz, kendisine mutlaka hâkim, güzel kadındı. Murat onun yüzüne hiçbir zaman dikedik bakamamıştı. Zaten Aliye Hanım Teyzesiyle Naile Sultan, hayalinde ekseriya birbirine karşı iki yüksek, erişilmez ancak lütuf beklenir kadındı.

— Aliye Hanım Teyzem beni neden çağırıyor?

— Bilmem. Bir iş konuşacakmış.

— Sakın, şey için kulaklarımı çekmesin...

— Ne için?

— Taksim Bahçesi'nde bira içtiğim için...

— Biz de bira içtik... Korkmayın... Değil sanırım!

— Beni müdafaa etmenizi rica ederim. Orada olunuz... İcap ederse arkanıza saklanırım.

Fatma gülümsedi. Yanakları çukurlaşmıştı.

Murat:

— Bakınız, Fatma! dedi, size bir nasihat! Rica ederim, çok çok gülmeye çalışınız! Öyle iyi gülüyorsunuz ki... İnsan içinin yıkandığını hissediyor!

— İşte geldik.

Aliye Hanımefendi, kesik kumral saçları, uzun etekli ipek robuyla gene eskisi gibi şahaneydi. Murat'a asla ihtiyarlamayacak gibi geldi. Koşup elini öptü.

Kadın:

— Nihayet birisini mi yollamalı? diye gözlerini kısarak baktı, mamehik neden bu kadar hakikatsiz olduğunu artık anladık!

Fatma:

— Kederi varmış anne! dedi, bu seferlik feci bir mazeret. Hani

Matmazel Safo'yu hatırladınız mı? Bize beraber gelmişlerdi. Bir de şair arkadaşıyla...

— Evet! N'olmuş?

— Ölmüş. Murat Ağabeyim pek kederli... Baksanıza!..

— Vah vah! Üzıldüm. Oturunuz Murat! Pek mi seviyordunuz? Hastalığı neydi? Ama Taksim Bahçesi'nde neşeli gibiydiniz! Ne tuhaf matem tutuyorsunuz!

Fatma, uzak bir sesle:

— Bu da bir kahramanlık, diye alay etmeden konuştu, yanındakilere azap vermemek için... Anladınız mı?

— Yanındakiler! Onları nerden buldunuz bakayım! Size doğru bir şey söyleyeyim mi? O geceye kadar buraya sevginizle beraber geldiğiniz halde sizi hâlâ çocuk sayıyordum. O gece dikkat ettim. "Murat'ı küçükken tanımasaydım, bu karşımdaki delikanlıyı nasıl seyredirim!" diye düşündüm. Kederlendim. Bana iyice ihtiyar olduğumu anlattınız.

— Hayır! O kadar gençsiniz ki... Ben de size aynı düşüncelerle baktım. Sizi tanımasaydım Fatma'nın birkaç yaş büyük hemşiresi zannederdim. Zaten arkadaşlarım da evvela öyle sandılar!

— Sahi mi? İşte buna sevindim. O kadınları nerden tanıyorsunuz?

— Yazıhaneden...

— Refik Bey iyi tahmin etmiş...

— Refik Bey mi?

— Yanımızdaki zabit... O kadar çok insan tanıyor ki... "Bunda bir iş var!" dedi. Ben de sizin pek uslu bir çocuk olduğunuzu söyledim. Fatma avukatınızın adını bildirince, "İşi anladım! dedi, Celil Bey meşhur kadıncıdır. Madamla matmazel onun ahbablarından olmalı. Demek iş çıktı. Kâtibiyle yolladı. Ya birazdan kendisi de gelir, yahut delikanlı bunları evlerine kadar götürür!.." lyi bilmiş mi?

— Tastamam!

Fatma:

— Hiç de bilememiş, dedi, güzel madam, Murat Ağabeyimin ablası...

— Sen ne söylüyorsun?

— Vallaha işte, sorunuz, değil mi?

Murat yere baktı:

— İkisi de doğru, diye gülümsedi, Tamara Ablayı Celil Bey vasıtasıyla tanıdım. Bana acıdı. Yalnızlığıma acıdı. “Benim küçük kardeşim olur musun?” dedi. Minnetle kabul ettim. Sahici ablam olmadığı için, her zaman bunun yoksulluğunu hissetmişimdir. Öteki matmazel de yazıhane komşumuz!

Fatma:

— Arada bardağınızı dolduran, cigaranıza kibrit çakan matmazel değil mi?

— Kederli olduğum için... Merhamet duyuyordu. Kibar kızdır.

Aliye Hanım yüzünü astı:

— Uygunsuz kadınlarmış... Böyleleriyle ahbap olmanızı doğru bulmuyorum. Refik Bey’in söylediğine bakılırsa “abla” dediğiniz kadın...

— Altın gibi yüreği var Aliye Teyze... — Gülümsedi —: Mirasyedi değilim ki, beni soyacak diye korkayım! Hiçbir tehlikeye maruz bulunmuyorum.

— Refik Bey o kanaatte değil, “Ben bu Murat Efendi’yi tanımıyorum. Beyoğlu’nda gezen birisi olsa, mutlak tanırdım. Acemi herhalde biraz,” dedi, “böyle kadınların bin tarakta bezi olur. Zavallının başını derde sokar. Mademki tanıyorsunuz... Sevaptır, söyleyin!” dedi. İşte söyledim.

— Teşekkür ederim! Beyoğlu’nun hakikaten acemisiyim! Lâkin Beyoğlu’nda da hiç dolaşmıyorum. Tamara Abla ile pazar geceleri buluşuruz. Arkadaşlarla beraber giderim. Bize piyano çalar, şarkı söyler... Memleketinden bahseder. Mehtap olursa gece yarısından sonra Hacıosman Bayırı’na doğru biraz geçeriz! Hepsi bu kadar... Mamafılı tekrar teşekkür ederim. “İkaz edilmiş adam iki misli kuvvetli sayılır” diye bir söz var. En ufak tehlikede... Bilir misiniz, ben her zaman korkak bir adamım. Korkak adamlar da, çok yaşarlarmış...

Fatma değişmek için çıkıyordu. Annesi arkasından seslendi:

— Lütfen bira aldırınız! Bizim Murat kederini öyle dağıtıyor. Âdetini bozmasın!

— Rica ederim...

— Yoksa şarap mı isterdiniz! Sizinle böyle konuşmak bir tuhafıma gidiyor ki...

Sofrada üç kişiydiler. Murat buna memnun oldu. Taksim Bahçesi'nde Fatma ismini söylediği zaman kadınların bardaklarına bira koymakta olduğunu hatırladığı için, soğutulmuş şişelerden kadehleri doldurmak istedi. Fatma müsaade etmedi.

— Ben o sarı saçlı matmazelden... Adı neydi?

— Reçina!

— Bir çeşit zank! Öyle mi?

— Rejina'dır. Biz şaka olsun diye böyle diyoruz!

— Kızıyor mu?

— Hayır! Zannetmem.

— Ne iyi! Evet Matmazel Reçina'dan daha katı kalpli değilim...

Madem ki böyle bir teselli usulü keşfedilmiş...

Bir müddet sonra Aliye Hanım:

— Bakın sizi neden istedim, dedi, avukat yanında çalıştığınızı söylediğiniz zaman aklıma gelmişti. Belki uğrarsanız diye bekledim. Bizim, biliyorsunuz birkaç parça emlakımız var. Verdikleri sıkıntı, getirdikleri kirayı kat kat geçiyor. Öyle bir şey ki... Durup dururken yabancılara mı terk edeyim. Bir zaman avukata bıraktım, büsbütün içinden çıkılmaz hale geldi. Bir müddet bir eski emektarımız uğraştı. Adamcağızı az kalsın deli edeceklerdi. Zaman pek fena... Bunlar da Beyoğlu'nun bir yerlerinde ki, oraya benim de, Fatma'nın da sık sık gitmemiz icap etmiyor. Bir sürü aslı faslı belirsiz insanla karşılaşırız. Kapıcılar el adamı! Güvenmek olmuyor. Bir keresinde konturato sahtekârlığına bile rastladık. Bazı kiracılar, kimsesiz olduğumuzu sezdikleri için aylardır on para vermiyor. Allah razı olsun, bir müddet Refik Bey baktı. Lakin onun da vazifesi mani oluyor. Bir de üni-

formayla istediği gibi dolaşamıyor. Aklıma geldi: “Madem ki Murat, avukat kâtipliği yapmakta... Kanunları, nizamları, muameleleri bilir, dedim. Bize de yardım etmeyi ister...”

— Teşekkür ederim. İyi düşünmüşsünüz!

— Sizden ricamız... Kapıcılarla tanışsınız. Kirayı savsaklayan kiracılarla görüşürsünüz! Kapıcılarımızın bir kısmı eskidirler. Emindirler. Onlar topladıkları kiralara bana bizzat getirirler. Bazılarında kapıcı yok. Diğerlerinin kapıcıları aybaşlarında dolaşır kirayı toplarlar. Üst üste ayda sekiz yüz lira kadar bir şey tutuyor. Tabi, seneliği peşin ödenenler bu hesaptan hariç! Ben size aydan aya toplanan paranın yüzde beşini...

— Rica ederim... Hiç olmadı. Deminki sözümü geri alıyorum... İmkânı var mı?

— Hemen somurtmayın canım! Bu ücret değil! Masraf... Gideceksiniz, geleceksiniz... Mamafih, zor iştir... Ücret kabul etmemek bahanesini iyi buldunuz... Avukat olmuşsunuz iyice.

— Hayır! O maksatla söylemedim.

— Hangi maksatla söylediniz! Sizden zaruri masraflarınızı düşünmeden böyle bir yardım isteyemem... Bu biraz dolaşıkça, ama basbaşa bizi reddetmek...

— Öyleyse bakınız, nasıl yaparız! Siz bir defter alırsınız. Benim zaruri masraflarımı ona kaydedersiniz! Ne zaman paraya ihtiyacım olursa gelir alırım. Bu suretle bir şeyler de biriktirmiş olurum. Ne dersiniz?

Fatma:

— O zaman hesabı yüzde yedi buçuktan yapmalı! dedi.

Aliye Hanım, kızına gücenmiş gibi baktı ve kendisini hemen topladı. Hakikatte diğerlerine yüzde yedi buçuk vermişlerdi. Refik Bey'e gelince... Aliye Hanım onunla hesabı çoktan şaşırdığı için kendisine yeni bir yardımcı arıyordu.

Murat, Fatma'ya hayretle bakarak:

— Siz yüzde beş ile yüzde yedi buçuk arasındaki farkı yoksa biliyor musunuz? diye sordu.

Fatma sadece:

— Bu sene liseyi bitireceğim efendim! diye cevap verdi.

— Demek lisede böyle hesaplar öğretmeye başladılar! Ne iyi! Bizim zamanımızda cebir falan okutulardı. Bunları da pratikte bellersiniz! derlerdi. Rakamın ehemmiyeti yok. Yalnız ben hakkımı istediğim zaman toptan alacağım!

Aliye Hanım onun, ayda otuz beş lira aylıkla çalıştığını hatırladı:

— Aldığınız para yetiyor mu? diye sordu.

— Hiç kimseye muhtaç olmuyorum.

— Ne iyi! hem de hanımlara Taksim Bahçesi'nde bira ziyafeti veriyorsunuz! Bereketli bir para...

Fatma öksürdü. Annesinin böyle patavatsızlıkları vardı. Bunu da her zaman küçük gördüğü insanlara karşı yapar, hislerini saklamaya gayret etmezdi.

Murat, bir kaşını kaldırdı:

— Sormayın, dedi. Güldü. Az kalsın, şampanya içirmeye mecbur olacaktım. Bereket versin bahsi kazandım da...

— Şampanya mı? İşte gördünüz mü? Refik Bey'in söylediği tehlike... Sizi acemi buldular...

— Ben de o sebepten yüzde hissemi siz saklayın dedim ya...

— Bunu açık söyleyebilirdiniz! Peki! Ben saklayacağım... Elbise falan yaptıracağınız zaman söylersiniz... Değil mi Fatma?..

Fatma cevap vermedi.

4

Babası Mahir Efendi, zaferden sonra pek az yaşadığı müddet içinde, ayda bir kere mutlaka Fatmalara uğrar, ekseriya Murat'ı da beraber götürür, her türlü işlerine koşmak isterdi. Bu ziyaretlerden dönerken oğluna her zaman sıkı sıkı tembih etmişti:

— Aliye teyzene hizmet etmeye mecburuz. Ölünceye kadar... Ben ölürsem bu evi hiç unutmayacaksın! Aliye teyzen evlense... Fatma evlense... Erkekleri bizi istemeseler... Biz gene Selim amcanın ailesini kollayacağız.

Murat, boş gezdiği sıralarda, hele kılığı kıyafeti perişanken bunu aklına bile getirememişti. İşe girdikten sonra kendisini toplamakla geçen ilk aylarda gene çekingen davrandı. Eğer Refik Bey denilen adam hakkında Tamara abladan duydukları olmasaydı, hayatının karmakarışıklığı içinde babasının vasiyetini daha uzun zaman ihmal edecekti.

Aliye Hanım'ın teklif ettiği hizmet, bu evde olup bitenleri daha kolay anlamasına yarayacağından Murat'ı pek sevindirdi. Sevincini biraz bulandıran cihet Fatma'nın işi iyi karşılamaması, memnun olmadığını saklamaya lüzum göstermesiydi. Mamafih bu da Murat'ın göstereceği gayreti ayrıca artırmaya yaradı.

Aliye Hanım, bir münasip zamanda yazıhaneye uğrayıp umumi vekâletname de vereceğini, şimdilik kapıcılara ve kiracılara yeni vek-

linin Murat isminde birisi olduğunu bizzat bildireceğini söylemişti.

Bu sebeple Murat, emlakı gezmeye ancak üç gün sonra çıktı. İdaresine terk edilen emlak, biri küçük, diğeri büyük iki apatman, iki dükkân ve her biri oda oda kiraya verilen iki evden ibaretti. Apartmanın küçüğü Kallavi Sokağı'nda, büyüğü Tünel başındaydı. Evler Kal-yoncukulluğu'nda, dükkânlar Galata'da bulunuyordu.

Murat, işini bizzat kendisine karşı ciddi tutmuş olmak için büyücek bir defter aldı. Bunu çantasına koyarak yola çıktı. Evvela dükkân-lardan geçip konturatoları tetkik etti. Kira müddetlerinin başlangıcını, sonunu, kiracıların adlarını, kefillerini deftere geçirdi. Konturatolarına göre adamların borçları yoktu. Aybaşlarında uğrayacağını söyledi.

Kallavi Sokağı'ndaki küçük apartmanın Ermeni kapıcısı biçare, hastalıklı bir adamcağızdı. Murat'ı, böyle değişikliklerde kendisine lütfen hizmet verildiğini zannedenlerin hepsi gibi korkarak karşıladı. Altına iskemle koşturdu. Çay ısmarlamaya kalktı. Bir taraftan da:

— Hamdolsun, bugünlerde iyiyim! diyordu. Hastalığım geçti, git-ti. Kışın biraz nezle olduk. Hanımefendi, Allah selamet versin! "Sen artık bizim işimizi göremeyeceksin Dikran," diye takılır. Bu kiracı milleti namussuz oluyor beyefendi! Kendin bilmez değilsin ya... Ben alışmamışım! Ben tam on yedi sene Bağdat Demiryolları'nda başkontrol-luk yaptım. Cumhuriyet olunca bizi kumpanya tekaüt etti. İşler karış-tı. Elimde resmi vesikalar var. Bir münasip zamanda sana göstereyim de bak... Paris'te avukat tutabilsem birkaç ay içinde şu kadar yüz bin frank alacağım! Düşün bir kere... Beceremedik... Kiracı milleti bu za-manda bir hoş olmuş... Sanki evin tapusuna hissedar. — Sesini alçalt-tı —: Hepsi iyidirler. İlle ikinci kattaki herif... O nargilesine tükürdü-güm... — Etrafına bakıyor, gözleri korkuyla açılıyordu —: Edepsiz, rezil! Sözünü bilmez. Allah selamet versin. Refik Bey de biraz yumu-şak davrandı. — Göz kırptı —: Belki sen de yumuşak davranırsın! Ne-me lazım! Ben pişkin adamım! Gençliğin halinden anlarım. Apartma-nımızda bir o var. Üst tarafı kuzu gibidir. Aybaşı, tırnk! Para peşin!

— Peki! O zatla görüşürüz... Konturatolar sende mi?

— Hayır! Hanımefendide...

— Öyleyse şimdi kiracıların adını kaydedelim!..

Bunu yaptıktan sonra:

— Peki evlerin kiralalarını da sen mi topluyorsun? diye sordu.

— Evet! Orası fakir fukara yatağı... Lakin fakir olmakla hepsi de namussuz değil... O iki evde iki kiracı var. Ne çıkarabiliyoruz ne de kira alabiliyoruz. Hanımefendi kızıyor. Paşa kızında sekiz aylık birikti. O asilzade bir hanım... Şimdi asilzadeligi de, hanımlığı da kalmamış ya... Benim lafım eski vaziyet üzerine... Paşa kızı, kirayı parasızlıktan veremiyor. Parasızlık dediysem... Allah'ın biçaresi... İçkiye para buluyor. Evet bir gün bu fakire ağladı. "İçmezsem deli olacağım!" demesi var ki insan dertli olur. Lakin Arap kansına geldi mi? Parası var! Gelgelelim! Allah verdiği canı alamaz! Göreceksin ya... Hanımefendi bana kızar, söylenir. "Kovacağım seni!" diye takılır. Bilmez ki... Ben istemez miyim? Her ay tekmil kiralaları bir tamam toplayıp hanımefendinin karşısına alını açık çıkmayı istemez olur muyum? İşte bu ikisi... Bir de bizim Nur Ağa Efendi, yüzümüzü kara ettiler... Siz de göreceksiniz ya...

Murat, evlerin adreslerini alıp büyük apartmana saptı. Burada tek gözü cam, Kürt kapıcı hiçbir şeyden şikâyetçi değildi. Çorbacılar –Gâvur kiracılar olacak– dinlerine eğri ama, paralarına doğru heriflerdi. Hak bereket versin! Kendisini üzmüyorlardı. Lakin alttaki geniş dükkân can sıkıyordu. Allah'ın izniyle onu da bir münasibe kiralasa keyfi tamam olacaktı. Hem de kiralayacaktı. On beş gündür, iki efendi, polisle, hükümetle uğraşıyorlardı. Niyetleri, aşağısını bar yapmaktı. Kürt kapıcı:

— İster bar yapsınlar, ister gar yapsınlar, diye güldü, bize kirayı bir tamam versinler de... Sen bana adresini bırak bey... Gelirlerse gönderirim, konturatoyu kesersiniz. Ben gayri adam sarrafı oldum. Kirayı verecek kiracıyla dolandırıcıyı ossaat bilirim. Hanıma sor da bak!.. Yılanlı herife bizim hanım üç numarayı vermeyecek oldu. Ben "Verelim!" dedim. Üç senedir oturuyor. Şeytan kulağına kurşun bir vınlıtısını duymadım. Bre beyim, bu yılanın da İstanbul'da ne kadar çok sevdalısı varmış?

— Ne yılanı?

— Basbayağı yılan! Herif yılan besliyor. Kuş besliyor, tavşan, beyaz fare, balık besliyor. Nah, bizim apartmanın mermer merdivenlerini o Moskoflunun müşterisi eskitti. Yılan alıyorlar, kuş alıyorlar, fare, köpek, kedi, balık alıyorlar. Sevinerek gidiyorlar. Bir iş canım!

Murat, burada da kiracıları kaydetti. Diğer malumatı Aliye Hanım'daki konturato varakalarından doldurmak üzere ayrıldı.

Kalyoncukulluğu'ndaki evlere daha gitmeden orada kendisini nasıl bir manzaranın karşılayacağını anlamıştı. Zaten Hacı Hüsamettin Bey'in tahliye işinden de tecrübesi vardı. Ermeni kapıcının kanaatine göre parası olduğu halde keyfi için kirayı ödemeyen Arap karısı da dahil olduğu halde, bu kiralar kendisinden soruldukça hiç kimseyi sokağa atmamaya çoktan karar vermişti.

Evlerin ikisi de kâgirdiler. Daha eşikten atlar atlamaz insanın yüzüne çirkef kokulu ıslak bir loşluk çarpıyordu. Her oda ağzına kadar sefalet doluydu. Koridorlar o kadar pisti ki, buraya aydan aya kira toplamak için gelmek bile bir mesele sayılırdı. Yan yana olan evlerden birincisinde, üçüncü katta, bir odada yalnız başına oturan paşa kızı, eğer kendisini:

— “Cariyeniz Müşir Şefik Paşa kerimesi Emine Perihan!” diye takdim etmeseydi kabil değil tahmin edemezdi.

Odada eski, berbat, içinde nasıl yatıldığına şaşılacak kadar çarpık çurpuk ve pis bir karyoladan başka hiçbir şey yoktu. (Pardon! Bir de “Zavallı Necdet” romanı). Kadının sırtındaki basma entari, bulaşık bezi kadar kirliydi. Yırığından üzerinde çamurlar kurumuş bir dizkapağı görünüyordu. Buna mukabil harap yüz dikkatle boyanmış, saçlar ıslatılıp yeni taranmıştı. Kadının alkolik gözlerinde, -gözlerinde değil, sanki bu gözler birer geniş meydandılar da, bunların pek uzaklarında— arada bir kıvılcıktan eski ve usta bir şuhluk vardı. Murat'a biraz baygın bakarak, İstanbul'un, en kıvrak Türkçesi ile:

— Sizi bilmem ki nereye oturtmalıyım? dedi.

Murat, bu sefaletten kendisi mesulmüş gibi ürktü. Verdiği rahat-

sızlık için özür diledi. Aliye Hanımefendinin emlakına nezaret vazifesini üstüne aldığını, bu sebeple uğradığını, kira için asla merak etmemesini, ne zaman kabil olursa o zaman verebileceğini âdeta rica ederek söyledi. Kadıncağız için kira ödemek diye bir mesele zaten kalmamıştı. Kalmadığından olmalı ki sokağa atılmaktan da artık korkmuyordu. Bunu bir lütuf gibi değil, kendisini biraz sevindiren hatıranaz bir hediye gibi âdeta gururla kabul etti.

— Pek sevimlisiniz beyim! dedi. Yüzünüzü görünce yüreğim ferahladı.

Bu sözlerde hem acıklı bir deri yanış, hem de gayet üdi, pek belli bir orospuluk vardı. Murat bir müddet sonra kadının artık insanlık namına hiçbir kayıtle bağlı olmadığını öğrendi. Civar bakkalların çırakları, müşkül zamanında –rakısız kaldığı sıralarda– belki de ustalarından gizli birer küçük şişe veriyorlar, sonra canları istedikçe:

— Haydi borcunu sököl bakalım! diye kapıya dayanıyorlardı.

Müşir Şefik Paşa'nın kerimesi Emine Perihan hanımefendi de, her defasında bakkal çırağına kapıyı sürmelemesini işaret ediyor, bu mini mini borcu yarına bırakabilmek için karyolaya arkaüstü uzanıp teslim oluyordu. Bu hal artık o kadar tabiileşmişti ki, çok zaman borcunu ödemediği, hiçbir vereceği kalmadığı halde yolu oraya uğrayan çıraklar sanki hâlâ borcu varmış gibi artık klişe haline getirdikleri o meret kelimeyi söyleyip ihtiyaçlarını bedavadan def etmekteydiler.

Murat, bu hikâyeyi duyduğu günden sonra bir daha paşa kızının odasına girmedi. Eve uğramak icap ederse rastlamaktan korktu ve bir müddet Aliye Hanımefendinin evindeki lüksü, Fatma'nın giydiği entarileri yadırgadı.

İkinci belalı kiracı Arap karısı insanın üzerinde tıpatıp paşa kızının tesirini bırakıyordu ki, bunun nereden geldiğini anlamak ilk bakışta mümkün değildi.

Bir kere odası iyi döşenmişti. Şişman vücuduna giydiği entariler muntazam ve şıktı. Beyaz sıhhatli yüzünde püskürme benler, simsiyah kalın kaşlar, etli kırmızı dudaklar vardı. Tatlı bir Arap lehçesiyle

konuşuyor, dünyanın en pervasız gözleriyle bakıyordu. Murat, vazifesini burada şiddetle hatırladı. Paşa kızına gösterdiği yumuşaklığın aksine kaşlarını çattı. Çift döşekli, beyaz örtülü karyolaya, karşı duvarda üstüne ipek halı örtülmüş divana bakarak kendisini takdim etti. Bir küçük hesap bakiyesi kaldığını hatırlattı.

Arap karısı, aynen paşa kızının sözlerini tekrarladı. (Belki müşaheheti yapan da bu olmuştur.)

— Pek sevimlisiniz beyim! Yüzünüzü görünce yüreğim ferahladı.

Bu sözün paşa kızından işitilip ezberlendiği belliydi. Lakin burada tamamıyla başka tesir yapıyordu. Murat, gülümsedi:

— Hiç de sevimli değilimdir. Yüreğinizi ferahlattığıma memnun oldum.

— Oturmaz mısınız? Bir kahve içiniz.

— Teşekkür ederim. Daha dolaşacak yerlerim var. Hanımefendi selam söylediler. Kira bakiyesini rica ettiler.

— Kira... Bu kadın da hep kira düşünür. — Bembeyaz dişlerini göstererek güldü —: Bana da selam yollamaz. Tenezzül etmez! Neden acaba? Halbuki meslektaş sayılırız.

— Efendim? Anlayamadım!

— Anlarsınız efendim! Evet! Yedi aylık borcumuz var. Şam'a yazdım. Henüz para gelmedi. Mamafih, yarın bir yerden bir alacağımı tahsil ederim sanıyorum. Yarın öğleden sonra mutlaka geçer misiniz?

— Bilmem ki...

— Bilmelisiniz! Bekleyeceğim. Benim de işlerim var.

— Peki, geçerim!

— Saat kaçta?

— Birde. Olur mu?

— Hayhay.

Murat, ertesi gün saat tam birde Arap karısının oda kapısını vurdu. İçerden keyifli bir ses:

— Buyrun! diye bağırdı.

Kadın bugün bir başka entari giymişti. Âdeta gençti. Onu yaşlı gi-

bi gösteren aşırı şişmanlığı olmalıydı. Odanın ortasına, üzerinde kocaman kocaman güller olan bir basma perde çekilmişti.

Murat selam verdi:

— Rahatsız etmedim ya!

— Bilakis... Buyrun! — Divanda yer gösterdi —: Bugün kahvemizi içeceksiniz.

— Zahmet etmeyin. Hemen gitmeliyim...

— Gidersiniz canım! Oturun lütfen!

Perdenin ötesine geçti. İnsanın Kuran okuyor zannedeceği tatlı bir Arapçayla bir şeyler söyledi. Sonra bir gazocağı horultusu duyuldu. Murat, bunların kaç kere tekrarlanmış numaralar olduğunu, paranın yedi aydan beri yapıldığı gibi bu sefer de verilmeyeceğini anlamıştı. Ama, aldatıldığı için öfkelenmedi. Kadının güler yüzü, bir eski dost karşılıyora benzer hareketleri hep ayda üç lirayı ödememek maksadıyla yapıyordu. Hazindi.

Tertemiz bir tepsi üzerinde pırl pırl fincanlarla kahve getirdi.

— Müsaade ederseniz ben de içeceğim, dedi, dünyada bir bunun tiryakisiyim! Bilmem ki Şam kahvesi yapsaydım daha mı severdiniz?

— Hayır. Teşekkür ederim. Mahcup oluyorum. — Perdenin gerilme sebebini ilk defa düşündü —: Zevciniz var mı?

— Hayır! — İçini çekti —: Öldü. Bizi gurbet yerde bıraktı. İşlerimizi bir türlü düzeltemedik. Halı tüccarıydı. Ortağı meğer dolandırıcının biriymiş. Bugün geçmeniz için rica ederken ona güvenmiştim. Gene türlü bahanelerle atlatmış. Size yalancı çıktım.

— Zararı yok! Ben tekrar geçerim!

— Çok lütüfkârsınız! Sadiye!

— Efendim?

— Gel kızım! Bak ağabeyine...

Perdenin arasından 8-9 yaşında kocaman siyah gözlü, gayet güzel bir kız çıktı. Gülümsedi. Yaklaştı. Serbest bir hareketle Murat'a elini uzattı.

— Safa geldiniz efendim!

Murat, fincanı acele bıraktı. Çocuğun görülmesi odanın bütün havasını sanki birdenbire değiştirmişti. Kızın üzerinde beyaz yakalı bir mektep önlüğü, başında beyaz kurdeladan fiyongu, ayağında lastik ayakkabılar, kısa beyaz çoraplar vardı. Bu haliyle o kadar sevimliydi ki, Murat, onları rahatsız ettiği için hemen üzüldü.

— Gel bakalım yavrum! Adın ne senin?

— Sadiye efendim.

— Ne güzel isim! Mektebe gidiyor musun?

— Evet efendim!

— Kaçınıcı sınıftasın?

— Üçüncü sınıftayım... Bu sene geçtim.

— Şimdi tatil... Anneniz sizi gezdiriyor mu?

— Evet efendim!

— Ne iyi... — Kadına döndü —: Pek şeker şey ne kadar güzel!

Bunu ben oğluma alsam...

— Bilmem ki... Baksana ağabeyin ne diyor!

Kız utanarak gözlerini yere indirdi. Annesi içini çekerek kalktı. Fincanları tepsiye koydu.

— Ağabeyine anlat, dedi, para için gittik de sana o alçak herif ne söyledi! Olur mu? — Sonra Murat'a gülümsedi —: Bir dakika... Siz konuşunuz.

— Hayhay!

Murat, eskiden beri çocuklarla konuşmasını sever, dostluklarını kolayca kazandığıyla övünürdü. Sadiye'nin elini tuttu. Kız munis bir hareketle sokuldu.

— Söyle bakayım Sadiye hanım... İstanbul'un neresini seviyorsun? Beyoğlu'nu mu? Yoksa Boğaziçi'ni mi? Ama, bakalım siz Boğaziçi'ni gördünüz mü? Anneniz sizi gezdiriyor mu? Hele bakınız... Sınıfı da geçmişsiniz... Gezdirmeli değil mi?

Şaşırarak, şaşırarak değil ödü koparak sustu. Mini mini Sadiye bacaklarının arasında, o gayet malum hareketlerle kıvıldamaya başlamıştı.

Murat bir an, bu küçük mahlukun insan değil de, başka bir şey,

bir ucube, bir iğrenç... Bir tarif edilmez alçaklık oluverdiğini zannetti. Kısık bir sesle:

— Ne yapıyorsunuz? diye sordu.

Kız, akıllı gözlerle yüzüne baktı. Dünyanın en tabii bir sözünü söyler gibi:

— Hoşunuza gitmiyor mu? dedi.

— Ne?.. Nasıl!..

— Benim hoşuma gidiyor... Pek seviyorum. Hem sizi de beğendim. Annemi hemen çağırمام bu sefer... Haydi...

Murat sıçrayıp kalktı. Çocuğu omzundan itti. Duvara dayadığı çantasını el yordamıyla aradı.

Sadiye:

— Anne! Gidiyor! diye seslendi.

Kadın perdenin hemen yanında durmalı ki derhal göründü. İkisine de baktı. Şaşırmış gibi:

— Neden oturmadınız? diye sordu.

— Hayır! Ben kapıcıyı yollarım. Siz borcunuzu ne zaman canınız isterse ona verirsiniz...

— Kalsaydınız! — Güldü —: Pek mi küçük buldunuz? İstanbul için küçük ama, biz Şam'da bu işe iki sene daha evvel, yedi yaşında başlarız!

— Anlamadım hanımefendi! Ben Şam-ı şerif ahalisinden değilim..

— Allah Allah! Bereket versin burada herkes sizin gibi düşünmüyor... — Büyük bir insanmış gibi kızına göz kırptı —: Sakın üzülme şekerim! Bu ağabeyin ne yiyeceğini daha bilmiyor! Körpe eti tatmamış...

Murat, kapıdan fırladı. Dünyanın bütün mundarlıklarına batmış gibi yutkunmaya bile cesaret edemeden merdivenleri indi. Sokakta derin derin soludu. "Aman Yarabbi! Aman Yarabbi!" diye mırıldandı. Kadının doğru söylediğini, Arabistan'da daha küçüklerinin sermayelik ettiği meşhur kerhaneler bulunduğunu duymuştu. Ama her zaman, duymak başka, görmek başka şeydi. "Görmek" değil... Daha berbatı: Sürünmek...

*

İşte bu öfkeyle zaten “Kovulacağım” diye ödü kopan biçare hasta Ermeni kapıcının üzerine düştü. İnsanlık haysiyetinin uğradığı hakaretin acısını, Ermeni’yi o kadar ürküten iki numaralı dairenin kiracısından çıkarmaya katiyen karar vermişti. Kapıcı gençlikten bahsederken yumuşayacağını söylediğine göre, burada da gene cinsi bir rezilet mevcut olmalıydı. Fazladan, “Sözünü bilmez! Terbiyesiz!” bir he-riftten de bahsedilmişti.

Murat, çantasını gelip geçenlere çarparak içinden, “Görürüz! Görürüz bakalım!” diye yürüyordu.

Demek bazılarının “Birkaç parça emlakımız var” diye vafsettikleri rezillik bundan ibaretti. “Akar sahibi, Eshab-ı emlaktan...” Öyle mi? Akar sahibi değil, kerhane sahibi... Eshab-ı emlaktan değil, kodoş! Babası Mahir Efendi’nin de kiraya verilecek bir ev sahibi olmak için bütün ömrünce ne kadar didindiğini hatırlar hatırlamaz öfkesi büyük bir ümitsizliğe döndü. Sekiz yaşındaki Sadiye’nin orospuluk ederek kazandığı paradan, her ay üç lirasını Fatma’ya nasıl götürebilirdi? Bereket versin kızın böyle şenatlardan haberi olamaz. Haberi olmak şurada kalsın, hayalinden geçiremez... Bereket versin!..

Ermeni kapıcı, kapkaranlık odasından inleyerek çıktı. Murat’ı görünce yerden itibaren bir kandilli temenna çevirdi.

— Buyur beyim... Bir emrin mi var?

— Emrim falan yok... Şu ikinci kattaki kiracı!

— N’olmuş?

— Kaç aydır kira vermiyor?

— Vallaha esasını bilmiyorum. Ona Refik Bey kaşır...

— Ne demek? Refik Bey kim oluyormuş. Bak bozuşacağız kapıcı efendi. Geçen gün de lafı ağzında eveledin... Sen o Arap karısının yediği naneyi bana neden bildirmedin?

— Bildirmedim! Inanılacak bir kepezelik mi ki... İşte görmüşsün... Biz eski adamız beyim... Hem de terbiye ehliyiz. Dilimiz varmadı. İstersen yatağımı sokağa at...

— Peki bu ikinci kattaki?

— Doğrusunu ister misin? Randevuculuk yapıyor. Meşhur Kel Enver... Şerrinden Beyoğlu ürker... Polis elinde, zaptiye elinde, mahkeme elinde... Refik Bey, bugüne bugün devletimizin koca bir zabitiyken başa çıkamadı. Tövbe yarabbi!

— Ne yaptı?

— Enver mi? Hay beyim, görmeliydin! Refik Bey'e de böyle rica ettim. Dinlemedi. Biraz da keyfi galiba... Yukarı çıktı. Kapıya dayan-
dı. Usulüyle içeri aldılar. Bir on dakika sonra bir feryat, bir gürültü... Koştu ki zavallı Refik Bey'i, karıyla bir olup bir güzel ıslatmışlar, başını yarmışlar. Palaskası, şapkası içerde kalmış. Yalvarmaya başladı. Nasıl yalvarmasın, kel herif "Merkez Kumandanlığı'na gideceğim!" diye ayak diriyor. Refik Bey'i görmeliydin beyim! Zabıt ama, öyce acar zabıt değil... Yalvarmasına ancak Kel Enver olmalı dayansın! "Beni zabıtlıktan kovarlar, ocağımıza düştüm!" diyor. Nihayet araya girdim de... Şapkayı, kayışı alıverdim. Sonra iyileştiler. Gelir gider oldu.

Murat, eski külhanbeylerinden olan Kel Enver'in namını ıstıtmıştı. Şimdi ihtiyarlamakla beraber gene de sert herifti. Zaten gençliğinde de daha ziyade kancıklığıyla meşhurdu. Ustasına arkadan bıçak attığını hâlâ söylerler, bir de yere tükürürlerdi.

— Şimdi yukarda mı kendisi? diye sordu.

— Hayır! Kadınla beraber gittiler. Akşama gelirler. Zaten ben söyledim de... "Hele bir görelim yeni vekili," dedi. Para istemezsen şeker gibidir. Elinin altında dünya güzeli kızlar var beyim... Güç yetmez bir vakit!

Murat, ihtiyar kapıcının "Karısıyla beraber gittiler," sözüne pek inanmadı ama aklına bir başka iş geldiği için üstelemedi.

— Ben gene uğrarım! diye yürüdü.

Tepebaşı'na çıktı. Kanunuesasi kiraathanesine uğradı. İçerde aradığını bulamayınca kahveciye:

— Arap Hulusi Bey gelmiyor mu? diye sordu.

— Her gün buradadır. Bir şey mi diyecektiniz?

— Kendisini görecektim. Ne zaman gelir?

— Belli olmaz. Bakarsınız, şimdi gelir, bakarsınız gece yarısı...

— Mutlaka uğrar mı?

— Mutlaka...

— Öyleyse... Bir kâğıt yazacağım. Kendisine muhakkak veriniz.

Unutmayın rica ederim.

— Hiç unutulur mu? Baş üstüne!

Murat, bir kâğıda ertesi gün saat on ikiyle bir arası buluşmak istediğini yazıp bıraktı.

Aradığı adam Kasımpaşa'nın meşhur külhanbeylerinden Arap Hulusi Bey'di. Müteaddit katillikleri ve İstanbul mahpushanesinde senelerce dam ağalığı vardı. Bir zamanlar Beyoğlu'nun bilcümle kumarhanelerinden haraç almıştı. Şimdi de hatırını uçan kuşlar sayardı. Babası Mahir Efendi'nin iyi arkadaşlarındandı. Kendisi de oğulları bahriyeli Zeki ile mektepli Ziya'yı tanıyordu.

Ertesi gün tam on ikide kahveye girdiği zaman Arap Hulusi Bey'i köşesinde kemal-i ciddiyetle nargile içiyor buldu. Elini öptü, oturdu. Arap Hulusi Amca:

— Nerelerdesin? diye yüzüne bakmadan sordu, kâğıdını alınca merak ettim. Hayrola!

— Hayır... Evet! Konuşuruz, bir ricam var. Teyzem n'apıyor?

— Hiç utanır mı? Teyzesi n'apıyormuş! Sana öfkeleniyor! İkide bir oğlanlar lafını ederler. "Nerede bu?" diye dertli dertli sorar.

— Bir müddet Anadolu'daydım. Yeni geldim.

— Peki! Artık sen bu martavalları teyzene anlatırsın. Söyle bakalım derdin ne?

— Kel Enver'i bilir misin?

— E?

— Tanıyorsun elbette!

— Bu nasıl söz? Ben Kel domuzu tanımaz mıyım? N'olmuş?.. — İlk defa yüzüne baktı, ayıplamış gibi başını çevirdi —: Dur, anladım rezil! Bir sen eksiktin öyle ya... Zeki'nin derdi, Ziya'nın derdi bana el-

vermiyordu da bir sen eksiktin...

— Hayır amca, bildiğiniz gibi değil...

— Sus!.. Sus diyorum... Sen yaştayken ben de çok Kel Enverler aradım. Rahmetli Mahir Efendi az mı söylenirdi. Böyle işlerde yoktu. “Hele dur! Oğlan yetişsin, yollarını tekmiil öğrenirsin!” derdim de, “Allah göstermesin!” derdi. E?

— Söyletmiyorsunuz ki...

— Neymiş oğlum? Kel domuz işi ilerletti. Sonunda kerhaneciliğe de verdi. Şimdi keyfinde... Ona kalsa çeviremez ya... Küpeli Eleni'ye dua etsin... Lakin Eleni de vaktiyle karıydı haa... Şehzedeler ayaklarına kapanırdı... Orada birisine mi tutuldun?

— Vallaha amca, hâlâ aklınız tutulmakta... Ben bunları teyzeme söylemez miyim? Eleni derken ciğeriniz görünecek...

— Vay müzevirlik de mi var? Bu huy sana rahmetli Mahir Efendi'den olmamalı... Yeni mi peydahladın kopuk? Bunu bizim deli Celil Bey mi öğretti?

— Biz ekmek parası derdindeyiz! Tövbe yarabbi!

— Ne parası?

— Bak dinle amca! Bu Kel Enver her kimse şurada Kallavi Sokağı'nda bir apartmanda oturuyor.

— Evet!

— O apatmanın sahibini ben tanıyorum. Bir kadındır. Birtakım emlakının idaresini bana verdi. Aylıkları bir tamam toplayacağım, yüzde şu kadar alacağım. Bu kel herif kaç aydır kira vermiyormuş. Kadın bir zabıt yollamış. Zabiti içeri almışlar. Sonra ne yapmışlar yapmışlar, don gömlek dışarı atmışlar. O da üç gün sonra gidip dehalet etmiş. Hasılı, haşa huzurdan, senin Kel pezevengi anlaşılan şımartmışlar.

— Yamandır Kel... Pistir.

— Ya ben?

— Sen ne demek?

— Ne demeki var mı? Beş kuruş kazanacağız diye ben Kel'den so-

pa mı yiyeceğim?.. İşte sana söylüyorum. Delirdiğim zaman pire için yorgan yakmak bana sizden miras. Kel'i bana geberttireceksiniz!

— Dur yavrum! Kel dedimse, Kel öyle usul-erkân bilmez cinsinden değildir. Hem de adam sarrafıdır.

— Artık gerisini siz düşünün! “Karılarım var, çektirir kurtulurum” der. Polislere falan güvenir. Bakın ocağını söndürürüm. Zaten bu kadarcığını Zeki Ağabey de işitse tamam! Ben sizi bir de mehterhanelerde süründürmeliyim, dedim. Beni kim arar? Siz ararsınız!

— Bre bunlar dün cin olmadan bugün adam çarpıyorlar!..

— Benden günah gitti. Hesabınıza bakın!

— Tabi bakacağım! Kel değil mi? Şimdi çağırayım, dur sen!.. Garson oğlum!

— Hayır! Burda olmaz. Ayıptır. Yalnız rastlamış gibi yapın! Beni söyleyin... Numaraya gelmez olduğumu bildirin!

— Hay gözünü seveyim! Bize usul de öğretiyor! Doğru! Doğru! Aferin! Ben söylerim.

— Ayrıca, “Ben bu işe senin iyiliğine karıştım!” dersiniz. Yoksa bir akşam Zeki Ağabeyimle beraber, icabına bakanz! Bizi züppe zabıt bellemesin!

Arap Hulusi Bey, Murat'ın efelenmesine keyifle güldü. Bu genç horozların mahmuz göstermesine bayılıyordu. Murat da bunu bildiği için esip gürlemişti. Tekrar elipi öpüp;

— İşim acele! diye kalktı.

— Dur nereye? Celil Bey'e selam ederim. Deliyle nasılsınız?

— Geçiniyoruz.

— İyidir... Delidir ya iyidir... Bize gelmezsen teyzen büsbütün d anlacak... Bunu söyleyim de...

Murat, hafta sonu perşembe gecesı Kasımpaşa'ya, Arap Hulusi Bey'e gitti. Teyzesine bir kutu şeker götürmüş, elini öpmüş, boynunu bükerek kendisini affettirmişti. Kadıncağız Murat'ı ne zaman görsen annesi Canseza Hanım'ı hatırlar, sularan gözlerini göstermemek için yükünü döndürerek, başörtüsünün ucuyla yaşlarını kuralardı.

Zeki Ağabey, Ziya evdeydiler. Ortada güzel bir çilingir sofrası, Arap Hulusi Bey'i bekliyordu.

Kapıdan girince:

— Kopuklar buradalar mı? diye soran sesini duydular.

Murat'ı görünce sevindi.

— İşte bu böyle karı, dedi, bunlar zamane evladı. İşleri düşmese bize metelik vermezler, ölsek leşimizi de sürümeye gelmezler.

— Murat oğlum, onlara benzemez!

— Eyvah! Hemen aldattı mı? Bre karı tuu... Düştün gözümden... Ne söyledi? Yalandır.

— Bana kutuyla şeker bile getirdi!

— Hay Allah kahretsin! Ulan rezil! ben de seni on üç yaşındayken şekerle aldatmamış mıydım? Eşek bile bir düştüğü çukura bir daha düşer mi? Kutuyu kafasına çarpmadın mı?

— Haydi oradan geveze... Geceliğini giy de sofraya başına geç... Çocuklar aç! Şeker kutusunu kafasına neden çarpacakmışım? Hanginiz beni düşünüyorsunuz?

— Şu sebepten çarpacaktın ki... Bir kere aklını başına alırdı. Sonra da belki utanırdı... -Kocaman kocaman güldü. Evlatlarına, karısına son derece düşküdü. Evde olduğu geceler uyanır uyanır, Zeki'nin gelip gelmediğine bakar, kalbine vesvese düşerse giyinip Yenişehir, Ziba, Feridiye arar bulur, geriden geriye kollardı.

Şimdi, azametli bir aşiret reisi gibi, masada çalım satıyordu. Gençler edep eder, karşısında rakı içmezlerdi. Arap Hulusi Bey de çiğ insan olmadığından işini, canı pek istemediği halde çabuk bitirir, kahve bahanesiyle çıkar, çıkarken de karısına:

— Çocuklara meydan ver! Biraz ilaç içinler, sevaptır hatun! diye tembih ederdi.

Kendisi artık pek az içiyor:

— Bizden geçti, diyordu, eskiden binliklerle devirirdim. Bana mısın demezdi. Şimdi üç kadehi aştık mı sabaha kadar uyuyamıyoruz Üçüncü ve son kadehte Murat'a bakmadan, fena bir şeyden bah-

sediyor gibi somurtarak konuştu:

— Kel domuzu gördüm. Ne Kel'dir! O da fitili almış. Kapıcıdan mı duydu nedir? Ben lafı açar açmaz: “Kim bu şehzade Murat! Ben tanır mıyım?” dedi. “Sen tanımazsın, yukarda pek görünmez. Karırlarla da alakası yoktur,” dedim. İyi demiş miyim?

Murat'ın cevap vermesine vakit bırakmadan Ziya atıldı:

— İyi demişsin baba! Geçen gün birisi Murat'ı Taksim Bahçesi'nde iki kadınla gördüm dedi de, ben de “Yanlış! Karırlarla pek karşılaşmaz!” dedim.

Murat, telaşla Ziya'nın yüzüne baktı. Masanın altında da ayağına bastı. Ziya canı acımış gibi:

— Of! diye sıçradı.

— N'oluyor?

— Nasırım acıdı... İşte bu sebepten bana da bir çekme rujan fotin yaptır diyorum.

— Kolay oğlum! Bu lakırdıya da karışacak mı bu çekmesine tükürdüğüm rujan pabuç? Biz iki laf edemeyecek miyiz?

— Ediniz! Benim bir şey dediğim mi var?

— İşte aklım karıştı. Ne diyordum? Evet! Kel'e dedim ki: “Ufak tefek görür Karamürsel sepeti sanırsın, sonra keyfine,” dedim. Homurdanmaya kalkıştı. “Kızarsa berbattır, dedim, şu da var ki o bir kere kızdı mı, ben de kızarım. Zeki de kızar, Ziya da, biz hep beraber kızarız! Huyumuzdur!” dedim. “Aman bu nasıl iş? Siz adam mı boğacaksınız?” diye güldü. Kel çiğ değildir. Kendin de göreceksin ya... “Bir aralık uğrasa da tanışsak, ben romatizmalarımdan bir yere çıkamıyorum. Çıksam yazıhaneye giderim!” dedi. Yolun düşerse uğrar mısın?

— Kapıcıya haber bırakmış. “Ayın birinde gelirim!” dedim.

— İyi görüşürsünüz... Katırlık etmediği zamanlar tadına doyumaz arkadaşıştır. Hey gidi eski günler... Arap Ferhat Bey'le bir gün...

Artık, o usturpalı, saldırmalı, altıpatırlı hikâyeler başladı ki, bunları ancak Arap Hulusi Bey'lerden ve diğer arkadaşlardan dinlemek lazımdı.

Ertesi gün öğleden sonra Fatmalara Ertuğrul Hikmet'le beraber gittiler. Murat, Aliye Hanım'a işler hakkında kısaca malumat verdi. Fatma'nın arkadaşlarıyla oturduğu salona geçti. Süheyla, Mualla, Necip, Doktor Lütli Bey'in kızı Ayşe, Murat'ın henüz tanımadığı diğer iki kız vardı.

Ayşe, Murat'ı görür görmez yerinden kalktı. Gayet samimi bir gülümsemeyle yaklaşıp elini uzattı.

— Çok üzüldüm Murat ağabey, dedi, kederinize pek de istemediğim halde galiba aynen iştirak de ettim. Ne sevimli, ne şirin düşmandı. Ne kadar genç öldü...

— Teşekkür ederim. Emin olun düşman değildi.

— Kendisi şahsen belki düşman değildi. Lakin mensup olduğu millet bize yabancısıdır, hem de ebediyen yabancı kalacaktır. — Ertuğrul Hikmet'e döndü —: Beyefendi bu kanaatte değiller ya... Beni ikna edebileceklerini sanmıyorum.

Ertuğrul Hikmet, sıkıştırılmış bir sahici kurt gibi gözlerini sertleştirdi. Dişlerini göstererek zorla güldü.

— Bir insan arzu etmezse, iki kere ikinin dört ettiğine de ikna edilemez, dedi, siz hele gene karşımdaki yerinize oturunuz bakalım...

— Hayır! Münakaşadan kaçmadım. Murat ağabeyimi karşılamama böyle bir mana vermenize teessüf ederim.

Murat, kısacık yokluğu içinde meydana gelmiş bu samimiyeti pek beğendi.

Süheyla annesinin ne kadar üzüldüğünü anlattı. Mualla da kederlenmişti. Necip bile meşhur dalgınlığına rağmen:

— Yazıhaneye geldiğim zaman bana niçin söylemedin? diye sormurttu.

Ertuğrul Hikmet:

— Anadolu harbine Yunan milleti rey vermiş değildir, diye başlamıştı, nitekim, Seferberliğe girerken de bize sormadılar. Hattâ iki karakteristik vaka anlatırlar. Alman zırhlıları Boğaz'dan içeri alınıp onları kovalayan donanmaya bu hak tanınmayınca Enver Paşa, kabinesinin sadrazam riyasetinde içtima ettiği odaya girmiş de, "İki oğlumuz

oldu!" demiş. Mısırlı sadrazamın cevabı şu imiş: "Babaları kimdir?" İşte, ateşe atıldığımızdan, Çemişkezek'teki Mehmetçik namıyla maruf Sarı Çizmeli Mehmet Ağa değil, sadrazam bile bihabermiş. Sonra artık mağlubiyet yüz gösterip "sulh-u münferit" lafları dönmeye başladığı zaman da Büyükkada'da cephelerde akan kanlara nazire olarak akıtılan şampanya tufanı arasında efendilerimizden birisi: "Türk milleti söz verdi! Türk, sözünün eridir. Sonuna kadar dövüşeceğiz!" buyurmuş da, refikayı hayatı olan şüphesiz Alman istihbaratına çalışan madamın bu vefakâr dostluk tezahürü karşısında gözleri yaşarmış...

— Bütün muharebeler biraz böyle değil mi?

— Belki de bütün muharebeler biraz böyledir. Onların arasındaki farkı ekseriya maksatları tayin ediyor ve bütün muharebeler biraz böyle olduğu için de rahmetli cici gelinimizi düşman saymıyorum. Onun şahsında diğer bir milletin mevhum düşmanlığını görmekten daha kolay bir şey teklif edeceğim! Düşmanlığına dair bir alamet görmemiştik ama, Murat'ı hakikaten sevdiğine ben emindim! Öyleyse Safo Yengemin şahsında Yunan halkını, Murat'ın şahsında da temsil edilen Türk halkına dostluğunu değil, dostluktan bir bakıma çok daha derin olması lazım gelen aşkı meydana koymuş bulunuyordu. Yani, bu iki insanın münasebeti pekâlâ böyle de manalandırılabilir!

Süheyla elini çırpıtı:

— Bravo Ertuğrul Bey, dedi, işte bizim Ayşe'yi böyle yenmeli... Biz bir türlü hakkından gelemiyoruz! Hele bir de şair Nâzım Hikmet bahsinde yere serseniz!

— Bir de şair Nâzım Hikmet bahsi mi var?

— Olmaz mı? Fatma'yla mütemadiyen çekişiyorlar. Fatma, Nâzım Hikmet'i pek seviyor. Biz de hoşlanıyoruz. Bu Kuvayı Milliyeci onu derhal asmak taraftan...

Ertuğrul Hikmet, elini saçlarında gezdirerek Ayşe'ye sükûnetle sordu:

— Öyle mi efendim?

— Evet! Belki büyük şairdir. Lakin Mustafa Kemal Paşa'ya inanımı-

yor. Ben bu memlekette Mustafa Kemal Paşa'ya inanmamayı ihanet sayıyorum. Hainlerin cezası da ölüm olmalı. Bu işi de asla uzatmamalı!

— Dehşet! Bakınız bu söz bence nerelere gidiyor? Ben mesela: Bulgar milletinden olsam, desem ki İstanbul'da bir Ayşe Hanım var. Bizim kral Boris'e inanmıyor. Kral Boris'e inanmamak hainliktir. Hainlerin cezası ölümdür. Bu işi uzatmamalı! desem haklı mı olurum?

— Bulgarsanız haklı olursunuz!

— İngilizsem... Gene böyle düşünsem. Kral Jorj hazretleri namına...

— Haklısınız! O zaman bütün İngilizler böyle düşünerek aniden üzerimize hamle etseler ve bizi de yenseler, içimizden keyif için bir sürü Ayşe'leri hakaretle, hacaletle öldürseler... Siz onlara demek ki hak vereceksiniz!

— Türk olarak hak vermem!

— İngiliz olarak haklı mıdırlar?

— Evet!

— Öyleyse sizce hak ve hakikatin daima iki cephesi var!

— Tabii...

— O zaman da dünyadaki bütün sizin gibi milliyetçiler ölüme mahkûm demektir. Çünkü millet bütün dünyaya hükmedemez. Hükmetmeye kalksa, bu hal diğer milletleri ya birleştirip ona karşı durmaya, yahut aynen onun gibi hareket ederek dünya hâkimiyetini elde etmeye, elde etme arzusuna sevkeder. Neticesi bir seri muharebelerdir ki en sonunda, galip dahi gelince bu zafer Pirusvari bir zafer olur. Avcunda kalan feci neticeyi görünce bizzat kendi milletiniz, size bu hayırlı marifetinizin mükâfatını, sizin yabancılara biçtiğiniz ölçülerle biçer... Yani gücü yeterse derhal öldürür. Hem de öldürmelidir. Ben milletseverliği bakınız nasıl anlıyorum. Türk milletini severim. Ekseriyet itibariyle iyi yürekli, mert, eli açık, merhametli, haydi pek kullanıldığı halde ben de tekrarlayayım, misafirperver millettir. Henüz ilim ve fen, edebiyat kollarında zekâsını gösterme fırsatını bulamamıştır. Hâlâ "Türk gibi kuvvetli" diye övünürüz. Halbuki "Türk gibi akıllı", "Türk gibi vicdanlı" falan diye övünmek bu mevzularda

bilhassa düşmanlara bunu kabul ettirmek daha hoşuma gider. Ben eğer milletimde bu hasletlerin sahiden mevcut olduğunu bilirsem, öteki milletlere neden doğruca öldürmeye giden bir kin besleyeyim. Bir söz ederler. "İnsanın olmadığı yerde Allah da yoktur," gibi bir söz. Dünya insansız, yani başka milletsiz kalsa, benim kahramanlığımı, iyiliklerimi kim takdir edecek... O ne sıkıntılı bir dünyadır! Hiç tasavvur ettiniz mi? Zaten anlamıyorum! Dünyada iki milyara yakın insan var. Bunların yalnız on beş milyonunu sahiden sevip, diğerlerine sırasına göre az, sırasına göre çok kin tutmak, fakat hepsine karşı aynı yabancılığı hissetmek nasıl bir sevgi kabiliyetidir? Yanında çalışan bir çocuk çırağa lüzumsuz yere eziyet eden bir adamın kendi evladını insana layık bir şekilde seveceğini bana kabul ettiremezsiniz!

— Nâzım Hikmet, bu memlekete fenalık etmiyor mu? Fenalık etmese, Mustafa Kemal Paşa onu hiç hapse koyar mı?

— İşte ben de onun bu memlekete çok faydalı olduğunu iddia ediyorum. Sizin fikirlerine çok kıymet verdiğiniz Mustafa Kemal Paşa da bir tek insan, ben de bir tek insanım. Şu anda Nâzım Hikmet'in faydası ve zararı birdenbire yüzde elli oluvermedi mi?

— Yok canım! Siz Mustafa Kemal Paşa'yla nasıl bir olabilirsiniz?

— Onun fazladan nesi var?

— Bir kere dâhi! Sonra cesur bir reis... Tabii bilir...

— Evvela şunda mutabık olmalıyız! Deha, her yanışı mutlaka kazanan bir at değildir. Markoni de dâhi, radyo üzerinde, Edison dâhi kendi branşında... Aynştayn da, Pikasso, Mikelanj, Bethoven, Nevton, Farabi, İbnisina, hattâ bizim komik Naşit'le komik Şarlo, ne bileyim: Galile, Kepler, Sokrat, Şekspir... Arşimet, Pastör, Balzak, Tolstoy... Hepsisi bunların, birer dâhi! Hem de dünyanın bütün medeni insanlarınca kabul edilmiş dâhiler... Lakin dehaları bütün ilim şubelerine, bütün içtimai hadiseler, bütün iktisadi meselelere uzanmıyor. Bir insan, ancak bir bahiste, ufacık bir bahiste dâhi olabiliyor. Dehanın hususiyeti de burada... Mustafa Kemal Paşa'nın dehası, bir komünist şairin 1931 senesinin ağustos ayında Türkiye'ye fenalık ettiğine mi mahsus?

— Hiç olur mu?

— Öyleyse Mustafa Kemal Paşa'nın dehası kanaatinizca her tarafta işleyen bir görülmemiş deha! Acaba kaşık yapabilir, bunun sapını da orta yerine getirebilir mi? Neye güldünüz? Olmadı gördünüz mü? Kaşık yapmakta, kaşığın sapını orta yerine getirmekte beceriksizlik etmesi ihtimali varsa Nâzım Hikmet meselesinde neden bunu hesaba katmamalı! Sonra mevzumuzun tarih içinde bir hususiyeti daha var. Şairler her zaman tekin olmayan insanlardan çıkıyor. Onlara dokunan dâhilerin hemen de yüzde doksan dokuzu maalesef sonra bunun acısını dehşetli bir surette çekiyorlar. Koca Fransız İnkılabı'nın haklı olarak mütemadiyen işleyen giyotini, gene haklı olarak bir kere de bir şair başını, Şeniye'nin kafasını koparmış. Belki ben de şiirle uğraşıyorum da ondandır. İhtilalin haklı, şairin haksız olduğunu bildiğim halde bu bir kafa da kopanlmasa olmaz mıydı sanki? diyorum. Şairler her zaman haklı değillerdir. Fenalığa alet olanları da olur. Lakin söylediğim gibi bir hususiyetleri vardır. Onları ancak diğer şairler, devrin edebi muhitleri, milletlerin ve umum insanlığın edebiyat tarihi ancak ve tam olarak muhakeme ve mahkûm edebiliyor. Kaldı ki şairlerin, bilhassa mahpuslara girip çıkan şairlerin ekserisi devirlerinden çok ilerde bulduklarını sonradan eserleriyle ispat etmişlerdir. Bir akıllı adam şair için "Ruh mühendisi" demiş. Ruh mühendisi, bir muzaffer başkumandan tarafından dahi çok ihtiyatla tenkit edilmelidir. Ruh mühendisi şurada dursun, bir su mühendisinin işine bile zenaattan olmayan birisinin karışmasını havsalarınız almamalıdır. Hem eminim: Bunu almaz da, ötekini gayet tabii görürsünüz...

Bakınız bir nikbinlik şiirinde:

İyi günler göreceğiz çocuklar

Güneşli, iyi günler göreceğiz

Motorları engin maviliklere süreceğiz çocuklar

Süreceğiz!

Hele açtık mı bir son vitesi

Vuruyor motorun sesi

Ooy çocuklar!

Kimbilir ne harikuladedir,

160 kilometre giderken öpüşmesi...

diyebilen adam, şimdi mahpustadır. Af buyrun, buna karşılık Beyoğlu'nda, şu pencerenin önünden geçen sokağın kaldırımına sımsıkı yapışık, Beyoğlu'nun muhtelif evlerinde bu anda dört yüze yakın kerhane icrayı sanat etmektedir. Her bir odasında bir Türk kızı... Bir Ayşe... Bir Fatma... Bir Zekiye... — Kederle gülümsedi —: Ben de bir dâhi istiyorum "Nikbinlik" şiirinden değil, kerhanelerden ürkecek bir dâhi...

Murat, içi sıkılarak Hikmet'in sözü artık bitirmesini bekliyordu ki, Mülazım Refik Bey kapıda görüldü. Başı açıldı. Dışarının loşluğunda kıvrıcık sarı saçları aziz resimlerindeki haleler gibi parlıyordu.

— Murat Efendi bir dakika gelir misin? diye seslendi.

Murat şaşırarak sordu:

— Ben mi?

— Sen, evet! Bir dakika...

Fatma, mani olacak bir hareket mi yapmak istedi, yoksa hiçbir hareket yapmadı da Murat böyle bir hisse mi kapıldı? Bir an tereddüt etti. Sonra kalktı.

Ertuğrul Hikmet'in yabancılardan gelen "Sen" hitabına ne kadar kızdığını bildiği için "Bir şey yok" manasına gülümsedi.

Koridorda iki adım yürüdüler. Refik Bey elleri cebinde, sigarası ağzında durdu:

— Bizim hanım seni emlak işlerinde kullanıyormuş, dedi, şimdi haber aldım!

— Evet!

— Beni dinle: Kallavi Sokağı'ndaki apartmanda Enver Efendi isminde birisi oturuyor.

— Evet!

— İyi adamdır. Benim himayemdedir. Kendisini kira için sıkıştır-
mayacaksın!

— Hanımefendi...

— Bırak hanımefendiyi... Canımı sıkma! Sen benim dediğime bak! Parası olduğu vakit o kendisi verir. Bir de Kalyonkulluğu'ndaki evde bir Şamlı hanım oturuyor. Hani uğramışsın!

— Evet!

— Onu da rahat bırakacaksın!

— Hanımefendi...

— Canımı sıkma dedim ya... Burada ekmek yemek istersen beni dinlemelisin. Avukat kâtipliği yapıyorsun değil mi?

— Hayret Bey'in yazıhanesinde...

— Evet!

— Oraya bir Hüseyin Bey gelir bildin mi?

— Hangi Hüseyin Bey?

— Hayret Bey'in iyi ahbabı...

Murat, az kalsın: "Haa şu oğlan pezevengi mi?" diye soracaktı. Gülümseyerek:

— Hatırladım! dedi.

— İyi dostumdur. İcap ederse Hayret Bey'le de görüşürüm. Sana yardımım dokunur. Fena çocuğa benzemiyorsun!

— Teşekkür ederim!

Murat, böyle derken: "Rugan pabucunun burnuna sol ayağımla bassam, kadın ağzına benzeyen ağzına bir sağ yerleştirsem, acaba burada mı ayılır yoksa hastaneye gider mi?" diye düşünüyordu.

— ... Geçinir gidersen... Anladın mı?

— Başka bir emriniz?

— Hayır yok! Bu kadar...

— Baş üstüne...

Gülümseyerek salona döndü.

Ertuğrul Hikmet'le Fatma aynı bakışlarla kendisini bekliyorlardı.

Şair:

— Ne var? Ne istiyor? Kimdir? diye sordu.

— Bir ahbab! Bir mesele vardı da...

— Hayırlı bir mesele mi?

— Çook...

— Ne güzel delikanlı... Sakın Hayret Bey'in ahbablarından olmasın!..

Murat az kalsın kahkahayı salıverecekti. Ertuğrul Hikmet bunu o kadar sevimli bir aptallıkla sormuştu ki...

— Ahbablarından... Ahbablarının ahbablarından... — Yüzüne soruşturan bakışlarla bakan Fatma'ya döndü —: Ertuğrul Hikmet Bey'den şiir istemediniz mi?

— Hayır! Onu en zevkli sıraya sakladım.

— Bana ithaf ettiği bir şiir vardır. "Mataralar" isimli bir şiir... Askerlikte beraberdik... Güzeldir.

Ertuğrul Hikmet'in her zaman herkes tarafından kolayca fark edilen kendine itimadı birdenbire kayboldu. Telaşlandı:

— Ezbere hiç bilmem, dedi, beni müşkül vaziyette bırakmak istiyor. Hanımlar rica ederim bana yardım ediniz! Gördünüz ya, beraberinde yakışıklı bir de ordu var. Buna karşılık ben sıska bir adamım... Kimsesizim...

— İsteriz! diye gürültüye başladılar.

— Bir başkasını okusam... Aklımda yok...

— Hayır, "Mataraları" isteriz.

— Vallaha, onu benim kadar siz de artık biliyorsunuz. Benim aklımda yalnız bir adı var.

Fatma gürültüyü, ev sahibi sıfatıyla yatıştırdı.

— Evet! Bir başkası olsun, dedi, hangisini isterseniz!

— Teşekkür ederim. Minnettârım... Tabi canım... Madem ki ezberleyemiyorum... — Hemen öksürüp başladı —: "**Sahraya baharın daha ilk indiği gün...**"

— Durunuz! Sahtekârlık ediliyor! Bu Faruk Nafiz'in "Suda halkalar" isimli şiiridir.

— Aman yarabbi! Hepsini de biliyorlar...

— Mataralar'ı isteriz. Hakınızı kaybettiniz... Tamam!

— Necip Bey, siz de bir şey söyleyene...

— Şiir mi okuyayım?.. Aman...

— Hayır! Şu sahtekâr şaire...

— İyi başladıydı... Sahra... diyerek... Bırakmadınız ki...

— Ağabey, sen de tuhafısın! Başkasının şiirini okuyor.

— Şiir değil mi? Okusaydı... Sahra... diyerek... Hoşuma gitti...

Ertuğrul Hikmet elini kaldırdı:

— Peki! Mataralar'ı okuyacağım! İki şartım var! Allah rızası için hiç kimse "güzel" demeyecek... Bir de arkasından herkes sevdiği bir şiiri söyleyecek... — Murat'a döndü —: Benim yerime İbrahim Rıza'yı neden getirmedin alçak?

Şiirde, yepyeni bir çöl-step havası vardı. Bittiği zaman alkışladılar. Şarta rağmen "Güzel!" dediler ve Murat'ın muzipliği yüzünden "Dolap Beygiri"ni ve "Esir Aslan"ı da okutmadan yakasını bırakmadılar.

Kızlar Faruk Nafiz'den birer şiir okurlarken, Murat da ne söyleyeceğini düşünüyordu.

Sıra Necip'e gelmişti. Delikanlı imkânsız bir şeyden dolayı ısrar eden çocuklara —Mesela annesinden aydedeyi isteyen bir çocuğa— bakar gibi sükûnetle etrafını süzüyor, olmaz demeye bile lüzum görmüyordu. Nihayet sahiden ısrar ettiklerini anlayınca:

— Peki canım! dedi, ben şakalaşıyorsunuz sanmıştım.

Hemen ayağa kalktı. Sol elini hazır ol vaziyetinde durmuş bir asker gibi pantolonuna sımsıkı yapıştırdı. Diğerini her mısrada iki kere kaldırıp indirerek, ilkokuldaki manzume ahengiyle başladı:

— **"Merhum peder güler yüzlü, tatlı sözlü kahraman!**

Rus cengini anlatırdı zabıt imiş o zaman...

Bir gün gene kavga olmuş...

Birisinin Viktor Hügo'dan tercüme ettiği bu kıraat kitabı şiiri ve okuyanın hareketleri o kadar hoşta gitti ki, az kaldı Murat'ın sırasını unutacaklardı. Ayşe buna müsaade etmedi.

— Şimdi Murat Ağabey, sizi dinliyoruz! dedi.

Murat deminden beri nedense kederlenmiş olan Fatma'yı mem-

nun etmek için Nâzım Hikmet'in Salkımsögüt'ünü okudu. Bunu yalnız Fatma için okuduğunu da kolayca ihsas etti. Nitekim bitince kız, hakiki bir minnetle:

— Mersi! dedi.

Murat gene yalnız ona sordu:

— Bir başka şey daha ister misiniz.

— Hani parkta söylemiştiniz... Bir mektup... Nâzım Hikmet'ten...

— Peki...

"Karın Mektup"u bitirdikten sonra:

— Bu da cabası! diyerek İlhami Bekir'in mektubunu da söyledi.

Şiirin yarısında içeri girmiş olan hizmetçi, bitmesini beklemişti.

Murat susar susmaz:

— Murat Efendi, sizi Refik Bey istiyor! dedi.

Fatma hışımla döndü:

— N'apacaklarmış?

— Bilmiyorum efendim! Hanımefendi de orada...

— Neden bizi rahat bırakmıyorlar...

Murat derhal kalktı.

— Bir dakika! Şimdi dönerim... Ertuğrul Hikmet size Namık Kemal'in Hürriyet Kasidesi'ne Eşref merhumun cevabını okusun! dedi.

Bir güzeldir ki... Beğeneceksiniz...

Murat'ı çağırınlar ikinci kattaki küçük odalardan birisindeydiler. Refik Bey'le Aliye Hanım'dan başka bir de mülazım doktor bey vardı.

Refik Bey, kendi evindeymiş gibi ceketinin önünü tamamıyla çözmüş, bir kanepeye sırtüstü uzanmış, bir mecmua okuyordu.

Murat, kapıda durup Aliye Hanım'ı resmi bir reveransla selamladı. Bekledi.

— Geldiniz mi Murat! Sizi rahatsız ettik... — Kadın zorla gülümseyordu —: Girsenize...

Refik Bey, mecmuanın arkasından konuştu:

— Ben çağırttım. Sen poker bilir misin?

Murat bir an tereddüt etti. Sonra:

— Biraz, dedi, kâğıtları tanırım... O kadar değil...

— Daha iyi ya... — Bu latifeye kendisi de güldü. Mecmuayı arkasına doğru fırlatıp oturdu —: İyi, pekâlâ! Bir seans poker yapalım, dedik. Dördüncü yok. Oynayacaksınız!

— Baş üstüne...

Aliye Hanım:

— Bilmiyorsa Refik... diye bir şeyler söyleyecek oldu.

Refik Bey:

— İşte biliyormuş ya... diye tersledi, rica ederim avukatlık istemiyorum. Haydi Murat Efendi, şu masanın üstündekileri kaldırıver. Sen de Rüştü, sandalyelerle kâğıtları getir...

Kalktı, gerindi. Murat'a gülümsedi:

— Eğlenmek için oynayacağız! Hanımefendide kredin olmalı... Patronun sayılır! Paran var mı üzerinde...

— Var, evet!

— Daha iyi ya... Rüştü sen şuraya sağ tarafıma geç... Aliye siz de soluma buyrun. Murat Efendi karşıma oturur. Kâğıt çekmeye hacet yok. Her zaman oynadığımız gibi... On altı tur. Açılmak şart... Son pot kudögras, kujue... Haydi Rüştü, kâğıtları yapınız! Haaa... Beher kav, iki lira... Valör yirmi beş kuruş. Bop beş kuruş.

Aliye Hanım:

— Pek büyük olmuyor mu? Murat Bey belki de...

— Haydi canım! Patronu sizsiniz ya... Dekave olursa hesabına mahsuben verirsiniz!

Murat, daha ilk elde iskambillerin tamamıyla türüke –yani işaretli– olduğunu gördü ve dağıtmak sırası ancak bir kere dolaştığı zaman Refik Bey'in kâğıt düzdüğünü ve köprü denilen usulle sağına oturttuğu ortağına istediği yerden kestirdiğini anladı.

Kâğıdı kendisi dağıtırken içinden söyleniyordu: "Rüştü Bey'e bir papaz... Refik Bey'e bir kız... Aliye Hanım Teyzeye bir as, bendenize bir as... Böylece verdiği kâğıtları sırtlarından görerek oynamak ne kolaydı.

Refik Bey dağıtırken, hele istediği yerden kestirirse Murat eline bakmıyor:

— Pas... Sansuvar! diyordu.

Bir müddet sonra Refik Bey buna dikkat edip sordu:

— Neden sansuvar oynuyorsunuz?

— Bilmem. Bir arkadaş böylesinin insana şans getirdiğini söylemişti. Oynamayayım mı?

— Siz bilirsiniz... O arkadaşınız her kimse, sizinle eğlenmiş! Poker, görme oyunudur.

Aliye Hanım'la Rüştü Bey kaybediyorlar, Murat'la Refik Bey kazanıyorlardı. Zararı olanlar, daha şimdiden üçer kav çıkarmışlardı. Murat'ın önünde altı liralık fiş vardı ki, —Kâğıtları aksine kendisi dağıtırken— Refik Bey'in yekün yapma arzuları kabardı. Murat, verdiği kâğıtları bildiği için hiç çekinmeden rölansa girdi. Refik Bey:

— Rest! dediği zaman, elinde iki ruva, bir as, bir dam, bir de vale bulunuyordu.

Murat, birdenbire:

— Gördüm! dedi.

— Neyiniz var?

— Benim mi? Ful dam... A, pardon! Valeyı de dam gibi görmüşüm... Eyvah!.. Damdöper... Şüphesiz iyisiniz!

— İyiyim elbette. İşte ruvadöper...

Murat, cürete hayran olarak uzanıp baktı:

— Hani? diye safiyetle sordu... Döper yok...

— Vay canına! Ben de damı vale görmüşüm..? Durunuz... Önünüzde ne var?

— Altı yüz yetmiş beş... Seksen... Altı yüz doksan.

— Buyrun... Bir daha da elinize dikkat edin!

— Ya, peki... Ödüm koptu! Refik Bey on lira çıkardı.

— Hepsi gidiyor! diye homurdandı.

Aliye Hanım:

— Oyun pek büyümesin! diye yalvardı.

— Karşma rica ederim... Gene beni kızdıracaksın... Kâğıdı yapsana Rüştü... Aptal aptal ne bakıyorsun?

Doktor Rüştü, arkadaşının evvelce verdiği nasihat üzerine, onun açtığı kâğıtlara ekseriya rölans yapıyor, Refik Bey tereddütsüz görüyor, böylece iki ortak ekseriya reste kadar giderek diğer oyuncuları korku içinde tutmaya çalışıyorlardı. Aliye Hanım, oyunu bilmeyen meraklılardandı. Zengindi ve âşıktı. —Murat'ın artık bundan şüphesi kalmamıştı.— Rüştü de kâra ortak olduğundan ve arkadaşının kazana-acağına emin olduğundan, serbest davranıyordu.

Murat, o kadar sevdiği halde kâğıt file etmekten vazgeçmişti. Kendisini acemi göstermek için kâğıtları altmışaltı oynar gibi açıyor, fakat oyun kaidesinin şart kıldığı sürati de zerre kadar kaybetmiyordu.

Yalnız bir defasında boş bulundu. Elinde açacak kâğıt olmadığı halde, öfkeyle:

— Valör! diyen Refik Bey'in yüzüne bakarak:

— Neyle açtınızdı? diye sordu.

— Ben mi? İki şey ile... Döperdi de...

— Üç kâğıt istediniz!

— Yedilileri attım... İşte buradadır.

Kâğıtları telaşla karıştırdı. Murat hemen kendisini topladı:

— Tabi oradadır. Zahmet etmeyin... Ben de öyle düşünmüştüm de... Ondan sordum. Bana pokeri öğreten arkadaş... “Döperi bozup üçe giden mutlaka iyi oyuncudur.” demişti.

— Kâğıdı dağıtınız... Hiç gelmiyor... Bugün ne pis şansım var!

Ortaklar telaşlandıkça Murat sakinleşiyor, oyun bırakmıyor, çıkarıyordu. Rüştü çoktan dekave olmuştu. Üç eldir Refik'e karşı kaybet-tiklerini verir gibi yaptığı halde vermiyordu. Nihayet önündekileri üç onlu ile Murat'a kaptırdı. Kıvrınmaya başladı. Çaresiz:

— Bozukluğum kalmamış, beş lira verir misiniz Refik Bey! dedi.

Aliye Hanım, Murat'ın kazanmasına memnun oluyordu ama, öf-kesi burnuna sıçramış olan Refik'ten çekindiği için ağzını bile açamı-yordu.

Daha şimdiden Murat'ın önüne elli lira toplanmıştı. Şehzadebaşı'nda, bildiği her oyunda kâğıtların hakkını tam vermesiyle meşhurdur. Pokeri gayet dikkatli, atik, tabiatına rağmen heyecansız oynardı. Böylece sabaha kadar devam etseler, binlerce lira yutacağına emindi. Zaten tehlikeli olan Refik'ti. O da, acemiye yeniliyorum düşüncesiyle çoktan ambale olmuştu.

Turlara başlamışlar, oyun iyice büyümüşü ki salondakiler içeri girdiler.

Fatma:

— Aşkolsun Murat Bey... derken birdenbire sustu.

Murat hayretle döndü.

Ertuğrul Hikmet:

— Ooo! Poker varmış. Seyrederiz! Buyurun hanımlar! — dedi, sonra oyunculara sordu —: Müsaade ediyor musunuz?

Bunalmış olanlar cevap vermediler. Murat sakın bir sesle:

— İyi olur! Buyrun! dedi. Zaten bitiyor!..

Fatma üç el sonra, mücadelenin Refik Bey'le Murat arasında cereyan ettiğini ve bu mücadelede Murat'ın kazanmakta olduğunu anladı. Yüzündeki öfke dağıldı.

— Pas...

— Valör.

— Peki...

— Hayır.

— Evet. Üç kâğıt.

— İki kâğıt...

— Üç.

— Yok.

— Bop.

— Üç Valör.

— Peki!

— Hayır!

— Neyiniz var.

— Döper as.

— Gene mi? Bugün bunun Döper Asını geçemedim. İyisiniz!

— Mersi!

Murat, ancak sinemalarda görülen kumarbazların gülümsemesiyle fişleri çekti.

Kalabalık Refik Bey'i büsbütün heyecanlandırmıştı. Murat'ın kâğıt verdiği ellerden birisinde gene bir büyük blöfe kalktı. Henüz önüne çıkardığı otuz lirayı yarım dakika bile geçmeden kaybetmiş oldu.

Cüzdanından bir elli liralık çıkardı:

— Hepsi!

Meydan okur gibi bağırdı.

Ertuğrul Hikmet damağını şaklattı.

Refik Bey ona döndü. Kibirli bir bakışla biraz süzdü:

— Bir şey mi dediniz? diye sordu.

— Pek anlamadım da... Şaştım.

— Neye?

— Bu oyuna hep şaşarım... Para verirler. Para alırlar...

Oyun bittiği zaman Murat, Refik Bey'in elli lirasını bozdu. İçinden otuz yedi lira daha aldı. Mapcup mahcup gülümsedi:

— Afedersiniz! Acemiye kâğıt ilk zamanlar pek fazla gelirmiş. Bana bu oyunu öğreten arkadaş böyle dediydi.

— Doğrudur. Acemi ile oynamaya kaç kere tövbe ettim. Duramıyorum. Haydi! Bir seans daha!..

— Olmaz! Hanımlar bizi bekliyorlar. — Fatma'ya döndü —: Özür dilerim Fatma Hanım! dedi, bu oyun dört kişi olmazsa oynanmaz. Siz de orada eğlenebiliyordunuz... Durunuz canım! Suçumu biliyorum. İşte bir sürü de kâr ettim. Valdeniz hanımefendi müsaade ederlerse sizi Büyükdere'ye kadar otomobille götürüp getireyim!..

Aliye Hanım:

— Gidiniz! İyi olur! dedi.

Refik Bey ümitsiz bir gayretle, gözleri kıpkırmızı:

— Bir seans daha... Bir saat sürer... Bir saat sonra gidersiniz! diye yalvardı.

Murat, paraları ceketinin yan cebine saymadan koydu.

— Başka bir gün gene oynarız! dedi, bu oyunu bana öğreten arkadaşım! “En ustalarla oynayacaksınız! O zaman ilerletirsin!” demişti. Siz de ustasınız! Her zaman oynamak isterim... Şimdi müsaadenizi rica edeceğim. Olur mu efendim!

Kalktı. Yorgun bir çocuk gibi içini çekti.

Koridorda Fatma'ya:

— Kumarda kazanan aşkta kaybeder ama, dostluktan kârlı çıkar! diye keyifle fısıldadı.

— Az kalsın! Az kalsın ağızıma geleni söyleyecektim. Ertuğrul Bey kolumu sıkarak mani oldu. Neden?

— Benim için... Pek rahat olduğumu gördü de... İkiniz de eksik olmayın bugün herkes eksik olmasın!

— Ne kazandınız?

— Bir saatta doksan küsur lira... Size şampanya bile içiririm.

— Hayır! Otomobil gezintisi elverir! İnsan, birisinin yenilmesini ister de onu yenilmiş görürse pek seviniyor. Siz de öyle misiniz?

— Tıpatıp... En beşeri bir histir. — Sesini yükseltti —: Kaç kişiyiz? Yedi. Bir arabaya sığmayız. Bize iki yeni taksi çağırınsınlar. Eşref'ten şiirler dinlediniz mi?

Ayşe:

— Dinledik, dedi. Namık Kemal'le alay etmesini nasıl hoş görüyorsunuz?

— Şimdi her şeyi hoş görüyorum.

— Bir şey soracağım. Mazmazel Safo'yu sevmiyor muydunuz yoksa?..

Murat'ın yüzü durgunlaştı:

— Neden sordunuz?

— Ölümünün üzerinden bu kadar az bir zaman geçtiği halde âdeta keyiflenebiliyorsunuz da...

Murat bir an düşündü:

— Bilmem ki... diye mırıldandı, sahiden, insan gibi seviyordum sanırım... Pek mi tuhafım?

— Tuhaflık asıl bende... Üzerime elzem olmayan şeyleri böyle hep soranın. Tok sözlü olmak istiyorum ama, istediğim tok sözlülük de bu değil herhalde. Patavatsızlığımı affedersiniz!

— Otomobilde söyleyeceğiniz şarkıya göre... Sesiniz çok güzelmiş...

Her zaman pek az konuşan Mualla:

— Dans edilebilir bir yere gidelim Murat Ağabey, dedi, siz artık çok oluyorsunuz!

İki otomobile pay oldular. Arkadaki otomobilde şoförün yanına kurulan Ertuğrul Hikmet'in:

— Görsün bizi görmeyenler yahu! diye âdeta bağırdığı duyuldu

Bu söz şairin pek keyifli olduğuna delaletti.

Murat, kurnaz kurnaz güldü...

5

Izmir şehri, –daha kurtuluşunun üzerinden on sene bile geçmeden– Fethi Bey’i, Mustafa Kemal’e dahi göstermediği bir sevgi ve heyecanla karşılamış, muhalefet partisi şefini, başvekilin resmine kurşun sıkıp, polisleri denize atarak bağrına basmıştı.

Bunu İstanbul yapmış olsaydı, Murat’ın o kadar gücüne gitmezdi. İstanbul “Bin kocadan arta kalan bir nevi bakır”dı. “Dışleri düşmüş, sıntan” ağzıyla tarih boyunca nicelerini nasıl öpme vesilesiyle delirtmiş, sonra bu öptüklerini yüzlerine tükürerek nasıl yerden yere vurmuştu. Fatih diye bağrına bastığı haşin delikanlı, daha on sene evvel “hain” diye kovalanan bir sülalenin ekber evlatlarından değil miydi?

Izmir’e gelince: Ona bu vefasızlığı Murat bir türlü yaraştıramıyordu. Mustafa Kemal’i dünya unutsa, İzmir unutamazdı, unutmamalıydı.

Ertuğrul Hikmet, bu şikâyete karşı:

— Milletler her zaman, Mustafa Kemal’lerden daha çok bir şey sevmişlerdir. O da “Hürriyet”tir, diyordu, ama bizim memleketimizde hürriyet bile ancak Mustafa Kemal’le beraber olduğu zaman bir mana ifade ederdi. Mustafa Kemal’siz hürriyet... Fethi Bey’le beraber idrak edilecek hürriyet, Murat’a tamamıyla sakat, salyaları akan, yan deli, vücudu çıbanlar içinde bir ayyaş kadın gibi geliyordu.

Murat, büyük apartmanın altındaki mağazayı bar yapmak için kiralamak isteyenlerin tekliflerini Aliye Hanım’a götürürken tramvayda

işte bunları düşünüyordu. Kederli değil, öfkeliydi. Mustafa Kemal Paşa'nın tahammülüne şaşıyor, şakayı uzatmasını ayıplıyordu. Bu bir müsamaha ise, yanlıştı, zaaf ise ayıptı!

Milletin hemen hemen topyekün Serbest Fırka'yı tutması, Murat'a, oyundan dışarda kalmış hissini vermeye başlamıştı. Zorla bastırıldığı bir atılış, onu da zaman zaman kalabalığın gittiği istikamete döndürüyordu. En beteri, artık akıntıya karşı, Mustafa Kemal'le beraber olmanın kahramanlığa benzer tarafını da kaybetmesiydi.

"Acaba hata mı ediyorum?" suali, daha sık sık aklına gelmekte, daha zor uzaklaşmaktaydı.

Babası Mahir Efendi, o kadar sevdiği halde, Abdülhamit'i en müşkül zamanında hiç farkında olmadan terk edivermişti. Durmuş Efendi Amcasından kaç kere dinlediği bu hazin ve inanılmaz macera, kendisini bir kat daha korkutuyordu. Mustafa Kemal için, Mustafa Kemal'e rağmen bir şeyler yapması lazımken, birilerine bar kiralamakla uğraşmak rezaletti.

Yazıhaneden çıkarken:

— Allah vere de züppe oğlan orada olmasa!.. demişti.

Şimdi bunu tekrarladi. Bugün Refik Bey'in değil, babasında bile olsa cahil azametle, küstah laubaliliğe tahammül edemeyecekti.

Tekrar cigara yakmak istedi. Tekrar tramvayda olduğunu hatırladı. "Niçin böyle yasaklar koyuyorlar? Böyle lüzumsuz yasaklar koyarak mı bu milleti kendimizden söğüttük?"

Osmanbey'de indi. Sinirden içi titriyordu. Fatma'yı evvela görse, Fatma'yı evvela görmek belki de yüreğine rahatlık verirdi. Murat'ın kalbinde Fatma her zaman bütün tanıdığı kadınlardan ayrı bir yerde durmuştu. "Kederli bir kız!" diye düşündü, öyle ki, hüznü güzelliğine bir şeyler ilave ediyor. Yahut da insan bu kederi yenip onun güzelliğine bir türlü erişemiyor! Bedbaht şu halde... Bedbaht olmaz mı? Onu o kadar bedbaht etmiş... Annesi olacak şey...

Dudaklarını ısırıldı. Aliye Hanım için kendi kendisine karşı bile asla bu kadar cesur olmamıştı.

Bir dükkân aynasında yüzünü bir an gördü. “Anası ölmüş... Ablası dağa kaldırılmış gibi...” somurtkan bir surat... “Anası dağa kaldırılmış...” Bu da şimdi nerden aklına geldi. Nâzım Hikmet’ten bir mısra... Kim söyledi de...

Halbuki “Ne anam var, ne kardeş!” Gülümsedi.

Kapının zilini çevirirken asap bozukluğu tamamıyla geçmişti.

— Hanımefendi?

— Yukarıdalar efendim. Bir dakika haber vereyim!

Şapkasını çengele astı. Bir aralık çantayı asmayı düşündü. Halbuki ciddi bir işadamı gibi görünmek için bir kâğıda bir şeyler yazmıştı. “Hep numara! Hep...” dedi.

— Buyrun?

— Fatma Hanım burada mı?

— Hayır!

— Kim var?

— Refik Bey...

Yoldaki kadar telaşlandı. Delikanlıya bir an hak verdi. Bu da bir geçim yoluydu. Bazı insanları yolmak lazımdı. Kendisi nasıl çantayı çengele asmadıysa... Değil mi?

— Buyrun Murat Bey!.. Nasılsınız?

— Hürmetler ederim hanımefendi...

İşlerine bakmaya başladı başlayalı artık bu kadına “teyze” diyemiyor, bilhassa Refik Bey’in yanında bu kelimeyi kullanmamaya dikkat ediyordu.

Refik Bey gene kanepeye yatar gibi yaslanmıştı. Bu haliyle zabıt elbisesi giymiş şakacı bir genç kıza benziyordu. Her yerde böylece kendisini emniyette gören insanlardan olmalıydı. Murat, bir bakışta kırmızı atlas kanepenin üzerinde, sarı saçlı kız yüzüyle meydana getirdiği shevi manzarayı gene elinde olmadan beğendi. Ve birdenbire onu geçen gün, Kara Cemil’le beraber gördüğünü hatırladı. Onlar da kendisini görmüşlerdi. Murat, anlaşılmaz bir hisle başını çevirip savuşmuştu.

— Büyük mağazayı kiraya veriyoruz, diye akli tamamıyla başka yerde olarak söze başladı, bar yapacaklarmış. Üç senelik konturato imzalayacağız. Onlar beş senelik diye ısrar ediyorlar. Düşündüm. Eğer bar tutarsa dükkânın kıymeti artar... Siz bilirsiniz!..

— Olmadı. Ben size danışıyorum. Beş senelik konturato bir başka şeydir, üç senelik bir başka şey... Beyoğlu ağzına kadar boş dükkânla dolu...

— Siz nasıl isterseniz...

— Baksana bana Murat Efendi!

— Buyrun!

— Siz Kara Cemil isminde birisini tanıyor musunuz?

— Kara Cemil mi? Tanıyorum! N'olmuş?

— Hiç... Öyle sordum... Madam Tamara'yı nereden tanıdınız?

Murat, gözlerini küçülterek baktı. Refik Bey'de bugün bir başka-lik vardı. Kendisine hiç de yaraşmayan bir tereddüt... Dost olmak isteyen bir hal ki... Murat yüzünü buruşturdu:

— Bir tesadüfle tanıdım!

— Pahalı kadındır da...

Aliye Hanım'ın sonra söylediğine göre, Murat'ın suratından insanı dehşete düşüren bir şey geçmişti.

— Bazı erkekler tanırım, Madam Tamara'dan daha pahalıdır. Pardon! Erkeklikte değil, orospulukta... Anladınız mı? —Hemen Aliye Hanım'a döndü— Affedin, dedi, bitirelim mi?

Refik Bey:

— Kinayeden anlamam! diye zorla güldü, size bir şey tembih etmiştim. Aksini yapmışsınız... Biz askerler bir kere söyleriz. Dişi laftan hoşlanmayız!

— Nedir o tembih ettiğiniz?

— Kiracılardan bir Şamlı hanımı pek sıkıştırmamanızı söylemiştim. Siz zavallının iki ayağını bir pabuca sokmuşsunuz.

— Ben mi? Ben kendilerini görmedim bile... Allah razı olsun müterakim kiraları bir arkadaşımınla yollamışlar. Yedi aylık birikmişti!..

— Aliye Hanım'a gülümsedi —: Hatırınızda mı? Kalyoncukullu-
ğu'ndaki evin kiracılarından...

Kadının cevap vermesine vakit kalmadan Refik Bey:

— Bir de yalan söylüyorsunuz, dedi, biçare kadının üzerine polis-
leri musallat etmişsiniz...

— Polis değil efendim! Komiser! Ahlak zabıtasından... Tanırım
da... Tesadüfen oraya gidecekmiş, hatırlatmasını rica ettim.

— Bana kadıncağız rica etmişti. Ben de söz vermiştim.

— Kadıncağız mı? Yoksa kızı mı? Hani dokuz yaşında bir çocuğu
var!

— Sen ne demek istiyorsun? Ne demek? Açık konuş!

— İyi ama, birader, benim sizinle açık yahut kapalı konuşacak
hiçbir şeyim olamaz. Hamdolsun... Ben buraya iş için geldim...

— Terbiyeni takınmazsan... Beni öfkelenendirirsen...

Aliye Hanım çaresizlik içinde araya girdi:

— Rica ederim Refik...

— N'olmuş?.. — Murat'a karşı başka türlü konuşan adam şimdi
güzel yüzünü çirkinleştirerek dehşetli bir hal almıştı —: Şimdi başı-
mıza bir de Murat Efendi mi çıktı. Bir de müdahale etmeye kalkıyor-
sun... Pek hoşlandınsa küçük hanım, biz aradan çekilelim...

— Refik bunu nasıl söylüyorsun?..

— Biz enayi değiliz... Biz adamı gözünden anlarız. Senden cesaret
bulmasa ne haddine... Ben ortak mal kullanmam...

Murat, sözünü bitirmesine vakit bırakmadı, elini kaldırarak bir
kere:

— Kes! — diye bağırdı, sonra yumuşak bir sesle fakat katiyyen
emretti —: Derhal pılını pırtını topla def ol... Derhal...

— Bana mı? Sen...

— Derhal diyorum. — Gene elinin balta gibi bir hareketiyle Ali-
ye Hanım'ı susturdu —: Bana Şehzadebaşılı Murat derler, sana da
"Pamuk oğlan!" Pamuk oğlanlar benim leşimin önünde bile kadınlara
hareket edemezler... Bir kelime daha söylersen seni ayağımın altı-

na alır çiğnerim. Sonra da sürüyerek merkez kumandanlığına götürürüm. Kara Cemil belki anlatmıştır. Söylemektense yapmayı severim ama, seni sırtındaki üniformaya bağışlıyorum. Çünkü onu babam da taşıdı... Bir küçük fark elbette var... Lakin ne çare... Haydi yallah!

Refik Bey, Kara Cemil'i dinledikten sonra zaten ürkmüştü. Ve zaten de pek korkak bir adamdı. Yardım ister gibi Aliye Hanım'a döndü:

— Siz mi öğrettiniz? diyecek oldu.

Murat ayağa kalktı:

— Gidiyor musunuz? diye kükredi, ancak süratle gitmeye vaktiniz var... Yoksa dişlerinizi dökerim... Çabuk...

— Peki! Ben size gösteririm... Görüşürüz! Askerlik şerefim...

— Bırakınız canım... Hamdolsun öyle şeylerden haberiniz yok. — Kapıdan çıkıyordu ki seslendi —: Dursanıza, az kalsın unutuluyordum. Bu akşam Piç Ali sizi mutlaka görmek istiyor.

Refik Bey hızla döndü. Suratı dehşet içindeydi:

— Piç Ali mi? Ne demek?

— Piç Ali!.. Bak tosunum! Bedava yenilmiyorsun! Ben polise telefon etmesini de bilirdim. Tarlabası'ndaki pansiyonunu bastırır, seni ellerinde kelepçeyle def ederdim. Bu eve bağışlıyorum. Aliye Hanımefendiye... Anladın mı? Bir daha ayaklarımın arasında dolaştığını görürsem keyfine!..

Aliye Hanım ancak şimdi, Refik Bey'in nasıl korktuğunu anladı. Zabıt kötü kötü yutkunuyor, bir türlü bırakıp gidemiyordu. Kadın, mutlaka bir şey söyleyeceğini anladı ve ne söyleyeceğini var kuvvetiyle merak etti.

Pamukoğlan dudaklarını yalayarak:

— Teşekkür ederim kardeşim! diye mırıldandı.

— Sus rezil! Ben senin neden kardeşin oluyormuşum! Def ol!

Yalnız kaldıkları zaman yapmacıksız bir mahcubiyetle Aliye Hanım'dan özür diledi:

— Beni mazur görebilecek misiniz?.. Şeye değmezdi... Vallaha... Teveccühünüze...

Kadın dimdik yüzüne bakıyordu. Yüzü biraz sararmıştı. Murat şaşırarak bir an sustu:

— Belki karışmaya hakkım yoktu... Birdenbire...

Aliye Hanım döndü, oturduğu kanepenin arkasına kapanıp ağlamaya başladı. Şaşkınlığı büsbütün artan Murat biraz düşündükten sonra, "Seviyor... Çok seviyor... Tuu Allah kahretsin!" diye düşündü.

Aliye Teyzesinin omuzları sarsılıyordu. Bütün kadınlar gibi, ağlamaya başlayınca müdafaasız, aciz bir küçük kız çocuğu haline gelivermişti.

Murat uçsuz bucaksız bir merhamet hissederek sessizce yaklaştı.

— Ağlamayın ama, diye dolu bir sesle yalvardı, bakın bakayım bana... Üzüleceğinizi hiç düşünmedim. O kadar adi bir adamdı ki... Oyunda hile yapıyordu. Kadınların parasıyla yaşıyordu. Eroin kaçakçılığı ile uğraşıyordu. Tehlikeli bir adamdı. İnsanı lekeleyecek bir adam... Onunla beraber çıkmak şerefınızı lekelerdi... Bakınız diyorum. Belki başka türlü de konuşulabilirdi. Sizin yanınızda olmadan anlaşabilirdik. Hayvanlık ettim. Rica ederim.. İsterseniz, şimdi gider bulurum... Bu kadar sevdiğinizi düşünemedim...

Aliye Hanım hızla döndü:

— Kimi seviyorum? diye kısık bir sesle bağırdı, onu mu?.. Ne adam olduğunu çoktan anlamıştım. Lakin ayrılmaya korkuyordum... Kimsemiz de yok... Ne kadar iyi yaptın Murat! — Oturduğu için aşağıdan yukarıya bakıyordu. Yüzüne gözyaşları acayip bir parlaklık vermişti —: Sen ne kadar cesur bir erkeksin!..

Gayet tabii bir hareketle delikanlının beline sarıldı. Yüzünü karnına sürerek içi titreyen bir sesle:

— Yüzüme öyle bakma! dedi, utaniyorum... Pek mi adi bir kadınımsın?..

— Rica ederim...

Murat sesini hiç beğenmedi. Bir yerlere doğru düştüğünü müphem surette hissettiği halde, kendisini kurtaracak en küçük bir harekette bulunamıyordu.

— Benden nefret etmiyor musun!.. Doğru söyle...

Ağzı yarı açık, öylece uzanmış, cevap bekledi. Bu olgun kadın yüzünde hain bir ifadeyle dişlerini gösteren ağız, erkek cinsini, kadın cinsine çeken ebedi cazibenin bütün kullanılmış ve kullanılmamış kudretini bu anda temsil ediyor gibiydi. Murat, nefret etmediğine onu ancak bir surette inandırabileceğini insiyaklarıyla sezdi. Hiç hazzır olmadığı halde bu aralık ağzı hınçla öptü.

Ve dehşete kapılarak çekilmek istediği anda artık iş işten geçmişti.

Murat, Aliye Hanım'la, öz annesiyle yatar gibi yattı.

On dakika sonra, çantasını da bırakıp şapkasını kaparak sokağa çıktığı zaman, bir aralık duyduğu dehşet birkaç misli fazlasıyla üzerine hücum etti. Yazıhaneye kadar yalnız bir şey düşündü. Bu düşünce de duyduğu dehşeti ömründe hiç hissetmediği bir ümitsizliğe çevirdi.

Fatma'yı ebediyen kaybetmişti... Ebediyen... Fatma'yı ebediyen kaybetmek, yaşamak gücünü, kendisini hayata bağlayan ve muvaffak olmak için mücadeleye zorlayan biricik bağı kaybetmekti.

"Benden namussuz insan yoktur... Benden daha namussuz!" diye içini derin derin çekerek düşünüyordu.

Yazıhanede bereket versin kimse yoktu. Masaya oturdu. Bir yere dimdik bakarak ne yapabileceğini tasarladı. Gene Anadolu'ya iltica etmek icap ediyordu. Bir ölümden sonra, annesinin ölümünden sonra, sanki bir yapışık kardeşi varmış da onun cesedini de beraber götürüyormuş gibi Anadolu'ya gitmişti. Şimdi gene işte o soğuk ve artık yabancı cesedi hissediyordu.

Annesi Canseza Hanım... İyi ama Canseza Hanım'la Aliye Hanım'ın arasında hiçbir fark yoktu ki... Buna nasıl cüret etmişti? Peki! Kendisi böyle bir rezil... Ya Aliye Hanım?.. Dünyadaki bütün kadınların yüksekliğini, gururunu taşıyor zannettiği insan... Fatma'nın annesi...

Oturduğu yerde bir batağa doğru kayıyordu. Bir aralık başka bir

düşünceyle “hıh” diye bir ses çıkararak ve kalbini üşüten dehşeti, içine saplanıp kalmış bir bıçak namlusu gibi hissederek dikildi kaldı.

Selim Amcası, nihayet bu işler böyle olsun diye mi orada öldü? Sakarya'nın kenarında... Sakarya'nın... Resimden tanıdığı mert yüzü, şimdi karşısındaymış gibi gözlerini yumdu. Bu kâbustan artık ölünceye kadar kurtulamayacaktı! Bitti!

Selim Amca tabancasını kılıfına koyup geriye döndüğü zaman vurulmuştu. Demek ona orada asıl düşmanın geride kaldığı malum oldu. Tabancasının belki de son kurşunlarını bu sebeple yakmamıştır.

— Aman Yarabbi! diye hafif bir çığlıkla ellerini yüzüne kapattığı zaman kapı hızla açıldı. Celil Bey gülerek içeri girdi.

— Burada mısın kâtip?

— Evet efendim.

— Bugün mahkeme yok. Hayret nerede?

— Bilmiyorum. Ben de şimdi geldim.

Yüzünde olması ve herkese görünmesi lazım gelen iğrençliği avukatın görmemesine ve kendisinin söylenenleri anlayıp münasip cevaplar verebilmesine şaşarak ayakta duruyordu.

— Okudun mu gazeteleri kâtip?

— Okudum evet!

— İşte böyledir bu... Millet kısmının sanki hafızası yoktur. Unutuverir... Bu sefer iyice inandım. Sizin parti artık hâpı yuttu!.. Gel yol yakınken bize geç...

Murat, hattâ gülümsedi. Bazan insan öldükten sonra refleksleriyle kısacık müddet yaşarmış...

Celil Bey içeriye geçip yerine yeni oturmuştu ki telefon çaldı.

Murat, bir müddet anlayamadan baktı. Sonra dinleyiciyi kaldırdı. “Aman Yarabbi!” Aliye Hanım konuşuyordu:

— Alo! Murat!

— Efendim!

— Bak ne söyleyeceğim. Hemen bir otomobile bin... Derhal buraya gel.

— Ben mi? Imkânı yok efendim!

— Asıl gelmemenin imkânı yok! Ne halde olduğumu bilemezsin... Derhal diyorum...

— Kabil değil... — Yutkundu —: Şey var. Patronla beraber mahkemeye gideceğiz...

— Olamaz. Deli olacağım... Patronunu ver. Ona rica ederim. Haydi...

— Durunuz! Hiç kabil mi?

— Artık bilmiyorum. Şimdi... Şimdi geleceksin. Yoksa ben gelirim... Bak yalvanyorum.

Murat, saçları ter içinde:

— Peki! Bir dakika... diye mırıldandı.

Telefonu açık bırakarak ara kapiya doğru yürüdü. Artık bir şey düşünmüyordu. İçeri girdiği zaman patronunu, elinde dinleyiciyle gördüğü halde bunun manasını bile anlayamamıştı.

Celil Bey, aletin konuşulacak tarafını kapatarak:

— Ne var? diye göz kırptı, bir de nazlanıyorsun öyle mi? Oğlum böyle telefonlar almak ebedi değildir. Bir zaman gelir... Eyvah dersin!

— Bir tanıdık efendim... Acele bir iş...

— Hâlâ söyleniyor! Koşsana serseri! Yıkıl!.. Ben o akraba sesini iyi tanırım... Vaktiyle bize de akrabaların böyle işleri düşerdi. — Murat'a "Def ol" manasına elini salladıktan sonra en nazik sesiyle telefona —: Şimdi gönderiyorum hanımefendi, dedi, bir şey değil bir şey değil... Akşama kadar da salıvermeyin... Hiçbir işi yok... Rica ederim. Vazifemiz...

Murat, şapkasını bir müddet evirip çevirdi. Merdivenleri koşarak indi.

Otomobilde yalnız bir şey düşünüyordu: Fatma'ya rastlarsa... Fatma'ya rastlamamalı... Artık Fatma'ya hiç rastlamamak lazım... Çünkü Fatma yüzüne bakar bakmaz her şeyi bir anda anlar... Onun her şeyi bir anda anlaması kıyametin de kopması demektir.

Aliye Hanım Murat'ı oda kapısında karşıladı. Hizmetçinin duyma-

sına bile ehemmiyet vermeden:

— Beni nasıl bırakıp gittin? dedi, ne hainsin...

Boynuna sarıldı. Delikanlıyı nefesini kesinceye kadar öptü. Sonra kesik kesik konuştu:

— Birdenbire kendimi dünya üzerinde yapayalnız zannettim... Rüya mı diye bakıyorum. Çantan burada... Sonra içerimde bir şey var. Senden bir şey... Otursana... — Yavaşça iterek yumuşak bir yere oturttu —: Görüyorsun ya... Deli gibiyim...

— Kapıyı örtseniz...

— Neler düşünüyor... Beni nasıl bırakıp gittin? Hiç mi acımadın...

Sabahlığa benzeyen ince beyaz ipekten, yakası dantelli bir entari giymişti. Kumral saçlarının çerçevelediği yüzünde, sesinin şikâyetine rağmen mesut bir ışık vardı. Gözleri, gözleri değil asıl ağzı... Bu ağız en akıllı, en hassas gözler kadar manalıydı.

Murat tekrar hiçbir şey düşünememeye doğru kaydığını hissetti. Bir korku... Bir loşluk... Ve bu korkuyla bu loşluğun içinde kımıldayan beyazlı kırmızılı bir şey ki... Cinsi cazibenin de, zevkin de ta kendisi... Bu zevk sevdiği kızda, sarhoşlukla deli gibi arzu ettiği başka bir kadında asla duyulmamış bir şey... Uğruna cinayet işlenir bir iptila... Öfkeden daha sürükleyici...

— Beni hiç mi sevmiyorsun? Bana acımıyor musun?

— Seni sevmemek olur mu? Senin için insan kendini öldürür!

— Allah göstermesin... Benim için yaşayacaksın... Hep yaşayacaksın... E mi?

Murat, gözlerini saadetle yumdu. Üzerinde hissettiği maddi ağırlık sanki saadetin kendisiydi.

Neden sonra kadın:

— Hiç böyle olmamıştım, diye inledi, sana ölünceye kadar dayanmam diye korkuyorum...

Murat anlamak gayretiyle gözlerini kırıştırdı. Bu hareket gözlerinin kamaştığına da delaletti. Aliye Hanım:

— Öyle yapma! diye yalvardı... Sen ne tuhafısın. Aklıma geliyor.

Çok evvelden de bir gün bana böyle bakmıştın. Odada yalnızdık da âdeta korktum.

— Evet biliyorum! Kırmızı bir entari giymiştiniz!

Kadın, dehşetle sıçradı. Elini yanına götürdü:

— Nasıl biliyorsun. Dokuz yaşında yoktun!..

— Biliyorum. Siz dokuz yaşında değil, beşikte de seviyecek kadınsınız...

— Aman Yarabbi! Tevekkeli değil.. Ötekilerin hiçbirisine benze-miyorsun... Sende her şey erkek. Ben mahvoldum.

— Niçin?

— Beni bırakırsan ölürüm...

— Seni bırakır mıyım? Deli misin!..

“Senin için ben bir hayat bıraktım” diyecekti. Vazgeçti. İçinin rahatlığını yadırgayarak, Aliye'nin saçlarını öylece bir müddet okşadı. Bir şeyler seziyordu. Gayet müphem, gayet uzak, şuurla asla alakası olmayan bir şeyler ki... Bir şeyler her neyse, Aliye ile kendisini dünyanın diğer şeyleriyle katiyen ayırıyorlardı. Bu ayrılıp uzaklaşan şeylerin başında Fatma da vardı.

Saçları daha sıkı, daha hoyrat tuttu. Hâlâ aralık duran ve böyle durduğu için de dünyanın en tatlı aptallığını temin eden kırmızı ağzı, tüketmekten korkuyor gibi kendisine yavaş yavaş çekti.

— Beni iyi ki çağırdın, dedi, çağırmasaydın ne yapardım. Değil mi?

Kadın, gözlerini yumup kendisini hiçbir aklın ölçemeyeceği bir vüsatla –bazı kadınların hayatında sürü sürü erkek olduğu halde bir an bile hissetmeden ihtiyarlâdıkları bir sarhoşlukla– teslim ederek buna cevap verdi.

*

Murat aybaşında tahsilatı götürdüğü zaman aralarında başka bir münasebet yokmuş gibi defterini açmış, kısa bir şeyler anlatmış, sonra paraları dikkatle sayarak küçük masanın üzerine bırakmıştı.

Ancak o vakit Aliye Hanım'ın sözlerini dinlemediğini, hareketlerine zerre kadar aldırmadan yüzüne biraz da hayretle baktığını fark etti.

— İşte bu kadar sevgilim, diye güldü, yalnız küçük apartmanın mahut ikinci kat kiracısı bizi gene atlattı. Ancak yarın öğle üzeri bu ayın kirasını da, bakiyelerini de ödeyeceğini vaat etti. Onları da yarın alır, kapıcıyla yollarım. Siz de şu hazırladığım makbuzu ancak o zaman imzalar, kapıcıya verirsiniz! Olur mu.

— Ne sevimlisin... Bakıyorum da...

— Sade bu kadar mı. Çok üzüldüm. Artık iş bitti. Beni neden öpmüyorsunuz?

Aliye Hanım boynuna sarıldı. Bu hareketi yaparken, Murat'ın masaya bıraktığı paralardan bir kısmı yere dökülmüştü.

Kadın anlatmaya başladı:

— Biraz geç kaldık ama... Bir deniz kenarına gitsek diyorum... Tenha bir yere. Fatma da istiyor. Orada sen bizde kalırsın olur mu?

— Pek istiyorsanız... Ama, hep düşünüyorum. Fatma'yı üzmemeyelim. Kızlar annelerini pek kıskanırlar. Bir şey sezdi mi dersiniz?

— Zannetmem! Sezmiş olsa mutlaka anlardım.

— Hırçınlaşıyor mu?

— Derhal... Bazan hoşuma gider, bazan asabımı bozar. Bir tuhaf kızdır.

— Onu hiç üzmemeliyiz... Nasıl yapsak?

— Ben kendisine söyleyeceğim... Senden de bahsederim... Neresini daha çok seversin? Boğaz mı? Ada mı?

— Tenha olsun... Seni düşünürken tenhalığı pek özleyorum. Bütün insansız bir yer...

— Teşekkür ederim. Geri çekildi. Yere dökülmüş paraları gördü. Eğilip aldı. Bir kısmını kapıcılar getirdiği için buradakiler üç yüz lira kadardı. Hepsini masaya karmakarışık bıraktı. Sonra büyük bir dikkatle ve gülümseyerek ikiye ayırdı.— Gözlerini kapat, birisini intihap et bakalım! dedi.

— Neyi?

— Bunlardan birisini... Sonra sayarız. Şansımızı denemiş oluruz.

— Ben şansımdan memnunum sevgilim. Ayrıca denemeye hacet

yok. Siz eğer şüpheliyseniz, hepsini sayınız. En az bir misli fazla şansınız olmuş olur.

— Hayır beni dinleyeceksiniz. Sonra çok kederlenirim... İşte ben bunu alıyorum. Bu da sizin... — Murat, başını eğdi —: Teşekkür ederim, hakkımı muhafaza edeceğinize söz vermişsiniz.

— Öyle şey olmaz. Seni yalnız 30-35 lira için sabahtan akşama kadar şuradan şuraya koşuyor düşünmek beni hastalandırarak... Rica ederim... Bak gücenirim Murat... Beni sevmediğini zannederim... Manasız bir düşünceyle beni üzmememelisin. — Paraları avuçladı. Murat'ın cebine koymaya davrandı —: Rica ederim... — Murat, bileğini tuttu. Bir çocuğa nasihat veriyormuş gibi kaşlarını çatarak —: Bakınız, dedi, bu bir ücret ödemek olur. Zor bir iş. Satılık kadınlar var ya... Ücretleri maktu kadınlar. Ben, onlara bile para verirken son derece sıkıntı çekerim. Annemi esirciler köyünden çalıp saraya sattıklarından mıdır nedir, böyle paralı alışverişlerden nefret ediyorum. Sonra ben kendimin satılık olmadığını iyice hissetmeliyim.

— Sen neler söylüyorsun budala? Benim param olmasa senden istemeyecek miyim?

— Onu şimdilik tabi sayıyoruz. Sonra beni de şeye... benzettiniz diye pek kızarım. Lütfen elinizdeki kirliliği bırakınız da, avcunuzun içini öpeyim... — Aliye Hanım, bir an Murat'ın yüzüne baktı. Gözlerinden, güzelliğine ve kadınlığına pek yaraşan bir gurur geçti. Paraları bırakıp elini Murat'a cansızmış gibi terk etti. Murat, pembe avcu küçük küçük öperken —: Teşekkür ederim! diyordu, itaat size ne kadar yakışıyor... İnsan sizinle her zaman mesut olur.

— Öyleyse ben ne düşündüm. Sana bir kol saati alacağım. Dakika başında bakar, beni hatırlarsın!

— Hayır! Mersi! Sizi hatırlamak için hiçbir şeye ihtiyacım yok. Sevginizden daha kıymetli bir hediye olamayacağını nasıl düşünemiyorsunuz. — Bileğini öptü —: İşte bir saat!.. Bir de söz vereyim: Paraya ihtiyacım olursa muhakkak size söylerim.

— Sahi mi?

— Söz veriyorum...

— Para için sıkıntı çekmeni istemiyorum. Bunu duyarsam yahut sezersem seni artık eskisi kadar sevmem... Hiç sevmem!..

— Tabi... Elbette...

— Sonra bu işlerle kendini üzmene de razı değilim... Sonra... O kadınları istemiyorum.

— Kadın yok ki... Hep bunu söylüyorsun... Bir siz varsınız...

— Seni Fatma'dan bile kıskanıyorum...

— Pek ayıp!

Murat, somurtarak sevgilisinin saçlarını okşadı.

Fatma'yla karşılaşmak, umduğu kadar müşkül olmamıştı. Bir aralık ebediyen kaybettiği için ölünceye kadar azap çekeceğini düşünmüş, ne yapacağını şaşırılmıştı. Sonra, beklenmedik vakanın ertesi günü, akşam yemeğinde kıza dikkatle baktı. Yüreğinde mahvolmuş bir adamın kederini bulamadı. Yalnız utanıyordu. Bu utanma, böyle vaziyetlerde genç üvey babaların hepsine düşen bir vazifeydi. Tabii idi.

Daha başlangıçta oldukları halde, maceranın sonunu da merak etmeye başlamıştı. Aliye Hanım'la evlenmesine imkân olmadığına nendense emindi. Bu emniyet, kadının kendisinden en az on beş yaş büyük olmasından gelmiyordu. Münasebetleri o kadar şuursuz bir şiddetle başlamıştı ki, bunun fazlaşmasına da, böyle devam etmesine de imkân olamazdı. Bu gibi alakaların hepsinde olduğu gibi gözlerini yummak, kendini kapıp koyuvermek, hiçbir şey düşünmemek, hesaplamamak icap ediyordu. Buna da Safo'nun hazin hatırası pek meydan verememekteydi. Safo yüreğinde, söz verdiği halde bir türlü yerine getirilemeyen, yerine getirilmedikçe de üzüntüsünü artıran bir vazife gibiydi.

Reçina'ya da iyiden iyiye alışmıştı. Ekseri geceler, Perapalas'ın arkasındaki kır kahvelerinden birisinde oturuyorlar, dönüşte yukarı çıkıyorlardı. Aliye ile gece kalmalarına şimdilik imkân olmadığı için, Reçina'ya misafir olduğu zamanlarda boynunda, kollarında kalan bo-

guşma izlerinden de bir kıskançlık mevzusu meydana gelmiyordu.

Yazıhanede de âdeta yalnızdı. Hayret Bey yaz münasebatiyle hemen hemen hiç uğramıyor, Celil Bey on dakika görünüp savuşuyordu.

Murat, Aliye Hanım'la hesap görmekten dönünce, âdet ettiği üzere bekleme odasına geçti. Kanepeye uzandı. Bazan Reçina'nın azgın baskınlarına uğradığı halde, her gün bir iki saat uyuyordu.

Tam dalacağı sırada telefon çaldı. Beddua ederek kalktı. Yan yolda Tamara Ablayı hatırlayarak söylenmeyi kesti. İki haftadır gene kadıncağızı ihmal etmiş, uğramaya vakit bulamamıştı.

Bir yalan uydurmaya hazırlanarak dinleyiciyi aldı:

— Alo! Murat Bey mi?

— Evet! Kimsiniz?

— Ben Fatma!..

— Sahi mi? Ne iyi? Neredesiniz?

— Bir bakkaldan telefon ediyorum. Benim için iki saat vaktiniz var mı?

— Akşama kadar... Gece yarısına kadar... Ne kadar isterseniz...

— İki saat... Nerede buluşuruz.

— Siz neredeyseniz derhal gelirim.

— Tünel başında... Mondiyal'de bekliyorum. Derhal mi?

— Derhal... Kuş gibi...

Telefonu kapattı. İçinde hiçbir heyecan yoktu. Buna biraz şaştı. Lakin aklı başında bir kızın, annesine ait bir münasebeti uzun müddet fark etmemesine imkân olamayacağını çoktan kestirmişti. "İnşallah... Bu işi de bugün bitiririm!" diye düşündü. Soğukkanlılığına hayran olarak Tünel'e koştu.

Fakat yukarda karanlıktan aydınlığa çıkınca, yüreği yavaş yavaş bir başka türlü çarpmaya başladı. Bu hal gitgide öyle rahatsız edici bir şekil aldı ki, Mondiyal'e beş on adım kala geri dönmeyi, savuşmayı bile düşündü.

Fatma, her zamanki ciddi yüzüyle mecmuaları karıştırıyordu. Murat'ı görünce elini uzattı:

— Rahatsız etmedim ya...

— Hayır! Yalnızdım... Bilakis...

— Bugün canım sıkıldı. Beni bir sinemaya götürür müsünüz?

— Peki... — Murat şaşırmişti —: Görmek istediğiniz bir film var mı?

— Hayır! Sinema olsun da, hangisi olursa olsun...

"Bu sıcak havada... Ne biçim şey!" Murat böyle düşünerek bir tehlike karşısındaymış gibi kendisini toplamaya çalıştı. Vaziyet normal değildi.

Fatma, Elhamra Sineması'nın önünde:

— İşte mesela buraya girelim, dedi, kalabalıktan sıkılıyorum. Locada otururuz olur mu?

— Elbette...

İçeri girdikleri zaman film çoktan başlamıştı. Karlı dağlar üzerinde bir tayyare uçuyordu.

Murat, kızın ceketini çıkarmasına yardım etti. İskemleyi düzeltilti. Kendisi de yanına oturdu. Yüreğinde hâlâ Tünel'de başlayan çarpıntı vardı. Gözleri karanlığa alışınca gizlice yüzüne baktı. Yüzü sakin... Göğsüne dikkat etti. Hiçbir heyecan alameti yoktu... "Hattâ dalgın bile değil... Öyleyse benden ne istiyor!" diye telaşla düşündü. Bu sakinlik Murat'a daha tehlikeli geldi.

— Bana bir şey mi söyleyecektiniz Fatma?

Bunu gayri ihtiyarı sormuştu. Sorar sormaz da hemen sustu.

— Evet!

— Nedir?

Bir an alacakaranlıkta göz göze durdular. Kız yorgun bir sesle:

— Beni öper misiniz? dedi.

— Efendim?

Fatma yüzünü uzatmıştı bile... Tıpkı annesi gibi... Dudakları biraz aralık... Aynı kadın kokusu... Korkunç benzerlik...

Murat, uzanıp tadını iyi tanıdığı bu aralık ağzı öptü.

Kız, gözleri kapalı olduğu halde bekledi. Öpüş tekrarlanmayınca öfkesiz, şikâyetsiz, dümdüz bir sesle:

— Böyle değil, dedi, annemi öptüğünüz gibi...

Başını biraz çevirmiş, yan bir bakışla bakıyordu.

Murat, darbeye aynı kuvvetle mukabele etmek için biraz geri çekildi. Kaç gündür sakladığı en büyük kozu ölçülü bir suretle ortaya attı:

— İyi ama şekerim, ben sizin “kâhyanız” değilim ki, annenizin kâhyasıyım...

Fatma sadece bozuldu.

— Bunu Necip mi söyledi?

— Demek siz başkalarına da söylediniz?

— Hayır! Yalnız Necip'e söyledim. Niçin yalnız Necip'e söylediğimi de bilmiyorum. Bana bunun sebebini bulmak için yardım eder misiniz?

Murat, galiba inkâr beklemişti. Kımıldamaya başlayan öfkesi gene şaşkınlığa, hattâ korkuya dönüyordu.

— Yardım mı? Anlayamadım! dedi.

— Evet! Ben neden o kadar terbiyesiz oldum?.. Neden hâlâ pişman bile değilim!.. Siz, Necip'in nazarında haysiyetsiz bir insan olsaydınız bundan ne kaybederdiniz! Ben ne kazanırdım?

— Beni şaşırtıyorsunuz Fatma! Size bazı hususlarda izah vermeye belki mecburum. Lakin bu mecburiyeti ister misiniz... basitleştirelim. Akıllı kızsınız...

— Hiçbir kız, akıllı değildir. Bunu hep siz vehmedersiniz... Bakınız nasıl oldu. Necip böyle şeyleri düşünüp söylemez sanılır, değil mi? Bir ara siz dışarı çıkmıştınız! Ben arkanızdan nasılsa bakmışım... Yavaşça ne dese beğenirsiniz! “Fatma Hanım,” dedi, “Murat iyi bir erkek... Onunla evlenmeyi hiç düşünmediniz mi?”

— Siz de, derhal: “Ne münasebet!” dediniz değil mi. “Kala kala annemin kâhyasına mı kaldım?”

— Tastamam, böyle değil... Ama, bu manada bir söz... Halbuki sizi severim... Tanıdığım erkekler içinde en çok kıymet verdiğim de sizsiniz... Bunu bilirsiniz...

— Şuna “Siz idiniz!” diyelim mi?

— Hayır! Gene de sizsiniz. Bir kere annemin kâhyalığı meselesinde ne kadar haksız olduğumu kimse benim kadar bilemez... Siz bize bu hususta sadece eski bir dost gibi yardım ediyorsunuz... Ücret için ileri sürdüğünüz şart, benim gibi emsali arasında pek de budala olmayan bir kızın gözlerini yaşartmalıydı. Nitekim de öyle oldu. Sonra o pis adamı evimizden def etmeniz...

— Ben def etmedim. Kendisi gitti.

— Yalan! Hizmetçi hepsini dinlemiş. Sizden hâlâ korkarak bahsediyor. Biz erkeksiz yaşayan kadınlar, erkeğin her çeşidinden sizin havsalanıza sığmayacak derecede korkuyoruz. Hele palaskalı, arka cebi tabancalı olursa... Ben o pisliği evimizden bir bölük asker çıkaramaz sanıyordum. Sizi de o kadar cesur bilmiyordum. Kalyopi: “Aman küçük hanım, burada olup da duymalıydınız, dedi, Murat Bey'im bir coştı. ‘Seni ayağımın altına alırım’ diye bağırdı. Refik Bey'in yüzüne bakınca gülesim tuttu. Ben kadınlığımla o kadar korkmam! Pek tabansızmış! Pek de uydurma erkekmiş!” dedi. Bize yaptığınız bir iyilikten dolayı size teşekkür edecek yerde...

— Teşekküre de lüzum yoktu.

— Olmaz mı? Nasıl üzülüğümü tasavvur edemezsiniz. Annem, pek düşüncesiz bir kadındır. Çocuk kadar da saftır. Böyle münasebetlerine canım sıkılmıyor değil... Lakin bunları facia haline de getirmiyorum. Genç bir kadın. Benim annem olduğu için yaşamayacak mı? Lakin adi insanlarla ahbaplık ettikçe kendisi de farkına varmadan adileşiyor...

Murat, hiç istemediği halde, garip bir ses çıkardı. “Çok oluyordu artık bu anlaşılmaz sersem!..”

— Hayır! Hayır! Vallaha onu demek istemedim. Bilakis sizden sonra ummadığım kadar değişti. Siz onu birkaç gün içinde âdeta yükselttiniz. Bundan dolayı da size teşekkür ederim

— Rica ederim Fatma... Bana hakaret etmeye kendinizi haklı buluyorsunuz. Belki de sahiden haklısınız. Lakin tekrar rica ederim, ha-

karetleriniz hiç değilse size yakışmalı. Birisini alçaltmak isterken kendi seviyenize zarar vermeyin!

— İyi ama demin, daha şimdilik... Beni öpmenizi rica etmedim mi? Bütün seans boyunca öpseydiniz, hiç sesimi çıkarmayacaktım. Annemi nasıl öptüğünüzü bildiğim halde...

— Anlamıyorum...

— Bana inanasınız diye... Başka çare bulamadım. Ben de sizden rica ederim. Sözlerimden başka manalar çıkarmayın. Konuşmaya mecburuz. Belki tam anlatamıyorum. Ama sizin anlayışınıza güveniyorum. Bana yardım etmenizi biraz da bu sebepten istedim. Sizi anemden, annemi sizden kıskanmıyorum. Annem, münasebetinizi bildiğimden henüz şüphelenmiyor bile... Halbuki başkalarıyla olduğu zaman ortada bir şey başlamamış bile olsaydı huysuzlanırdım. Sorunuz da bakınız. Evde ne kadar iyiyim. Hattâ onu iki kere de öptüm...

— Fatma içini çekti —: Çoktan beri hiç öpemiordum. O pis insanların bir şeyleri bana da sıvaşacak diye... Halbuki sizden sonra böyle bir iğrenme gelmedi...

Murat, büyük bir pişmanlık hissetmeye başlayarak ne yapacağını şaşırды. Kızı okşamak, teselli etmek, ona bir şeyler söylemek, hakkından gelinmez dehşetli şeyler vaat etmek lazımdı. Boğazı kurumuştı. Kendisine eza vermek istiyor gibi gırtlığını acıtarak üst üste yutkundu.

Bereket Fatma, sesinin kederli ahengini birdenbire değiştirmişti. Âdeta keyifli keyifli:

— İkimiz de yanılmışız değil mi? diye yavaşça sordu.

— Neden?

— Siz de beni seviyorum zannetmiştiniz, ben de sizi seviyorum sanmıştım. Öyle değil mi?

Murat, süratle düşündü. Gayet doğru söylüyordu. Kaç gün müphem olarak sezdiği fakat bir taraftan da katiyetle emin olduğu hakikat bundan ibaretti. Nitekim demin, kızı öperken bunu artık hiçbir şüpheye yer kalmayacak surette anlamıştı. Fatma'ya karşı duyduğu

hislerin hepsi, Aliye'ye karşı çocukluk günlerinden beri beslediği arzudan başka bir şey değildi. Fatma annesine benzesin benzemesin, ona ait bir şey olduğu için Murat'ın gözünde hiç kimsenin tutmadığı bir yeri tutmuş, kalbinde erişilmez bir emel olarak bunca sene yaşamıştı. Halbuki işte belli bir şey, bütün bu hisler şahsen ona ait bulunmuyorlardı. O ancak bir vasıtaydı. İkinci temasta yüreğini kaplayan vuzuhsuz rahatlık da bundan ileri gelmişti. Hakikat buydu ama, bunu şimdi umduğundan daha acayip bir insan olduğu anlaşılan Fatma'ya nasıl söyleyecekti.

Fakat, uzayan cevabı daha fazla beklemedi:

— Öyle, evet! diye emniyetle tasdik etti, sizi hep kocam olacaksınız diye düşünürdüm. Hele tekrar bulduğumuz bu birkaç ay içinde bu düşünce hiç aklımdan çıkmadı. Sizi arkadaşlarıma göstermek istiyor, sizinle iftihar ediyordum. Konuşmaya başladığınız zaman içim ferahlanıyor, diğer insanların, bilhassa kızların üzerindeki tesiriniz hoşuma gidiyordu. Bu müstakbel bir koca için belki böyledir. Lakin Safo'yu görünce biraz şüphelendim. Kendi tasavvuruma bakarak size kızmam, Safo'yu kıskanmam lazımdı. Halbuki içimi didik didik yokladığım halde, böyle bir hisse rastlamadım. Safo'yu bir türlü sevimli bir yenge halinden çıkarıp, mesut bir rakibe haline getiremedim. Hatta birdenbire eşarp hediye etmeme Süheyla çok şaştı. Bunu ben de ona çok zor izah ettim. Size, beraber olduğumuz zamanlarda da, sizden uzakta da âdeta tasarruf ediyordum. Bunu arkadaşlarımdan da hiç saklamıyordum. Süheyla'yı şaşırtan da bu oldu. O Refik olacak terbiyesiz, sizi yanımdan küstah bir tarzda kaldırıncı, ömrümde sahici öfkeyi ilk defa hissettim. Hakareti nasıl olup da sezmediğinize, sezdinize neden tahammül ettiğinize bir türlü akıl erdiremedim. Hele sizi cebren oyuna oturtmaları karşısında bizzat bana, o zaman ve şimdi hatırası bile dehşet veren bir hiddete kapıldım. Sanki hakarete uğramıştım. Sizin şahsınızda benim gururum kırılmıştı. Bereket versin Ertuğrul Hikmet Bey orada da, sonra otomobilde de beni teskin etti. Beni iyi anladığı için kendisi. "Nâlâ minnettarım, dedi ki: "Bun-

da bir iş var Fatma bacı," dedi, "göreceksiniz," dedi, "bizim deli böyle şeylere dikkat etmez değildir. Sabrediyorsa bir sebebi olacak! Biraz dişimizi sıkalım. Hepimizin ve kendisinin öcünü bakın ne güzel alacak!" dedi. Siz de hakikaten güzel öğ aldınız... Teşekkür ederim...

— Bırakın canım...

— Evet! Pek seviniyorum. Bunu anlamıyor musunuz? Sonra... Ne diyordum. Evet... Bütün bu his karışıklığı beni çok şaşırttı, çok üzdü. Neticede sizi asla bir sevgili gibi sevmediğimi, sizin bana asla benim istediğim koca olamayacağınızı anladım... Bunu artık siz de anladığınız için izah etmek kolaylaşıyor! Biz kadınlar, bu işlerde sizden daha evvel davranabiliyoruz. Bu kanaate gelir gelmez ne kadar sevindiğimi anlata-mam. Annemle olan münasebetimizden evvelsini söylüyorum. Neden mi sevindim. Çünkü kendimce uygun düşmeyen taraflar vardı. Bir ke-re ben dehşetli kıskancım. Sizi sevgiliniz, karınız gibi kıskanmıyordum. Bu düpedüz sevmemek demekti. Halbuki sizi seviyordum da... Meğer, sevgili gibi değil... Artık biraz acayip olacak ama ağabey gibi... Bir uzak fakat pek sevilen, hürmet duyulan, iftihar edilen bir akraba gi-bi seviyordum. Hatırlıyor musunuz? Size iki kere "ağabey" dedim. O gün, bence yeni olan bu düşüncüyü deniyordum. Deneme pek muvafık netice verdi. Siz, ancak o kelimeyle benim için asıl yerinizi almıştınız.

Murat, o kadar sevindi ki, kızın bütün bunları ümitsizlikten söyleyebileceğini bir an aklına getirmeden, ellerini tuttu:

— O kadar mesudum ki Fatma, dedi, Allah senden razı olsun! Bir de kendine "aptal" dersin. Asıl aptal benim! Bu dünyada benden daha budala adam bulunmaz!

— Hayır! Ben de aptalım. Hepimiz biraz aptalız... Beni öpmenize kadar tamamıyla emin değildim. Öpüşmek her şeyi meydana koydu. Siz henüz aramızdaki sevginin mahiyetini bulmuş değil, düşünmeye başlamışken ağzınız bir an bile yanılmadı. Beni "ağabey" gibi öptünüz. Bir kız, benim kadar budala ve acemi bile olsa bunda asla hata etmez! Şimdi içim rahat Murat ağabey... İçim buraya kadar tamamıyla rahatladı. Buradan sonrası için de sizden yardım bekliyorum.

— Nedir? Hayhay! İmkânsız olanı bile senin istediğin hale getireceğim. Sana peşinen söz veriyorum.

— Mersi! Sen hep bu kadar kuvvetli miydin? Şu anda pek kahramansın. Evet! Bir şeyler yapabilirsen ancak sen yaparsın... Şimdi ikinci safhaya geçiyorum. Seni kocam gibi düşünürken... Ekseriya kalabalıkta, gizlice tetkik ederdim. Üst üste: "Hayır! Olamaz!" derdim. Sebebi de: Sen çevik adamdın, hem vücutça, hem de zekâca... Böyle olunca seni sımsıkı kendime bağlamaya, senin hayalini bile başkalarına kaptırmamaya ve başkalarını senin hayaline sokmamaya gücüm yetmeyecekti. Bana başka türlü bir arkadaş lazımdı. İşte bu düşünceyle seni ancak ve yalnız Necip'in gözünde alçaltmaya çalıştım. Bunu da düşünerek yapmadım. O seni bana koca olmaya münasip görünce... Hakarete uğramış gibi bir şey hissettim. O ana kadar emin ol, tasavvur ettiğim kocanın Necip olabileceğini bir an bile düşünmemiştim. Tahteşşuuur ne tuhaf işler bilir misin? Meğer gizli gizli bana bu oyunu hazırlıyormuş. Sevdiğim bir erkek beni bir başkasına peşkeş çekiyormuş duygusuna kapıldım. Bunun ne demek olduğunu imkânı yok anlayamazsın. Şimdi, söyle bana, Necip benim istediğim bir koca değil mi?

— Tamam! Silik bir adamdır, ama namusludur. O kadar merttir ki... Ayrıca gösteriş yapmaya tenezzül etmez. Ne kadar da sevimlidir değil mi?

— Bilmem! Böyle hesaplar yapılamıyor. İnsan kendisini apansız sevmiş buluyor. Tutuk bir delikanlı. Sanki bu devrin insanı değil. Çok eskiden unutulmuş, kalmış... Eminim, o kâhyalık meselesini de öyle benim istediğim manada anlamamıştır. Anlasa söylemezdi.

— Sahi! Evet! Gülerek söyledi. Şimdi daha iyi hatırlıyorum... Hay Allah kahretsin! Ne kadar beyhude üzülmüşüm... Sonra da "Kızı korkutma birader!" demişti.

— İşte gördün mü? Yani "Her işimize daha şimdiden karışıyor," diye bazı kızlar yapmacıktan şikâyete kalkarlar ya... İşte öyle zannederek... Sana yardım etmek istedi. Ne saftır yarabbi! Melek gibi...

Son sözleri söylerken yüreği titriyordu. Murat'ın şüphesi kalmadı. Dolgun bir sesle:

— O rezili, ensesinden tutup sürükleyeceğim... Ayaklarının dibine atacağım... Yahu biz erkekler ne hayvanız! Ne kadar budalayız! — Kızı saçlarından tutup kendine çekti. Başını göğsüne dayadı. Yanığını okşayarak baba gibi konuştu —: İyi ettin Fatma kız! Erkeklikte bizi geçtin. Seninle asıl ben iftihar ediyorum. Necip'i benden iste... Onu sana çoktan verdim. Yalnız bir ricam var. Beni ve anneni...

— Bırak canım... Sevişmek hiçbir zaman suç değil. Bahusus kimseye zarar vermiyorsa...

— Bunlar ne güzel sözler!.. Ne ümitli... Mersi canım... Mersi bir tanem...

— Necip'i fazla şaşırtmana razı değilim. Ürker. Bir tuhaftır. Bilirsin ya... Yavaş ol... Ona her zaman bol bol acımışımıdır. Biz bu işi Mualla ile de konuştuk. Haberin var mı? Mutabıkız!

— Sizi maskaralar...

— N'apalım? Herkes kendi işini yürütmeye mecbur oluyor. Ben ister miyim... Necip'e "Seni seviyorum!" desem... Belki bırakıp Mısır'a kaçarsın... Utancından... Onu sen sımsıkı tut... Ama, bir şey daha söyleyeyim! Eğer seninle evlenmemi kast etmemiş olsaydı, sana karşı bile bu kadar hayasız olamazdım. Bilmez değilsin Murat Ağabey, ümit olmayınca insan sevmiyor...

— Bilmez miyim? Tabi...

— O sözü bana ne kadar zor söylediğini görmeliydin! Say ki bir kere öldü de tekrar dirildi. Sevgilim benim...

Fatma, yüzünü Murat'ın göğsüne sürerek:

— Ya, Murat Ağabey, işte böyle bu işler... diye rahatça, şımarık şımarık içini çekti.

— Peki seni başka türlü sevdiğimi anlamış olsaydın?

— Sahi! O da var. Biraz garip olurdu? Nasıl izah edebilirdik bilmem ki... Mesela: Benim annemde senelerdir devam eder bir "zaaf anı" var. Her kabahati ona yükletir. Sen ne yapacaktın?

— İnsan öyle çapraşık mahluk ki... Ölesiye sevdiği halde gene de ihanet ediyor.

— Ölesiye sevdiği halde... Dünyada hiç namuslu kadın bulunmamak icap eder. Halbuki ben bir sürü tanıyorum. Onlar hamdolsun ölesiye sevmemişler. İhanet daima bir şeyi ispat etmektedir: Ortada sevgiye benzer bir şey olmadığını...

— Pek insafsızsın!

— Burada insafsız olmaktan başka çare yok. Elbet bir gün sen de bunu deneyeceksin ve bana da hak vereceksin! Sen beni çok seviyorum zannetseydin, ben gene Necip'le evlenirdim ama saadetim tam olmazdı. Kabiliyet meselesi. Bazısı kalpleri kınıp geçmekten bir çeşit övünme payı bile çıkarır. Ben o kanaatte değilim! Herkes mesut olmalı. Bunu o kadar şiddetle düşünür, arzu ederim ki... Dünyada insanlar kendilerini mesut etmemek için o kadar uğraşırlar ki... Hemen nazarı dikkatini celbeden kederim, galiba bundan ileri geliyor... Beni bir sinema locasında bir kere öptüğünü Necip'e söyler misin?

— Ne münasebet! Delirdin mi?

— Ben söylerim.

— Necip'in yerinde olsam, ben bu itirafı zor anlarım.

— O senden daha iyidir. Hemen anlar...

— Peki! Bu lüzumsuz söz neyi halledecek?

— Ömrümün sonuna kadar artık kendimi kocamdan başka hiç kimseye, hattâ Murat ağabeyime bile öptürmeyeceğimi!..

— Necip'i yavaş yavaş kıskanacağım.

— Yok! O kadar da değil... Sen arkadaşlarına ancak gıpta edersin. Sevgililerini kıskanmazsın. Uydurma... Haydi, çıkalım! Necip'i bana ne zaman yollarsın?

— Yarın!

— Bu gece uyuyamam! İçeri nasıl girecek? Nasıl konuşacak? Bak, sakın ona lakırdı belletme! Olduğu gibi... Ne sevimlidir. Daima şaşkın... Daima canı sıkılmış yüzüyle ne hoştur.

Necip, gece vakti Murat'ı kapıda görünce, âdeti olduğu üzere canını sıkılmış gibi sevindi. Murat:

— Çay içmeye geldim arkadaş, dedi, şöyle tenhada iki bardak iyi çay içelim...

— Baş üstüne... Buyur...

İyi bir tesadüfle kız kardeşi Mualla, annesiyle beraber komşuya gitmişti. Necip bu kocaman eski zaman konağının biricik erkeğiydi. Sefir mütekaiddi olan babası iki sene evvel ölmüştü. Zengindiler. Bu suretle Fatma'yla denk düşeceklerdi.

Necip'in bahçe üstündeki odası o kadar derli topluydu ki insan bu oda sahibinin bizzat kendisine karşı bile çekingen davrandığını hissederdi. Çiçekler sayılmazsa her şey sadeydi.

Murat kapıyı çaldığı zaman, Necip'in pul koleksiyonuyla meşgul olduğu, ortadaki albümden ve muhtelif zarflardan anlaşıyordu. Delikanlı:

— Çalışıyordum, dedi, karışıklığı mazur gör...

— Çay!

— Söyledim. Hazırlayacaklar. Hangi rüzgâr attı seni?

— Bir küçük hesabımız var. Onu göreceğiz!

— Nasıl? Borç mu? Ben hiç hatırlamıyorum.

— Hatırlamazsın ya... Sen bana baksana Necip Efendi, ben ne zaman sana evlenmem hususunda vekâletname verdim. Sen benim işlerime burnunu ne demeye sokuyorsun?

Necip hatırlamaya çalışarak gözlerini kırptırdı. Sahiden telaşlanmıştı:

— Vekâletname mi? Ne diyorsunuz?

— Fatma'ya sen ne dedin bakalım? Benimle evlenmesini söyledin mi?

— Söyledim!

— Bir de "Söyledim!" diyor! O da bunu ben sana öğretmişim manasına almış. Bugün yakamı toparladı. Bana bir etmediğini bırakmadı.

— Ne dedi?

— Dedi ki: “Senin gibi on parasız, haddini bilmeden beni ağzına nasıl alabiliyor!” dedi. Sonra dedi ki: “Hem ne biçim iş? Kendiniz söylemeye dahi cesaret edemiyorsunuz! Demek bunun imkânsızlığını da anlamışsınız, küstahlığınıza şaştım!” dedi. Yerin dibine geçtim!

— Aman kardeşim!.. — Necip çaresizlikle ellerini ovuşturuyordu —: Ben iyilik olsun istedim. Bilirsin böyle işlere karışmak bari âdetim olsa... Birdenbire ben de hayrette kaldım. Söyleyivermişim. Arkanızdan bir tuhaf baktı da öylece...

Murat, arkadaşını daha fazla üzmemek için güldü:

— Samimi olduğuna ben eminim! Lakin samimiyet insanı her zaman kurtarmaz. Ben de bilmukabele sana bir ceza tertip edeceğim!

— Çok kederlendim. Hayhay! Ben şey olsun diye... Başımla beraber... Gider Fatma Hanım'dan özür dilerim. Sizin haberiniz olmadığını söylerim. Yemin ederim.

— Gideceksin... Özür dileyeceksin... Yemin edeceksin...

— Başımla beraber... Vah vah! Gördünüz mü? Beni affedin...

— Etmem! Ne mümkün? Dur, hele... Bana oynadığın oyundan dolayı değil... Erkekliğin namını berbat ettiğin için... Bilmez misin birader bu kız milletin en umulmayanı yamandır. Hani ne demişler: **“En ummadığım keşfeder esrar-ı derunun –Sen herkesi kör, âlemi sersem mi sanırsın?”** demişler. Buradaki “En ummadığın” umum kızlar, demektir. “Âlemi kör, herkesi sersem sananlar” da biz erkekler. Kız ossaat işin farkına varmış.

Necip, hafifçe kızardı ve korkuyla sordu:

— Hangi işin?

— Hangi işin olacak? Senin kendisini sevdiğinin...

— Rica ederim... Hayır...

— Vallaha bilmem! Öyle söyledi. “Ben zaten evelden biliyordum!” dedi.

— Neyi biliyormuş?

— Senin kendisini sevdiğini... Laf aramızda, buna da pek üzül-müş görünmedi.

— Sahi mi? — Bir an durup baktı —: Benimle eğlenmiyorsun ya Murat?

— Gece vakti?.. Hayır! Hakikat bu! Arada benim namusum pa-yınal olduğu için şimdi sana mertçe söylüyorum. İş bir türlü temizleyebilirsin: Yarın erkenden yeni bir kravat tak, doğru Fatmalara git! Fatma'yı kendisinden, kendin için iste...

— Aman! İmkânı yok! Ben hiç yapabilir miyim?

— Yapacaksın! Sonra karışmam bak! “Kazma kuyuyu, kazarlar kuyunu!” demişler. “Çalma kapıyı, çalarlar kapını!” demişler. Bunları hep doğru söylemişler. Yarın! Anladın mı?

— Ben beceremem ki kardeşim... Ne haddime... O lakırdıları söyledim ama, bir de bana sor. Hâlâ pişmanım! Sahiden bana danıldı mı?

— Sen ne söylüyorsun? Meseleyi Mualla Hanım'la da görüşmüşler... Biz iki aptal en geriye kalmışız... Yarın ne kadar geç, sen ne bileceksin!

— Fatma Hanım... Beni kabul eder mi? Ben... Biliyorsun...

— Öyle bir kabul edecek ki... Sen kapıdan çıkar çıkmaz, sevincinden şıkır şıkır oynayacak... Bu da erkeklik tesanüdü namına sana vereceğim en mühim sırdır. Haydi, çaylar gelsin...

— Fatma Hanım... Şey... Ben ona bir kere bile bakamadım. Yani gözlerine...

— Bazı kızlar, gözlerine bakmadan da karşılarındakilerin yüreklerinde olup bitenleri anlıyorlar. N'apalım!

Necip âdeta yalvardı:

— Sen bunu ciddi mi söylüyorsun Allah aşkına...

— Vallaha! Kız seni seviyor.

— Aman yarabbi!

— Evet! Yarın kendin de göreceksin ya...

— Teşekkür ederim kardeşim... Allah senden razı olsun... Saat kaçta gitmeliyim?

— Çok geç kalma... Dokuz buçukta...

— Ne söyleyeceğimi de söyledi mi?

— Sen sahiden aptalmışsın Necip. Bu nasıl söz?

— Peki ben ne söyleyeceğim?

Murat içinden: “Elinin körünü!” dedi. Bir taraftan da sıkılğan haline acıdı.

— Bak, dinle... diye başladı.

Geç vakte kadar çay içerek konuştular. Âdeta bir hücum planı hazırladılar. Halbuki kale çoktan teslim olmaya karar vermiş, anahtarları bile ipek yastığın üzerine bırakmıştı.

Erkekler daima romantik mahluklardı. En basit hadiseleri bile karışık bir hale getirmekten hoşlanıyorlardı.

*

Necip yazıhaneye uğradığı zaman saat on bire geliyordu. Murat çıkmak üzereydi. Arkadaşının yüzüne bakar bakmaz işi anladı:

— Müjdemî isterim! Nasılmış? diye elini arkasına sakladı.

— Ver şu elini! Allah'ını seversen... Hiç unutmayacağım kardeşim... Bu iyiliğini ölünceye kadar.

Öyle heyecanlıydı ki, Murat meselenin nasıl cereyan ettiğini bugün asla öğrenemeyeceğini anladı. İsrar etmedi.

Necip sadece:

— Nasıl konuştuğumu, neler söylediğimi ben de bilmiyorum, dedi, rüya da öyle değildir. Yalnız şu kadarını itiraf edeyim ki... Fatma Hanım'dan eskiden beri korkardım. Bir ciddiyeti var ki... İnsan İngiliz kraliçesinin karşısında bile o kadar şaşırmaz.

— Ne dedi?

— Peki! dedi, — Necip kızardı —: Boynuma sarılmaz mı? Ne kadar mesudum. Hele Mualla ne kadar sevinecek...

— Yoksa benden sonra Mualla Hanım'la da konuştun mu?

— Konuşulmaz mı? Kabil olsa bir kere de Fatma Hanım'la konuşacaktım.

— Ne diye? “Ben gelip seni senden isteyeceğim! Ne diyeyim? Sen ne diyeceksin?” diye mi? Hay sen çok yaşa e mi?

— Annemi bugün yollayacağım. Bugün yüzükleri ısmarlayaca-

ğım. Nereye koydum ölçüyü... Ben gideyim. Yoksa evvela kendimi, sonra yüzük ölçüsünü kaybedeceğim. Teşekkür ederim kardeşim. Allah razı olsun... Peki...

Murat bu son "Peki"nin manasını düşünüp gülümseyerek Tünel'e bindi. Kel Enver'den müterakim kiralari almaya gidiyordu. İlk karşılaşmaları fena olmamıştı. Kendisini atlatmaya kalkmayacağına emindi.

Necip'le Fatma'nın işine gittikçe daha sevinerek ve ıslık öttürmek arzuları duyarak Kallavi Sokağı'na saptı.

Kapıcıya uğramadan doğruca ikinci kata çıktı. Zile bastı. Kapıyı Madam Eleni güler yüzle açtı.

— Buyrun paşam! diye yol verdi.

— Enver Efendi burada mı?

— Burada.

Sokak üzerindeki küçük odada Enver Efendi, sabahtan akşama ve gece yatma zamanına kadar mütemadiyen yaptığı gibi kabadayı bir eda ile nargile içmekteydi. Nargilesi ve kafasındaki beyaz takkesiyle o kadar buranın sahibi, hâkimiydi ki, insan bir bakışta teferruatıyla beraber bu Enver Efendi olmasa bu apartmandaki işin birdenbire zınkadak duracağını, bir daha da yürüyemeyeceğini anlardı.

Murat'ı görünce hafif kımıldadı:

— Gel bakalım Murat Efendi oğlumuz! dedi.

Sesinde bir kibir, bir kendine güvenme vardı. Madam Eleni'ye çikıştı:

— Hemen bakarsın! Birisi görse ben misafire selam vermeyi bilmiyorum da öğreteceksin zanneder. Kahveleri yetiştir... Haydi!

— Yok! Ablamı zorlama! Kahve istemez! Onun da vakti var.

— Vay! Kahvenin vaktini de mi bilmiyoruz! Yahu ne olduk? Biz bunadık mı?

Cebinden bir cigara paketi çıkardı. Murat'a uzattı. Kahveler gelinceye kadar geçim zorluğundan, işlerin kesatlığından, eski devrin mumla arandığından, bu Serbest Fırka meselesinden de bir şey çıkmayacağından konuştular.

Kahveleri henüz bitirmişlerdi ki kapı açıldı. Murat arkasında tanıdık bir ses duydu:

— Evet! Enver Ağabey! benim dediğim Murat, bu Murat!

Murat döndü:

— Vay Matmazel Şarlot! diye hayretle bağırdı.

— Evet ya... Bonjour! — Kız elini uzatarak yaklaştı —: Nasılsınız?

Enver Ağabeyim söyledi de...

Sırtında bir entari vardı. Çantası, eldivenleri olmadığına göre ya geleli epey olmuştu, yahut da yakında bir yerde oturuyordu. Murat onun nerede oturduğunu hâlâ bilmeyişini ilk defa fark ederek şaşıtı.

Kel Enver:

— Kız dediydi de ben inanmamıştım, diye somurttu, seni bana bir methetti ki evlat! Olursa o kadar olur!..

— Eksik olmasın! Beni sever. Bir arkadaşın...

Şarlot sözünü bitirmesine vakit bırakmadı:

— Sana bir şey söyleyeceğim, dedi, biraz gelir misin?

— Murat, Kel Enver'in yüzüne rahatsız rahatsız baktı. Eski kopuk:

— Varıver! dedi, yabancı yerde değilsiniz... Bakalım derdi ne?

Murat, kızın arkasından koridora çıktı. Şarlot karanlıktaymış gibi elini tuttu:

— Yürü bakalım! diye güldü.

— Ne diyeceksin?

— Yürü canım! — Bir oda kapısı açtı —: Buyur! Konuşuruz!

Böyle evlerin hemen hepsinde olduğu gibi, odanın bütün mobilyası bir tek karyoladan ibaretti. Murat bir bakışta örtülerin temizliğini fark etti.

Şarlot kapıyı kapadıktan sonra orta yerde duran Murat'ın boynuna sarıldı. Boynunu öperek:

— İşte seni ele geçirdim! dedi, evvela bir öcümü alayım da...

— Ne öcü kız! Dur...

— Hâlâ dur diyor... Ölüyorum ben... Kaç zamanın hasreti sen bilir misin!..

Murat Safo'yu, Reçina'da, Şaziment'de, Aliye'de hiç duymadığı kadar şiddetle hatırladı. Fakat Şarlot'a mukavemet edemeyeceğini de aynı zamanda anladı. Beraber içerlerken kaç kere malum dalgınlıklarla diz dize oturmuşlar, birbirlerinin ellerine dokunmuşlardı.

Şarlot delikanlının ceketini söker gibi çıkardı.

Murat bir taraftan da, bu oyunun hazırlanmasından Kel Enver'in ne umduğunu düşünüyordu. Şarlot'un cilveli güzelliğine, iştahına rağmen Murat durgundu. Nitekim bunu bir müddet sonra Şarlot da fark etti. Delikanlının kalkmasına fırsat vermeden göğsüne sokularak sordu:

— Safo'yu hâlâ unutmadın mı?

— Bırak!.. — Mezuyu hiç beğenmemişti. Kirli bir pişmanlıkla kurtulmaya çalıştı —: Bırak! Ayıp!

— Hayır! Sana söyleyeceklerim var. Safo'nun vasiyeti...

— Tam yerini buldun... Kalkalım artık...

— Dursana bak... Çocuğu neden düşürmek istedi biliyor musun? Halbuki çocuk diye geberiyordu. "Çocuk olursa beni alacak" diyordu.

Murat, alakadar olarak kurtulma gayretinden vazgeçti.

— Neden peki?

— Bir gece sana yalvarmış... "Beni odana götür!" demiş. Aklında mı?

Murat yüreği nedametle doldu. Bir suç itiraf eder gibi:

— Evet! dedi.

— İşte o gece... O geceden evvel... Üvey babası vardı ya. Eskiden Safo'yu kemiklerini kırasıya dövermiş. "Sonraları, dedi, memelerim büyüyünce, artık dövmemeye başlamıştı. Bu sefer de tenhada etimi sıkıyordu. Murat'ı tanıdıktan sonra kız olmadığımı anladı. Beni sıkıştırdı. Doktora muayeneye götürceğini, dava edeceğini söyledi. Ben de vaat ettim. "Her gece kapımı yokla! Hangi gece sürgülemezsem, gel!" dedim. O gece Murat beni götürmeyince kapımı sürgülemedim! Her gece yokluyordu. Annem de sızmıştı. Geldi... Sonra da her gece geldi. Murat'ı deli gibi seviyordum ama, ondan da hoşlanıyordum. İş-

te o sebepten..." dedi. Anladın mı? O sebepten çocuğu düşürmüş.

Murat, inanmak ihtiyacıyla Şarlot'un yüzüne bir müddet dimdik baktı. Sonra bu güzel yüzde gördüklerine inanmış olmalı ki, derin bir solukla ciğerlerini boşalttı.

Hoyrat bir hareketle kolunu, kadının ince beline geçirip:

— Daha evvel neden söylemedin? Neden söylemedin! diye hınçla sıktı.

— Söylemedim. Bana yaptıklarının acısını çıkarmak için... Ben Reçina'ya, Safo'ya değişilecek kız mıyım?

— Kim diyor onlarla değiştiğimi!.. Ben Yordanidis'in..

"Hatırını saydım!" diyecekti. Şarlot bu sözün de kendisine bir çeşit hakaret olacağını anlayarak bir hamleyle Murat'ın dudaklarını kapattı.

— İşte böyle canım!.. Neydi deminki!.. Âdeta benimle alay ettiler sanmıştım!

— Kimler?

— Reçina'yla Safo! Seni bir methettilerdi ki... Az kalsın meraktan ölecektim.

— E?

— Hoş adamsın... Aferin!

— Sus rezil... Bir de eğleniyor.

— Bilmem. Her hafta çarşamba gecesi geleceksin... Çarşamba gecesi... Gelmedin mi? Gözlerini çıkarırım... İşte o kadar.

Sonra elini bırakmadan odaya getirdi. Hâlâ aynı azamet ve ciddiyetle nargile içen Kel Enver'e:

— Dediğiniz kadar sertmiş ama işte yumuşattım, dedi, kuzu gibi oldu. Çarşamba gecesi dost gecemiz...

— Allah mübarek etsin! Haşşöyle yahu!

Murat, Şarlot'a bakarak gülümsedi. Kız:

— Aylıkları, haftaya vereceğiz! dedi, olur mu?

Boynunu bükmüştü. Murat, yutkundu.

— Ayıp ettin, dedi, ne kıymeti var!

— İşte... Nasıl? Yumuşatmamış mıyım?

Kapıya kadar getirdi. Yordanidis'in "Hele bir öpüşmesi var... Onu bir türlü unutamıyorum!" dediği cinsten bir öpüşle yeni dostunu selametledi.

Murat kapıcıya görünmemeye çalışarak başı önünde hızla sokağa çıktı. Safo'nun meselesini dinlediği zaman yaptığı gibi, bir daha derin derin soludu. Sanki yüreğine incecik tellerden bir şeyler takıldı, bunlar derisini mütemadiyen yırtıyordu da, birdenbire ondan kurtulmuştu. Safo'nun ölümünün üzerindeki tesirinin ne dehşetli bir şey olduğunu yeni anlıyordu. Bu kendisine bile itiraf edemediği bir azaptı. İşte ondan kurtulmuştu.

Artık tamamıyla hürdü. Hürriyetine sarılmış olan cenazeyi çok şükür fırlatıp atmıştı. Dünyada hiçbir insanın olamayacağı kadar hürdü...

Bu düşünceyle bir müddet maksatsız yürüdü.

Sonra durakladı.

Hürdü evet! Randevuevlerindeki kızlarla yatmak için... Ancak bunun için hürdü...

Elindeki bu çanta.... Ayda otuz beş lira için sürüklediği bir başka ceset, bir başka bokluğu olan bu çanta bir gidiverdi mi, kendisini gene kahvenin üzerindeki pis oda ve açlık beklediği halde bir de utanmadan... Hürriyetten bahsediyordu.

Murat, öfke ve hicaptan kıpkırmızı kesildi.

14.7.1949

Çorum Cezaevi

KEMAL TAHİR HÜR ŞEHRİN İNSANLARI

"Hür Şehir İnsanları" ölümünden sonra Kemal Tahir'in 'sarı defterleri' arasında bulunmuş bir romandır. Metnin sonundaki tarihten anlaşıldığına göre, ünlü romancı, bu yapıtını 1949 yılında Çorum Cezaevi'nde tamamlamış, sonradan üzerinde çalışmak üzere bir kenara koymuştur. Gerek öyküleme tekniği, gerek roman mimarisi yönünden 'bitmiş' izlenimini veren bu roman, sonradan Kemal Tahir diyalogu diye adlandırılan diyalog özelliklerini de taşımakta, bu bakımdan da dikkati çekmektedir.

Yine de Kemal Tahir'in "Hür Şehir İnsanları" nı 'bitmiş' bir eser saymadığı, sağlığında yayınlamayışı kadar, eserde geçen bazı olayları ve kişileri başka romanlarında, sözgelimi "Yol Ayrımı" ve "Kurt Kanunu"nda kullanmış olmasından da bellidir. Zaten, otobiyografik niteliği ağır basan bu yapıt, zaman olarak, adını andığımız iki romanın yerleştirildiği dönemi kapsamaktadır. "Hür Şehir İnsanları", bu perspektif içinde okunmalıdır ama bu biçimde bırakılmış da olsa, Kemal Tahir'in bu romanında yazarın kendisine özgü anlatımı, atmosferi ve kişileri, sağlam bir öyküleme düzeni içinde sergilenmekte; eserin bütünü, kurtuluştan sonraki canlı ve hareketli bir kesiti gözler önüne sermektedir.

Edebiyat

www.ithaki.com.tr

ISBN 978-975-273-432-6

9

789752734326

İnternet Satış
www.ilknokta.com

